Biblioteca Polirom
Amy Tan
Soţia Zeului Bucătăriei
POLIROM

AMY TAN

Soţia Zeului Bucătăriei

Traducere din limba engleză de IOANA FILAT

Colecţia „Biblioteca Polirom”
Editura POLIROM

2007

Titlul original:

Amy Tan
The Kitchen God's Wife (1991)

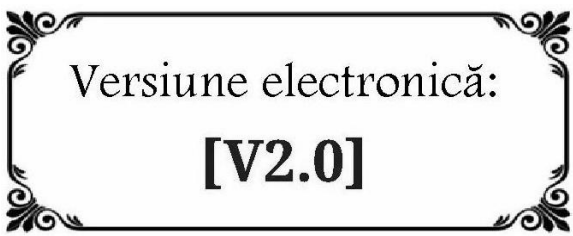

Corectură [V1.0]: martie 2016
Corectură [V2.0]: aprilie 2016

Una dintre cele mai în vogă autoare americane contemporane, Amy Tan s-a născut în 1952 în Oakland, California. Părinții ei imigraseră din China în urma Războiului Civil. Studiază limba engleză şi lingvistica la San Jose State University. Debutează cu proză scurtă în reviste literare de prestigiu, precum *FM* şi *Seventeen*. În 1987, după o călătorie în China, începe să scrie romanul *Clubul Norocoaselor* (Polirom, 2005), publicat mai întâi în foileton în *Ladies' Home Journal*, *Atlantic Monthly* şi *San Francisco Focus*. Apărut în 1989, *Clubul Norocoaselor* a rămas nouă luni pe lista de bestselleruri a prestigiosului *New York Times* şi a fost tradus în peste douăzeci şi cinci de limbi. Romanul a fost nominalizat la Național Book Award şi Național Book Critics Circle Award şi a fost distins cu Bay Area Book Reviewers Award for Fiction şi Commonwealth Club Gold Award. Romanele *Soția Zeului Bucătăriei* (1991), *Cele o sută de simțuri secrete* (1998; Polirom, 2006) şi *Fiica tămăduitorului de oase* (2001; Polirom, 2005) îi consolidează poziția în fruntea listelor de bestselleruri. Amy Tan este, de asemenea, solista formației Rock Bottom

Remainders, din care mai fac parte şi alți scriitori celebri, precum Stephen King şi Dave Barry, şi care susține concerte în scopuri caritabile.

Legenda Zeului Bucătăriei spune că unui bărbat i-a fost atât de ruşine de soția lui, față de care a greşit, încât s-a aruncat în foc, preschimbându-se în cenuşă. Astfel, a devenit Zeul Bucătăriei, care veghează asupra purtării noastre. Despre ruşine şi vinovăție vorbeşte şi cartea lui Amy Tan. Despre dureri înăbuşite şi regrete cărora nu le putem da glas. Fiica, Pearl Louie Brandt, şi mama, Winnie Louie, nu pot găsi o punte care să lege lumile şi existențele lor diferite. Fiecare are un secret pe care nu i-l poate împărtăşi celeilalte. Fiecare încearcă să fugă de adevărul întunecat care aşteaptă, amenințător, undeva în umbră. Amy Tan vorbeşte despre ceea ce cunoaşte îndeaproape: despre imigranții chinezi din Statele Unite şi poveştile lor tulburătoare, în care se împletesc mituri şi credințe străvechi cu un fel simplu şi uimitor de a înțelege viața. Aceasta este moştenirea cea mai de preț pe care Winnie Louie i-o lasă fiicei sale: convingerea că poți să învingi orice obstacol, că Zeul Bucătăriei veghează mereu asupra ta.

Pentru mama mea, Daisy Tan,
şi amintirile ei fericite
despre tatăl meu, John (1914–1968),
şi fratele meu, Peter (1950–1967),
cu dragoste şi respect

Le sunt recunoscătoare celorlalte mame ale acestei cărți: Sandra Dijkstra, Molly Giles şi Faith Sale. Ca scriitoare, mă consider norocoasă că am parte de înțelepciunea şi sfaturile voastre. Ca prietenă, mă simt binecuvântată. Şi le mulțumesc ca întotdeauna lui Robert Foothorap, Gretchen Schields şi Lou DeMattei pentru căldura şi umorul lor şi pentru mâncarea chinezească la pachet – ingrediente esențiale în scrierea acestei cărți.

1 – Prăvălia zeilor

De câte ori vorbeşte cu mine, mama începe discuția de parcă am fi deja în toiul unei certe.

— Pearl-ah, trebuie să mergi, n-ai de ales, mi-a spus ea la telefon săptămâna trecută.

După câteva minute am aflat de ce mă sunase: tanti Helen invita toată familia la petrecerea de logodnă a vărului meu, Bao-bao.

„Toată familia" înseamnă clanurile Kuang şi Louie. Din primul fac parte tanti Helen, unchiul Henry, Mary, Frank şi Bao-bao. Iar „clanul Louie" se referă în ultimul timp doar la mama şi la mine, pentru că tata a murit şi fratele meu, Samuel, locuieşte în New Jersey. De când mă ştiu suntem „toată familia", deşi Kuang-ii nu ne sunt rude de sânge, ci prin alianță; primul soț al lui tanti Helen a fost fratele mamei; a murit cu mult timp înainte de naşterea mea.

Şi mai e văru-meu, Bao-bao, pe care de fapt îl cheamă Roger. Toți din familie îi spun Bao-bao de când era în fașă – *baobao* tocmai asta înseamnă: „bebe scump". Am continuat să-l strigăm pe numele ăsta pentru că era plângăciosul familiei şi se punea pe bâzâit de cum intrau tanti şi unchiul pe uşă, pretinzând că noi, puştimea, râseserăm de el. Deşi acum are treizeci şi unu de ani, pentru noi tot Bao-bao rămâne – şi tot mai râdem de el.

— Bao-bao? Cum se face că dă o petrecere de logodnă? am întrebat. A mai fost însurat de două ori.

— Şi logodit de *trei* ori! spuse mama. Pe ultima n-a luat-o de nevastă, a rupt-o cu ea după ce îi trimiseserăm deja cadoul. Bine'nțeles, Helen spune că de fapt nu e o petrecere de logodnă. E o mare reuniune de familie în cinstea lui Mary.

— Vine şi Mary? am întrebat.

Eu şi Mary suntem mai mult decât simple verişoare. E măritată cu Doug Cheu, fost coleg cu soțul meu, Phil Brandt, la facultatea de medicină; de fapt ea ne-a făcut cunoştință, acum şaisprezece ani.

— Vine şi Mary, cu bărbatul şi copiii, spuse mama. Cu avionul de Los Angeles săptămâna viitoare. N-au avut timp să facă rost de reducere. Bilete la preț *întreg,* îți închipui aşa

ceva?

— Săptămâna viitoare? am zis, gândindu-mă ce scuză să inventez. E cam târziu acum să ne schimbăm planurile. Trebuie să…

— Tanti Helen deja v-a pus la socoteală. Ditamai cina la restaurantul Water Dragon – cinci mese. Dacă nu veniți, tre' să scadă jumătate de masă.

Mi-am închipuit-o pe tanti Helen, şi aşa bondoacă şi plinuță, scăzând până la dimensiunile unui picior de masă{1}.

— Cine mai vine?

— O groază de oameni *importanți,* răspunse mama, pronunțând „importanți" de parcă era vorba de nişte inşi pe care nu prea îi avea la inimă. Sigur, le spune tuturor şi că Bao-bao vine cu noua lui logodnică. Aşa că lumea întreabă: „Logodnică? Bao-bao s-a logodit cu alta?". Şi Helen face: „A, am uitat. Trebuia să fie o surpriză. Promite-mi să nu mai spui nimănui".

Mama pufni.

— Aşa îi pune pe toți la curent. Aşa că acuma tre' să aduci un cadou, tot o surpriză. Ce le-ai luat data trecută?

— Când era Bao-bao cu tipa aia de la colegiu? Nu ştiu, cred că o bomboniera.

— Şi după ce s-au despărțit, ți-au trimis-o înapoi?

— Probabil că nu. Nu mai țin minte.

— Vezi? Aşa sunt Kuang-ii. Nu mai da atâția bani acum.

Cu două zile înainte de reuniunea de familie, m-a sunat iar mama.

— Acum e prea târziu să mai faci ceva, a zis ea, de parcă fusese vina mea că se întâmplase ce Dumnezeu se întâmplase.

După care mi-a spus că murise tuşa mare Du, la nouăzeci şi şapte de ani. Vestea chiar m-a luat prin surprindere. Eu crezusem că a murit demult.

— Ți-a lăsat nişte chestii drăguțe, a zis mama. Poți să vii să le iei în weekendul ăsta.

Tuşa mare Du era rudă bună cu Helen, sora tatălui ei, dar pe jumătate sau aşa ceva. Totuşi, țin minte că de fapt mama a avut întotdeauna grijă de tuşa mare. Îi ducea gunoiul o dată pe săptămână. O convingea pe bătrână să nu se aboneze la tot felul de reviste de câte ori primea un bilet de loterie pe care era tipărit numele ei, urmat de „Un milion de dolari". Le-a trimis

petiții peste petiții celor de la Medi-Cal, cerându-le să suporte cheltuielile pentru tratamentul naturist al tuşii mari.

Mama mi s-a plâns ani în şir că ea făcea toate astea nu Helen.

— Helen nici măcar nu se oferă, îmi spunea ea.

Şi într-o zi – poate acum zece ani – i-am tăiat-o maică-mii. Am zis:

— Ce-ar fi să-i spui lui tanti Helen ce te deranjează şi să nu te mai plângi atâta?

Asta mă sfătuise Phil să-i zic, era o metodă perfect raţională de a o face pe mama să înţeleagă de ce era nefericită, pentru ca astfel să ia în sfârşit măsuri concrete.

Dar când m-a auzit, mama s-a uitat la mine cu chipul golit de orice expresie, într-o tăcere deplină. Şi după aceea chiar nu mi s-a mai plâns. De fapt n-a mai vorbit deloc cu mine două luni de zile. Şi când am reluat discuţiile, nu mi-a mai pomenit niciodată de tuşa mare. Cred că de-asta am ajuns să cred că tuşa mare murise demult.

— Ce i s-a întâmplat? am întrebat când am aflat, încercând să spun asta pe un ton stins şi tulburat. Atac cerebral?

— Autobuz, mi-a răspuns mama.

Se pare că tuşa mare se bucurase toată viaţa de o sănătate de fier. Se afla în autobuzul unu, când şoferul a făcut o manevră bruscă într-o parte, pentru a evita să intre într-un „bolid cu adolescenţi ţăcăniţi", cum l-a numit maică-mea, care nu oprise la stop. Tuşa mare s-a răsturnat în faţă, apoi s-a prăvălit pe interval. Mama, bineînţeles, s-a dus imediat s-o vadă la spital. Doctorii nu i-au găsit nimic, în afară de nişte cucuie şi julituri normale. Dar tuşa mare a zis că nu mai are răbdare până află şi doctorii ce ştia ea că are. Aşa că a pus-o pe mama să-i scrie testamentul, la cine va ajunge canapeaua ei ponosită, veche de treizeci de ani, televizorul alb-negru, chestii din astea. A murit în seara aceea din cauza unei contuzii nedescoperite la timp. Helen urma să vină a doua zi s-o vadă, prea târziu.

— Bao-bao Roger a spus că ar trebui să-i dăm în judecată, un milion de dolari, mi-a dat mama raportul. Îţi închipui? Să gândeşti aşa! Când a aflat că tuşa mare a murit, nici n-a plâns, nu vrea decât să câştige ceva bani de pe urma cadavrului ei! Hn! De ce să-i zic că i-a lăsat două veioze? Poate

c-o să uit să-i spun.

Făcu o pauză.

— A fost o femeie de treabă. Deja paisprezece coroane. Apoi şopti: Bineînțeles, oferim o reducere de douăzeci la sută pentru toată lumea.

Mama şi tanti Helen sunt proprietarele florăriei Ding Huo de pe Ross Alley, în Chinatown. Le-a venit ideea să intre în afacerea asta acum vreo douăzeci şi cinci de ani, chiar după ce a murit tata şi tanti Helen a fost dată afară din slujba pe care o avea pe atunci. Cred că, într-un fel, florăria a devenit visul care se substituia tuturor nenorocirilor.

Mama investise banii donați de Prima Biserică Baptistă Chineză, pe care o slujise taică-meu ca ajutor de pastor. Iar tanti Helen investise banii pe care-i pusese deoparte pe când lucra la o altă florărie, unde a învățat meseria asta. De-acolo fusese de altfel concediată. Pentru că era „prea cinstită”– acesta fusese motivul, din câte ne dezvăluise tanti Helen. Deşi mama bănuia că se întâmplase pentru că tanti Helen îşi îndemna întotdeauna clienții să cumpere cele mai ieftine buchete ca să nu-şi cheltuiască banii aiurea.

— Uneori îmi pare rău că m-am însurat cu o chinezoaică, spuse Phil când auzi că trebuia să mergem la San Francisco, la o sută cincizeci de kilometri dus-întors de casa noastră din San Jose, la care se adăugau neplăcerile aglomerației de pe şosele din cauza meciului de fotbal din weekend.

Cu toate că a ajuns să țină sincer la mama în cei cincisprezece ani de căsnicie, pretențiile ei încă îl mai exasperează. Şi, cu siguranță, un weekend în sânul întregii familii nu e modalitatea lui preferată de a-şi petrece zilele când scapă de munca de la spital.

— Eşti sigură că trebuie să mergem? spuse el absent.

Se juca absorbit cu un program pe care tocmai îl încărcase în laptopul său. Apăsă pe o tastă.

— Te-am luat! strigă la ecran şi bătu din palme.

Phil are patruzeci şi trei de ani şi, datorită părului său sârmos şi grizonant, de obicei lasă impresia unei persoane rezervate şi demne. Totuşi, în momentul acela etala pasiunea pură a unui băiețel care se joacă absorbit cu un vaporaş de război.

M-am prefăcut şi eu la fel de prinsă în studierea paginilor cu oferte de muncă din ziar. Cu trei luni în urmă, îmi găsisem un post de clinician pe probleme de limbaj în cadrul districtului şcolar local. Şi, deşi în fond eram mulțumită de munca mea, în sinea mea îmi făceam griji că ratasem vreo ocazie mai bună. Mama îmi vârâse în cap asemenea gânduri. De cum am anunțat-o că fusesem preferată altor doi candidați pentru acel post, mi-a spus:

— Doi? Doar doi oameni au mai vrut slujba aia?

Acum Phil îşi ridică îngrijorat privirea din calculator. Ştiam la ce se gândeşte, la „problemele mele medicale", cum le spunem noi, scleroza multiplă, care până acum nu m-a lăsat neajutorată, doar că obosesc uşor.

— Va fi un weekend stresant, spuse el. Şi în afară de asta, credeam că nu poți să-l suferi pe văru-tău, Bao-bao. Ca să nu mai zic că vine şi Mary. Doamne, ce mai coțofană.

— Aha.

— Aşa că n-am putea să facem cumva să nu ne ducem?

— Nț.

Oftă. Şi cu asta am încheiat discuția. În atâția ani de căsnicie am învățat să evităm subiectul familiei şi datoriei mele. Odată de aici ni se trăgeau cam toate certurile. La început, Phil spunea că mă supuneam orbeşte sentimentelor mele de frică şi vinovăție. Îi replicam că e egoist, că omul trebuie să facă în viață şi lucruri deloc distractive sau comode. La care îmi zicea că nu trebuia să mergem decât pentru că mi se inculcase ideea că nu aveam de ales şi acum încercam aceeaşi şmecherie cu el. Apoi s-a născut primul nostru copil, Tessa, şi după încă un an mi s-a diagnosticat boala asta. Certurile noastre au luat altă formă. Nu ne mai ciondăneam pe un ton superior pe tema diferențelor de natură filosofică dintre alegerile noastre personale, poate pentru că Phil se simțea acum tot mai devotat copilului nostru şi mie, sau cel puțin în ceea ce privea problemele mele medicale. Aşa că toată problema asta a alegerii individuale a devenit tot mai spinoasă, o povară tot mai incomodă, până când ne-a căzut de pe umeri de la sine, la fel ca renunțarea la fumat, la carnea de vițel şi la podoabele din fildeş.

În ultima vreme ne certăm mai mult din cauza unor probleme mai mărunte şi mai precise – de pildă faptul că cedez

atunci când Tessa mă roagă s-o las să se mai uite încă o jumătate de oră la televizor, nu pe tema atitudinilor noastre diferite față de disciplină ca atare. Şi până la urmă cădem aproape de fiecare dată de acord – poate chiar prea uşor, pentru că deja ştim unde duc majoritatea neînțelegerilor dintre noi.

E o viață mai lină şi ne-o uşurăm pe cât putem. Deşi mă deranjează din când în când. De fapt uneori îmi doresc să putem fi din nou ca pe vremuri, când Phil mă contrazicea, iar eu mă țineam tare pe poziții şi reuşeam măcar să mă conving singură că eu aveam dreptate. Pe când acum – azi, de exemplu – nu mai sunt sigură de ce continui să mă supun obligațiilor mele de familie. Deşi n-aş recunoaşte în veci față de Phil, a ajuns să-mi fac mai mult în silă datoria. Nu-mi face nicio plăcere să mă gândesc că o să-i văd pe Kuang-i, mai ales pe Mary. Şi de câte ori sunt cu maică-mea, am senzația că trebuie să fiu tot timpul cu ochii în patru să nu calc pe vreo mină.

Aşa că, poate pentru că mă simțeam vinovată față de Phil sau furioasă pe mine însămi, am făcut următorul lucru: i-am zis lui Phil abia a doua zi că va trebui să rămânem peste noapte acolo – ca să mergem şi la înmormântarea tuşii mari Du.

În acel weekend de groază, eu şi Phil am hotărât să ajungem devreme în oraş ca să ne instalăm şi să le ducem poate pe fete la grădina zoologică. Cu o zi înainte avuseserăm o discuție politicoasă în contradictoriu cu maică-mea pe tema şederii noastre.

— Eşti foarte amabilă, Winnie, încercă Phil s-o convingă pe maică-mea la telefon. Dar am făcut deja rezervări la un hotel.

Eu ascultam la celălalt telefon, bucurându-mă că venisem cu propunerea să sune el şi să se scuze pentru amândoi.

— Ce hotel? întrebă mama.

— Travelodge, minți Phil.

De fapt aveam rezervări la Hyatt.

— Ai, prea scump! i-o tăie mama. De ce să arunci banii pe fereastră? Puteți să stați la mine, am destule camere.

Phil refuză politicos.

— Nu, nu, serios. Prea mult deranj. Serios.

— Deranj? Cine se deranjează?

Aşa că acum Phil le instalează pe fete în fosta cameră a fratelui meu mai mic. Acolo stau de fiecare dată când eu şi Phil mergem la vreun congres medical. De fapt, uneori *spunem* doar că mergem la un congres medical şi ne întoarcem acasă să punem la punct toate treburile casnice pe care nu suntem în stare să le ducem la capăt când fetele sunt prin preajmă.

Phil a hotărât că Tessa, care are opt ani, va dormi în patul de o singură persoană şi Cleo, în vârstă de trei ani, în pătuțul pliant.

— E rândul meu să dorm în pat, spune Cleo. Aşa a zis *habu.*

— Bine, Cleo, încearcă Tessa să o convingă, dar *îți place* să dormi în pătuț.

— *Habu,* o cheamă Cleo în ajutor pe maică-mea. *Habu!*

Eu şi Phil stăm în fosta mea cameră, încă ticsită cu aceeaşi mobilă demodată. N-am mai dormit aici nici măcar o noapte de când m-am măritat. Cu excepția faptului că e un pic prea curat, camera arată exact ca pe vremea adolescenței mele: patul dublu, cu picioare şi cadru masiv, măsuța de toaletă, cu oglinda rotundă şi incrustații din frasin, stejar, sidef şi noduri ornamentale. Ciudat cât uram masa aia. Acum chiar arată destul de bine, ceva gen art deco. Mă întreb dacă maică-mea m-ar lăsa să o iau cu mine acasă.

Observ că mi-a pus sub pat vechii papuci chinezeşti, găuriți în dreptul degetelor mari; nimic nu se aruncă, poate mai e nevoie de ceva peste douăzeci de ani. Tessa şi Cleo au scotocit probabil prin debara, dând iama prin cutiile cu jucării şi mărunțişuri vechi bune de aruncat la gunoi. Lângă papuci stau împrăştiate hăinuțe de păpuşi, o tiară cu strasuri şi o casetă pentru bijuterii roz din plastic pe al cărei capac scrie „Comorile mele secrete". Chiar au pus din nou în cui pe uşă steaua hollywoodiană ridicolă pe care am făcut-o în clasa a şasea, cu numele meu pe ea, P-E-A-R-L, compus din mărgele.

— Mamă, se extaziază Phil în glumă. Toate astea nu se compară nici pe departe cu un sejur la Travelodge.

Îi ard una peste coapsă. Phil bate cu palma setul neasortat de prosoape de pe pat. E un cadou de Crăciun de la Kuang-i când ne-am mutat din Chinatown în districtul Richmond, prin urmare sunt sigur vechi de treizeci de ani.

Acum Tessa şi Cleo dau buzna în camera noastră, țipând că sunt gata să meargă la zoo. O să le ducă Phil, eu merg la

florăria Ding Huo, să dau o mână de ajutor. Mama nu mi-a cerut propriu-zis s-o ajut, însă a spus în treacăt că tanti Helen pleacă devreme de la florărie pentru a se pregăti pentru marea masă de familie – deşi sunt încă atâtea de făcut la prăvălie şi înmormântarea tuşei mari Du e chiar a doua zi. După care mi-a amintit cât s-a mândrit cu mine tuşa mare – în familia mea „mândrie" e cuvântul pe care îl folosim în loc de „dragoste". Apoi mi-a propus să trec dacă vreau pe la florărie să-mi aleg o coroană frumoasă.

— Cred că mă întorc pe la cinci şi jumătate, îi spun lui Phil.

— Vreau să văd elefanți africani, zice Tessa azvârlindu-se pe patul nostru. Apoi se apucă să socotească pe degete: Şi ursuleți koala şi un furnicar țepos, şi o balenă cu cocoaşă.

M-am tot întrebat de unde a luat obiceiul ăsta de a face liste – de la Phil? de la mine? de la televizor?

— Spune „Te rog", îi aminteşte Phil, şi nu cred că au balene la grădina zoologică.

Mă întorc spre Cleo. Uneori îmi fac griji că va ajunge prea pasivă, în umbra surorii sale mai mari, atât de sigură pe ea.

— Tu ce vrei să vezi? o întreb blând.

Îşi priveşte picioarele, căutând un răspuns.

— Coțofene, răspunde ea până la urmă.

Când o iau pe Ross Alley, totul în jur se estompează îndată. Nu se mai vede soarele orbitor de după-amiază, nici trecătorii zgomotoşi care umplu trotuarele din Chinatown, ieşiți la cumpărături ca în fiecare sâmbătă. Zgomotele de pe stradă sunt mai slabe şi se sting mai repede, iar lumina e înceţoşată, aproape verzuie.

Pe partea dreaptă e vechea frizerie a lui Al Fook, care, din câte văd, aranjează şi acum favoriții clienților cu o maşină de tuns electrică. Peste drum se află aceleaşi asociații comerciale şi familiale, inclusiv o firmă care trimite înapoi în China tăbliţele comemorative ale strămoşilor, în schimbul unei anumite sume. În josul străzii, ceva mai departe, se vede fațada prăvăliei unei ghicitoare. Pe geam e lipit cu scotch un anunț scris de mână care pretinde că acolo găseşti „cele mai bune numere norocoase, cele mai bune sfaturi ca să te îmbogăţeşti", însă pe foaia de hârtie lipită de uşă scrie „Faliment".

Când trec prin dreptul uşii, o jaluzea galbenă se ridică foşnind. Dintr-odată apare o fetiță, cu mâinile lipite de geam. Mă priveşte lung, cu o expresie posacă. Îi fac cu mâna, dar nu îmi răspunde. Se uită la mine de parcă n-am ce să caut într-un asemenea loc; asta simt şi eu.

Acum am ajuns la Compania Comercială Sam Fook, mai jos cu câteva uşi de florărie. Înăuntru sunt rafturi ticsite cu amulete şi sute de statuete din porțelan şi lemn ale unor zei care poartă noroc. De când mă ştiu, i-am spus locului ăstuia „Prăvălia zeilor". Aici se vând şi chestii pentru înmormântările budiste – bani pentru morți, podoabe de hârtie, substanțe aromatice şi aşa mai departe.

— Hei, Pearl!

E domnul Hong, proprietarul; îmi face semn să intru. Când l-am întâlnit, credeam că îl cheamă Sam Fook, cum se numea prăvălia lui. Mai târziu am aflat că *sam fook* înseamnă în cantoneza veche „binecuvântare întreită" şi, din câte zicea mama – sau mai degrabă clienții ei din Hong Kong – *sam fook* sună a glumă, ca şi cum ai spune „cei trei nătărăi".

— I-am zis că ar face bine să schimbe numele, remarcase mama. Că aşa o să aibă mai mult noroc. Dar el, cică, şi-aşa are prea mulți clienți.

— Hei, Pearl, spune domnul Hong când intru pe uşă, am câteva lucruri pentru mama ta, pentru înmormântarea de mâine. I le duci tu, bine?

— Bine.

Îmi întinde un pachet moale. Asta înseamnă, presupun, că înmormântarea tuşii mari va fi budistă. Deşi a mers ani în şir la slujbele Primei Biserici Baptiste Chineze, ea şi mama nu au mai călcat pe acolo după moartea tatei. Oricum, nu cred că tuşa mare a renunțat vreodată la celelalte credințe, care nu erau tocmai budiste, ci doar ritualuri din acelea superstițioase care atrag norocul şi te păzesc de rele. În puținele vizite pe care le-am făcut la apartamentul ei, mă jucam cu altarul, un templu roşu miniatural care conținea portretul înrămat al unui zeu chinez. În fața lui se afla o urnă din imitație de bronz cu bețişoare aromate şi, pe o latură, oferite ca ofrandă, erau portocale, țigări Lucky Strike şi o sticluță de whiskey Johnnie Walker Red, din acelea servite în avion. Altarul era ca o versiune chinezească a aranjamentelor cu figurine

reprezentând scena naşterii Domnului.

Acum ajung la florărie. Ocupă tot parterul unei clădiri din cărămidă cu trei etaje. Prăvălia e cam de mărimea unui garaj pentru o singură maşină şi are un aer trist şi familiar totodată. Uşa din față, cu un chenar roşu, e crăpată şi acoperită de o plasă metalică antifurt ruginită. Pe vitrina din sticlă groasă scrie „Florăria Ding Huo" în engleză şi chineză. Dar prăvălia poate trece uşor neobservată pentru că e oarecum retrasă față de trotuar şi pare întotdeauna întunecată şi închisă, ca şi azi de altfel.

Ei bine, locul unde au ales mama şi tanti Helen să-şi deschidă florăria nu prea dă pe dinafară de viață. Şi totuşi par să se descurce destul de bine. Cumva, e uimitor. În atâta amar de timp n-au făcut aproape nimic să modernizeze prăvălia sau să-i dea un aspect mai atractiv. Deschid uşa şi clopoțeii se pun pe clinchetit. Sunt învăluită pe dată de mirosul înțepător al gardeniilor, un parfum pe care l-am asociat întotdeauna cu saloanele pompelor funebre. Încăperea e luminată slab de un singur neon ce atârnă deasupra casei de marcat – acolo stă mama, cocoțată pe un taburet scund, ca să poată vedea pe deasupra tejghelei, cu ochelari ieftini de citit pe nas.

Vorbeşte la telefon într-o chineză alertă şi îmi face nerăbdătoare semn cu mâna să intru şi să aştept. Poartă părul strâns legat într-un coc, nicio şuviță, cât de mică, nu scapă vreodată de la locul ei. Cocul de azi şi l-a făcut să arate mai gros cu ajutorul unei şuvițe false, ea îi spune „coadă de cal", şi coafura aceasta e doar pentru ocazii speciale.

De fapt, acum îmi dau seama, după tonul ei ascuțit şi preponderența sunetelor negative, „va-va-va", că se ceartă cu cineva în dialectul shanghaiez, nu doar în mandarină. E grav. Cel mai probabil, e vorba de un furnizor din cartier, judecând după felul în care bate numere la un calculator portabil, apoi citeşte cu voce tare rezultatele calculelor imprimate pe panglica de hârtie, cu o voce aspră, de parcă ar fi legi din codul penal. Apasă pe butonul cu „În afara vânzării" de la casa de marcat şi, după ce sertarul e proiectat în exterior, scoate o factură împăturită, o desface cu o răsucire rapidă din încheietură şi se apucă să citească şi numerele de pe ea.

— Va! Va! Va! insistă ea.

În casa de marcat se depozitează doar mărunțişuri sau ceea

ce numeşte maică-mea „mărunțişuri şi chițibuşuri”. Casa de marcat nici nu merge. Când maică-mea şi tanti Helen au cumpărat prăvălia cu tot cu dependințe şi amenajări, nu le-a luat mult să-şi dea seama că de fiecare dată când tranzacția comercială se ridica la orice sumă ce conținea cifra 9, casa de marcat se bloca. Însă au hotărât să o păstreze oricum, „ca să avem unde dosi chestii”, mi-a explicat mama. Dacă ar fi să dea cineva o spargere la prăvălie, ceea ce încă nu s-a întâmplat, spărgătorul nu s-ar alege decât cu patru dolari şi un morman de mărunțiş, toți banii păstrați în sertarul casei. Ce câştigă de fapt e dosit sub tejghea, într-un ceainic cu cioc de două ori ciobit şi lipit la loc. Iar ibricul stă pe o plită fără ştecher. Ideea e, presupun, că nimeni nu s-ar apuca să jefuiască prăvălia pentru o ceaşcă de ceai rece.

Le-am spus odată maică-mii şi lui tanti Helen că un spărgător n-ar crede în ruptul capului că prăvălia nu scoate decât patru dolari. Eram de părere că ar trebui să pună cel puțin douăzeci de dolari în casă, pentru a face şmecheria mai plauzibilă. Însă mama credea că douăzeci de dolari e o sumă prea generoasă pentru spărgători. Iar tanti Helen a spus că „s-ar îmbolnăvi de nervi” la gândul că ar putea pierde atâta bănet – aşa că la ce bun toată mişculația?

Pe atunci mă gândeam serios să le dau eu cei douăzeci de dolari ca să le dovedesc că am dreptate. Însă apoi m-am gândit: Ce rost are? Şi, uitându-mă în jur prin florărie acum, îmi dau seama că poate aveau dreptate. Cui i-ar da prin cap că dacă ar da o spargere aici, s-ar alege cu ceva mai mult decât prețul unui bilet la autobuzul în care o s-o şteargă de la fața locului? Nu, prăvălia este perfect echipată antifurt aşa cum e acum.

Florăria are aceeaşi podea de ciment, tocită şi cenuşie, veche de douăzeci şi cinci de ani, acum lustruită de paşi. Tejgheaua e tapetată cu aceeaşi hârtie, cu un model din împletitură de bambus în alb şi verde pe laturi, şi imitație de lemn deasupra. Până şi telefonul la care vorbeşte maică-mea e acelaşi model vechi negru, cu disc şi cu firul învelit în material textil, care nici nu se i încolăceşte, nici nu se întinde. De-a lungul anilor, pereții gălbui s-au decolorat şi s-au umplut de pete, apoi de crăpături, la cutremurul din ’89. Aşa că acum încăperea te duce cu gândul la cuiburi de păianjen şi la frunze

mucegăite.

— *Ho, ho,* o aud pe maică-mea.

Pare să fi căzut la înțelegere cu furnizorul. Trânteşte în sfârşit receptorul în furcă. Deşi nu ne-am mai văzut de la Crăciun, acum aproape o lună, nu ne lansăm în pupături şi îmbrățişări, aşa cum facem eu şi Phil când ne întâlnim cu părinții sau prietenii lui. În loc de asta, mama iese din spatele tejghelei, bombănind:

— Îți închipui una ca asta? Omul ăla mă trage pe sfoară! A încercat să mă pună să plătesc în plus pentru o comandă fulger. Îmi arată o cutie ce conține sârmă, celofan transparent şi foi de hârtie cerată verde. Nu e vina mea că a uitat să vină săptămâna trecută.

— Cât în plus?

— Trei dolari! exclamă.

O să mă mir câte zile oi avea de zbuciumul sufletesc la care se supune maică-mea pentru câțiva dolari amărâți.

— De ce n-o laşi pur şi simplu baltă? Sunt doar trei dolari…

— Nu banii mă interesează! spumegă ea. Mă trage pe sfoară. Nu e corect. Luna trecută a mai încercat să-mi pună în cârcă încă o taxă suplimentară.

O simt cum se pregăteşte să-mi toarne o descriere detaliată a certei de acum o lună, când două femei bine îmbrăcate, cu părul blond, se zgâiesc înăuntru prin geamul uşii de la intrare.

— E deschis? Vorbiți vreuna din voi engleza? întreabă una cu acentul tărăgănat al texanilor.

Mama îşi ia pe dată o mină veselă, dă din cap şi îşi flutură brațul, îmbiindu-le înăuntru.

— Veniți, veniți, le strigă.

— Vai, nu vrem să vă deranjăm, începe una din doamne. Ați putea oare să ne spuneți unde e brutăria care face plăcinte cu răvaşe?

Nici nu apuc să răspund, că maică-mea se încruntă toată şi clatină din cap, spunând:

— Nu înțeleg. Nu vorbesc engleza.

— De ce-ai spus asta? o întreb după ce doamnele pleacă mai departe. Nu ştiam că urăşti în halul ăsta turiştii.

— Nu turiştii. Femeia aia cu brutăria ei de plăcinte s-a purtat odată urât cu mine. De ce să-i trimit clienți bănoşi?

— Cum mai stați cu clienții pe aici? o întreb, încercând să

abat discuția de la o tiradă mai mult ca sigură la adresa plăcintăresei din josul străzii.

— Groaznic! spune arătând spre inventarul lucrurilor din prăvălie. Atâta muncă – sunt ocupată până peste cap cu atâția clienți. Uite, numai în dimineața asta a trebuit să le fac pe astea toate cu mâna mea.

Mă uit. Nu există niciun aranjament modern cu rămurele împletite sau coşuri exotice cu nume ce aduc a latină. Maică-mea deschide uşa de sticlă a unei cutii frigorifice care adăpostea odată sticle de suc acidulat şi bere.

— Vezi? spune arătându-mi un raft cu buchețele de garoafe de prins la butonieră şi corsaj, aliniate ordonat pe criteriul culorii: albe, roz şi roşii. Cu siguranță, va trebui să purtăm o parte diseară.

— Şi pe astea, continuă ea.

Cel de-al doilea raft e ticsit cu vaze improvizate din pahare de lapte, în fiecare aflându-se un singur boboc de trandafir, o frunză de ferigă şi câteva fire sărăcuțe de vălul-miresei, înflorite ici colo. E genul de aranjament floral pe care îl oferi la spital bolnavilor pe care îi aşteaptă o operație experimentală şi nu ştii încă dacă or s-o mai ducă mult. Tata a primit o groază când s-a internat şi ceva mai târziu, chiar înainte să moară.

— Foarte cerute, spune maică-mea. Şi pe-astea tot eu a trebuit să le fac, continuă arătând spre ultimul raft de sus, pe care se află vreo şase aranjamente micuțe de pus pe mese. O parte pentru diseară. O parte pentru o petrecere de ieşire la pensie, explică mama, şi poate pentru că nu par destul de impresionată, adaugă: A directorului adjunct de la Wells Fargo.

Mă conduce prin încăpere să-i admir alte opere răspândite prin florărie. De-a lungul pereților se află coroane funerare mari, sprijinite pe suporturi.

— Ei? face mama, aşteptând să-mi dau cu părerea.

Coroanele mi s-au părut întotdeauna oribil de triste, ca nişte colaci de salvare ornamentali aruncați prea târziu.

— Foarte drăguțe, spun.

Acum îmi îndreaptă paşii spre capodoperele ei. În partea din față a florăriei, singura care are parte de câteva ore de lumină naturală filtrată pe zi, se află „câştigurile solide”, cum le spune ea – filodendronii, ficuşii, tufele de piciorul-cocoşului şi mandarinii miniaturali. Toți sunt împodobiți cu panglici roşii

late pe care sunt scrise felicitări pentru firma cutare sau cutare pentru deschiderea unui nou magazin.

Maică-mea s-a mândrit întotdeauna cu panglicile astea roşii. Nu scrie urările tipice, cum ar fi „Noroc” sau „Bogăție şi viață lungă”. Toate urările, scrise cu ideograme chinezeşti aurii, sunt rodul inspirației sale, al viziunii ei asupra vieții şi a morții, a norocului şi a speranței: „O viață de primă mână pentru primul dumneavoastră născut”, „La nuntă fericiți de sunteți amândoi, averea vă va creşte de trei ori”, „Ce bine miros banii în noul dumneavoastră restaurant!”, „Sănătatea se întoarce îndată, nu înceta să speri”.

Mama pretinde că tocmai datorită panglicilor florăria Ding Huo se bucură de succese cu duiumul de atâția ani. Când spune „succese”, se referă probabil la faptul că aceiaşi clienți vin să cumpere de la ele de douăzeci şi cinci de ani. Doar că acum nu prea le mai iau flori mireselor sfielnice şi mirilor tehui, ci mai degrabă suferinzilor, bătrânilor şi morților.

Mama zâmbeşte parşiv şi mă trage de cot.

— Acum să-ți arăt ce coroană ți-am făcut ție.

Intru brusc în panică, apoi îmi dau seama la ce se referă. Mama deschide uşa ce dă spre partea din spate a magazinului. Înăuntru e întuneric beznă, ca într-o pivniță şi nu disting nimic în afara mirosului greu de flori funerare. Maică-mea bâjbâie după cordonul de care se trage pentru a aprinde becul. Într-un sfârşit încăperea este scăldată brusc de lumina unui bec fără abajur ce se bălăbăne încoace şi încolo la capătul cablului atârnat de tavanul înalt. Ce-mi văd ochii acum e înspăimântător şi frumos – şiruri-şiruri de coroane lucitoare, împletite toate din gardenii albe şi crizanteme galbene, cu panglici roşii atârnând de suporturi, arătând ca nişte slujitori cereşti îmbrăcați identic.

Rămân cu gura căscată când mă gândesc câtă trudă presupun toate astea. Îmi imaginez mânuțele maică-mii, cu pielea lor pergamentoasă, smulgând cu furie frunzele rebele, înfigând în coroană capete ascuțite de sârmă, implantând fiecare floare la locul cuvenit.

— Asta. Îmi arată o coroană din mijlocul primului şir. Nu are nimic deosebit față de restul. Asta e a ta. Am scris cu mâna mea urările.

— Ce scrie?

Degetul i se mişcă lent în josul panglicii roşii în timp ce citeşte într-o chineză ceremonială pe care nu o înțeleg. Apoi traduce:

— Rămas-bun, tuşă mare, ce noroc pe rai să te aibă în el. Din partea nepoatei tale favorite, Pearl Louie Brandt, şi a soțului.

— A, era să uit. Îi întind pachetul de la Sam Fook's. Domnul Hong mi-a spus să-ți dau asta.

Mama desface smucit panglica şi dă hârtia la o parte. Înăuntru se află vreo douăsprezece fişicuri de bani pentru morți, bani cu care se crede că tuşa mare va mitui pe toată lumea dincolo, pentru a ajunge în raiul chinezesc.

— Nu ştiam că tu crezi în aşa ceva, spun.

— Ce-are de-a face credința? mi-o întoarce mama înțepată. Aici e vorba de respect. După care adaugă pe un ton blând: M-am ales cu o sută de milioane de dolari. Aii! A fost o doamnă tare de treabă.

— Începe tămbălăul, spun, după care trag adânc aer în piept, în timp ce urcăm scările ce duc la sala dineurilor.

— Pearl! Phil! Ați sosit.

E verişoară-mea Mary. N-am mai văzut-o de doi ani, de când s-a mutat cu Doug la Los Angeles. Aşteptăm să-şi facă loc prin mulțimea invitaților. Se repede la noi, mă pupă, apoi îşi trece apăsat degetele peste obrazul meu şi râde când vede că mi-a întins şi mai tare fardul rozaliu.

— Arăți nemaipomenit! îmi spune, apoi se uită la Phil. Serios, amândoi arătați pur şi simplu fantastic.

Mary trebuie să fi împlinit patruzeci şi unu de ani, e cu o jumătate de an mai mare decât mine. Poartă o groază de machiaj şi gene false, iar părul îi e o claie de bucle şi spumă care te bagă în ceață. Un boa din vulpe argintie îi tot alunecă de pe umeri. În timp ce şi-o aranjează la loc a treia oară, spune râzând:

— Doug mi-a făcut cadou de Crăciun vechitura asta, mă tot chinuiesc cu ea.

Mă întreb de ce se mai chinuieşte, odată ce suntem în

restaurant. Dar Mary e cea mai în vârstă odraslă a celor două familii, aşa că i s-a părut întotdeauna important să pară cea mai realizată dintre noi.

— Jennifer şi Michael, strigă ea pocnind din degete. Haideți încoace să vă salutați mătuşa şi unchiul. Îşi trage lângă ea cele două odrasle la vârsta adolescenței şi le strânge zdravăn. Hai, ce spuneți?

Cei doi se holbează la noi cu fețe îmbufnate, apoi fiecare mormăie ceva cu o mică înclinare a capului.

Jennifer e acum durdulie, iar ochii ei, trasați cu contur negru, par mici şi severi. Părul din creştet e coafat în țepi ascuțiți, iar restul atârnă bleg până la jumătatea spatelui. Parcă s-a electrocutat. Iar fața lui Michael începe să prindă contururi tăioase, şi bărbia îi e plină de coşuri. Nu mai sunt dulci şi mă întreb dacă aşa or să pățească şi Tessa şi Cleo, dacă şi despre ele o să gândesc la fel.

— Vedeți cum sunt, spune Mary ca scuză. Jennifer tocmai a primit prima pereche de dresuri şi pantofi cu toc de Crăciun. Nu-şi mai încape în piele de mândrie, nu mai e fetița mamei.

— Of, mamă! se vaită Jennifer, apoi se zbate să scape din strânsoarea maică-sii şi dispare în mulțime.

Michael o urmează.

— Vedeți că Michael aproape îl ajunge la înălțime pe Doug? spune Mary privindu-şi cu mândrie fiul în timp ce acesta se îndepărtează alene. E în echipa de alergări la universitate, iar antrenorul spune că e cel mai bun. Nu ştiu de la cine a moştenit înălțimea şi talentul pentru atletism – sigur nu de la mine. De câte ori fac jogging, mă întorc cu picioarele distruse, continuă Mary râzând. Apoi, dându-şi seama ce-a spus, zâmbetul îi dispare de pe față şi îşi plimbă privirea prin mulțime: A, uite-i pe părinții lui Doug. Ar fi cazul să mă duc să-i salut.

Phil îmi strânge tare mâna şi chiar dacă nu spunem nimic, ştie că sunt furioasă.

— Las-o baltă, spune.

— Aş vrea, ripostez, dacă ar putea şi ea s-o lase. *Întotdeauna* îmi face asta.

Când m-am măritat cu Phil, Mary şi Doug au fost domnişoară şi cavaler de onoare, de vreme ce ei ne făcuseră

cunoştinţă. Lor le-am spus primii când am aflat că rămăsesem însărcinată cu Tessa. Şi, acum vreo şapte ani, Mary m-a pus să mă apuc de aerobic când am început să mă plâng că sunt tot timpul obosită. Iar mai târziu, când am simțit ceea ce părea o slăbiciune ciudată în piciorul drept, Phil mi-a propus să mă duc pentru un consult la Doug, care era pe atunci ortoped la o clinică pentru sportivi.

Câteva luni mai târziu, Doug mi-a spus că problema părea să vină din altă parte şi am intrat pe loc în panică, crezând că se referea la cancerul osos. M-a liniştit spunându-mi că nu însemna decât că nu era destul de deştept să se prindă singur de asta. Aşa că m-a trimis la vechiul lui amic de băute de la colegiu, cel mai bun neurolog de la Centrul Medical San Francisco. După o perioadă de analize care a părut să țină un an întreg – după ce ajunsesem să mă conving singură că oboseala mi se trăgea de la fumat, iar slăbiciunea din picior era un simptom al sciaticii pe care o căpătasem în urma sarcinii –, amicul de băute mi-a spus că am scleroză multiplă.

Mary a plâns ca o isterică, apoi a încercat să mă consoleze, ceea ce a făcut ca totul să pară şi mai grav. O vreme a tot venit pe la noi cu mâncăruri după „rețete fantastice" peste care „dăduse cu totul întâmplător" până i-am spus să înceteze. Mai târziu mi-a spus cu mare tam-tam că prietenul lui Doug o asigurase că nu prezentam decât o formă „foarte blândă", de parcă vorbea despre vreme, că speranța mea de viață era aceeaşi, că la şaptezeci de ani voi putea să mânuiesc o crosă de golf şi să lovesc la fel de bine, deşi va trebui să am grijă să nu mă forțez, atât fizic, cât şi emoțional.

— Aşa că, serios, totul e cât se poate de normal, a spus ea pe un ton un pic cam prea vesel, doar că Phil trebuie să se poarte mai frumos cu tine. Şi ce-ar putea fi rău în asta?

— Eu nu joc golf, a fost tot ce i-am răspuns.

— Te învăț eu, a replicat ea însuflețită.

Desigur, Mary doar încerca să fie bună cu mine. Recunosc că mai mult din vina mea vechea noastră prietenie a început să se clatine. Nu i-am spus niciodată deschis cât de mult mă jigneau gesturile sale de compasiune. Aşa că, bineînțeles, nu avea de unde să ştie că nu aveam nevoie să mă consoleze nimeni. Nu voiam să fiu răsfățată cu mâncăruri. Blândețea era o formă de compensare. Blândețea nu făcea decât să-mi aducă

aminte că viața mea se schimbase şi se schimba în continuare, că lumea era de părere că ar trebui să accept toate astea şi să devin mai puternică sau mai curajoasă, mai evoluată spiritual şi mai împăcată. Nu voiam să am de-a face cu nimic din toate astea. Ci să-mi trăiesc viața concentrându-mă pe aceleaşi chestii ca majoritatea oamenilor – să-mi fac griji în legătură cu educația copiilor mei, nu că n-o să mai apuc să-i văd terminând facultatea, să mă bucur din plin că am dat jos două kilograme, nu să mă tem că mi se erodează masa musculară. Îmi doream ceea ce devenise imposibil: îmi doream să uit.

Eram furioasă că Doug şi amicul său de băute discutaseră despre boala mea cu Mary. Dacă i-au spus asta, atunci sigur i-au spus şi următorul lucru: că, în cazul acestei maladii, nu se puteau face niciun fel de prognoze. Remisiunea putea dura zece, douăzeci, treizeci sau patruzeci de ani. Sau boala îşi putea lua avânt din senin mâine, apucând-o pe pantă în jos din ce în ce mai rapid, pentru ca apoi, la capătul cursei, să mă trezesc într-un scaun cu rotile sau mai rău.

Ştiu că Mary era la curent cu asta pentru că o surprindeam adesea uitându-se la mine cu coada ochiului de câte ori treceam pe lângă o persoană cu dizabilități. Odată a râs nervos când a încercat să-şi parcheze maşina într-un loc care s-a dovedit a fi într-o zonă rezervată oamenilor cu handicap.

— Hopa! a spus ea grăbindu-se să dea maşina înapoi. Sigur nu ne trebuie aşa ceva.

La început, eu şi Phil am jurat să ducem un trai cât se poate de normal împreună. „Cât se poate de normal" era o litanie lipsită de noimă. Dacă mă împiedicam din greşeală de vreo jucărie lăsată pe podea, următoarele zece minute îmi ceream iertare de la Tessa că țipasem la ea, apoi următoarea oră întorceam pe toate fețele întrebarea dacă o persoană „normală" s-ar fi împiedicat sau nu de jucăria aia. Odată, când am mers la plajă tocmai ca să ne mai luăm mintea de la toată povestea asta, m-am pomenit copleşită de gânduri morbide. Priveam cum valurile rod încet-încet țărmul şi m-am întrebat cu voce tare, de față cu Phil, dacă nu cumva într-o zi o să mă pomenesc la fel de inertă ca ierburile de mare sau la fel de țeapănă ca un crab.

Între timp, Phil îşi citea vechile manuale şi orice articol medical pe tema asta peste care dădea. Apoi ne deprimam

amândoi pentru că nici propria lui pregătire medicală nu-i oferea o înțelegere mai profundă a unei boli ce nu putea fi descrisă decât ca „lipsită de o etiologie cunoscută”, „extrem de variabilă”, „imprevizibilă” şi „fără un tratament precis”. Mergea la conferințe pe tema tulburărilor neurologice. M-a dus odată la o întâlnire a bolnavilor de SM, însă am făcut stânga-mprejur de cum am dat cu ochii de scaunele cu rotile. Îmi făcea ceea ce numea el „controale săptămânale de siguranță”, testându-mi reflexele şi monitorizându-mi tăria membrelor. Ne-am mutat chiar într-o casă cu piscină, ca să-mi pot exersa zilnic muşchii. Nu am adus niciodată în discuție faptul că locuința avea un singur nivel, puține trepte şi holuri largi care puteau fi într-o zi ajustate pentru deplasarea într-un scaun cu rotile, dacă era necesar.

Vorbeam codat, de parcă am fi fost membrii unei secte secrete, căutând un remediu, sau un tipar simptomatic pe care să-l putem urmări, vreun mod de a ne elibera de grijile permanente. Într-un sfârşit am învățat să nu mai vorbim despre viitor, nici despre posibilitățile sumbre, nici despre speranțele vagi. Nu mai stăruiam asupra trecutului, întrebându-ne dacă nu cumva vreun virus sau vreo cauză genetică declanşase totul. Ne concentram asupra lui aici şi acum, asupra măruntelor victorii obținute în fața tracasărilor obişnuite ale vieții – că am învățat-o pe Tessa la oliță, că am corectat o greşeală de pe nota de plată lunară sau că am descoperit de ce hârâie maşina de câte ori o băgăm în viteza a treia. Acestea au devenit punctele noastre fixe, lucrurile pe care le puteam izola şi controla în viața aceasta plină de variabile necunoscute.

Aşa că nu i-o pot lua în nume de rău lui Phil că se poartă ca şi cum totul ar fi normal. Mi-am dorit asta mai mult decât el. Iar acum nu pot să-i spun ce simt cu adevărat, cum mă simt. Tot ce ştiu e că mă trezesc în fiecare dimineață cu o senzație de panică, îngrozită ca nu cumva să se fi schimbat ceva cât timp am dormit. Şi sunt zile în care mă obsedează dacă am pierdut ceva, un nasture, convinsă că viața mea nu va reintra în normal până nu-l găsesc. Sunt zile în care Phil mi se pare cel mai neglijent om din lume doar pentru că a uitat să ia ceva de pe lista de cumpărături. Sunt zile în care îmi aranjez chiloții pe culori, de parcă asta ar schimba cu ceva situația. Toate astea

sunt zile proaste.

În zilele bune îmi amintesc că sunt norocoasă - norocoasă după un nou standard. În ultimii şapte ani am avut doar o singură „izbucnire" de proporții, ceea ce înseamnă că acum îmi pierd uşor echilibrul, mai ales dacă sunt supărată sau grăbită. Dar încă pot să merg. Încă mai duc singură gunoiul. Iar uneori chiar sunt în stare să uit câteva ore sau aproape toată ziua. Bineînțeles, cel mai rău e când îmi reamintesc – adesea în moduri neaşteptate – că trăiesc în pragul iadului, într-un tărâm numit remisiune.

Acest echilibru delicat amenință să se deregleze total de fiecare dată când o văd pe maică-mea. Pentru că exact atunci mă izbeşte cel mai puternic situația: sufăr de o boală îngrozitoare şi nu i-am spus niciodată.

Am vrut să-i spun. Mi-am propus de câteva ori să fac asta întocmai. Când am primit diagnosticul, am zis:

— Mamă, mai ştii problema aia măruntă a mea la picior despre care ți-am pomenit? Ei bine, slavă Domnului, până la urmă *nu* e cancer, dar…

Şi s-a apucat tocmai atunci să-mi povestească de un client de-al ei care tocmai murise de cancer, cât mai suferise şi câte coroane comandase familia lui pentru înmormântare.

— Acu' ceva vreme am văzut cum îi creştea negul ăla pe față, a spus mama. I-am zis: Du-te la doctor. Nicio problemă, el de colo, neg de bătrânețe – n-a făcut nimic. Când a murit, nasul şi obrazul – mâncate până la os! După care mama m-a atenționat solemnă: De-asta trebuie să ai mare grijă.

Când a venit pe lume Cleo, fără complicații de nicio parte, am încercat din nou să-i spun maică-mii. Dar m-a întrerupt, de data asta ca să se lamenteze că tata nu era acolo să-şi vadă nepoatele. Apoi şi-a început interminabilul monolog despre soarta nemeritată de care avusese parte tatăl meu.

Tata a murit de cancer la stomac când eu aveam paisprezece ani. Ani în şir maică-mea şi-a stors mintea să descopere cauzele, de parcă încă mai putea să anuleze nenorocirea dacă găsea motivul pentru care avusese loc.

— A fost un om atât de bun, se jelea maică-mea. Atunci de ce a murit?

Uneori invoca voia Domnului ca motiv, doar că îi dădea o

nouă turnură. Spunea că se întâmplase aşa pentru că tata fusese preot.

— Îi asculta pe toți când veneau să-i mărturisească necazurile lor, spunea mama. Le-a tot înghițit până au ajuns să-l îmbolnăvească. Ai! *Yinggai* să-i găsesc altă slujbă.

Yinggai este cuvântul pe care îl rostea mama când voia să spună „ar fi trebuit". *Yinggai* însemna că ar fi trebuit să schimbe direcția sorții, ar fi trebuit să preîntâmpine nenorocirea. Pentru mine, *Yinggai* însemna că mama trăia chinuită de regrete ce nu se estompau odată cu trecerea timpului.

Din contră, regretele s-au acumulat pe măsură ce căuta alte şi alte motive din spatele morții tatălui meu. Odată mi-a expus propria ei versiune pe tema cauzelor ce țin de mediul înconjurător – faptul că electricianul fusese bolnav la vremea când ne schimbase cablurile din bucătărie.

— A zidit boala aia chiar în pereții noştri, a conchis ea. E adevărat. Tocmai am aflat că a murit electricianul – tot de cancer. *Yinggai* să fi ales pe altcineva.

Mai era şi superstiția asta, ceea ce am ajuns să numesc teoria ei asupra celor Nouă Sorți Rele. A spus că a auzit odată că unei persoane îi este sortit să moară dacă se i se întâmplă opt lucruri rele. Dacă nu le recunoşti din timp pe cele opt şi nu le împiedici să se întâmple, cel de-al nouălea e întotdeauna fatal. Apoi îşi chinuia mintea să descopere care ar fi putut fi cele opt lucruri rele şi cum ar fi putut, cu mai multă minte, să le detecteze la timp.

Şi în ziua de azi mă scoate din pepeni să o ascult cum debitează diverse ipoteze, cum se îmbină religia, medicina şi superstițiile cu propriile ei superstiții. Nu are pic de încredere în logica altora – pentru ea, logica este o scuză laşă pentru tragedii, greşeli şi accidente. Şi, în viziunea maică-mii, *nimic* nu e accidental. E ca Freud în versiune chinezească sau mai rău. Totul se întâmplă dintr-un motiv anume. Totul ar fi putut fi evitat. De exemplu, ultima dată când am fost la ea, am dărâmat o fotografie înrămată a tatălui meu şi i-am spart geamul. Mama a început să strângă cioburile cu mâna şi a murmurat:

— De ce s-a întâmplat una ca asta?

Am crezut că era o întrebare retorică, însă apoi s-a întors

spre mine:

— Tu ştii?

— A fost un accident, am spus. Am lovit-o cu cotul.

Bineînțeles că întrebarea ei îmi pusese mintea la treabă şi mă întrebam dacă stângăcia mea era un simptom al deteriorării.

— De ce tocmai fotografia asta? a mormăit ea pentru sine.

Aşa că nu i-am spus niciodată maică-mii. La început n-am vrut să-i aud teoriile despre boala mea, ce anume o cauzase, cum ar fi trebuit ea să facă asta sau aia pentru a o preîntâmpina. Nu am vrut să-mi aducă aminte.

Acum, că a trecut atâta amar de timp, faptul că tot nu i-am zis face ca boala să mi se pară de zece ori mai gravă. Îmi vine în minte în permanență, de câte ori o văd, de câte ori îi aud vocea.

Mary o ştie şi de-asta mă supăr încă în halul ăsta pe ea – nu pentru că se dă peste cap să evite subiectul bolii mele. Sunt supărată pentru că ea i-a spus mamei *sale*, tanti Helen.

— A trebuit să-i spun, mi-a explicat ea cu nonşalanță. Mă tot bătea la cap: Zi-i lui Pearl să meargă mai des pe la mama ei, nu-i decât o oră de mers cu maşina. Zi-i lui Pearl că ar trebui să o roage pe mama ei să se mute cu ea, aşa nu s-ar mai simți atât de singură. Până la urmă i-am spus maică-mii că nu pot să-ți zic toate astea. Şi m-a întrebat de ce. Mary a ridicat din umeri. Ştii cum e maică-mea. Nu am putut s-o mint. Bineînțeles, am pus-o să-mi *jure* că nu o să-i spună mamei tale, că ai să i-o zici tu.

— Sunt în stare să conduc, i-am spus lui Mary. Şi nu de-asta n-am rugat-o pe maică-mea să se mute la mine. După care am săgetat-o cu privirea. Cum ai putut să faci aşa ceva?

— N-o să sufle o vorbă, a replicat Mary. Am pus-o să-mi promită. Apoi a adăugat cu o notă de sfidare: Şi în afară de asta, ar fi trebuit să-i spui demult mamei tale.

Nu m-am certat propriu-zis cu Mary, însă cu siguranță relația dintre noi s-a răcit după asta. Ştia deja că fusese cam cel mai urât lucru pe care mi l-ar fi putut face. Pentru că îmi mai făcuse odată una ca asta în urmă cu nouă ani, când i-am mărturisit că sunt gravidă. Prima mea sarcină de dinainte se sfârşise printr-un avort spontan, iar mama mă tot bătuse la cap cu câtă cafea băusem, că fusese din cauza joggingului, că

Phil trebuia să se asigure că mănânc mai bine. Aşa că, atunci când am rămas din nou însărcinată, am hotărât să aştept, să-i spun maică-mii când ajungeam cam în luna a patra. Dar în luna a treia am făcut greşeala să-i spun secretul lui Mary. Iar Mary i-a strecurat informaţia mamei sale. Iar tanti Helen nu i-a spus propriu-zis maică-mii. Dar când mama a anunţat cu mândrie familia Kuang că sunt însărcinată, tanti Helen i-a arătat imediat puloveraşul galben pe care deja îl împletise pentru bebeluş.

Nici după ce s-a născut Tessa, mama n-a încetat să mi se văicărească.

— De ce ai putut să le spui Kuang-ilor şi propriei tale mame nu?

Când fierbea aşa o vreme în suc propriu şi îi sărea ţandăra, mă acuza că am vrut să pice de proastă:

— Hn! Tanti Helen s-a arătat aşa de mirată, aşa de nevinovată. „Vai, n-am împletit puloverul pentru bebeluşul lui Pearl", a zis, „l-am făcut să fie, mai ştii?".

Deocamdată tanti Helen nu povestise nimănui despre boala mea. Dar asta nu a oprit-o să mă trateze ca pe o invalidă. În vremea când mergeam pe la ea, îmi spunea de cum mă vedea să iau loc, cât îmi căuta ea o pernă pentru spate. Îşi tot plimba mâinile în sus şi-n jos pe braţul meu, întrebându-mă cum mă mai simt şi spunându-mi că întotdeauna m-a privit la fel ca pe propria ei fiică. Apoi ofta şi îmi dădea între patru ochi cine ştie ce veste proastă, ca pentru a compensa pentru ceea ce ştia deja despre mine.

— Sărmanul unchiu-tău Henry era să fie pus pe liber luna trecută, îmi spunea ea. Atâtea reduceri de buget de la o vreme. Cine ştie ce-o să se-ntâmple? Nu-i spune maică-tii. Nu vreau să-şi facă griji pentru noi.

Şi apoi *eu* îmi făceam griji că tanti Helen va crede că măruntele ei mărturisiri erau un fel de plată în natură, că se va considera astfel autorizată să o ia gura pe dinainte aşa, din greşeală, şi să-i spună mamei: „Vai, Winnie, credeam că ştiai deja prin ce tragedie trece fiica ta".

Aşa că aşteptam îngrozită ziua în care mama mă va suna şi mă va întreba într-o sută de feluri diferite: „Cum de ştia tanti Helen? Mie de ce nu mi-ai spus niciodată? De ce nu m-ai lăsat să fac cumva să nu ţi se întâmple aşa ceva?".

Ce răspuns aş putea da atunci?

La cină, am fost repartizaţi la „masa copiilor”, doar că acum „copiii” sunt trecuţi de treizeci, patruzeci de ani. Adevăraţii copii – Tessa şi Cleo – stau la masă cu mama.

Phil este astă-seară singurul nonchinez, deşi nu s-a întâmplat aşa la alte reuniuni de familie. Cele două foste neveste ale lui Bao-bao erau ceea ce numeşte tanti Helen „americance”, de parcă s-ar referi la un grup rasial. Sigur e în culmea încântării că viitoarea mireasă a lui Bao-bao este o fată pe nume Mimi Wong, care nu numai că e chinezoaică, *dar* mai e şi dintr-o familie prosperă, proprietară a trei agenţii de voiaj.

— Pare japoneză, remarcase mama când am ajuns şi ne-a fost prezentată Mimi.

Nu ştiu de ce a spus asta. Mie, una, Mimi mi se pare de-a dreptul ciudată şi mult prea tânără. Cred că are vreo douăzeci de ani, deşi poate că părul vopsit portocaliu şi inelul din nas o fac să arate atât de tânără. Am auzit că se pregătea să devină coafeză-stilistă la un salon în vogă numit Oliphant’s. Mama a auzit că majoritatea timpului nu făcea decât să spele clientele pe cap şi să mătură părul căzut pe podea.

Bao-bao şi-a schimbat imaginea de când l-am văzut ultima oară. Are părul pomădat şi lucios. Poartă un tricou negru pe sub un costum scrobit, cu irizaţii. De fiecare dată când o prezintă pe Mimi invitaţilor, îmi permit să mă uit ţintă la inelul din nasul ei. Mă întreb ce se întâmplă când o prinde vreo răceală.

— Ce mai face ver’şoara mea preferată? îmi spune Bao-bao din cealaltă parte a mesei, apoi închină paharul de şampanie în cinstea mea. Ce bine arăţi. Îmi place părul, scurt, drăguţ. Mimi, ce zici de tunsoarea lui Pearl? Drăguţă, ai?

Are talentul de a împărţi complimente ca pe nişte mici cadouri, câte unul la fiecare. Uneori mă întreb: nu mi-ar fi fost mai simpatic dacă n-aş fi ştiut deja atâtea despre el?

— Hei, Phil, frate, strigă Bao-bao turnând şampanie. Văd că ai pus câteva kile pe tine. Dulce viaţă mai duci. Poate eşti pregătit pentru sistemul ăla audio de care ţi-am spus. O groază de decibeli pe câţiva dolari.

Bao-bao vinde casetofoane stereo şi televizoare la The Good Guys[2]. Se pricepe să convingă oamenii că au urechi şi ochi

destul de rafinați ca să perceapă diferența dintre un model standard şi versiunea perfecționată care face cinci sute de dolari. Phil a spus odată că dacă lui Bao-bao i s-ar da mână liberă, ar fi în stare să le vândă Biblii şiiților.

În spatele nostru, la „masa adulților", stă un om pe care îl cheamă Loy Fong, „unchiul Loy". Se întoarce şi închină un pahar de plastic cu suc de ghimbir.

— Lui Mimi îi convine de minune, spune el. Nu trebuie decât să adauge un *k* la numele ei şi se alege cu un soț! Din „Wong", „Kuang", v-ați prins?

El râde cel mai zgomotos de propria glumă, apoi se întoarce să le spună gluma şi comesenilor săi. Lângă el stă nevasta lui, Edna. Oamenii ăştia merg la aceeaşi biserică de ani de zile, dar de fapt nu sunt prea apropiați nici de familia Kuang, nici de a noastră. Cred că au fost invitați pentru că Edna Fong s-a ocupat de comandarea florilor pentru sanctuar şi le-a cumpărat întotdeauna de la Ding Huo, cu o reducere de douăzeci la sută, desigur.

Tanti Helen stă şi ea la masă cu Loy şi Edna Fong. În cinstea acestei ocazii deosebite, poartă o rochie chinezească din satin roz-pal, prea strâmtă pentru trupul ei durduliu şi deja plină de cute în poală şi deasupra burții rotunde. De câte ori întinde mâinile să mai toarne ceai, rochia stă să-i crape la subsuori şi mă întreb care cusătură va ceda prima. Tocmai şi-a făcut permanent părul rar, poate cu impresia greşită că aşa va părea mai bogat. Din contră, părul îi arată ca prăjit într-o baie de ulei, lăsând să se vadă pielea capului.

Mama stă chiar vizavi de tanti Helen. Poartă o rochie albastră nou-nouță, pe care şi-a croit-o singură – şi-a creat-o singură, de fapt, mi-a spus ea, „n-a fost nevoie de niciun tipar". E doar o rochie simplă, evazată şi fără talie, cu mâneci bufante extravagante. În ea maică-mea, măruntă cum e, pare adunată de pe stradă.

— Ce mătase frumoasă, îi spune Edna Fong.

— Poliester, o anunță mama cu mândrie. Se spală şi la maşină.

Cleo se lasă în jos de pe scaun şi se suie în poala maică-mii.

— *Habu,* spune ea, vreau să mănânc cu bețişoare.

Mama pune în mişcare suportul rotativ cu mâncăruri şi îşi înfige bețişoarele în platoul cu aperitive.

— Asta e carne de meduză, explică maică-mea şi leagănă panglica tremurătoare în dreptul gurii lui Cleo. Privesc cum fiica mea îşi deschide larg gura ca un puişor de pasăre, iar mama lasă să cadă îmbucătura între buzele ei.

— Vezi, îți place! proclamă mama în timp ce Cleo clefăie zâmbind. Când mama ta era mică, zicea că are gust de cauciuc.

— Nu-mi spune asta! chițăie Cleo şi se pune pe bocit, cu tăiețelul de meduză pe jumătate mâncat iţindu-i-se tremurător dintre buzele bosumflate.

— Nu plânge, nu plânge, încearcă tanti Helen s-o liniştească. Uite, ia nişte friptură de vită, vrei? Miam-miam, are gust de hamburger de la McDonald's. Ia, o să-ți placă.

Iar Cleo, încă zguduită de suspine indignate, se întinde după o bucată de friptură şi o înfulecă pe dată. Mama are buzele strâns lipite. Îşi întoarce privirea.

Îmi pare atât de rău pentru ea că a înşelat-o memoria şi predilecția mea din copilărie pentru lucrurile cu gust de cauciuc. Mă gândesc ce talent au copiii să-şi facă mamele să sufere în feluri ce depăşesc cu mult imaginația acestora.

Seara se dovedeşte a fi mult mai neplăcută decât m-am aşteptat. În timpul mesei le urmăresc pe mama şi tanti Helen călcându-se pe nervi. Se ceartă în chineză dacă friptura de porc e prea sărată sau nu, dacă puiul a fost ținut prea mult pe foc, dacă meniul pentru toată familia are prea multe castane de apă ca să se micşoreze porția de scoici. Văd cum Phil încearcă să întrețină o conversație politicoasă cu Frank, vărumeu, care fumează țigară de la țigară, obicei pe care Phil îl urăşte din toată inima. Văd vechi prieteni de familie, care nu sunt de fapt prieteni, închinând în cinstea viitorului cuplu mire-mireasă pe care sigur îl aşteaptă divorțul peste doi ani. Zâmbesc silit şi îi ascult pe Mary şi Doug, care pălăvrăgesc cu mine de parcă încă am fi prieteni la cataramă.

Dar cel mai mult o văd pe mama stând la masa vecină şi mă simt la fel de singură cum îmi închipui că se simte şi ea. Mă gândesc la distanța enormă care ne desparte, făcându-ne incapabile să împărtăşim cele mai importante lucruri din viața noastră. Cum de s-a ajuns aici?

Şi dintr-odată totul – aranjamentele florale de pe mesele cu tăblie de plastic, amintirile mamei despre copilăria mea,

întreaga familie – pare o mare păcăleală, dar totodată trist şi adevărat. Toate aceste gesturi lipsite de noimă, vechile neînţelegeri şi secretele dureroase, de ce ne mai agăţăm de ele? Simt că sunt gata să mă sufoc şi-mi vine să fug de acolo.

O mână mă bate pe umăr. E tanti Helen.

— Nu eşti prea obosită? îmi şopteşte.

Clatin din cap.

— Atunci vino să mă ajuţi să tai tortul. Altfel tre' să le plătesc şi mai mult celor de la restaurant.

Şi bineînţeles că mă întreb ce secret mai vrea să-mi mărturisească.

La bucătărie, tanti Helen taie în pătrăţele un tort alb, plat, şi aşază fiecare felie pe o farfurie de carton. Îşi linge frişca de pe degete şi îndeasă o căpşună gata să se prăbuşească înapoi în miezul spongios.

— Cel mai bun tort din San Francisco, spune ea. Mary l-a cumpărat de la patiseria Sun Chee de pe Clement. Ai auzit de ea?

Clatin din cap şi continui să pun câte o furculiţă din plastic lângă fiecare farfurie.

— Atunci poate ai auzit de altceva, continuă ea pe un ton serios. Despre boala mea?

Se opreşte din tăiat şi mă priveşte, aşteptând să-i răspund. Mă surprinde această bruscă schimbare de ton, pentru că sincer nu ştiu despre ce vorbeşte.

— Nu contează, răspunde tot ea acru şi se apucă iar să taie tortul. Ştiu deja.

Şi, în picioare, în mijlocul bucătăriei, îmi povesteşte că a trebuit să meargă la doctor acum două luni. Căzuse pe scările din faţa casei într-o zi ploioasă şi se izbise cu capul de balustradă. Iar mama, care fusese acolo când se întâmplase, o dusese la spital. I-au făcut raze: n-avea oase rupte sau contuzii ca tanti Du, norocul ei. În schimb i-au găsit o mică pată neagră pe craniu şi i-au mai făcut nişte analize.

— Aşa am aflat, spune ea, ciocănindu-şi uşor capul, pe un ton triumfător. Dumnezeu şi-a pus degetul acolo şi mi-a spus: E timpul să pleci. Am o tumoare pe creier.

Mie mi se taie răsuflarea, iar tanti Helen adaugă repede:

— Bineînţeles, doctorii mi-au făcut alte analize mai încolo ca să se asigure. Apoi mi-au spus că e *benignă.* Pronunţă

cuvântul de parcă ar anunța un număr de bingo, B nouă[3]. Au spus, nicio problemă, nu-i nevoie de operație.

Eu oftez şi ea continuă:

— Maică-ta mi-a zis: Norocul tău, n-ai nimic. Copiii mei, unchiu-tău Henry mi-au spus şi ei: O să ne îngropi pe toți. Dar ce crezi că vor să zică de fapt?

Clatin din cap.

— Uită-te şi tu. De ce spune Bao-bao din senin că se însoară? De ce zice Mary că vine acasă cu avionul şi tot familionul ei? Hai să organizăm o reuniune de familie, spune ea. Iar Frank s-a tuns fără să-i mai spun a doua oară. Tanti Helen zâmbeşte. Până şi mama ta. Azi mi-a zis la florărie: Du-te, du-te, ai petrecerea fiului tău pe cap acum. Pot să fac eu coroanele. De ce clatini din cap? E adevărat!

Îşi ia o mină mai serioasă.

— Mi-am spus: Ei, ce-i cu schimbarea asta majoră, de ce se poartă toți dintr-odată atât de frumos cu mine? Acum copiii mei mă respectă, de ce? Vin să mă vadă, de ce? Mary îmi spune din nou „mami”. Mama ta vrea să facă singură toată munca. Ştii de ce? Ştiu cu toții. Ştiu cu toții că sunt pe moarte. Nu vor să-mi spună, dar cred că boala avansează rapid.

Pun farfuriile pe o tavă.

— Of, tanti Helen, sunt sigură că nu-i nimic. Dacă ei spun că e benignă, înseamnă că e într-adevăr…

Ridică mâna să mă oprească.

— Nu-i nevoie să te prefaci. Nu mi-e teamă. Nu mai sunt tânără. Am aproape şaptezeci şi trei de ani.

— Nu mă prefac, insist eu. Nu eşti pe moarte.

— Toată lumea îmi ascunde asta, bine. Vor să se poarte frumos cu mine înainte să mor, bine. Pot şi eu să mă prefac că nu ştiu.

Încep să mă simt confuză. Nu ştiu dacă tanti Helen chiar e bolnavă sau doar îşi imaginează că s-a întâmplat ceva rău răstălmăcindu-le bunele intenții. Totuşi, mi se pare tare ciudată schimbarea asta bruscă de caracter a tuturor despre care povesteşte ea. Celor din clanul Kuang chiar le-ar sta în fire să-şi paseze un secret unii altora pentru ca apoi toată lumea să se prefacă neştiutoare.

— Nu-ți face griji pentru mine, mă liniştește ea bătându-mă uşor peste mână. Nu-ți spun asta ca să-ți faci griji. Vreau doar

să-ți spun ca să înțelegi de ce nu mai pot să țin pentru mine secretul tău.

— Ce secret?

Oftează din greu.

— Pearl-ah, e o povară care mă apasă prea tare. Îmi simt inima şi umerii grei când mă gândesc că mama ta nu ştie. Cum să mă ridic la cer cu povara asta care mă țintuieşte? Nu, trebuie să-i spui mamei tale, Pearl. Spune-i despre nevroza multiplă de care suferi.

Sunt prea uluită ca să râd sau să o corectez.

— Aşa e corect, spune cu convingere tanti Helen. Dacă tu nu poți să-i zici, o să-i zic eu – înainte de Anul Nou Chinezesc.

Mă priveşte cu o expresie hotărâtă. Acum îmi vine s-o scutur, să-i spun să termine cu jocul ăsta.

— Tanti Helen, ştii că nu pot să-i spun mamei aşa ceva. Ştii cum e.

— Bineînțeles, aprobă ea. De cincizeci de ani o cunosc pe mama ta. De-asta ştiu că acum e momentul să-i spui.

— De ce să-i spun acum? Nu fac decât s-o înfurii pentru că am ținut totul secret.

Tanti Helen se încruntă.

— Nu-ți pasă decât că mama ta o să se supere rău pe tine? Țț! Țț! Cât egoism.

— Nu, vreau să spun că nu are rost să-i zic acum. Mă simt bine.

— Crezi că poți să-i ascunzi asta până moare? Poate o să trăiască un secol. Atunci ce te faci, ai?

— Nu-i asta. Doar că nu vreau să-şi facă griji.

— E dreptul ei să-şi facă griji, spune tanti Helen. Doar e mama ta.

— Dar n-ar trebui să-şi facă griji când de fapt nu e nicio problemă.

— Tocmai de-asta ar trebui să-i spui acum. Scapi de problemă.

— Da, dar după aia o să se întrebe de ce i-am ascuns asta. O să creadă că totul e mult mai grav.

— Poate şi ea are secrete. Zâmbeşte, apoi râde ca de o glumă pe care doar ea o înțelege. Mama ta, o, da, are o groază de secrete!

Am senzația că sunt prinsă într-un coşmar: mă cert cu

cineva care nu mă aude. Poate că tanti Helen are dreptate şi chiar are o tumoare pe creier. Poate că i-a măcinat creierul şi de-asta a luat-o razna.

— În regulă, spun într-un final. Dar nu se poate să-i zici tu. O să-i zic eu.

Tanti Helen mă priveşte bănuitoare.

— Promiți?

— Promit, spun în şoaptă şi nici măcar eu nu-mi dau seama dacă mint sau nu.

Îşi trece apăsat mâna peste umărul meu şi apucă între degete materialul rochiei verzi din lână pe care o port.

— Îți stă bine culoarea asta, Pearl. Aa! Hai să terminăm cu vorba şi să ne întoarcem.

Ridica tava cu felii de tort.

— Pot s-o duc eu, spun eu scurt.

Tanti Helen ezită, gata să se opună. Dar apoi, poate gândindu-se la propria ei boală, mă lasă.

După cină ne întoarcem acasă la mama. Fetele şi-au executat reprizele obişnuite de chicotit, certat şi bocit, iar acum au adormit în sfârşit. M-am gândit dacă să o întreb pe mama de tumoarea pe creier a lui tanti Helen, dar am hotărât că nu e momentul potrivit să trec de la un subiect la altul. Sunt ruptă de oboseală. Aşa că, după ce refuz ceaiul, nesul şi sucul de portocale oferite de mama, mă ridic şi casc.

— Eu mă duc la culcare, îi spun.

Phil îi oferă maică-mii un sărut de noapte bună pe care aceasta îl acceptă cu prudență, ridicându-şi țeapănă obrazul. Iată-ne în sfârşit scăpați cu bine, în camera noastră.

— V-ați adus periuțele de dinți? ne strigă mama prin uşa închisă. V-ați spălat deja pe dinți?

— Le-avem! îi răspunde Phil. Spălat.

— Destule pături, destule prosoape?

— Din belşug, spune el. Îşi dă ochii peste cap spre mine. Noapte bună! strigă, apoi stinge lumina.

Preț de vreo cinci secunde, se aşterne liniştea.

— Prea rece? Căldura se poate regla.

— Mamă, suntem bine, spun eu pe un ton un pic iritat. Apoi adaug, ceva mai blând de data asta: Nu-ți mai face griji. Du-te la culcare.

Îmi țin răsuflarea. E linişte, doar atât. Într-un final aud cum îşi târşâie papucii pe coridor şi mi se rupe sufletul cu fiecare foşnet moale al paşilor ei.

2 – Înmormântarea tuşii mari Du

Mama a plecat de acasă cu tanti Helen acum două ore, să decoreze salonul de pompe funebre. Iar acum eu şi Phil o să întârziem la slujba de înmormântare a tuşii mari, asta grație unei ciondăneli între Tessa şi Cleo care s-a soldat cu nişte ouă moi aruncate pe cămaşa şi cravata lui Phil, singurele cu care putea ieşi în oraş. În timp ce căutam altele pe Clement Street, Phil a sugerat că n-ar trebui să le luăm pe fete cu noi la înmormântare.

— Ar putea avea un efect distrugător, a explicat el. Şi s-ar putea să nu se bucure prea tare la vederea unui om M-O-R-T.

Tessa a zâmbit larg şi a rostit pe un ton lălăit:

— Tati zice un cuvânt urât.

— Aş putea aştepta afară în maşină cu ele, a continuat Phil.

— N-or să aibă nimic, l-am liniştit eu. Am întrebat-o pe mama dacă e o înmormântare cu sicriu închis şi mi-a zis că da. Şi le-am explicat fetelor că e ca atunci când am mers la nunta lui Steve şi Joanne – aşa îşi petrec oamenii mari timpul când sunt între ei. Nu-i aşa, fetelor?

— După, ne-au dat tort, a zis Cleo.

— În regulă, a conchis Phil. Dar după slujbă hai să le turnăm scuzele de rigoare şi să mergem acasă.

— Bineînțeles.

La ora două şi douăzeci, intrăm toți patru în anticamera de primire a salonului de pompe funebre. Vărul meu, Frank, ne întinde brasarde negre pe care să le purtăm la slujbă. Pe când mi-o pun pe-a mea, mă simt cumva vinovată, tot doliul ăsta care doar mimează durerea. Acum îmi dau seama că nu ştiu aproape nimic despre tuşa mare Du, doar că mirosea a naftalină şi că tot timpul încerca să mă îndoape cu bomboane chinezeşti vechi şi pastramă de vită îndulcită cu zahăr, pe care o scotea din nişte conserve prăfuite depozitate pe frigiderul ei.

Bao-bao vine şi el să ne întâmpine. Zâmbeşte cu gura până la urechi.

— Hei, mă bucur că v-ați hotărât în sfârşit să dați pe aici.

Ne întinde fiecăruia câte o acadea în țiplă şi un pliculeț roşu cu bani norocoşi.

— Ce tre' să facem cu astea? îmi şopteşte Phil. Sunt ofrande pentru tuşa mare Du?

Scoate o monedă de douăzeci şi cinci de cenți din plicul cu bani norocoşi.

— De unde să ştiu? îi şoptesc la rândul meu. N-am mai fost în viața mea la o înmormântare budistă sau ce-o fi.

— Maică-mea zice că sunt ca o asigurare în caz că te alegi cu niscaiva vibrații negative de aici, spune Bao-bao. Mănânci acadeaua ca să-ți poarte noroc. Cu banii poți să-ți mai cumperi nişte noroc mai încolo.

— Eu o s-o mănânc acum pe a mea, ne anunță Tessa.

Cleo îşi flutură spre mine acadeaua, ca să i-o desfac din ambalaj.

— Şi eu, mami, şi eu!

Phil aruncă cu banul.

— Ia zi, dacă iau gumă de mestecat cu monedele astea, o să mă țină norocul mai mult?

Ne întoarcem spre salonul principal. Dintr-odată ne orbeşte lumina unui reflector. Spre surprinderea mea, Tessa înaintează pe interval cu mişcări de mireasă cochetă. Iar Cleo se fandoseşte şi începe să împartă bezele în stânga şi-n dreapta ca un star de cinema. Nu-mi vine să cred: unchiul Henry stă în mijlocul culoarului dintre bănci şi filmează înmormântarea! Cine o să se uite la aşa ceva mai târziu?

În lumina înceţoşată de fumul beţişoarelor aromate, de-abia o zăresc pe mama. Ne face semne să venim lângă ea, pe rândul al doilea. Phil le mână pe fete într-acolo. Pe când camera ne filmează în continuare, înaintăm repede pe interval, pe lângă ceea ce pare a fi un grup de doar vreo doisprezece participanți la înmormântare – Mary şi Doug cu copiii lor, nişte oameni de la biserică, toți chinezi. Mai văd nişte doamne în vârstă cu care n-am apucat să fac cunoştință. Cred că au imigrat de curând, judecând după părul lor scurt, nevopsit şi jachetele maro, căptuşite, pe stil vechi.

În timp ce ne strecurăm la locurile noastre, tanti Helen se întoarce spre noi din primul rând. Îmi strânge tare mâna şi observ că are lacrimi în ochi. Nici urmă de aşa ceva la mama.

— De ce-ați ajuns aşa târziu? întreabă îmbufnată. Le-am spus să aştepte până veniți.

Cleo izbucneşte dintr-odată în râs şi arată cu degetul.

— Tati, doarme o doamnă acolo sus! Şi i-a luat foc prânzul!

Şi Tessa se uită lung şi rămâne cu gura căscată.

Atunci văd şi eu despre ce e vorba – Doamne Dumnezeule! – tuşa mare Du stă culcată în coşciug, cu ochelarii la ochi, pe chipul ei de ceară lipsit de expresie. În faţa coşciugului e o masă joasă şi lungă, ticsită până la refuz cu mâncare – ceva ce pare a fi un prânz chinezesc cu nouă feluri plus o varietate bizară de mango, portocale şi un pepene verde scobit. Probabil sunt proviziile de rămas-bun ale tuşii mari, să-i ajungă pe drumul anevoios spre rai. Fumul de la vreo duzină de beţişoare aromate se împleteşte şi se înalţă în volute în jurul coşciugului, scara aeriană ce o va duce în lumea următoare.

Phil mă priveşte ţintă, aşteptând o explicaţie.

— Trebuie să fie o greşeală, îi şoptesc, apoi mă întorc spre mama, încercând să păstrez un ton calm.

— Credeam că ai hotărât ca sicriul să fie închis la înmormântare, spun eu, pronunţând răspicat fiecare cuvânt.

Mama aprobă din cap.

— Îţi place? Hainele i le-am ales eu, toate noi-nouţe. Coşciugul, tot eu i-am ajutat să se hotărască la ăsta. Lemnul nu e cel mai bun, dar e aproape cel mai bun. Înainte să o-ngroape îi scoatem bijuteriile, se-nţelege.

— Dar din câte am înţeles eu, capacul urma să fie coborât.

Mama se încruntă.

— N-am spus asta. Cum poţi să o mai vezi dacă faci asta?

— Dar…

— Trebuie să mâncăm aici? întreabă temătoare Tessa. S-a făcut mică, mică în scaunul ei. Nu mi-e foame, şopteşte ea.

Îi strâng tare mânuţa.

— Spuneţi-i doamnei să se trezească, chiţăie Cleo chicotind. Spuneţi-i că nu poate să doarmă la masă. Nu e frumos din partea ei!

Tessa îi arde una peste picior.

— Gura, Cleo, nu doarme. E moartă, ca pisica Bootie.

Buza de jos a lui Cleo se răsfrânge periculos.

— Nu-mi spune asta! strigă ea şi o înghionteşte pe Tessa în umăr.

Încerc să mă gândesc ce le-aş putea zice fetelor ca să le liniştesc, dar – prea târziu – se împing, plâng şi ţipă una la alta: „Termină!” „Termină tu!” „Tu ai început!”. Mama stă şi se

uită, curioasă cum o să rezolv situația. Eu, una, mă simt paralizată, neajutorată, habar n-am ce să fac.

Phil se ridică să le conducă pe amândouă afară.

— Le iau nişte înghețată de undeva de pe Columbus. Mă întorc într-o oră.

— Mai bine în trei sferturi de oră, şoptesc. Niciun minut mai mult. Ne întâlnim în față.

— Tati, îmi iei din aia cu ciocolată şi una cu nuci şi bezele? întreabă Cleo.

— Şi cu sirop deasupra? adaugă Tessa.

Îmi spun uşurată că s-ar putea ca astea să fie singurele pagube cu care se aleg, tăierea poftei de mâncare şi înghețata lipicioasă de pe mâini. De cealaltă parte a intervalului, fiul lui Mary, Michael, se hlizeşte la noi. Când mă strâmb la el, observ încă ceva: unchiul Henry încă mai filmează.

După ce Phil pleacă cu fetele, încerc să mă adun. Privesc drept în față, ca nu cumva să mă uit urât la mama sau la unchiul Henry. N-are rost să te cerți, îmi spun. Ce-a fost a fost.

În fața rândurilor de scaune se află o poză imensă cu tuşa mare. Pare o poză de paşaport mărită, făcută acum cincizeci de ani. Nu-i tocmai tânără, dar avea mai toți dinții în gură pe atunci. O privesc pe tuşa mare în coşciugul ei. Gura îi pare afundată în craniu, chipul osos, ca de pasăre împăiată. Stă perfect nemişcată, şi totuşi simt că aşteptăm cu toții să se întâmple ceva, ca tuşa mare să se metamorfozeze dintr-odată şi să apară sub chip de stafie.

Asta îmi aduce aminte de vremea când aveam cinci ani, vârsta la care orice e posibil dacă eşti în stare să-ți imaginezi acel lucru. Mă apucasem să privesc țintă ochii pâlpâitori ai unui dovleac scobit, în aşteptarea spiriduşilor care aveau să zboare dinăuntru. Cu cât se lungea aşteptarea, cu atât mai convinsă eram că se va întâmpla cu adevărat aşa ceva. Şi azi îmi mai amintesc în detaliu spectrul hohotitor care s-a prelins într-un sfârşit din gura dovleacului. Mama a dat buzna în cameră când am început să urlu. Am bolborosit printre lacrimi că văzusem o fantomă. Şi în loc să mă aline sau să-mi trântească dur că doar mi-am închipuit, mama a întrebat „Unde?” şi s-a apucat să caute prin cameră.

Bineînțeles că tata m-a asigurat mai târziu că nu există niciun duh în afară de Sfântul Duh, iar El nu va încerca

niciodată să mă sperie. Apoi mi-a demonstrat ştiinţific că tot ceea ce văzusem erau probabil fuioare de fum emanate de lumânarea din dovleac atunci când s-a topit de tot şi s-a stins. Răspunsul lui nu m-a alinat deloc pentru că mama m-a privit atunci ţintă, de parcă o trădasem şi o făcusem de râs. Aşa stăteau lucrurile. Mama se străduia tot timpul să-şi reprime anumite credinţe care nu se potriveau cu acelea creştine ale tatei, însă uneori credinţele răzbăteau oricum la suprafaţă.

— Găluştele *jiaozi* eu le-am făcut, îmi mărturiseşte mama acum. Tuşa mare spunea întotdeauna că ale mele sunt cele mai gustoase.

Dau din cap şi admir găluştele gătite în abur de pe masa ospăţului. Ale ei chiar sunt cele mai bune şi ce păcat că sunt puse acolo doar ca să arate bine.

— Tanti Helen a pregătit puiul şi mâncarea de ardei verzi, spune mama, iar după ce aprob din cap, adaugă: Arată foarte uscate.

Dau iarăşi din cap, întrebându-mă dacă tuşa mare apreciază acest post-mortem culinar în onoarea ei. Trec în revistă celelalte feluri de mâncare şi văd că au adăugat până şi ce-a mai rămas din tortul de aseară.

Deasupra coşciugului e întinsă o bandă albă confecţionată din trei metri de hârtie de ambalaj, lipită de perete cu scotch transparent. E plină de ideograme mari, negre, iar la sfârşit e un semn de exclamare, exact ca pe pancartele cu sloganuri politice pe care le-am văzut odată în fotografiile din China, într-o revistă.

— Ce scrie acolo? o întreb încet pe mama.

— „Sperăm ca următoarea ta viaţă să fie lungă şi prosperă.” Nimic deosebit, răspunde mama. N-am scris eu aşa ceva. E din partea celor din asociaţia familială a Kuang-ilor. Poate le-o fi făcut Helen vreo donaţie.

Văd toate coroanele sprijinite pe suporturi. O caut pe a mea şi, când dau s-o întreb pe mama unde e, unchiul Henry porneşte din nou reflectorul şi se apucă să o filmeze pe tuşa mare Du, întinsă în mijlocul cadrului. Îi face cu mâna cuiva aflat în stânga cadrului.

Şi imediat aud nişte ciocănituri seci, în lemn, urmate de un *ding-ding-ding* continuu, ca şi cum cineva ar apăsa nerăbdător pe soneria unei recepţii într-un hotel. Acestor sunete li se

alătură două voci intonând o melodie ce pare să fie alcătuită doar din patru note şi silabe care se repetă de atâtea ori, că e sigur vorba de un disc vechi blocat.

Însă acum din nişa stângă ies doi călugări budişti raşi în cap şi îmbrăcaţi în robe de culoarea şofranului. Călugărul mai solid şi mai în vârstă aprinde un beţişor aromat lung, se înclină de trei ori în faţa trupului neînsufleţit, apoi aşază beţişorul în suport şi se retrage cu spatele, cu încă o plecăciune. Călugărul mai tânăr manevrează păcănitoarea din lemn. Apoi amândoi încep să înainteze lent pe interval intonând: „Ami-Ami, Amitaba, Amitaba". Când călugărul mai în vârstă trece pe lângă mine, observ că are un obraz aplatizat, iar urechea de pe aceeaşi latură a feţei îi e grav deformată.

— Trebuie să fi avut un accident de maşină îngrozitor, îi şoptesc mamei.

— Revoluţia Culturală, spune ea.

Călugărul mai firav, observ acum, nu e deloc călugăr, ci o femeie, o călugăriţă cu trei, patru pustule mărunte pe ţeastă.

— Probabil că şi ea a luat parte la Revoluţia Culturală, îi spun mamei.

Mama aruncă o privire.

— Prea tânără. Ciupituri de ţânţari, poate, conchide ea.

— Amitaba, Amitaba, dondănesc cei doi.

Acum doamnele în vârstă în hainele lor demodate încep să geamă şi să se văicărească, să-şi fluture mâinile, potopite de durere, din câte s-ar părea. Unchiul Henry îndreaptă camera de filmat spre ele.

— Sunt cumva prietene apropiate de-ale tuşii mari? o întreb pe mama.

Se încruntă.

— Nu prietene, poate sunt chinezoaice din Vietnam. Au venit devreme, apoi au văzut că nu prea avem oameni care s-o jelească pe tuşa mare. Aşa că au vorbit cu tanti Helen şi ea le-a dat câţiva dolari. Iar acum îndeplinesc datina cea veche, ţipă cât le ţine gura şi arată că nu vor ca persoana decedată să plece atât de repede. Aşa îţi arăţi respectul.

Dau din cap aprobator. Respectul.

— Poate doamnele astea au două, trei înmormântări pe zi, adaugă mama, aşa câştigă ceva parale. O duci bine aşa. Mai bine decât dacă ai curăţa după alţii.

— Aha, fac eu.

Habar n-am dacă mama a spus toate astea ca să-şi arate disprețul sau pur şi simplu ca pe un fapt divers.

Păcănitoarea din lemn şi clopoțelul răsună din nou, din ce în ce mai repede. Dintr-odată banda albă de hârtie se desprinde de zid, iar urările de noroc şi viață lungă ale asociației familiale descriu o spirală în aer şi aterizează pe tuşa mare, aşternându-i-se de-a curmezişul pieptului, ca o panglică de la concursurile de frumusețe. Mama şi câteva dintre femeile mai în vârstă sar ca fripte, exclamând: „Ai-ia!”. Fiul lui Mary strigă: „Aterizare la fix!” şi se strică de râs. Călugărul şi călugărița dondănesc în continuare, fără să schițeze nicio reacție. Însă mama e furioasă.

— Foarte rău! murmură.

Se ridică şi părăseşte încăperea. Revine peste câteva clipe însoțită de un tânăr caucazian blond, cu început de chelie. E la costum negru, aşa că trebuie să fie unul dintre angajații salonului funerar. Îmi dau seama că mama îi face în continuare observații în timp ce-i arată bannerul aducător de nenorocire. Toată lumea din sală şuşoteşte zgomotos. Doamnele bătrâne tot se mai văicăresc şi fac plecăciuni țepene; călugărul şi călugărița îşi văd de treabă.

Blondul se duce repede în fața rândurilor de scaune, urmat de mama. Se înclină de trei ori în fața tuşii mari Du, apoi mişcă din loc sicriul, care alunecă uşor în față pe roțile lui. După încă o plecăciune, bărbatul smulge ceremonios banda de pe pieptul tuşii mari şi o poartă în ambele mâini, ca pe odăjdii. Când se apucă să lipească banda la loc pe zid, mama spumegă:

— Vezi în colțul ăla, pune mai mult scotch! Şi acolo la fel. Cum de ați lăsat să-i pice norocul în halul ăsta!?

Odată terminată treaba, insul împinge sicriul la loc, se înclină de trei ori spre trupul tuşii mari şi o dată spre mama, care pufneşte îmbufnată, apoi se retrage. Oare s-a înclinat ca un gest autentic de respect, mă întreb, sau a învățat să facă asta doar pentru clienții chinezi?

Acum Frank împarte bețişoare aromate aprinse la toată lumea. Mă uit în jur, încercând să mă prind ce-i de făcut. Unul câte unul, ne ridicăm şi mergem lângă călugăr şi călugăriță, intonând în cor: „Amitaba! Amitaba!”.

Dăm ocol sicriului, de jur împrejur, nici nu mai ştiu de câte ori. Mă simt penibil să iau parte la un ritual fără noimă pentru mine. Îmi aminteşte de ziua când am mers cu nişte prieteni la centrul zen. Eram singura persoană cu trăsături asiatice de acolo. Şi eram singura care mă tot suceam, întrebându-mă nerăbdătoare când o să vină călugărul ca să înceapă slujba, fără să-mi dau seama decât după douăzeci de minute că toți ceilalți nu aşteptau în linişte, ci meditau.

Mama se înclină acum în faţa tuşii mari. Aşază beţişorul în suport, apoi murmură încet: „Ai! Ai!”. Ceilalți o urmează, unii plâng, doamnele vietnameze bocesc zgomotos. Acum e rândul meu să mă înclin. Mă simt vinovată. E o vinovăție pe care am mai simțit-o – când m-a botezat tatăl meu, iar eu nu am crezut că sunt mântuită pentru vecie, când am primit cuminecătura şi nu am crezut că sucul de grepfrut este sângele lui Hristos, când m-am rugat alături de ceilalți să se întâmple o minune care să-l vindece pe tata când eu simțeam deja că murise cu mult timp în urmă.

Dintr-odată îmi ţâşneşte un suspin din piept şi toată lumea rămâne mirată, chiar şi eu. Intru în panică şi încerc să mă controlez, dar totul se prăbuşeşte. Simt că mi se rupe sufletul, o mânie amară se prelinge afară şi nu sunt în stare să-i pun capăt.

Şi mama are ochii plânşi. Îmi zâmbeşte printre lacrimi. Ştie că nu o jelesc pe tuşa mare, ci pe tata. Pentru că a tot aşteptat să plâng atâta amar de vreme, mai bine de douăzeci şi cinci de ani, chiar din ziua în care l-am înmormântat pe tata.

Aveam paisprezece ani şi sufletul plin de mânie şi cinism. Eu, mama şi fratele meu stăteam singuri într-o nişă, cu o jumătate de oră înainte să înceapă slujba. Mama mă certa pentru că refuzasem să merg la sicriu ca să văd trupul tatălui meu.

— Samuel şi-a luat la revedere. Samuel plânge, a spus ea.

Nu voiam să-l jelesc pe omul din sicriu, bolnavul acesta care slăbise şi căzuse în apatie, care gemuse tot mai neajutorat ca până la urmă să o caute tot timpul pe mama cu privirea lui temătoare. Semăna atât de puțin cu acela care fusese tatăl meu: fermecător şi plin de viață, puternic, blând, cu un râs generos, omul care ştia exact ce-i de făcut atunci când se

întâmpla ceva rău. Iar în ochii tatei eu fusesem perfectă, „Pearl a lui cea perfectă”{4}, nu pachetul de nervi în care păream să mă transform de față cu mama.

Mama şi-a suflat nasul.

— Ce fiică nu e-n stare să-şi plângă tatăl?

— Omul ăla de acolo nu e tata, am spus îmbufnată.

Pe dată mama a sărit de la locul ei şi m-a plesnit peste față.

— Atâta răutate! a strigat ea.

M-am cutremurat. Era prima dată când mă lovea.

— Ai-ia! Dacă nu poți să plângi, te fac eu să plângi. Şi m-a plesnit iar şi iar peste față. Plângi! Plângi! urla înnebunită.

Dar eram de neclintit, ca o stâncă.

Până la urmă, dându-şi seama ce a făcut, mama şi-a muşcat podul palmei şi a bălmăjit ceva în chineză. L-a luat pe fratele meu de mână şi m-au lăsat singură.

Am rămas acolo plină de mânie, desigur, dar şi cu sentimentul că am învins, deşi ce sau pe cine anume nu ştiam. Şi poate tocmai pentru că nu ştiam, m-am trezit că mă apropii de sicriu. Răsuflăm din greu spunându-mi: Eu am dreptate şi ea greşeşte. Eram atât de hotărâtă să nu plâng, că nici nu mi-a trecut prin cap că aş putea simți ceva, orice.

Dar atunci l-am văzut, lipsit de culoare şi slăbit. Nu se odihnea împăcat întru Domnul. Avea o față încruntată, de parcă rămăsese prizonierul suferinței din ultima clipă.

Am tot respirat sacadat, chinuindu-mă să mă abțin, chinuindu-mă să nu plâng, până când am intrat în hiperventilație. Am fugit din încăpere, la aer, gâfâind şi sufocându-mă. Am luat-o la goană pe Columbus, spre golf, fără să-i iau în seamă pe turiştii care se holbau la fața mea mânioasă, brăzdată de lacrimi. Şi până la urmă am ratat înmormântarea.

Într-un fel, de atunci aşa au stat lucrurile între mine şi mama. Amândouă am învins şi amândouă am pierdut şi tot nu ştiu ce fel de bătălie am purtat. Mama vorbeşte întruna despre tata şi tragedia lui, dar nu şi despre înmormântare în sine. Şi până în ziua de azi nu am mai plâns în fața maică-mii, nici nu am vorbit despre ce am simțit pentru tata.

În schimb, am încercat să-mi păstrez amintirile personale despre el – un anumit zâmbet, o haină pe care o purta,

pasiunea pe care o emana când stătea în amvon. Însă până la urmă îmi dau seama de fiecare dată că tot ceea ce îmi amintesc nu sunt decât imagini din fotografii. Şi că de fapt cele mai vii amintiri datează din vremea când era bolnav. „Pearl", mă striga cu o voce pierită din pat, „vrei să te ajut la teme?". Iar eu clătinam din cap. „Pearl", striga de pe canapea, „vino să mă ajuți să mă ridic". Iar eu mă prefăceam că nu îl aud.

Până şi azi mai am coşmaruri cu tata. În visele mele el e întotdeauna ascuns într-un spital, într-una dintre cele o sută de camere cu o sută de paturi doldora de bolnavi. Eu rătăcesc pe lungi coridoare în căutarea lui. Iar pentru asta trebuie să privesc fiecare chip, fiecare boală, fiecare oroare posibilă prin care poate trece trupul şi mintea omului. Şi de fiecare dată când văd că nu e tata, mă cutremur uşurată.

Am visat asta în multiple variante. De fapt, am avut un asemenea vis chiar de curând. În versiunea asta, mă duceam la spital pentru un control, să văd dacă scleroza multiplă a avansat cumva. Fără nicio explicație, un doctor mă internează într-un salon cu bolnavi în stadiul terminal. Iar eu strig: „Nu puteți să mă tratați în halul ăsta! Vreau o explicație!". Strig şi tot strig, dar nu vine nimeni.

Atunci îl văd. Stă în fața mea, pe un pat murdar, în cearşafuri pătate şi umede. E bătrân şi jalnic de slab, cu părul albit şi jumulit acum, după ani şi ani de aşteptare, uitat de toți. Mă aşez lângă el şi şoptesc: „Tati?". El îşi ridică privirea, cu ochii lui neajutorați, care caută tot timpul ceva. Iar când mă vede, scoate un mic țipăt de uimire – apoi plânge şi tot plânge, atât de fericit! – atât de fericit că am venit în sfârşit să-l iau acasă.

Slujba de înmormântare a tuşii mari s-a terminat în sfârşit. Stăm cu toții afară, iar vântul dinspre golf a început deja să bată, pătrunzându-ne prin hainele subțiri şi ridicând în rafale fustele. Ochii mă ustură şi mă simt complet stoarsă.

Mama stă tăcută lângă mine şi mă priveşte atentă din când în când. Ştiu că vrea să vorbim despre ce s-a întâmplat, nu despre toate dezastrele de la înmormântare, ci despre motivul plânsului meu.

— În regulă? întreabă mama pe un ton blând.

— Cât se poate de bine, spun eu încercând să par cât mai

normală. Phil şi fetele trebuie să apară din clipă-n clipă.

Mama scoate un şervețel Kleenex făcut ghemotoc din mâneca puloverului şi mi-l întinde fără să scoată o vorbă, arătând spre propriul ei ochi pentru a-mi da de înțeles că mi s-a întins rimelul.

Chiar atunci vine Bao-bao.

— Mamă, pe bune că a fost ciudat, spune el. Dar cred că tocmai o înmormântare de-asta şi-a dorit bătrâna. Întotdeauna a fost un picuț *ştiți voi,* şi îşi ciocăneşte de două ori tâmpla cu un deget.

Mama se încruntă.

— Ce-i aia *ştiți voi*?

Bao-bao rânjeşte intimidat.

— Ştiți voi, ăă, diferită, neobişnuită – o femeie *extraordinară*! Mă priveşte şi dă din umeri. Apoi pe față i se citeşte brusc uşurarea. Huua! Uite-o pe Mimi cu maşina. Tre' s-o tai. Mergeți la cimitir?

Clatin din cap. Mama se uită la mine surprinsă.

Bao-bao se îndreaptă spre un Camaro negru, lucios, iar Mimi se strecoară pe scaunul din dreapta ca să-l lase la volan.

— Eu n-am de ales. Mama m-a îmbârligat să ajut la purtatul sicriului. Îşi încordează brațul. Bine că am tot tras la fiare. Bao-bao dă radioul foarte tare şi îşi încordează brațul mai rapid, pe ritmul muzicii care vibrează în aer. Păi, mi-a părut bine să te revăd, Pearl. Hai că ne vedem mai încolo, tanti.

Maşina o ia din loc.

Acum o aud pe tanti Helen strigând din spatele nostru.

— Pearl! Pearl!

Vine împleticindu-se spre noi, ştergându-şi în acelaşi timp ochii cu un şervețel.

— Mergeți la cimitir? Gustarea de după nu e rea deloc, la noi acasă. O groază de mâncare bună. Maică-ta a făcut găluştele cu carne. Eu am gătit nişte pui. Or să fie şi Mary şi Doug. Veniți.

— Nu putem. Mâine trebuie să fim la serviciu şi e drum lung până acasă.

— Of, voi, ăştia tineri, spune ea şi îşi ridică brusc brațele, mimând frustrarea, tot timpul sunteți prea ocupați! Bine, să vii pe la mine cât de curând. N-ai nevoie de invitație. Vino să stăm

de vorbă.

— Bine, mint eu.

— Winnie-ah! o strigă tanti Helen pe mama în gura mare, deşi stau la nici doi metri una de alta. Tu vino cu noi la cimitir. Henry vine imediat cu maşina.

— Pearl mă conduce acasă, răspunde mama, iar eu stau locului, încercând să-mi dau seama cum face de mă prinde în plasă de fiecare dată.

Tanti Helen se apropie de mama cu o expresie îngrijorată. O întreabă repede în chineză: „Nu vii? Te simți rău?”.

Nu înțeleg toate cuvintele în mandarină, dar mă prind de esențial. Se pare că mama nu vrea să-şi facă nimeni probleme, nu-i nimic în neregulă, doar că o ține ceva aici – şi duce mâna la piept – pentru că nu ştiu ce a tot supărat-o. Spune nu ştiu ce despre fâşia aia de hârtie care s-a prăbuşit şi că de atunci o doare tot trupul.

Tanti Helen îşi trece mâna peste spatele ei. Îi spune mamei că poate să meargă la tuşa mare când nu ştiu ce o să se mai liniştească, nu cu agitația asta peste tot. Apoi tanti Helen râde şi-i spune mamei că tuşa Du o să aştepte, normal că o să aştepte cuminte să treacă pe la ea, doar n-are de ales. Mama îi răspunde şi ea în glumă că poate tuşa Du deja s-a dat de ceasul morții de supărare din pricina a ceea ce s-a întâmplat azi şi şi-a luat zborul spre nu ştiu care loc unde nu mai trebuie să nu ştiu ce cu familia asta de nebuni.

Şi acum se hăhăie amândouă pe rupte, râd cu atâta poftă, că le dau lacrimile şi cu greu îşi recapătă suflul. Mama îşi pune mâna la gură, chicotind ca o şcolăriță.

Unchiul Henry trage maşina lângă noi şi, în timp ce se urcă, tanti Helen îi aminteşte pe un ton solemn mamei să bea mult ceai fierbinte. Apoi maşina porneşte, claxonând de două ori.

— Nu te simți bine? o întreb pe mama.

— Aa?

— I-ai spus lui tanti Helen că nu poți să mergi la cimitir pentru că ți-e rău.

— N-am zis că mi-e rău. Am zis doar că nu vreau să mă duc. Mi-am făcut datoria. Am trimis-o la ceruri pe tuşa Du. Acum e datoria lui Helen s-o aşeze în pământ.

Nu asta spuseseră. Şi, deşi nu sunt sigură că am priceput cam tot ce au vorbit, se pare că nu ştiu o groază de lucruri

despre mama şi tanti Helen.

În timp ce ne îndreptăm spre casa mamei, Phil bate apropouri:

— Sper să fim pe autostradă înainte de aglomerația din weekend ca să ne întoarcem acasă.

Mama face conversație. Îmi spune că Bao-bao s-ar putea să rămână în curând fără slujbă. E un zvon pe care l-a auzit la cină de la unchiul Loy, care l-a auzit de la fiul lui. Îmi spune că Frank e acum agent de pază în tura de zi, dar tanti Helen îşi face sânge rău din cauza lui, fiindcă îşi petrece tot timpul liber şi îşi sparge economiile la un salon de biliard de pe Geary Street.

Când suntem aproape de casa ei, ne arată un magazin de pe Clement Street, Happy Super, unde-şi face ea întotdeauna cumpărăturile. E o piață asiatică tipică de cartier, cu oameni care stau în față, pipăie şi cotrobăie prin grămezile de fructe şi zarzavaturi, cu pungi de orez de cincizeci de kile puse una peste alta lângă vitrină ca nişte cărămizi.

— Soia, cât dai pe aşa ceva? întreabă mama şi se vede că de-abia aşteaptă să-mi spună un preț mai bun decât al meu, să mă anunțe că pot economisi douăzeci sau treizeci de cenți dacă îmi fac cumpărăturile la magazinul ei.

Dar nu-i pot face pe plac nici dacă-mi dau cu presupusul.

— Nu ştiu. Nu am cumpărat niciodată soia.

— A. Pare dezamăgită. Apoi se luminează la față. Patru suluri de hârtie igienică, cât fac?

— Un dolar şi şaizeci şi nouă de cenți, răspund imediat.

— Vezi? spune ea. De la mine le iei cu doar nouăzeci şi nouă de cenți. Mărci bune pe deasupra. Data viitoare cumpăr şi pentru tine. Îmi dai banii mai încolo.

Facem la stânga, pe Eighth Avenue şi o luăm spre Anza. Tanti Helen şi unchiul Henry locuiesc o stradă mai încolo, pe Ninth. Casele din zona asta mi se par toate la fel, cu două etaje, dispuse în şiruri, toate construite în anii ’20, cu mici variații, diferă doar culoarea zugrăvelii şi fațadele modernizate sau nu cu stuc, țigle din azbest sau placaj din aluminiu. Phil trage pe aleea maică-mii. Fațada casei e văruită în roz fluorescent, o consecință nefericită a unui târg avantajos în care s-a lăsat vârâtă de un client fidel, un antreprenor din

domeniul vopselelor. Şi pentru că fațada e din stuc zgrunțuros, efectul de ansamblu arată de parcă s-ar fi turnat sirop calmant Pepto-Bismol peste o bucată de brânză. În mod surprinzător, între sumedenia de lucruri de care se plânge mama nu se numără şi culoarea casei. De fapt i se pare că arată bine.

— Când te mai văd? mă întreabă când coboară din maşină.

— A, curând, spun.

— Curând cum i-ai spus lui tanti Helen? face ea.

— Nu, *curând.* Serios.

Tace câteva clipe, privindu-mă de parcă nu m-ar crede.

— A, oricum, ne vedem la nunta lui Bao-bao, luna viitoare.

— Ce? Nunta e luna viitoare? Eu n-am auzit asta.

— Foarte repede, spune mama dând din cap. Edna Fong de la noi de la biserică a zis că a auzit asta de la fiică-sa. O spală Mimi pe cap la salonul ăla. Mimi i-a spus fiicei Ednei Fong că se grăbesc nevoie mare să se căsătorească. Iar Edna Fong mi-a zis: Poate pentru că altceva se grăbeşte nevoie mare să iasă. Tanti Helen nu ştie încă. Nu-i spune.

Şi uite aşa se alege praful de teoria lui tanti Helen că Bao-bao se însoară pentru că ea o să moară curând. Ceva creşte sigur, dar nu e vorba de vreo tumoare din capul lui tanti Helen.

Mama coboară din maşină. Se întoarce şi îi întinde Tessei obrazul la pupat, apoi la fel lui Cleo. Mama nu e genul de femeie care se țocăie, dar ştie că aşa le-am învățat pe fete când vine vorba de părinții lui Phil.

— Pa, *habu*! spun ele pe rând. Te iubim.

— Data viitoare când mai veniți, le promite mama fetelor, fac găluşte. Şi o să mâncați colțunaşi de Anul Nou chinezesc. Scoate un şervețel din mânecă şi şterge năsucul lui Cleo. Mângâie genunchiul Tessei. Bine aşa?

— Bine! strigă ele.

O privim cu toții pe mama cum urcă scările spre uşa casei şi-i facem tot timpul cu mâna. Odată intrată, mai fluturăm din mână o dată, când ne aruncă o privire de la fereastră, după care o luăm din loc.

— Pfiu! oftează Phil. Acasă.

Şi eu oftez uşurată. A fost o săptămână dificilă, dar am scăpat cu bine.

— Mami? spune Tesa la primul stop.

— Da, iubita.

— Mami, şopteşte ea. Vreau la toaletă.

— Şi eu, spune Cleo. Vreaaa-u-u rău *de tot.*

Mama stă în faţa casei când ne întoarcem.

— Am vrut să mă ţin după voi, dar aţi luat-o prea repede din loc, spune ea de cum cobor din maşină. Dar am ştiut că o să vă amintiţi şi o să vă întoarceţi.

Tessa şi Cleo deja s-au luat la întrecere pe scări.

— Ce să ne amintim?

— Darul de adio al tuşii mari. Ţii minte? Acum două, trei zile ţi-am spus să nu uiţi. Ieri ţi-am zis: Nu uita. Ai uitat?

— Nu, nu, spun. Unde e?

— În spate, în spălătorie, răspunde mama. Vezi că e destul de greu. Mai bine îţi pui bărbatul să-l care.

Îmi închipui foarte bine despre ce e vorba: scaunul vechi căptuşit cu vinil pe care îşi odihnea picioarele tuşa mare sau poate setul de tacâmuri incasabile Melmac. În timp ce aşteptăm să se întoarcă Phil cu fetele, mama îmi întinde o ceaşcă de ceai, respingându-mi protestele cu o fluturare a mâinii.

— Deja l-am făcut. Dacă nu poţi să-l bei, n-am de ales, trebuie să-l arunc.

Sorb în grabă de câteva ori.

— E foarte bun.

Şi nu mint. N-am mai băut niciodată un ceai ca ăsta. Are o consistenţă plăcută, o aromă înţepătoare şi provoacă pe loc dependenţă.

— E de la tuşa mare, explică mama. Şi l-a cumpărat acum câţiva ani. Două sute de dolari kilul.

— Glumeşti.

Mai iau o gură de ceai. Acum pare şi mai bun.

— Mi-a zis: „Dacă-mi cumpăr ceai ieftin, e ca şi cum mi-aş spune că, la viaţa mea, nu merit ceva mai bun”. Aşa că s-a hotărât să-şi ia cel mai bun ceai dintre toate, pentru ca atunci când îl bea să simtă în trup ce simt bogătanii.

Râd. Mama pare să prindă curaj când mă vede râzând.

— Dar după aia şi-a spus: „Dacă îmi cumpăr doar un pic, e ca şi cum aş crede că nu mai am mult de trăit”. Aşa că şi-a cumpărat ceai să-i ajungă încă o viaţă de-atunci înainte. Un kil

şi jumătate! Îți închipui aşa ceva?

— Asta face trei sute de dolari! exclam eu. (Tuşa mare era cea mai frugală persoană din câte cunosc.) Îți aminteşti cum punea bine toate cutiile de bomboane See pe care i le dădeam de Crăciun, spunându-ne că sunt prea bune ca să le mănânce? Şi într-un an ne-a dăruit înapoi o cutie de Ziua Recunoştinței, nu mai ştiu când. Doar că era aşa de veche…

Mama dădea din cap şi deja izbucnise în râs.

— …toate bomboanele se albiseră de atâta mucegai!

— Şi bacterii! adaugă mama.

— Şi ți-a lăsat ceaiul prin testament? întreb.

— Mi-l dăduse deja cu câteva luni în urmă. Se gândea că o să moară repede. N-a spus nimic, dar a început să-şi împartă lucrurile, lucruri bune, nu doar gunoaie. Odată ne-am dus pe la ea şi beam ceai. Am zis: „Aa, bun ceai!" cum fac de fiecare dată. Dar atunci tuşa mare s-a dus în bucătărie şi a adus ceaiul. Mi-a spus: *„Xiao ning,* ia acum ceaiul ăsta". Aşa îmi spunea, *xiao ning,* „pitic", de pe vremea când ne-am cunoscut. Am zis: „Nu, nu! Nu băteam niciun apropo". Şi ea: *„Xiao ning,* ia-l acum ca să văd cât de fericită eşti că l-ai primit cât timp încă trăiesc. Unele lucruri nu pot aştepta până la moartea mea". Cum să refuz? Bine'nțeles, de câte ori mergeam pe la ea, îi duceam nişte ceai.

Phil se întoarce cu Cleo, Tessa vine şi ea din urmă. Iar acum chiar îmi pare rău că trebuie să plecăm.

— Am face bine s-o luăm din loc, propune Phil.

Las jos ceaşca.

— Să nu uiți, îi spune mama lui Phil. Cadoul de la tuşa mare e în spălătorie.

— Un cadou? întreabă Cleo. Primesc şi eu un cadou?

Phil îmi aruncă o privire surprinsă.

— Îți aduci aminte? mint eu. Ți-am spus – ce ne-a lăsat tuşa mare în testament.

Phil dă din umeri şi o urmăm cu toții pe mama spre partea din spate a casei.

— Bine'nțeles, sunt doar vechituri, spune mama.

Aprinde lumina şi atunci îl văd, pus pe uscător. E altarul tuşii mari închinat zeului norocului, scena naşterii Domnului în versiune chinezească.

— Uaa! exclamă Tessa. O casă de păpuşi chinezească.

— Nu văd! Nu văd! țipă Cleo, iar Phil ridică altarul de pe uscător şi îl cară în bucătărie.

Altarul e de mărimea unui sertăraş răsturnat, dat cu lac roşu. Cumva seamănă cu o scenă în miniatură pentru o piesă de teatru chinezească. În față sunt două coloane împodobite, precum şi două lumânări electrice festive din plastic auriu şi roşu, cu beculețe roşii de brad în vârf. Pe laturi sunt panouri de lemn decorate cu ideograme chinezeşti aurii.

— Ce scrie? o întreb pe mama.

Îşi trece degetul în josul unuia din ele, apoi al celuilalt.

— *Ji xiang ru yi.* Primul cuvânt înseamnă „noroc”, următorul, un alt fel de noroc, iar acestea două înseamnă „tot ce îți doreşti”. Noroc de toate felurile, tot ce îți doreşti.

— Şi cine e bărbatul din interior, cel din tabloul înrămat?

Tabloul pare aproape desprins dintr-o bandă desenată. Insul cu pricina e destul de masiv şi şade într-o postură regală, ținând o pană într-o mână şi o tăbliță în cealaltă. Are favoriți lungi, ca două bice negre, netezi şi tot mai subțiri spre capăt.

— A, noi îi spunem Zeul Bucătăriei. După câte mă duce pe mine capul, nu era prea important. Nu cum e Buddha, nu cum e Kwan Yin, zeița milosteniei – nu ocupă o poziție prea înaltă, nu e nici măcar la acelaşi nivel cu Zeul Banilor. Poate că era cumva ca directorul unui magazin, important, dar cu mulți, mulți şefi deasupra.

Phil râde pe sub mustață de maniera americanizată în care explică mama ierarhia zeităților chineze. Mă întreb dacă a ajuns într-adevăr să le judece în felul ăsta sau dacă a folosit metafora doar ca să înțelegem noi.

— Ce-i aia zeu al bucătăriei? întreabă Tessa. Pot să-mi iau şi eu unul?

— E doar o poveste, răspunde mama.

— O poveste! exclamă Cleo. Vreau o poveste.

Mama se luminează la față. O mângâie pe cap.

— Vrei să-ți mai spună *habu* o poveste? N-ai avut parte de destule poveşti ieri-seară?

— Când ajungem acasă, îi spune Phil lui Cleo. *Habu* e prea obosită ca să-ți spună acum o poveste.

Însă mama se face că n-a auzit pretextele lui Phil.

— E o poveste foarte simplă, îi explică lui Cleo pe un ton blând, despre cum a ajuns el Zeul Bucătăriei. E cam în felul

următor.

Şi pe când mama începe povestea, mă potopeşte un sentiment bine-cunoscut, de parcă eu aş fi Cleo, din nou la vârsta de trei ani, încă dorind din tot sufletul să o cred pe mama, orice mi-ar spune.

— Odată, acum mult timp, în China, o aud pe mama povestind, trăia un fermier bogat pe nume Zhang, un om tare norocos. Peştii făceau tumbe în râul lui, porcii îi păşteau pământurile, rațele îi zburătăceau prin curte, atât de multe că păreau nişte nori întunecați. Şi toate astea pentru că fusese binecuvântat cu o soție muncitoare pe nume Guo. Îi prindea peştii şi-i mâna porcii. Îi îngrăşa rațele şi toate bogățiile îi sporeau cu încă pe-atât an de an datorită ei. Zhang avea tot ce-i putea dori inima – din apă, de pe pământ şi de sus din ceruri.

Însă Zhang tot nu era mulțumit. Voia să se joace cu o femeiuşcă frumoasă şi uşuratică pe nume cumătra Li. Odată a adus-o pe femeia asta frumoasă la el acasă şi a pus-o pe vrednica lui nevastă să-i gătească. Când cumătra Li ajunse până la urmă s-o alunge din casă pe nevasta lui, Zhang nu a dat fuga afară să-i strige: „Întoarce-te, buna mea nevastă, întoarce-te".

Acum el şi cumătra Li erau liberi să se zbenguie unul în brațele celuilalt. Aruncau cu bani în stânga şi-n dreapta cum te scuturi de zoaie. Căsăpeau păsările pe capete doar pentru o farfurie cu limbi de rață bine gătite. Şi în doi ani tot pământul lui Zhang era pustiit, ca şi inima lui. Toți banii lui se făcuseră nevăzuți, ca şi cumătra Li, care fugise cu altul.

Zhang a ajuns să cerşească, era atât de sărac, că nădragii îi erau mai mult petice. Se târa din poartă-n poartă țipând: „Dați-mi mie grânele râncede!".

Într-o zi se prăbuşi la pământ cu fața spre cer, gata să-şi dea duhul. Îşi pierdu cunoştința şi visă că se înfrupta din norii iernatici mânați de vânt de deasupra. Când deschise iar ochii, îşi dădu seama că norii se preschimbaseră în fum. Mai întâi se temu că picase într-un ținut aflat adânc sub pământ. Dar când se ridică în capul oaselor, văzu că se afla într-o bucătărie, lângă un foc ce răspândea o căldură plăcută. Fata care se îngrijea de foc îl lămuri că stăpânei casei i se făcuse milă de el

– aşa făcea ea cu tot felul de oameni, fie săraci, fie bătrâni, fie bolnavi, fie năpăstuiți.

„Ce doamnă de treabă!” strigă Zhang. „Unde e, ca să-i mulțumesc?”

Fata arătă spre fereastră, iar bărbatul văzu o femeie care mergea pe cărare. Ai-ia! Doamna aceea nu era alta decât vrednica sa nevastă, Guo!

Zhang începu să se târască prin bucătărie, căutând un loc în care să se ascundă, apoi sări în focul din cămin tocmai când nevasta lui intra în cameră.

Guo, nevasta cea bună, vărsă multe lacrimi încercând să stingă focul. Dar în zadar! Zhang era mistuit de ruşine şi, bineînțeles, de focul dogoritor de sub el. Guo privi cum cenuşa bărbatului ei se înalță la ceruri în trei fuioare de fum. Uaa!

În ceruri, Împăratul de Jad auzi întreaga poveste de la proaspătul sosit.

„Pentru că ai avut curajul să recunoşti că ai greşit”, proclamă Împăratul, „de acum înainte eşti Zeul Bucătăriei, cel care veghează purtarea tuturor. În fiecare an să-mi dai de ştire cine merită noroc şi cine merită nenorocire.”

Şi de atunci oamenii din China au ştiut că Zeul Bucătăriei îi are sub ochi. Din ungherul său, în fiecare casă şi în fiecare prăvălie, vedea cum ies la lumină tot felul de bune-purtări şi năravuri: mărinimie sau lăcomie, o fire armonioasă sau una cârcotaşă. Şi o dată pe an, cu şapte zile înaintea noului an, Zeul Bucătăriei îşi lua din nou zborul prin coşul căminului pentru a da de ştire a cui soartă merita să se schimbe, din rău în mai bine, din bine în rău.

— Sfârşit! strigă Cleo pe deplin mulțumită.

— Seamănă cu Moş Crăciun, spune Phil vesel.

— Hn! pufneşte mama pe un ton din care se înțelege că nu există cuvinte care să exprime cât de bătut în cap e Phil. Nu e Moş Crăciun. E mai mult un fel de spion – un agent FBI, CIA, un mafiot, e mai rău decât fiscul, un asemenea om! Şi nu el îți dă cadouri, *tu* îi dai *lui.* Tot anul trebuie să-l cinsteşti – să-i oferi ceai şi portocale. Când vine Anul Nou chinezesc, trebuie să-i dai ceva şi mai bun, poate whiskey, să bea, țigări, să fumeze, bomboane, să mănânce, lucruri din astea. Tot timpul ăsta nu poți decât să speri că limba-i va fi dulce şi capul, un pic cherchelit, pentru ca atunci când s-o întâlni cu şeful cel

mare, poate o să-i vorbească frumos despre tine. Familia asta s-a purtat bine, speri să zică. Te rog, dă-le noroc la anul.

— Păi da, e o modalitate destul de ieftină să faci rost de ceva noroc, spun. Te scoți mai ieftin decât dacă joci la loto.

— Nu! exclamă mama şi tresărim cu toții surprinşi. N-ai de unde să ştii. Uneori e-n toane rele. Uneori zice: Nu-mi place familia asta, dă-le numai ghinion. Atunci ai încurcat-o, n-ai ce face. De ce să-mi doresc să mă judece un om ca ăsta, unul care şi-a înşelat nevasta? Nevasta era de treabă, nu el.

— Atunci de ce l-a păstrat tuşa mare? întreb.

Mama se încruntă, gândindu-se ce să răspundă.

— Cam aşa stau lucrurile, cred eu. Odată ce-ai început, ți-e frică să te mai opreşti. Tuşa mare i se închina de când era mică. Familia ei a prins obiceiul ăsta cu multe generații în urmă, în China.

— Minunat! exclamă Phil. Şi acum ne lasă nouă moştenire pacostea asta. Mulțumim, tuşă mare, dar n-avem nevoie.

Se uită la ceas şi îmi dau seama că de-abia aşteaptă să iasă pe uşă.

— Ăsta a fost cadoul pe care vi l-a lăsat tuşa mare, îmi spune mama cu mâhnire. De unde să ştie că nu e prea nimerit? Nu voia decât să vă lase ceva bun, cele mai de preț lucruri pe care le avea.

— Fetele ar putea transforma altarul într-o casă de păpuşi, propun eu.

Tessa dă din cap, Cleo o imită. Mama se uită fix la altar fără să spună nimic.

— Eu judec în următorul fel, anunță ea până la urmă, cu gura încordată într-o expresie gânditoare. Luați altarul acesta. Pot să vă fac rost de altă zeitate norocoasă pentru el, nu asta. Mama scoate tabloul Zeului Bucătăriei. Pe ăsta îl iau. Tuşa mare o să înțeleagă. Nu vreți un asemenea noroc. Şi aşa nu mai trebuie să vă faceți griji.

— S-a făcut! spune imediat Phil. Hai să-l împachetăm.

Dar acum sunt neliniştită.

— Eşti sigură? o întreb pe mama.

Deja îndeasă lumânările de plastic într-o pungă de hârtie uzată. Nu sunt tocmai superstițioasă. De când mă ştiu, sunt genul de om care urăşte să primească scrisori în lanț – Mary îmi tot trimitea aşa ceva. Deşi nu expediam la rândul meu

copiile aşa cum mi se spunea să fac, nici nu aruncam originalele.

Phil cară altarul. Tessa duce punga cu lumânările. Mama a luat-o iar pe Cleo sus ca să găsească o brățară din plastic fosforescentă pe care şi-a uitat-o în baie. Iar acum mama se întoarce cu Cleo şi-mi întinde o sacoşă din pânză plină cu atenţiile obişnuite, pare să conţină portocale şi bomboane chinezeşti, chestii din astea.

— Ceai de la tuşa mare, ți-am dat şi ţie puţin, spune mama. Nu trebuie să pui prea mult. Doar să mai pui nişte apă. Aroma se păstrează de fiecare dată.

După un sfert de oră de când am plecat de la mama, fetele adorm. Phil a hotărât s-o ia pe autostrada 280, pe care se circulă mai puţin şi sunt distanţe mai mari între radare. Mai avem încă patruzeci şi trei de kilometri până acasă.

— Doar n-o să păstrăm drăcia aia de altar? spune Phil.

E mai mult o afirmaţie decât o întrebare.

— Mm.

— E tare urâtă chestia aia, adaugă el. Deşi presupun că le putem lăsa pe fete să se joace cu ea o vreme, până se plictisesc.

— Mm.

Privesc pe geam gândindu-mă la mama, ce fel de zeu norocos o să-mi găsească. Trecem în viteză pe lângă semne de circulaţie şi şoferi care se întorc din weekend pe banda cu trafic lent. Mă uit la vitezometru. Mergem cu aproape o sută douăzeci de kilometri pe oră.

— Unde arde? spun.

Phil încetineşte, apoi întreabă:

— Avem ceva gustări la îndemână?

Acum îmi amintesc de pachetul cu atenţii pe care ni l-a dat mama. E la picioarele mele. Mă uit în pungă. Conţine câteva mandarine, un sul de hârtie igienică, o cutiuţă cu ceai de la tuşa mare şi fotografia tatălui meu pe care am răsturnat-o din greşeală luna trecută. Sticla a fost înlocuită.

Îi dau repede o mandarină lui Phil, apoi mă întorc din nou spre fereastră, ca să nu-mi vadă lacrimile. Privesc peisajul prin care suntem purtaţi: lacul de acumulare, dealurile unduitoare, casele pe lângă care am trecut de o sută de ori fără să mă

întreb nici măcar o dată cine locuieşte în ele. Kilometru după kilometru, cu un aer familiar fără să fie astfel, toată această distanță care ne separă, pe mine de mama.

3 – Când peştii sunt vechi de trei zile

Helen crede că are întotdeauna dreptate când hotărăşte ceva, dar de fapt e doar norocoasă. De mai bine de cincizeci de ani tot văd cum se întâmplă asta, cum gândirea ei necugetată se preschimbă în răsturnări fericite de situaţie ale sorţii. Aşa a fost şi ieri la prânz.

— Winnie-ah, a zis, mai ia nişte pui.

I-am spus lui Helen că nu mai vreau să mănânc resturi de la înmormântare – mi-au ajuns cinci zile. Aşa că ne-am dus la cumpărături la Happy Super, hotărându-ne ce să luăm nou de mâncare pentru cina de aseară.

Helen a ales un peşte plat, un peşte pom-pom, cum îi spunea ea, la doar un dolar şi şaizeci şi nouă de cenţi, la reduceri.

I-am spus:

— Nu vrei să te alegi cu un asemenea chilipir. Uită-te la ochi, scofâlciţi şi albicioşi. Peştele ăsta e deja vechi de trei zile.

Dar Helen s-a uitat lung la ochiul peştelui şi a spus că nu vede nimic în neregulă. Aşa că am luat peştele şi i-am simţit trupul alunecându-mi printre degete, era un peşte care îşi dăduse suflarea cu mult timp în urmă. Helen a zis că e semn bun – carne suculentă şi fragedă!

Aşa că m-am apucat să miros eu peştele în locul ei. I-am spus că toată dulceaţa din carne se ridicase în piele şi răspândea un miros acru-puturos în aer. Şi-a dus peştele la nas şi a zis:

— Miroase bine, aşa miroase un pom-pom.

A cumpărat peştele ăla vechi de trei zile, cina de aseară din care am mâncat şi eu. Şi când l-a servit, bărbatul ei a scos cu beţişoarele carnea de lângă o ureche, „obrazul” peştelui, şi-a vârât-o în gură şi i-a lăudat gustul; apoi fiul lor, Frank, a hăpăit pe dată şi celălalt obraz. Iar Helen şi-a luat o bucată de la coadă, cea mai subţire, şi după ce-a plescăit din buze, a zis că îl fiersese în abur taman cât trebuia, nicidecum prea mult. Apoi a văzut ce aveam în castronel, nimic în afară de orez. Şi-a înfipt din nou beţişoarele, de data asta lângă stomac, a săltat cea mai grasă bucată din peşte şi mi-a pus-o peste orez.

— Winnie-ah, lasă politeţurile, m-a certat.

Aşa că, din politețe, a trebuit să mănânc din peşte.

Îți zic, aşa m-a înfuriat peştele ăla! Era dulce. Era fraged. Doar un dolar şaizeci şi nouă livra. Am început să-mi fac gânduri: poate Helen se întorsese la Happy Super şi schimbase peştele pe altul. Dar apoi mi-am zis: pe Helen n-o duce chiar aşa capul. Şi atunci mi-am amintit ceva. Deşi pe Helen nu prea o duce capul, deşi s-a născut săracă, deşi n-a fost niciodată cine ştie ce frumusețe, întotdeauna i-a curs norocul gârlă pe tavă, chiar şi din gura unui peşte vechi de trei zile.

Cu mine e altfel. Eu m-am născut cu noroc, însă, pe măsură ce-au trecut anii, norocul meu – ca şi frumusețea – s-a veştejit, apoi mi-a brăzdat fața cu riduri, ca să nu uit niciodată.

Nu prea pot să explic cum de s-a întâmplat totul, schimbările astea din viața mea. Dacă aş încerca să spun ce s-a întâmplat, povestea nu ar curge ca un râu, de la început la sfârşit, bine legată, de la lac la mare. Dacă viața mi-ar fi fost astfel, dacă lucrurile ar fi decurs unul din altul, atunci m-aş putea uita în urmă şi aş pricepe lecțiile vieții; soarta ce mi-a fost dată, alegerile pe care le-am făcut, greşelile ce-mi pot fi reproşate. Şi poate încă aş mai avea timp să-mi schimb norocul.

Helen îmi tot zice: „De ce te mai gândeşti la toate lucrurile astea de demult? Regretele sunt în zadar. N-ai cum să schimbi trecutul". Ea nu-şi aminteşte. Eu şi Helen am schimbat de multe ori trecutul, din multe motive. Uneori îl schimbă în numele meu şi nici nu-şi dă seama ce-a făcut.

E ca atunci când cu peştele pom-pom pe care l-a cumpărat Helen. Acum îmi înoată din nou în amintire. Pentru că odată, cu mulți ani în urmă, am cumpărat un peşte special pentru soțul meu, pentru Jimmy Louie. O, cât îl mai iubeam! Peştele înota într-un acvariu când l-am văzut, fusese prins din ocean chiar în dimineața aceea, aşa că era încă mânios. Trupul avea sclipiri roşu-portocaliu, iar când zvâcnea din coadă pentru a se întoarce, în acvariul acela micuț, solzii de pe partea cealaltă luceau acum auriu pal. I-am spus măcelarului să-mi împacheteze peştele viu, nu în ziar, ci în hârtie albă, curată. Iar pe când duceam peştele acasă, în autobuz, eram atât de mândră când îl simțeam cum zvâcneşte şi loveşte din cap, apoi din coadă. Mi-am închipuit ce gust dulce şi bun o să aibă peştele ăsta pe limba lui Jimmy, că soțul meu îşi va da seama

că e vorba de un peşte deosebit, un peşte norocos, şi că aveam să-i dau o veste bună.

Îți zic, peştele ăla s-a luptat fără încetare cu mine. Înainte să-l omor, şi-a zbârlit branhiile, a scos bule pe gură ca să mă convingă că e otrăvitor. Chiar şi după ce i-am scos mațele a tot sărit în tigaie şi s-a aruncat la podea, zvârcolindu-se, în timp ce îl alergam cu ciocanul prin toată bucătăria. Şi după ce l-am gătit, tot a găsit o cale să mi se împotrivească. De-abia a apucat Jimmy să ia o îmbucătură, că un oscior i s-a dus pe gât şi s-a înțepenit undeva, astfel că toată noaptea, de câte ori înghițea, avea impresia că peştele îl muşca dinăuntrul lui.

Mai târziu, la spital, doctorii l-au operat ca să-i scoată osul de peşte. Şi cu toate că Jimmy nu putea vorbi, mi-am dat seama, văzându-i chipul îngrijorat, că se gândea cât de mult or să coste operația, patul de spital, medicamentele care îl adormeau. Atunci mi-am amintit vestea mea bună, motivul pentru care cumpărasem peştele acela scump. Mi-am găsit o slujbă, i-am spus, făceam tăiței la brutăria Hang Ah. Acum câştigam destui bani în plus, chiar mai mulți decât trebuia, ca să achităm operația în mai puțin de un an. După ce i-am spus toate astea, Jimmy şi-a strâns pleoapele şi i-au dat lacrimile. Şi-a mişcat buzele; nu a răzbit niciun sunet din gâtlejul său rănit, însă pricepeam ce spunea, ce voia să strige-n gura mare: „Ce noroc pe noi! Mare noroc!”.

Aşa că norocul meu nu e ca al lui Helen. Nu e ca al altora, care se laudă că soarta potrivnică li s-a schimbat peste noapte. Nu, să-ți spun eu cum stă treaba cu alții şi cum stă treaba cu mine. S-a întâmplat ca şi cu fata aceea pe care am cunoscut-o la Shanghai, colegă cu mine la şcoala creştină. Era dintr-o familie înstărită, ca mine. Era aproape la fel de drăguță ca mine. Cam la vremea când m-am măritat eu cu primul meu soț, a încheiat un contract de căsătorie cu o familie bogată de bancheri. Însă după vara aceea, obrazul i s-a umplut pentru totdeauna de semnele variolei, iar contractul s-a făcut nevăzut. Mi-a fost milă de fata aia pentru că îşi pierduse obrazul în două feluri.

Mulți ani de-atunci am întâlnit-o din nou, atunci când m-am mutat cu Jimmy la Fresno. Era măritată cu un chinez american, proprietarul unui magazin alimentar care vindea

sucuri acidulate, chipsuri, țigări, toate la prețuri piperate. Aşa am întâlnit-o din nou, la casă. Cumpăram înghețată pe băț. A strigat:

— Surioară, surioară, mă mai ții minte?

Dar nu mi-a făcut nicio reducere. După ce i-am plătit, mi-a spus că soțul ei e un om cinstit, foarte bun, foarte drăguț, şi pe când îmi zicea toate astea şi-a tras în sus pe braț multele brățări de jad pe care le purta, ca să-i alunece înapoi şi să se izbească unele de altele cu un clinchet ca o muzică amplă. Zâmbea atât de larg, că toate urmele vărsatului de vânt păreau acum gropițele în obrăjori ale omului fericit.

Dar mai târziu zâmbetul i-a dispărut de pe față şi mi-a şoptit:

— Îți aduci aminte de fiul acela din familia de bancheri de la Shanghai?

Şi mi-a povestit, sincer întristată, fără pic de amărăciune – într-atât o răsfățase viața – că acea familie îşi pierduse toate băncile când au venit comuniştii la putere. Apoi, mai târziu, fiul lor, cel care refuzase să se însoare cu ea, s-a aruncat din turnul unei clădiri pe care ai săi o avuseseră cândva, pe malul râului Huangpu, şi până şi soția lui, fata drăguță cu care se căsătorise până la urmă, s-a temut prea tare să meargă să-i ceară trupul.

— Ce noroc că nu s-a însurat cu mine, a spus prietena mea.

Eu n-am avut niciodată un asemenea noroc. Am refuzat să mă mărit cu un bărbat vrednic, pe nume Lin, preferându-l pe primul meu soț. M-am măritat cu cine nu trebuia, un bărbat pe nume Wen. Amândoi erau de pe insula pe care am trăit eu de la vârsta de şase ani. Se afla undeva la țară, aşa cum era odată, pe un petic de pământ înconjurat de apă, de râu şi de mare, astfel că greu răzbăteau până acolo ideile noi.

Bărbatul cu care ar fi trebuit să mă mărit era dintr-o familie fără prea mulți bani, dar educată şi manierată. Când am împlinit şaisprezece ani, după vârsta mea chinezească, am refuzat propunerea familiei sale fără să-l întâlnesc măcar pe fiul lor. Asta pentru că am ascultat-o pe Mătuşa Bătrână, aşa cum a anunțat ea propunerea familiei la masă, de față cu Mătuşa şi Unchiul Nou, verii mei şi prieteni de familie veniți în vizită.

— Familia asta, Lin, a început ea, apoi a strâmbat din nas,

hnn! Vrea să se salte în familia noastră agățându-se de rochia de mireasă a lui Weili.

La auzul acelor cuvinte, l-am văzut pe băiatul acesta, un băiat pe care nu-l întâlnisem niciodată, arătând ca o şopârlă mare şi hidoasă care mi se urca pe picior noaptea. Apoi Mătuşa Bătrână s-a întors spre mine la masă şi a întrebat:

— Weiwei-ah, vrei să închei o căsătorie cu familia asta?

A zis-o de parcă mă întreba: „Vrei să te arunci în râu?", adică tocmai ce amenința ea că o să facă atunci când bărbatul ei o făcea nefericită. „Cu picioarele astea două ale mele, mai bine mă arunc în râu!" striga ea. „Cu mâinile astea două ale mele, mai bine mă spânzur!" Apoi se întorcea spre Unchiul şi țipa şi mai ascuțit: „Cum preferi să fac? Haide, hotărăşte tu!".

Unchiul a fost până la urmă acela care, cu picioarele şi cu mâinile lui, s-a omorât. Când au venit comuniştii în 1949, s-a temut prea tare să fugă, dar şi să rămână. S-a zăpăcit în aşa hal, că a mers pe picioarele lui în portul de pe țărmul de nord al insulei, iar acolo s-a aşezat ca să se gândească la alegerile pe care le putea face. Mai târziu doi pescari au zis că, atunci când un camion încărcat cu raci a luat-o pe drumul umbrit dinspre port, l-au văzut pe unchiul meu ridicându-se, fugind în fața camionului şi fluturându-şi amândouă mâinile: Luați-o înapoi, luați-o înapoi.

Atât de ciudat, au spus pescarii, de parcă acum ar fi condus întreaga lume, de parcă într-adevăr ar fi fost în stare să oprească maşina aia înainte să-l calce. După ce a fost ucis, Mătuşa Bătrână a început să creadă că arborele mort din curtea noastră era de fapt soțul ei, tot prea leneş ca să se urnească din loc şi s-o scoată din necazurile ce se țineau lanț.

O astfel de familie aveam pe atunci. Ce sfaturi puteau să îmi dea? Dacă n-aş fi rămas atât de devreme fără mamă, n-aş mai fi ascultat-o pe Mătuşa Bătrână. Şi poate m-aş fi măritat cu băiatul acela, Lin, când eram tânără. Poate aş fi învățat să-l iubesc după căsătorie. Şi poate că am fi trecut prin tot felul de greutăți în viață, ca toată lumea, dar nu ca acelea care m-au făcut să mă urăsc şi să cred că inima îmi era cea mai mare dușmancă.

L-am întâlnit pe omul acesta, Lin, douăzeci de ani mai târziu, la vremea când deja trăiam în Statele Unite de cinci ani. Pe atunci eram femeie în toată firea, mă chema Winnie Louie,

măritată cu Jimmy Louie. Pearl împlinise patru ani, Samuel avea aproape trei. Şi chiar dacă eram săraci, credeam că duc o viaţă plină, aşa cum mi-a explicat mie odată o doamnă creştină: „Un castron plin cu orez e tot ce poţi să ceri vreodată de la viaţă”, mi-a spus.

Credeam că era adevărat. Cum să nu cred? Jimmy era preotul bisericii noastre din Fresno, cea care îl plătea cu cincizeci de dolari pe săptămână şi care ne-a dat o căsuţă în care să locuim. Aşa că am crezut că nu trebuie să cer mai mult. Am crezut asta până când un om pe nume Lin şi-a făcut apariţia chiar în biserica noastră şi mi-a salvat viaţa.

Bineînţeles, în China erau mulţi Lin-i şi în biserica noastră erau mulţi Lin-i, aşa că nici nu mi-a trecut prin cap la început că el era băiatul cu care refuzasem să mă mărit. Tocmai se mutase în zonă, iar oamenii şuşoteau: „E doctor, locuieşte în Hilare, are ditamai piscina. Însurat cu fata unui fost general, care vorbeşte frumos în chineză, cu accent de Pekin, ca o stea de operă”.

În acea duminică în care a trecut împreună cu soţia lui pe la biserica noastră, stăteam cu toţii în soarele fierbinte al dimineţii. Toată lumea era curioasă în privinţa lor, a doctorului şi a soţiei sale de familie bună. Eu şi Jimmy eram jos, la capătul scărilor bisericii şi întâmpinam pe toată lumea. Soţul meu vorbea în engleză, limba comună printre diferitele dialecte din biserica noastră:

— Îmi pare bine să vă văd, îmi pare bine să vă cunosc, vă rog să mai veniţi şi altădată.

Spunea iar şi iar cuvintele acelea, toate frazele acelea pe care le exersam în fiecare seară, şi tot nu reuşeam să le rostesc. Aşa că doar înclinam din cap şi zâmbeam, prefăcându-mă timidă. În fiecare duminică era la fel. Doar că în duminica aceea era foarte cald şi nu puteam să-mi scot puloverul pentru că o molie micuţă rosese o gaură în umărul drept al rochiei.

M-am înclinat spre doctor şi soţia lui. Şi după ce au pornit mai departe, am văzut alţi enoriaşi apropiindu-se de Lin-i şi prezentându-se: „Gladys Wong”, „Mavis Zhao”, „George Po”, „Murray Yang”, „Irene Ying” – toţi îşi spuneau doar numele, sfiindu-se, am crezut, să spună mai mult de două vorbe unui doctor atât de important.

Mă gândeam la astfel de mărunţişuri, de fapt nu mă

gândeam propriu-zis, doar lăsam cuvintele să-mi intre şi să-mi iasă din minte, pentru că mi-era somn. Îmi simțeam gura grea şi fața încinsă şi iritată. Când m-am scărpinat pe obraz, doctorul m-a văzut şi s-a scărpinat pe gât, a dat din cap şi a râs, apoi mi-a spus:

— *Dingning.* Pişcă.

Când a rostit cuvântul acela, *dingning,* mi s-a părut că visez. Ce ciudat, m-am gândit, că ştie chiar expresia folosită pe vremea copilăriei mele pe insulă. Apoi mi-am amintit când am auzit prima dată acea expresie.

Aveam şase ani, în prima vară de când tata mă trimisese să locuiesc pe insulă. Zi şi noapte, țânțari micuți nevăzuți îmi ciupeau pielea delicată de pe coapse. Nu după mult timp, ajunsesem de plâns: mă scărpinam şi iar mă scărpinam, nu puteam să mă opresc o clipă. Amândouă mâinile mi se mişcau în sus şi-n jos pe picioare şi am strigat de față cu toată lumea: *„Yang si le!*", ceea ce în dialectul mandarin de bază înseamnă „mă mănâncă de mor!".

Toată lumea a râs pe rupte, iar Mătuşa Bătrână m-a plesnit repede peste mâini ca să încetez.

— Cum se poate să spui una ca asta?

A doua zi un văr mai mare mi-a spus că oamenii de pe insulă spun *dingning* când vorbesc despre furnicături şi că *yang si le* înseamnă ceva foarte diferit. N-am ştiut cât de diferit decât mai bine de zece ani mai târziu, în seara dinaintea nunții cu cine nu trebuia. Atunci i-am auzit pe verii mei şuşotind: *„Yang si le*! O mănâncă rău să facă sex. Fundul ei de-abia aşteaptă să fie înțepat de un bărbat".

În acea zi caniculară, la biserica din Fresno, când am auzit din nou acest cuvânt, *dingning,* mi-am amintit cât de inocentă fusesem odată. Apoi mi-am luat gândul de la amintirea aceea şi am simțit cum îmi arde fața de furie, de ruşine, nici nu ştiam care din două. Cu cât mă gândeam mai mult la amintirea aceea, cu atât îmi simțeam mintea şi trupul cuprinse de febră.

Apoi doctorul Lin îmi atingea umărul, întrebându-mă:

— Te simți rău?

Nu am putut să-i răspund, doar să-i privesc chipul: felul în care a ridicat şi a strâns din sprâncene, apoi şi-a scuturat bărbia de două ori, arătându-mi că de-abia aştepta să-mi audă

răspunsul. Chipul său! – acea expresie strânsă-scuturată de pe fața lui Lin era aceeaşi cu a tatălui său, cu aceea de pe fețele tuturor celor din familia aceea, o expresie pe care Mătuşa Bătrână o descrisese odată drept „Mutra lungă Lin, ca un cal care îți amuşinează buzunarul în căutare de dulciuri”.

Văzând aceeaşi față la Lin, am crezut că totul se contopise – trecutul meu, viața de azi, primul meu soț, al doilea soț, Lin. În halul ăsta eram de zăpăcită. Aşa că nu ştiam cine striga: „Atac de inimă! Otrăvită de prea mult soare”. Nu ştiam de ce îmi dădeau jos puloverul, mă ridicau pe brațe şi mă purtau în biserică.

Soțul meu mi-a zis, pe când zăceam udă în brațele lui, că odată m-a botezat ca să-mi salveze sufletul. Iar acum, mi-a mai spus el, râzând şi plângând totodată, doctorul mă botezase ca să-mi salveze viața. Eram tot confuză, aşa că n-am reuşit decât să murmur o scuză slabă: „Mi s-a părut că văd o fantomă”.

Apoi mi-am dat seama că nu eram singuri. Era şi Lin acolo, soția lui, alți oameni de la biserică – toată lumea cu ochii pe mine! Pe dată mi-am venit în fire. Mă simțeam stânjenită, ştiind că toți mă văzuseră în rochia aia cu ditamai gaura roasă de o molie.

Nu i-am spus niciodată lui Jimmy: Omul acela, Lin, este cel cu care aş fi putut să mă mărit în loc să mă mărit mai întâi cu celălalt bărbat şi a doua oară cu tine. Nu i-am povestit decât despre cuvântul acela, „pişcă”, despre limba pe care o aveam în comun cu Lin de atâta amar de vreme. Aşa că, bineînțeles, în următoarea duminică Jimmy l-a anunțat cu mândrie pe Lin că eram de pe aceleaşi meleaguri din China, acelea de pe insula Tsungming, locul pe care noi îl numeam Gura Râului. Am vrut să retrag vorbele soțului meu, să explic că poate mă înşelam, că era vorba de altă insulă. Pentru că am crezut că Lin va zice de față cu toată lumea: „Hei, nu cumva eşti fata aceea care mi-a refuzat familia?”.

Însă Lin a zâmbit doar şi a spus:

— Amândoi suntem din vremuri vechi, ai, surioară?

Poate era doar politicos. Avea maniere alese. Sau poate că nici el n-a vrut să se însoare cu mine. Avea o soție foarte frumoasă. Sau poate că nu era acel băiat Lin cu care fusese vorba să mă căsătoresc. În fond, auzisem că familia aceea mai

avea şi alți fii. Nu am aflat niciodată. M-am temut să aflu. Cu ce mă alegeam dacă ştiam aşa ceva?

Aşa că n-am mai pus întrebări. Totuşi, din acea zi am început să privesc totul în viață în două moduri, modul în care s-a întâmplat, modul în care nu s-a întâmplat.

Noaptea târziu, pe când soțul şi copiii mei dormeau, îmi spuneam: Bineînțeles, nu regret că m-am măritat cu Jimmy Louie. Îmi iubesc soțul. Cinci ani am aşteptat să mă mărit cu el. Am venit în țara asta să trăiesc cu el. Nu m-a silit nimeni, nici pe departe. A fost o poveste de dragoste adevărată, nu doar devotamentul pe care îl capeți când îi dai soțului tău să mănânce şi îi creşti copiii. Nu mă gândeam la Lin, la hainele frumoase ale nevesti-sii sau la piscina lor. Cine-şi doreşte aşa ceva? mi-am spus în sinea mea.

Însă, pe măsură ce se făcea tot mai târziu în noapte, ajungeam să judec lucrurile în felul următor: Ce rău îmi părea că nu mă măritasem cu Lin. Pentru că dacă aş fi făcut-o, nu m-aş mai fi măritat cu celălalt. Nu aş mai fi ajuns genul de soție care se roagă ca japonezii să-i ucidă soțul. Nu aş mai fi ajuns genul de mamă care nu poate să jelească atunci când îi mor copiii. Nu mi-aş mai fi otrăvit mintea gândindu-mă cum să scap de căsnicie, pentru ca apoi să-mi muşc carnea în fiecare zi în care nu mă vedeam scăpată. Şi nu aş mai fi regretat că îmi mai rămăsese atât de puțin de oferit celui de-al doilea soț şi că puteam fi doar recunoscătoare, niciodată pe deplin fericită.

După moartea lui Jimmy, nu puteam să nu mă gândesc: Dacă m-aş fi măritat cu Lin, nu l-aş mai fi întâlnit pe Jimmy Louie, nu m-aş mai fi măritat cu el, pentru ca acum să-mi fie tot timpul dor de el. Ochii şi urechile mele nu l-ar mai căuta tot timpul pe Jimmy, căutând în gol, pe nimeni, pielea mea aşteptând să fie atinsă de nimeni. N-aş mai simți suferința asta fără leac. Dacă m-aş fi măritat cu Lin, nici nu l-aş fi cunoscut pe Jimmy. Şi atunci nu mi-ar mai fi tot timpul dor de cineva al cărui nume nici măcar nu l-aş şti.

Iar acum, chiar de curând, m-am gândit din nou la asta. Dacă m-aş fi măritat cu Lin, aş mai fi încă măritată cu Lin. Helen nu mi-ar cunoaşte cele mai cumplite secrete. Şi n-aş avea de ce să o las să-mi dea ordine. Ştiu asta pentru că Helen

mi-a spus ieri-seară, în timpul mesei la care a servit peştele, că un om pe nume Lin, un văduv care locuia odată la Fresno, s-a alăturat de curând bisericii noastre din San Francisco.

— E doctor, a spus, dar a pus doar o hârtie de cinci dolari pe tava cu ofrande.

Iar Helen, care mi-a văzut uluiala pe față şi crede că ştie totul, mi-a zis:

— Da, îți închipui aşa ceva? Ce fel de om mai e şi ăsta?

Nu i-am spus lui Helen: Aş fi putut să mă mărit cu omul ăsta, un om bun. Nu am spus: Soarta să fie de vină că nu am făcut-o? Sau de vină o fi faptul că nu am ştiut că puteam să aleg? Şi nu am recunoscut în fața ei: Poate am făcut o greşeală, o greşeală atât de simplă, să-i spun nu unuia, da altuia, de parcă alegeam un peşte dintr-un acvariu. De unde ştii care-i bun şi care-i rău până nu l-ai gustat?

Chiar dacă i-aş zice, nu ar înțelege. Gândim prea diferit. Ei tot în China i-a rămas mintea. Lucrurile stau aşa: Când a cumpărat peştele acela pentru masă, am întrebat-o:

— Ai, ştii ce se întâmplă când peştii sunt de trei zile?

Şi mi-a răspuns pe dată:

— Înoată în largul mării.

De aproape patruzeci de ani le spun oamenilor că Helen este cumnata mea. Dar nu este.

Le-am spus oamenilor că e soția fratelui meu, Kun, cel care a fost omorât în război. Nu e adevărat.

Dar nu am spus-o ca să înşel pe cineva. Adevărul era prea complicat pentru a fi rostit. Nimeni n-ar înțelege chiar dacă m-aş pricepe să explic totul.

Fratele acela despre care am zis că a fost ucis? De fapt nu mi-a fost frate decât pe jumătate – nu eram nici măcar rude de sânge, ci doar prin alianță. Era fiul celei de-a doua soții a tatălui meu, cea care a murit înainte ca mama să-i ia locul. Aşa că n-am fost niciodată apropiați de acea ramură a familiei.

Iar acest frate vitreg, Kun, n-a murit în război. A murit înainte de război, cu capul retezat de pe umeri în Changsha pentru că a vândut trei cupoane de pânză revoluționarilor.

Asta s-a petrecut în 4638, potrivit calendarului chinezesc, într-unul din anii Calului, atunci când oamenii bat din picioare şi îşi pierd raţiunea. După calendarul occidental, nu ştiu. Poate era în 1929, poate în 1930 sau 1931, în orice caz, înainte s-o întâlnesc pe Helen.

Dar dacă aş spune toate astea, atunci ar trebui să explic că fratele meu vitreg nu era de fapt revoluţionar. Că în realitate a protestat – bătând mai întâi furios din picior, apoi până la urmă ţipând disperat în genunchi –, le-a spus că nu ştiuse că muşteriii săi nocturni erau revoluţionari, s-a lăudat că i-a tras pe sfoară cerându-le un preţ ridicol de mare, a spus râzând că pânza era de proastă calitate. Guomindangul l-a omorât oricum, ca alţii să tragă învăţăminte din această faptă.

Dar cum aş putea să dezvălui aşa ceva? – că un membru al familiei mele şi-a înşelat intenţionat clienţii. Nu, tot ce-am putut să spun a fost: Erau omorâţi mulţi oameni pe atunci, din tot felul de mărunţişuri. Nimeni n-are de ce să ştie că am văzut cu toţii pericolul, că fratele meu vitreg a fost la un moment dat de o lăcomie nesăbuită.

Până şi soţia sa adevărată credea asta. Nu voise din capul locului să meargă la Changsha. Dar dacă m-ar întreba cineva unde e ea, n-aş putea să răspund. După moartea soţului ei, ne-a scris şi ne-a spus ce se întâmplase. Dar după asta n-am mai auzit nimic de ea, doar că avusese loc o inundaţie acolo unde locuia, cu atâtea cadavre umflate de apă, că oamenii de pe mal trebuiseră să fugă spre nord ca să scape de duhoare. Aşa că poate cumnata aceea s-a înecat şi ea şi a plutit pe râu în jos, apoi pe mare. Sau poate şi-a schimbat numele, poate şi-a schimbat şi convingerile, s-a făcut comunistă şi locuieşte azi undeva în China sub un alt nume.

Dacă aş spune toate astea, lumea ar putea crede că povestea fratelui meu vitreg se sfârşeşte aici. Şi ar trebui să mint ca să cad de acord: A murit. Adevărata lui soţie a dispărut. Nu mai avem ce adăuga la povestea asta, niciun sfârşit fericit neaşteptat. Şi într-adevăr, timp de câţiva ani, aşa se sfârşise cu el.

A, uneori, în familie, ne spuneam o poveste cu un taur care mugea la secera lunii crezând că i se prinsese unul din coarne acolo sus. Şi toată lumea ştia despre ce vorbeam: despre nebunul care se urcase până sus de tot în cer, crezând că

poate să smulgă o stea de acolo, ca până la urmă să cadă şi să-şi lase viața în urmă. Nu pronunțam niciodată numele lui Kun. Era periculos să cunoşti pe cineva care fusese în cârdăşie cu marxiştii. Nu conta că fratele meu vitreg era deja mort şi nici măcar nu fusese revoluționar.

Însă apoi Kun a avut în continuare multe alte vieți. Atunci când japonezii au ocupat Shanghaiul în 1937, unchiul meu s-a prefăcut că îi primeşte cu brațele deschise în prăvălia lui de textile.

— Chiar nepotul meu a învățat în Japonia, iar acum locuieşte la Changsha, cu soția sa japoneză.

Apoi fratele meu vitreg s-a mai ales cu o viață. Atunci când japonezii au pierdut în 1945, iar Guomindangul s-a întors la putere, unchiul meu a spus:

— Sărmanul meu nepot, Kun, a fost erou al Guomindangului. A murit în Changsha.

Iar când au venit comuniştii în 1949, s-a revenit la prima poveste. Doar că la vremea aceea unchiul murise. Aşa că Mătuşa Bătrână a fost aceea care a spus că fratele meu vitreg, Kun, era un mare erou revoluționar!

— Le dădea pânză de bună calitate studenților ilegalişti – nu cerea niciun preț, firește, doar cu prețul vieții sale.

Când am venit în această țară nouă, am crezut că în sfârşit pot să-l dau uitării pe fratele ăsta vitreg, Kun, care murise de atâtea ori, în atâtea feluri. Era prea încâlcit să tot explic iar şi iar: cine era ruda cui, care frate vitreg din care căsătorie, în ce an s-a întâmplat asta după calendarul chinezesc sau calendarul apusean, ce s-a ales de acea cumnată, de ce schimbam una-două foaia când venea vorba de japonezi, de Guomindang şi de comunişti.

Cum să le explic o asemenea poveste autorităților de la imigrări? N-ar înțelege! Nu cunoşteau decât un singur fel de conducere politică. Întotdeauna îmi puneau tot felul de întrebări care mă băgau în ceață: „De ce scrie în acest document că v-ați născut în 1918 şi în ăstălalt, în 1919?”. „De ce nu aveți niciun act de căsătorie, niciun act de divorț?” „Ați contractat cumva viermi intestinali în China sau în altă țară?”

Când am venit în această țară, mi-am spus: Pot să concep o cale nouă. Acum îmi pot da uitării nenorocirile, îmi pot pune bine tainele în spatele unei uşi ce nu va mai fi nicicând

deschisă, nezărite de ochii americani. Credeam că trecutul meu era închis pe veci şi nu trebuia decât să ţin minte să numesc Formosa „China”, să micşorez toată China până la dimensiunile unei insule micuţe pe care nici n-o văzusem vreodată.

Îmi spuneam: Nimeni nu poate să mă urmărească aici. Aş putea să-mi ascund greşelile, regretele, toate necazurile. Aş putea să-mi schimb soarta.

O, doar nu eram eu singura care se lepăda de vechituri pentru a fi pe potriva noilor împrejurări. Oamenii care mergeau la biserica noastră, colega aceea de şcoală cu faţa ei ciupită de vărsat, Lin şi soţia lui, chiar şi Helen – cu toţii au lăsat ceva în urmă. Vechi datorii şi începuturi nereuşite. Mame bătrâne şi taţi bolnavi, soţii din prima căsătorie aranjată şi prea mulţi copii, superstiţii şi destine după calendarul chinezesc.

Până şi eu mă temeam că vechea mea viaţă mă va prinde din urmă. Însă atunci China a stins lumina, a închis uşa, le-a spus tuturor să facă linişte. Şi toţi cei de acolo au devenit aidoma unor fantome. Nu-i mai vedeam. Nu-i mai auzeam. Aşa că am crezut că într-adevăr puteam uita totul. Nimeni n-avea cum să iasă pentru a-mi aduce aminte.

Însă apoi Helen a vrut să vină din Formosa. A trebuit să o las să vină. Mi-a spus că am o datorie de mulţi, mulţi ani, acum trebuie să-i plătesc. Aşa că în 1953 le-am spus oficialităţilor de la biroul de imigrări că Helen e sora mea, fiica tatălui meu şi a uneia dintre celelalte cinci neveste ale sale. Şi odată ajunsă aici, nu le-am putut spune prietenilor noştri din parohie că tata are cinci neveste. Cum să le spun aşa ceva? Eram soţie de preot.

Prin urmare am spus că Helen îmi e cumnată din vremuri foarte îndepărtate, că a fost măritată cândva cu fratele meu, Kun, un mare erou al Guomindangului care a murit în război. Ce păcat.

Nu puteam să pun la bătaie povestea adevărată despre motivul pentru care trebuia să vină Helen aici şi pentru care trebuia să garantez pentru ea. Aşa ceva necesita explicaţii şi mai complicate.

Am spus de-atâtea ori povestea despre căsătoria lui Helen cu fratele meu, că până şi Helen a ajuns să o creadă acum. Le

spune oamenilor care se interesează cum eram odată:

— O, am avut o nuntă mare de tot, occidentală. Winnie mi-a fost domnişoară de onoare. Ce păcat că a murit atât de tânăr.

Povesteşte toate astea deşi a primit de atâția ani cetățenia, că nu mai poate să o trimită nimeni înapoi.

Şi Helen a spus poveşti despre mine de atâtea ori, că uneori am impresia că sunt adevărate. Că Jimmy a fost primul şi singurul meu soț. Că ea ne-a făcut cunoştință în Shanghai. Că mi-a fost martoră la nuntă, o nuntă mare de tot, chinezească.

Nimeni nu m-ar mai crede acum dacă aş zice că Helen nu-mi e cumnată. Nu mi-e rudă de sânge, nici măcar prin alianță. Nu e unul dintre oamenii pe care mi i-am ales ca prieteni. Uneori nici măcar nu-mi face plăcere să mă aflu în compania ei. Nu sunt de acord cu părerile ei. Nu-i admir caracterul. Şi totuşi suntem mai apropiate, poate, decât două surori, înrudite prin soartă şi legate prin datorii. Eu i-am păstrat secretele. Ea mi le-a păstrat pe ale mele. Şi între noi există un gen de loialitate pentru care nu există niciun cuvânt în țara asta.

Aşa că-ți imaginezi ce furioasă am fost atunci când Helen mi-a spus, în bucătăria ei, imediat după ce am mâncat peştele acela, că a hotărât să-mi scoată la lumină toate secretele.

4 – La mare, mare distanţă

Iată cum mi-a spus.

După cina aceea, Henry s-a dus în camera de zi să se uite la televizor şi să doarmă pe canapea. Helen era încă în bucătărie, fierbând apă pentru ceai. Iar eu şedeam în sufragerie. De fapt, nu e o sufragerie, ci o parte din bucătărie separată printr-un panou subțire de plastic. Însă, cum Helen nu mă vedea, striga în gura mare, de parcă vorbea la telefon cu cineva de foarte departe, lăudându-se cu nunta lui Bao-bao în trei săptămâni.

Bao-bao nu ştiu ce şi Bao-bao nu ştiu cum, altceva nu zicea. Parcă era într-una dintre emisiunile alea TV care se laudă: Câştigă asta, câştigă ailaltă, în fiecare săptămână e la fel.

Fiul ei are treizeci şi unu de ani şi ea încă îl alintă cu „bebe”. Dar poate că Helen are dreptate. Bao-bao al ei tot bebe a rămas, atât de răsfățat şi de nerăbdător, că nu e-n stare nici să aştepte un autobuz. Odată i s-a stricat maşina şi m-a sunat, atât de drăguț şi de politicos:

— O, tanti, nu v-am mai văzut de o groază de timp. O, tanti, cum mai stați cu sănătatea? Bravo, bravo. O, tanti, vă rog, împrumutați-mi maşina pentru un interviu important de angajare.

Când mi-a adus înapoi maşina peste trei zile, am văzut ce fel de caracter avea, împrăştiat şi în interior, şi în afară – bara de protecție şifonată, cutii de Coca-Cola pe podeaua maşinii, rezervorul gol. Şi nici măcar n-a făcut rost de slujba aia.

Aşa că nu o ascultam pe Helen cum îl ridica pe Bao-bao în slăvi. Îmi aminteam cât de furioasă am fost când mi-am văzut maşina. Şi pentru că niciodată nu m-am plâns, amintirea asta m-a scos din nou din sărite. Îmi spuneam: Fiul meu nu e aşa. Samuel nu e politicos doar ca pretext pentru un împrumut. Şi nu trebuie să împrumute maşina lui Helen ca să meargă la un interviu. Are deja o slujbă, în New Jersey, ca administrator al fondurilor de beneficii pentru persoanele de vârsta a treia, analizează învoirile pe caz de boală, indemnizațiile pe caz de boală, cine e cu adevărat bolnav, cine doar îşi face de cap.

Helen intră în cameră cu ceaiul nostru, vorbind în continuare în gura mare, de parcă aş fi fost tare departe. Acum

vorbea despre Mary.

— Ți-am spus? Mary m-a sunat acum câteva zile, mi-a spus că merge cu Doug în Hawaii – iar! Deja e a patra oară. Am zis: „Deja l-ai văzut. Nu trebuie să te mai duci o dată". Şi ea: „Nimeni nu merge în Hawaii pentru că *trebuie.* Mergi acolo pentru că *nu* trebuie".

Helen îmi dădu ceaiul.

— I-am zis fiică-mii: „Ce gândire mai e şi asta? Nu trebuie să mă duc în Hawaii, nu mă duc. Vreau să mă duc în China, iar nu mă duc". Helen râse ca pentru sine. Ce fată am! făcu ea. A, ți-am zis? M-a mai sunat o dată, ieri-seară târziu, era trecut de zece. Helen îşi vântură mâinile cu atâta dezgust. Mai să mor de frică, nu alta! I-am zis: „Ce s-a întâmplat? E cineva bolnav? Vreun accident de maşină? Doug a rămas fără slujbă?". Iar ea face: „Nu, nu, nu. Doar aveam chef să te sun." Helen zâmbi. Tu ce crezi? De ce m-a sunat? Zi-mi.

— E o fiică vrednică, am spus.

Helen clătină din cap.

— De data asta a spus că mă sună fără motiv. Fără motiv! Ăsta nu-i un motiv să suni.

Helen mi-a mai turnat nişte ceai.

— Bine'nțeles, n-a fost ideea ei, nu doar a ei. A văzut o reclamă la televizor pentru o companie telefonică, o fiică sunându-şi mama fără motiv. I-am spus fiică-mii: „Acum mă suni de la ditamai distanța fără motiv? Nu vorbi prea mult atunci, prea scump". Şi ea face: „E-n ordine. După ora opt e mai ieftin". Aşa că i-am zis: „Nu te lăsa fraierită. Ăştia spun tot felul de minciuni la televizor. Poate e mai ieftin doar dacă vorbeşti mai repede. Cine ştie ce vor să spună?" Iar ea: „Of, mami, nu contează cât costă". Am spus: „Uaa! Nu contează? Cum poți să zici că nu contează cât costă? Vrei să cheltuieşti aiurea zece dolari? Atunci nu-i da companiei telefonice. Trimite-mi-i mai bine mie".

În minte parcă o vedeam pe Helen ciondănindu-se cu fiică-sa, cheltuind aiurea banii pe o discuție despre cum nu trebuie cheltuiți aiurea banii. Helen n-are pic de judecată.

Oftă:

— Până la urmă am convins-o şi mi-a închis. Se uită la mine, îmi zâmbi cu gura până la urechi şi trecu din nou pe chineză. Vezi, încă mă mai ascultă. Ştie că tot mama ei are

dreptate. Sorbi zgomotos din ceai. Aşa, mai ai vreo veste de la Pearl săptămâna asta? Şi ea sună ca să cheltuiască aiurea banii pe convorbiri de la naiba-n praznic?

Când Helen m-a întrebat asta, am ştiut că nu căuta un răspuns. Ştie că eu şi fiica mea nu vorbim prea des. Pearl nu mă sună fără motiv.

Bineînțeles, mă sună să-mi spună că le aduce pe Tessa şi Cleo să am grijă de ele. Mă sună să spună: Poți să aduci tu umplutura chinezească de Ziua Recunoştinței? Şi sună ca să mă avertizeze. Săptămâna trecută, de pildă, m-a sunat să-mi spună că ea şi familia ei nu pot să rămână peste noapte la mine. De fapt nu m-a sunat ea, a sunat soțul ei. Dar am ştiut că ea l-a pus să sune. Ştiam că asculta de la celălalt telefon.

— Pearl nu locuieşte la naiba-n praznic, i-am amintit lui Helen.

— San Jose tot departe e, mi-o întoarse. Aproape optzeci de kilometri. Prefixul e altul.

— Dar nu stă la mare, mare distanță, am spus.

Helen tot nu se lăsa bătută.

— Ba distanța e destul de mare! Oricum tre' să plăteşti în plus pentru fiecare minut. Oricum nu poți să vorbeşti prea mult.

— Poate nici noi n-ar trebui să vorbim prea mult, am zis. Henry a adormit. Mi-am întins arătătorul spre soțul ei obosit, întins pe canapea cu gura larg deschisă. Poate ar fi mai bine să plec acasă.

— Henry, scoală-te! strigă Helen, apoi îşi înghionti soțul în umăr până când un ochi încruntat se deschise brusc, apoi două picioare se târşâiră pe podea, mişcându-se lent spre pat.

După plecarea lui Henry, Helen îmi spuse:

— Ei, acuma s-ar putea să am o veste bună pentru tine.

Zâmbi.

— Ce fel de veste bună?

Zâmbi din nou. Sorbi din ceai. Îşi scoase şervețelul din mânecă şi se şterse la nas. Sorbi iar din ceai, zâmbi iar. De ce trebuie să preschimbe totul într-o ceremonie budistă?

— Acum nu mai trebuie să te ascunzi, spuse ea până la urmă.

— Nu mă ascund. Sunt aici.

— Nu, nu, toată viața te-ai ascuns. Acum poți să ieşi.

Sări de la locul ei şi îşi găsi poşeta, o geantă mare de tot, apoi îşi vârî mâna înăuntru. Îmi dădeam seama că voia să găsească un lucru în mare grabă. Scoase o portocală şi o puse pe masă, apoi două pungute cu alune din avion, scobitori de prin restaurante şi cel de-al doilea portofel pe post de momeală pentru hoți. Întoarse poşeta pe-o parte şi răsturnă afară tot felul de alte gunoaie în caz că izbucneşte vreun război şi trebuie să fugim ca odinioară: două lumânări scurte, actele ei de încetățenire într-un săculeț din plastic, paşaportul ei chinez de-acum patruzeci de ani, un săpunel de motel, un burete de baie, o pereche de ciorapi până la genunchi şi una de chiloți din nailon, încă noi-nouțe. Apoi mai scoase nişte chestii: pilulele pentru stomac *ba hai wan,* poțiunea pentru tuse, compresele cu oase de tigru pentru junghiuri, Zeița Milostivirii, talismanul ei în caz că toate celelalte leacuri nu dau rezultate.

— Unde e? făcu ea, răscolind încă o dată şi încă o dată totul, până când în sfârşit scoase dintr-un buzunăraş lateral lucrul pe care îl tot vânase pe fundul genții.

Era o scrisoare, genul care arată ca o foaie de hârtie, dar când o împăturești devine un plic, cu timbru şi tot ce-i trebuie. O flutură în mână.

— E aici înăuntru, spuse ea cu o privire semeață, plină de mândrie. Omul ăla!

Atunci m-am temut pentru Helen. În ultimul timp tot dă semne de senilitate. În ultimul timp uită multe lucruri. În ultimul timp vorbeşte în dodii. Poate din cauza căzăturii de pe scările casei, cu două luni în urmă, cea care acum a făcut-o să creadă că e pe moarte.

— Cum poți să vâri un om într-un plic? am întrebat-o prudentă.

— Ce?

— Ai spus că ai vârât un om în plic.

— Anh! N-am zis aşa ceva. Am zis că vestea mea cea bună e aici, înăuntru. Iar vestea cea bună e asta: Omul acela a murit, Betty Wan din Hong Kong mi-a spus, aici, în scrisoarea asta. A fost de curând la Shanghai. Îți aduci aminte de ea. „Betty cea Frumoasă", aşa îi spuneam pe vremea războiului. Deşi poate că nu mai e aşa de frumoasă. Helen râse. Îți aminteşti maşina aia de cusut pe care i-am dat-o? Şi-a deschis o afacere pe cinste mai târziu, acum e proprietara unui magazin de haine

din Kowloon.

De la o vreme mintea lui Helen rătăceşte în toate direcţiile, cum se lasă mânată o vacă în căutarea ierbii de botul ei rumegător.

— Ba şi-a deschis un magazin de bijuterii, i-am amintit. Un magazin în Kowloon, în pasajul hotelului Ambassador.

Helen clătină din cap.

— Un magazin de haine, spuse. Chestii de damă, toate la reducere.

N-am mai contrazis-o. Nu i-am spus că întotdeauna îşi aminteşte totul aiurea, mai frumos decât s-a întâmplat cu adevărat. Nu-şi aminteşte: Eu i-am dat lui Betty cea Frumoasă maşina de cusut.

— Care om a murit? am întrebat până la urmă arătând scrisoarea.

— A, da, omul acela. Apoi oftă, prefăcându-se exasperată de purtarea mea. Omul acela, *omul acela.* Ştii tu care. Cum de nu ghiceşti? Apoi se aplecă şi şopti: Omul acela rău.

Mi s-a tăiat răsuflarea. Îl şi vedeam, omul acela rău, Wen Fu, primul meu soţ, cel despre care i-am spus lui Helen să nu mai aducă niciodată vorba: „Să nu-i mai rosteşti niciodată numele, să nu-i spui nimănui".

Îi vedeam părul des, sprâncenele viclene, chipul neted şi amăgitor, gura isteaţă. Nu-l mai văzusem de mai bine de patruzeci de ani. Iar acum, doar auzind-o pe Helen vorbind despre el, îi simţeam respiraţia pe gât, îmi aminteam cum râdea şi-mi spunea că în sfârşit m-a găsit şi mă va târî înapoi după el, n-aveam de ales.

— Nu te teme. E adevărat, a murit, spuse Helen. Uite, citeşte.

I-am luat scrisoarea din mâini. Am citit-o. Am aflat: Trecuseră patruzeci de ani şi Wen Fu încă-mi râdea în nas. Pentru că scrisoarea nu zicea că murise acum douăzeci, treizeci, patruzeci de ani. Murise luna trecută, de Crăciun.

I-am ars o palmă scrisorii.

— Îţi închipui aşa ceva? i-am spus lui Helen. Şi în ultimele clipe tot a găsit el cum să mă facă veşnic nefericită. A murit de Crăciun!

— Ce mai contează când a murit? zise Helen.

Îşi împungea buzele cu o scobitoare, ridicându-şi un colţ al

gurii, aşa că arăta ca şi cum zâmbea.

— A murit, nu mai poate să vină după tine, numai asta contează.

— E deja aici! am țipat. E deja în mintea mea! De-acum o să mă gândesc întotdeauna la el de Crăciun. Cum să cânt *Silent Night* şi *Joy to the World* când îmi vine să strig în gura mare: Ce bine-mi pare c-a murit! Ce nu trebuie când nu trebuie.

— Atunci ar trebui să-ți mături toate podelele, să ți-l dai afară din minte cu totul, spuse ea, făcând un gest larg cu mâna – de parcă ar fi atât de simplu!

Şi am ştiut că vorbea despre apropierea Anului Nou chinezesc, despre proverbul acela vechi: Mătură tot praful de anul trecut şi toate sentimentele neplăcute.

Ce ştie Helen despre măturat? Dacă te-ai uita la podeaua din bucătăria ei, ai vedea – ghemotoace de scame cât şoarecii de mari, pete negre lucioase întinse în fiecare colț, de douăzeci de ani se tot adună, toate dezamăgirile pe care ea crede că nu le văd.

— La asta mă gândeam, continuă Helen. Ar trebui să măturăm toate minciunile din viața noastră. Să le spunem tuturor cum stau lucrurile de fapt cu noi, cum ne-am întâlnit.

— Ce tot zici?

— De ce să duc cu mine în mormânt toate minciunile alea? Că sunt cumnata ta, măritată cu fratele tău vitreg, pe care nu l-am întâlnit în viața mea. Şi data de naştere e greşită. M-ai întinerit cu un an. Acum, când o fi să mor, viața mea lungă va fi scurtată cu un an.

— Ce tot îndrugi acolo?

— Spun că, acum că Wen Fu a murit, vreau să îndrept totul înainte să fie prea târziu. Gata cu secretele, gata cu minciunile.

Aveam o presimțire rea în stomac. De ce vorbea aşa? Voia să scoată totul la lumină! – trecutul meu, căsnicia mea cu Wen Fu, tot ce mă chinuisem atâta să uit.

— Cum poți să faci aşa ceva? am certat-o. Vrei să-mi spui secretele aşa, pur şi simpu? Am promis doar – *niciodată* să nu spunem.

— Asta a fost acum mult timp, se opuse Helen. Bineînțeles, pe-atunci nu puteam să zicem nimic. Ți-era teamă. Credeai că Wen Fu te va urmări în continuare. Şi amândouă aveam nevoie să ajungem cumva în țara asta. Aşa că pe atunci era logic. Dar

acum…

— E un secret.

— Ce mai contează acum? Wen Fu a murit, replică Helen. Nu mai poate să vină după tine. Nu mai putem fi deportate. Contează mai mult să spunem adevărul, să nu mergem în următoarea lume cu atâtea minciuni. Cum o să dau eu ochii cu primul meu soț în rai, când de atâția ani tot zic că am fost măritată cu fratele tău? Cum să am o piatră de mormânt pe care să scrie că m-am născut în 1919? Toată lumea o să râdă de mine pe la spatele meu de moartă, zicând că eram aşa bătrână, că nici nu-mi mai aminteam câți ani am de fapt.

— Atunci n-ai decât să le spui tuturor de ale tale, doar nu le spune de ale mele, am zis.

Helen se încruntă.

— Cum să fac una ca asta? Atunci trebuie să scornesc alte minciuni, cum ne-am întâlnit, cum de te cunosc. Îmi ceri să vorbesc cu diavolul. Dacă tu nu zici nimic, atunci trebuie s-o fac eu – înainte de Anul Nou.

— Îmi ceri să abat nenorocirile pe capul meu. Dacă le spui copiilor tăi, atunci or să afle şi copiii mei.

— Atunci ar trebui să le zici tu, spuse Helen. Sunt oameni în toată firea acum, nu mai sunt mici. Vor înțelege. Poate se vor bucura să afle câte ceva despre viața dinainte a mamei lor. E la modă acum să vorbeşti despre traiul chinuit din China, nu-i nicio ruşine.

— Habar n-ai tu ce-i aia ruşine! am exclamat.

Ne-am tot ciondănit aşa, când ataca ea, când atacam eu. După o vreme am ştiut că e inutil. Era ca atunci cu peştele pom-pom şi banii dați pe telefoane interurbane. Helen crede că are tot timpul dreptate. Cum să mă cert cu cineva care n-are pic de logică? Tremuram toată de nervi.

Când s-a dus să mai pună apă pe foc pentru ceai, i-am spus că deja era prea târziu. Am luat punga cu cumpărături de la Happy Super, apoi mi-am pus haina.

— Stai un pic, spuse Helen. Te poate duce Henry cu maşina. E mai sigur.

De câte ori vin la ea spune asta. De câte ori spune asta, ştiu ce e-n mintea ei de fapt. Acum treizeci de ani, eu şi Jimmy ne-am mutat din Chinatown şi ne-am cumpărat casa de pe Eighth Avenue, dintre Geary şi Anza. Şi doi ani de zile mi-a spus

Helen: „Zona aia a oraşului nu prea e sigură. Zona aia – o! – noi nu ne-am muta acolo”. Apoi, după ce a murit Jimmy – ce să vezi? – ea şi Henry şi-au luat o casă şi mai mare la o stradă de mine, pe Ninth, o stradă cu număr mai mare.

— Acum putem să avem grijă de tine, a zis Helen. Mai sigur aşa.

Dar ştiam că eu eram doar un pretext.

Aseară am spus ce spun întotdeauna.

— Nu te deranja, pot să merg de una singură. Puțină mişcare nu strică.

— Prea periculos, insistă ea.

Dar ştiam că deja nu mai vorbea serios. O zicea în şoaptă, să nu-l trezească pe bărbatul ei.

— Ar trebui să fii mai atentă, continuă.

— Uaa, crezi că i-ar trece cuiva prin cap să mă jefuiască pentru mandarinele mele, pentru o conservă de muguri de bambus?

Îmi smulse sacoşa de plastic din mână.

— Atunci te ajut să cari asta, zise. Prea grea pentru tine.

Mi-am apucat înapoi sacoşa.

— Nu mai face pe politicoasa cu mine.

— Eşti prea bătrână ca s-o mai cari singură, replică ea, întinzând iar mâna după plasă.

— Uiți. Şi tu eşti prea bătrână. Deja cu un an mai bătrână.

Şi în sfârşit nu se mai agăță de mine şi de plasă.

Toată noaptea am făcut curățenie lună în casă, pentru a uita. Am scuturat perdelele, am bătut canapeaua, am şters de praf mesele şi balustrada scărilor ce duc la etaj. Am şters bine televizorul, am şters rama fotografiei de pe el, geamul, m-am uitat la poza de sub el: Jimmy, veşnic atât de tânăr.

M-am dus în dormitorul meu, am schimbat cearşafurile de pe pat, patul pe care l-am împărțit cu Jimmy, cu silueta trupului său încă adâncită în saltea.

M-am dus în camera lui Samuel. Am şters de praf avioanele de plastic pe care le construia, bombardiere japoneze şi americane, soldățeii care fugeau pe biroul lui. I-am deschis şifonierul şi am dat peste o revistă *Playboy*. Ai! A fost ca şi cum m-ar fi plesnit cineva peste față acum mult timp. I-am zis odată lui Samuel să arunce revista aia: 1964, scria pe ea, chiar

anul în care a murit Jimmy, anul de când nu mă mai ascultă nimeni.

M-am dus în camera lui Pearl. Atâtea suferințe şi certuri în camera asta. Păpuşa Barbie pe care i-am permis să o aibă, dar fără Ken. Parfumul cu care n-am lăsat-o să se dea pentru că mirosea ieftin. Măsuța de toaletă arcuită cu oglinda rotundă şi mânere de argint care-mi plăcea atât de tare, dar am dat-o fiicei mele. Şi când a văzut-o a zis că o urăşte! „Ai ales-o pe-asta doar ca să mă chinui pe mine!" mi-a strigat.

Îmi aminteam asta în timp ce ştergeam măsuța de praf. Atunci am văzut nişte cuvinte mărunte scrijelite pe tăblie: „Îl iubesc pe RD".

Cine-i RD? Pe cine iubeşte fiică-mea într-atât încât să strice mobila asta pe care o urăşte atâta? E american sau chinez? Apoi m-am înfuriat: Uite ce-a făcut cu mobila mea de preț!

Bineînțeles, după ce m-am calmat, mi-am dat seama că Pearl nu făcuse asta de curând. Poate au trecut douăzeci şi cinci de ani de-atunci. Pentru că acum Pearl e trecută de patruzeci de ani. Şi nu mai e îndrăgostită de RD. E măritată cu Phil Brandt, nu e chinez, totuşi e de treabă, doctor, deşi nu cel mai grozav tip de doctor.

Când mi l-a prezentat Pearl, m-am străduit să fiu drăguță. Am spus: „A, doctor. O să-i trimit la tine pe toți prietenii mei să-i tratezi". Apoi mi-a zis ce fel de doctor era. Patolog! – cel care se uită la oameni doar când e prea târziu, după ce-au murit. Cum să-mi trimit prietenii la un asemenea doctor?

Însă Pearl are slujbă bună, e terapeut pe probleme de limbaj la copiii retardați, deşi mi-a spus să nu zic niciodată aşa ceva. Acum câțiva ani mi-a atras atenția: „Noi nu le mai spunem retardați sau handicapați. Spunem «copii cu dizabilități». În primul rând sunt copii, dizabilitățile sunt partea a doua. Şi nu mă ocup doar cu terapia de limbaj. De fapt sunt ceea ce se cheamă clinician pe probleme de limbaj şi vorbire. Şi lucrez doar cu copii afectați de tulburări de comunicare, variind de la moderate la severe. N-ar trebui să-i faci niciodată retardați".

I-am spus să repete cu ce se ocupă şi mi-a scris totul pe o foaie: „Clinician pe probleme de limbaj şi vorbire pentru copiii cu tulburări de comunicare variind de la moderate la severe". Mi-am tot repetat în minte cuvintele alea. Încă le mai am în poşetă. Şi tot nu reuşesc să le zic cum trebuie. Aşa că acum

Pearl mă crede poate retardată şi pe mine.

Desigur, cele două fete ale lui Pearl vorbesc engleza fără probleme. Când mezina avea doar doi anişori, s-a repezit la mine când intram pe uşă, strigând:

— *Habu*! *Habu*! A venit *habu*!

Ce copil deştept, mă gândeam. Ştie să-şi strige bunica în chineza de Shanghai. Apoi nepoată-mea a zis în engleză:

— Ce cadouri mi-ai adus? De care? Cât de multe? Unde sunt?

— Nu-i extraordinar? a spus Pearl. Deja vorbeşte în fraze complete. Majoritatea copiilor de vârsta ei de-abia scot două cuvinte. E foarte deşteaptă.

— La ce bun s-o faci aşa de deşteaptă? am zis. Ar trebui s-o înveți să se poarte frumos, să nu aibă prea multe pretenții, cum am făcut eu cu tine.

Fiică-mea mi-a aruncat o privire încruntat-zâmbitoare. „Of, mamă", a zis. Atât, „Of, mamă". Nu ne-am mai certat.

La asta mă gândeam în timp ce făceam curățenie în camera ei. Aşa este ea. Aşa sunt eu. Tot timpul atente să nu fim nepoliticoase, să nu ne călcăm pe bătături, ca două străine.

Apoi am dat cu mâna de ceva aflat sub patul ei. Nepoatele-astea – câtă dezordine fac când se joacă. Am scos ce era acolo. În mâinile mele se afla o cutie roz de plastic. Era încuiată, n-aveam cum s-o deschid fără cheie. „Comorile mele secrete" scria pe capac.

A, mi-am amintit. I-am dat lui Pearl cutia asta de ziua ei, la zece ani. Atunci deschisese cutia şi se uitase înăuntru.

— E goală, a zis.

Şi-a ridicat privirea spre mine de parcă trebuia să fac ceva în legătură cu asta.

— Bineînțeles. Acum e goală. Mai târziu poți să pui lucruri în ea, i-am răspuns.

Poate cutia i se părea demodată, ca măsuța de toaletă. Mie mi se părea modernă, crezusem că o să-i placă foarte mult aşa ceva.

— Ce fel de lucruri? a întrebat.

— Secrete, intimități, gunoaie americane.

N-a zis nimic. Doar s-a holbat la capac. Pe el era desenată o fată blondă cu părul prins în coadă, întinsă pe pat cu picioarele sprijinite de perete, vorbind la telefon. Şi pe chestia

asta ne certam întruna, că vorbea prea mult la telefon.

Dar acum vedeam: Coada, care fusese galbenă odată, acum era neagră. Iar cutia, odată goală, conținându-i doar dezamăgirea, era acum atât de grea, o groază de chestii înăuntru.

O, eram pornită! Să deschid comorile din inima fetiței mele, toate acele lucruri care mi-au rămas tăinuite atâția ani.

M-am uitat prin alte sertare, căutând cheia de la încuietoarea cutiei. Nici urmă de cheie. M-am uitat sub pat. Am găsit o pereche veche de papuci chinezeşti cu câte o gaură în dreptul degetului mare.

Am hotărât să mă duc jos, să iau un cuțit şi să tai încuietoarea. Însă nici n-am apucat să fac un pas, că inima mi-a luat-o înainte. Ce se afla înăuntru? Ce suferințe şi dezamăgiri? Şi dacă aş deschide cutia şi aş da peste o străină, ce-o să fie? Şi dacă fiica din cutie nici nu se compară cu aceea pe care mi-am închipuit eu că am educat-o?

Încercam să mă decid ce să fac. Să tai sau nu încuietoarea? Să pun cutia la locul ei sau s-o deschid mai târziu? În timp ce mă întrebam toate astea, mi-am netezit părul. Mâna mi-a trecut peste o agrafă, iar asta a fost ca un răspuns fulger. Am scos agrafa şi am vârât-o în încuietoare.

În cutie am găsit două rujuri micuțe, unul roz, celălalt alb. Am văzut nişte bijuterii, un lanțug din argint cu o cruce, un inel cu un rubin fals pe-o parte şi cu gumă de mestecat pe cealaltă. Sub toate astea, alte gunoaie, chiar lucruri îngrozitoare – tampoane, pe care i-am interzis să le folosească, fard albastru, pe care iar i-am interzis să-l folosească. Şi sub astea erau tot felul de prostioare, un anunț pentru ceva care se chema „Ziua dansantă a lui Sadie Hawkins” şi scrisori de la prietena ei, Jeanette. Îmi amintesc de fata aia, e una pe care maică-sa o lăsa tot timpul să se țină după coada băieților.

Pearl s-a certat cu mine.

— De ce nu pot să invit un băiat la Sadie Hawkins? Merge şi Jeanette. Mama lui Jeanette o lasă.

— Vrei să faci şi tu ca fata aia care nici nu ştie să gândească? Vrei s-o asculți pe mama ei? Maică-sii nici nu-i pasă de fiică-sa!

Aveam din nou toate astea în fața ochilor. Am deschis una dintre scrisorile lui Jeanette. Ce mai e şi asta? „Hei, dingdong.

E-n limbă după tine. Ia-l la vrăjeală. Bagă mozoale."

Aveam dreptate! Fata aia nu era-n stare să lege două vorbe.

Apoi am mai văzut ceva. Mi s-a tăiat respirația. Era un cartonaş cu poza lui Iisus pe-o parte. Pe cealaltă scria: „În amintirea lui James Y. Louie, cu dragoste". Mai erau nişte cuvinte, data naşterii, 14 aprilie 1914. Dar apoi iată: Data morții. Era acoperită de urme negre, atâtea urme furioase.

Mă simțeam fericită şi tristă în acelaşi timp, ca atunci când asculți cântece vechi pe care aproape le uitaseşi. Şi nu poți decât să plângi pentru că fiecare notă deja s-a stins în clipa când o auzi, nici nu apuci să-ți spui: „Cât de adevărat! Cât de adevărat a fost!".

Pentru că mi-am dat seama chiar atunci că mă înşelasem. Pe loc mi-a venit s-o sun pe Pearl şi să-i spun: „Acum ştiu. Erai tristă. Plângeai, dacă nu în exterior, măcar în tine. Îți iubeai tăticul".

Apoi m-am gândit la Helen, la ce a spus ieri-seară, că îi va spune lui Pearl toate secretele mele, minciunile mele. Şi după asta ce motiv ar mai avea fiica mea să mă creadă?

Am scos aspiratorul să prind tot praful pe care-l ridicasem în aer frământându-mă cu grija asta. M-am dus în hol şi am dat cu aspiratorul pe acoperitoarea covorului, mocheta din plastic, pe laturile unde se vedea covorul. Am ridicat mocheta să curăț covorul de sub ea. Am văzut că îşi păstrase culorile vii, ca brocartul auriu. Dar pe margini, unde se vedea covorul, era ros şi arăta murdar. Şi oricât curățam, nu conta. Întotdeauna avea să arate aşa. Ca şi pata asta din viața mea. Nu aveam cum s-o scot niciodată.

M-am dus la etaj şi m-am aşezat pe canapea. Şi când a venit dimineața, eu stăteam, încă trează, ținând în mână scrisoarea aceea de la Betty cea Frumoasă. Mă gândeam de câte ori ar fi putut muri Wen Fu, ar fi trebuit să moară: În timpul războiului, când au murit atâția piloți toți odată. Când şi-a tamponat jeepul şi a omorât pe altcineva. Când au venit comuniştii la putere şi i-au omorât pe cei din Guomindang. În timpul Revoluției Culturale. În atâtea dăți când au murit atâția alți oameni, când el ar fi trebuit să moară, dar n-a murit.

Iar acum scrisoarea asta de la Betty cea Frumoasă, spunându-i lui Helen că a murit în pat, cu toată familia la căpătâi: cealaltă nevastă şi copiii cu cealaltă nevastă, fratele

său şi nevasta fratelui său, vechii lui amici piloți.

Îi vedeam pe toți în minte: vărsând lacrimi pe fața lui Wen Fu, netezindu-i părul, învelind cărămizi calde să i le pună la tălpi, liniştindu-l, alinându-l, strigându-i: „Nu te duce! Nu te duce!".

A murit liniştit, de inimă, spunea scrisoarea, la vârsta de şaptezeci şi opt de ani.

Am trântit scrisoarea aia de am rupt-o în două. Inima lui rea îl ținuse în viață! Iar acum *eu* rămăsesem cu inima rea. Am stat pe canapeaua mea, plângând şi țipând, dorindu-mi să fi stat lângă el când a murit, dorindu-mi să fie încă în viață. Pentru că dacă ar fi, m-aş apleca deasupra patului său şi l-aş striga pe nume. I-aş deschide ochii cu forța şi i-aş spune: Wen Fu, acuma m-am întors. Şi când mi-ar vedea inima în ochi, mi-aş țuguia buzele şi l-aş scuipa zdravăn în față.

Uite ce-a pornit pentru că a murit! Şi mort se întoarce. Şi Helen spune tot timpul: „Ce mai contează?". Ea ce le-ar spune copiilor ei? Cât de multe le-ar spune?

Sigur, aş putea să le spun eu prima copiilor mei: Am mai fost măritată o dată, cu altcineva. A fost o căsnicie foarte urâtă. Am greşit. Dar acum omul ăla a murit.

Le-aş putea spune: Am avut alți copii din acea primă căsătorie, dar i-am pierdut, ce trist, dar era război, acum multă vreme.

Le-aş putea spune: M-am prefăcut deja măritată cu tatăl vostru ca să ajung în țara asta. A trebuit s-o fac, veneau comuniştii la putere. Iar Helen a mințit pentru mine, aşa că mai târziu a trebuit să mint şi eu pentru ea.

Apoi aş vedea fața lui Pearl, întotdeauna suspicioasă. Nu, nu, aş spune, nu-i atât de rău cum crezi. Chiar m-am măritat cu tatăl tău. Şi v-am născut pe amândoi, pe tine mai întâi, în 1950, pe Samuel, al doilea, în 1952. Şi chiar am fi trăit fericiți pân' la adânci bătrâneți, ca în basme, dacă tatăl vostru n-ar fi murit.

Dar chiar dacă le-aş spune-o aşa, Pearl ar şti. S-au întâmplat mai multe de-atât. Ar vedea asta în ochii mei întunecați, în mâinile țepene, în vocea tremurătoare. Nu ar spune nimic, dar ar şti totul, nu minciunile, ci adevărul.

Iar atunci Pearl ar şti adevărul cel mai grav dintre toate – ce nu ştie Helen, ce nu ştia Jimmy, ce m-am chinuit să uit

patruzeci de ani. Wen Fu, omul acela rău, el era tatăl lui Pearl.

Tot încerc să mă gândesc cum să-i spun fiicei mele. Dar de câte ori încep, parcă-i aud vocea, atât de îndurerată: „Ştiam eu. Întotdeauna l-ai iubit pe Samuel mai mult". Şi nu m-ar crede niciodată.

Dar poate dacă i-aş spune: Nu e adevărat. Pe tine te-am iubit cel mai mult, mai mult decât pe Samuel, mai mult decât pe toți copiii pe care i-am avut înaintea ta. I-aş spune: Te-am iubit aşa cum n-ai văzut niciodată. Şi poate nu mă crezi. Dar ştiu că e adevărat, pune mâna pe inima mea. Pentru că tu mi-ai frânt cel mai rău inima şi poate că şi eu am frânt-o la fel pe a ta.

Am s-o sun, de la mare, mare distanță. Nu contează cât costă, o să zic. Trebuie să-ți spun ceva, nu mai pot să aştept. Apoi am să mă apuc să-i povestesc, nu ce s-a întâmplat, ci de ce s-a întâmplat, cum de n-a avut cum să se întâmple altfel.

5 – Zece mii de lucruri

Mai întâi i-am spus fiicei mele că nu mai aveam nicio durere de inimă, motivul pentru care îi spusesem că trebuia să vină îndată.

Tot mai avea o figură tare îngrijorată.

— Poate ar trebui să te ducem oricum la un medic. Doar să fim siguri.

— Sunt deja sigură, am zis. Acum mă simt mai bine. Acum nu mai tre' să plătesc o groază la doctor. Scoate-ți paltonul.

— Eu tot cred că ar trebui să mergem la un medic.

— Mănâncă mai întâi nişte supă cu tăiței. Vezi ce-am pregătit? Ca atunci când erai mică, are napi murați din belşug şi un pic de carne de porc, cât să-i dea gust. Ce te bucurai să mănânci aşa ceva când era frig afară!

Speram să-şi aducă aminte cum o liniştea supa mea. Şi-a scos paltonul. S-a aşezat să mănânce.

— Dar ce fel de durere simțeai? a zis ducând deja lingura la gură.

— Prea fierbinte? am întrebat.

— Nu-i prea fierbinte, a răspuns.

— Nu-i destul de fierbinte?

— E bună, serios.

I-am mai turnat. Am privit-o cum îmi bea supa. Apoi i-am spus.

E aceeaşi durere pe care o simt de mulți ani. O am pentru că țin totul în mine şi aştept până e prea târziu.

Cred că de la mama am defectul ăsta, o asemenea durere. M-a părăsit înainte să-mi poată spune de ce pleacă. Cred că voia să-mi explice, însă în ultima clipă n-a mai putut. Şi aşa, până şi azi o mai aştept să se întoarcă şi să-mi spună de ce s-a întâmplat aşa.

Nu ți-am povestit niciodată de mama? Că m-a părăsit? O. Asta pentru că nici eu n-am vrut să cred aşa ceva niciodată. Aşa că poate de-asta nu ți-am spus de ea.

Bineînțeles, nu înseamnă că nu m-am gândit la ea. Am iubit-o foarte mult. De fapt, când eram tânără, mulți ani la rând, i-am păstrat părul, lung de aproape un metru, făcut ghem într-o cutiuță de tablă. L-am pus deoparte pentru ea atâția ani, cu gândul că se va întoarce într-o zi şi i l-aş putea da înapoi, ca pe un dar. Mai târziu, când am ajuns să cred că a murit, l-am păstrat în continuare. Credeam că i-aş putea găsi într-o zi corpul şi aşa ea şi părul ei ar fi din nou împreună. În felul ăsta, pe lumea cealaltă, şi-ar putea lăsa părul să-i atârne liber. Şi, încă o dată, şi-ar putea lăsa gândurile să-i rătăcească la întâmplare.

Aşa mi-o amintesc, în camera ei, desfăcându-şi părul, lăsându-l să-i atârne liber pe spate. Mă lăsa să-i ating părul.

Ce-ar mai fi? Bineînțeles, nu-mi amintesc totul despre ea. Nu aveam decât şase ani când a dispărut. Dar unele lucruri mi le amintesc foarte clar: greutatea părului ei, strânsoarea mâinii sale în jurul mâinii mele, cum reuşea să cojească un măr dintr-o singură bucată lungă şi răsucită, astfel încât să mi se aşeze în palmă ca un şarpe galben şi turtit. Ții minte? Aşa am învățat să fac la fel pentru tine.

Alte lucruri din memorie sunt confuze. Am văzut odată un portret de-al ei. Asta după ce a plecat. Şi nu-mi aminteam de gura din pictura aceea, atât de țeapănă, atât de strânsă. Nu-mi aminteam ochii aceia, atât de trişti, atât de pierduți. Nu o recunoşteam pe femeia din tablou ca fiind mama. Şi totuşi, voiam să cred că portretul acesta este mama, pentru că numai asta îmi mai rămăsese de la ea.

Pe atunci țineam de multe ori tabloul în poală, studiindu-i fața dintr-o parte în cealaltă. Însă fața ei se uita întotdeauna în altă direcție, niciodată la mine. Nu îşi arăta niciun gând. Nu reuşeam să-mi dau seama ce gândise înainte sau după ce-a fost pictat tabloul. Nu puteam să-i pun toate întrebările pe care le avusesem înainte să plece: De ce vorbea atât de mânioasă cu tata, şi totuşi îşi păstra un zâmbet larg pe față. De ce vorbea cu oglinda seara, de parcă fața care-i întorcea privirea i-ar fi aparținut altcuiva. De ce mi-a spus că nu va mai putea să mă țină în brațe, că va trebui să învăț să merg singură peste tot.

Într-o zi pe când aveam zece ani, poate – asta după ce deja plecase cu ani în urmă – priveam din nou portretul. Am văzut

o pată mică de mucegai care începea să se lățească pe obrazul ei palid. Am luat o cârpă moale, am muiat-o în apă şi am spălat-o pe față. Însă obrazul i se întuneca. Am frecat din ce în ce mai tare. Şi curând am văzut ce făcusem: îi ştersesem complet jumătate de chip! Am plâns de parcă o omorâsem cu mâna mea. Şi după asta n-am mai putut să privesc tabloul acela fără să simt o jale îngrozitoare. Aşa că vezi, nu mai aveam niciun portret care să ştiu că e mama.

De-a lungul anilor am încercat să-mi amintesc chipul ei, cuvintele ei, lucrurile pe care le făceam împreună. Mi-o amintesc în zece mii de moduri diferite. Aşa spun chinezii întotdeauna – *yi wan* – zece mii de lucruri de un fel sau altul, întotdeauna un număr mare, întotdeauna o exagerare. Dar mă tot gândesc la mama de aproape şaptezeci de ani, aşa că trebuie să se fi adunat zece mii de momente diferite ale amintirii. Şi trebuie că mama s-a schimbat în zece mii de moduri diferite de fiecare dată când mi-o aminteam. Aşadar poate că imaginea din mintea mea nu mai e cea adevărată.

Ce trist! Asta e cel mai trist când pierzi pe cineva drag – omul acela se schimbă încontinuu. Şi mai târziu te întrebi: E ăsta omul pe care l-am pierdut? Poate ai pierdut mai mult, poate mai puțin, zece mii de lucruri diferite care apar din amintire sau din imaginație – şi nu mai ştii ce e fiecare, care a fost adevărat şi care e fals.

Dar unele lucruri le ştiu sigur, de pildă, picioarele mele, cum au ajuns aşa. Uite că picioarele îmi sunt încă subțiri, fără muşchi la pulpe! Mama mă purta în brațe peste tot, chiar şi când aveam şase ani, aşa mă răsfăța ea. Nici zece paşi nu voiam să fac singură. Asta nu pentru că eram bolnavă sau slabă. Voiam să văd întotdeauna lumea de la înălțimea ei, cum o vedea şi ea.

De-asta nu-mi amintesc mare lucru din zilele de la început când locuiam în casa aceea elegantă din Shanghai. Nu am ajuns să cunosc casa aia şi locatarii ei aşa cum ai face-o tu dacă ai fi un copil care merge singur prin ea şi descoperă cum fiecare ungher dă în altul. De câte ori mă gândesc la vremurile de la început, nu văd decât camera mamei, pe care o împărțeam cu ea, şi scara lungă ce ne ducea spre un hol de la intrare cu modele acvatice pe pardoseală.

În minte încă mai văd tunelul acela abrupt al scărilor care

se răsuceau în jos etaj după etaj şi pe mama ținându-mă în brațe în timp ce se apleca să privească peste balustradă spre fiecare palier, unde locuiau alte şi alte rude. Cred că celelalte soții ale tatei stăteau la etajul de sub noi, deşi e doar o presupunere. Mama îmi spunea să nu scot niciun sunet, să nu râd şi să nu pun nicio întrebare. Îmi țineam respirația, străduindu-mă să o ascult, deşi îmi venea să țip, să-i spun că mi-e frică să mă uit la scările ce se prăvăleau parcă sub noi. Atunci auzeam voci de servitori şi mama se îndrepta de spate. Trăgeam împreună aer în piept şi mă țineam zdravăn de ea, atât de bucuroasă că n-am picat amândouă peste balustradă.

De câte ori mă gândesc la scările acelea, îmi amintesc camera, apoi îmi amintesc încă ceva şi altceva, tot mai multe lucruri, până ajung chiar la momentul dinaintea plecării ei. Sau poate că acestea sunt de fapt toate amintirile şi închipuirile mele despre ea, acum strânse laolaltă într-o singură zi.

După ce am privit în jos de pe palier, ne-am întors în camera noastră. Era dimineața devreme şi alți membri ai familiei încă dormeau. Nu mai țin minte de ce ne treziserăm deja, nici măcar să-mi dau cu presupusul nu pot. Judecând după culoarea cerului, ar putea fi cam cu o oră înainte să vină tânăra servitoare cu mâncarea de dimineață.

Mama juca un joc cu piese rotunde roşii şi negre, împrăştiate pe o tablă. Zicea că e un joc de-al străinilor care se numea *qiu ke,* „închisoarea şi cătuşele".

De-abia acum, când mă gândesc la jocul ăsta – *qiu ke* –, îmi dau seama că probabil se referea la dame. Muta piesele de-a lungul tablei explicându-mi că acele culori diferite erau oameni care luptau în slujba a doi războinici, încercând să se ia prizonieri unii pe alții. Dar când s-a apucat să-mi explice mai multe, mintea mea necoaptă s-a înceţoşat. Bineînțeles, nu ştiam să spun că mi se înceţoşase mintea, aşa că, în loc de asta, m-am plâns că mi-e foame.

Îmi permiteam să fac aşa ceva de față cu mama, să mă plâng şi să poruncesc. Nu era severă cu mine, nu aşa cum pot

fi alte mame. Era poate chiar mai indulgentă decât am fost eu cu tine. Da, îți închipui una ca asta? Dacă voiam ceva, mă puteam aştepta să-l obțin de fiecare dată, fără să mă gândesc că va trebui să dau altceva în schimb. Aşa că, vezi, deşi am cunoscut-o pe mama doar puțin timp, m-a învățat asta, un fel de încredere pură.

În ziua aceea, când am zis că mi-e foame, deja ştiam că mama avea o cutie de biscuiți englezeşti ascunsă pe scrinul ei înalt. A dat jos cutia de tinichea. Biscuiții aceştia erau preferații ei şi preferații mei – nici prea dulci, nici prea moi. Mama avea tot felul de lucruri preferate din tot felul de țări. Îi plăceau, desigur, biscuiții englezeşti şi de asemenea mobila lor fină, automobilele italiene, pantofii şi mănuşile franțuzeşti, supa rusească albă şi cântecele lor triste de dragoste, jazzul american şi ceasurile Hamilton. Fructele puteau fi din orice țară. Iar tot restul trebuia să fie chinezesc, altfel „n-avea sens".

Tata era proprietarul mai multor fabrici de textile, iar odată un client străin i-a dăruit mamei o sticluță de parfum franțuzesc. Zâmbise şi-i spusese acelui om că se simțea onorată să primească un dar atât de rafinat de la un client atât de important. Dacă o cunoşteai pe mama, ți-ai fi dat seama că nu prea îl avea la inimă pe omul acela, din felul în care spusese „un client atât de important".

Mai târziu m-a lăsat să miros interiorul sticluței. Zicea că pute a urină şi asta am mirosit şi eu.

— De ce dau străinii atâția bani ca să se dea cu putoarea asta? a zis mama. De ce nu se spală doar mai des? N-are niciun sens.

A vărsat parfumul în oala de noapte şi mi-a dat sticluța rotundă de cristal. Era de un albastru profund. Şi când am ridicat-o în dreptul ferestrei şi am clătinat-o, a proiectat culori ce dansau în toată camera.

În acea dimineață îmi mâncam biscuitul englezesc, jucându-mă cu sticluța mea franțuzească. Auzeam sunetele dimineții. Mama m-a învățat cum să ascult. Mereu îşi ciulea urechile pentru a surprinde câte un sunet, arătându-mi cum să-i judec importanța. Dacă sunetul era important, urechile îi rămâneau ciulite; dacă nu, revenea la ce făcuse înainte. Copiam şi eu ce vedeam că face ea.

Auzeam împreună cum treceau servitorii pe coridor într-o

parte şi-n alta, scoțând oale de noapte şi ridicându-le cu un mârâit înăbuşit. Am auzit pe cineva târând o cutie în jos pe scări şi pe altcineva spunând tare printre dinți: „Ce-i cu tine, îți bate vântul între urechi?”. Afară, o căldare mare cu apă era aruncată pe o fereastră de sus, aşa că s-a prăvălit într-un singur şuvoi în curtea din spate – puaaa! – cu un sunet de ulei sfârâind în tigaie. Şi după un lung răstimp am auzit în sfârşit acel *ting-ting-ting* al beţişoarelor lovite de pereții castronaşelor de porțelan, sunet ce vestea că servitorii intrau în camere să aducă mâncarea de dimineață.

Toate erau zgomote obişnuite, le auzeam în fiecare dimineață. Însă în dimineața aceea mama părea să acorde atenție fiecărui sunet în parte. Urechile îi rămaseră ciulite, şi ale mele la fel. Şi mi-a rămas întrebarea asta în minte – dacă auzea ceea ce voia să asculte, dacă era dezamăgită sau uşurată.

Înainte să-mi termin micul-dejun, mama ieşi repede din cameră. A fost plecată atâta timp, deşi poate că n-a durat mai mult de câteva minute. Ştii cum sunt copiii, o oră sau un minut, nu contează, îi apucă nerăbdarea. Şi tu ai fost la fel.

Când n-am mai răbdat aşteptarea, am deschis uşa şi am privit pe furiş afară, apoi spre capătul coridorului. I-am văzut pe mama şi tata acolo, vorbind pe un ton aspru.

— Asta nu te priveşte pe tine, a spus tata apăsat. Să nu mai aduci niciodată vorba despre asta.

— Deja mi-am deschis gura, a zis mama repede. Vorbele s-au revărsat deja.

Nu era prima oară când îi vedeam certându-se. Mama nu era ca restul soțiilor tatei, femei cu aceleaşi maniere false, care se purtau mai agreabil decât altcineva, de parcă se întreceau între ele ca să pună mâna pe vreun mare premiu.

Mama se purta natural. Putea fi blândă, desigur, dar nu se putea abține să fie sinceră şi deschisă. Toată lumea zicea că ăsta era unul dintre defectele ei. Dacă era furioasă, scotea totul la iveală şi aşa urmau tot felul de necazuri.

În dimineața aceea când i-am auzit pe mama şi tata vorbind în felul ăla, m-am speriat. Nu țipau, dar erau amândoi furioşi, îmi dădeam seama de asta. Când auzeam vocea tatei, îmi venea să închid uşa şi să mă ascund. Pe când vocea mamei – ce greu e să descrii un sunet aşa cum îl simțea o fetiță – nu pot

să spun decât că părea sfâşiată, ca o bucată de pânză fină ruptă deja, fără să mai poată fi cusută la loc.

Tata s-a întors să plece. Atunci am auzit-o pe mama spunând: „Dublura a Doua", de parcă erau cuvinte de blestem. Tata nu s-a întors.

— Nu vei putea niciodată să schimbi asta, a fost singurul lui răspuns.

— Crezi că nu pot? a zis mama pe când tata se îndepărta.

Pe atunci nu ştiam ce înseamnă cuvintele astea, „Dublura a Doua". Ştiam doar că erau nişte vorbe foarte grele, cel mai urât apelativ pe care i-l putea arunca cineva mamei, o insultă care-o făcea de fiecare dată să stea ore în şir în faţa oglinzii sale, învinuind a doua dublură care îi întorcea privirea fixă.

Până la urmă mama şi-a întors faţa. Avea un zâmbet ciudat, pe care nu i-l mai văzusem. În acea clipă m-a zărit.

— Tot mi-e foame, m-am plâns imediat pe o voce pierită.

— Vine, vine, mi-a răspuns încet.

Şi atunci zâmbetul i s-a preschimbat la loc în acela blând pe care i l-am recunoscut, deşi încă mă mai gândeam: De ce zâmbeşte când de fapt e atât de furioasă?

Înapoi în camera noastră, mi-a spus să mă îmbrac.

— Haine frumoase, a zis. Mergem în oraş.

— Cine mai vine?

— Doar noi două, mi-a răspuns.

Era foarte neobişnuit. Dar n-am mai descusut-o. Mă bucuram de ocazia asta rară. Şi apoi i-a luat mult să se pregătească. M-am uitat. Îmi plăcea întotdeauna să o privesc pe mama cum se îmbracă. Şi-a pus o rochie occidentală, s-a privit în oglindă, apoi şi-a scos-o. Şi-a pus o rochie chinezească, şi-a scos-o, şi-a pus altă rochie chinezească, s-a încruntat. Până la urmă, după multe alte rochii, şi-a pus-o din nou pe prima şi aşa a rămas îmbrăcată, într-o rochie verde-jad cu mâneci scurte şi poale lungi, drepte, cu pliseuri netede, care-i veneau până la glezne.

Aşteptam să mă ia în braţe ca să plecăm în sfârşit.

Dar, în loc de asta, m-a mângâiat pe creştet.

— *Xinke*, a zis, deja ai crescut aşa de mare.

Mereu îmi spunea *xinke*, o poreclă, două cuvinte unite care însemnau „ficăţel inimioară", acea parte a corpului care seamănă cu o inimă micuţă. În engleză, voi îi ziceţi *gizzard,*

pipotă, nu prea sună bine. Dar în chineză, *xinke* sună frumos şi aşa îşi alintă mamele copilaşii dacă îi iubesc foarte, foarte mult. Şi eu îți spuneam la fel. Nu ştiai?

— *Xinke*, a zis mama, azi am să te învăț nişte taine importante. Însă mai întâi trebuie să înveți să mergi pe picioarele tale.

Şi nici n-am apucat să țip sau să mă plâng, că ea deja mi-o luase înainte, spunându-mi: „Haide, haide", de parcă ne aşteptau o groază de distracții care mai de care. Am urmat-o şi nu după mult timp am ieşit pe poarta din față şi ne-am urcat într-o trăsură ultimul răcnet, trasă de o bicicletă, dintre acelea care se perindau prin şi pe lângă oraş, mai rapide decât vechile ricşe.

Era vară timpurie, aşa că încă mai era rece dimineața, deşi până după-masă avea să se lase arşița. În timp ce ne îndepărtam de casă, am început să aud tot felul de sunete: strigătele vânzătorilor ambulanți, tramvaie trecând pe şinele lor, automobile claxonând şi o mulțime de zgomote ca de ciocan – clădirile vechi erau dărâmate peste tot, iar în loc înălțau altele noi. Când îmi ajungeau la urechi toate sunetele acelea, ce fericită eram! Şi mama părea fericită. Devenise parcă alt om, râdea, mă tachina, arăta cu degetul şi striga cu bucurie în glas, ca orice om de rând.

— *Xinke,* ia uite!

Şi era o vitrină de prăvălie plină de mănuşi de damă din piele de viței. Ne-am dat jos din trăsură să ne uităm la vitrină.

— Atâtea mâini subțiri întinzându-se în aer după clienți, a zis mama.

Mi-am mişcat mâinile ca un şarpe şi am râs amândouă. Ne-am urcat din nou în trăsură.

— Uite! am țipat ceva mai târziu.

I-am arătat un om care scuipa un jet lung de pastă de soia într-o oală cu apă clocotită. Eram mândră că găsisem ceva interesant să-i arăt mamei.

— Arată ca un peşte, am zis. Un peşte dintr-o fântână arteziană!

M-am ridicat în trăsură. Scuipatul se închegase în fâşii păstoase.

— Îşi foloseşte gura ca instrument de gătit, mi-a explicat mama.

Am trecut pe lângă atâtea lucruri interesante în ziua aia. De parcă mama voia să-mi deschid ochii şi urechile şi să-mi amintesc totul. Sau poate doar imaginaţia mea mă face să cred asta. Posibil să nu fi avut o asemena intenţie. Poate nu am văzut niciunul dintre lucrurile acestea aşa cum le-am descris eu. Poate nu am fost în locurile pe care mi le amintesc acum. Căci cum am fi putut să facem atâtea într-o singură zi? Dar asta îmi amintesc eu, şi încă mai mult de-atât.

În ziua aceea am fost de asemenea şi în toate locurile unde se găseau cele mai frumoase lucruri din lume. Pe strada Zhejiang, unde mama zicea că se fac cei mai buni pantofi din piele în stil franţuzesc; n-a cumpărat nicio pereche. La Chenghuang Miao, unde spunea că vindeau un tonifiant cosmetic din perle strivite. M-a lăsat să mă dau cu un strop pe obraji, dar nu a cumpărat nici aşa ceva. Pe Strada Fântânii Înspumate, de unde mi-a luat cea mai bună îngheţată americană, de care nu s-a atins, mi-a zis că e „prea dulce şi prea te murdăreai de la ea". Pe strada Fuzhou, de unde zicea că poţi să-ţi cumperi orice fel de cărţi, orice fel de ziare, chinezeşti, dar şi străine. De acolo chiar şi-a luat ceva, un ziar, dar nu ştiu care era, pentru că nu ştiam să citesc.

Apoi ne-am dus la Mica Poartă de la Răsărit, unde îşi aveau tarabele vânzătorii cu cele mai bune fructe de mare. Zicea că era în căutarea unei delicatese pe care n-o mai gustase de ani întregi. Era un peştişor rar, numit *wawa yu*, pentru că plângea ca un bebeluş – uaa-uaa! – şi putea da din mâini şi din picioare. Şi când am găsit peştele acela, l-am auzit plângând în gura mare, l-am văzut mişcându-se exact cum îmi promisese mama.

— Acum mult timp îmi plăcea la nebunie să mănânc asemenea peşte, a zis ea. Atât de fraged şi de delicios. Până şi solzii sunt la fel de moi şi de dulci ca mugurii de frunză. Dar acum cred că e trist să mănânci o asemenea creatură. Nu îmi mai stârneşte nicio poftă.

Eram atentă la toate locurile şi lucrurile pe care le găsea mama. Şi ţin minte că mi-am spus: E important. Ascultă cu băgare de seamă. Atâtea dorinţe de reţinut, atâtea locuri unde le puteai găsi. Credeam că mama mă învăţa o taină – că fericirea mea depinde de găsirea imediată a răspunsului la fiecare dorinţă.

În după-amiaza aceea am fost şi la cinematograf. Afară era deja foarte cald, soarele strălucea din plin, iar eu mă simțeam lipicioasă. Aşa că m-am bucurat la gândul că vom merge în cinematograful întunecos. Bineînțeles, era o greşeală să cred că la cinema va fi răcoare. Probabil ultima dată mersesem acolo iarna sau primăvara. Dar în ziua aceea era o căldură aburindă înăuntru, ca într-un cuptor – şi era întuneric. Imaginile mobile deja rulau când am ajuns, o poveste despre o fetiță blondă. Cineva cânta la pian, strivind clapele cu sunete stridente.

— Nu văd, nu văd, i-am strigat mamei, temându-mă să mai fac până şi un pas în față.

— Aşteaptă puțin, a zis mama.

Şi când mi s-au obişnuit ochii cu bezna, am zărit şiruri de oameni care îşi făceau toți vânt cu evantaie de hârtie. Mama a numărat rândurile, „şase, şapte, opt". Nu m-am mirat că face asta, căuta rândul opt din spate. Mă interesa doar numărătoarea, pentru că asta învățam să fac. Apoi am stat în dreptul rândului numărul opt şi ne-am făcut loc spre mijloc, până când mama a ajuns la un scaun liber. I-a şoptit ceva omului care stătea de partea cealaltă. Atunci am crezut că spunea: „Vă rog să ne scuzați". Abia mai târziu am ajuns să cred că zicea altceva.

Mai văzusem multe filme împreună cu mama, toate mute: Charlie Chaplin, grăsanul, polițiştii şi maşinile de pompieri, cowboy-i care-şi mânau caii de curse în cerc. Filmul din după-amiaza aceea era despre o fată orfană care trebuia să vândă chibrituri în zăpadă. Tremura ca varga. O femeie din față plângea şi îşi sufla nasul, dar eu mă gândeam că fetița avea noroc, să-ți fie aşa de rece pe o zi caniculară ca aceea. La asta mă gândeam înainte să adorm în cinematograful cufundat în întuneric.

Când m-am trezit, luminile se aprinseseră, iar mama stătea înclinată spre omul care se afla lângă ea, şoptindu-i ceva pe o voce solemnă. M-am neliniştit. Părea să facă un lucru tare periculos, să-i vorbească unui străin. Aşa că m-am miorlăit un pic şi am tras-o pe mama spre mine. Omul s-a aplecat şi mi-a zâmbit. Nu era prea bătrân. Părea o persoană distinsă. Avea pielea netedă şi deschisă la culoare, nu ca fața cuiva care munceşte în bătaia soarelui toată ziua. Şi totuşi purta o haină

obişnuită, de sătean, simplă, albastră, deşi foarte curată. Mama i-a mulțumit, apoi ne-am ridicat şi am plecat.

În trăsură, când ne întorceam acasă, am adormit iar, tot neastâmpărul mi se consumase. M-am trezit o singură dată – tresărind din somn când omul de pe bicicletă înjura o căruță lentă de pe drum. Stăteam cu fața afundată în părul mamei. M-am trezit uitându-mă la culoarea părului ei. Cât de diferit părea la culoare părul ei față de al meu, față de acela al altor femei din familia noastră, față de al oricui mai văzusem vreodată. Nu şaten spre brun sau brun spre şaten. O nuanță de brun fără nume.

Părul mamei avea o culoare pe care mai degrabă o simțeai decât o vedeai – foarte, foarte negru, la fel de negru şi de lucios ca apa de pe fundul unei fântâni adânci. Şi încolăcite în cocul ei erau două fire albe, ca încrețiturile de la suprafața apei când arunci cu pietricele înăuntru. Şi totuşi, nici cuvintele astea nu sunt de ajuns ca să-l descrie.

Îmi mai amintesc doar câteva lucruri, care s-au întâmplat în seara aceea. Deja mă simțeam foarte obosită după tot ce făcusem ziua. Am luat o gustare în camera noastră. Apoi, mama mi-a arătat cum să fac un anumit ştih de broderie pe care spunea că-l inventase ea. Am copiat-o foarte prost, dar nu m-a criticat, nici măcar o dată. M-a lăudat pentru ce făcusem. Iar apoi, în timp ce mă ajuta să mă dezbrac pentru culcare, mi-a mai ținut o lecție, cum să-mi număr degetele de la mâini şi de la picioare.

— Altfel de unde poți să ştii dacă te trezeşti cu acelaşi număr în fiecare dimineață? a spus.

Şase, şapte, opt, nouă, zece.

Vezi ce educată şi deşteaptă era mama? Întotdeauna găsea un motiv pentru care să învăț. Mi-a spus odată că voise să se facă profesoară, ca misionarele care o învățaseră pe ea.

Apoi s-a aşezat pe taburetul ei, în fața scrinului ei, şi am privit-o cum îşi scoate hainele şi bijuteriile. Şi-a tras de pe mână brățara de aur, şi-a desprins cerceii cu piatră de jad. Apoi m-a văzut privind-o în oglindă. S-a întors ridicând cerceii.

— Într-o zi vor fi ai tăi, a rostit pe un ton sumbru.

Am încuviințat din cap.

— Şi toate astea.

A bătut cu palma cutia ei cu bijuterii. Am încuviințat iar.

— Când o să ți-i pui, lumea o să creadă că tot ce spui tu valorează mai mult.

Am încuviințat încă o dată.

— Dar tu nu trebuie să gândeşti aşa, niciodată, a continuat ea.

Am clătinat imediat cu putere din cap.

S-a urcat în patul în care dormeam amândouă şi mi-a dat deoparte părul de pe față. În timp ce mă uitam în sus, la chipul ei, mi-a cântat un cântecel – despre un şoricel obraznic care fura ulei de lampă. Îți aduci aminte? Şi ție ți l-am cântat. În seara aceea, am adormit înainte să aud sfârşitul cântecului.

Am visat toate lucrurile pe care le văzusem în ziua aia. Un peşte care plângea şi cânta un cântec despre un şoricel. Fetița cea blondă probând pantofi franțuzeşti eleganți. Părul mamei, cum îmi treceam mâna prin el ca să descopăr până la urmă că nu era deloc păr, ci broderie şi bijuterii. Mama, stând la măsuța ei de toaletă, pieptănându-se şi strigându-i chipului ei din oglindă: „Dublura a Doua! Dublura a Doua!". Deşi poate că partea asta de la sfârşit nu se petrecea în vis.

A doua zi dimineața, când m-am trezit, nu mai era cu mine. M-am gândit că poate s-a strecurat în linişte din pat şi s-a dus la scări, aşa cum făcuserăm cu o zi în urmă. Am deschis uşa şi m-am uitat afară. Nu i-am văzut decât pe servitori scoțând oale de noapte. M-am întors în cameră şi m-am aşezat să o aştept. Iar apoi – *ting-ting-ting* – intră servitoarea cu două castroane aburinde de *suan dou jiang.* Ştii de care, supa cu gust sărat din lapte de soia care se găseşte la Fountain Court în weekenduri. Ultima dată când am fost, Cleo a mâncat un castron întreg singură, fără să verse un strop.

Oricum, în dimineața aceea nu-mi ardea de *dou jiang.*

— Mama – unde e? am cerut să ştiu.

Servitoarea nu îmi răspunse, doar se uită nedumerită în jur prin cameră. Aşeză ambele castronaşe pe masă.

— Acuma mănâncă repede. Nu lăsa să se răcească, mă cicăli ea şi ieşi în grabă.

Mi-am lăsat castronul să se răcească. Am aşteptat şi, când mi-am pierdut răbdarea, m-am pus pe plâns, aşa, un pic. Simțeam un nod în gât şi aşteptam să se întoarcă mama ca să-mi curăț gâtlejul, să plâng şi să-i spun ce mult am aşteptat. Am hotărât ca, atunci când se va întoarce odată şi-odată, să-i

arăt castronaşul rece. Aveam de gând să cer nişte biscuiţi englezeşti, cel puţin trei, ca să fiu din nou mulţumită. Am aşteptat încă o vreme. Mi-am răsturnat castronul şi am făcut o mizerie cruntă. M-am urcat pe un scaun şi am dat singură jos cutia cu biscuiţi. Şi tot nu a venit.

Servitoarea se întoarse să ne ia castronaşele. Se uită la mizeria pe care o făcusem. Privi în jur prin cameră.

— Uite ce-ai făcut! mă certă, apoi plecă repede.

De cum închise uşa, m-am luat după ea. Am văzut-o pe servitoare vorbind cu intendenta. O luară amândouă în grabă pe scări în jos, iar eu am dat fuga la balustradă să le văd coborând. Atunci am auzit discuţii pe ton ridicat venind de jos, paşi agitaţi, uşi trântite. Am văzut-o pe Nai-nai, bunica mea, urcând încet scările însoţită de servitoare, care vorbea repede. Ca bunică, Nai-nai nu era genul care să mă mângâie pe creştet şi să-mi spună că sunt drăguţă. Era marea şefă a tuturor doamnelor casei, iar eu eram cea mai mică fetiţă, cea pe care o observa numai când avea chef să critice. M-am repezit înapoi în cameră şi m-am aşezat speriată pe pat. Mi se pregătea o belea, eram sigură.

M-am pus pe bocit de cum au intrat pe uşă.

— Unde e maică-ta? o tot ţinu Nai-nai cu întrebările. Când a plecat? A luat ceva cu ea? A venit cineva s-o ia?

Ce putea să răspundă o fetiţă, o fetiţă care nu ştia nimic? Am clătinat din cap şi am tot ţipat:

— Nu a plecat! E încă aici, chiar aici.

Deodată în cameră năvăli altcineva. Nu mai ţin minte cine, pentru că n-aveam ochi decât pentru ce ducea în mână. Era părul mamei, tăiat, atârnând acum ca o coadă de cal! Am ţipat. Bineînţeles că am ţipat. Exact aşa m-aş fi simţit şi dacă i-aş fi văzut capul retezat de pe umeri. Ce grozăvie!

Şi acum amintirile acelor vremuri mi se înceţoşează. Ţin doar minte că toată lumea era nervoasă şi şuşotea pe la colţuri. Iar tata era furios. A venit în camera mamei. I-a deschis sertarele, şifonierul, caseta cu bijuterii, toate pline. S-a aşezat tăcut. M-a privit sever, de parcă eram vinovată de ceva.

— Unde a plecat? a întrebat.

Încercam să fiu ascultătoare. Am încercat să ghicesc ce voia să îi spun. Am spus strada Zhejiang. Sau poate Chenghuang Miao. Am zis de taraba cu peşte de lângă Mica Poartă de la

Răsărit. Am spus că era la cinematograf.

N-am ieşit trei zile din cameră. Am stat acolo aşteptând-o pe mama. Nu mi-a spus nimeni că trebuia să rămân acolo. Dar nici n-a venit nimeni să mă ia. Servitoarea care îmi aducea mâncarea nu zicea nimic şi nici eu nu i-am pus nicio întrebare.

În a patra zi m-am dus singură jos. Cum ți-am zis, mama mă ducea în brațe peste tot. Aşa că n-am avut niciodată picioare prea puternice. În ziua aceea erau tare, tare vlăguite. Dar poate că era şi din cauză că mă temeam de ce aş fi putut vedea.

Crede-mă, era mai rău decât îmi închipuisem. Am văzut pânze funerare atârnând la uşă. Ştiam ce însemna asta, fără să întreb. Şi totuşi, nu voiam să cred. Aşa că m-am dus la fata care ne spăla rufele şi am întrebat-o cine a murit. Fata mi-a răspuns:

— Cum poți să pui o asemenea întrebare?

M-am dus sus, la Mătuşa Bătrână, care tocmai ajunsese, iar ea mi-a spus:

— Să nu mai vorbeşti despre asta.

Poate peste o săptămână, poate mai devreme, am fost trimisă să trăiesc pe insula Tsungming, cu fratele mai mic al tatei şi cele două neveste ale lui, Mătuşa Bătrână şi Mătuşa Nouă. Insula era la două ore de Shanghai cu vaporul, pe râul Huangpu, până ajungi la gura de vărsare. De-acolo se trag cei din familia tatei, dintr-un sat de pe insulă. Pe hartă se vede poate un punctişor înfipt în apă, aproape invizibil, izolat de tot restul.

Oricum, când am ajuns, mi-era greață de la călătoria cu vaporul şi de la jalea mea. Plângeam în gura mare, atât de îndurerată, că nu-mi mai păsa de Mătuşa Bătrână, care mă amenința că-mi trage vreo două de-mi rupe fața. Am țipat:

— Vreau la mama! Vreau să fiu cu mama mea! Spune-i unde sunt, o să vină să mă ia.

La care Mătuşa Bătrână mi-a spus:

— Şşt! Aici e îngropată mama ta, pe insula asta.

Dacă mă întrebi azi ce s-a întâmplat de fapt cu mama, n-aş şti să-ți spun exact, ci doar ce mi-a povestit toată lumea. Iar asta n-ar fi adevărul, ar fi doar bârfe.

Totuşi, ştiam următorul lucru: ce făcuse mama era o mare dezonoare. De-asta au spus că a murit, ca să îngroape scandalul. De-asta nu vorbea niciodată nimeni cu tata despre ea. De-asta m-au trimis, ca să nu-i mai amintesc de ea.

Şi totuşi, o bârfeau de multe ori. Toți o făceau – Mătuşa Bătrână, Mătuşa Nouă, Unchiul şi prietenii lor – la ceai, la masă, după somnul de după-masă. Mulți ani la rând, mama a fost sursa unor poveşti comice sau dramatice, a unor taine teribile şi aventuri romantice. Era ca şi cum i-ar fi dezgropat mormântul, apoi ar fi împins-o şi mai adânc în el, aruncând şi mai mult noroi deasupra. Îți imaginezi cum se simte o fetiță când aude aşa ceva despre mama ei?

Auzeam ce spuneau. Îmi făcea atât de rău să-i aud. Şi totuşi, nu mă puteam abține să ascult. Voiam să ştiu cum fusese posibil ca mama să mă părăsească fără să-mi spună niciodată de ce.

Şi aşa s-a transformat mama într-o enigmă, fiecare zvon mărunt născând încă o întrebare în capul meu. Dacă a murit, de ce nu ținuseră nicio înmormântare? Dacă trăia, de ce nu se întorcea să mă ia cu ea? Dacă a fugit, unde s-a dus?

Uneori încercam să pun cap la cap toate zvonurile pe care le auzeam, încercam să compun o poveste întreagă. Dar atunci fiecare bucată o contrazicea pe următoarea, până când niciuna nu mai avea noimă.

Aşa că m-am uitat la tot ce ştiam despre mama, bune şi rele. Am încercat să aflu din ce motive viața ei urma o cale sau alta. Şi iată ce cred că s-a întâmplat, cum a ajuns mama a doua soție a tatei şi de ce a plecat mai târziu.

Mama nu era ca fetişcanele alea chinezoaice pe care şi le imaginează americanii, genul care merg de colo-colo cu picioruşele legate, măsurându-şi cuvintele cu aceeaşi delicatețe cu care îşi măsoară şi paşii. Mama era o fată modernă. Aşa erau multe fete din Shanghai. Nu erau țărănci, nici vorbă de asta. Când mama avea opt ani, picioarele îi erau deja nelegate, iar unii oameni spun că de-asta a luat-o pe unde nu trebuia.

S-a născut într-o familie înstărită şi educată din Shanghai,

fiind singurul copil al unui tată din Ningbo şi al unei mame din Suzhou. Suzhou e oraşul doamnelor cu voci frumoase şi diafane: până şi o shanghaieză ți-ar spune că accentul de Suzhou e cel mai bun. Iar oamenii din Ningbo se pricep atât de bine la afaceri, că se contrazic şi după ce au încheiat deja un târg avantajos. Aşa că, vezi tu, mama s-a născut cu o fire dublă ce se lupta deja înăuntrul ei.

Cred că mama trebuie să fi fost o frumusețe clasică, genul despre care alte fete citesc în cărți şi plâng, dorindu-şi să fi fost vorba despre ele. Mama mi-a citit odată o poveste de-asta, despre o fată frumoasă, dar singură. Într-o zi s-a uitat în apele unui iaz şi a crezut că a găsit în sfârşit o prietenă, cineva care n-o invidia. Nu ştia că fața tremurătoare care îi zâmbea era propria ei reflexie. La sfârşitul poveştii, mama a exclamat:

— Prostii! Ce fată nu şi-ar recunoaşte propria imagine care-i întoarce privirea?

În orice caz, mama nu privea într-un iaz, privea în oglindă. În fiecare seară făcea asta. Dacă e să fiu cinstită, trebuie să spun că mama se mândrea cu felul în care arăta, poate era chiar puțin vanitoasă.

Bineînțeles, avea şi de ce să se mândrească. Pielea îi era de culoarea jadului alb. Sau poate de culoarea piersicii văratice. Sau poate doar mi-o amintesc pe mama ca pe una dintre istoriile acelea clasice, toate frazele alea despre doamne cu glasuri plăcute ca lăutele, cu pielea albă ca jadul, cu o grație fluidă, ca râurile liniştite. De ce erau femeile întotdeauna descrise astfel în poveşti, făcându-ne să credem că şi noi trebuie să fim aşa?

Poate că mama nu era deloc frumoasă şi doar îmi doresc eu să fi fost. Dar pe urmă îmi spun: Altfel de ce s-a mai însurat tata cu ea? Era un om important. Putea să-şi ia orice fel de neveste – ceea ce a şi făcut de altfel. Pe atunci bărbații nu aveau de ce să-şi ia o a doua, a treia sau a patra nevastă, decât ca să-şi sporească prestigiul folosindu-se de frumusețea unei femei. Îmi închipui prin urmare că mama trebuie să fi fost frumoasă. Nu cred asta doar din cauza poveştilor clasice ieftine. Trebuie să fi fost aşa dintr-un motiv întemeiat.

Mai era şi deşteaptă şi spirituală, îi mergea mintea. Am spus deja că era educată. A urmat o şcoală a misionarilor din Shanghai, prima şcoală chinezească la care se puteau duce

fetele. Asta pentru că tatăl ei, *gonggong* al meu, era şi el foarte educat, un demnitar învățat, cum ar fi un şef de birou însărcinat cu reforme pentru afacerile externe, ceva de genul ăsta. În orice caz, mulți demnitari de pe atunci îşi trimiteau fiicele să primească o educație aleasă. Asta însemna să gândeşti modern – să-ți educi fiii, să-ți educi şi fiicele un pic ca să dovedeşti că nu aveai o mentalitate feudală. Dar *gonggong* n-a vrut s-o trimită în Franța sau Anglia sau America, aşa cum făceau unele familii doar ca să arate cât de înstărite erau. Toate fetele alea se întorceau acasă cu părul scurt şi fețele bronzate de la atâta tenis afară la soare. De ce să-şi educe fiica doar ca s-o schimbe într-o fată care nu-i plăcea? Aşa că în 1897, când s-a deschis şcoala misionarilor din Shanghai, *gonggong* şi-a trimis fiica acolo.

Am auzit că mama a învățat chiar şi engleza la şcoala aia, deşi eu n-am auzit-o spunând altceva în engleză decât „biscuit". Mătuşa Nouă, care a învățat la aceeaşi şcoală a misionarilor, spunea că mama nu a fost o elevă prea bună, chiar deloc, poate de-asta şi eu am fost ca ea. Zicea că mama avea o fire certăreață, poate de-asta şi eu am fost la fel. Era obraznică, poate de-asta şi eu am fost la fel.

Mătuşa Nouă a zis că, odată, la şcoală, în timpul rugăciunilor, o măicuță a tras un vânt zgomotos – din greşeală, desigur –, iar mama a izbucnit în râs şi a spus: „Dumnezeu l-a auzit!".

— Nu ştiu de ce-o plăceau măicuțele aşa de mult, mi-a povestit Mătuşa Nouă. I-au spus: „Ne rugăm fierbinte pentru tine, micuțo. Dacă treci la creştinism, poți să mergi în rai după ce mori". Şi maică-ta, încăpățânata de ea, le-a răspuns: „După moarte nu vreau să trăiesc într-o concesiune străină cerească". Şi ştii ce-au făcut măicuțele alea? Au râs – atâta tot!

Mătuşa Nouă era aşa de geloasă. Tot spunea:

— Eu n-am fost niciodată neascultătoare ca maică-ta. Atunci de ce pentru mine nu se rugau măicuțele?

Pe de altă parte, Mătuşa Bătrână n-a urmat şcoala aia, n-a urmat nicio şcoală. A fost crescută într-o familie feudală, în stilul tradițional: Ochii unei fete nu trebuie folosiți la citit, doar la cusut. Urechile unei fete nu trebuie folosite pentru a asculta idei, ci doar porunci. Buzele unei fete trebuie să fie mici şi folosite cât mai rar, doar pentru a exprima laude şi a cere

îngăduință. Bineînțeles, de la gândirea asta feudală, Mătuşa Bătrână a ajuns să aibă păreri fixe despre orice.

— De la educație i se trage, tot spunea Mătuşa Bătrână. I-au vârât gânduri occidentale în cap, şi aşa totul a ajuns să fermenteze. E ca atunci când mănânci mâncare străină – te strici la stomac, te strici la cap. Profesorii străini vor să răstoarne toată ordinea din lume. Confucius e rău, Iisus e bun! Fetele pot fi profesoare, fetele nu trebuie să se mărite. Cu ce scop învață ei lumea asemenea lucruri? Gândire cu capul în jos! – de-aici i se trag toate belelele.

Apoi Mătuşa Bătrână mă avertiza:

— Weiwei-ah, să nu te iei după tot ce spun profesorii. Uite ce-a pățit maică-ta.

Dacă vrei să ştii ce cred eu, ce-a pățit mama nu de la educația nepotrivită i s-a tras, ci de la soarta potrivnică. Educația doar a făcut-o nefericită din cauza gândurilor – că, oricât şi-ar fi schimbat viața, nu putea să schimbe lumea din jurul ei.

Unchiul spunea că nimic din toate astea nu s-ar fi întâmplat dacă mama n-ar fi fost singură la părinți. Toate poftele şi încăpățânarea pe care ar fi trebuit să le moştenească un băiat s-au dus la ea. Şi, mai grav, părinții ei au lăsat-o să stea acasă şi să devină din ce în ce mai puternică. Se gândeau că pot să mai aştepte şi să aleagă un soț pentru unica lor fiică atunci când aceasta va împlini, să zicem, douăzeci şi doi de ani.

Înainte să se întâmple asta, au venit revoluționarii şi i-au alungat pe manciurieni. Era în 1911, pe când mama avea doar douăzeci şi unu de ani. Gata cu dinastia Qing, gata cu slujba de demnitar învățat a lui *gonggong.*

O servitoare i-a dat lui *gonggong* această veste proastă în timp ce îşi lua masa de prânz. Mesteca o bucată de tendon înăbuşit. Dintr-odată *gonggong* a scos un țipăt ca de jivină şi şi-a muşcat limba de şi-a tăiat-o în două. Sau poate mai întâi şi-a muşcat limba şi abia apoi a țipat. În orice caz, s-a prăbuşit pe spate, trupul neînsuflețit şi scaunul au căzut împreună. Şi, odată cu el, familia mamei s-a dus cu vreo treizeci de mii de metri la fund. Pentru că toată lumea a zis că *gonggong* s-a sinucis, era prea trist să vadă cum se sfârşeşte dinastia Qing.

Acum, mama mamei, *habu* a mea, a rămas văduvă, nu prea mai avea cine ştie ce bogății. Nu prea-i ardea să-şi mărite fiica.

Fiica ei putea avea grijă de ea la bătrâneţe. Aşa ar fi zis Confucius. Nu ştiu de ce îl credea lumea aşa de bun şi de înţelept pe Confucius. Din cauza lui fiecare se credea mai deştept decât celălalt, iar femeile erau ultimii oameni!

În orice caz, mama avea deja douăzeci şi unu de ani şi fusese educată într-un spirit contrar lui Confucius. Poate voia să se mărite, poate nu voia. Cine ştie? În orice caz, intenţiona să aleagă singură. Unchiul tot spunea:

— De-aici i s-au tras necazurile, de la obiceiul de a gândi de una singură ce-i mai bine să facă.

Mătuşa Nouă nu era de acord. Necazul era romantismul, zicea Mătuşa Nouă, dorinţa prostească a mamei să se mărite din dragoste. Întâlnise un student de la Universitatea din Fudan, un ziarist. Era mai mare, avea în jur de douăzeci şi nouă de ani, aşa că era tare în urmă cu educaţia. Pe atunci mama împlinise deja douzeci şi şase de ani.

Studentul ăsta era un bărbat pe nume Lu, un marxist, tocmai genul de om pe care l-ar fi urât *gonggong*. Mătuşa Nouă spunea că ştia totul despre el, pentru că, după ce-a plecat mama, Mătuşa Nouă i-a scotocit prin lucruri şi a găsit un reportaj într-un ziar despre un student revoluţionar pe nume Lu. Trebuie să fi fost studentul pe care-l iubea ea, a zis Mătuşa Nouă. Altfel de ce ar fi păstrat mama articolul ăla?

Reportajul, zicea Mătuşa Nouă, era scris foarte prost. O poveste eroică, plină de fantezie, aşa că poate doar o parte era adevărată, restul fiind apă chioară turnată pe orez vechi. În orice caz, iată ce spunea reportajul, ca o istorioară revoluţionară veche, ceva de genul ăsta, foarte romantic.

Lu s-a născut la Shandong, locul acela de la nord de Shanghai unde înoată toţi peştii gustoşi. Era fiu de pescar, aşa că în cel mai bun caz se putea aştepta să moştenească găurile din năvoadele tatălui său, pe care le dregea în fiecare zi. Nu avea pic de educaţie, bani sau vreo modalitate să-şi schimbe viaţa. Şi de fapt toată lumea trăia aşa, bineînţeles, mai puţin învăţaţii, străinii şi cei foarte corupţi. Însă într-o zi un marxist de treabă a venit la el şi i-a arătat o foaie de hârtie.

— Tovarăşe, poţi să-mi citeşti şi mie ce scrie aici? zise omul cu hârtia.

— Îmi pare rău, nu m-am născut învăţat, îi răspunse Lu.

Apoi omul spuse:

— Tovarăşe, ce-ai zice dacă ţi-aş spune că te pot învăţa să citeşti asta şi ce vrei tu în zece zile? Vino la o întrunire şi află cum.

Acest om de treabă i-a povestit lui Lu despre o nouă metodă de a învăţa muncitorii şi ţăranii cum să se elibereze din robie. Se chema „O mie de ideograme în zece zile".

La întrunirea asta marxiştii ziceau că dacă un om era destul de silitor, putea învăţa să citească şi să scrie o sută de ideograme pe zi, o mie de ideograme în zece zile. Putea să devină învăţat peste noapte, capabil să citească articole obişnuite din ziare, să scrie scrisori, să se ocupe de afaceri, să se elibereze de viaţa grea ce i-a fost dată!

Când i-au cerut lui Lu să li se alăture, acesta a răspuns:

— Singurele lucruri cu care m-am ales din belşug sunt truda şi nenorocul.

Astfel că Lu a muncit din greu şi şi-a schimbat soarta. Dar nu s-a oprit la o mie de ideograme. A învăţat tot mai multe, atât de silitor era. A învăţat două mii, patru mii, apoi zece mii. A învăţat până a ajuns în stare să treacă examenele şi să intre la Universitatea din Fudan. Şi pentru că era atât de recunoscător că reuşise să-şi schimbe viaţa, a jurat să scrie într-o zi despre viaţa aspră a ţăranilor şi muncitorilor, să fie vocea lor, să le spună povestea, să le spună că pot să-şi schimbe soarta – prin idei revoluţionare!

Acum înţelegi de ce spunea Mătuşa Nouă că mama şi-a distrus viaţa de dragul romantismului. Cum putea mama să nu se îndrăgostească de un asemenea bărbat?

Cred că insul ăsta, Lu, trebuie să fi fost şi arătos. Poate avea chiar trăsăturile pe care le admira mama la ea: ochi mari, piele albă, o faţă nici prea lată, nici prea ascuţită, gură mică şi păr foarte negru. Şi trebuie să fi avut o mentalitate modernă şi cu privire la alte lucruri, pentru că a cerut-o pe mama de nevastă, fără să mai stea să ceară permisiunea altora sau să se folosească de un intermediar. Asta probabil a entuziasmat-o pe mama – o căsătorie revoluţionară! A acceptat pe loc, apoi s-a dus acasă să-i spună maică-sii ce făcuse.

Habu a ţipat la mama:

— Cum poate măcar să-ţi treacă prin cap aşa ceva? Cum

de-ai putut să stai până şi de vorbă cu un asemenea om? Aşa se întâmplă când ţara n-are un împărat la conducere.

Atunci mama a ameninţat că înghite aur dacă nu i se îngăduie să se mărite cu Lu. De fapt, chiar în după-amiaza aceea a topit jumătate dintr-o brăţară de aur. I-a arătat maicăsii cât de serioasă era ameninţarea.

— O jumătate de brăţară! spunea Mătuşa Nouă când ajungea cu povestea la partea asta. Atât de departe mergea când îşi dorea ceva.

Bineînţeles, mama nu şi-a înghiţit brăţara. Altfel ar fi murit. S-a prefăcut doar că o-nghite. Şi-a pictat o picătură de aur pe buză, apoi s-a întins în pat, nemişcată. Între timp, *habu* a îngenuncheat în faţa sanctuarului familiei şi s-a rugat în faţa altarului soţului ei mort. A implorat iertarea pentru că şi-a călăuzit fiica spre o hotărâre atât de greşită. În timp ce se ruga astfel, lui *habu* i s-a părut că aude vocea soţului ei mort spunându-i: „Du-te la vechiul meu amic, Jiang Saoyan".

Aşa că s-a dus. I-a povestit lui Jiang despre mama, în ce hal ajunsese, că ameninţa să se omoare – din dragoste pentru un revoluţionar! L-a întrebat pe vechiul prieten al lui *gonggong* ce să facă.

În acea după-amiază, *habu* şi Jiang Saoyan au încheiat un contract. Jiang s-a învoit să o ia pe fiica netrebnică a vechiului său prieten pe post de a doua nevastă.

De câte ori îmi amintesc de partea asta din poveste, îmi spun: De ce n-a protestat *habu*? De ce nu i-a zis lui Jiang: „A doua nevastă? De ce nu prima?". La urma urmelor, prima murise deja.

Dar poate *habu* s-a bucurat că i se luase marea problemă de pe cap şi atât. În orice caz, a fost de acord cu tot. Şi aşa s-a ales Jiang cu o femeie frumoasă pe post de a doua soţie – nu cu o sclavă sau cu vreo fată din pătura inferioară, ci cu o fată educată dintr-o familie cândva respectată.

A doua zi mama a văzut contractul. A dat fuga la Lu şi l-a întrebat ce să facă. Poate s-au sărutat. Poate şi-au stors lacrimi din ochi. Încă mai cred că mama era foarte romantică. Iar Lu a zis:

— Trebuie să te opui. Numai aşa se poate pune capăt vechilor obiceiuri matrimoniale.

Apoi i-a spus o poveste despre o revoluţionară care tocmai

asta făcuse.

Era o țărăncuță tânără, foarte frumoasă; şi ei i se spusese că trebuie să se mărite cu un bătrân pe care nici nu-l cunoştea. Fata le-a zis alor ei: „Vreau să-mi aleg singură soțul, altfel refuz să mă mărit”. Tatăl ei s-a mâniat aşa de tare, că a închis-o într-o cocină. În fiecare zi fata striga că nu o să se mărite cu bătrânul. A tot strigat până-n ziua nunții. Îți închipui că, atunci când a ieşit din cocină, era foarte tăcută şi, de asemenea, foarte murdară.

Mama şi mătuşile au curățat-o, au îmbrăcat-o, apoi au vârât-o într-un palanchin nupțial încuiat. Şase purtători tocmiți au dus-o pe drumul lung dintre satul ei şi casa bătrânului, în satul vecin. Când au ajuns, multă lume deja. Sărbătorea – cu muzică tare şi polonice de mâncare bună. Au râs şi au făcut urări în gura mare, apoi au deschis palanchinul să întâmpine mireasa. Bine-ai venit! Bine-ai venit!

Ai! Era moartă. S-a spânzurat cu propria cosiță, legată de stinghiile de deasupra ale palanchinului.

— Aşa că, vezi, i-a spus Lu mamei, şi tu trebuie să te opui – nu doar din dragoste, ci pentru țara ta.

Sărmana maică-mea nu se mai gândea decât la fata aia care se spânzurase cu propriu-i păr. Credea că la asta se referise Lu când spusese: „Trebuie să te opui”. S-a dus acasă, întrebându-se dacă era destul de tare ca să se lupte cu soarta, destul de curajoasă ca să moară din dragoste. Două zile mai târziu a plecat la casa lui Jiaguo ca a doua lui soție.

Da, asta vreau să spun. S-a măritat cu bărbatul acela, Jiang, tatăl meu, bunicul tău, care era deja bătrân înainte să mă nasc eu.

Mai rău, când a sosit mama, a văzut că deja mai erau o a treia, a patra, chiar şi o a cincea soție. Servitorii i-au zis că prima murise de tuberculoză. Iar a doua se omorâse atunci când Jiang nu a înaintat-o la rangul de primă soție. Iar acum toată lumea spunea că mama venise să preia această poziție cu ghinion – ca înlocuitoare a celei de-a doua soții moarte.

Şi aşa a ajuns mama Dublura a Doua. Deşi celelalte soții nu râvneau să ocupe locul cu ghinion al mamei, tot o invidiau, îi făceau zile negre pentru că avea un rang mai înalt. Mereu îi spuneau:

— Hnh! A doua soție. De fapt eşti Dublura a Doua, ai doar

jumătate din puterea ei.

Uneori mă gândesc că până la urmă mama a fost alungată de celelalte soții. I-au amărât zilele plângându-se dacă îşi comanda tăiței mai deosebiți, bătându-şi joc de pantofii franțuzeşti care îi plăceau atâta, luând-o în râs pentru că citea ziarele, în vreme ce ele nici nu merseseră la şcoală. Şi o invidiau pentru părul ei, părul ei negru-negru – spunând că de-asta s-a însurat tata cu ea, pentru părul ei.

Aşa că poate de-asta şi-a tăiat părul. L-a lăsat celorlalte soții să se bată pe el.

Dar pe urmă îmi zic: Mama era destul de puternică să le facă față nevestelor ălora. Oricum, toate nevestele făceau asta, se plângeau tot timpul, se certau din te miri ce. Şi le cunoşteam pe nevestele alea, pe San Ma, Si Ma şi Wu Ma – aşa le spuneam eu, a Treia Mamă, a Patra Mamă şi a Cincea Mamă. Nu erau aşa de afurisite de fapt. San Ma, de pildă, avea maniere tipice de Shanghai – necăjea oamenii dacă prea erau cu nasul pe sus, critica orice cu aceeaşi înverşunare, ca să nu ştii ce-i place de fapt şi ce nu.

Prin urmare poate că adevărata poveste a fost asta: mama a fugit ca să se întoarcă la Lu. Bineînțeles că asta a făcut. Pe el l-a iubit de la început. Iar bărbatul acela de la cinematograf, cu o zi înainte să dispară mama? – probabil era Lu. Puneau la cale cum să se întâlnească, cum să fugă, probabil asta făcea mama.

Poate că ajunsese chiar să gândească revoluționar. De-asta m-a luat în oraş în ziua aceea, să-mi arate toate relele imperialiste din Shanghai, să mă învețe ce o învățase deja Lu – ce lucruri erau prea murdare, prea dulci, prea rare, prea triste. Şi de-asta şi-a tăiat părul, ca să arate că era tocmai ca fata aia care s-a spânzurat în palanchin, în sfârşit liberă.

Dar apoi îmi zic: Dacă într-adevăr a fugit cu Lu, ar fi fost în viață şi ar fi venit să mă ia. Doar eram *xinke* a ei! Ar fi încercat să mă viziteze la şcoală, la şcoala unde fusese şi ea. Ar fi venit în taină cu barca pe insulă, ascunsă după nişte tufişuri. Ar fi sărit din senin de acolo să-mi spună: „Am venit să te iau înapoi. Fă cunoştință cu noul meu soț”.

Şi atunci mă gândesc că trebuie să fi fugit pentru că era tristă, prea tristă să rămână în lumea asta. Poate a aflat că Lu a murit. Citea ziarul, acela pe care l-a cumpărat pe strada

Fuzhou. Poate îl cumpărase mai devreme în ziua aceea decât țin eu minte. Şi a citit că fusese împuşcat, ucis în timp ce învăța alți țărani să citească. O mulțime de revoluționari erau omorâți aşa. Şi jalea ce a cuprins-o brusc i-a readus în minte dragostea lor de demult. În timp ce dormeam în bezna din cinematograf, s-a gândit la toate acestea, plângându-şi pierderea. Pe când mergeam să cumpărăm *wawa yu,* a copleşit-o vinovăția amintindu-şi cum nu se putea opri să mănânce peştele acesta şi nici nu se putea opune căsniciei sale lipsite de dragoste. În timp ce dormeam în trăsură, pe drumul spre casă, i s-a făcut ruşine că se acomodase cu traiul ei imperialist – toate acele lucruri pe care le ura şi pe care voia să le înlăture Lu prin luptă. Iar atunci când s-a privit îndelung în oglindă în seara aceea, s-a urât şi a hotărât să se purifice de toate odată.

Aşa că şi-a tăiat părul, semn sigur că nu mai putea să se întoarcă. A devenit revoluționară clandestină, iar conducătorii i-au ordonat să nu vadă pe nimeni din trecut. Şi s-a supus fără discuții – de-asta nu s-a întors după mine.

Însă după aceea îmi spun: Mama nu era genul care să se supună ordinelor. Îşi asculta doar propriile gânduri. Şi poate şi le-a ascultat până s-a rătăcit. Poate asta s-a întâmplat: a dat buzna pe uşă afară, înnebunită, fără să ştie încotro să o ia.

Iar alteori mă gândesc că mama şi-a tăiat părul şi s-a călugărit. Măicuțele alea de la şcoală se rugau ca mama să urmeze voia Domnului. Şi asta s-a întâmplat, s-a lăsat în voia Lui.

Iar alteori mă gândesc că de vină a fost a doua soție, moarta – atât de geloasă pe mama. Stafia ei s-a întors şi a luat-o pe mama.

Iar alteori mă gândesc că s-a întâmplat cum zicea toată lumea. I s-a făcut dintr-odată rău şi a murit în noaptea aceea, iar acum e înmormântată pe insula Tsungming.

Acum nu mai ştiu care poveste reprezintă adevărul, din ce motiv a plecat de fapt. Sunt toate la fel, toate adevărate, toate false. Atâta durere în fiecare dintre ele. Am încercat să mă

conving: Trecutul nu mai există, nu se mai poate face nimic, dă-l pur şi simplu uitării. Asta am încercat să cred.

Însă nu pot gândi aşa. Cum să uit ce nuanță avea părul mamei? De ce să renunț la speranța că într-o zi o să-l văd din nou?

Bineînțeles, în sufletul meu, ştiu că n-o să se mai întoarcă niciodată. Dar încă îmi mai aduc aminte. De multe ori în viață îmi aduc aminte. Şi întotdeauna e astfel:

În inima mea e o cămăruță. Iar în acea cămăruță e o fetiță rămasă la şase ani. Aşteaptă întruna şi speră îndurerată, speră dincolo de rațiune. E convinsă că uşa se va da de perete în orice clipă. Şi chiar se dă, iar mama ei năvăleşte în încăpere. Iar durerea din inima fetiței se topeşte într-o clipă, uitată. Pentru că acum mama o ridică, sus-sus în aer, râzând şi plângând, plângând şi râzând. *„Xinke, xinke!* Te-am găsit!”.

6 – Norocul Aluniței

Aşa că, vezi tu, n-am avut o mamă care să-mi spună cu cine să mă mărit şi cu cine nu. Nu ca tine. Deşi uneori nici măcar mama nu-şi poate ajuta fiica, orice-ar fi.

Îl mai ții minte pe băiatul ăla fără care spuneai că nu poți să trăiești? Cum îl chema? Randy. Nu-ți mai aduci aminte? A fost primul băiat care ți-a dat atenție. L-ai adus odată la masă.

Te-am privit cum zâmbeai de câte ori deschidea gura, cum el nici nu se sinchisea când vorbeai tu. Ai zis: Mănâncă ceva. Iar el n-a spus: Nu, nu, tu mai întâi, ia tu mai întâi. În schimb a zis: Aveți vreo bere în casa asta? Iar ție ți s-a făcut jenă şi ai spus: Îmi pare rău. Chiar îmi pare rău.

Mai târziu ți-am spus: Ai grijă, ai grijă. Şi tu ai zis: Ce tot spui acolo? Iar eu: Bărbatul ăla se pune pe sine pe primul loc, tu eşti a doua şi poate mai târziu o să ajungi a treia sau a patra, apoi nimic. Dar tu nu mă credeai. Aşa că am spus: Dacă tot îi zici acuma că-ți pare rău, o să-ți pară rău întotdeauna mai târziu.

Ştii ce mi-ai răspuns? „Mamă, de ce gândeşti atât de negativ?”

Nu gândeam negativ! Gândeam în locul fiicei mele, pentru că ea nu era în stare să gândească.

Iar mai târziu nu i-ai mai pomenit numele. Dar ți-am văzut inima frântă, inima ta bună, încercând să țină bucățile bine lipite, chinuindu-se ca eu să nu aflu. Aşa că n-am zis nimic. Tu n-ai zis nimic.

Nu aveam de gând să-ți spun „Ți-am zis eu”. Nici gând. Şi mie mi se frângea inima pentru tine. Pentru că ştiu cum e să ai o inimă bună, o inimă nevinovată. Şi eu aveam inima bună când eram tânără. Nu ştiam să mă uit la un om ca Wen Fu şi să-mi zic: Bărbatul ăsta o să-mi aducă o mulțime de necazuri. Bărbatul ăsta o să-mi răpească inocența. Din cauza bărbatului ăstuia va trebui să-i zic întruna fiicei mele: Ai grijă, ai grijă.

Când l-am întâlnit pe Wen Fu, era deja îndrăgostit de

verişoara mea, Huazheng. Era fiica Mătuşii Noi, noi îi spuneam Huasheng, „Aluniţa”, pentru că era mică şi plinuţă, asemenea celor două jumătăţi ale cojii de alună. Aşa că, vezi tu, ea ar fi trebuit să se mărite cu el. Iar acum stau şi mă întreb cum de s-a întâmplat altfel.

La vremea aceea locuiam în casa de pe insula Tsungming, căminul meu timp de aproape doisprezece ani. În toţi anii ăia nu l-am mai văzut pe tata, nici măcar când m-au trimis la internat în Shanghai. Şi de câte ori mă întorceam în casa unchiului meu trebuia să fac pe musafira, să nu cer nimic, ci să aştept să-şi amintească vreunul dintre ei de ce anume am nevoie.

Dacă aveam nevoie de încălţăminte nouă, de pildă, aşteptam până ne veneau musafiri. Stăteam cu toţii într-o cameră de jos şi beam ceai, iar Mătuşa Bătrână şi Mătuşa Nouă întreţineau genul acela lejer de conversaţie din care se înţelegea că nu ştiau ce-s alea probleme sau griji. Şi atunci îmi scoteam la iveală discret încălţămintea veche, sub nasul tuturor. Dădeam un pic din picior, gest pentru care Mătuşa Bătrână îmi făcea mereu observaţii. Apoi aşteptam să se înroşească la faţă când vedea, odată cu toată familia şi musafirii, cum îmi ieşea degetul mare printr-o gaură.

Aşa că, vezi tu, n-am simţit niciodată că fac într-adevăr parte din familia aia. Şi totuşi erau singura familie pe care o aveam. Nu se purtau rău cu mine de fapt. Dar ştiam că nu mă iubeau ca pe Aluniţa şi pe verişorii mei mici. Era cam aşa: La masa de seară Mătuşa Bătrână sau Mătuşa Nouă îi spunea Aluniţei: „Uite, mâncarea ta preferată”. Sau le ziceau băieţilor: „Mai mâncaţi, mai mâncaţi, să nu vă ia vântul”. Mie nu-mi ziceau niciodată aşa ceva. Pe mine mă băgau în seamă doar când aveau chef de criticat, că mănânc prea repede, că mănânc prea încet. Şi mai erau şi alte diferenţe. Când eu şi Aluniţa ne întorceam de la internat, unchiul îi dădea de fiecare dată Aluniţei un dar secret – prune zaharisite, bani, o pană de păun. Mie îmi dădea o mângâiere pe creştet şi zicea: „Weiwei, te-ai întors”. Asta era tot. Era fratele tatei, şi totuşi nu mai găsea ce să zică.

Bineînţeles, mă durea. Amintindu-mi acum de toate astea, mă doare. Dar cum puteam să mă plâng? Trebuia să fiu recunoscătoare. M-au luat la ei, o rămăşiţă din trecutul

ruşinos al mamei. După standardele lor, erau buni cu mine. Nu voiau să-mi facă rău, nici gând de-aşa ceva. Poate de-asta mă durea – nu-şi făceau niciun fel de gânduri în legătură cu mine. Uitau că nu aveam mamă, cineva care să-şi dea seama ce simțeam de fapt, ce voiam de fapt, cineva care să mă călăuzească spre speranțele mele în viață. De la familia aia am învățat să nu sper nimic şi să vreau atâtea.

Şi apoi, într-un an, toate s-au schimbat. Asta s-a întâmplat când aveam optsprezece ani, în timpul Anului Nou Mic, chiar înainte să înceapă sărbătorile de Anul Nou Mare, când toată lumea înainta cu un an în vârstă. Aşa că poate era 1937 după calendarul occidental, în orice caz, înainte de începutul războiului.

Anul Nou era perioada când îți puteai schimba norocul. A, nu aveam un zeu al bucătăriei cum avea tuşa Du. Eram oameni de la țară, însă nu în ultimul hal de înapoiați. Bineînțeles, poate servitorii aveau un asemenea zeu şi nu-mi amintesc eu. În orice caz, aveam modalitățile noastre de a ne închipui norocul, unele doar de dragul distracției, altele mai serioase. În ziua aceea şi eu visam la o viață mai bună. Mai bună decât ce anume, nu ştiu. Nu visam să câştig un milion de dolari, nu era ca la loterie. Doar păstram un strop de speranță în inima mea că se va schimba ceva. Poate voiam să mă simt mai puțin singură. Aşa că, vezi tu, poate de-asta s-a întâmplat, de-asta l-am întâlnit pe Wen Fu.

Sărbătoarea noastră de Anul Nou nu semăna cu ce-aveți voi în Statele Unite azi – parade, focuri de artificii, bani norocoşi pentru copii, doar distracții peste distracții. Era o zi de meditație. Potrivit obiceiului nostru, când începea Anul Nou, nu putea rămâne nici măcar un singur fir de praf din anul trecut. Nici măcar un bănuț de aramă datorat cuiva nu putea rămâne neplătit. Şi niciun cuvințel urât nu putea ieşi din gura cuiva timp de trei zile. De-asta îmi plăcea aşa de tare Anul Nou, gata cu mustrările Mătuşii Bătrâne, orice-ar fi fost. Dar cu trei zile înainte – mare diferență să fi auzit cum mai țipa.

Pe când soarele se înălța în acea ultimă dimineață rece dinaintea noului an, eu şi Alunița deja o auzeam pe mama ei dându-le porunci servitorilor: Curăță asta, curăță aia, nu aşa, aşa!

Eu şi Alunița dormeam în acelaşi pat, deşi, bineînțeles,

aveam fiecare câte o plapumă. Nu aveam pături şi cearşafuri cum aveţi voi în ţara asta, cu toate trântite pe voi la nimereală. Eram înfăşurate în plăpumile noastre ca în două coconuri groase, foarte călduroase.

În dimineaţa aceea Aluniţa îşi trăgea plapuma deasupra capului ca să vadă unde i se dusese somnul. Dar apoi am auzit-o pe Mătuşa Nouă strigând:

— Aluno, leneşo, unde eşti?

Vezi că o striga doar pe Aluniţa, nu şi pe mine? Mama ei nu se purta frumos cu mine dacă mă lăsa să dorm. Voia ca fiica ei să se trezească şi să înveţe cum să facă ordine în casă, pentru ca într-o zi Aluniţa să ştie ce înseamnă să fii o nevastă bună. Mătuşa Nouă nu considera că şi eu ar trebui să învăţ asemenea deprinderi. Dar am privit. Am învăţat fără să-mi spună nimeni cum se face.

Am văzut că umplutura de bumbac a plăpumilor trebuia scoasă şi bătută aşa, iar învelitoarele trebuiau spălate bine, fără să rămână nicio pată de murdărie. Picioarele meselor trebuiau şterse cu ulei până când lemnul căpăta iar luciul bogat şi nu mai arăta unsuros. Şi totul trebuia tras de la perete – dulăpioarele şi scrinurile – ca să vezi unde se ascundeau tot praful, cuiburile de păianjen şi fecalele de şoarece. Şi eu am auzit cum trebuie să-i faci observaţie unui servitor, din felul cum a spus Mătuşa Nouă: „De ce e asta murdară când tu spui că e curată?”.

Iar mai târziu am auzit-o pe Mătuşa Bătrână la bucătărie. Le poruncea bucătăreselor să taie mai multă carne şi zarzavaturi. Apoi a verificat toate proviziile. A ridicat capacele de pe vasele cu ulei de arahide, sos de soia şi oţet, le-a amuşinat pe fiecare. A numărat peştii care înotau într-o căldare de lemn, raţele şi găinile care ciuguleau în curte. A înţepat turtele de orez lipicios umplute cu pastă de curmale ca să vadă dacă au stat destul în abur. A certat o ajutoare de bucătăreasă că a lăsat prea mulţi nori de grăsime să plutească în supa de pui, a certat-o pe alta că a tăiat fâşiile de calamar cum nu trebuia:

— Proasto! Trebuie să se strângă într-un ghem cu noroc când le găteşti. Dar cum ai făcut tu, or să arate ca nişte fâşii de boarfe aruncate. Ghinion.

Am prins toate lecţiile alea pentru viitorul meu. O, am

încercat să te învăț şi pe tine aceleaşi lucruri când creşteai. Dar nu mă ascultai niciodată. Ziceai: „E plictisitor. Prea obositor. Mai bine mănânc hamburgeri de la McDonald's". Ba da, chiar ai zis asta! Vezi cât de nerăbdătoare eram să învăț? Când eram tânără, deja ştiam că totul trebuie să arate bine, să aibă gust bun, să însemne lucruri bune. Aşa durează mai mult, îți satisface pofta, dar şi memoria mult, mult timp.

Ce s-a mai întâmplat în ziua aia? A, îmi amintesc, toată lumea avea câte o sarcină de îndeplinit, nu numai servitorii. Eu, una, trebuia să pun ordine în hainele familiei. De o săptămână făceam asta, cusând orice dădea semne cu ghinion că prosperitatea putea să se destrame – un fir slăbit, o găurică, o ruptură, vreo gaică sau nasture lipsă. În dimineața aceea mă grăbeam nevoie mare să termin ca să pot să merg cu Alunița la cumpărături în piață.

În seara dinainte Mătuşa Nouă ne dăduse destui bani să cumpărăm daruri de Anul Nou de la tarabele speciale instalate în piață. Eram cu un an mai mare decât Alunița, dar Mătuşa Nouă nu mi-a dat mie banii. I-a numărat în mâna fiică-sii. Bineînțeles, Alunița trebuia să-i împartă. Fără să-i mai spună Mătuşa Nouă, Alunița trebuia să facă asta. Dar eu ştiam ce urma să se întâmple. Alunița avea să spargă repede banii ăia pe tot ce-şi dorea sau avea să-i țină strâns în mână până mă vedeam silită să mă umilesc şi să-i bat apropouri transparente.

— Terminați-vă amândouă treburile devreme, apoi puteți să vă duceți, spusese Mătuşa Nouă. Dar nu uitați, chiar şi când vine vorba de lucruri luxoase, fiți cumpătate.

Asta însemna că trebuia să ne târguim la sânge cu vânzătorii.

— Şi să nu-i lăsați pe frățiorii voştri să se îndoape cu dulciuri.

Asta însemna că trebuia să-i luăm cu noi pe Micul Gong şi Micul Gao, care aveau zece şi unsprezece ani.

Mi-am luat hainele care trebuiau cârpite afară, gândindu-mă că puteam să stau pe o bancă liniştită în fața casei şi să visez la dorințele mele secrete. Însă Lao Gu, servitorul şef peste gospodărie, era deja pe peluză, arătându-le lucrătorilor ce trebuia reparat. Arătă spre gardul împletit închis la culoare ce înconjura casa ca marginile unui vas de înăbuşit peşti. Un lucrător clătina din cap. Îşi vârî mâna printr-o gaură mare pe

care o făcuse Micul Gong în urmă cu două săptămâni, când mergea pe bicicleta lui nouă.

Apoi Lao Gu arătă spre diverse părți ale casei zicând:

— La Răsăritul Vechi, reparați asta. La Apusul Nou, reparați aia.

Se referea la stilurile celor două jumătăți ale casei.

Răsăritul Vechi era partea unde locuia, dormea şi gătea toată lumea, unde se năşteau copiii, unde mureau bătrânii. Era o casă chinezească mare, cu un singur nivel şi cu o curte pătrată mărginită de alei şi locuri amenajate, toate uşile şi ferestrele dând spre ea. Cele mai importante camere erau spre est: bucătăria la un capăt, camera unchiului şi camerele de zi la celălalt capăt.

Apusul Nou fusese adăugat mai târziu, poate în urmă cu cincizeci de ani, când familia noastră se îmbogățise prima oară cu bani străini, vânzând fir de mătase şi primind catifea, perdele şi covoare. Cum arăta şi numele, Apusul Nou era îndreptat spre vest şi se înălța pe două niveluri, cu trei coşuri ce ieşeau prin acoperiş. A fost construit după modelul unui conac englezesc elegant, asta a spus odată Mătuşa Bătrână. Însă de-a lungul anilor, lumea a tot construit în continuarea părții din față a casei, şi, după o vreme, tot ce era mai frumos s-a acoperit. Aşa că acum arăta ca partea din dos a unei case de fermă.

Acolo m-am dus, am urcat treptele de lemn din față ale vechiului Apus Nou şi am ajuns pe verandă, gândindu-mă să-mi văd de cârpit acolo. Unchiul adăugase veranda asta cam în urmă cu zece ani. În vara care a urmat, Mătuşa Bătrână a împrejmuit-o de sus până jos cu panouri de sârmă ca să nu intre gâzele. Dar câteva tot reuşeau să se strecoare, iar Mătuşa Bătrână le strivea pe dată cu talpa papucului. Aşa că, ici-colo, încă mai vedeam rămăşițele spintecate de țânțari şi libelule înțepenite în plasă, cu aripile fluturându-le în adierea vântului asemenea unor zdrențe din hârtie de orez. Totul era ruginit, uşa verandei cânta bălăbănindu-se în vânt – *ii-ii! ii-ii!* Mă simțeam de parcă aş fi fost închisă într-o cuşcă de greieri. Nu era un loc potrivit să visez la viitorul meu.

Aşa că am plecat de pe verandă şi de-asta am ajuns până la urmă în seră, ascunzătoarea secretă a copilăriei mele. Am aruncat o privire înăuntru să văd dacă nu era nimeni. Am

şters un geam cu mare băgare de seamă, de parcă ar fi fost ochiul unui copil care se trezeşte. Pustie, pustie de atâta amar de timp.

Când a ajuns pentru prima dată pe insulă, Unchiul adăugase sera pe latura de sud a Apusului Nou, latura îndreptată spre soare. Arăta ca un sertar deschis şi uitat aşa. Obişnuia să puncteze că acesta era un „hobby" pentru gentlemanii englezi – să crească trandafiri, să crească orhidee, să crească plante extravagante fără valoare în timp. Îi spunea doar „hobby", ca englezii, nu exista un cuvânt în chineză care să însemne a face ceva doar ca să-ți pierzi timpul şi să arunci cu banii. Nu ştiu de ce i se părea un lucru bun, să-i imiți pe străini, de parcă tot ce era occidental era bun şi tot ce era chinezesc, nu prea. În fiecare an Unchiul îşi găsea un nou hobby. Iar Mătuşa Bătrână țipa la el, spunându-i noului său hobby *ha pi*, „a scoate băşini pe nas", adică ideile lui nu valorau nici cât o ceapă degerată.

După ce Unchiul s-a plictisit de seră, a prins interes pentru cursele englezeşti de câini, ogari, animale pe care le putea lăsa să flămânzească anume pentru a le face să alerge mai iute. Iar când i-au murit câinii, a cumpărat carabine şi s-a pus pe împuşcat porumbei, porumbei vii, pentru că aceia din lut erau prea scumpi. Şi după asta a început să fumeze tot felul de pipe până i s-a făcut rău; au urmat cărți englezeşti îmbrăcate în piele pe care nu le-a citit niciodată, apoi insecte străpunse de bolduri. Pentru astea din urmă ar fi putut să stea pe verandă.

Însă sera a fost primul său hobby. Şi după ce l-a lăsat baltă, sera a început să fie folosită ca un loc ciudat de depozitare. Când Mătuşa Nouă s-a aşezat odată şi a rupt un scaun – în seră cu el. Când Unchiul s-a plictisit de hobbyul carabinelor şi al insectarelor – în seră cu ele. Când Mătuşa Bătrână s-a plâns că Unchiul ținea prea multe portrete ale unor strămoşi necunoscuți, prea multe pergamente comemorative – în seră şi cu astea. Acolo ajungeau lucrurile când decidea cineva că nu mai au loc nicăieri în altă parte. Când eram mică, stăteam adesea pe scaunele rupte. Atingeam carabinele, închipuindu-mi zgomotul pe care îl scoteau. Stăteam la ceaiuri imaginare cu strămoşii mei necunoscuți. În fiecare an aruncau acolo alte şi alte lucruri pe care nu le mai voia nimeni, şi eu le vedeam pe toate.

Într-o zi, pe când aveam nouă sau zece ani, am găsit tabloul unei femei frumoase, purtând o rochie albastră simplă, cu părul strâns în coc şi privirea îndreptată în faţă, cu un aer atât de sumbru, că era să n-o recunosc. „Mamă?" am strigat-o şi chiar am crezut că o să mă privească în ochi. Mi-am imaginat cum se dădea jos de pe rama tabloului, părând la fel de plată ca pictura şi întrebându-mă: „Weiwei, comoara mea, ce-i locul ăsta cu atâtea ferestruici micuţe?". Şi mi-am dat seama că eu şi mama ţineam de un asemenea loc, numai de el, locul unde se aruncă lucruri. Chiar şi când am mai crescut, tot asta am simţit. În fine, acolo m-am apucat să cârpesc hainele de Anul Nou.

Mă ocupam de hainele verişorilor mei – băieţii ăştia cădeau întotdeauna dinadins. Ditamai găurile la genunchi şi coate! Atâtea pete! Am hotărât că hainele erau prea rupte ca să le pot cârpi. Poate le-aş putea da servitorilor, nu să le cârpească, ci să le dea copiilor lor să le poarte. Iar dacă Mătuşa Bătrână avea să mă certe, i-aş fi spus că m-am gândit doar la verişorii mei, că vor fi sortiţi să rătăcească la fel ca vagabonzii pe străzi dacă purtau haine atât de sărăcăcioase ca astea. Apoi am zâmbit amintindu-mi cum lăsasem înadins o găurică în buzunarele unei haine de-a Mătuşii Bătrâne. Poate avea să-şi piardă prin ea o parte din puteri.

De ce râzi? Credeai că mama ta se purta întotdeauna cum se cuvine? Credeai că n-am ştiut să fiu obraznică în modul meu secret? Altfel cum aş fi putut şti când erai tu obraznică? Ca atunci când ai ascuns cartea aia murdară, *De veghe în lanul de sub poală.* Ştiam eu că nu citeai Biblia.

Şi eu am făcut ca tine la vârsta aia, am ascuns o carte în coşul cu rufe de cusut. Era o poveste romanţioasă care se chema *Jin Ping Mei,* o carte interzisă. Sora Maomao de la şcoală ne tot spunea că n-avem voie s-o citim. Aşa că am împrumutat-o de la o fată pe care o chema Micuţa Yu, o obrăznicătură de elevă care făcea întotdeauna ce i se zicea să nu facă. Spunea că e o carte despre sex: ce-i place soţului, ce-i place soţiei, ce-i place soţului mai mult decât soţiei, cât de des avea nevoie soţul să-şi facă datoria, cât de des soţia. Mi-a spus că erau şi multe cuvinte secrete – „pavilion de jad", „a cânta la flaut", „nori şi ploaie" –, dar nu voia să-mi spună ce înseamnă. Citeşte-o singură, mi-a zis.

Aşa că în dimineaţa aceea citeam cartea aia singură, în căutarea tâlcurilor secrete. Însă după zece pagini, nu dădusem încă peste nimic în neregulă, doar peste lucrurile obişnuite pe care fusesem învăţată să le respect – câte daruri să dai oamenilor în funcţie de importanţa lor, cum să faci să fie rudele mulţumite de tine, de ce nu trebuie niciodată să te gândeşti doar la tine şi la tot felul de lucruri lumeşti. Apoi mi-am zis: Poate cartea asta e ca o ghicitoare, iar eu sunt prea inocentă ca să văd ce înseamnă. Poate descrierea asta a unor pini frumoşi era de fapt unul dintre acele cuvinte secrete ascunse înăuntrul vreunui alt fel de cunoaştere. Dar bărbatul ăsta care primeşte două prăjiturele de ceai de la nevasta altuia? Aşa ceva cu siguranţă nu pare tocmai cuviincios. Şi de ce două prăjiturele de ceai? De ce nu una? Şi dacă îi dăruia două portocale?

Până să mă gândesc la toate astea mai mult, am auzit-o pe Aluniţa strigându-mă cu vocea ei plângăreaţă:

— Weiwei-ah! Unde eşti, prostuţo?

Şi mi-a venit să nu-i răspund, ca atunci când eram mică. Însă bineînţeles că mi-am amintit de piaţă. Am ascuns cartea în dosul a două vrafuri de ghivece şi am dat fuga afară cu coşul meu de rufe.

Când ne-am dus la noi în cameră să ne pregătim, Aluniţa îşi repeta la care tarabe să mergem mai întâi, ce fel de lucruri să cumpărăm. Poate păpuşi din hârtie sau lampioane în formă de animale pentru fraţii ei. Ceai de calitate pentru cei mari. Şi punguţe de bani pentru celelalte verişoare, fiicele Mătuşii Bătrâne, care veneau în vizită cu familiile lor cândva în perioada Anului Nou. Apoi am căzut de acord să ne luăm ornamente de păr în formă de flori. Şi, bineînţeles, să mergem la ghicitoare să aflăm ce lucruri bune ne aşteptau în noul an.

— Să nu mai mergem la femeia aia cu dintele strâmb, spuse Aluniţa. Anul trecut mi-a ghicit numai chestii oribile, numai avertizări, cum s-au amestecat părţile rele ale caracterului meu cu părţile rele ale noului an.

Şi mi-am amintit ce-i spusese ghicitoarea aceea anul trecut. Că era o oaie, tot timpul încerca să se ascundă după pielea ei groasă. Cât timp dura Anul Şobolanului, îi spusese ghicitoarea Aluniţei, cineva îi putea roade lâna şi îi putea scoate la lumină defectele, dacă nu era atentă. Aluniţa îi ceruse banii înapoi, era

în culmea furiei. Femeia a refuzat. Apoi Aluniţa a ridicat vocea, ca să audă toată lumea din apropiere: „Femeia asta m-a înşelat, mi-a dat sfaturi proaste. Nu găseşti pic de noroc aici. Mai bine nu te apropia!”. Mă simţeam stânjenită, dar mă şi gândeam: Cum de ştie ghicitoarea asta atât de multe despre vară-mea?

— Anul ăsta, zise Aluniţa, vreau să aflu doar lucruri despre viitorul meu soţ şi familia lui.

Apoi Aluniţa începu să se gândească la înfăţişarea ei, cum să arate când o să se fâţâie prin piaţă. Îşi răsuci într-o parte părul buclat.

— Am văzut asta într-o revistă străină de modă, explică ea.

Am strâmbat din nas ca să-i arăt că nu i se potrivea stilul ăsta, dar, ca de obicei, nu mi-a dat atenţie. Apoi a pierdut o grămadă de timp întrebându-se ce rochie să poarte şi ce haină să-şi pună pe deasupra.

Fiind copilul favorit al familiei, avea multe haine elegante, cele mai multe croite în Franţa sau Anglia, cumpărate de la magazine scumpe din Shanghai. O haină era din blană neagră şi creaţă de miel, cu guler tare, pe gât, şi un şal din brocart gros. Când era încheiată cu nişte copci micuţe pe mijloc, haina se îngusta tot mai tare până la glezne, astfel că era imposibil să mergi îmbrăcată în ea, doar dacă făceai nişte paşi foarte mărunţi. Ridicol! Tocmai cu haina asta s-a hotărât Aluniţa să se îmbrace, la care se adăuga o pereche nouă de pantofi cu tocuri. Astfel de articole cu siguranţă aveau să li se pară nişte obiecte foarte extravagante şi ţipătoare sătenilor de la noi – oamenii ăia se considerau norocoşi dacă aveau o bucată de pânză din care să-şi facă o pereche nouă de nădragi! Dar era Anul Nou, o perioadă în care îţi afişai bunăstarea.

Eram cea mai înstărită familie din sat. Bineînţeles, bogată doar după standardele acelei mici regiuni din insule, cu sătucul numit Gura Râului, lung doar de vreo trei sferturi de kilometru şi lat de nici jumătate de kilometru, asta dacă nu pun la socoteală drumul dinspre port şi micile prăvălii răspândite pe el. Un sat atât de mic nu putea să aibă mai mult de o familie de prim rang şi poate câţiva oameni din clasa de mijloc. Aproape toţi ceilalţi localnici erau săraci.

Nu spun că era bine să fie o singură familie bogată, să fie atâţia oameni săraci. Aşa trăia toată lumea pe atunci, fără să

se întrebe nimeni de ce, asta era soarta cu care se născuseră oamenii. Asta era China.

Mulți dintre oamenii aceia săraci lucrau în fabrica de textile a familiei mele, ca să nu moară de foame. Trăiau în căsuțe din lut pe care le închiriau de la familia noastră. Nu aveau pământ, doar praful care se aduna pe podelele lor. Însă o dată pe an se puteau bucura de marea petrecere dată de familia noastră, sărbătoarea Anului Nou la casa familiei Jiang, de lângă Gura Râului. Cel puțin asta, un mare ospăț la trei zile după Anul Nou.

Bineînțeles, nu la lucrurile astea îmi stătea mintea în timp ce mă pregăteam să merg la piață. Făceam şi eu ca Alunița, mă îmbrăcam frumos: o fustă lungă, de sărbătoare, cu dungi de un roşu aprins, şi pe deasupra cea mai bună haină căptuşită pe care o aveam. Mi-am răsucit cosițele într-un coc la ceafă, aşa cum purtau femeile. Apoi am văzut-o pe Alunița ieşind tiptil pe aleea acoperită. Trăgea cu urechea la sunetele ce veneau din curte, a auzit vocea maică-sii din cealaltă parte a aleii, încă dând dispoziții cu voce ridicată. S-a întors, a deschis un sertar şi a scos un pachet învelit în hârtie subțire, albă şi legat cu fundă roşie. Din el a scos trei cutioare rotunde de diferite mărimi. S-a aşezat în fața oglinzii. Pudră! În câteva minute îşi acoperise obrajii rotunzi şi năsucul cu un strat alb de pudră de orez.

— Arăți ca o stafie străină, am zis încet şi mi-am muşcat buzele.

Mă temeam pentru ea şi pentru mine. Eram cu un an mai mare şi se putea ca Mătuşa Nouă să dea vina pe mine că nu o îndrumasem pe Alunița cum trebuie. Dar dacă o certam pe Alunița, Mătuşa Nouă spunea: „Cine eşti tu să critici? Mai întâi critică-ți propriile defecte!”.

Aşa că n-am spus nimic. Am privit-o pe Alunița scoțând încă o cutie, de data asta mai mică, cu capacul de culoarea perlei. Îşi pictă buzele în roşu-cinabru.

— Câh, gura ta parcă-i un fund de maimuță, am tachinat-o, gândindu-mă că poate o mai descurajez.

Deşurubă capacul ultimei cutii, cea mai mică dintre toate, apoi deschise revista ei străină de modă. Cu poza unei stele de cinema în față, şi-a făcut repede două pete întunecate deasupra şi dedesubtul fiecărui ochi, apoi a desenat o linie

groasă pe pleoape, astfel încât semănau cu două picioare negre de greier gata să sară. De fapt arăta chiar înfricoşător, nu era deloc drăguță. Când se uita în jos, petele întunecate erau întocmai ca o pereche de ochi răi care mă priveau fix.

Spre norocul ei, Alunița a reuşit să se ascundă după gulerul tare al hainei şi să o ia repede pe aleea întunecoasă şi apoi pe uşa din spate înainte să-i observe cineva noul chip. I-am luat cu mine pe Micul Gong şi Micul Gao şi i-am adus pe drum. Şi când şi-au văzut sora mai mare, au râs pe înfundate, apoi cât îi ținea gura, până când Alunița s-a dus şi le-a ars câte una peste scăfârlii. Au țipat şi au luat-o la goană, purtându-şi râsetele mai departe pe drum, apoi s-au întors cu fața spre noi ca să țopăie şi să o arate iar cu degetul.

De obicei făceam zece minute pe jos până la piață. Dar în ziua aia a fost nevoie de aproape patruzeci. Cât făceam eu un pas, Alunița făcea pe tocurile ei înalte trei. Şi când treceau sătenii pe lângă ea, se opreau să se holbeze şi să facă plecăciuni, apoi râdeau şi-şi vedeau de drum. Oio! S-o fi văzut pe Alunița! Pufăia cam aşa – hn! hn! hn! – părând furioasă ca o regină ai cărei servitori o şterseseră cu litiera ei. Dacă era cumva îmbujorată pe sub tot fardul ăla, nu-mi dădeam seama.

Uită-te la pielea mea, cât de netedă e încă. Când eram tânără, nu mă machiam deloc. N-aveam nevoie – n-aveam pete pe față, nici punctulețe, nici cicatrice sau urme de ceva. Multă lume mi-a spus că am un chip cu noroc, aşa că de ce să mi-l acopăr?

Acum hai până-n bucătărie să facem nişte ceai. Apoi o să-ți spun cum mi-a schimbat Alunița norocul pe noul an.

Piața era deja aglomerată la unsprezece în dimineața aceea şi toată lumea vindea şi cumpăra pe rupte. Toată agitația asta m-a însufleţit şi mai tare. În ziua aceea femeia care vindea supă în fața casei sale nici nu mai trebuia să strige: „Supă cu găluşte! Luați şi gustați, cea mai bună supă cu găluşte!”. La ambele mese stăteau înghesuiți oameni cu obraji roşii şi reci, aplecați deasupra castroanelor aburinde şi încă o duzină stăteau ghemuiți pe pământ, cu castroanele între picioare.

Am trecut de tarabele obişnuite care vindeau fructe şi legume, ouă şi găini vii. Dar în ziua aceea fructele păreau mai mari, găinile, mai vioaie. Peste tot erau atârnate steaguri roşii. Artificii explodau la tot pasul, iar copilaşii se puneau pe urlat în timp ce mamele lor se întindeau după pere şi portocale, pomelo şi curmale. Micul Gong şi Micul Gao se uitau la o maimuță care dansa. La sfârşitul spectacolului, au azvârlit doi bănuți de aramă pe jos. Maimuțica i-a cules, i-a muşcat să vadă dacă nu erau falşi, şi-a săltat un pic pălăria în fața băieților, apoi i-a înmânat banii stăpânului, care i-a dat două şopârle uscate, pe care le-a ronțăit pe loc. Am bătut cu toții din palme.

Apoi Alunița a găsit o ghicitoare pe placul ei, o grăsană cu un zâmbet larg, care i-a promis că ştie absolut de toate – de dragoste, de căsătorie, de avere. Un anunț din fața tarabei sale se lăuda că ghicitoarea avea cele mai norocoase beţişoare de ghicit, cunoştea toate numerele norocoase, combinațiile norocoase corecte pentru căsnicii, cele mai bune zile pentru luarea deciziilor de afaceri norocoase, leacuri pentru schimbarea ghinionului într-un noroc fantastic. Totul garantat.

— Surioarelor, aah, ne zise şi se bătu uşor peste stomac. Vedeți cât de bogată şi de grasă am ajuns urmându-mi propriile sfaturi. Nu trebuie să-mi câştig pâinea din asta, nici gând. O fac pentru că aşa îmi cere Zeița Îndurării, pentru a ajunge cât mai sus pe lumea cealaltă. Aşa că, vedeți voi, norocul pe care pot să vi-l ofer vouă ne e la toate de folos. Veniți să vedeți, ca la mine nu vă mai citeşte nimeni, hn, pot să v-o dovedesc.

Apoi ghicitoarea făcu ceva remarcabil. Îi spuse Aluniței:

— Numărul tău norocos este opt, nu-i aşa?

Iar Alunița îşi aduse aminte că s-a născut în luna a opta, că cel de-al optulea an din viața ei a fost deosebit de fericit şi că va împlini optsprezece ani de cum venea anul nou. Aşa că, pe jumătate uluită şi cu jumătate din banii de la Mătuşa Nouă, Alunița cumpără o prezicere care-i promitea că în cursul anului o să se mărite cu un bărbat care-i va ferici pe părinții ei. Şi va avea o soacră de vis. Viitoarea gospodărie o să aibă atâtea bogății, că nu-i va mai dori inima nimic altceva. Şi, desigur, o să aibă mulți copii, unul după altul.

— Cum o să arate soțul meu? Nu o să fie prea bătrân, sper,

zise Aluniţa cu vocea ei plângăreaţă. Şi unde locuieşte familia lui? Va trebui oare să rămân aici pentru totdeauna, în Gura Râului?

Femeia mai luă un beţişor, apoi se încruntă şi îşi luă o figură nedumerită. Încă un beţişor, câteva încruntături, apoi altul.

— Mm, făcu ea. Soţul tău e destul de tânăr, din câte se pare, doar cu câţiva ani mai mare ca tine. Dar familia sorocită locuieşte în apropiere, asta văd eu. Nu-i chiar rău, dar poate reuşesc să fac să-ţi fie mai bine.

După ce mai fură schimbaţi nişte bani, femeia scrise numele Aluniţei pe o bucată de hârtie roşie, alături de data naşterii şi data ghicitului, apoi adăugă o bucată de hârtie cu un fel de poezioară rimată. Era ceva de genul: „Fericirea vine de aproape îndată, ca Marea de la Răsărit de lată".

— Ce înseamnă asta? întrebă Aluniţa după ce citi poezioara.

— A, făcu femeia şi îşi duse poezia la ochi. Până la urmă arătă cuvintele „aproape" şi „fericirea" apoi spuse: Vezi? Acesta e omul din vecinătate cu care trebuia să te măriţi, dar acuma l-am alungat, l-am trimis la altcineva. Apoi arătă cuvintele „Marea de la Răsărit". Iar asta înseamnă că noul tău soţ e cineva care locuieşte mai departe – nu tocmai în altă ţară, bineînţeles, dar nu e de pe insulă. Poate mai de la nord, cam de la Yangzhou.

Aluniţa strâmbă din nas.

— Sau poate de la Shanghai, se răzgândi femeia. Iar când o văzu pe Aluniţa zâmbind, adăugă: Asta văd eu. Şi bogăţii peste orice-nchipuire. Cinci fii, toţi devotaţi. Şi nicio altă nevastă, tu eşti singura.

Femeia puse toate fâşiile de hârtie şi poezia pe o tavă aurie, lângă banii de la Aluniţa, şi o aşeză în faţa unei statui a Zeiţei Îndurării.

— Acum nu mai ai niciun fel de griji în viaţă, îi zise femeia Aluniţei. Apoi ghicitoarea îmi zâmbi. Dar tu, surioară? Simt că şi în viitorul tău există un soţ.

Apoi îmi privi cercetător chipul, mă măsură de aproape şi căscă gura.

— Ai-ia! Dar uită-te, e o problemă, văd asta acum, stă chiar deasupra ochiului tău! Picăţeaua asta de aici poate face ca tot ce vezi să se facă negru.

Şi arătă spre aluniţa de deasupra ochiului meu, de sub geană.

— Pot să rezolv chestia asta, zise în grabă. Nu e uşor, bineînţeles, să găseşti un farmec pentru a desface soarta potrivnică. Dar pot face asta pentru tine, să corectez situaţia înainte de Anul Nou. Tu decizi.

Scrise un număr pe hârtie, suma pe care trebuia să i-o plătesc.

Însă Aluniţa deja mă trăgea de cot într-o altă direcţie, spunându-mi că auzise de o tarabă unde se vindeau ciocolăţele străine în forma celor doisprezece animale zodiacale. Bineînţeles, voiam să aud prezicerea, să-mi cumpăr farmecul, să-mi schimb soarta nenorocoasă. Dar cum puteam să zic aşa ceva în înghesuiala aia? „Ăă, Aluniţa, dă-mi nişte bani ca să-mi găsesc şi eu un bărbat mai bun."

Poate că ghicitoarea aia nu mi-ar fi putut spune nimic care să-mi schimbe soarta. Poate s-a folosit de cele mai banale şmecherii şi nimic din tot ce-a zis nu era sincer. Însă ce zisese era cu siguranţă adevărat în cazul meu: Nefericirea era tot mai aproape şi nu am făcut nimic să împiedic pata aia să-mi explodeze în ochi. Şi asta s-a adeverit: Aluniţa nu s-a măritat cu băiatul din vecini cu care ar fi trebuit să se aleagă în prima prezicere. S-a măritat cu cineva din Shanghai. Iar băiatul din partea locului pe care l-a alungat cu o poezioară? Rămăşiţele astea mi-au revenit tocmai mie.

Nu, nu sunt superstiţioasă. Spun doar că aşa s-a întâmplat. Şi cum poţi să spui că norocul şi şansa sunt acelaşi lucru? Şansa e primul pas pe care-l faci, norocul e ceea urmează. Şansa de care vorbeşti tu n-are sens, e doar o scuză ca să nu te învinovăţeşti. Dacă nu profiţi de o şansă, altcineva îţi va da norocul lui. Şi dacă te alegi cu ghinion, atunci trebuie să mai profiţi de o şansă ca să schimbi lucrurile din rău în bine. Bineînţeles că totul se leagă.

De unde ştiu? Păi, poţi să vezi şi singură – s-a zis un lucru şi tocmai lucrul ăla s-a întâmplat. Ne-am rătăcit de Micul Gong şi Micul Gao, apoi l-am găsit pe Wen Fu. Eu n-am făcut nimic în legătură cu asta atunci – mă rog, iată ce s-a întâmplat.

Îi căutam pe Micul Gong şi Micul Gao, mergând prin piaţă. Aluniţa îi certa de parcă erau lângă noi:

— Ce băieți răi, mereu vă vârâți în câte-un bucluc. De ce nu ascultați de sora voastră mai mare?

Ne-am dus din tarabă în tarabă căutându-i, neputând să ne lăsăm ochii să zăbovească nici măcar o clipă pe zorzoanele mai interesante de pe acolo.

Până la urmă i-am găsit. Stăteau chiar în față, într-o mulțime care aştepta să înceapă o piesă. Publicul se strânsese în ceea ce părea o arenă cu spații delimitate prin sfori. Într-un anunț mare de deasupra scenei scria: „O piesă de Anul Nou în onoarea Zeului Satului. Datornicii sunt bine-veniți".

— Îți aduci aminte, i-am zis Aluniței. La fel ca anul trecut.

Şi am hotărât să rămânem cu băieții şi să ne uităm. Era parodia pe care o puneau în scenă sătenii în ultima zi a fiecărui an, după vechea tradiție. Pe vremuri, dacă îți datora cineva bani, îl puteai fugări să-ți dea datoria. Dar numai până în ultima oră a ultimei zile dinaintea Anului Nou. După asta, păcat, s-a zis. Aşa că moşierii şi negustorii îi tot alergau pe săraci, hăituindu-i până se lăsa întunericul. Şi singurul loc sigur unde se putea duce săracul era la piesa asta, o piesă dedicată Zeului Satului. Câtă vreme stăteai în partea delimitată de sfori, nimeni nu-ți putea pretinde vreo plată.

Bineînțeles, rămânea adevărat că trebuia să-ți plăteşti datoriile înainte de sfârşitul anului. Aşa era onorabil. Dar acum piesa sătenilor era doar de distracție. Iar oamenii de după sfori nu erau de fapt datornici; fuseseră împinşi înăuntru pentru a face parte din chiar piesa care se juca.

Parcă încă o mai văd şi o mai aud. Chimvalele şi tobele răsunau zgomotos, iar actorii în costume de oameni sărmani apăreau pe scenă. O bătrână înainta, dând cu o mătură şi plângând moartea fiului său, tâlharul. În depărtare, un dragon se înălța din mare, cu coada vălurită. Dragonul îşi urla pofta astâmpărată numai de vasele oamenilor lacomi. Erau două spectacole de operă amestecate, îngrozitor.

Dintr-odată actorii se opriră din ce făceau. Un cerşetor într-o haină ferfeniță sări dintre spectatori şi dădu buzna pe scenă. Trecu în goană pe lângă bătrână şi pe lângă dragon, se agăță de o mătură, se agăță de o coadă, strigându-i cuiva din spatele lui:

— Nu sunt la mine banii tăi! Îți jur!

Un alt om sări din public, ținând sus un felinar cu o mână.

— Vai! şuşoti mulțimea. Moşierul cel rău!

Şi acesta traversă în goană scena şi de trei ori fu cât pe-aci să-l prindă pe cerşetor – de păr, de ureche, de poala hainei ferfenițite – însă cerşetorul reuşi să se răsucească şi să scape de fiecare dată. Publicul vocifera şi râdea uşurat.

Actrița care o juca pe bătrână se prefăcu supărată.

— Terminați! Tăceți din gură! Avem de jucat o piesă importantă, țipă ea, şi pe când cei doi se fugăreau în jurul ei, azvârli cu mătura după ei, dar nu-i nimeri – poc! ci nimeri coada dragonului în schimb. Alte râsete! Iar atunci se ivi omul care susținea coada dragonului, frecându-şi capul, care îl durea, şi întrebând:

— Unde mă aflu?

Publicul râse şi mai straşnic.

Apoi alte strigăte:

— Faceți loc! În lături!

Şi doi oameni din public îi împingeau pe toți în spate. După câteva clipe, cerşetorul fugi de pe scenă, sări în mâini, apoi făcu trei tumbe şi aterizâ în spațiul sigur de după sfori. Mulțimea aplaudă. Moşierul cu felinarul era acum de cealaltă parte a sforilor, dând din picior, în timp ce toată lumea îl lua la zeflemea.

Micul Gong şi Micul Gao nu s-au plictisit până când toată scena s-a mai repetat de încă două ori, cu alți acrobați în rolul cerşetorului şi acelaşi actor jucându-l pe moşier. La sfârşit moşierul era atât de furios, că îşi sparse felinarul în două, apoi anunță că pleacă acasă.

— Dă-o-ncolo de datorie, strigă el.

Toată lumea izbucni în ovații, de parcă şi ei câştigaseră. Însă pe când moşierul începu să se îndepărteze, se întoarse şi le strigă spectatorilor:

— Eu mă duc acasă, aşa e, dar voi toți le datorați acum minunaților noştri actori un semn al generozității voastre de Anul Nou!

Iar apoi toți actorii se repeziră în rândul publicului, cu castronaşe de cerşetori în mâini. Coada dragonului o înghiontea pe Alunița, şi omul acesta se dovedi a fi Wen Fu. Probabil crezuse că Alunița îi va face o donație generoasă, judecând după felul în care îi măsura din priviri hainele elegante şi îi spunea „doamnă cu inima largă”.

Ce să-ți spun, nu era genul de bărbat care te făcea să-ți spui: Oo, bărbatul ăsta e tare chipeş. Ar trebui să mă mărit cu el. Cum era tatăl tău. Însă Wen Fu avea un mod de-a fi care te făcea să nu-ți mai iei ochii de la el, o purtare neobişnuit de sigură pe sine, foarte îndrăzneață. Când a zis „doamnă cu inima largă", tonul îi părea atât de sincer, dar, după chip, părea pus pe glume: ochi de broască țestoasă care clipeau lent, dar nu-şi fereau privirea, o gură cărnoasă, zâmbind larg. Era – cum spuneți voi pe aici? – şarmant.

Şi am mai văzut nişte lucruri la el – pe care mai târziu Alunița mi-a zis că le-a observat şi ea –, semne care arătau că era de familie bună, că era elegant, un om pe care nu aveai de ce să-l priveşti cu dispreț. Hainele îi stăteau bine, totul cădea ca turnat după mărimea exactă a brațelor şi picioarelor. Şi purta haine în stil occidental: o cămaşă cu guler larg, deschisă la gât, pantaloni croiți la comandă, cu o curea subțire pe talie şi manşete tari la capetele de jos. Părul îi era bogat şi lucios, potrivit bine peste tot, nu cu şuvițe lipite şi retezat la nimereală ca la fermieri. Sprâncenele lui – ne-au plăcut amândurora sprâncenele. Erau groase şi ascuțite frumos, ca două capete de pensulă. Şi părea să aibă dinți puternici, drepți toți, nu-i lipsea nici măcar un dinte în față.

Întinse un castronaş micuț pentru bani.

— Nu pentru mine, explică iar cu vocea aceea liniştitoare şi sinceră. Pentru spitalul pe care-l construim la capătul de sud al insulei.

Sprâncenele i se ridicară la mijloc, întrebător. Se uită la Alunița, apoi la mine. Bineînțeles, eram jenată că nu aveam bani să-i dau. Aşa că i-am aruncat în schimb o privire severă, ca şi cum îi dădeam de înțeles să nu ne mai deranjeze.

Alunița îi zâmbi.

— E mare bătaie de cap să fii dragon, zise ea.

Apoi îi dădu câteva monede şi ne-am întors amândouă să plecăm. Însă acum Wen Fu le strigă Micului Gong şi Micului Gao:

— Hei, frățiorilor, am să vă dau şi eu nişte bani norocoşi.

Scoase din buzunare două plicuri roşii pentru bani şi-i aruncă fiecăruia câte un pachet. Pe dată descoperiră că plicurile conțineau bomboane în formă de monede, învelite în staniol auriu.

— Sunt adevărate? țipă Micul Gao ridicând una în soare şi privind-o cum străluceşte.

Îşi vârâră monedele înapoi în plic cu gesturi foarte respectuoase.

— Mulțumim, unchiule, spuseră.

— Ați văzut ce straşnic am mişcat coada dragonului? îi întrebă Wen Fu.

Cei doi dădură timid din cap şi zâmbiră.

— Poate v-ar plăcea să vedeți tot dragonul?

Şi atunci lăsară deoparte orice stingherealã, începură să țopăie şi o luară la fugă spre scenă. Wen Fu se uită la Alunița, apoi la mine, şi dădu din umeri de parcă n-avea de ales.

Wen Fu s-a ținut după noi tot restul după-amiezii. Sau mai degrabă el îi ducea pe băieți să vadă diverse lucruri – o luptă de cocoşi, un joc cu vaporaşe de lemn care erau scufundate de bombe cu nisip, o tarabă care pretindea că vinde dinți de tigru – iar noi eram cele care ne țineam după ei. Bineînțeles, mai întâi am protestat, zicând:

— Gata, ajunge, te-ai deranjat şi aşa destul.

Dar cred că amândouă îl consideram în secret un bărbat captivant. Oftam de parcă n-aveam de ales, apoi chicoteam pentru că nu ştiam cum altfel să ne exprimăm emoțiile puternice.

Ne duse el pachetele şi le luă băieților mici atenții din banii lui. Apoi încercă să ne cumpere câte ceva Aluniței şi mie, lucruri scumpe pe care ne vedea că le privim admirativ – un dragon de hârtie pe o sfoară, o ciocolată în formă de oaie pe care pusese ochii Alunița.

— Nu e nevoie, am protestat de fiecare dată.

Sau poate numai eu protestam. Alunița zâmbea doar.

Aşa că, vezi tu, eu nu am acceptat niciodată darurile acelea de la Wen Fu. Alunița în schimb, da. A zis c-o să-i spună mamei sale că şi le-a cumpărat, erau atâtea chestii ieftine. Dar ştiam că nu era bine, nu doar să minți, ci şi să accepți lucruri de la bărbați. Erau şi multe proverbe pe tema asta: Iei o prăjitură, îți amărăşti toată viața. Mănânci bomboane de care nu trebuie şi-ți dă stomacul pe dinafară.

Şi vedeam de ce aveau dreptate proverbele acelea. Deja se întâmpla ceva. Wen Fu îi făcea cu ochiul Aluniței, cu sprâncenele ca pana dansându-i. Şi aşa a fost toată după-

amiaza.

Voi aveți o expresie în America pentru ce i-a făcut Wen Fu Aluniței: A dat-o pe spate. Fix asta a făcut. La sfârşitul zilei, când Alunița se plânse că o dureau picioarele ca doi cărbuni încinşi, el a găsit un fermier dispus să-şi închirieze roaba pe câțiva bănuți. Apoi acoperi interiorul prăfuit al roabei cu propria lui haină şi o invită pe vară-mea, care chicotea încântată, la o tură până acasă în noul ei palanchin. În timp ce o împingea spre casă, îi cânta, cântece vesele, cântece triste, cântece despre grădini secrete şi pavilioane întunecate. Mi-am tot zis atunci: Oare sunt ca acele cuvinte din *Jin Ping Mei*?

De pe-acum grosul fardului alb al Aluniței se ştersese, întinzându-i-se pe haină. Şi vedeam că avea obrajii la fel de îmbujorați ca ai mei. Era fericită. Şi pot să recunosc: Îmi simțeam inima bolnavă, ce senzație aiurea.

Ai băgat de seamă cum era? Mereu spectaculos, făcând pe grozavul întocmai ca actorul pe care îl întruchipase în ziua aceea. Şarmant!

Un bărbat manierat ar fi găsit o trăsurică din acelea trase de biciclete. L-ar fi plătit pe omul de pe bicicletă fără să ştim noi şi ne-ar fi trimis acasă. Sau poate şi-ar fi exprimat preocuparea invitându-le pe fată şi pe prietena ei să se odihnească un pic, să se revigoreze cu vreo băutură simplă la o ceainărie. Nu ar fi făcut comentarii pe subiectul picioarelor ei, cât de micuțe şi de delicate par, nu-i de mirare că obosiseră. Iar un bărbat de treabă nu ar avantaja pe nimeni, sădind mândrie în inima unei fete şi invidie în inima alteia. Şi, oricât de interesat s-ar arăta, nu i-ar cere fetei nimic în schimb.

Însă Wen Fu a cerut. O împingea pe Alunița pe drum. Văzu casa noastră încăpătoare. Văzu steagurile sărbătoreşti. Şi ceru să vină peste patru zile, în ziua a treia a primei luni a noului an lunar, pentru a-i prezenta Aluniței, familiei sale şi, bineînțeles, mie omagiile lui.

A doua zi era Anul Nou. Toată lumea se prefăcea fericită şi bună, strigând: „Zece mii de generații!”, „Viață lungă!”, „Să ajungi departe!”, „Prosperitate cât cuprinde!”. Lucruri din astea, goale, dar plăcute urechii.

Servitorii erau mai fericiți decât toți, pentru că nu trebuiau să lucreze în ziua aia. Se terminase cu gătitul, iar acum nu

mai aveai voie să te atingi de vreun cuțit sau să arunci vreo vorbă tăioasă. Am mâncat dulciuri şi mâncăruri reci.

Eu şi Aluniţa am vorbit despre Wen Fu, întrebându-ne dacă va veni peste trei zile. Ne întrebam cum arăta casa în care trăia, la celălalt capăt al insulei. Ne întrebam dacă mama lui era de vis. Nu i-am zis nimic Aluniței despre poezioara cu care alungase această căsnicie din vecinătate.

A doua zi dimineață Aluniţa s-a trezit cu lacrimi în ochi. A zis că trebuie să refuze să-l vadă pe Wen Fu! Cum putea să-l vadă? O văzuse pe când fusese frumusețea întruchipată, fardată şi rujată, în cele mai sofisticate haine pe care le avea. Acum nu putea să-şi dea faţa cu fard şi să se prezinte aşa în faţa mamei şi tatălui ei. Nu putea să-i arate lui Wen Fu cum arăta de fapt fără toate astea. Am încercat să-i spun Aluniței că Wen Fu o va considera şi mai atrăgătoare când va arăta natural. Nu o ziceam doar din complezență. Era adevărat. Dacă o plăcuse când arăta ridicol, de ce să n-o placă şi altfel?

Însă n-am reuşit s-o conving pe Aluniţa la timp. Când a venit Wen Fu, s-a ascuns. Era prezentă, bineînțeles, urmărindu-l pe Wen Fu din diferite ascunzători: din capul scărilor, din dosul uşii unei camere întunecate, prin ferestruicile serei.

Apoi Mătuşa Bătrână şi Mătuşa Nouă făcură cunoştință cu Wen Fu. Li s-a adresat pe un ton atât de sincer: „Mătuşico, mătuşico", de parcă se bucura să le vadă după mult timp. La început au părut nedumerite. Nu-şi aminteau cine e. Apoi le-a înmânat un coş cu fructe scumpe. Le-a prezentat omagii din partea mamei şi tatălui său, mai ales din partea mamei, care se pare că era prietenă de-o viață cu Mătuşa Bătrână. Până la urmă şi Mătuşa Bătrână ajunse să creadă asta. Îşi scotoci printre amintiri până găsi una potrivită.

— Aa, eşti fiul doamnei Wen. Erai în faşă când te-am văzut ultima oară, cred.

Am auzit asta şi am râs. Îl admiram pe Wen Fu. Dacă am simțit în toată viața mea vreun fel de simpatie pentru el, atunci s-a întâmplat şi, poate, în câteva alte ocazii de felul ăsta. Era atât de puternic, atât de deştept, amuzant şi îndrăzneț. Aşa că, vezi tu, chiar şi acum pot să-mi amintesc câteva lucruri bune despre el.

Spre norocul lui Wen Fu, casa se umplu curând cu câteva

sute de oameni, toți sătenii care veniseră să mănânce *nian gao,* găluştele acelea lipicioase din orez al căror nume sună ca urarea de „An Nou fericit”. Aşa că, dacă Mătuşa Bătrână şi Mătuşa Nouă erau nedumerite de vizita lui Wen Fu, până la urmă asta păru un eveniment obişnuit în ziua aceea. Erau prea mulți oameni ca să mai ții şirul întâmplărilor.

Eu împărțeam găluşte fierte cu polonicul când m-a abordat Wen Fu.

— Unde e?

— E timidă, am răspuns.

— Nu mă place? întrebă.

Sprâncenele i se strânseseră într-o încruntătură, însă zâmbea.

— E doar timidă, am repetat.

Nu mi se părea cuviincios să-i mărturisesc că Alunița îl plăcea.

— De ce-i aşa timidă dintr-odată? zise el râzând. Timidă înseamnă că mă place? Apoi se întoarse spre mine. Tu nu eşti timidă. Înseamnă oare că nu mă placi? Ei! Aşa să fie oare?

Avea aceeaşi privire ghiduşă.

Abia dacă am reuşit să-i răspund.

— Eu nu sunt aşa… adică timidă.

— Atunci poate că şi tu mă placi, mi-o întoarse pe loc.

— Timiditatea nu are nimic de-a face cu a plăcea sau nu pe cineva, am spus.

Şi am ținut-o tot aşa până am simțit că mă doare capul de prea multă politețe şi de la atâtea încercări de a evita întrebările lui capcană. În cele din urmă scoase un plic din buzunar.

— Surioară, dă-i, te rog, asta, îmi zise. Spune-i, te rog, să-mi răspundă mâine.

După care plecă.

Alunița urmărise totul. Aşa că după ce-a plecat Wen Fu, se năpusti din dosul uşii de la bucătărie şi-mi ceru poruncitoare scrisoarea.

— Ce scrie? am întrebat-o.

Mă simțeam la fel de îndreptățită să citesc scrisoarea aceea ca şi ea. Făcusem atâtea pentru ea. Alunița se aplecă peste scrisoare, ocrotind-o, aşa cum o rață îşi ascunde puii sub aripă. Tot chicotea şi-şi muşca degetele, îşi încleşta pumnul, se

trăgea absentă de o şuviţă de păr.

— Ce scrie? am întrebat iar.

Aluniţa se uită la mine.

— Vrea răspunsul mâine, zise ea. Spune-i că nu pot să-i răspund încă. Spune-i să aştepte.

Apoi se îndepărtă.

Aşa că i-am ajutat pe Wen Fu şi Aluniţa: am dus scrisori de dragoste când de la unul, când de la celălalt, le-am dus la piaţă, la mijlocul drumului dintre ei. Îi ajutam să fie împreună. Nici nu-mi trecea prin cap să i-l fur pe Wen Fu Aluniţei, îţi jur. Şi nu-mi amintesc să fi fost altfel, aşa că nu am de ce să mă învinovăţesc.

De câte ori îi duceam o scrisoare lui Wen Fu, îi ofeream cu cuvintele mele o imagine a Aluniţei, îi spuneam ce culoare avea rochia pe care o purta în ziua aceea, trandafiriu, asemenea obrajilor ei rumeni. Îi dădeam de ştire că îşi prinsese o podoabă micuţă în păr, o agrafă cu un dragon, cu gândul la el. Am bătut apropouri cum că nici nu prea mai putea să se atingă de mâncare şi începuse să slăbească.

Bineînţeles, nimic nu era adevărat. Îmi foloseam doar imaginaţia pentru a vorbi despre toate prostioarele astea romanţioase pe care le făceau fetele de dragul unei idile pe atunci.

Atunci cum de am ajuns să mă mărit cu el? Uneori îmi vine să o întreb pe Aluniţa. Dacă mai trăieşte şi azi undeva în China, ar fi de acord cu mine, sunt sigură. Nu am făcut nimic să-i sucesc capul lui Wen Fu, ca să se uite şi la mine, absolut nimic. Wen Fu s-a răzgândit pur şi simplu.

Eram bună la inimă, ca tine. Eram inocentă, ca tine. Aşa că poate înţelegi cum era odată mama ta: o fată însingurată, o fată fără aşteptări de la viaţă, dar care îşi dorea atâtea. Şi deodată mi-a bătut cineva la uşă – şi era şarmant, un motiv să visezi la o viaţă mai bună.

Ce puteam să fac altceva? L-am lăsat să intre.

7 – Se numără zestrea

Ții minte cum le spune Helen oamenilor că mi-a fost domnişoară de onoare. Le spune că am avut o nuntă chinezească mare de tot.

Şi e adevărat, Helen o descrie întocmai. Doar că Helen n-a fost la nuntă. Aluniţa a fost, cu faţa ei albă de la pudră şi cu buzele ei roşii ca fundul de maimuţă, zâmbind cu gura până la urechi de parcă se bucura într-adevăr pentru mine.

Dar s-o fi văzut pe Aluniţa cu o lună înaintea nunţii, era atât de mânioasă, că nici nu voia să mă vadă. Zicea că era vina mea că eu mă măritam cu Wen Fu, nu ea. Se făcea că nu aude când îi aduceam aminte cât îi ajutasem pe ei doi.

Era adevărat. Le-am tot dus scrisorile de la unul la altul, cele pe care nu mă lăsa să le citesc. Iar mai târziu am găsit un loc secret în seră unde Aluniţa putea să se fardeze. I-am zis lui Wen Fu când să vină, unde să-şi ascundă bicicleta. L-am dus la Aluniţa ca să stea de vorbă pe când restul lumii îşi dormea somnul de două ore de după-masă. Iar eu stăteam lângă uşă, să nu vină Mătuşa Bătrână şi Mătuşa Nouă, în timp ce Wen Fu şi Aluniţa se sărutau.

Bineînţeles, n-am văzut cu ochii mei partea asta cu sărutatul. Dar ştiam că o făcuseră – se sărutaseră ca doi disperaţi pierduţi în dragostea lor! – pentru că după ce ieşiră de după ghivecele sparte, faţa şi gâtul Aluniţei erau pline de pete roşii în toate locurile unde îşi pusese gura Wen Fu. Iar gura lui Wen Fu era mânjită de rujul roşu al Aluniţei, obrajii îi erau presăraţi cu fardul ei alb. Arăta ca un cântăreţ de operă. L-am privit în timp ce se îndepărta pe bicicletă, cu un zâmbet larg, satisfăcut pe faţă.

Apoi a trebuit să o ajut în grabă pe Aluniţa să-şi şteargă urmele sărutărilor şi să-şi cureţe faţa de machiaj. Am mustrat-o:

— De ce l-ai lăsat să te sărute? De ce n-aţi stat doar de vorbă ţinându-vă de mână?

Era ceva îngrozitor să-ţi dai gura unui băiat pe care familia ta nici nu-l cunoştea. Bineînţeles, nu era la fel de grav ca atunci când îi ofereai şi alte părţi ale corpului.

— Mi-a plăcut, zise Aluniţa, cu aşa un zâmbet neruşinat pe

față.

— Ce!? Îți place, aşa că arunci în noroi numele familiei tale doar ca să-ți satisfaci dorințele? Ca doi câini fără minte care se reped să-şi amuşineze cozile jegoase!

Însă în timp ce îi frecam fața, ea încă mai visa la Wen Fu, spunându-mi cum îi ridicase în slăvi obrajii catifelați şi mâinile delicate.

— Ai! chițăi ea. Freci atât de tare c-o să-mi iei pielea!

— E vina ta, am zis. Aşa ceva nu se şterge. Te-a muşcat ca un păianjen de gât. Iar acum nu mai e mult şi se trezeşte toată lumea. Ai, mare belea.

Alunița chicoti doar, luă oglinjoara şi zise:

— Ia să văd. Aio! Uite ce mi-a făcut!

Îşi ridică gulerul şi mai trase câteva chicoteli.

Nici nu se gândea la ce riscuri mă expusesem ca să o ajut. Ştia doar că dacă afla mama ei, eu aş fi încurcat-o mai rău decât ea. Alunița era mai mică decât mine, aşa că răspundeam pentru purtarea ei. Şi mi-era frică de ce mi-ar putea face Mătuşa Bătrână şi Mătuşa Nouă.

Desigur, probabil nu înțelegi modul ăsta de a gândi, cum de puteam să dau de necaz din cauza Aluniței, de ce mi-era frică. Pe atunci, în China erai tot timpul responsabil pentru altcineva. Nu ca aici, în State – libertate, independență, gândire individuală, fă ce vrei, nu-ți asculta mama. Nu, nici vorbă. Nimeni nu mi-a zis vreodată: „Dacă eşti cuminte, fetițo, o să-ți dau o bomboană". Nu primeai nicio răsplată dacă erai cuminte, era de la sine înțeles să fii aşa. Dar dacă nu ascultai, familia ta îți putea face orice, nu era nevoie să vină cu un motiv.

Țin minte cum mă amenințau. „Vrei să fii trimisă de acasă pentru totdeauna şi să ajungi cerşetoare ca maică-ta?", îmi zicea Mătuşa Bătrână. „Vrei să iei o boală cumplită care să-ți roadă fața, cum a pățit şi maică-ta?" De cum am ajuns pe insula Tsungming, Mătuşa Bătrână îmi tot spunea astfel de lucruri – nu conta că n-aveau nicio noimă. Nu ştiam ce se întâmplase cu mama – dacă fugise de căsnicia ei, cum spunea Alunița, dacă o răpusese vreo boală ciudată, aşa cum spunea tata; dacă fusese trimisă în altă parte pentru că îl supărase pe tata din cine ştie ce motiv, aşa cum şuşoteau unii când credeau că nu-i aud. Când am ajuns pe insulă, Mătuşa

Bătrână nu trebuia decât să spună numele mamei, şi pe dată îmi dădeau lacrimile.

Mai târziu n-am mai plâns. Am încercat să nu mă mai gândesc atât de mult la mama sau să sper că într-o bună zi se va întoarce după mine. Aşa că Mătuşa Bătrână a născocit noi ameninţări cu care să-mi vâre frica-n oase. Odată ne-a dus pe mine şi pe Aluniţa în vizită la o familie din Shanghai. Ne-a arătat o servitoare care mătura curtea.

— Priviţi-o pe sărmana fată, zise Mătuşa Bătrână cu milă în voce.

Fata purta nişte pantaloni zdrenţuiţi, prea scurţi pentru picioarele ei slăbănoage. Ochii ei aveau o privire goală. După care Mătuşa Bătrână a spus că fata aceea era o sclavă, tatăl ei o vânduse pentru că nu se purtase frumos după moartea mamei sale.

Şi mai erau şi alte ameninţări. Atunci când Mătuşa Bătrână credea că nu arătam destul de speriată – când nu mă plecam destul de repede ca să implor iertarea îmi ardea o palmă peste cap.

— Aşa o încăpăţânată şi o îndărătnică! Ce familie te-ar vrea pentru băiatul lor? Poate mai bine te mărit cu moş Pantof Puturos!

Se referea la bătrânul cerşetor pantofar care mergea din casă-n casă şi care puţea la trup şi respiraţie ca pantofii vechi pe care-i dregea şi încerca să-i vândă. Cred că toate mamele din sat îşi ameninţau fetele că le mărită cu moş Pantof Puturos. Şi cu siguranţă că fetele alea se făceau cuminţi. Altfel moş Pantof Puturos ar fi avut douăzeci de neveste!

Nu cred că Mătuşa Bătrână îmi spunea toate astea din răutate sau ca să mă mintă fără motiv. Nu fac pe generoasa când zic aşa ceva. În familii ca a noastră obiceiul era să îţi ameninţi copiii în toate felurile. Probabil şi mama Mătuşii Bătrâne i-a făcut asta când era mică, avertizând-o în legătură cu o viaţă diferită, mai cumplită decât orice închipuire – dar şi oferind exemple de copii ascultători până peste poate. Aşa îi sileai pe cei mici să se poarte frumos. Aşa le scoteai egoismul din căpşoarele alea fără judecată. Aşa arătai că te preocupă viitorul lor, învăţându-i cum să păstreze la rândul lor ordinea în familie.

Dar tot din acest motiv îmi era atât de frică în seră în ziua

aia. Cât de rea era Alunița pentru că îl lăsase pe Wen Fu s-o sărute! Asta ar fi putut să mă coste viitorul meu. Aşa că, bineînțeles, următoarea dată când Alunița mi-a cerut să-i duc o scrisoare lui Wen Fu, am refuzat.

— Du-ți-le singură, am zis. Nu mai sunt mijlocitoarea ta.

Alunița a plâns şi m-a implorat, apoi m-a făcut în toate felurile. N-a mai vorbit cu mine toată ziua. Iar eu am crezut că aşa pusesem capăt tuturor problemelor. De unde era să ştiu că asta nu făcea decât să înrăutățească lucrurile?

Am aflat mai târziu: şi Wen Fu s-a înfuriat. A aşteptat ore în şir să vin pe drum cu scrisoarea Aluniței. Şi când n-am mai venit nici a doua zi, nici în ziua următoare, n-a mai aşteptat. A găsit un mijlocitor în toată regula, un om care putea transmite nu doar scrisori, ci şi cereri în căsătorie.

Vezi tu, Wen Fu a hotărât că voia într-adevăr să se însoare cu Alunița, nu pentru că o iubea sincer – voia să intre astfel în familia noastră. Şi de fapt nu era cu nimic mai rău decât cei mai mulți bărbați de pe vremea aia. Pe atunci să te căsătoreşti era ca şi cum ai fi cumpărat o proprietate imobiliară. Pe aici, când vezi o casă în care vrei să locuieşti, faci rost de un agent imobiliar. Dar în China când vedeai o familie bogată care avea o fiică, făceai rost de un mijlocitor care se pricepea la afaceri.

Peţitoarea pe care a găsit-o Wen Fu era o bătrână pe care lumea o numea tuşa Miao. Era faimoasă pentru că potrivea fata şi băiatul astfel încât să aibă împreună cel mai mare număr de fii. O mai ajutase pe Mătuşa Bătrână să aranjeze căsniciile pentru cele două fiice ale sale cu ani în urmă. Acum că mă gândesc la asta, tot tuşa Miao a ajutat-o pe Mătuşa Bătrână să alunge un alt băiat, dintr-o familie numită Lin. Nu l-am întâlnit niciodată, dar cu el ar fi trebuit să mă mărit. Dar nici n-am apucat să-mi fac vreo speranță, că şansa aceea s-a destrămat.

— Nu iese niciun ban din combinația asta, îi spusese tuşa Miao Mătuşii Bătrâne. Tatăl Lin e educat, ce-i drept. Dar la ce bun? Nu a primit niciodată nici măcar cel mai umil rang oficial. Şi uite ce nevastă are – a născut ultimul copil la aproape patruzeci de ani. Nu tu moralitate, nu tu ruşine.

Dar nu de asta n-a fost familia Lin pe placul tuşii Miao. Adevăratul motiv era o vrajbă între clanuri care se întâmplase cu mulți, mulți ani în urmă. Alunița l-a auzit pe Unchiul

vorbind despre asta – cum că familia Lin încheiase un alt contract de căsătorie cu o fată din partea locului.

— Cu câteva luni înainte de căsătorie, zise Aluniţa, fiul familiei a fugit de acasă şi s-a însurat cu o fată din Shanghai – s-a însurat din dragoste, chiar aşa! Bineînţeles, familia o putea sili pe fata din Shanghai să devină concubina lui, iar fata din partea locului să-i fie în continuare nevastă. Dar cum ar fi părut aşa ceva în ochii lumii? Un bărbat atât de dezgustat de nevasta lui, că-şi ia concubină ca să-i facă în ciudă.

La care Aluniţa râse.

— Fata aceea din partea locului era tuşa Miao. Atât de umilită şi de mânioasă – a trebuit să aştepte încă trei ani ca s-o mai ia cineva în seamă ca posibilă noră.

Aceasta era aceeaşi tuşă Miao, care venea adesea acum pe la noi la un ceai şi ca să stea la taclale cu Mătuşa Bătrână şi Mătuşa Nouă, să ducă vorba despre cine se mai îmbolnăvise, cine primise vreo scrisoare de la rude de peste ţări şi mări, care fiu neascultător îşi lăsase familia şi se făcuse comunist.

Pe faţă, eu şi Aluniţa îi ziceam tuşa Miao. Dar pe la spate îi ziceam Miao-miao, pentru că era ca o mâţă. Ciulea urechile în toate direcţiile, gata să pună ghearele pe vreun secret.

Sunt sigură că tuşa Miao i-a spus lui Wen Fu tot felul de secrete despre familia noastră: că Unchiul avea o afacere prosperă, dar că pierdea o mulţime de contracte. Că Mătuşa Nouă era a doua nevastă, cea care-i făcea pe plac întru totul. Că Mătuşa Bătrână era prima nevastă, cea căreia toată lumea trebuia să-i facă pe plac. Că Aluniţa era mezina şi favorita familiei. Că eu eram verişoara Aluniţei, trimisă pe insulă după dispariţia mamei mele – ucisă sau prinsă de tâlhari, înecată în mare sau înghiţită de pământ, nimeni nu ştia. Că eram de asemenea fiica unui bărbat destul de bogat încât să-şi permită să-i dăruiască fratelui său mai mic o fabrică întreagă şi cea mai bogată casă din Gura Râului, pentru că avea multe, mult mai multe posesiuni în Shanghai. Sunt sigură că Wen Fu îi pusese toate aceste întrebări, pentru că iată ce s-a întâmplat în continuare:

Curând după ce am refuzat să mai duc scrisori, tuşa Miao a bătut la uşa noastră, aducându-i cu ea pe mama şi tatăl lui Wen Fu. În după-amiaza în care au venit, Aluniţa era atât de agitată, mai să răstoarne ceaiul pe care li-l servea. Chicotea

aşa într-un hal, că Mătuşa Nouă a trebuit s-o certe de două ori că nu i-a turnat şi Unchiului destul ceai. Dar am văzut că mama lui Wen Fu nu o băga în seamă pe Aluniţa şi stângăciile ei. Se uita ţintă la mine, cu o privire critică.

Mă întrebă dacă eu îmi croisem rochia cu care eram îmbrăcată. Cercetă cusăturile de la capetele mânecilor, apoi spuse că nu lucram rău, dar că se putea şi mai bine. S-a interesat de paloarea tenului meu – Asta era culoarea mea naturală sau fusesem bolnavă de curând? De ce eram aşa de tăcută? Tuşeam cumva? Oboseam uşor?

A doua zi Mătuşa Bătrână şi Mătuşa Nouă s-au dus în vizită la familia Wen, la celălalt capăt al insulei. Aluniţa era atât de înflăcărată, încât îşi hotărâse deja modelul occidental al rochiei de mireasă. Şi în ziua următoare Mătuşa Bătrână anunţă că venise o cerere de căsătorie din partea familiei Wen – nu pe Aluniţa o voiau, ci pe mine.

Nu am spus da. Nu am spus nu. Nimeni nu mi-a cerut să dau un răspuns, pentru că nu eu hotăram.

Bineînţeles, nu am bătut din palme şi le-am mulţumit mătuşicilor că mi-au aranjat un viitor atât de bun. Dar nici n-am fugit în camera mea, refuzând să mănânc, albindu-mă la faţă şi ameninţând cu moartea, aşa cum făceau unele fete când familiile lor le alegeau bărbaţi nepotriviţi.

Dacă m-ai întreba cum m-am simţit când mi-au spus c-o să mă mărit cu Wen Fu, aş spune doar atât: Era ca şi cum fusesem anunţată că am câştigat premiul cel mare. Şi mai era ca şi cum aş fi aflat că or să-mi taie capul. Ceva între aceste două sentimente.

După ce-a fost făcut anunţul, am stat în continuare la masă, cu faţa golită de expresie, prea buimăcită să spun ceva. Aluniţa se bosumflase.

— De ce trebuie să se mărite Weiwei? întrebă ea.

Mătuşa Nouă înţelese greşit nemulţumirea fiicei sale, dându-i un sens mai înalt.

— Nu fi egoistă! Poate să vină să te vadă oricând. Dar acum trebuie să se mărite şi să ne părăsească. E cea mai mare. E la vârsta potrivită, cu cinci ani mai tânără decât soţul ei. Poţi să te duci mai târziu pe la ea, în casa noii familii.

Am stat tăcută acolo, încercând să mi-l închipui pe Wen Fu ca viitor soţ. M-am văzut alergându-i în întâmpinare pe drum,

cum făcuse Aluniţa. Doar că acum pe mine mă săruta, nu pe Aluniţa. Râdea şi rânjea. Îmi spunea că am obraji drăguţi, trandafirii ca rochia pe care o purtam, îmi dădea o scrisoare de dragoste. Şi deja îmi simţeam inima zvâcnindu-mi în piept, gata să-i citesc scrisoarea.

M-am uitat la Aluniţa, care stătea în continuare bosumflată, fără să poată spune ceva, scoţând parcă aburi de furie pe nas. Hn! Hn! Ca un dragon călcat pe coadă. Ea nu ştia să-şi ascundă sentimentele ca mine. Şi de-abia atunci mi-am dat seama că-mi ascunsesem de atâta timp şi atât de bine adevăratele sentimente, că nici eu nu mi le mai recunoşteam – cel puţin până atunci. De câte ori mă înfuriasem pe Aluniţa că îl lăsase pe Wen Fu să o sărute – acum ştiam de ce. Voiam să fie al meu.

Nu, nu era dragoste! Nu asta spun, nici gând. Era o speranţă nesăbuită. Învăţam să-mi fac speranţe.

Nu mă crezi? Ţi-a spus cumva tanti Helen povestea asta? Ei, ar fi vrut ea. Dar am oprit-o. Ştiam că dacă s-ar apuca ea să-ţi povestească, ar încurca totul. Ţi-ar zice: „Mama ta s-a îndrăgostit. Ce romantic".

Dar ştii cum e ea. Dacă e ceva fals, ea îl crede adevărat. Dacă e ceva adevărat, îl crede fals. Aşa şi cu tumoarea asta a ei – n-are nicio tumoare pe creier. I-am zis asta, dar nu m-a crezut. S-a gândit că o spun doar ca să fiu drăguţă cu ea. „De ce să fiu drăguţă?", am întrebat-o. „Pentru că sunt pe moarte", a zis. Cum să o convingi raţional când se opune?

De-asta îţi spun chiar eu povestea asta, nu tanti Helen. Şi trebuie să mă crezi, pentru că sunt mama ta. Nu l-am iubit pe Wen Fu, nici măcar la început. Eram fericită, bineînţeles, însă doar pentru că vedeam în căsătoria mea o nouă şansă. Deşi poate că şi eu mi-am confundat fericirea cu dragostea, doar un pic.

La câteva zile după anunţ, mi-am ascultat cu atenţie mătuşile, cu capul plecat în semn de respect. Le-am auzit când mi-au spus ce familie bună era Wen şi cât de norocoasă eram. Mătuşa Bătrână îmi spuse că socrii mă acceptau, în ciuda situaţiei nepotrivite a mamei. Îmi spuseră că familia Wen avea o afacere de succes peste ocean, că Wen Fu îi putea ajuta pe tata şi pe Unchi să vândă mătăsurile şi bumbacul familiei în

țări străine. Deja promisese că asta va face. Spuneau că mama lui Wen Fu era foarte talentată, cusătoreasă şi pictoriță peisagistă, bucătăreasă pricepută şi şefă eficientă peste gospodărie. Mă putea învăța o mulțime de lucruri. Şi casa în sine – desigur, nu era la fel de bună ca a noastră, dar era o casă excelentă, plină de servitori. Aveau chiar şi un automobil!

Cu cât auzeam mai multe, cu atât îmi doream mai tare să le cred. Mi l-am închipuit pe Wen Fu venind să mă ia cu maşina de acasă, ce fericită voi fi să-mi las în urmă vechea viață. Am visat că trăiam într-o casă unde toată lumea era fericită şi nu se plângea niciodată de nimic. Îmi închipuiam o soacră de vis, care mă lăuda, nu mă certa niciodată. Parcă vedeam cum îmi umpleau servitorii ceaşca cu ceai, înainte chiar să-mi dau seama că mi-era sete. Şi în minte mi se perindau o mulțime de copii, toți la fel de mari, agățându-se de poalele mele unul după altul şi făcându-mă să râd. Când mi-au spus mătuşile că mă mărit cu Wen Fu, asta mi-am închipuit, ce-i spusese ghicitoarea Aluniței.

Bineînțeles, acum că toate minunățiile astea urmau să-mi revină mie, îmi părea rău de Alunița, însă pe urmă începu să-mi arunce acuzații, îmi spuse că am trădat-o. Cât mai dura până la nuntă, trebuia să dormim în continuare în acelaşi pat. Când am intrat în camera noastră, a scuipat pe podea. Noaptea m-a izbit cu picioarele, m-a împins cu tot cu plapumă spre marginea patului, mi-a şoptit că eram mai rău ca viermii care devorau mortăciunile.

— Ai auzit ce-a spus mama ta, am protestat. Eu sunt mai mare. Trebuie să mă mărit prima. Trebuie să mă supun. Dacă vrei să schimbi situația, convinge-o pe mama ta.

Dacă m-aş fi gândit mai bine la toate astea, mi-aş fi dat seama: Mătuşilor mele nu le păsa că eram mai mare şi Alunița era mai mică. Alunița era favorita. Tot ce-i dădeau Aluniței era întotdeauna mai bun: haine mai bune, laude mai bune, bani mai mulți de cheltuială, talismane mai bune pentru atragerea norocului, mai multe leacuri când se îmbolnăvea. Cum am zis deja, nu se purtau rău cu mine. Doar că se purtau mai bine cu Alunița. Atunci de ce eram aşa proastă? Ar fi trebuit să-mi dau seama – dacă mă dădeau pe mine familiei lui Wen Fu, atunci probabil că nu era tocmai o afacere bună.

Apoi s-a întâmplat ceva care mi-a dat de gândit că se va

termina cu toate lucrurile astea bune. Mătuşile mi-au spus că voi merge cu ele la Shanghai să-l văd pe tata şi să-i cer permisiunea să mă mărit. Mi-au arătat scrisoarea de la el, în care ne spunea când să venim, doar atât, niciun cuvânt de felicitare. Pe atunci nu erau fire de telefon care să lege Shanghaiul de insulă, iar scrisoarea venise printr-un curier, nu prin poşta normală. Aşa că scrisoarea pe care o țineam în mână părea foarte serioasă.

Închipuie-ți în inima ta cum mă simțeam. Nu-mi mai văzusem tatăl de aproape doisprezece ani, chiar de când mă trimisese pe insulă. Mătuşile mele nu mă mai duseseră niciodată să-l văd în atâtea dăți când fuseserăm la Shanghai. Nu-mi scrisese niciodată, nu venise să mă vadă pe insulă sau la şcoală. Aşa că nu ştiam dacă se va bucura sau se va mânia când va da cu ochii de mine. Nu ştiam dacă trebuia să mă tem sau să mă bucur că-l vedeam.

În acea dimineață, Mătuşa Bătrână, Mătuşa Nouă şi eu ne-am îmbăiat devreme. Ne-am pus cele mai bune haine, rochii şi haine de mătase în culori vii. Am cumpărat bilete la clasa întâi pentru călătoria de două ore cu vaporul, care o lua în josul râului, spre portul Shanghaiului. Când am coborât de pe vapor, un automobil lung, cu şofer, aştepta deja în fața porții, gata să ne ducă la casa tatei, pe strada Julu. Era ca într-o poveste cu zâne.

Dar, în timp ce înaintam pe aleea ce ducea spre casă, mi-am dat seama că am făcut o greşeală îngrozitoare. Purtam haine prea țipătoare, prea bătătoare la ochi, dând de înțeles cât de neimportante ne simțeam. Apoi s-a deschis uşa şi m-am trezit în holul spațios al unei case în care locuisem, dar pe care nu mi-o mai aminteam.

Casa era de zece ori mai mare şi mai frumoasă decât aceea în care locuiam noi, la Gura Râului. Sau poate nici nu puteai să faci comparație. Era genul de locuință în care îți venea să atingi tot ce vedeai, şi totuşi te temeai să faci un pas, ca să nu dobori ceva. Lângă mine se aflau două suporturi ornamentate pe care se aflau statuete albe, una reprezentând un vânător care urmărea o căprioară, cealaltă, două fete care se plimbau îmbrăcate în rochii englezeşti. Un strănut, o tuse, o vorbă rostită prea tare, şi sigur spărgeai statuetele alea.

Îmi priveam picioarele, dorindu-mi să mă pot apleca şi să-mi

şterg de praf pantofii noi. Aşa am ajuns să mă uit în gol la podeaua albă din marmură.

Mi-am amintit brusc modelul care o străbătea – mama îmi spusese odată că erau pietre preţioase lăsate de apele unui râu care curgea pe albia de marmură. Şi în faţa mea, pe suprafaţa duşumelei dansau lumini în diverse culori. Umbrele peştilor colorați care înotau în râul acela, îmi spusese mama.

Apoi mi-am ridicat privirea să văd de unde veneau luminiţele acelea colorate – de la fereastra mare cu vitralii ce se afla deasupra primului palier al scărilor, de la florile, copacii şi cerul de pe sticlă. Şi în timp ce mă chinuiam să-mi amintesc şi de asta, am zărit scările largi, în spirală, am încercat să-mi readuc în minte lemnul neted şi brun al balustradei, cum era când îmi treceam mâna de-a lungul lui.

Şi atunci l-am văzut pe tata coborând scările, cu paşi lenți, părând un zeu care pogoară din ceruri.

Mi-am amintit stilul acesta tacticos al lui, de parcă nu se grăbea niciodată. Mi-am amintit cum era să aştepți tot timpul, fără să ştii ce-avea să se întâmple.

Dar acum se oprise pe ultima treaptă de jos, privindu-mă fix, cu chipul golit de culoare. Sunt sigură că şi eu arătam la fel. Era ca şi cum se uitau două stafii una la alta. O! Poate că o vedea pe mama pe chipul meu şi mă ura. Am lăsat capul în jos.

— Fiica mea, zise el dintr-odată, ar trebui să le inviți pe musafirele noastre să ia loc.

M-am întors într-o parte să văd dacă vorbea cu altcineva care se afla în încăpere. Însă Mătuşa Bătrână mă atinse cu cotul şi m-am trezit arătând spre o cameră de zi din dreapta şi zicând:

— Vă rog, luați loc, intrați şi aşezați-vă. Nu vă sfiiți, luați loc – de parcă de când mă ştiam aveam obiceiul să-mi întâmpin mătuşile într-o casă în care nu locuiam.

Stăteam toți foarte tăcuți pe canapele cu perne din puf care se afundau adânc sub noi şi-mi dădeau senzaţia că o să rămân prinsă acolo. Mătuşa Bătrână dădea nervoasă din cap spre tata:

— Cum o duci, frate mai mare? Bine, sănătos, sper.

Mătuşa Nouă repetă şi ea:

— Cum o duci? Cum o duci?

Tata zâmbi, îşi puse lent un picior peste celălalt şi spuse:

— Rău nu mă simt, dar nici foarte bine. Ştiți cum e când îți îmbătrânesc încet-încet oasele.

— Ai, adevărat! începu pe dată să turuie Mătuşa Bătrână. Şi cu mine e la fel. Am crampe la stomac, tot timpul, imediat după masă, şi aici, în măruntaie…

Una din sprâncenele tatei țâşni în sus şi toată lumea amuți. Pendula unui ceas răsună dintr-o altă cameră, iar mătuşile mele se prefăcură că ascultă încântate, apoi căzură de acord că era cel mai frumos sunet pe care-l auziseră în viața lor.

Eu tăceam. De la locul meu, observam că tata părea o imagine mai în vârstă şi mai zveltă a Unchiului. Avea chipul mai sever, cu un aer mai inteligent. Purta ochelari cu rame rotunde, din aur, un costum occidental închis la culoare şi o vestă chinezească pe dedesubt. Nu era prea înalt, deşi avea un aer de om masiv când îşi întoarse lent capul peste umăr, spre un servitor, apoi îi făcu încet semn cu mâna. Dar în loc să-i spună ceva, se întoarse spre mine.

— Fiica mea, tu decizi. Să servim gustări chinezeşti sau biscuiți englezeşti la ceai?

Îmi simțeam mintea ca atunci când doi cai țâşnesc deodată în direcții opuse. Care din două? Care răspuns era cel corect?

— Ceva simplu, am şoptit până la urmă.

Tata zâmbi.

— Bineînțeles, asta preferi de fiecare dată.

Îi făcu din nou semn servitorului şi-i spuse să aducă biscuiți englezeşti, pere chinezeşti şi bomboane de ciocolată belgiene.

M-am gândit la ce făcea tata. Avea maniere atât de elegante, care mi se păreau atât de ciudate. Şi totuşi, părea să mă cunoască. Dacă aş fi dat într-adevăr glas dorințelor mele, asta aş fi spus şi eu, toate acele lucruri.

La ceai, care n-a durat prea mult, Mătuşa Bătrână îi povesti tatei în amănunt despre familia Wen – că erau cea mai bună partidă pentru fiica lui şi o cale de trecere potrivită pentru afacerea familiei sale. Mi-am ținut privirea ațintită la propriile mâini aşezate una peste alta în poală, ridicând din când în când ochii pentru a vedea cum reacționează tata. Şi o ascultam cu toții pe Mătuşa Bătrână, care lua cu grijă câte o fărâmă de adevăr şi trăgea de ea întinzând-o în toate direcțiile.

Afacerea cu bunuri de export a familiei Wen se transformă în companie navală internațională. Cunoştinţele de comerț extern ale lui Wen Fu se preschimbară în prietenii calde cu preşedinții celor mai importante companii din Anglia şi America. Iar acum mama familiei Wen avea talente atât de alese – ei bine, din câte spunea Mătuşa Bătrână, ai fi crezut că era în stare să facă prin farmec un copac iernatic să se umple iar de frunze peste noapte!

Tata nu era prost. Ascultă în tăcere, îşi sorbi ceaiul. Şi de câte ori Mătuşa Bătrână exagera prea tare, o privea fix fără să spună nimic, cu chipul lipsit de expresie, până când se fâstâcea şi-şi mai tempera doar un pic prezentarea glorioasă a familiei Wen.

— Ei, bineînțeles, afacerea lor nu e chiar de succes judecând după standardele tale, nu se înalță nici pe departe la nivelul situației tale. Dar o duc foarte bine şi sunt foarte, foarte respectați. Asta contează cel mai mult pentru fiica ta, mă gândeam, o familie respectabilă.

Iar acum Mătuşa Bătrână se extenuase tot lăudându-se cu familia Wen. Iar tata tot nu zise nimic.

— Un băiat bun, o familie respectabilă, zise Mătuşa Nouă ca să umple tăcerea.

Tata mă privea. Mă simțeam confuză şi încercam să nu o arăt. Poate se opunea căsătoriei. Poate încă mai era pornit împotriva mamei, împotriva mea.

— Cunosc familia aceasta, spuse în sfârşit. Deja am pus nişte oameni să le cerceteze afacerile, să afle cât mai multe despre situația lor. Îşi flutură mâna înapoi, de parcă ar fi alungat un țânțar. Dar e bine să ascult şi ce are de spus familia mea.

Vestea aceasta le ului pe Mătuşa Bătrână şi Mătuşa Nouă. Arătau ca două hoațe prinse cu mâna în sacul de fasole. Îşi plecară capetele vinovate, aşteptând să audă ce va mai spune tata, ce mai ştia deja.

— Fiica mea, tu ce crezi? Vorbea pe un ton grav, aproape răguşit. Asta vrei?

Mi-am muşcat buzele. Mi-am ciupit degetele. M-am agățat de rochie, tot încercând să mă gândesc ce ar trebui să răspund.

Tata dădu iar din mână.

— Asta vrea, le zise mătuşilor, apoi oftă. Cum am putea s-o oprim?

Mătuşile mele râseră amândouă puțin, de parcă era o glumă. Însă eu auzisem altceva. Tonul acela din vocea lui, părea întristat. Nici n-am apucat să mă gândesc la asta, că tata a început să pună întrebări pe subiectul afacerilor, aşa că poate m-am înşelat.

— Cât de consistent e darul pe care îl oferă familia Wen?

Mătuşa Bătrână întinse plicul. Tata numără repede patru mii de yuani, apoi aprobă din cap. M-am simțit uşurată. Era o sumă mare, o cifră respectabilă, cam cât două mii de dolari în banii din State, poate astăzi ar face patruzeci sau cincizeci de mii. Un chinez din clasa de mijloc ar trebui să muncească mai bine de zece ani ca să câştige suma aia. Dar nu însemna că familia Wen îi dădea într-adevăr tatei banii aceia. El trebuia să predea înapoi banii în ziua nunții mele, să-i dea familiei Wen, spunând: „Veți împărți averea familiei voastre cu fiica mea cât pentru o viață întreagă. Este deja de ajuns".

Iar tata trebuia atunci să-mi dea o zestre în bani la fel de mare ca darul lor, spunându-mi: „Aceştia sunt nişte bani în plus, ca să nu fii o povară atât de grea pe umerii noii tale familii". Iar banii aceia vor rămâne ai mei şi vor fi depuşi la bancă pe numele meu. Nu trebuia să-i împart. Nu putea să mi-i ia nimeni. Dar era singura sumă de bani pe care urma s-o am tot restul vieții.

— Cât de mare e zestrea la care se aşteaptă familia Wen? întrebă apoi tata.

Iar acum se referea la alte lucruri decât zestrea în bani.

Mătuşa Bătrână trebuia să bage de seamă cum răspunde. Dacă spunea că Wen-ii nu voiau mare lucru, reieşea că nu erau o familie demnă de asociere. Dacă spunea că voiau multe, se înțelegea că eu nu eram demnă de ei. Dar Mătuşa Bătrână avea deja experiență de la măritişurile fiicelor sale, aşa că spuse pur şi simplu:

— Mobila pentru camera ei şi a noului ei soț – asta însemna camera pe care urma să o ocupăm noi în casa familiei Wen.

Dintr-un asemenea răspuns nu se înțelegea că Wen-ii ar fi fost lacomi. Un asemenea răspuns era ca un tur la jocul de poker. Acum rămânea la alegerea tatei câtă generozitate să arate în plus.

— Desigur, adăugă Mătuşa Bătrână, familia soţului va cumpăra patul.

Iar aici se referea la vechea tradiţie, pentru că toate generaţiile de fii trebuiau să se zămislească în patul soţului.

— Mai doriţi ceai? întrebă tata.

Şi pentru că întrebase doar şi nu-i poruncise servitorului să toarne imediat ceaiul, era un semn că vizita noastră se încheiase. Mătuşile şi eu ne ridicarăm în grabă.

— Nu, nu, trebuie să mergem, spuse Mătuşa Bătrână.

— Atât de repede? zise tata.

— Deja am întârziat, spuse Mătuşa Nouă, ceea ce nu era adevărat.

Nu mai aveam unde să mergem la ora aia, după-amiaza; vaporul nu pleca decât seara. Am luat-o spre ieşire.

Însă atunci l-am auzit pe tata chemându-mă. Nu mi-a zis „fiica mea". Mi-a zis pe nume.

— Weiwei-ah, zise. Ia-ţi la revedere de la mătuşile tale. Apoi vino în biroul meu ca să discutăm despre zestrea ta.

Ce speranţe firave dusesem cu mine în casa tatei în după-amiaza aceea! Iar acum, ce dorinţe imense erau gata să-mi salte pe buze dintr-un strigăt! Mă trata ca pe o fiică adevărată, dând uitării toţi anii de când nu ne mai văzuserăm.

Bineînţeles, nu m-a îmbrăţişat şi nu m-a pupat cum faceţi voi, americanii, după ce vă reîntâlniţi după o despărţire de cinci minute. Nici măcar nu am vorbit prea mult după plecarea mătuşilor. Dar puţinele lucruri pe care mi le-a spus m-au făcut să mă tot întreb până-n ziua de azi: Chiar credea că mă trimitea într-o căsnicie reuşită? Sau găsise o modalitate simplă să scape pe veci de mine, cea care-i amintea de propria sa căsătorie nefericită?

Aşa că mi-am amintit clar puţinele cuvinte pe care mi le-a adresat în după-amiaza aceea. Nu cred că le-am schimbat în minte ca să scot din vorbele lui sensul pe care îl voiam.

Avea o faţă solemnă şi o expresie deschisă. Nu a adus vorba de niciun fel de scuze pentru ceea ce ajunsese o despărţire de doisprezece ani.

— Acum că te măriţi, zise el, vei învăţa adevăratul tău rol în viaţă.

Apoi arătă o pictură în stil vechi ce se întindea de la un capăt la celălalt al peretelui. Înfăţişa o sută de oameni diferiţi:

bărbați, femei şi copii. Care făceau o sută de lucruri diferite: munceau, mâncau, dormeau, tot felul de frânturi din viață surprinse pentru totdeauna.

— Când erai foarte mică, zise tata, veneai în camera asta şi priveai pictura asta iar şi iar. Ți-o aminteşti?

Mult timp am privit atentă pictura, sperând s-o recunosc. Şi în sfârşit mi-am amintit o figură măruntă din colț. Era o doamnă privind de la un balcon. Am încuviințat din cap.

— Când te-am întrebat dacă-ți place pictura, mi-ai spus că e o pictură foarte slabă. Îți aminteşti?

Nu mă puteam închipui zicându-i tatei aşa ceva, nici măcar copil fiind.

— Îmi pare rău, nu îmi amintesc asta, am răspuns. Îmi pare şi mai rău că ți-a rămas în minte imaginea unui copil neascultător.

— Ai spus că pictura e foarte neclară. Nu-ți dădeai seama dacă doamna cu lăuta cântă un cântec vesel sau trist. Nu-ți dădeai seama dacă femeia care cară atâtea poveri îşi începe sau îşi sfârşeşte călătoria. Iar femeia aceasta de la balcon spuneai că o clipă pare să aştepte plină de speranțe, ca apoi să privească plină de teamă.

Mi-am dus mâna la gură şi am râs.

— Ce copil ciudat eram, am zis.

Tata continuă să vorbească de parcă nu mă auzise.

— Mi-a plăcut asta la tine, că aveai curaj să spui ceea ce gândeşti.

Şi se uită la mine, iar fața îi părea golită de orice gânduri sau sentimente.

— Ei, spune-mi, ce crezi acum despre pictura asta?

Mintea mi se puse repede în mişcare, încercând să găsească răspunsul, unul care să-i fie pe plac, care să-i arate că nu m-am schimbat când venea vorba de onestitate.

— Îmi place foarte mult partea asta, am zis emoționată, arătând spre un om care pleda în fața unui magistrat. Proporțiile sunt bune, detaliile sunt bine conturate. Iar partea aceasta a picturii nu-mi place deloc. Vezi, e prea întunecată, apăsătoare jos, iar trăsăturile sunt prea plate…

Tata se îndepărtase. Încuviința din cap, deşi nu credeam că era de acord cu mine.

Se întoarse cu fața la mine.

— De acum înainte, zise în sfârşit cu o privire severă, trebuie să iei în considerare părerile soţului tău. Ale tale nu mai contează aşa de mult. Înţelegi?

Am încuviinţat cu putere din cap, recunoscătoare că tata îmi dăduse o lecţie folositoare într-un mod atât de subtil. Apoi îmi zise că urma să rămân în casa lui săptămâna următoare, ca să merg la cumpărături pentru zestrea mea.

— Ştii de ce anume ai nevoie? întrebă.

Am privit în jos, încă stingherită.

— De ceva simplu.

— Desigur, zise el. Întotdeauna ceva simplu.

Zâmbi şi m-am simţit atât de fericită că rostisem chiar gândul potrivit.

Dar pe urmă zâmbetul i se topi.

— Exact ca mama ta, zise, întotdeauna voia ceva simplu. Apoi ochii i se îngustară, ca şi cum încă ar fi văzut-o undeva în depărtare. Întotdeauna voia altceva, spuse, apoi mă privi aspru. Şi tu eşti la fel?

Tâlcul vorbelor sale era ca pictura aceea, se schimba în fiecare moment. Iar eu eram ca doamna din balcon, aşteptând plină de speranţă, aşteptând cu teamă, cu inima bătându-mi cu putere sau îngheţând la fiecare cuvânt. Astfel că, până la urmă, n-am mai ştiut ce să-i răspund. Am spus doar ce mi s-a desprins de pe buze, sincer şi adevărat.

— La fel, am zis.

În acea după-amiază o servitoare m-a condus în camera pe care o împărţisem odată cu mama, apoi m-a lăsat singură, să mă odihnesc înainte de masa de seară. De cum s-a închis uşa, am început să cercetez şi să ating totul.

Plăpumile erau altfel. Tablourile şi perdelele pe care le alesese ea nu mai erau acolo. Hainele ei, peria şi pieptănul, săpunul de lavandă, toate mirosurile ei – nici urmă de ele. Însă mobila era aceeaşi: patul, scrinul înalt, taburetul şi măsuţa de toaletă, oglinda care-i arăta odată chipul. Am plâns de fericire că revenisem în sfârşit. Apoi am plâns altfel, de parcă eram din nou copil, întrebându-mă când se va întoarce mama.

Am aflat mai târziu: Nimeni nu voia camera aceea, care aparţinuse odată mamei. Era considerată o cameră cu ghinion. Aşa că nimeni nu mai locuise în camera aceea în toţi acei ani, cu toate că în casă trăia o mulţime de lume. San Ma şi Wu Ma

încă mai locuiau acolo. Îți aminteşti de ele – celelalte neveste ale tatei. Si Ma deja murise cu câțiva ani în urmă. Iar fiii tatei, care aveau acum nevestele şi copiii lor, trăiau tot acolo. Ca şi servitorii şi copiii lor. Cu totul, casa adăpostea poate douăzeci şi cinci sau treizeci de oameni.

Dar până şi cu atâția oameni în ea, casa părea foarte liniştită. Când am coborât pentru masa de seară, lumea vorbea cu voce scăzută. M-au salutat destul de politicos şi, bineînțeles, nimeni n-a adus vorba de motivul pentru care fusesem absentă atâția ani. Cred că nu ştiau cum să se poarte cu mine.

Apoi începu să sosească mâncarea. Am dat să mă aşez lângă soția unui frate vitreg, însă tata îmi făcu semn să mă aşez lângă el. Toată lumea se întoarse să mă urmărească. Tata se ridică şi anunță:

— Fiica mea, Jiang Weili, urmează să se căsătorească peste o lună.

Apoi am aşteptat – şi am aşteptat şi am tot aşteptat –, în timp ce servitorii turnau încet o băutură specială în ceşcuțe de jad de mărimea unui degetar.

Tata vorbi în sfârşit, ținând un toast simplu în onoarea mea:

— Fie să găseşti tot ce-ți doreşti în căsnicia ta. *Ganbei!*

Până la fund! Îşi dădu capul pe spate şi îşi goli ceşcuța dintr-o singură înghițitură. Am făcut cu toții întocmai. Şi nu după mult timp, m-am trezit că toată lumea mă felicita şi vorbea zgomotos cum se întâmpla în familiile fericite. Limba îmi ardea de la băutură, ochii îmi ardeau de la lacrimile de fericire.

Din câte mi-am dat seama, tata i-a cerut lui San Ma să mă ajute la cumpărăturile pentru zestre. Era nevasta mai în vârstă, cea care aproba felul în care se cheltuiau banii casei. Şi, desigur, cunoştea foarte bine ce lucruri îi trebuie unei fete când se mărită. Deja făcuse aşa ceva pentru cele trei fiice ale lui Si Ma, care s-au căsătorit după moartea ei. Asta mi-a spus în timp ce automobilul ne ducea la Yong'an Guangxi, magazinul cel mai elegant de pe strada Nanjing.

— Fetele lui Si Ma, spunea ea, au moştenit fiecare cele mai urâte trăsături ale mamei lor. Țț! Țț! Numărul unu n-avea pic de generozitate, genul de persoană care n-ar pune-n veci un

bănuț de aramă în castronul unui cerşetor. Numărul doi nu ştia ce-i aia compasiune, genul de persoană care ar turna țărână în castron. Numărul trei, câtă lăcomie! – ştii ce-ar face? – ar fura castronul cu tot cu țărână! Aşa că nu le-am cumpărat cine ştie ce pentru zestre. De ce s-o fac, cu asemenea răutăți de fete?

Eram foarte atentă cum mă purtam cu San Ma. Mi-am amintit că, dintre neveste, ea era cea mai geloasă pe mama, invidiind-o pentru părul ei, pentru poziția ei, pentru educație. Nu voiam să-i dau niciun motiv să-i spună tatei că eram lacomă.

Aşa că, atunci când mi-a zis să aleg un scaun, am arătat spre unul cu un model foarte simplu, fără incrustații extravagante. Iar când mi-a zis să aleg o masă, am arătat spre cea care avea cele mai neînzorzonate picioare. Încuviință din cap şi se duse la vânzătorul care aştepta să ne servească. Însă nu comandă piesele pe care le alesesem eu; comandă altele de trei ori mai bune!

I-am mulțumit în repetate rânduri. Apoi am crezut că terminaserăm cumpărăturile şi urma să mergem acasă. Asta e tot ce-am crezut că vom cumpăra, un scaun şi o măsuță pentru ceai. Însă San Ma deja mă îmboldea blând să-mi amintesc de ce lucruri avea nevoie o nevastă care se respectă.

— În ce stil să fie dulapurile? zise ea.

Îți închipui cum mă simțeam? Mai ştii cât de mult sperasem şi cât mă rugasem pentru o viață mai bună? Iar acum toată lumea se purta atât de frumos cu mine. Nu mă mai simțeam singură. Aveam tot ce-mi doream. Nu va mai fi nevoie să-mi doresc altceva, întocmai cum prezisese ghicitoarea.

Eu şi San Ma am stat la cumpărături toată ziua. Era ca în concursul ăla de la televizor – ăla în care femeia are la dispoziție un minut să pună mâna pe orice-şi doreşte de pe raftul magazinului. Şi nu are timp să se hotărască – dacă vede ceva, trebuie să-l ia şi gata. Aşa făceam şi eu, doar că aveam o întreagă săptămână la dispoziție. Aşa că-ți închipui de câte ori am cumpărat, cum au început să crească şi să tot crească visele mele la o viață mai bună.

În ziua aceea am găsit şi un scrin cu trei sertare, şi un şifonier cu trei uşi, foarte arătoase. Şi piesa mea favorită: o măsuță de toaletă într-un stil modern pe care am ales-o chiar

eu. Avea o oglindă mare, rotundă, cu ramă de argint. În ambele părți avea câte două sertare, unul scurt, unul lung. Iar partea din față a fiecărui sertar avea incrustații din mahon, stejar şi sidef, formând un model care se deschidea ca un evantai. Sertarele erau întărite cu lemn de cedru, aşa că, atunci când le deschideai, se risipea un parfum plăcut. Partea din centru era mai joasă decât restul. Era o măsuță pătrată, tot cu incrustații în tăblie. Iar sub măsuță se afla o băncuță acoperită cu brocart verde. M-am închipuit aşezată la măsuța aceea, arătând exact ca mama.

Acum ştii la ce mă gândesc, acelaşi stil de mobilă pe care ți l-am cumpărat şi ție. Am căutat mult aşa ceva. Aşa că, vezi tu, nu am cumpărat măsuța aia ca să te chinui cu ea. Era favorita mea.

A doua zi San Ma m-a ajutat să cumpăr lucruri distractive: un aparat de radio, o maşină de cusut, un fonograf american care-şi schimba singur discurile, un bol din porțelan pentru peştişori atât de mare, că încăpeam şi eu în el! Eu şi Wen Fu aveam să găsim o mulțime de modalități să fim fericiți.

În a treia sau a patra zi, eu şi San Ma ne-am dus să cumpărăm lucruri intime pentru doamne. Vai, ce jenă mi-a fost! Nu puteam decât să râd de câte ori îmi spunea de ce anume o să am nevoie şi de ce. Mai întâi am găsit o chiuvetă, care de fapt era o piesă de mobilier foarte drăguță – un vas din marmură verde şi un dulăpior din lemn sculptat. San Ma mi-a arătat sertăraşele de jos unde-ți doseai diverse lucruri femeieşti. Pe atunci foloseam bucăți de cârpă, exact ca nişte scutece.

Şi după asta au urmat două feluri de căzi, una înaltă din lemn, ca să mă spăl pe tot corpul dimineața, şi una mai mică din porțelan în care-mi spălam numai fundul şi picioarele. Asta foloseau întotdeauna cei mai mulți chinezi, pentru că nu aveau timp să se spele peste tot zilnic, numai parțial. San Ma zise:

— Trebuie să te speli la fund în fiecare seară înainte să te alături soțului tău în pat. Aşa o să te primească bucuros de fiecare dată.

Mi se părea logic. Îmi aminteam că uneori îmi venise s-o împing pe Alunița până căzea din pat.

Dar apoi San Ma îmi spuse:

— Mai târziu, noaptea, ar fi cazul să te mai speli un pic o dată.

Şi nu-mi explică de ce trebuia să fac asta. Deşi începusem să cred că bărbaţii erau mai pretenţioşi decât femeile, iar femeile erau ceva mai murdare prin natura lucrurilor.

Apoi San Ma m-a pus să cumpăr trei oale de noapte. Îmi ardea faţa numai când le priveam şi îmi închipuiam că eu şi Wen Fu vom împărţi şi astfel de lucruri. Oalele aveau capace din lemn şi erau vopsite în roşu în interior şi astupate cu un ulei cu miros puternic.

În a cincea zi San Ma m-a ajutat să cumpăr lucruri pentru călătorii şi pentru tot ce puneam deoparte: geamantane mari, toate din piele, şi două cufere din cedru. Am umplut cuferele cu perne şi plăpumi. Apoi San Ma parcă a luat-o razna! A insistat să mai cumpăr plăpumi – douăzeci!

— Bineînţeles că atâtea îţi trebuie, zise ea. Cum altfel o să-ţi ţii la căldură toţi copiii pe care-o să-i ai?

Aşa că am ales plăpumi bune, groase – toate chinezeşti, cu întăriturі cusute cu meşteşug pe margini. Înăuntru erau umplute cu bumbac de cea mai bună calitate, din cel mai scump, bătut zdravăn până se înfoia bine. Şi pentru aceste pături am ales cele mai frumoase învelitori, toate din mătase, nici măcar una din bumbac. Şi fiecare era brodată cu alt model floral, nu se repeta niciunul.

În a şasea zi am cumpărat tot ce-mi trebuia pentru întreţinerea musafirilor şi cinstirea strămoşilor: canapele şi scaune, o masă de altar, patru taburete şi o măsuţă rotundă şi joasă. Ultima piesă era din lemn foarte masiv, închis la culoare şi lucios, şi era sculptată în stil chinezesc – picioare cu gheare şi ideograme cu urări de viaţă lungă de-a lungul marginii tăbliei. Sub masă se aflau alte patru mese mai mici care puteau fi trase în caz că mai soseau musafiri.

În a şaptea zi, ultima, am cumpărat toată vesela şi argintăria. Deja locuisem destul în casa tatei ca să-mi dau seama şi singură de ce aveam nevoie – de două seturi din fiecare fel!

Am luat un set pentru petreceri, unul pentru uz zilnic, câte zece bucăţi din orice în fiecare set. Şi nu erau doar farfurii şi cuţite şi furculiţe, cum au americanii, un set simplu şi unul elegant. Toate erau elegante! Fildeş sau argint. Îţi închipui?

Era argint chinezesc, argint curat, fin, ca banii pe care-i puteai da la schimb.

La magazin aveau o masă mare, lungă, şi am pus pe masă toate lucrurile pe care le alesesem. Am dansat prin magazin, luând când una, când alta, de parcă asta făcusem zilnic de când mă ştiam, fără să-mi fac nicio grijă cât de mult costau. Am luat căni de argint pentru sosul de soia, ceşti de argint pentru ceai, cupe de argint pentru vin, o tăviță de argint pe care stătea doar o lingură mică de supă. Şi am luat linguri de mai multe mărimi, unele pentru supa cu carne, unele din care sorbeai desertul, de pildă, supa din semințe de crin care-mi plăcea atât de mult, apoi mai erau două mărimi, una mică şi una mare, dar nu-mi mai amintesc la ce anume se foloseau. Şi, asortate cu toate astea, am luat castroane de supă de patru mărimi, nu din argint, dar numai pentru că s-ar fi încins prea tare ca să le ții în mână. Însă erau făcute dintr-un porțelan foarte bun şi pictate cu auriu pe margine. Apoi am luat farfurii de două mărimi, mică şi mai mică, pentru că San Ma mi-a atras atenția:

— Dacă alegi o farfurie prea mare, e ca şi cum ai spune că n-o să mai apuci să mănânci iar câte zile oi avea.

Beţişoarele mele erau cele mai bune, tot din argint, fiecare pereche era legată printr-un lănțişor, astfel încât să nu poată fi despărțite sau pierdute niciodată. Şi tocmai când credeam că ajunsesem la capăt cu cumpărăturile, vânzătorul îmi arătă o piesă micuță din argint, în formă de peştişor care țâşneşte din apă. Şi pe loc am ştiut că-mi trebuia şi aşa ceva, pentru că în această mică podoabă îți puteai pune beţişoarele, era o modalitate de a te opri din mâncat câteva clipe ca să-ți admiri masa, să-ți priveşti musafirii, să te feliciți singură şi să zici: Cât de norocoasă sunt.

În a şaptea zi de cumpărături pentru zestre, doar cu câteva săptămâni înainte de nuntă, exact la asta mă gândeam: Cât de norocoasă sunt. Nu-mi trecea prin minte nimic neplăcut. Eram sigură că viața mea se schimbase, că devenea mai bună cu fiecare zi, că fericirea mea nu se va sfârşi în veci. Iar acum va trebui să mă rog zeilor în fiecare zi, însă doar ca să le ofer neîncetat mulțumiri pentru toate lucrurile bune cu care eram binecuvântată neîncetat.

Închipuie-ți cum arătam în magazinul acela, zâmbind,

aşezată la masa lungă, încărcată cu toate lucrurile mele. Mi-am probat fericirea sub ochii lui San Ma şi ai vânzătorului. Mi-am luat beţişoarele de argint. M-am făcut că apuc o bucăţică delicată de mâncare de pe o farfurie de argint. M-am întors într-o parte şi îmi imaginam că spun: „Dragul meu, ia tu asta, e cea mai gustoasă parte din cel mai gustos peşte. Nu, nu eu, e pentru tine, ia-o".

Aşa eram pe-atunci, visam la toate felurile în care îmi voi cinsti soţul. Şi pot să recunosc: Mă gândeam şi cum aş putea să-mi etalez bogăţia – toate ospeţele pe care le voi da. Unul în cinstea tatei, pe care-l respectam atâta acum. Unul în cinstea lui San Ma, în calitate de mamă onorifică. Unul în cinstea viitorilor mei socri, pe care eram sigură că voi învăţa să-i respect. Unul în cinstea primului meu fiu, atunci când va hotărî să se nască. Unul în onoarea Mătuşii Bătrâne şi Mătuşii Noi, pentru că mă lăsaseră să plec. Şi unul în cinstea Aluniţei, poate chiar şi a ei, atunci când voi alege s-o iert.

Mai târziu am aflat: San Ma cumpărase o zestre de cinci ori mai mare şi mai bună pentru fiicele lui Si Ma. Am aflat: Tata a ştiut de la început că familia Wen nu era o familie prea bună. Aşa că, îngăduindu-mi să mă mărit cu cineva din familia asta, îmi dădea de înţeles că nici eu nu prea eram bună.

Dar sunt sigură că nici măcar el nu-şi închipuise cât de rea era de fapt familia Wen. Toată mobila de zestre pe care am ales-o în cele şapte zile? – familia lui Wen Fu a luat-o pe toată şi a expediat-o cu vaporul în America şi Anglia, incluzând-o în afacerea lor cu exporturi.

Plăpumile şi învelitorile din mătase? – surorile lui Wen Fu şi nevestele fraţilor lui le-au luat pe toate. Iar darurile de nuntă de la rude şi prieteni, ramele elegante din argint, peria de păr şi oglinjoara din argint masiv, vasele englezeşti drăguţe pentru spălat şi urcioarele pictate? – mama lui Wen Fu le-a pus pe mesele din camera ei.

A existat ceva din zestrea mea pe care nu mi l-au furat – pentru că deja îl furase cineva. S-a întâmplat în ziua în care o servitoare a plecat să-şi îngrijească mama bolnavă în sud. Iar mama lui Wen Fu, care nu prea o avusese niciodată la inimă pe servitoarea asta, a ajuns rapid la o concluzie plină de furie. În timp ce-o blestema pe hoaţa asta fugară că-i furase zece

perechi de beţişoare de argint, eu le ascundeam sub căptuşeala geamantanului.

Mulţi ani de atunci încolo, în vremuri grele, scoteam o pereche de beţişoare şi o ţineam în mână. Simţeam în palmă greutatea argintului, solid, imposibil de frânt, ca speranţele mele. Legănam lănţişorul acela care simboliza faptul că perechile nu puteau fi despărţite, nu se pierdeau niciodată. Apucam aerul, nimicul, cu beţişoarele.

Îţi închipui ce inocentă eram, cât de puternică îmi era inocenţa? Încă mai aşteptam ziua în care să pot scoate în sfârşit beţişoarele acelea de argint la lumina zilei, să nu le mai tăinuiesc. Încă mai visam la serbările pe care le voi da, la fericirea ce încă va să vină.

8 – Prea mult *Yin*

Acum vezi cum eram odată. N-am gândit întotdeauna negativ, cum spuneți tu şi Helen. Când eram tânără, voiam să cred în ceva bun. Iar când binele a început să se îndepărteze, tot mai voiam să mă agăț de el, să-l fac să rămână.

Acum sunt un pic mai atentă. Nu ştiu de ce mă critică Helen pe tema asta. Ar trebui să se critice pe sine. Vezi cum e ea. Vede ceva bun – copiii ei se poartă frumos – şi se gândeşte la rău. Te întreb, nu e gândire negativă să crezi că o să mori în curând pentru că lumea se poartă frumos? Avem şi noi expresia asta în chineză, gândire *daomei,* doar că poate e chiar mai rău. Dacă gândeşti *daomei, daomei* o să fie. Dacă Helen crede că o să moară... ei, nici măcar n-ar trebui să rostim asemenea cuvinte.

Eu nu zic decât atât: Ştiu cum e să auzi poveşti urâte şi să crezi că sunt adevărate. Ai noroc că nu ți s-a întâmplat niciodată. Dar asta s-a întâmplat cu mariajul meu – chiar de la început.

Bineînțeles, poate căsnicia mea n-a avut niciodată şanse de reuşită. Dacă te măriți cu un om de nimic, ai parte de o căsnicie de nimic, n-ai cum altfel. Însă fără grijile pe care mi le-a vârât în cap Alunița, poate aş fi găsit câteva răstimpuri de fericire înainte ca tot adevărul să iasă la iveală.

Iată ce s-a întâmplat: Cu trei zile înainte de nuntă, Alunița a făcut ceva foarte urât. Mi-a tot vârât pe gât veşti despre familia Wen care mi-au acrit stomacul. Iar a doua zi mi-a spus o poveste secretă despre pericolele care te pasc dacă-l iubeşti prea mult pe Wen Fu. Şi în ziua următoare am plecat la Shanghai să mă pregătesc de nuntă, deja îngrijorată că mariajul meu era sortit dezastrului.

La vremea aceea nu credeam că Alunița îmi spunea toate astea ca să se răzbune pe mine pentru că mă măritam cu Wen Fu. După ce m-am întors din casa tatei, a început din nou să se poarte prieteneşte cu mine. Mi-a arătat poze cu mirese dintr-o revistă americană, mi-a zis ce stil de rochie de mireasă mi s-ar potrivi cel mai bine, una albă din satin cu o trenă lungă de trei metri. Mi-a arătat rochia pe care se gândea s-o

poarte ea, deşi nu o rugasem să-mi fie domnişoară de onoare.

I-am zis că Mătuşa Bătrână îmi alesese deja rochia de mireasă: o *qibao* lungă roşie cu o jachetă brodată. Aluniţa îşi încreţi nasul.

— Haine ca la nunţile ţărăneşti, zise ea şi pufni. Trebuie să ai o rochie de mireasă occidentală. Nicio fată din Shanghai care se respectă nu se mai mărită doar în haine chinezeşti. Ce demodat! Uită-te la revista asta.

Aluniţa era deja aşa, rebelă când era vorba de vechile tradiţii, doar că nu avea propriile ei idei.

— Demodat sau nu, am zis, Mătuşa Bătrână nu va fi niciodată de acord să port o rochie albă.

— Doar oamenii fără educaţie cred că albul e de doliu, argumentă Aluniţa. Dacă o laşi pe ea să hotărască totul, o să te trimită la nuntă într-un palanchin roşu neacoperit – cu fanfara satului trăgând după ea o procesiune de cerşetori! Şi toţi prietenii importanţi ai tatălui tău se vor da jos din maşinile lor şi vor râde.

Aluniţa scoase un hohot ca un nechezat de cal ca să-mi arate ce-or să-mi audă urechile în ziua nunţii.

La asta nu mă gândisem.

— Ei! Nu mai fi aşa de serioasă, zise. Chiar acum o să vorbesc cu mama despre asta. O să-i spun şi de ce trebuie să fim amândouă fardate la nuntă. Şi fetele de familie foarte bună se fardează, nu numai cântăreţele şi fetele de joasă speţă. Uită-te numai la surorile Song.

Acum că Aluniţa îmi promisese că mă ajută, mi-am permis să las să se vadă un pic, din când în când, cât de bucuroasă eram că mă măritam. I-am povestit despre cele două ospeţe care se organizau, unul la un restaurant bun al unui prieten de-al familiei Wen, celălalt la sediul YMCA, care era o clădire modernă şi foarte stilată din Shanghai sau cel puţin aşa era în 1937. Acum numele nu prea mai dă bine, dar, îţi spun, pe atunci era un loc foarte bun pentru ospeţe.

I-am povestit Aluniţei şi despre unele piese de mobilier pe care le cumpărase tata pentru zestrea mea, despre măsuţa de toaletă cu modelul în evantai – lucrurile pe care ţi le-am povestit şi ţie. I-am spus că familia lui Wen Fu dăduse în dar patru mii de yuani.

— Vezi ce generoşi sunt. Vezi ce mult mă preţuiesc, am zis.

Ei bine, aici ştiam că mă cam lăudam.

— Mă aştept ca viitoarea mea familie să plătească cel puțin patruzeci de mii, zise Alunița cu o expresie îngâmfată.

Remarca ei a fost ca o palmă pe obraz. Am făcut ochii mari.

— Ții minte ce-a zis ghicitoarea, adăugă Alunița. Eu voi intra într-o familie înstărită din Shanghai, mult mai bogată decât aceea din partea locului la care am renunțat.

Şi atunci mi-am dat seama: îmi spunea că ea alesese, cu mult înainte de cererea în căsătorie, să renunțe la Wen Fu pentru cineva mai bun. Aşa salva onoarea amândurora, a ei pentru că îl pierduse pe Wen Fu, a mea pentru că i-l luasem.

Mi s-a părut foarte generos din partea ei să găsească un pretext pentru ca amândouă să acceptăm ce se întâmplase. Şi aşa am ajuns din nou ca două surori pentru puținul timp pe care aveam să-l mai petrec împreună cu familia mea. De fapt, din ziua aia şi până m-am măritat, ne-am adresat una alteia cu *tang jie,* „soră de zahăr" – aşa îi spuneai prieteneşte verişoarei tale.

Dar răutatea pe care mi-a zis-o Alunița nu a fost vorbăria despre bani. Aşa doar mă convinsese că era sinceră.

Cu trei zile înainte de nuntă, casa noastră era plină de rude venite de departe – din partea Mătuşii Bătrâne, din partea Mătuşii Noi, veri de care eram legați prin căsătorii complicate. Cu atâția oameni în jur, era prea mult zgomot ca să poți să tragi un pui de somn după masa de prânz. Aşa că Alunița a ieşit la plimbare, iar eu am început să-mi împachetez lucrurile şi să-mi învelesc bijuteriile în pânză moale.

Cu câteva zile în urmă, mi se înmânaseră o mulțime de cadouri la o mare masă în familie: Un inel cu piatră de jad ovală din partea mamei tatălui meu, un colier de aur din partea tatei, două brățări de aur de la Mătuşa Bătrână şi Mătuşa Nouă. Şi mai era ceva; Mătuşa Bătrână mi i-a dat când nu ne privea nimeni: cerceii imperiali de jad care-i aparținuseră odată mamei, cei despre care mama spusese că vor fi cândva ai mei.

Tocmai mi-i puneam, amintindu-mi ce-mi spusese mama – despre valoarea cerceilor şi valoarea cuvintelor mele când Alunița veni fuga înapoi în cameră. Îmi şopti că trebuia să-mi spună ceva, că ar trebui să mergem în seră să vorbim. Am

lăsat imediat baltă ce făceam şi am ieşit. Secretele spuse în seră erau întotdeauna cele mai straşnice, periculoase pentru cei care le ştiau, periculoase pentru ceilalți. Ne-am croit cu greu drum printre ghivecele sparte, apoi am dat peste mobila de ceai din copilăria noastră, două scaune de grădină cu spătarele rupte.

Aluniţa îmi povesti că stătuse pe treptele din faţă ale părţii din casă dinspre Apusul Nou. Iar în spatele ei, pe veranda închisă, îi auzea discutând pe bărbaţii din familie. Mătuşa Bătrână îi dăduse afară din camera de zi pentru că fumau trabucuri şi descoperise că unora le mai plăcea şi să scuipe pe covor. Aşa că ieşiseră acolo, pe verandă, fumând şi scuipând.

Aluniţa îmi spuse că-i tot auzise discutând despre aceleaşi chestii plicticoase: noul prim-ministru japonez, exploziile de la fabrică, greve, apoi un subiect nou: afacerile cu gunoi – sau *laji.*

— Un unchi spunea că oamenii din Shanghai caută înnebuniți orice modalitate să se îmbogățească din *laji* străin. Americanii, britanicii, francezii – ăştia mereu aruncă resturi din afacerile lor, aruncă mâncare doar pentru că fac prea multă. Împachetează lucruri în cutii de lemn şi când despachetează, aruncă la gunoi cutiile. Lasă baltă mobila atunci când se întorc în țara lor.

Unchiul spunea că e uşor să te îmbogăţeşti pe spinarea străinilor. Nici nu trebuie să fii prea deştept. Le zici: „Contra unei mici sume, pot să-ți ridic eu gunoiul – hainele vechi, lemnăria şi mobila care nu îți mai trebuie”. Şi după ce te plătesc, te duci şi vinzi lucrurile astea de aruncat altcuiva. Aşa poți să faci aproape peste noapte avere să-ți ajungă trei generații.

— De ce-mi spui toate astea? am întrebat-o pe Aluniţa.

Nu mi se părea că genul ăsta de discuții de afaceri se ridica la nivelul secretelor din seră.

— Nu am terminat, răspunse Aluniţa. Ți-am povestit prima parte doar pentru că după aceea un alt unchi a spus că măcar genul ăsta de afaceri cu gunoi nu e aşa de rău ca un alt fel de afacere, cel puțin nu e necinstit.

— Ce fel de afacere necinstită? am zis, imaginându-mi că Aluniţa o să se apuce să-mi povestească despre „nevestele de misionar”.

Asta le spuneau cerşetoarele disperate străinilor: „O să fiu nevasta ta de misionar la noapte. Salvează-mă. Te rog, salvează-mă”.

În loc de asta, Aluniţa zise:

— Vorbea despre afacerea familiei Wen. Zicea că ei le vând gunoi *chinezesc* străinilor, mai ales oamenilor din America şi Anglia.

Am simţit pe loc că mă lasă puterile.

— Ce fel de gunoi?

— Vând orice e spart sau ciudat sau interzis, răspunse Aluniţa. Lucrurilor sparte le zic „de la dinastia Ming”. Ciudăţeniilor le zic „de la dinastia Qing”. Iar lucrurilor interzise – nu le spun altfel pentru că nu-i nevoie să ascunzi asta.

— Ce fel de lucruri interzise?

— Unchiul a zis că tatăl Wen se duce prin cătune şi zone de la ţară lovite de secetă sau inundaţii sau lăcuste. Şi află repede care familii nu-şi pot plăti chiria, care sunt silite să-şi vândă ultima bucată de pământ ca să nu moară de foame. Şi, pe câţiva bănuţi de aramă, cumpără portrete ale strămoşilor morţi. Chiar aşa e! Nu te mint! Oamenii ăia sunt atât de disperaţi, că acceptă să se despartă de altarele propriilor rude. Îţi închipui aşa ceva? Toţi strămoşii ăia emigrând în America fără voia lor. Şi într-o zi se trezesc şi – ai-ia! – atârnă pe pereţi occidentali şi ascultă cum vorbeşte lumea într-o limbă pe care nu o înţeleg!

Aluniţa râse cu poftă.

— Nu se poate să fie adevărat, am zis. Familia Wen expediază numai marfă de bună calitate, cea mai bună. Aşa a spus tuşa Miao.

— Şi bărbatul lui Miao-miao era acolo, replică Aluniţa. Până şi el zicea că Wen-ii fac afaceri necurate. E drept, a spus că fac o groază de bani. Străinii se dau în vânt după portretele alea. Dar sunt bogăţii adunate profitând de tragedia altuia. Motivul pentru care a trebuit să vândă e unul grav. Dar cea mai cruntă tragedie nu s-a întâmplat încă. Bărbatul tuşii Miao zicea că atunci când or să moară cei din familia Wen şi se vor duce pe lumea ailaltă, poţi să bagi mâna-n foc că toţi strămoşii oamenilor ălora vor sta la poartă, gata să-i de-a afară-n şuturi.

Am sărit de la locul meu şi mi-am scuturat praful de pe rochie.

— Nu cred. Oamenii ăia sunt doar invidioşi. Ştii cum e bărbatul lui Miao-miao, şi ceilalți la fel. Tot timpul mint.

— Eu nu-ți spun decât ce-am auzit. De ce te superi pe mine? Poate nu-i adevărat. Ce contează? Oricum, e o afacere profitabilă. Nu fac nimic ilegal. Aşa se fac afaceri în stil modern cu străinii.

— Oamenii n-ar trebui să zică aşa ceva despre familia soțului meu, am spus eu şi am dat din deget spre ea. Nu trebuie să mai repeți minciuna asta de față cu nimeni.

Toată ziua şi toată noaptea m-am gândit la ce-a spus Alunița. Mi-am tot zis: Nu-i adevărat. Dar stomacul mi se împotrivea şi m-a făcut să simt adevărul în alt fel. Mi s-a făcut rău.

Desigur, aveam şi alte motive să fiu agitată, doar gândindumă la nuntă, la toți oamenii care vor fi acolo, tata, prietenii săi sus-puşi, surorile mele vitrege, soții şi copiii lor. Când i-am zis Mătuşii Bătrâne că m-am îmbolnăvit, a zis:

— Sigur că te simți rău. Mai ai puțin şi-ți părăseşti familia, începi o viață nouă.

M-a băgat în pat şi mi-a dat să mănânc o supă fierbinte şi amară, şi atunci mi-am zis că n-o mai văzusem niciodată atât de grijulie.

Alunița a venit să mă vadă a doua zi după-masă, pe când stăteam în pat. A zis că se dusese din nou pe verandă şi mai auzise o poveste.

— Nu mai vreau să aud nicio poveste, i-am spus.

— Nu are legătură cu familia Wen, insistă ea. Nici cu afacerile. E o poveste pe cinste. Apoi se aplecă în față şi-mi şopti la ureche: O poveste cu sex.

Când am auzit-o pe Alunița rostind cuvintele acelea, „poveste cu sex", am ciulit urechile. Am chicotit amândouă şi m-am ridicat în capul oaselor să ascult.

Eram foarte naivă pe atunci, mai rău decât majoritatea fetelor din China. Nu eram ca tine, care ai văzut filme despre corpul tău la şcoală, ai ieşit cu băieți la şaisprezece ani, te-ai îndrăgostit în primul an de colegiu de băiatul ăla, Randy. Făceai prostii cu el, nu? Vezi, nici măcar azi nu poți să recunoşti. Vedeam ce față aveai când erai cu el. Văd şi ce față ai făcut acum, ți-e jenă. Mama ta nu-i chiar aşa de naivă.

Bineînțeles, chiar înainte să mă mărit, altfel stăteau lucrurile.

Credeam că sexul e ceva misterios, ca şi cum te duceai în vreun colț îndepărat al Chinei. Uneori era o pădure răcoroasă şi întunecată. Alteori era un templu din ceruri. Asta credeam eu despre sex.

Şi mai ştiam unele lucruri – din zvonurile pe care mi le zicea Alunița sau din poveştile pe care le auzeam sau ni le imaginam împreună. Ştiam că sexul era un alt gen de lucru interzis, dar nu precum vânzarea de portrete ale strămoşilor, bineînțeles. Ştiam că bărbatul atinge femeia în zone secrete, că-i atinge tălpile, de exemplu. Ştiam că uneori femeia trebuia să-şi dea jos toate hainele. Şi că bărbatul are o chestie bărbătească – nimeni nu mă învățase cum se spune de fapt, ci doar cuvântul pentru ce au băieții, pentru că văzusem *jiji*-urile verişorilor mei mai mici. Aşa că ştiam cum arată chestia bărbatului: un boț roz de carne moale, la fel de mică şi de rotundă ca unul dintre degetele mele de la picior. Şi dacă un bărbat nu voia să se scoale în toiul nopții şi să folosească oala, putea doar să o-ntrebe pe nevastă-sa dacă îşi putea vârî *jiji*-ul între picioarele ei.

Asta e tot ce ştiam despre sex din poveştile pe care le auzisem. Țin minte că eu şi Alunița râdeam până ne dădeau lacrimile. Vai, era îngrozitor! Bărbatul face *xu-xu* în femeie, umplând-o ca pe o oală de noapte! Vezi ce inocentă eram?

Pe atunci ni se părea tare amuzant că asta li se întâmplase Mătuşii Bătrâne şi Mătuşii Noi. Dar chiar înainte de nuntă, am început să gândesc totul altfel. Şi îmi făceam griji că acum aşa ceva mi se va întâmpla mie. Voi deveni oala de noapte a soțului meu! De-asta cumpărasem trei pentru zestrea mea, una în plus pe care s-o pun lângă patul nostru.

Aşa că-ți dai seama cât de nerăbdătoare eram să aud povestea indecentă a Aluniței, mai ales că, mă măritam peste două zile.

— Azi după-amiază, zise Alunița chicotind deja, unul din unchi a zis o poveste porcoasă despre însurăței.

— Care unchi?

— Vărul Mătuşii Vechi, din Ningbo. Ştii despre care vorbesc.

— Unchiul Broască-Țestoasă! am exclamat.

Aşa îi ziceam noi tot timpul după ce Micul Gong i-a strecurat o broască-țestoasă în supă, iar el i s-a plâns Mătuşii

Bătrâne că supa nu fiersese destul. Era foarte urât să-i spui unui bărbat „broască-țestoasă”. Aşa ziceai dacă bărbatul era prea prost să vadă că-l înşală nevasta pe față.

În orice caz, aşa-l poreclisem. Iar Alunița îmi povesti ce spusese unchiul Broască-Țestoasă pe verandă.

— Le zicea că se întâlnise cu un vechi prieten din şcoală, începu Alunița. Iar fostul coleg i-a zis: „Îl ții minte pe Yao, vărul meu din partea mamei?”. Iar unchiul Broască-Țestoasă i-a răspuns: „Sigur, tânărul acela slab cu care am fost la cursele de cai cam acum trei ani. A pariat pe mârțoaga aia care n-a fost în stare nici măcar să treacă linia de sosire. Ce mai face? Sper că s-a lăsat de pariuri”.

Apoi amicul deveni foarte serios şi-i dădu de ştire că Yao se însurase anul trecut cu o fată pe care familia lui nu o plăcea. Familia ei nu era prea respectată, erau ceva negustori din clasa mijlocie care făceau comerț cu sos de soia japonez, în orice caz, erau mult mai jos decât familia lui Yao. Şi fata nu era nici cine ştie ce frumusețe. Aşa că trebuie să-l fi sedus pe Yao, trup şi suflet, convingându-l că trebuia să se opună familiei sale şi să le zică: Îmi pare rău, mamă, tată, dar trebuie să mă însor cu fata asta orice-ar fi.

Când ajunse aici, Alunița se aplecă spre mine.

— Apoi unchiul Broască-Țestoasă le şopti celor de pe verandă ce anume credea el că făcuse fata ca să-l seducă pe Yao.

Alunița se aşează la loc.

— Dar toată lumea râdea de se prăpădea, aşa că n-am prea putut să aud ce zicea, în afară de cuvintele „amor ca între orătănii” şi „mâini care mulg vaca” şi „trucuri din grădina nocturnă”.

— Ce înseamnă cuvintele alea? am întrebat.

Alunița se încruntă gânditoare.

— Sunt un fel de trucuri magice pe care le poate face o fată cu trupul ei. Cred că înseamnă că a învățat asta de la un străin. În orice caz, mama şi tatăl lui Yao s-au opus alegerii sale, l-au amenințat. Spuneau că fata nu avea deloc maniere şi că era prea aprigă, prea puternică. Dacă se însura cu fata aia, au zis ei, nu-i mai dădeau niciun ban.

Dar deja Yao era atât de robit de fata aia că nu se mai putea împotrivi. Până la urmă familia a cedat, pentru că era unicul

lor fiu – ce puteau să facă? Aşa că Yao a luat-o de nevastă şi s-au mutat în casa părinţilor lui. O vreme părea că totul o să meargă bine. Fata şi socrii se certau din ce în ce mai puţin. Iar Yao deveni din ce în ce mai vrăjit de fată, deşi îi era deja nevastă.

Aluniţa trase adânc aer în piept, se ridică în capul oaselor şi răsuflă zâmbind larg, de parcă ajunsese la capătul poveştii, la sfârşitul fericit. Dar dintr-odată respiră adânc şi zise:

— Şi atunci ghici ce s-a întâmplat.

Am clătinat din cap şi m-am aplecat înainte.

— Yao şi mireasa lui erau căsătoriţi doar de trei luni, când – dezastru! În toiul nopţii mama s-a trezit şi i-a auzit pe fiul şi nora ei certându-se. Yao blestema, iar fata plângea şi implora. Mama şi-a zis: Bun, acum o învaţă să fie mai ascultătoare. Însă apoi – ciudat! – fiul ei s-a oprit din blestemat, dar fata tot mai implora. Şi după câteva minute fata a început să ţipe, ca un animal. A tot ţipat şi-a ţipat, nu se mai oprea.

Mama şi restul familiei au dat buzna în camera fiului. Ai, ghici ce-au văzut? Cuplul gol puşcă. Yao întins deasupra şi nevastă-sa urlând sub el, încercând să-l tragă pe bărbat de pe ea. Dar Yao nu s-a dat jos. Nu mişca deloc. Părea din lemn, ca o statuie. Iar fata ţipa: „Am rămas prinşi unul de altul. Ajutaţi-mă! Ajutaţi-mă!”. Era adevărat, rămăseseră lipiţi ca doi câini.

— Nu se poate! am exclamat.

— E adevărat, e adevărat! Mama a încercat să-i despartă, şi-a bătut fiul pe spate ca să-l trezească. A tot împins până când fiul şi nevastă-sa s-au rostogolit pe-o parte. Atunci a văzut chipul cenuşiu al fiului ei, ochii strâns închişi de durere, gura holbată. Iar mama a început să plângă şi să-şi pălmuiască nora. „Dă-i drumul! Dă-i drumul, diavoliţă ce eşti!” a ţipat.

Acum era rândul tatălui să-şi salveze fiul. A împins-o pe mamă afară din cameră. I-a strigat unui servitor să se ducă în grabă să aducă găleţi cu apă rece. Iar tatăl a turnat apa peste cei doi, pentru că văzuse că funcţiona la câini. O găleată, două găleţi, încă una şi încă una – era s-o înece pe sărmana fată. Apoi s-a lăsat şi el păgubaş şi l-a chemat de medic.

Doctorul a sosit, s-a dus mai întâi la fiu şi l-a găsit deja rece şi ţeapăn. Dar, în loc să-i tulbure şi mai rău pe cei din familie, care deja puneau la cale s-o omoare pe fată ca s-o facă să le elibereze fiul, le dădu dispoziţii servitorilor, cu glas scăzut, să-i

aducă o saltea de paie. Apoi prepară repede un amestec din frunze de moxa, alaun uscat şi oţet cald. A încercat să ungă cu el locul unde se prinseseră Yao şi fata. Şi când tot nu se dezlipiră, o puse pe fată să bea o mulţime de *maotai* până se îmbătă criţă. Şi, pe când stătea întinsă pe salteaua de paie, râzând şi plângând, servitorii o cărară afară din casă, cu soţul mort încă zăcând deasupra ei.

Unchiul Broască-Ţestoasă a zis că la spital au reuşit în sfârşit să-i despartă pe soţi. Şi toţi ceilalţi unchi au început să şuşotească între ei, încercând să ghicească ce soluţie găsiseră până la urmă: „Au întins-o pe un strat de gheaţă până când a început să strănute aşa de tare, că l-a dat afară". „I-au uns cu ulei fierbinte ca să-i facă să alunece unul din celălalt". Apoi l-am auzit pe unchiul Broască-Ţestoasă spunând că nu are niciun chef să explice – dar nu-i aşa că e îngrozitor ca vechiul său prieten, Yao, să meargă pe lumea cealaltă preschimbat în eunuc? Uaa! Apoi toată lumea a râs şi a scuipat pe podeaua verandei.

— Îţi închipui aşa ceva? Au râs, fără pic de compasiune pentru sărmanul om şi nevasta lui. Apoi unchiul Broască-Ţestoasă le-a zis să facă linişte. A spus că e o poveste adevărată. Fostul lui coleg de şcoală s-a dus la înmormântare, aşa a aflat ce se întâmplase. Şi chiar dacă familia a încercat să tăinuiască scandalul, când l-au coborât pe Yao în mormânt, deja toată lumea ştia că părinţii avuseseră dreptate de la început. Fata fusese prea puternică. Avea prea mult *yin*, esenţă feminină. Ajunsese să-şi iubească soţul cu atâta înverşunare, încât atunci când acesta şi-a unit corpul cu al ei, l-a închis acolo, nu voia să-i dea drumul. A început să-l secătuiască de sămânţă. Iar sămânţa s-a tot deşertat, fără s-o poată opri, până n-a mai rămas niciun strop şi bărbatul a murit.

— Ce înseamnă cuvântul ăsta, „sămânţă"? am întrebat.

— Anh! Nici măcar atâta lucru nu ştii?! exclamă Aluniţa. E o esenţă bărbătească, *yang*. Bărbatul o strânge ca pe o licoare în corpul lui – aici înăuntru. Aluniţa trasă cu degetul o linie din creştetul capului până la locul dintre picioarele ei. Reprezintă cele zece mii de generaţii de strămoşi bărbaţi, din tată-n fiu. De-asta e bărbatul bărbat, din cauza licorii lui, *yang*.

— Atunci de ce ar râvni femeia la licoarea asta, *yang*?

— Pentru că… şi Aluniţa se încruntă.

— Fii sinceră, am zis.

— E cam aşa. Dacă femeia poate să strângă destul *yang* înăuntrul său, poate să facă fii. Dacă n-are destul, atunci naşte doar fiice. Aşa că, vezi tu, dacă femeia are prea mult *yin,* atrage şi mai mult *yang* de la soţul ei. Fata aia l-a golit pe bărbatul ei de *yang,* de viaţă şi de toate generaţiile lui viitoare.

— Ce s-a întâmplat cu ea?

— Bineînţeles, acum părinţii o urăsc de moarte. Dar nu au dat-o afară. Iar ea n-a plecat. Unde se putea duce? Nu va mai putea să se recăsătorească niciodată – cine şi-ar putea dori o asemenea nevastă? Aşa că trăieşte şi azi în casa soţului ei decedat. Soacra se poartă cât poate de urât cu ea. Îi spun că o ţin acolo doar pentru ca atunci când în sfârşit va muri, ceea ce speră să se întâmple foarte curând, să o îngroape lângă fiul lor. Aşa, tot ya*ng*-ul pe care i l-a luat, care acum îi inundă trupul, se va întoarce la el.

Aluniţa îmi arse una peste picior.

— Nu te mai uita aşa la mine. E o poveste adevărată. Unchiul Broască-Ţestoasă cunoaşte familia aia. Poate ştie chiar şi unde locuieşte fata aia, undeva în Shanghai. Poate putem să aflăm. Poate mergem pe acolo odată şi o vedem la fereastră. Mă întreb cum arată fata asta care şi-a iubit atât de mult soţul, că l-a stors de viaţă. De ce te uiţi aşa la mine?

— E o poveste adevărată? am şoptit.

— E o poveste adevărată, răspunse Aluniţa.

Două nopţi mai târziu, în noaptea nunţii, mi-a fost frică. Când soţul meu s-a dezbrăcat, am ţipat. Tu nu ai ţipa dac-ai vedea că *jiji*-ul soţului tău nu seamănă deloc cu acela al verişorilor tăi? N-ai crede că *yang*-ul său e gata-gata să ţâşnească şi să se reverse din corp?

Am mărturisit asta. Mi-a fost teamă să-mi iubesc soţul chiar de la început. Bineînţeles, pe atunci eram o fată necugetată. Am crezut-o pe Aluniţa, o fată plină de mândrie prostească. Dar dacă eu eram necugetată, şi Aluniţa era necugetată. Pentru că l-a crezut pe unchiul Broască-Ţestoasă, un om la fel de încet la minte ca şi făptura pe care a găsit-o înotând în supa lui. Iar unchiul Broască-Ţestoasă era necugetat pentru că l-a crezut pe fostul său coleg, care mai târziu l-a denunţat, în timpul Revoluţiei Culturale. Şi cine ştie pe cine crezuse colegul

de şcoală?

De ce spun oamenii asemenea lucruri? De unde ştii în cine să ai încredere? Şi de ce dăm întotdeauna crezare mai întâi lucrurilor rele?

Mai târziu am visat la fata aceea, închipuindu-mi ce s-a ales de ea. Visez să-i scriu o scrisoare Aluniței.

Alunița, am să zic, o mai ții minte pe fata aia de acum mai bine de cincizeci de ani, cea care spuneai că şi-a secătuit soțul? Am văzut-o ieri. Da, chiar aşa, am văzut-o în America. Socrii i-au murit în război, de febră tifoidă. Apoi a venit în țara asta şi s-a măritat cu altcineva, cu un chinez, bineînțeles.

Acum e mult mai bătrână, dar încă se mai vede că în tinerețe a fost frumoasă, mult mai frumoasă decât a descris-o unchiul Broască-Țestoasă. Ea şi cel de-al doilea soț sunt încă foarte fericiți împreună – aşa e, după patruzeci de ani de căsnicie.

Locuiesc într-o casă mare din San Francisco, în California, una de două niveluri, cu ipotecă mică, trei dormitoare şi două băi, destul de încăpătoare pentru toți nepoții ei când vin în vizită. Iar nepoții vin s-o vadă tot timpul – toți patru, două nepoate, copiii fiicei sale, doi nepoți, copiii fiului ei. Da, îți închipui – şi fiice, şi fii dintr-o femeie cu prea mult *yin*!

Bineînțeles că e o poveste adevărată. Am văzut-o cu ochii mei. Am aflat unde locuieşte. Am trecut prin fața casei sale. Şi mi-a făcut cu mâna de la fereastra ei.

9 – Cea mai bună perioadă a anului

Am cunoscut-o pe Helen după ce m-am măritat. Şi, credemă, nu mai suntem oamenii care eram în 1937. Ea era necugetată, iar eu eram inocentă. Şi după anul acela, ea tot necugetată a rămas, doar că acum era mai încăpățânată. Iar eu mi-am pierdut inocența şi am regretat întotdeauna ce-am pierdut. Şi pentru că am pierdut atât de multe, îmi amintesc atât de multe. Cât despre Helen – ea doar crede că-şi aminteşte.

De câte ori vorbeşte despre trecut, Helen spune: „Ce tinere şi frumoase eram amândouă, ții minte? Acum uite cum mi s-a îngroşat trupul!". Râde şi oftează, de parcă acum, în clipa asta, renunță la frumusețea ei pentru prima oară. Apoi îşi vede iar de împletit, clătinând din cap şi zâmbind, spunându-şi în sinea ei: Ce bine-i să-mi amintesc!

Dar nu aşa era. Pentru că eu țin minte cum arăta Helen când am întâlnit-o.

Asta a fost în primăvara lui 1937, la Hangzhou, unde eu şi Helen am locuit amândouă cinci luni, poate, când soții noştri îşi terminau instrucția la o şcoală a forțelor aeriene după model american, care se afla lângă oraşul vechi. Pe atunci n-aveam decât nouăsprezece ani, şi tot mai credeam că puteam găsi un răspuns pentru fiecare dorință. Şi pentru că eram măritată cu Wen Fu doar de o lună, tot mă mai credeam norocoasă, mândră că eram nevasta unui viitor erou. Pe atunci, înainte de război, toată lumea ne credea norocoase pentru că ne căsătoriserăm cu piloți din forțele aeriene, doar trei sau patru sute în toată China.

Când am făcut nunta, nu ştiam că mă mărit cu un bărbat care tocmai se înrolase. Nu eram proastă. Nimănui nu i-a trecut prin cap să mi-o spună. Oricum, două sau trei săptămâni mai târziu, am aflat. Wen Fu mi-a zis că o să se facă pilot. Piloții, a zis el, fuseseră aleşi din cele mai bune familii şi cele mai bune şcoli. Iar acum sosise înştiințarea: Urma să fie trimişi la Hangzhou pentru a fi instruiți special, cu felicitări din partea doamnei Qiang, în numele soțului ei, generalul. Wen Fu spunea că trebuie să plece în doar câteva

zile. Ce puteam să zic? M-am dus cu el.

Când am ajuns la Hangzhou, în cinstea tuturor piloților se dădea un mare banchet organizat de generalul acela american faimos cu nume de femeie, Claire Chennault. Bineînțeles, pe atunci încă nu era faimos, cel puțin la început. Nici măcar general nu era. Dar țin minte că piloții i-au dat o poreclă care suna bine în chineză, Shan Nao, care semăna cu „Chennault”: *shan* adică „fulger”, *nao* – „zgomotos”, Fulger zgomotos era asemenea sunetului avioanelor care treceau în viteză pe cer – zvârr! Şi de-asta a venit Shan Nao, să-i învețe pe piloți să zboare.

Am fost acolo la serata aceea, când bătrânul Fulger Zgomotos le-a zis piloților ceva care i-a făcut pe instructorii americani să urle şi să țipe ca nişte cowboy şi să-şi arunce chipiele în aer. Dar toți piloții chinezi au rămas pe scaune, doar au zâmbit şi au aplaudat, aşteptând până s-a făcut linişte pentru ca translatorul să le spună:

— Shan Nao spune că ar trebui să le dăm japonezilor o nouă împărăție.

Apoi piloții vorbiră între ei contrazicându-se, zicând că nu se poate ca Shan Nao să fi spus că japonezii ar trebui să primească teritorii noi. La a cui împărăție se referea? Până la urmă, după multe discuții, şi mai multe certuri şi traduceri, am aflat ce spusese Shan Nao de fapt: „Cu ajutorul vostru, n-o să-i mai trimitem pe japonezi înapoi în Japonia, ci în împărăția cerurilor”. Şi toată lumea râdea şi spunea:

— Înseamnă c-o să-i omorâm pe toți! Împărăția cerurilor e iadul.

Îmi amintesc multe certuri de genul ăsta: americanii spuneau ceva, noi înțelegeam altceva, fiecare se contrazicea cu celălalt. Aşa era chiar la început, când am sosit în tabăra de instrucție de lângă Hangzhou, când am aflat că nu aveam unde să locuim. Primul eşalon de piloți şi familiile lor încă locuiau în bungalow-uri, plimbându-se în sus şi-n jos şi vorbind furioşi unii cu alții. Mai târziu am aflat de ce: Americanii le spuneau conducătorilor lor că piloții chinezi nu erau încă apți de zbor, că picaseră testul.

Iar din cauza asta primul eşalon de piloți simțeau nu doar că dăduseră greş la un test, ci în ochii întregii Chine! Onoare pierdută, şi ce mai onoare! Mulți dintre ei erau din familii

chineze foarte sus-puse şi s-au plâns conducătorilor lor: S-a întâmplat aşa doar pentru că americanii se concentrau pe ce nu trebuia – pantofi lustruiți, cravate şi chipie purtate toate la fel. Iar avioanele construite în străinătate nu erau bune, erau stricate – bineînțeles că nimeni nu le putea pilota cum trebuie. Apoi eşalonul soțului meu, al doilea eşalon, striga: „Hai să nu mai pierdem timpul. Şi noi trebuie să fim instruiți – ca să salvăm China". Până când americanii au fost în sfârşit de acord să-i ofere primei clase mai mult instructaj. Iar a doua clasă urma să înceapă şi ea instrucția. Dar reclamațiile n-au încetat pe loc, pentru că tot nu aveam unde să locuim.

Aşa era totul în China pe atunci. Oamenii nu mai pridideau să se lupte unii cu alții ca să lupte împreună. Nu doar chinezii şi americanii. Vechii revoluționari, noii revoluționari, Guomindang-ul şi comuniştii, lorzii războiului, tâlharii şi studenții – care mai de care dând din gură ca un cor de cocoşi bătrâni, fiecare pretinzând că răsăritul îi aparține. Iar noi, restul – femeile şi copiii, bătrânii şi săracii eram ca nişte găini speriate, lăsându-ne fugăriți de toată lumea dintr-un colț în altul. Aşa că, normal, japonezii au mirosit o posibilitate să se strecoare ca vulpile şi să şterpelească totul.

Eşalonul al doilea de piloți şi soțiile lor au ajuns până la urmă să locuiască într-o clădire din Hangzhou care fusese cândva o mănăstire, cam la jumătatea drumului spre vârful muntelui, acolo unde călugării creşteau ceai „fântâna dragonului", cel mai bun ceai din toată China. Călugării donaseră temporar acest loc forțelor aeriene, pentru că ei credeau că forțele aeriene aveau să salveze China. Orice chinez credea la fel; că urma să-i alungăm pe japonezi din China pentru totdeauna.

Cei mai mulți piloți dormeau într-o cameră comună mare. Dar dacă aveai nevastă sau erai american, aveai camera ta, cu un pat îngust. Toată lumea folosea bucătăria situată la capătul clădirii, precum şi o baie neîncălzită, cu cinci căzi mici de lemn. Acolo veneau şi nişte americani, dar, din fericire, nu făceau baie decât o dată pe săptămână, sâmbătă seara.

Aşa că nu prea aveam parte de cine ştie ce confort. Dar nu ne prea plângeam, poate din cauza modului ingenios în care ne primiseră călugării. Sosiserăm la sfârşitul primăverii. Pe

dealuri deja se simțea parfumul ceaiului. Şi ni s-a zis de asemenea că ajunseserăm chiar la țanc. Această săptămână de primăvară era cea mai bună perioadă a celui mai bun anotimp, ziceau ei – când puteau fi culese cele mai dulci frunze ale celui mai parfumat ceai din lume. Când cel mai frumos lac de sub toate cerurile arăta mai încântător decât oricând. Când vremea părea în fiecare zi o binecuvântare. Iar veştile acestea cu care au fost întâmpinați piloții în noul lor cămin i-au făcut să se simtă mulțumiți de sine, deja victorioşi.

Adesea, la amurg, mergeam la plimbare în grup pe malul lacului, iar cineva spunea: „Acum e lacul cel mai limpede, în perioada asta a anului". Iar altcineva adăuga: „Ia uite, soarele, deasupra lacului şi în apă – doi, nu, trei sori care apun în acelaşi timp". Iar altcineva ofta şi murmura: „La un apus ca acesta m-aş uita toată ziua".

Vezi doar că niciunul dintre noi nu se gândea că fărâma asta de noroc – să ajungi fix la momentul potrivit – se va sfârşi în curând, şi altceva, poate mai puțin binevoitor, îi va lua locul.

Toată frumusețea aceea era aproape de-ajuns chiar şi pentru mine. Deseori mergeam la plimbare în jurul lacului şi nu mă gândeam la nefericirea din trecut sau la viitoarea mea viață alături de soțul meu. Nu făceam decât să privesc păsările care pluteau deasupra lacului, apoi se lăsau atât de uşor pe apă, că nu stârneau nicio undă. Trăiam clipa. Sau admiram pânza pe care o țesuse un păianjen într-un tufiş, perfect conturată şi lucind de picături de rouă. Şi mă întrebam dacă aş fi putut mai târziu să împletesc un pulover cu acelaşi model, doar după tiparul acestei amintiri.

Dar apoi păsările începeau dintr-odată să se strige una pe alta şi totul suna ca un plânset de femeie. Iar păianjenul îmi simțea suflarea şi îşi încleşta trupul, crispându-se şi făcându-se mic, ca apoi să o ia la fugă. Iar eu mă gândeam la temerile mele, la semnele de întrebare pe care le aveam deja despre căsnicia mea.

Îl cunoşteam pe Wen Fu doar de puțin timp când ne-am căsătorit. Şi după nuntă am locuit o lună la părinții lui, în casa familiei lor de pe insulă. Aşa că, de fapt, cunoşteam firea maică-sii mai bine decât i-o ştiam pe-a lui. Ea m-a învățat cum să fiu o nevastă bună pentru mezinul ei. Mama asta care-l

răsfățase – ea m-a învățat cum să mă port îndatoritor cu un om îngrozitor. Şi am ascultat-o, pentru că eu nu aveam mamă, le aveam doar pe Mătuşa Bătrână şi Mătuşa Nouă, care mă crescuseră cu tot felul de temeri.

Aşadar iată ce m-a învățat soacra mea: Să-mi ocrotesc soțul ca să mă ocrotească şi el. Să-mi fie teamă de el şi să iau asta drept respect. Să-i fac o supă suficient de fierbinte, care era gata doar după ce îmi opăream degetul mic tot încercând-o.

— Nu-i rău! exclama mama-soacră dacă țipam de durere. Un asemenea sacrificiu pentru soțul tău nu poate fi rău.

Şi credeam că mai spunea şi că o asemenea durere în serviciul soțului tău însemna dragoste adevărată, de felul aceleia care creştea tot mai mult între soț şi soție. Învățasem asta şi din filme, şi din cele chinezeşti, şi din cele americane. Femeia trebuia să simtă mai întâi durere, să sufere şi să plângă, abia apoi putea să simtă dragoste. Iar acum că trăiam cu Wen Fu într-o chilie de mănăstire din Hangzhou, sufeream, nu glumă. Credeam că dragostea îmi creştea pe zi ce trece. Credeam că deveneam o nevastă mai bună.

Iar acum am ajuns la partea care-mi cere să vorbesc deschis. Mă gândeam că n-ar trebui să vorbesc cu tine despre asemenea lucruri, lucruri legate de sex. Dar dacă nu îți spun, atunci n-o să înțelegi de ce m-am schimbat, cum s-a schimbat el. Aşa că o să-ți spun ce s-a întâmplat, deşi poate nu chiar totul. Poate o să ajung la un moment dat să nu pot spune mai mult. Şi când se va întâmpla asta, trebuie să-ți imaginezi tu ce s-a întâmplat. Apoi ar trebui să-ți imaginezi totul din nou – numai că de zece ori mai rău.

Wen Fu mă dorea în fiecare noapte. Dar nu era la fel ca atunci când eram în casa părinților săi. Atunci fusesem timidă, iar el fusese blând, vorbindu-mi mereu mieros, liniştindu-mă, oprindu-se când mă speriam prea tare, înainte să țip prea mult. Dar la Hangzhou a zis că era timpul să învăț să fiu soție în toată regula.

Am crezut că urma să învăț ceva care-mi va mai uşura frica. Eram încă nervoasă, desigur. Dar eram gata să învăț.

În prima noapte petrecută în micuța cameră a mănăstirii stăteam întinşi pe patul îngust. Eu eram în cămaşă de noapte, Wen Fu, doar în pantalonii de pijama. Mă săruta pe nas, pe obraji şi pe umeri, spunându-mi ce frumoasă sunt şi cât de fericit îl făceam. Apoi mi-a şoptit să spun cuvinte murdare, cuvinte care se refereau la anumite părți ale corpului femeii – nu părți ale corpului oricărei femei, ci acelea ale unei curve de port, genul care-şi oferă trupul marinarilor străini. Mă dureau urechile numai când le auzeam. M-am tras de lângă el.

— Nu pot să spun asemenea cuvinte, i-am zis până la urmă.

— De ce? mă întrebă, părând blând, foarte preocupat.

— O femeie nu poate spune asemenea lucruri, am zis căutând un motiv.

Apoi am râs uşor, ca să-i arăt că mă jenam chiar şi să mă gândesc la aşa ceva.

Dintr-odată zâmbetul îi dispăru de pe față şi deveni cu totul altcineva. Se ridică repede în capul oaselor. Fața i se urâțise de furie şi m-a apucat teama. M-am ridicat şi eu şi l-am mângâiat pe umăr, dornică să-l recâştig.

— Spune-le, strigă el brusc. Repetă cuvintele, trei sau patru cuvinte murdare. Spune-le! strigă din nou.

Am scuturat din cap şi am început să plâng. Atunci se îmblânzi din nou, ştergându-mi ochii şi spunându-mi cât de mult ține la mine, masându-mi spatele şi gâtul, până am crezut că o să leşin de uşurare şi fericire. Mă tachina doar, m-am gândit fericită. Ce proastă fusesem! Apoi mă ajută să mă ridic. Îmi trase cămaşa de noapte peste cap şi, când am rămas goală, îmi luă mâinile într-ale lui şi mă privi sincer.

— Spune-le, zise încet.

Şi auzind încă o dată asta, am început să mă preling spre podea. Dar până s-o fac, mă trase înapoi în picioare, apoi mă târî după el spre uşă ca pe un sac cu orez. Deschise uşa şi mă împinse afară pe coridorul mănăstirii, unde mă putea vedea oricine trecea, goală cum eram.

Ce puteam să fac? Nu puteam să strig. Cineva s-ar fi trezit, s-ar fi uitat afară şi m-ar fi văzut. Aşa că-i şopteam prin uşă, rugându-mă de el:

— Deschide uşa! Deschide!

Şi nu a zis nimic, n-a făcut nimic până nu au trecut câteva minute şi am zis în sfârşit:

— O să le spun.

După asta în fiecare noapte era la fel. Ei bine, aici ar trebui să-ți imaginezi mai multe, aici ar trebui să faci totul şi mai rău.

Uneori mă punea să-mi scot hainele, să mă aşez în patru labe şi să mă prefac că mă milogesc de el să-mi tragă o „acuplare" bună, atât de disperată, că eram în stare de orice pentru favoarea asta. Iar el se făcea că mă refuză, spunea că e obosit sau că nu eram destul de drăguță sau că fusesem o nevastă rea în ziua aceea. Trebuia să mă milogesc iar şi iar, cu dinții clănțănindu-mi, până când ajungeam să mă milogesc într-adevăr de el, ca să pot să mă ridic de pe podeaua rece. În alte nopți mă punea să stau în picioare goală, tremurând în răcoarea nopții, iar când el numea o parte a corpului, eu trebuia să zic cuvântul ăla blestemat şi să-mi pun degetele acolo, să mă ating – aici, acolo, peste tot – în timp ce el mă privea şi râdea.

Şi adesea dimineața se plângea, spunându-mi că nu sunt o nevastă bună, că nu am pic de pasiune, nu ca alte femei pe care le cunoscuse. Şi mă durea capul şi tot trupul când îmi povestea de o femeie sau alta, cât de pricepută era, cât de dornică şi de frumoasă. Nu eram furioasă. Nu ştiam că trebuia să fiu furioasă. Eram în China. Femeile nu aveau dreptul să se înfurie. Dar mă simțeam nefericită ştiind că soțul meu era nemulțumit de mine şi trebuia să trec prin alte şi alte suferințe ca să-i arăt că sunt o nevastă bună.

Am mai descoperit un lucru la soțul meu în acea primă lună. Toți ceilalți piloți îi spuneau întotdeauna Wen Chen. Mie mi se părea ciudat, pentru că ştiam că pe soțul meu îl cheamă Wen Fu. Ei bine, avea doi frați, iar pe unul din ei îl chemase Wen Chen. Dar fratele ăla murise cu doi ani în urmă, în 1935 – de tuberculoză, cred. Cei din familie tot vorbeau despre el: un fiu deştept, devotat, însă tot timpul bolnav, tot timpul scuipând sânge. Am crezut că piloții făceau o confuzie, că poate Wen Fu le zisese de fratele său decedat, iar acum credeau că aşa îl chema pe Wen Fu. Soțul meu nu-i corecta din politețe.

Dar într-o zi l-am auzit prezentându-se şi – ciudat! – a zis că îl cheamă Wen Chen. Cum aşa? l-am întrebat mai târziu. Şi mi-a spus că mi s-a părut. De ce să spună că-l cheamă altfel? Apoi mai târziu l-am auzit spunând din nou că îl cheamă Wen

Chen. De data aia mi-a spus că forțele aeriene îi scriseseră numele greşit. Cum putea el să corecteze toate forțele aeriene? Mi-a zis că va trebui să le spună că Wen Fu e doar un nume din copilărie, o poreclă.

I-am acceptat explicația. Avea noimă. Dar mai târziu, când făceam ordine prin cutii, punând deoparte diverse lucruri, am găsit o diplomă şi un formular de înscriere la forțele aeriene. Erau hârtii pe numele lui Wen Chen, fratele decedat al soțului meu, care absolvise cu brio o şcoală de comerț naval. Şi atunci am înțeles: Soțul meu nu era destul de deştept să intre în forțele aeriene, dar era destul de deştept să se folosească de numele fratelui său mort.

Acum aveam impresia că soțul meu era doi oameni. Unul mort, altul viu. Unul adevărat, altul fals. Am început să-l privesc altfel, urmărindu-l cum mințea. Atât de mieros, atât de calm. Era întocmai ca păsările acelea care se lasă pe suprafața apei fără să stârnească nicio undă.

Aşa că, vezi tu, am încercat să fiu o soție bună. Am încercat să iubesc acea jumătate a lui care nu era aşa de rea.

Am întâlnit-o pe Helen poate la două săptămâni după ce ajunsesem la Hangzhou. Şi ea era foarte tânără, avea poate optsprezece ani, şi am auzit că şi ea era proaspăt-căsătorită – nu, nu cu fratele meu. Dar o să ajung la asta mai târziu.

O observasem de multe ori – în sala de mese sau pe lângă mănăstire, unde ieşeam amândouă la plimbare, sau jos în oraş, cumpărând carne sau zarzavaturi de la tarabe. Toate femeile de la mănăstire ştiau una de alta, pentru că nu eram decât şase. Cei mai mulți piloți erau foarte tineri, nişte băieți, aşa încât doar câțiva aveau neveste. Iar consilierii americani nu erau cu nevestele sau iubitele, deşi uneori mai aduceau câte o fată stricată de prin partea locului în cameră. Era de fiecare dată aceeaşi fată, am auzit mai târziu, pentru că cinci dintre americani s-au molipsit de la ea de aceeaşi boală, un tip de păduchi invizibili care, spunea toată lumea, trăiau acum în baia noastră.

De fapt din cauza fetei ăleia şi a păduchilor ei am cunoscut-o pe Helen. Niciuna dintre neveste nu mai voia să meargă la baie, nici chiar când călugării au zis că au dezinfectat-o. Auziserăm că era imposibil să omori păduchii ăia. Iar dacă o

femeie îi lua, nimeni nu mai putea să o deosebească de o prostituată. Pentru că atunci s-ar scărpina tot timpul între picioare şi nu se simțea mai bine până n-o scărpina un bărbat ceva mai temeinic între picioare.

Mă gândeam că atunci chiar că aş fi fost silită să mă milogesc de soțul meu. Şi, bineînțeles, îmi aminteam de vremea când eram pe insula Tsungming şi cum mă mai scărpinam, strigând *„Yang si le!*". Şi acum felul ăsta de purtare era întocmai ca al unei soții necredincioase, una pe care o mânca aşa de tare să facă sex, că ajungea ca o prostituată – cu chinezi, cu americani, cu leproşi, nu conta. Asta ştiau toate tinerele gata de măritat. Bineînțeles, noi chiar credeam chestiile astea. Cine ne putea spune că nu era aşa? Crezi că numai eu eram proastă?

Aşa că am hotărât toate – cele cinci femei şi cu mine – să nu mai folosim baia aceea. În loc de asta, una dintre soții – una înțepată care se plângea până şi de cele mai mărunte lucruri – a găsit o cameră liberă în care se depozitaseră cândva frunzele de ceai „fântâna dragonului" culese de pe pantele muntelui. Podeaua încă era acoperită de frunze vechi din vreo recoltă din anii trecuți. Şi mai era o sobă într-un colț pe care se uscaseră frunzele. Am hotărât pe loc să încălzim camera cu soba aceea, şi s-o facem mai confortabilă decât baia. Pe frânghiile întinse deja de-a lungul camerei am atârnat cearşafuri ca să împărțim camera.

Apoi am făcut cu rândul, una fierbând apa, alte două făcând ture între camera pentru ceai şi bucătărie, în celălalt capăt al clădirii, şi cărând căldări de apă fierbinte şi cârpe fierte. Celelalte trei stăteau pe taburete în dosul cearşafurilor, muiând cârpele în vasele de spălat şi ştergându-se pe corp cu ele. Apa picura în jos, pe podea şi pe frunze. Aburul se înălța din căldările de pe podea. Şi curând aerul se umplea de aroma ceaiului „fântâna dragonului". Respiram şi suspinam, respiram şi suspinam, lăsând această rouă parfumată să ni se prelingă pe fețe.

Aşa că nu ne deranja că nu mai aveam baia. Chiar şi înțepata a râs şi a spus că se bucură că americanii au luat boala aia. Şi în fiecare seară mă simțeam de parcă aveam o treabă importantă de îndeplinit, în timp ce căram căldările cu apă fierbinte la şi de la bucătărie împreună cu o fată pe care o

chema Hulan.

Ăsta era numele lui Helen pe atunci: Hulan.

Aşa că, vezi tu, Helen nu e cumnata mea. De fapt nu îți e mătuşă. Cum puteam să-ți spun aşa ceva, că am întâlnit-o în timpul războiului în China? Când erai mică, nici nu ştiai c-a fost război în China. Credeai că al Doilea Război Mondial a început într-un loc din Hawaii cu numele tău, Pearl Harbor. Am încercat să-ți spun, dar tot timpul mă corectai. Ziceai: „Of, mami, asta-i istoria Chinei. Aici e vorba de istoria *Americii*". E adevărat, e adevărat, mi-ai zis asta odată. Dacă îți spuneam că tanti Helen nu era mătuşa ta, poate m-ai fi corectat şi atunci! Vezi, şi acum încerci să mă corectezi.

În fine, adevărul e ăsta. Am întâlnit-o pe Helen în baia aceea. Şi o chema Hulan. Iar în primele seri nu prea am vorbit cu ea. Poate doar cât să o întreb din când în când: „Este destul de fierbinte apa?". Era nevasta unui vicecăpitan, şeful lui Wen Fu. Aşa că mă gândeam că trebuia să am grijă ce-i spun, să nu mă plâng de condițiile în care trăiam sau să spun că-mi doream să putem rămâne în Hangzhou pentru totdeauna. Ar fi putut să creadă că nu voiam ca piloții noştri să absolve instrucția.

Dar a fost prietenoasă de la început, chiar m-a anunțat în gura mare că de fapt călugării nu erau curați, ci foarte, foarte murdari, pentru că găsise unghii de la picioare şi smocuri de păr în dosul patului. Nici nu m-am arătat de acord, nici n-am contrazis-o, cu toate că şi eu dădusem peste mizerii în dosul patului şi pe pereți.

Apoi mi-a zis că soțul ei, pe care-l chema Long Jiaguo, se plânsese că instrucția tot nu mergea cum trebuie. Spunea că americanii nu prea cădeau deloc la învoială cu conducătorii chinezi. Iar acum se vorbea că or să trimită pe toată lumea la o tabără italiană din Loyang. Hulan a zis că ar fi îngrozitor, pentru că Loyang era un loc trist, un oraş cu doar două anotimpuri: inundații şi furtuni de nisip. Şi, cu toate că fusese faimos pentru cele o sută de mii de statui ale lui Buddha, în ultimii ani cei mai mulți Buddha rămăseseră fără cap. Aşa că dacă mergeau într-un loc plin de Buddha răniți, forțele aeriene nu puteau avea parte decât de cel mai rău ghinion cu putință.

M-am întrebat de unde ştia asta despre Loyang, dacă nu se trăgea de fapt dintr-un sat din zona aceea. Vorbea într-un fel

lent, dar zgomotos, cu un accent de la țară pe care nu i l-am putut identifica. Şi toate mişcările îi erau largi şi stângace, deloc rafinate. Dacă scăpa o agrafă de păr, se apleca pur şi simplu, cu fundul scos în afară, lua agrafa şi şi-o vâra oriunde în păr. Când mergea, făcea paşi mari, întinşi, dând din brațe de parcă ar fi cărat dintotdeauna două căldări cu apă dintr-o parte în alta pentru altcineva.

Serios, avea purtări de servitoare de la țară. Asta m-a făcut să mă întreb cum ajunsese să se mărite cu un vicecăpitan, cineva educat şi chipeş, cu siguranță dintr-o familie rafinată. Mai cunoscusem fete care se născuseră sărace şi care mai târziu se măritaseră bine. Dar erau de o frumusețe excepțională, iar soacrele le învățaseră repede cum să se poarte cuviincios.

Despre Hulan nu se putea spune că era frumoasă, nici dacă o judecai după gusturi de modă veche. Era plinuță, dar nu la modul acela clasic al piersicii cu pieliță rozalie, mai să crape de atâta sevă dulce. Formele ei erau rotunde, revărsate în unele zone neregulate, mai degrabă ca o găluşcă înăbuşită cu prea multă umplutură, scurgându-se într-o parte şi-n alta. Avea glezne groase şi mâini mari şi picioare imense, ca nişte lopeți. Deşi se tunsese într-un stil occidental în vogă – cu cărare bine făcută într-o parte, aşa, pieptănat lins pe spate şi ondulat de la jumătatea părului în jos –, îşi pusese ondulatorul inegal. Aşa că într-o parte era încâlcit, iar în alta era lipit de cap. Şi nu avea simțul modei, absolut deloc. Într-o zi am văzut-o într-o rochie înflorată în stil occidental pusă pe deasupra uneia galbene chinezeşti care atârna ca un halat prea lung. Şi peste astea purta un pulover împletit de ea cu mâneci prea scurte. Arăta ca şi când rufele alea fuseseră puse la uscat.

Nu sunt critică amintindu-mi de trăsăturile ei doar pentru că acum sunt supărată pe ea. De ce sunt supărată? Pentru că voia să-ți spună povestea mea, să scoată brusc totul la lumină înainte să moară. Bineînțeles că ți-aş fi spus chiar eu până la urmă. Aşteptam momentul potrivit. Aşa că, vezi tu, acum eşti aici şi-ți spun totul.

Oricum, deşi sunt supărată, pot să-mi amintesc şi multe lucruri bune despre Hulan. Da, avea ochi blânzi, mari şi larg-deschişi. Şi obrajii frumos rotunjiți, care făceau ca gura să pară mică şi dulce. Şi avea o bărbie frumos conturată, nici

prea mare, nici teşită. Şi era sinceră. Cel mai important, era sinceră, vorbea deschis, nu încerca niciodată să-şi ascundă sentimentele.

Sau poate nu era sinceritate, ci necugetare, lipsă de modestie, nu înțelegea ce anume era de ascuns. Da, aşa era. Arată totul, orice-ar fi.

Uite cum era. Când ne spălam împreună în fiecare seară, stătea pe taburet cu picioarele larg desfăcute, aşa, frecându-se zdravăn – pe sâni, la subsuoară, între picioare, pe spate, între fese – până i se umplea pielea de dungi roşii. Apoi se punea în patru labe fix ca un câine şi, goală cum era, îşi vâra părul în apa tulbure care mai rămăsese în vas după baie.

Mi-era jenă de ea – şi de mine, ştiind că aşa mă vedea soțul meu în fiecare noapte. Am încercat să nu mă uit la ea. Mă prefăceam preocupată de baia mea, cu brațele mele subțiri încrucişate peste sâni, cu o bucată mare de pânză peste şolduri, în timp ce, cu altă cârpă, mă spălam pe dedesubt, fără să las să se vadă mişcări prea clare. Dar nu mă puteam abține să mă uit la Hulan. Cât de urâtă părea aşa. Apoi vedeam cum îşi scutura ca o apucată părul într-o parte şi-n alta în vas, cum îşi înălța capul, îşi storcea părul cu brațele ei puternice, răsucindu-l ca pe o cârpă de şters pe jos. Apoi se ridica, îşi vâra un prosop în ureche, se ştergea la nas şi peste tot, râzând de mine şi spunând:

— Uită-te la tine! Ți se evaporă apa până termini tu cu spălatul.

Curând după ce ne-am întâlnit în baia din camera ceaiului, eu şi Hulan am început să ieşim împreună la plimbare. Hulan propunea întotdeauna să căutăm tot felul de ciudățenii. Spunea că a auzit de un loc interesant, că aflase de el de la una dintre neveste sau de la un pilot sau de la vreun negustor din sat. Părea să vorbească cu toată lumea, întrebând dacă e ceva neobişnuit de văzut. Odată a auzit de un izvor fermecat.

— Apa din izvorul ăsta, a zis, este densă ca aurul, dulce ca mierea, dar transparentă ca sticla. Dacă te uiți în albia apei, poți să-ți vezi chipul ca-n oglindă. Dacă te uiți în alt fel, poți să vezi fundul apei, acoperit de pietre negre. Am auzit că poți să umpli o cană cu apa asta, apoi să arunci pietrele negre în cană, ca să faci apa să se reverse. Dar nici măcar un strop n-o

să dea pe-afară! Mi-a zis asta un călugăr!

Însă când am ajuns la izvorul ăsta, s-a dovedit a fi doar o ceainărie care-ți cerea o groază de bani pe o băutură cu o aromă ciudată. Hulan a băut ceaiul ăla şi a zis că era într-adevăr fermecat. Îi curgea prin sânge, ducându-se imediat la inimă şi ficat, şi o făcea să simtă o pace absolută. Dar eu cred că era doar cam adormită pentru că nu-şi făcuse somnul de după-amiază.

Altădată a zis că ştia un loc în oraş care servea o supă cu tăiței numită „urechi de pisică", iar în vitrina restaurantului erau vreo şase pisici cu urechile tăiate – dovadă că restaurantul folosea cele mai bune ingrediente. Dar n-am reuşit să-l găsim. Iar mai târziu am auzit că „urechi de pisică" se zicea în zonă la supa cu găluşte.

Am început să cred că oamenilor le plăcea s-o ducă de nas pe Hulan, să vadă cum rămâne cu gura căscată atunci când îi turnau minciuni fanteziste şi să râdă de ea pe la spate. Îmi era milă de ea, aşa de milă că nu voiam să-i spun eu adevărul, că se făcuse o glumă umflată pe seama ei. Dar mai târziu a început să mă irite. Credeam că se prefăcea doar atât de inocentă, atât de uşor de convins când zicea cineva: Du-te să vezi şarpele alb cu siluetă de femeie. Du-te să vezi peştera cu flauturi cântătoare. Iar când mă invita să văd aşa ceva, am început să găsesc scuze, că eram obosită sau că nu prea o duceam bine cu stomacul sau că mi se umflaseră picioarele în ziua aia şi nu puteam să merg atâta pe jos. Atâta am repetat scuzele astea, că s-au adeverit. Gândire *daomai.*

Aşa era cu mine şi Hulan. În ea creştea un lan de speranțe dintr-o boabă micuță de imaginație. Şi, cu toate că nu o ştiam, din toate scuzele mele, în mine a început să crească un copil.

10 – Norocul din Loyang

Apoi a început războiul, şi nici pe-asta n-am ştiut-o. Acum crezi probabil că maică-ta e proastă – nu ştia nici măcar că izbucnise un război.

Dar ar trebui să ştii că, dacă eu eram aşa, multă lume era aşa – nu proastă, doar ignorantă. Nimeni nu-ți zicea nimic pe atunci. Şi nu întrebai unde să te duci ca să afli informații oficiale, pe cine să întrebi. Soții noştri nu ne ziceau. Nu puteam decât să prindem câte ceva din discuții.

Şi dacă citeai ceva în ziar, nu puteai să te încrezi, nu sută la sută. Ziarele nu ziceau decât ce voia guvernul să auzi, nişte frânturi, doar ce era bine în tabăra lor şi ce era rău în tabăra cealaltă. Nu vorbesc doar de ce fac ei în China în ziua de azi. Era deja aşa pe vremea războiului, chiar şi înainte de asta. Poate au făcut întotdeauna aşa, au ținut oamenii în ignoranță, ca o tradiție ciudată, doar că nu-i spune nimeni aşa.

Aşa că ne strângeam majoritatea informațiilor din zvonuri care treceau din gură-n gură. Nu prea vorbeam despre lupte. Vorbeam despre cum ne afecta direct, cum faceți şi aici – dacă bursa de valori e în creştere sau în scădere, dacă prețurile cresc sau scad, ce nu mai poți să cumperi, lucruri dintr-astea.

Bineînțeles, acum când îmi amintesc, ştiu ce a declanşat războiul mondial. Voi credeați că a început în Europa? Vezi, poate şi voi sunteți ignoranți. A început în China, odată cu un schimb de focuri în toiul nopții, în nord, la Pekin, au fost uciși câțiva oameni, dar japonezii au fost forțați să se retragă.

Nu ştiai asta? Până şi eu ştiam. Dar, desigur, când am aflat nu i-am dat prea multă importanță. Luptele astea mărunte tot luaseră proporții în China mulți ani la rând. Aşa că părea doar o schimbare minoră, ca schimbarea din anotimpul de vară, când începeam cu toții să ne plângem de căldură mai devreme dimineața decât cu o zi în urmă. Asta îmi amintesc despre începutul războiului, doar vremea, căldura umedă din pricina căreia mintea îmi mergea la fel de încet ca picioarele.

La vremea aia, eu şi Hulan nu eram în stare să ne gândim decât la ce mâncăruri ne-ar putea răcori pe dinăuntru. Nu mai pridideam făcându-ne vânt cu evantaiele sau alungând țânțarii

pişcători cu un ciucure. Ziua nu făceam decât să bem ceaiuri fierbinți, să facem băi reci şi să dormim zdravăn sau să stăm pe verandă, mutându-ne scaunele tot mai spre perete pe măsură ce soarele traversa cerul şi ne mânca umbra.

Adeseori mă simțeam prea rău şi prea iritată ca să stau de vorbă. Hulan ciripea ca o pasăre gălăgioasă. Zicea că ştie ea de ce nu mă simțeam bine:

— Mâncarea pe care ne-o servesc ăştia, nimic nu e proaspăt, totul are acelaşi gust amar, îmi spunea.

Iar când nu-i răspundeam, continua să se plângă:

— Acolo jos, spunea ea arătând spre oraş, e şi mai rău, e la fel de umed şi murdar ca într-o baie plină de păduchi. Acolo, jos putoarea de la canalizare poate să-ți mute nasul din loc.

Genul ăsta de discuții nu mă ajuta să-mi treacă greața.

Seara piloții şi consilierii se întorceau la mănăstire ca să ia cina. Mâncam cu toții în aceeaşi sală mare de mese. Însă americanii îşi mâncau mâncarea lor, asudând din greu în farfurii. Prea multă mâncare grea, şuşoteam întotdeauna noi, restul, pe o arşiță ca asta. Mi se făcea greață numai văzând aşa ceva.

Hulan şi Jiaguo mâncau cu Wen Fu şi cu mine. Am stat de multe ori aşa la masă şi, țin minte, mă gândeam cât de diferit e soțul lui Hulan de al meu. Era mai în vârstă decât Wen Fu, poate cu mai bine de zece ani. Şi pentru că era şeful lui Wen Fu, vicecăpitanul, era cu siguranță mai puternic. Şi totuşi nu era.

Într-o seară am auzit-o pe Hulan certându-l pe Jiaguo, spunându-i să nu mănânce una sau alta din pricina problemelor lui la stomac. Într-o altă seară Hulan anunță că găsise cartea pe care amețitul de el o pusese unde nu trebuia. Şi altădată zise că-i spălase lenjeria murdară, dar că nu reuşise să scoată pata de pe chiloți.

Auzind toate astea, eu şi Wen Fu ne uitam la Jiaguo să vedem cum o să explodeze dintr-o clipă-n alta. Wen Fu îmi spusese că lui Jiaguo îi sărea țandăra din senin, că odată aruncase cu un scaun în alt pilot, dar îl ratase la mustață, însă de câte ori îl boscorodea Hulan, Jiaguo nu părea să se înfurie sau să se jeneze. Nu o băga în seamă, aşa mi se părea mie. Îşi vedea de mâncat răspunzând cu „Bine, bine, bine”, iar Hulan îi dădea înainte cu observațiile.

Dacă Wen Fu mi-ar fi putut interzice să mă văd cu Hulan, ar fi făcut-o, sunt sigură. Dar cum putea să-mi spună să nu mă arăt prietenoasă cu nevasta şefului? Aşa că, în schimb, o vorbea adesea de rău pe Hulan.

— O femeie ca asta, a zis odată, e o târfă şi o diavoliță în acelaşi trup. Mai bine să am o nevastă moartă decât o nevastă ca ea.

N-am zis nimic. Dar în taină o invidiam pe Hulan că are un soț atât de îngăduitor, deşi nu era o nevastă prea bună. În acelaşi timp, nu-l admiram pe Jiaguo. Îmi era milă de el, că apărea în toată slăbiciunea aşa, de față cu alții. Bineînțeles, pe atunci nu ştiam cum stăteau lucrurile de fapt cu mariajul lor, de ce se vedea el silit să-i îngăduie să se poarte aşa.

După masă, toți bărbații, şi americani, şi chinezi, rămâneau în sala de mese şi jucau cărți. Dacă noi, femeile, ieşeam afară să ne mai răcorim un pic în adierea vântului, țânțarii ne întâmpinau îndată cu țipete de fericire – *zzzs! zzzs!* – şi ne goneau din nou în casă. Aşa că Hulan şi celelalte femei şi eu rămâneam de obicei înăuntru. Ne uitam cum joacă bărbații cărți, în mirosul de țigară şi de trabuc, de sudoare străină şi de whisky chinezesc.

Tot privind aşa, mi-am dat seama că soțul meu era foarte popular printre ceilalți bărbați. Cineva îi păstra întotdeauna un scaun liber la masă, unde să fie cel mai aproape de ventilatorul din tavan. Altcineva îi oferea de fiecare dată o băutură sau o țigară. Iar Wen Fu îi recompensa cu un râs zgomotos, prea zgomotos, în timp ce izbea masa cu mâna. Ceilalți bărbați începeau şi ei să râdă şi să bată cu putere în masă.

Odată l-am văzut pe Wen Fu sărind în picioare şi zicând:

— Vreți să ştiți ce m-a învățat azi instructorul american?

Iar alți doi bărbați l-au încurajat cu urale şi le-au dat lacrimile de râs când şi-a umflat pieptul, cu mâinile în şolduri, şi a început să se legene într-o parte şi-n alta, zbierând ordine fără noimă.

Am văzut că îndrăzneala lui, nesăbuința lui, isca în alți bărbați dorința să fie ca el. Se purta de parcă era deja erou: n-ai cum să pierzi niciodată, oricât de mare ar fi pericolul. Iar ceilalți credeau probabil că, dacă erau în compania lui, dacă râdeau şi ei în hohote ca el, sentimentul ăsta le-ar putea

umple şi lor pieptul.

Dar le era şi frică de el, îl simțeau ca pe un pericol, am văzut şi asta. Odată a sărit de la masă în culmea furiei, şi toată lumea s-a alarmat. Striga la un tânăr care stătea vizavi de el, lovindu-i cu mâna cărțile deja etalate pe masă şi tot repetând:

— Mă iei pe mine cu şmecherii? Astea chiar sunt cărțile tale?

Iar tânărul, de fapt toți bărbații de la masă nu au fost în stare să facă vreo mişcare sau să vorbească în timp ce soțul meu continua să strige. Apoi, stând în continuare în picioare, cu amândouă mâinile rezemate de masă, zâmbi brusc.

— Bun aşa.

Şi îşi azvârli cărțile pe masă – „Uaa!" – mâna câştigătoare. Bărbații se uitară unii la alții, apoi începură să râdă de se prăpădeau, lovindu-l pe învinuit pe spate în timp ce-l felicitau pe soțul meu pentru gluma bună.

Hulan, Jiaguo şi alți bărbați din încăpere îl credeau pe Wen Fu atât de deştept, de amuzant, de fermecător. Şi eu am râs tare, un râs nervos. Vedeam că soțul meu nu-şi făcea jocul ăsta de-a râsul şi speriatul doar cu mine, ci şi cu prietenii lui. Şi am început de asemenea să-mi dau seama că ce făcea el nu era bine, era crud, dar nimeni altcineva nu părea să bage de seamă.

Aşa că poate nu eram chiar atât de proastă. Ceilalți piloți erau deştepți, erau de treabă. Dar nu vedeau ce puteam eu să văd: el acuza şi chinuia, țipa şi amenința. Şi chiar când ajungeai în punctul în care nu mai ştiai încotro s-o iei, înlătura pericolul, devenea blând şi iertător, cu râsul pe buze, fericit. Înainte şi înapoi, aşa şi pe dincolo.

Bineînțeles, eram nedumeriți, amăgindu-ne în credința că doream să-i fim pe plac. Şi când nu reuşeam, ne străduiam din răsputeri să-i recâştigăm buna dispoziție, de teamă că fără ea am fi fost pierduți.

În după-amiezele de vară cerul se întuneca adesea, apoi venea tunetul. De câte ori îl auzeam, eu şi Hulan dădeam fuga şi adunam un coşuleț cu mâncare, broderia la care lucram, lucruri din astea. Era ca o aventură!

Urcam repede cărarea din spatele mănăstirii şi trei terase în trepte, până ajungeam la micul pavilion în aer liber din vârful

unei movile, cu dealurile verzi-umede în spate, lacul dedesubt şi oraşul ca o rană supurândă în spatele lui. Şi din acel mic paradis, priveam lumea inundată din jur, până când nu mai vedeam nici oraşul, nici dealurile, doar perdeaua moale şi cenuşie a ploii înconjurându-ne din toate părțile.

Pavilionul acesta îmi amintea de sera de pe insulă. Mă apuca dorul de casă – deşi nu după casa unde locuiau Unchiul, Mătuşa Bătrână şi Mătuşa Nouă. Tânjeam să fiu din nou în locul acela în care mă ascunsesem, în care mă prefăcusem pierdută, în care îmi imaginasem că mă va găsi cineva. Îmi aminteam sărmanele mele comori aproape distruse: tabloul mamei, aripile unui fluture care se făceau pulbere, un boboc uscat de floare pe care cândva îl udasem în fiecare zi, crezând că va creşte preschimbându-se într-o zână cu care aş fi putut să mă joc.

Bineînțeles, nu-i spuneam lui Hulan gândurile acestea copilăreşti. Stăteam tăcute în pavilion, ca două neveste respectabile. Dar cred că amândouă ne scotoceam prin memorie, încercând să ne amintim cum de ne pierduserăm atât de repede adolescența.

Îmi amintesc în special de o după-amiază când stăteam în lumea aceea mică. Veni fulgerul, apoi căzu ploaia, din ce în ce mai deasă şi mai puternică, de parcă nu avea să se mai oprească niciodată. Părea nefiresc să plouă atât de tare şi îndelung. După două ore, am devenit nervoase, deşi încercam să nu arătăm.

— Trebuie să ne întoarcem curând, zise Hulan, chiar dacă ploaia nu se opreşte.

— Şi ce-am putea face? Şi dacă ne facem griji, nu asta o s-o oprească, am spus.

— Da' cine-a zis că-şi face griji? Ai în față un om care a trăit cu inundații pe cap toată viața. Numai când îmi venea apa până la brâu, îmi trecea prin cap să-mi mut ceaşca de ceai de pe masă.

În timp ce aşteptam să se oprească ploaia, frunzăream un ziar vechi din Shanghai pe care îl găsisem în sala de mese cu câteva zile în urmă. Câte articole bune: o actriță celebră era implicată într-un scandal de proporții. O cântăreață evreică din Rusia tocmai sosise din Manchukuo şi cânta la o petrecere caritabilă. Se furaseră bani dintr-o bancă, aceeaşi unde se

dăduse o spargere cu doar două săptămâni în urmă. Un cal britanic pe nume Tot Înainte Înc-o Milă câştigase o cursă de săptămâna de dinainte. O reclamă susținea că un medicament numit Galben putea să vindece creierul de confuzie şi gândire cu ghinion, de griji şi de lentoare. Mătuşa Bătrână cumpărase odată o sticluță pentru Unchiul.

Nu prea erau veşti despre război, doar o declarație lungă a lui Jiang Jieshi, spunând că țara noastră nu va ceda niciun teritoriu Japoniei, nici măcar un deget de pământ.

În timp ce citeam, îmi vâram mâna în coşuleţul cu mâncare, destul de plin la început. Poate că grijile la gândul războiului îmi dăduseră apetitul peste cap. Deseori nu ştiam ce să mănânc până când simțeam foamea. O clipă îmi era poftă de ceva, nu peste mult timp nu mai eram în stare să înghit nimic, iar peste câteva minute – iar mă răzbea pofta după altceva! Aşa că luasem cu mine câte un pic din toate. Şi am mâncat câte un pic din toate, gustând totul pe rând, după dorința limbii şi dispoziția stomacului meu. Un peşte afumat, o bucată de pastramă de vită dulce, o murătură dulce-amară şi chiar şi nişte varză bine condimentată care mi-a pedepsit gura şi mi-a aburit ochii până mi-au dat lacrimile. Gustări, cum le ziceți pe-aici.

Iar când nici mâncărurile acestea felurite n-au mai părut să-mi ajungă, am întrebat-o pe Hulan ce-şi adusese de mâncare, dacă avea ceva sărat şi crocant. Atunci mi-a zis Hulan că purtam un copil în pântece.

— O ştiu, zise ea de parcă adusese pe lume o sută de copii. E un semn sigur atunci când ceva din tine pofteşte la toate gusturile vieții. E probabil băiat, judecând după pretențiile foamei tale.

Când mi-a zis asta, nu am crezut-o. N-aveam decât nouăsprezece ani, şi eu eram încă în creştere. Iar Hulan era şi mai tânără, aşa că ce ştia ea? Am sărit de la locul meu şi mi-am pus mâinile în şolduri, netezindu-mi rochia ca să-mi văd stomacul. Nimic, nici urmă de vreun cap de bebeluş împingându-se să-mi iasă prin buric. Şi totuşi ceva simțeam, ceva atât de flămând după viață că era în stare să mă mănânce cu totul.

Iar când mi-am zis: Nu, nu e decât nefericirea mea, întotdeauna mi-am dorit mai mult, niciodată mulțumită de ce

mi-a dat viața. Mătuşa Bătrână îmi spusese odată că exact aşa fusese şi mama înainte să moară: „Prea puternică aici”, şi-şi arătase stomacul. „Niciodată mulțumită, întotdeauna căuta o pară, când avea deja zece prune din care să aleagă.”

— Am doar o acreală în stomac, i-am zis lui Hulan. Toată aşteptarea asta să se întâmple ceva rău.

— Îți zic, e copilul, spuse Hulan.

Am clătinat din cap.

— Ba e copilul, întări ea.

— Ai, crezi că nu-mi cunosc propriul corp?!

— Spune-mi atunci, zise ea, când ai sângerat ultima oară?

M-am înroşit ca focul pe dată! Spusese cuvântul ăla în gura mare, de parcă ar fi fost vorba de un acces de tuse sau o durere de cap, un fir de praf în ochi.

— Ce legătură are asta cu copilul? am zis, iar Hulan îşi muşcă buza de jos, chinuindu-se să nu izbucnească în râs.

— Ce ți-a zis mama ta? întrebă.

Iar eu încercam să-mi amintesc ce-mi spusese Mătuşa Bătrână în dimineața când mi-am văzut primul strop de sânge.

Mă trezisem, simțisem că mi-era rău, apoi îmi ridicasem cămaşa de noapte şi-mi privisem picioarele.

— M-a hăcuit cineva! i-am şoptit Aluniței, crezând că visam.

Iar Alunița a văzut sângele şi a scos un țipăt. A sărit din pat şi a dat fuga în curte.

— Săriți! a țipat ea. Weiwei a fost ucisă, ca mama ei. E moartă deja! Ajutor, ajutor!

Mătuşa Bătrână a venit într-un suflet în cameră, apoi Mătuşa Nouă, două servitoare, verişorii mei şi după ei ajutorul bucătăresei, fluturând un satâr. Mătuşa Bătrână a venit aproape, mi-a aruncat o privire, însă nu a părut să se îngrijoreze. Le-a zis tuturor să plece, gonindu-i afară.

— Termină cu plânsul, m-a certat Mătuşa Bătrână când am rămas singure.

Mătuşa Nouă s-a întors în cameră însoțită de Alunița, care se uita la mine cu ochii mari.

— Vezi, n-a murit, a zis Mătuşa Nouă.

Mi-a întins nişte cârpe.

— Ascultați cu atenție, amândouă, a zis Mătuşa Bătrână. Sângerarea e un semn. Când unei fete încep să-i treacă prin cap gânduri necurate, corpul ei trebuie să se curețe. De-asta

curge atâta sânge. Mai târziu, dacă fata se mărită cu cineva de familie bună, ales pentru ea, dacă devine o nevastă bună şi îşi iubeşte soţul, atunci o să înceteze.

Chiar aşa mi-a spus Mătuşa Bătrână. Şi, întocmai cum a prezis ea, odată ce-am devenit o nevastă bună, sângerarea a încetat.

— Pfui! zise Hulan când i-am povestit, apoi scuipă pe jos. Vorbe goale.

În jurul pavilionului continua să plouă cu găleata. Iar în după-amiaza aceea Hulan mi-a zis tot felul de lucruri ciudate pe care nu le-am crezut. De ce să cred? Tot ea credea în cele mai ridicole idei. Zicea că trupul femeii îşi construieşte propriul cuib o dată pe lună. Imposibil! A zis că bebeluşul iese prin acelaşi loc pe unde intră chestia bărbatului, nu prin deschiderea stomacului. Vorbe fără sens!

Apoi mi-a spus cum de ştia toate lucrurile astea. A zis că a ajutat odată o fată să aducă pe lume un copil.

— Nu te mint, zise Hulan. Am văzut pe unde a ieşit bebeluşul. Am văzut asta anul trecut.

Fata, a zis ea, se îndrăgostise de un pilot din Loyang, în apropierea satului unde trăiau Hulan şi familia ei.

— Sărmana fată nu căuta decât o şansă să-şi schimbe soarta, spuse Hulan. O mulţime de fete făceau aşa ceva, sperând să pună mâna pe un soţ care să le ducă departe. Era ca oricare altă fată din sat, nu prea frumoasă, sortită să se mărite cu un fermier bătrân sau cu olarul chior din josul uliţei, să ducă o viaţă plină de greutăţi, fără speranţe de fericire. Aşa că, atunci când fata asta a întâlnit un pilot, şi normal că i s-a dat – pentru o şansă, o şansă cât de mică, ceva de care să se agaţe.

Hulan îşi dădea seama că nu o credeam.

— E greu să-ţi închipui aşa ceva, ştiu, zise ea. Situaţia ta e atât de diferită. Tu ai ştiut dintotdeauna că o să te măriţi cu cineva vrednic, n-ai avut asemenea griji.

O zicea de parcă mă acuza. Şi aşa am ajuns să-mi spun: Poate şi ea a făcut la fel, şi-a dat trupul lui Jiaguo în schimbul unei şanse. Din fericire pentru ea, şansa ei s-a preschimbat într-un soţ.

— Când fetei i-a venit sorocul să nască, continuă Hulan, m-a rugat să merg cu ea la locuinţa pilotului. O durea atât de

tare, că a trebuit să ne oprim de multe ori pe drum. Apoi am ajuns la reşedinţa aviatorilor. Pilotul s-a arătat foarte furios când a văzut-o. A urlat la toţi ceilalţi bărbaţi şi le-a zis să plece. Eu am stat afară, dar am auzit totul.

L-a implorat pe pilot s-o ia de nevastă. El nu voia. I-a promis că bebeluşul va fi băiat. El a zis că nu-i pasă. Fata a spus că n-avea decât s-o primească drept concubină şi să-şi ia o nevastă adevărată mai târziu. Din nou a refuzat. Apoi fata a plâns şi s-a înfuriat – nu-i mai rămăsese strop de ruşine să ascundă ceva. A ţipat şi i-a zis că nu-i mai rămânea nicio şansă în viaţă. Şi le irosise pe toate pe el. A zis că acum nu mai putea să se mărite niciodată. Toată lumea din sat ştia că era marfă proastă. Familia ei o s-o dea afară. Iar copilul ei nu va avea nicio şansă în viaţă, un viitor fără niciun viitor.

Apoi parcă a înnebunit, ţipa şi se văicărea. Am dat fuga în casă. Stătea cu mâinile strânse la piept şi îl blestema. „Mai bine ne-ai omorî pe amândoi chiar acum. Mai bine decât să ne laşi să ne stingem de foame. Dar după ce-o să murim, o să ne vezi destul de repede. O să te doborâm la pământ de sus din cer.”

Pilotul ăla s-a înfuriat la culme când i-a auzit blestemul de moarte. A pălmuit-o zdravăn, ea a căzut, s-a lovit la stomac de braţul unui scaun şi s-a prăbuşit pe podea. Lovitura aia n-a ucis-o. Braţul scaunului n-a ucis-o. Dar în timp ce zăcea la podea, a început să iasă copilul. A urlat şi a gemut şi a încercat să se târască cu spatele ca un rac. Îi ţipa bebeluşului: „Nu ieşi! N-ai de ce să ieşi!”.

Eu şi pilotul am alergat la ea. I-am tras în sus fusta şi am văzut creştetul capului bebeluşului. Apoi a ieşit tot capul, cu o frânghie înfăşurată în jurul gâtului. Era albastru la faţă, cu ochii strâns închişi. Am încercat să trag copilul afară, să scot frânghia. Am încercat din greu. Dar fata se mişca prea mult. „Stai liniştită!” i-a strigat pilotul. Şi l-a apucat de păr, nu voia să-i dea drumul.

Acum ţipam şi urlam toţi trei, împărţind toată suferinţa aia. Bebeluşul îi trăgea măruntaiele afară. Eu îl trăgeam pe bebeluş afară. Ea îl trăgea pe pilot de păr. Şi când aproape niciunul nu mai puteam să îndurăm, fata a căzut pe spate şi a început să se smucească. S-a răsucit înainte şi înapoi. Tremura din tot corpul. A respirat adânc, trăgând aerul de parcă nu se mai

sătura. Apoi a răsuflat. A mai inspirat o dată adânc, apoi – nimic, n-a mai ieşit nicio suflare. Groaznic! Nici n-a început bine o viaţă, că alta s-a sfârşit. Iar bebeluşul ăla cu capul albastru ieşit din trupul ei s-a întunecat şi mai mult şi apoi a murit.

Hulan se opri din vorbit. Strângea tare tivul rochiei, muşcându-şi buzele. Am crezut că terminase povestea.

— Foarte trist, am zis. Ai dreptate, avem noroc.

Dar Hulan nu terminase. Începu să plângă.

— Băiat sau fată, nu ştiu ce era, zise. Mama nu a vrut s-o taie ca să vadă. A refuzat să-şi trimită fiica pe lumea cealaltă cu pântecele tăiat. N-a vrut să-şi trimită primul nepot fără cap. Aşa că părinţii mei au îngropat-o cum era, cu bebeluşul pe jumătate afară. Hulan îmi privi chipul. Exact, zise ea, încă plângând. Sora mea. Iar pilotul acela era Jiaguo, atât de speriat de blestemul soră-mii, că s-a însurat cu mine.

M-am uitat la ea, fără să pot să spun un cuvânt. Într-un sfârşit, Hulan vorbi din nou, de data asta, mai calmă.

— Ştiam că se însoară cu mine doar ca să-şi înăbuşe teama că ea ar putea să se întoarcă şi să-l doboare cu tot cu avion la pământ. Dar m-am măritat cu el oricum, gândindu-mă că aş putea s-o răzbun cumva pe sora mea. Bineînţeles, părinţii mei s-au înfuriat cumplit. Le-am tot zis că mă măritam cu el doar ca să-i fac zile fripte până la moarte, să-i amintesc neîncetat de sora mea şi de tragedia pe care a provocat-o.

Dar cum am ştiut că Jiaguo o să se dovedească a fi un om bun, un om atât de bun? Ştii asta, ai văzut ce fire are. Îi părea atât de rău, era atât de trist. Şi era bun cu mine, mi-a luat haine drăguţe, mi-a corectat manierele, nu a râs niciodată de mine. Cum am ştiut că o să fie atât de blând?

Hulan privea la ploaia care încă nu se oprise.

— Uneori sunt încă furioasă pe el, zise încet. Uneori mă gândesc la asta altfel. La urma urmei, n-a ucis-o. Ar fi murit oricum la naştere, măritată sau nu. Iar alteori cred că sora mea e supărată pe mine, cu copilul atârnându-i de mădulare, blestemându-mă că m-am măritat cu bărbatul care ar fi trebuit să-i fie soţ.

Şi aşa am început eu şi Hulan să ne împărtăşim şi să ne păstrăm secretele. Mai întâi i-am mărturisit eu cât de puţine ştiam despre propriul meu corp. Iar ea mi-a zis cum şi-a dorit

răzbunare şi a primit în schimb fericire. Şi mai târziu în după-amiaza aceea i-am spus de Aluniţa, că ea ar fi trebuit să se mărite cu Wen Fu.

— Atunci amândurora ni s-a schimbat soarta chiar la timp! Ce noroc pe noi, ţipă Hulan.

Eu nu am spus nimic. I-am zis doar jumătate din secretul meu, pentru că nu mai ştiam dacă eram norocoasă.

Am aşteptat până la căderea serii să-i spun lui Wen Fu despre copil. Ne pregăteam de culcare. El a întins mâna spre mine.

— Acum trebuie să fim atenţi, am zis. O să am un copil.

Se încruntă. Şi pur şi simplu nu a crezut vestea la început. Aşa că i-am spus despre pofta mea de mâncare, despre greţurile din ultima vreme şi că toate astea erau semne ale unei noi vieţi. Tot nu zicea nimic.

Poate că Wen Fu nu găsea cuvintele pentru ceea ce simţea. În orice caz, nu mi-a arătat ce gândeşte. Poate cei mai mulţi bărbaţi s-ar fi plimbat de colo colo ca nişte cocoşi, lăudându-se tuturor. Dar Wen Fu n-a zis decât:

— Chiar aşa? După care începu să se dezbrace.

Dintr-odată se aplecă înainte şi mă îmbrăţişă, îşi lipi gura de fruntea mea, îmi respiră în ureche. În clipa aia credeam că îmi spunea că era într-adevăr fericit, mulţumit de copil. În clipa aia credeam că în sfârşit îi făcusem pe plac până la capăt şi eram mulţumită să fiu un adăpost pentru viitorii săi copii.

Însă sentimentul dură doar câteva secunde. Wen Fu îmi atingea partea din spate a pulpei, ridicându-mi cămaşa. Cum putea să se gândească la asta? Am protestat încet, însă asta n-a făcut decât să-i sporească graba. Încerca să-mi desfacă picioarele. Am zis:

— Creşte un copil în mine. Nu mai putem să facem asta.

Bineînţeles, eram o ignorantă. Dar el n-a avut niciun fel de înţelegere sau compasiune pentru mine. Râse doar şi zise că sunt o ţărăncuţă neghioabă.

— Eu doar mă asigur că o să iasă băiat, spuse.

Apoi mă trânti pe pat şi se prăvăli pe mine.

— Opreşte-te! am spus. Apoi am zis-o din ce în ce mai tare. Opreşte-te! Opreşte-te!

Wen Fu s-a oprit şi s-a încruntat la mine. Nu mai strigasem

aşa la soţul meu. Poate că era din cauza copilului dinăuntrul meu. Poate de-asta am vrut să mă protejez. Însă Wen Fu m-a tot fixat cu nişte ochi atât de fioroşi, că până la urmă i-am zis:

— Îmi pare rău.

Şi fără să mai scoată un cuvânt, a terminat lucrul pe care îl implorasem să îl oprească.

A doua zi m-am confesat din nou lui Hulan. Am crezut că va asculta ca o soră. Aşa că i-am spus că soţul meu avea „dorinţe nefireşti", o „supraabundenţă de bărbăţie". Era aşa în fiecare noapte, chiar şi după ce i-am spus că purtam un copil în pântece. Şi eram îngrijorată, atât de nefericită – asta era jalnica mea scuză că o împovăram din nou cu problemele mele.

Hulan mă privi cu chipul golit de expresie. Poate era şocată că vorbeam atât de deschis. Într-un sfârşit zise:

— Hn! Asta nu e o problemă. Ar trebui să te bucuri. Aşa te-ai ales cu copilul, nu? Vocea îi suna disprețuitoare. Dorința de felul ăsta nu-i face rău copilului. Nu e decât un mic disconfort pentru tine. De ce să nu faci asta pentru soțul tău? Ar trebui să fii recunoscătoare că încă te mai doreşte! Iar când într-adevăr îşi va pierde interesul pentru tine, se va duce pur şi simplu în altă parte. Şi atunci o să vezi ce-nseamnă cu adevărat să fii nefericită cu soțul tău.

Acum era rândul meu să mă arăt şocată. Crezusem că îmi va oferi înțelegere. Şi în loc de asta îmi dăduse un perdaf. Şi nu mai termina odată.

— De ce crezi tu că ceva bun e rău? zise. Ei, dacă crezi că o mâncare n-a fost gătită cum trebuie, atunci, normal, când o s-o guşti, n-o să ți se pară bună.

N-ai mai văzut latura asta a mătuşii Helen? Acum ştii, poate să fie şi rea! Se păstrează numai pentru mine. Nu ştiu de ce. Sau poate numai mie îmi poate arăta latura asta.

Ştii ce cred? Cred că face asta când o necăjeşte altceva şi nu poate să spună. Încearcă să ascundă asta devenind autoritară. În ziua aceea, când mi-a zis asta, bineînțeles că m-a durut foarte tare. M-a făcut să mă simt atât de măruntă, că am devenit un nimic. Şi n-am aflat decât câțiva ani mai târziu de ce a spus asta de fapt. Nu ştiam că ascundea o taină înăuntru şi nu lăsa să iasă decât furia. Dar despre asta o să-ți povestesc altădată.

Şi tot în pavilionul acela mic, cam o săptămână mai târziu, mi s-a confirmat că războiul începuse.

Hulan adormise după masă. Izbucnise furtuna şi m-am hotărât să mă duc singură în pavilion să-i scriu o scrisoare Aluniței. Scriam despre lucruri plăcute: locurile interesante pe care le văzusem, bărcile de pe lac, templele unde mă dusesem. Am zis că poate o să ne întoarcem acasă, poate peste câteva luni. Am zis că sper să fim înapoi la Shanghai până de Anul Nou, când speram să le arăt tuturor un fiu micuț.

Apoi am văzut-o pe Hulan venind în fugă spre pavilion, cu hainele ude lipite de trupul ei durduliu într-un mod indecent.

— Şi-au luat zborul! Sunt gata de plecare! strigă chiar înainte să ajungă la mine.

Chennault era la baza aeriană, veniseră şi alți conducători chinezi din nord şi din sud. Se strânseseră deja toți piloții. Şi toată lumea spunea acelaşi lucru: Nu mai avem timp să ne pregătim. E timpul să plecăm.

Curând eu şi Hulan ne-am întors la mănăstire, tot cu hainele ude, împachetând lucrurile soților noştri. Am pus cu grijă într-un cufăr cămăşi şi pantaloni curați pentru Wen Fu, şosete şi o pătură nouă. Îmi tremurau mâinile. Inima îmi bătea cu putere. China în război. Wen Fu ar putea muri. S-ar putea să nu-l mai văd. Îmi ziceam că poate chiar îl iubeam pe Wen Fu, dar nu-mi dădusem seama până atunci.

Un camion începu să claxoneze, spunându-ne că era timpul să plecăm la baza aeriană. Am alergat în camera lui Hulan să-i spun. Şi am văzut că nu era gata. Îşi trecea degetele printr-un sertar de birou, apoi prin păr. Plângea buimăcită, vorbind singură:

— Ce poză de-a mea, nevasta lui drăguță? Ce talisman? Cartea aia pe care o uită tot timpul, unde e?

La aeroport nimeni nu voia să ne spună unde se duceau soții noştri. Dar vedeam ce era deasupra ploii: cerul albastru, norii albi. Eram însuflețite, mândre. Apoi cineva ne-a condus într-o cămăruță umedă cu o mică fereastră crăpată prin care tot ce se vedea afară părea mic şi primejdios. Ploaia cădea deasă pe o pistă îngustă. Piloții stăteau sub aripile avionului. Cineva arăta lama unei elice. Un altul alergă pe lângă ei cu o cutie de scule. Jiaguo mergea de la avion la avion, ținând o foaie mare de hârtie, poate o hartă, care flutura în vântul ce

părea acum să se înalțe din pământ.

Apoi am văzut că lamele se roteau, motoarele huruiau mai tare. Şi m-am chinuit din răsputeri să nu mă uit la celelalte, să nu spun nimic, să nu las niciun cuvânt greşit să-mi țâşnească din gâtlej, aducându-le tuturor ghinion. Cred că toată lumea era la fel, tăcută şi nemişcată, neştiind ce să mai creadă acum.

Dar pe când avioanele se îndepărtau lent, Hulan începu să facă cu mâna. Ploaia, aburul şi fumul se învârtejeau peste tot, astfel încât avioanele păreau să se mişte înainte ca într-un coşmar. Hulan făcu cu mâna din ce în ce mai tare, cu lacrimile şiroindu-i pe obraji. Avioanele rulară în viteză pe pistă. Atunci îşi flutură cu furie mâna, dezlănțuită, ca o pasăre rănită, de parcă efortul acesta şi toate dorințele şi speranțele sale ar fi putut să le ridice în siguranță, unul după altul, şi să le trimită spre victorie.

Bineînțeles, a doua zi dimineață am auzit ce s-a întâmplat de fapt.

11 – Patru despicături, cinci crăpături

O mai ții minte pe înțepata aia, cea cu care ne îmbăiam eu şi Hulan? Ea ne-a spus ce s-a întâmplat la Shanghai, unde au zburat forțele aeriene ca să salveze China întreagă.

Venise în sala de mese, unde stăteam în fața unui radio. Deja auziserăm că soții noştri erau teferi, iar acum ascultam ştirea despre victorie, cu urechile ciulite, gata să prindem fiecare cuvânt al veştii bune.

— Ce ascultați voi, zisese ea pe un ton amar, e doar zgomot fără noimă.

Ne-am întors să ne uităm la ea. I-am văzut ochii, roşii ca ai unui demon.

Apoi ne-a spus. Omul care-i păstra întotdeauna soțului meu un scaun lângă ventilatorul din tavan a murit. Tânărul la care strigase soțul meu că umblase cu şmecherii a murit şi el. Şi soțul înțepatei a murit de asemenea.

— Vă credeți norocoase pentru că soții voştri sunt în viață, zise ea. Nu sunteți.

Apoi ne-a spus că avioanele zburaseră noaptea târziu spre portul din Shanghai, care dădea pe dinafară de nave japoneze. Sperau să-i ia prin surprindere. Însă, înainte să ajungă, avioanele japoneze picară din cerul şi mai întunecat de deasupra lor – deja ştiau că veneau avioanele noastre. Piloții noştri au fost cei luați prin surprindere, s-au zăpăcit şi s-au grăbit să lanseze bombele. Ce mai grabă! Ce distanță mică de la cer la pământ. Aşa că bombele au picat în Shanghai în noaptea aceea, pe acoperişurile caselor şi magazinelor, pe maşini, pe sute de oameni, toți chinezi. Iar flota japoneză – vasele lor pluteau în continuare pe apă.

— Soții voştri nu sunt eroi. Şi toți oamenii ăia, piloții ăia, soțul meu, au murit mai rău decât degeaba, spuse fata apoi plecă din sală.

Niciuna dintre noi nu zise nimic. Hulan rupse tăcerea.

— De unde ştie ce s-a întâmplat, ce nu s-a întâmplat? zise pe un ton mânios.

Apoi spuse că ea tot fericită era, pentru că Jiaguo era teafăr. Măcar asta era adevărat, ne spuse ea.

Îți închipui una ca asta? De față cu noi toate şi-a arătat

fericirea, nimic nu conta. Cum putea să-şi dea în vileag un gând atât de egoist?

Însă nu am mustrat-o pe Hulan pentru lipsa ei de maniere. Am încercat s-o corectez ca o soră mai mare:

— Dacă e adevărat ce a spus fata aceea, ar trebui să ne gândim la tragedia asta. Ar trebui să fim serioase şi să nu ne lăsăm purtate de propria fericire.

Hulan îşi şterse imediat expresia fericită de pe faţă. Căscă gura pentru a înghiţi ideea asta şi a-i permite să-i hrănească mintea. Îmi spuneam: Bun, deşi e needucată, învaţă repede lucruri noi.

Dar apoi sprâncenele i se apropiară una de alta, iar faţa i se întunecă precum norii de furtună.

— Să gândeşti în felul ăsta… nu înţeleg, zise.

Aşa că am explicat încă o dată:

— Trebuie să ne preocupăm de întreaga situaţie, nu doar de soţii noştri. Încă ne poate paşte ceva rău.

— Ai-ia! *Daomei*! ţipă ea şi-şi duse mâna la gură. Cum poţi să scoţi asemenea vorbe cu ghinion ca să otrăveşti viitorul tuturor?

— Nu sunt vorbe cu ghinion, am insistat. Nu zic decât că trebuie să avem spirit practic. E război. Trebuie să simţim cu inima, dar şi să gândim cu mintea – tot timpul clar. Dacă ne prefacem că nu sunt pericole, cum vom putea să le evităm?

Dar Hulan nu mă mai asculta. Se pusese pe ţipat.

— N-am mai auzit în viaţa mea vorbe atât de otrăvitoare! Ce rost are să gândeşti aşa, să foloseşti gânduri rele ca să-ţi atragi doar lucruri rele?

A tot ţinut-o pe a ei ca o nebună. Acum că-mi amintesc, atunci prietenia noastră s-a ales cu patru despicături şi cinci crăpături. Hulan a făcut-o, a rupt armonia dintre noi. Îţi zic, în ziua aceea Hulan mi-a arătat adevărata ei fire. Nu era o toantă blajină, aşa cum voia s-o creadă lumea şi îi reuşise. Fata aia putea să arunce vorbe tăioase, care spintecau rapid, ca orice cuţit.

— Spui că şi pe noi ne aşteaptă tragedii. Spui că ne pot muri soţii, strigă ea. De ce nu poţi să fii fericită, să te ţii bine de ce ai în prezent?

Îţi închipui? Mă acuza de faţă cu toată lumea! Aruncând o întrebare care nu căuta decât răspunsul greşit. Făcând să pară

ca şi cum eu eram cea care spusese ceva rău.

— Nu am zis asta, am răspuns imediat.

— Tu întotdeauna îţi doreşti să se întâmple numai cele mai rele lucruri.

Iar minciunile astea!

— Nu înseamnă asta, am zis. Să gândeşti practic nu e acelaşi lucru cu a gândi de piază rea.

— Dacă poţi privi ceva în cinci feluri, spuse ea – şi îşi răsfiră degetele de la o mână şi-şi apucă degetul mare de parcă ar fi smuls un nap putrezit, întotdeauna îl alegi pe cel mai rău.

— Nici gând. Spun că fericirea noastră nu e de ajuns pe timp de război. Nu înseamnă nimic. Nu poate opri războiul.

Eram atât de furioasă, că nici eu nu mai înţelegeam ce spuneam.

— Jiang Jieshi spune că poate opri războiul, ţipa ea. Crezi că gândurile tale sunt mai puternice decât ale lui Jiang Jieshi?

Hulan şi celelalte femei mă priveau. Niciuna nu a intervenit să pună capăt certei. Nu au zis: „Surioarelor, amândouă aveţi dreptate. Doar că v-aţi înţeles greşit una pe alta”. Şi îmi dădeam seama că vorbele dure ale lui Hulan le vătămaseră gândirea, lăsând găuri mari prin care se putea scurge înţelegerea. Nu era de mirare că nu puteau să vadă cât de ridicole erau argumentele lui Hulan.

Aşa că am zis:

— *Suanle!* – Las-o baltă! şi le-am lăsat acolo, ducându-mă în camera mea.

Când îmi amintesc asta, încă mă mai apucă furia. Şi asta deoarece nu s-a schimbat. Şi tu poţi să vezi asta. Întoarce lucrurile cum îi convine ei să gândească. Dacă un lucru e rău, îl face să pară bun. Dacă un lucru e bun, îl face să pară rău. Contrazice tot ce spun. Din câte spune ea, eu sunt aia care se înşală tot timpul. Apoi trebuie să mă cert cu mine însămi ca să ştiu care e de fapt adevărul.

Oricum, după cearta aceea eram atât de furioasă, că nu puteam decât să stau în pat gândindu-mă la cuvintele batjocoritoare ale lui Hulan. Mi-am zis că *ea* spunea întotdeauna numai tâmpenii. De *ea* râdea lumea pe la spate. Şi când n-am mai vrut să-i aud cuvintele în cap, mi-am căutat ceva de făcut. Am deschis un sertar şi am scos o bucată de

pânză pe care mi-o dăduse Mătuşa Nouă, un cupon de bumbac de la una dintre fabricile familiei noastre.

Era un material verde-pal presărat cu cerculeţe aurii, un bumbac foarte subţire, numai bun pentru o rochie de vară. Deja concepusem un tipar, o croisem din memorie, o rochie pe care o văzusem în Shanghai purtată de o fată fără griji.

Aşa că, având în minte imaginea asta, am început să tai pânza. Mi-am închipuit că eu eram fata asta, plutind pe lângă lume într-o rochie verde, şi toţi prietenii se uitau admirativ, şuşotind între ei că are haine la fel de frumoase cum îi erau manierele. Dar apoi am văzut-o pe Hulan criticând rochia, spunând cu vocea ei prea ridicată: „E prea elegantă ca s-o porţi după ce abia de ţi-a murit soţul".

Am făcut pe loc o greşeală – am tăiat gaura unei mâneci prea mare – aşa de furioasă eram încă. Uite ce-a făcut! Mi-a tulburat concentrarea. Mai rău! – mi-a răsturnat gândirea şi mi-a vârât în cap un gând foarte rău.

Ce gând rău, un gând pe care niciodată nu mi l-aş fi imaginat de una singură, niciodată. Dar acum ţâşnise afară şi îl goneam. Îmi imaginam un moment, nu prea îndepărtat, când Hulan îmi va spune: „Îmi pare rău, soţul tău a fost ucis. A picat din cer – soarta potrivnică".

„Vai, nu", mi-am zis. „Zeiţă a Îndurării, nu-l lăsa niciodată să moară."

Dar cu cât mă chinuiam mai mult să-mi dau gândul ăsta afară din minte, cu atât mi se împotrivea mai tare. „A murit", va zice Hulan. Va zâmbi probabil când îmi va zice asta. Iar eu voi fi furioasă şi voi ţipa ca înţepata care tocmai îşi pierduse soţul.

Apoi mi-am zis: Poate ar fi mai bine să plâng şi să par întristată, plângându-mi copilul fără de tată. Da, asta ar fi mult mai nimerit.

În clipa următoare, gândurile mi-au fugit într-o altă direcţie: Va trebui să mă întorc pe insulă şi să locuiesc cu Mătuşa Bătrână şi Mătuşa Nouă? Poate că nu, nu şi dacă m-aş mărita cu altcineva. Apoi am hotărât: Data viitoare o să-mi aleg singură soţul.

M-am oprit din cusut. Ce îmi trecea prin minte? Atunci mi-am dat seama că îmi doream sincer ca Wen Fu să moară. Nu gândeam aşa pentru că îl uram. Asta s-a întâmplat mai târziu,

când s-a făcut şi mai rău.

Însă în seara aceea, în camera mea, în minte, mă certam cu Hulan, cu mine însămi: Uneori fetele fac greşeli. Uneori greşelile pot fi schimbate. Războiul le-ar putea schimba, şi n-ar fi vina nimănui, doar un nenoroc în schimbul altuia. Aşa ceva încă se mai putea întâmpla.

Şi aşa am terminat de croit rochia aceea. Am tăiat firele care atârnau. Mi-am tras rochia peste cap. Dar burta şi sânii mi se umflaseră deja din cauza sarcinii. N-am apucat să-mi vâr decât un braţ, ca apoi să-mi dau seama: Mă înţepenisem.

A, crezi că-i amuzant? Înţepenită în rochie, înţepenită în căsnicie, înţepenită în prietenia cu Hulan. Uneori mă întreb de ce suntem încă prietene, cum de putem să fim partenere de afaceri.

Poate pentru că ne certam atâta la început. Poate pentru că nu aveam cu cine altcineva să vorbim. Aşa că trebuia de fiecare dată să ne găsim motive să rămânem prietene. Poate motivele astea sunt încă valabile.

În orice caz, iată ce s-a întâmplat după cearta aceea urâtă.

Câteva zile mai târziu forţele aeriene ne-au spus că ne vor trimite în curând la Yangzhou, unde ne vom reîntâlni soţii.

Am auzit vestea asta la micul dejun şi ne-a trezit bănuieli. Ne gândeam că nu mai era mult şi începea să plouă cu bombe în capul nostru.

— Probabil că e pe drum un mare pericol, am zis. De-asta ne trimit de aici.

Una dintre celelalte femei, Li Jun, zise:

— Atunci ar trebui să plecăm imediat. De ce să mai întârziem două zile?

Iar cealaltă femeie, Meili, zise:

— De ce Yangzhou? Şi acolo pot cădea bombe.

— Probabil pentru că Yangzhou nu e un loc prea bun, am zis, gândind cu voce tare, e un oraş pe care japonezii nu şi l-ar dori niciodată, aşa că va fi mereu sigur.

Vezi cum, de fiecare dată, gândirea mea era logică? Nu spuneam că nu-mi plăcea Yangzhou. Cum să zic asta? Nici nu-l văzusem.

Hulan mă contrazise pe loc.

— Am auzit că Yangzhou e foarte drăguț, multe de văzut, spuse ea, faimos pentru femeile frumoase şi tăiței gustoşi.

Ştiam deja că n-o să văd asemenea femei. Nu voi mânca asemenea tăiței.

— Nu zic că nu e un oraş drăguț, am explicat cu grijă, zic numai că nu e un oraş bun pentru japonezi. Japonezii şi chinezii nu vor aceleaşi lucruri.

Aşa că am plecat la Yangzhou la sfârşitul verii, la numai câteva săptămâni de la începerea războiului. Am călătorit cu vaporul, pentru că pe atunci multe drumuri erau deja blocate. Iar când am ajuns, am văzut că oraşul era întocmai aşa cum mi-l imaginasem, un loc pe care japonezii nu şi l-ar fi dorit niciodată.

Noul nostru cămin se afla la numai o jumătate de zi spre nord-vest de Shanghai, cel mai bun oraş din lume, foarte modern. Şi totuşi, Yangzhou era complet diferit – un loc demodat, fără clădiri înalte, doar case cu un singur nivel, poate două la clădirile mai importante. Cine ştie de ce au scris Du Fu şi vechii poeți despre el? Mie mi se părea că oraşul era construit doar din pământ şi chirpici. Sub tălpi aveam străzi din pământ, curți din pământ, podele de pământ. Deasupra erau ziduri din cărămizi de chirpici, acoperişuri din țigle de chirpici.

Forțele aeriene ne-au găsit o casă exact la fel, numai pământ şi chirpici, împărțită în patru locuințe, fiecare cu două camere, şi o bucătărie la comun, cu patru sobe demodate cu cărbuni. Când ne-au văzut ochii aşa ceva, am rămas toate şocate.

— E război, le-am zis până la urmă celorlalte. Toată lumea trebuie să facă sacrificii.

Li Jun şi Meili încuviințară imediat din cap şi fură de acord. Hulan îşi întoarse capul.

Apoi se apucă să cerceteze totul, criticând ce vedea. Îşi vârî degetul într-o crăpătură din perete.

— Ai!

Arătă spre alt perete, unde mărşăluiau gândacii printr-o geană de soare.

— Ai!

Bătu cu piciorul în podea.

— Uaa! Uite cum se ridică praful şi o ia pe urmele mele.

Mă uitam. Ne uitam. Îmi venea să strig: „Uitați și voi cum e. Ea e aia care se plânge, nu eu”. Dar am văzut că nu trebuia să zic niciun cuvânt. Meili şi Li Jun vedeau şi singure cum era Hulan.

În acea după-amiază mai sosiră o bucătăreasă şi un servitor. Forțele aeriene nu ofereau decât câte unul, aşa că a trebuit să-i împărțim. Bucătăreasa era o fată din oraş, foarte tânără, cu o față mare şi fericită. Sarcina ei era să țină sobele aprinse când trebuia ziua, să spele şi să taie zarzavaturile, să omoare găinile şi să scoată mațele peştilor, să curețe totul înainte să înceapă să pută.

Servitorul aparținea forțelor aeriene, un om între două vârste pe care noi îl poreclisem *Qin wubing,* aşa i se spune unui soldat obişnuit, dintre aceia care luptă înarmat doar cu o mătură şi numai împotriva muştelor. Era un om mărunțel, slab, cu brațe şi picioare ce păreau gata să i se frângă dacă ducea vreo greutate prea mare. Mai era şi un pic nebun. Când lucra, vorbea adesea singur, închipuindu-şi că era un ofițer de rang înalt căruia i se dăduseră ordine greşite: „Bate cuvertura asta! Scoate pata asta!”

Aşa am aflat că Hulan îi poruncise lui *Qin wubing* să amestece şase albuşuri de ou într-o găleată de noroi.

— I-a căzut din cer rețeta asta ciudată, l-am auzit vorbind singur. Asta cred. Vopseşte podeaua cu sosul ăsta, zice ea. Îi bate vântul între urechi! Crede că o să mănânce podeaua. Crede că arată ca o clătită mare, delicioasă. Ha!

Le-am zis lui Li Jun şi Meili ce spusese *Qin wubing.* A trebuit s-o fac. Dacă Hulan era aşa de nebună că se hotăra să dea foc casei? Şi celelalte femei dădură de ştire tot felul de ciudățenii în următoarele zile. Hulan îi poruncise lui *Qin wubing* să verse supa asta de ouă pe podeaua ei în fiecare zi trei zile la rând. Iar când supa se usca, îi poruncea să mai toarne. Mai rău, îl puse să gătească un terci lipicios de orez şi nămol.

— I l-am azvârlit pe perete. A zis că era numai bun, spuse el.

Şi am țâțâit cu toate din limbă. Sărmana Hulan.

Însă peste câteva zile *Qin wubing* nu mai zise nimic. Îşi îndeplini sarcinile în tăcere, plângându-se doar de o vânzătoare care îl trăsese pe sfoară, îi vânduse o rață friptă

atât de umflată cu aer, că în clipa când s-a apucat să-i taie pielea, rața a plesnit şi s-a micşorat la jumătate.

— Nu-ți face griji din cauza rației, am zis. Nu e vina ta. Şi pentru că nu-mi mai puteam ține în frâu curiozitatea, am spus: E mai bine decât să bei supă de nămol, hn?

Qin wubing se încruntă la mine.

— Îmi pare rău, *taitai,* zise precaut. Azi nu prea aud bine.

Am arătat din cap spre partea unde locuia Hulan.

— Supa de nămol pe care a făcut-o ea, am zis. Probabil nu e prea gustoasă, hn?

— Îmi pare rău, *taitai,* zise el din nou. Azi urechile nu deschid cum trebuie calea spre creier.

Aşa că a trebuit să găsesc un pretext să merg pe la Hulan, să văd cu ochii mei cum o luase razna. Mi-am scos cel mai bun ac pentru broderii din coş.

— E cumva acul tău? am zis când a venit la uşă. L-am găsit pe podea la mine, iar acum nu mai ştiu dacă e al meu.

Şi în timp ce Hulan se uita de-aproape la acul acela, am văzut ce făcuse Hulan cu amestecul de ouă, cu supa ei de nămol. Podelele îi erau tari şi lucioase ca porțelanul, aşa că praful nu se mai ridica. Iar pereții, care fuseseră odată sfărâmicioşi ca ai noştri, erau netezi şi curați, din chirpici nou, fără picior de gâză pe ei.

Pe când mă uitam lung la schimbarea asta, Hulan anunță:

— Ai dreptate. Chiar e acul meu. Îl tot caut de zile întregi.

Mai târziu în după-amiaza aceea, Hulan m-a ajutat să-mi dreg podelele şi pereții. Am lăsat-o să îndrepte aşa lucrurile dintre noi: să dregi un lucru ca să dregi un altul. Ştia c-o s-o las să facă asta. Pentru că mi-a luat acul şi amândouă ştiam că era al meu.

Nu ştiu de ce vorbesc atâta despre Helen. Povestea asta nu e despre ea, deşi din cauza ei trebuie să-ți spun povestea mea. Dacă ți-ar spune ea povestea asta, s-ar putea să spună că nu am făcut destule eforturi să-mi asigur o căsnicie reuşită. Ascultă-mă pe mine, am făcut.

Ca atunci în Yangzhou. La o săptămână sau două de la venirea noastră, ni s-au întors bărbații şi i-am gătit lui Wen Fu o masă mare ca să sărbătorim. Şi nu doar pentru el, ci şi pentru prietenii lui piloți, cinci sau şase bărbați din eşaloanele

al doilea şi al treilea.

Oamenii aceia îl plăceau pe Wen Fu pentru generozitatea lui, pentru că zicea: „Vino la mine acasă! Mănâncă în voie!”. I-a invitat pe la noi, împreună cu Jiaguo. Aşa că, normal, am invitat-o pe Hulan, şi pe Li Jun şi Meili cu soţii lor. Cu totul, am gătit pentru paisprezece oameni. Hulan s-a oferit să mă ajute la cumpărături şi la gătit.

Şi, având atâtea de făcut, am protestat doar un pic, apoi am căzut de acord că nu-mi strica deloc mâna ei de ajutor.

Cu banii de zestre am cumpărat toată mâncarea aia, banii pe care mi i-a dat tata în ziua nunţii. Nu, familia lui Wen Fu nu-mi luase banii ăia, încă nu. Tata era deştept. A depus banii la o bancă din Shanghai pe numele meu, patru mii de yuani, dolari chinezeşti. Şi scosesem din ei două sute după nuntă. La Yangzhou mai aveam încă vreo sută.

Wen Fu câştiga patruzeci de dolari chinezeşti pe lună. Era un salariu bun, poate de două ori mai mult decât primea un profesor. Dar Wen Fu dădea banii ăştia doar pe prostii – ca să cumpere whisky, să joace mah jong, să parieze că vremea se va schimba când zicea el.

Aşa că din banii de zestre am cumpărat mobila de care aveam nevoie când ne mutam din casă în casă. Nu eram obligată să fac asta. Din banii mei am cumpărat mâncare mai bună decât ne ofereau forţele aeriene. Nu eram obligată. Iar pentru masa din seara aceea am cumpărat carne bună de porc, trifoi proaspăt pentru găluşte, mulţi litri de vin dulce, toate foarte scumpe pe vreme de război, peste cincizeci de yuani.

Nu mă deranja să cheltuiesc atâţia bani. Când cumpăram bunătăţile astea, mă gândeam la oamenii aceia, la piloţii aceia şi la Wen Fu. Dacă norocul lor îi făcea să se prăbuşească, bărbaţii ăia se putea să nu se mai întoarcă pentru următoarea masă. Şi, cu gândul ăsta trist în minte, mâna mi se repezea la o bucată şi mai groasă, de carne de porc, bogată în grăsime gustoasă.

Apoi am hotărât să includ şi câteva feluri de mâncare cu nume norocoase. Erau feluri pe care ţineam minte că le gătea Mătuşa Bătrână de Anul Nou – stridii uscate la soare pentru bogăţie; nişte creveţi care se umflau rapid pentru râs şi voie-bună; *fa cai,* ciuperca aceea cu perişori negri care se îmbibă cu

noroc; şi multe meduze, pentru că pielița lor crocantă îmi suna întotdeauna viu şi plăcut în ureche.

Hulan m-a văzut alegând toate mâncărurile astea. Îi lăsa gura apă în timp ce îmi luam ingredientele de la piață. Nu cred că mâncase vreodată ceva atât de fin.

Ajunse acasă, i-am zis fetei de la bucătărie să pună la fiert oale cu apă şi să taie zarzavaturi şi carne de porc cât pentru o mie de găluşte, şi aburite, şi fierte, cu ghimbir proaspăt din belşug, sos de soia de bună calitate şi oțet dulce pentru înmuiat. Hulan m-a ajutat să frământ făina şi să întind aluatul în cerculețe.

Recunosc că la început m-a impresionat cât de bine gătea. Lucra repede, apăsând zdravăn făcălețul. Era în stare să întindă trei foi cât timp eu făceam două. Şi lua întotdeauna exact câtă carne trebuia pentru umplutură, aranjând-o în mijlocul foii, nu mai trebuia să ia sau să mai pună niciun pic. Dintr-o singură strângere a degetelor, astupa găluşca.

Şi mai recunosc că mi-a făcut plăcere compania lui Hulan în după-amiaza aceea. Eram amândouă fericite. Se întorseseră piloții. Toată lumea se însuflețise. Toate aveam câte un zâmbet de împărțit. Aşa că, în ziua aceea, eu şi Hulan nu ne-am criticat. Nu ne-am plâns de alții. Nu a trebuit să fim atente şi să facem numai conversație din politețe. Toate vorbele ni s-au revărsat firesc din gândurile bune.

I-am zis lui Hulan:

— Uite ce repede munceşti. Cu mâinile tale, putem să facem zece mii de găluşte dacă am vrea, nicio problemă.

Bineînțeles, mai târziu am aflat că nu era bună decât la astfel de munci grele când venea vorba de gătit: la frământat, la întins foi, la umplut şi la astupat. Cât despre gustul şi mirosul ei, nu pot să zic decât că s-ar putea să am o părere diferită de a altora.

Deşi poate îmi zici tu. Fii sinceră. Cine găteşte mai bine? Vezi? Nu mă dau mare. Ăsta e adevărul. Ştiu cât sos de soia să pun la carne pentru ca gustul sărat să nu devină aromă sărată. Ştiu să nu adaug niciodată mai mult de un vârf de cuțit de zahăr; pune mai mult şi e ca şi cum ai mânca mâncare cantoneză. Ştiu cum să dau un gust delicat fiecărui fel, dar aroma se distinge clar de alte feluri – nu totul la fel sau totul fierbinte ca un foc în vâlvătăi.

Şi alții ți-ar spune la fel, dacă ar fi aici. Piloții de pildă, chiar soțul lui Hulan, cu toții mi-au lăudat mâncarea în seara aceea, i-au zis lui Wen Fu ce norocos era. Au zis că nu se putea aşa ceva, ca un bărbat să aibă şi o nevastă frumoasă, şi o bucătăreasă talentată – şi totuşi ochii şi limbile le spuneau altceva. I-am privit când mâncau, i-am încurajat să mai ia, am glumit că o să dau de necaz cu bărbatul meu dacă rămâneau mai mult de zece găluşte. La sfârşitul mesei mai erau doar patru! Ce masă pe cinste a fost.

Am gătit multe alte mese ca asta. De câte ori Wen Fu şi piloții se întorceau după multe zile de absență, întâi şi întâi voiau să mănânce găluşte de-ale mele – înăbuşite, fierte în apă sau prăjite – întotdeauna li se păreau delicioase.

În China pe vremea aia nu conta din ce regiune veneai. Lumea ştia să mănânce şi să se joace laolaltă. Găseai pretexte de toate felurile să trăieşti o viață plină, pe cât de plin îți era stomacul. Iar pe vremea aia încă mai voiam să-i fac pe plac lui Wen Fu, să mă port ca o nevastă bună, încercând totodată din răsputeri să-mi găsesc propria fericire. Eram mereu gata să gătesc o masă bună, deşi de obicei bărbații se întorceau acasă fără să mă anunțe dinainte când – şi uneori în număr mai mic.

Vai, asta era tare trist de fiecare dată. Jiaguo era acela care trebuia să adune bunurile pilotului care murise. Le împacheta cu grijă în pânză moale, apoi scria un bilet lung în care explica cum fiul cutare sau soțul cutare avusese parte de o moarte cu adevărat eroică. Vedeam bunurile învelite aşezate pe maşina de cusut a lui Hulan, aşteptând să fie expediate. Şi de fiecare dată mă întrebam ale cărui mâini fericite vor deschide pachetul, crezând că e un cadou, ai cui ochi trişti vor plânge văzând ce se află înăuntru.

Aşa că la noi la masă venea de fiecare dată mai puțină lume. Şi s-ar putea să fi fost doar în închipuirea mea, dar mie mi se părea că, atunci când murea un pilot, altul îi prelua pofta. Piloții ăia mâncau de parcă n-aveau să mai aibă parte niciodată de mâncare atât de bună.

Îmi amintesc că într-o seară fiecare bărbat mâncă treizeci de găluşte, se desfăcu la curea, răsuflă din greu, apoi mai mâncă încă treizeci. Eu dădeam fuga dintr-o parte în alta, aducând platouri mari, pentru ei şi Hulan, care ştia să mănânce din belşug. Şi după alte discuții şi râsete, bărbații îşi mai lărgiră o

dată curelele, şi tot mâncară şi mâncară – până când unul dintre ei spuse până la urmă pe un ton comic:

— Pentru a-i dovedi în continuare bucătăresei cât de mult îmi place mâncarea ei, va trebui să-mi las pantalonii în vine!

Cel care făcuse gluma asta era un bărbat înalt şi slab pe nume Gan. Râdea tot timpul, dar reținut. Şi ce spusese era cam vulgar, dar nu m-am supărat, nici măcar n-am fost stânjenită. Făcea glume bune, niciodată nu-şi bătea joc de cineva. Cu glumele astea, se punea în rolul tontului, cel de care făcea haz lumea.

De fapt îmi amintea de un star de cinema american. Nu genul de mare erou care făcea tam-tam, ca John Wayne. Mai degrabă ca Danny Kaye, un om liniştit pe care-l plăcea toată lumea, care făcea lumea să râdă fără să se dea mare.

Gan era la fel. Când zâmbea, gura i se lățea mai mult decât la cei mai mulți oameni, şi unul din canini îi ieşea în afară. Mergea cumva ciudat, ca un băiat care crescuse prea înalt, prea repede. Aşa că atunci când se repezea să mă ajute să mut un scaun sau să car o oală, abia făcea trei paşi, că se împleticea şi cădea. Aşa era el – fără să încerce măcar, reuşea să facă oamenii să se simtă mai bine în pielea lor.

Când nu râdea sau vorbea cu ceilalți, se purta cu mine timid. L-am simțit de multe ori privindu-mă şi neştiind ce să-mi spună. Iar odată, după ce a stat şi s-a gândit îndelung, îmi spuse pe un ton liniştit şi sincer:

— Mâncarea asta – nici măcar maică-mea nu ar putea s-o gătească mai bine.

L-am mustrat.

— Nu se poate să spui aşa ceva despre mama ta!

Se făcu roşu la față.

— Surioară, zise el, iartă-mi lipsa de maniere.

Apoi mai mâncă două găluşte şi spuse pe acelaşi ton potolit:

— Mai bune decât ale maică-mii.

Țin minte că, după ce Gan zise asta, Wen Fu râse cu poftă şi spuse:

— De-asta eşti slab ca o tulpină de bambus?

Nu-mi dădeam seama dacă era o insultă la adresa mamei lui sau la a mea. Mi-am zis în sinea mea: De ce nu putea soțul meu să semene mai mult cu Gan? Iar asta a mai semănat un gând în mintea mea: M-aş fi putut mărita cu un bărbat de

treabă. Nu toți erau ca Wen Fu. De ce n-am ştiut că aş fi putut să aleg?

Din câte vedeam, ceilalți piloți erau de treabă, toți drăguți. Se purtau frumos cu mine. Nu pomeneau niciodată de faptul că purtam un copil în pântece, dar ştiau. Se repezeau să mă ajute cu pungile de cumpărături când mă vedeau cu brațele pline. Un om care avea la dispoziție un camion al armatei s-a oferit să mă ducă oriunde aveam treabă. Iar Gan, bărbatul timid care se dădea în vânt după găluştele mele, se juca cu mingea cu mine în timp ce Wen Fu şi ceilalți jucau seara cărți sau mah jong.

Îmi amintesc serile acelea. Ne jucam doar la lumina lunii şi la aceea care răzbătea prin fereastra de alături, lovind mingiuca umplută cu pene de găină şi proiectând-o deasupra fileului, râzând şi încercând să ne nimerim unul pe celălalt. Când ratam, Gan insista să ridice el mingea, ca să nu-mi supun stomacul plin unei „indigestii". Uneori, când Wen Fu era plecat din oraş, Gan mă invita să mănânc cu el, doar un castronaş de tăiței. Poate ne duceam în vreun local ieftin să luăm supă cu găluşte, nimic special. Apoi mă conducea acasă, purtându-se întotdeauna ca un prieten de familie sau frate şi cerându-şi scuze dacă îmi atingea fără să vrea cotul.

Odată ne-a văzut Hulan în timp ce discutam la masa din bucătărie. Şi după ce Gan plecă acasă, mă tachină:

— O-io! Ai grijă.

— Ce vrei să dai de înțeles?

— Nimic, zise Hulan. Îți zic să ai grijă să nu se dea de înțeles ceva mai încolo.

E atât de ciudat să-mi amintesc de asta acum. Nu m-am mai gândit la Gan de mai bine de cincizeci de ani. Aşa că, să găsesc amintirea asta e ca şi cum aş da din nou din întâmplare peste o fărâmă tăinuită din inima mea, fericirea pe care n-am putut s-o arăt nimănui, tristețea pe care mai târziu n-am s-o mărturisesc nimănui. Cum puteam să-i spun lui Hulan? Doar eu spusesem că nu trebuie să ne lăsăm purtate de fericire pe timp de război. Am spus asta înainte să ştiu ce-ar putea fi fericirea.

Aşa că poate sunt în stare să-ți mărturisesc ție asta abia acum. Gan însemna ceva special pentru mine. Nu ne ştiam de prea mult timp. Cu toate astea îi cunoşteam inima mai bine

decât pe a soțului meu. Iar asta mă făcea să mă simt mai puțin singură.

Odată mi-a spus cât de mult îi plăcea să se plimbe cu mine seara. Şi nici n-am apucat să-l întreb de ce, că mi-a răspuns. A zis că îi era teamă să rămână singur noaptea. Şi iar, nici n-am apucat să-i cer să se explice, că se explică:

— Ştii cum e, cum noaptea poți să vezi lucruri pe care nu le poți vedea ziua.

Am încuviințat şi i-am zis că şi cu mine fusese dintotdeauna la fel. Apoi îmi spuse mai multe despre teama lui nocturnă.

— Nu i-am mai povestit nimănui, începu el, ce s-a întâmplat când eram mic, ultima dată când a fost Anul Tigrului. Atunci am văzut o fantomă strălucind în întuneric.

Şi m-am apucat să-i spun lui Gan că văzusem acelaşi lucru de multe ori în copilărie. O fantomă care se dovedea a fi luna în dreptul unei ferestre. Sau o fantomă care de fapt era Mătuşa Bătrână sculându-se noaptea ca să-şi doftoricească indigestia. Sau o fantomă care în realitate era o plantă moartă lipită de fereastra serei.

Gan zise:

— Şi eu am văzut asemenea fantome, doar năluci rele. Dar fantoma asta era altfel. Fantoma asta a zis că se va întoarce după mine înainte să apuc următorul An al Tigrului – înainte de vârsta de douăzeci şi patru de ani.

— Atâtea prostii ne apar din vise, am zis.

Însă Gan vorbi în continuare de parcă încă se afla în visul acela urât.

— „Nu sta să-ți faci griji", a zis fantoma. „Vei avea parte de o moarte nedureroasă, n-o să suferi. Dar când îmi vei vedea fața de fantomă strigându-te în întuneric, va trebui să vii cu mine, să nu stai la discuții, nici măcar un cuvânt." Bineînțeles, nu am crezut-o. I-am strigat: „Eşti doar un vis rău. Pleacă!".

— Apoi te-ai trezit, am zis, încercând să-l calmez, pe el sau poate pe mine. Ți-era încă frică, dar nu ai uitat niciodată amintirea asta.

— Mult mai rău, zise Gan, cu o voce stinsă. M-am trezit, e-adevărat. M-am sculat ca să mă conving că nu mai dormeam. Iar când m-am dus la uşă, am văzut că fantoma era încă acolo. A zis: „Nu crezi că aşa ți-e scris? Pot să-ți dovedesc că aşa va fi". Iar fantoma numi nouă sorți rele care mi se vor întâmpla

până la capătul vieții. Nouă, numărul desăvârşirii. Când a plecat fantoma, încă stăteam la uşă.

— Ai, Gan, ce poveste îngrozitoare! am spus.

— În cei unsprezece ani de-atunci, am încercat să uit visul acela. Însă acum opt dintre cele nouă sorți s-au împlinit întocmai cum le-a descris fantoma. Acum cred că vine a noua. În patru luni vine noul An al Tigrului. Râse nervos. Atâta suferință în aşteptarea unei morți nedureroase.

După ce-mi spuse povestea, Gan începu să tremure din tot corpul de parcă ar fi fost iarnă afară, nu căldura umedă a toamnei. Credea în povestea aceea, vedeam asta. Până şi mie mi-era frică. Mi-era prea frică până şi să-l întreb: Care au fost cele nouă sorți care s-au întâmplat deja? N-am putut decât să râd şi să zic:

— Ce vis urât ai avut când erai doar un băiețel! La momentul ăla nu ştiam de ce am zis asta. Nu ăsta era sentimentul pe care îl aveam în adâncul meu. Dimpotrivă. În adâncul sufletului voiam să-l țin în brațe pe sărmanul Gan, lângă inima mea, şi să plâng: Băiatul meu, băiețelul meu frumos! Eşti sigur de cele opt sorți rele? Care sunt? Care e a noua? Haide, zi-mi repede!

Dar acum că-mi amintesc sentimentele mele, ştiu de ce nu i-am zis asta lui Gan. Îmi era teamă, nu de fantomă, ci din alt motiv. Eram femeie măritată, şi totuşi nu mai simțisem dragoste din partea niciunui bărbat sau pentru vreun bărbat. Iar în seara aceea aproape am simțit. Am simțit pericolul, că aşa era să iubeşti pe cineva, un om îşi eliberează temerile, celălalt se apropie şi mai mult ca să aline durerea. Apoi curg şi altele, tot ce a fost ascuns, din ce în ce mai multe – tristețe, ruşine, singurătate, toate vechile dureri, atâtea lucruri eliberate până când nu-ți mai încapi în piele de bucurie că ai scăpat de ele, până e prea târziu să opreşti această nouă sarcină să-ți ia în stăpânire inima.

Dar m-am ascuns în mine. Doar am râs de Gan şi am glumit pe seama visului său cu fantoma ca să mă liniştesc. Şi poate n-am dat mai multă atenție visului său şi pentru că simțeam cu toții că avea să se întâmple ceva rău. Doar că nu vorbeam despre asta la fel de deschis ca şi Gan.

Dacă un pilot zicea în glumă: „E ultima oară când îmi toc tot salariul jucând cărți cu tine", ceilalți piloți strigau: „Uăă! Nu

mai spune «ultima oară», mare ghinion! Acum trebuie să joci în continuare ca să anulezi înțelesul".

Piloții ăia ştiau că nu au avioane destul de rapide chiar dinainte să lase pământul în urmă. Ştiau că nu fuseseră instruiți destul, că nu cunoşteau destule trucuri deştepte ca să evite avioanele de luptă japoneze, care erau mai noi şi mai rapide. De obicei stăteau într-un cerc mare înainte să trebuiască să decoleze, strigând sloganuri în timp ce scuipau la țintă într-o piatră. Aşa glumeau pe seama eroismului. De-asta ştiam că sunt curajoşi. De-asta ştiam că sunt speriați. Cum puteau fi eroi adevărați dacă n-aveau de ales? Cum să nu fie eroi când ştiau că n-au nicio şansă?

Două luni mai târziu, jumătate din piloții de la cina aceea erau morți. Din câte auziserăm, cu toții muriseră eroic, toți nimeriți şi ucişi în avioanele lor de luptă. Dar cum cădeau avioanele acelea din cer – era îngrozitor! Nici măcar nu le găseai trupurile ca să le îngropi. Nu trebuia să fii religios ca să simți cât de rău era.

Un pilot pe care îl cunoşteam, avionul lui a intrat prin poarta oraşului Henan, a nimerit chiar într-o deschizătură şi acolo s-a înțepenit – strivit acolo înăuntru. Soțul lui Meili, avionul lui s-a izbit de un vârf de munte înalt. Pilotul care mă ducea cu camionul – a ars înainte ca avionul său să atingă pământul.

Iar Wen Fu, el n-a fost nici măcar rănit. Ştii de ce? Era un laş! De câte ori începea lupta, Wen Fu îşi întorcea avionul şi zbura în direcția cealaltă.

— Aa, îi explica lui Jiaguo, urmăream un avion japonez care fugea în altă direcție. Nu l-ai văzut. Ce păcat că nu l-am prins.

Hulan mi-a zis asta, că Jiaguo se gândea că va trebui să-l trimită pe soțul meu în fața curții marțiale. Crezi că ar fi ratat ea ocazia să-mi spună asta?

Am aflat cam la vremea când avionul lui Gan a fost doborât lângă Nanjing. L-au dus la spital încă viu. Ne-am dus cu toții în grabă să-l vedem, Wen Fu, Jiaguo, Hulan, ceilalți piloți care nu muriseră încă.

O, am văzut! Ochii lui Gan erau pironiți în tavan, râzând şi plângând.

— Ei, fantomă, unde eşti? striga. Nu refuz să mor!

— E nebun, zise Wen Fu. E deja cu mintea dusă. Din

fericire, nu mai are cu ce să simtă durerea.

Îmi amintesc durerea pe care am simțit-o eu. Nu puteam să spun nimic. Nu puteam să-mi pun mâna pe fruntea lui Gan. Dar îmi venea să plâng şi să strig: Nu e nebun! Fantoma aceea i-a promis: „N-o să te doară când o să mori. Doar vino când te strig noaptea”.

Iar fantoma l-a mințit. Pentru că Gan a suferit mult, atât de mult, cu toate intestinele smulse. Două zile şi două nopți a trebuit să trăiască în durerea asta cumplită până când în sfârşit a putut să plece şi să-şi urmărească fantoma.

Am jelit atâta, şi totuşi nu puteam să las să se vadă nimic. Mă durea inima la fel de tare ca atunci când mi-am pierdut mama. Doar că nu tânjeam după o dragoste de care avusesem parte odată. Regretam că nu o acceptasem niciodată.

Aşa că numai după ce Gan a murit, am avut nevoie de dragostea lui. A devenit un fel de iubit fantomă. De câte ori țipa Wen Fu la mine, îmi aminteam când venise Gan ultima dată la masă. Mă privise toată seara, văzuse cum se purta Wen Fu cu mine. Iar când soțul meu a ieşit din cameră, Gan s-a uitat la mine, apoi mi-a zis încet:

— Tu nu te vezi decât în oglindă. Dar eu te văd cum nu vei putea să te vezi niciodată, toate lucrurile în stare pură, nici bune, nici rele.

Îmi aminteam de multe ori asta. După ce soțul meu se ostenea de ajuns deasupra mea şi adormea, mă ridicam în linişte şi mă uitam în oglindă. Îmi întorceam fața încoace şi încolo, încercând să-mi imaginez ochii lui Gan privindu-mă. În sinea mea țipam: „Ce a văzut? Ce a văzut?”.

Iar uneori, când era şi mai rău, când mă întrebam ce făcusem să merit o viață atât de îngrozitoare, îmi aminteam plimbările noastre de seară, povestea pe care mi-o spusese Gan. Şi cu toate că nu ştiam care fuseseră cele opt sorți rele, pe a noua o ştiam. Eu fusesem a noua.

12 – Banii *taonan*

Când a venit iarna, mai rămăseseră puține avioane. Aşa că din cer nu mai cădea decât ploaia. Apoi într-o zi s-a făcut atât de frig, că a nins.

Era în săptămâna în care ne-am mutat din Yangzhou la Nanjing, care era doar la câteva ore distanță cu camionul. Iar în ziua aceea, la Nanjing, am văzut pentru prima oară zăpada. Îmi amintea de puf, de puful care plutea în aer când eu şi Gan ne jucam cu mingea. Eu aşa o simțeam.

La Nanjing aveam şi un servitor din forțele aeriene, altul decât acela din Yangzhou, nu chiar aşa de nebun. Iar el zicea:

— Nu vă temeți, doamnelor. N-o să dureze cine ştie ce. La Nanjing zăpada e ca un demnitar de rang înalt – nu vine prea des şi nu rămâne prea mult.

Eu şi Hulan priveam de la fereastra de la etajul întâi al unei case mari. Clădirea fusese odată un conac foarte frumos, construit pentru un om de afaceri străin, acum folosit ca locuință temporară de tot felul de oameni. Avea două niveluri, cu patru coloane şi ferestre înalte întinse în partea din față. Şi peste tot în jurul casei erau copaci – servitorul spunea că fuseseră aduşi din Franța. Dar le căzuseră frunzele, aşa că, franțuzeşti sau chinezeşti, oricum nu-ți dădeai seama care era diferența. Casa era situată într-o zonă bună a oraşului, lângă vechiul Zid de la Apus, la mică distanță de Lacul fără de Tristețe, unde puteai ajunge pe jos. Aşa că nu era prea departe de centru, dar nici prea aproape.

Însă dacă aruncai o privire în interiorul casei – altfel stăteau lucrurile. Când intrai, vedeai imediat: canapelele erau tocite de fundurile multora, covoarele subțiate de atâtea picioare care tot ieşiseră şi intraseră an după an. Iar tapetul era crăpat şi jupuit. Bucătăria avea o scurgere care venea din două colțuri. Îți dădeai seama că era o casă ca o orfană, fără o familie care s-o iubească.

În după-amiaza în care am văzut prima dată zăpadă îi arătam servitorului cum să curețe soba cu cărbuni ca să nu mai scoată atâta fum data viitoare. În acel moment se întoarse Wen Fu acasă şi zise:

— Dacă ai de gând să o cureți, o vei face pentru altcineva.

Apoi ne spuse ce anunțaseră forțele aeriene. Urma să plecăm curând din Nanjing, poate în două săptămâni, poate mai puțin.

— Nu suntem aici nici de o săptămână, am început să zic.

Wen Fu nu zâmbea şi ştiam ce voia să spună: Veneau japonezii.

În ziua aceea am mers la poşta forțelor aeriene ca să trimit două telegrame la Shanghai, una băncii, dând dispoziții să retragă patru sute de dolari chinezeşti şi să-i dea surorii lui Wen Fu, iar pe cealaltă am trimis-o surorii lui Wen Fu, în care-i spuneam unde să trimită banii. Tânăra telegrafistă m-a ajutat să aleg numărul potrivit de cuvinte urgente. La sfârşitul telegramei trimise surorii lui Wen Fu am adăugat: „Grăbeşte-te, curând suntem *taonan”.*

Am adăugat chiar eu cuvântul *taonan* ca să o fac pe cumnata mea să se grăbească, să-mi ia cererea în serios. Poate exageram, poate nu. Oricum, l-am pus acolo pentru că toată lumea tresărea speriată când îl auzea.

Cuvântul ăsta, *taonan*? Nu găsesc niciun cuvânt american care să însemne acelaşi lucru. Dar în chineză avem diferite cuvinte pentru a descrie tot felul de necazuri. Nu, nu înseamnă „refugiat”, nu chiar. Eşti refugiat după ce ai fost *taonan* şi ai scăpat cu viață. Iar dacă eşti în viață, nu o să vrei niciodată să vorbeşti despre cum ai ajuns *taonan.*

Ai noroc că n-a trebuit să treci niciodată prin aşa ceva. Înseamnă că te paşte un pericol îngrozitor, nu numai pe tine, ci pe mulți oameni, aşa că lumea nu se gândeşte decât cum să-şi scape pielea. E o teamă care te mână din spate, o boală, întocmai ca o febră mare în creier. Aşa că n-ai decât un gând: „Să scap! Să scap!” – nimic altceva în minte, zi şi noapte. Iar părul de pe cap ți se face măciucă, pentru că te simți ca şi cum ai avea un cuțit la gât şi respirația plină de ură a cuiva adie la numai doi paşi de tine. Iar dacă auzi pe cineva strigând sau vezi pe cineva făcând ochii mari, asta ar fi de-ajuns. Febra se preschimbă în frisoane care îți coboară pe spate, în picioare, şi fugi şi te împleticeşti, şi fugi şi te împleticeşti.

Ai noroc că nu ştii ce-i asta. Dar am să-ți spun eu cum e, cum a fost cât pe-aci să mi se întâmple mie.

După ce-am scris telegrama, operatoarea îmi spuse:

— Chiar crezi că o să fim curând *taonan*?

Nu voiam s-o îngrijorez, aşa că am răspuns:

— Am scris aşa pentru că am o cumnată distrată. O va face să se grăbească înainte să uite.

Fata râse şi mă felicită pentru isteţimea mea. Îmi era foarte simpatică. Nu-i cunosc numele chinezesc, dar i se zicea Wan Betty, „Betty cea Frumoasă", pentru că semăna cu actriţa aceea, Bette Davis, îndrăgită de toată lumea. Îşi pieptăna în acelaşi stil părul negru, avea vocea răguşită şi ochii mari – umflaţi sus şi cu pleoape grele dedesubt deşi cred că avea vreo boală la tiroidă sau rinichi de arăta aşa.

Era o fată tipică din Nanjing care prinsese o „căsnicie fulger" – întâlnise un pilot şi se măritase imediat cu el, aşa de repede. Pilotul era cineva din eşalonul lui Wen Fu, nu prea îl cunoşteam. A murit poate doar la două, trei săptămâni de la nuntă, dar fusese de-ajuns să lase în urmă un început de copil.

După patru zile m-am întors la poştă. Cumnata mea – ce afurisită era – a trimis banii imediat, în două zile, nu mie, ci lui Wen Fu! Asta mi-a zis Wan Betty. Wen Fu deja venise să-i ridice, ea ce putuse să facă? În înştiinţarea de la bancă era trecut numele lui.

— Erau banii mei, banii din zestrea mea! i-am zis lui Wan Betty. Iar ăştia trebuia să fie banii cu care am fi fugit, banii păstraţi în caz că aveam nevoie de ei ca să ne salvăm vieţile.

Betty îmi oferi ceai din termosul ei.

— Ai, e îngrozitor. Aşa li se întâmplă tot timpul femeilor, nevestelor. E adevărat. Eu, una, n-am avut zestre, bineînţeles, nu ca tine. Patru sute de yuani sunt destul de mulţi bani.

— Patru mii cu totul, am corectat-o, iar ea căscă gura. Şi mobilă de asemenea, lemn masiv, multe, multe lucruri – dar acum aparţin familiei lui. Au ridicat pretenţii.

— Aşa mi s-a întâmplat şi mie, zise ea clătinând din cap. Când mi-a murit soţul, banii pentru supravieţuitori din partea forţelor aeriene – toţi s-au dus la familia lui! La mine, nimic. Aşa că vezi ce trebuie să fac ca să am mâncare, pentru mine şi copilul ăsta din mine. Bătu cu palma scrisorile pe care le sorta. Acum familia zice că ar trebui să mă întorc la Nanchang, să nasc şi să le dau nepotul. După asta, au zis, n-am decât să

plec, să fac ce vreau. Te întreb: de ce să mă duc acolo şi să-i las să se poarte aşa de rău cu mine? Mă cred raţă – să fac ouă ca să-i hrănesc pe ei?

Am râs. Aşa era Wan Betty, vorbea întotdeauna sincer, din rărunchi, cu fiere în vorbe. Şi curând m-am trezit vorbind la fel.

— O să-i zic să-mi dea banii înapoi, am spus.

— Aşa, încuviinţă. Încearcă să-l convingi. Banii sunt ai tăi. Banii sunt pentru *taonan.*

— Banii sunt ai mei, pentru *taonan.*

— N-are nicio scuză.

— N-are nicio scuză.

O mulţime de vorbe umflate. M-am întors acasă să duc muncă de convingere cu Wen Fu.

— Avem nevoie de bani pentru *taonan*, am zis. Nu se ştie ce-o să ni se întâmple.

— Cine ţi-a zis că suntem *taonan*? spuse el scobindu-se în dinţi.

— Chiar şi-aşa, sunt banii din zestrea mea, am zis hotărâtă.

Şi Wen Fu rânji urât.

— Şi ce-ai face cu atâţia bani – ai deveni o văduvă bogată şi fericită?

— Nu spune una ca asta! am ţipat.

— Atunci tu n-ar trebui să zici una ca asta, mi-o întoarse el.

Şi uite-aşa toate vorbele mele măreţe îşi pierdură noima. Era ca şi cum partea cea mai rea a inimii lui vedea partea cea mai rea a inimii mele. Bineînţeles, nu mă gândisem că s-ar putea să moară. Dar, odată gândul ivit, odată ce îl spusese el, faţa mea roşie nu-mi putea ascunde inima neagră. Cum poţi să te înţelegi cu un asemenea soţ?

Mai târziu în seara aceea am aflat cât de inutile îmi fuseseră de fapt vorbele. Wen Fu cheltuise deja toţi banii. Un pilot cantonez din clasa a patra lăsase o maşină la aeroport, apoi se prăbuşise. Wen Fu era acum proprietarul maşinii.

Vai, ce ghinion! Cum putea să-i treacă lui Wen Fu prin cap să cumpere lucrurile unui pilot mort? De parcă încă ar fi condus afacerea familiei sale, preschimbând tragedia unui mort în bucuria lui personală.

— Dacă suntem într-adevăr *taonan,* zise el, putem să scăpăm cu maşina asta. Acum vezi ce soţ deştept ai.

N-am zis nimic, bineînțeles.

— E o maşină foarte rapidă, adăugă, încă visând la ea.

— Dar dacă ne trimit spre mijlocul țării? am zis. Atunci trebuie să plecăm cu ceilalți, cu camionul sau vaporul.

— Nu mai fi aşa de proastă. Dacă nu putem lua maşina, o putem vinde – la preț dublu, şi încă pe aur, nu doar bani de hârtie.

Am început să mă gândesc că poate mă înşelam. Poate era cea mai bună idee şi nu trebuia să mă încăpățânez.

— Probabil e o maşină foarte bună, am zis.

— Hn! Normal că e foarte bună, zise. Ce crezi – că nu mă pricep să închei o afacere ca lumea?

Însă în după-amiaza aceea am văzut cu ce maşină s-a întors, una veche, sport, un Fiat, cred, cu capota tăiată. Cum zic americanii când văd o maşină atât de proastă? – o rablă, ăsta e cuvântul. Era o rablă mică, prăfuită şi ciuruită, fără capotă care să te apere de ploaie, zăpadă sau frig. Iar portiera de la scaunul de lângă şofer nu se deschidea. Bineînțeles, nu prea se găsea niciun fel de maşină în timpul războiului, era un lux. Aşa că pe Wen Fu nu l-a interesat că i-a plătit familiei pilotului mort de zece ori mai mult decât făcea maşina aia. Claxona întruna, râzând şi strigând:

— Hn? Acum ce crezi?

I-am zâmbit şi eu, lăsându-l să creadă că eram mândră că încheiase un târg atât de avantajos cu un mort. Apoi îmi spuse să mă urc lângă el pe deasupra portierei stricate. Îți poți închipui aşa ceva? Eram deja în luna a şasea şi aveam pe mine o mulțime de straturi de haine, din cauza vremii aspre. Aşa că mă chinuiam să-mi salt un picior pe deasupra. Wen Fu ardea de nerăbdare s-o ia din loc. Rânjea. Apăsa pe claxon.

— Hai odată, leneşo! strigă şi apăsă tare pe accelerație, astfel ca motorul să huruie cu zgomot, iar eu să cred că o s-o ia din loc înainte să apuc să-mi vâr şi celălalt picior înăuntru.

L-am lăsat să mă ia la o plimbare, pe bulevardul principal, afară pe Poarta Zidului de la Răsărit, pe poduri înguste şi înghețate, apoi pe drumuri neasfaltate care ne purtară la poalele Munților de Purpură şi Aur. Părul îmi biciuia fața. Aerul rece îmi intra în urechi, amorțindu-mi creierul.

— Ia uită-te! strigă Wen Fu, apoi mări viteza.

Chiar când am scos un țipăt, acoperindu-mi ochii, luă rapid

o curbă, lăsând urme mari unde se rotiseră roțile.

— E o maşină bună, foarte bună! strigă.

Trase din nou de volan, mai întâi într-o parte, apoi în cealaltă, evită la mustață o groapă cu noroi, apoi o căruță trasă de un măgăruş. Claxonă un băiețel, făcându-l să o ia la sănătoasa într-o vâlcea plină de apă. Călcă un şir de şase boboci de rață, aflați de prea puțin timp pe lume ca să ştie că ar fi trebuit să se teamă. Şi de câte ori arătam vreo primejdie ce se apropia vijelios sau vreo nenorocire lentă, când țipam sau îmi acopeream ochii, Wen Fu râdea. Cred că niciodată nu se mai distrase atât de bine cu mine.

A doua zi i-am zis că eram prea obosită să merg cu maşina. Aşa că îl chemă pe Jiaguo şi amândoi plecară în trombă ca nişte puşti fericiți. Seara târziu Wen Fu se întoarse acasă, cu o expresie posacă pe chip.

— Ei, te-ai distrat? am zis.

Nu avu chef să-mi răspundă. L-am întrebat de ce era supărat. Tot nu vorbi. Îşi aprinse o țigară, îşi turnă un pahar de whisky.

Apoi mi-am zis: Ciudat, n-am auzit maşina aia zgomotoasă când s-a întors. M-am uitat pe fereastră, m-am dus la uşă. M-am uitat pe alee, spre şosea. Nici urmă de maşină.

— Maşina nouă, unde e? l-am întrebat.

M-am aşezat la masă lângă el. L-am privit cum bea whisky pahar după pahar, cum fumează țigară de la țigară. Apoi anunță într-un sfârşit:

— Maşina aia nu face doi bani. Apoi îi blestemă inutilitatea: Călări-s-ar cățeaua-mamă cu un drac mort!

A doua zi mi-a spus Hulan ce s-a întâmplat, ce îi povestise Jiaguo.

Au luat-o cu maşina pe câmp, în vecinătatea Porții Zidului de la Miazăzi. Trecuseră peste un deluşor, în jos pe un drum îngust, şi dădură peste ceea ce Wen Fu crezu că era câmp deschis. Conduse în viteză ca să se țină după un iepure, zicând că iepurele era un avion japonez. Însă iepurele era mai iute, răsucindu-se când într-o parte, când în alta. Iepurele sui o movilă, iar maşina îl urmă. Şi atunci maşina se dădu cu burta de ceva tare – un morman de pietre, balansându-se ca o broască-țestoasă pe altă broască-țestoasă.

Încercă să mişte maşina din loc. Jiaguo coborî. Se chinui s-o

împingă. Apoi Wen Fu călcă până la capăt pedala de accelerație, astfel încât roțile se învârtiră din ce în ce mai iute, motorul se ambală din ce în ce mai gălăgios, până când – uăă! – un fum negru se prelinse de sub capotă şi țâşniră flăcări.

Amândoi săriră afară şi rămaseră acolo, privind cum maşina ardea pe un morman de pietre. Flăcările se înălțară din ce în ce mai sus, aşa că se dădură şi mai în spate. Apoi, în timp ce căutau o modalitate de a stinge focul, văzură pământul accidentat din jur luminat de flăcări. Au văzut că terenul era presărat cu movile de pietre la fel – sute de broaşte-țestoase prizoniere ale unei mări rămase fără strop de apă.

Înainte să trebuiască să-mi spună Hulan mai multe, am ştiut ce făcuse Wen Fu – intrase cu maşina într-un cimitir al săracilor!

Hulan îşi încrucişă brațele.

— Bineînțeles, l-am certat pe Jiaguo. Cât de neglijent a fost că nu l-a îndrumat mai atent pe soțul tău.

Ar fi trebuit să plâng când mi-a zis că Wen Fu distrusese maşina. Ar fi trebuit să fiu înnebunită de furie că astfel a făcut praf patru sute de yuani.

În schimb râdeam. Hulan crezu că am luat-o razna. Râdeam atât de tare, că-mi dăduseră lacrimile. Nu mai aveam suflu să vorbesc.

Aşa că nu puteam să explic ce simțeam. Că parcă vedeam ce mutră a făcut soțul meu, stând în cimitir şi dându-şi seama unde se află. Că parcă vedeam maşina aceea prăpădită arzând pe un maldăr de pietre, aşa cum familia îndoliată le trimitea daruri morților. Că mă bucuram atât de tare pentru pilotul ăla cantonez mort care se ridica la ceruri în maşina recăpătată.

În aceeaşi dimineață eu şi Hulan ne-am dus în oraş. Mi-am pus paltonul lung verde şi încălțămintea de toate zilele pentru că erau trei sau patru *li* până în centrul oraşului. Un *li?* E cam jumate din mila voastră americană, aproape un kilometru. Şi trebuia să merg pe jos toată distanța aia. Nu eram ca tine, care te sui în maşină şi pentru două cvartale, până la magazin.

Pe drum m-am oprit la o poştă ca să trimit încă o telegramă, de data asta Aluniței, care era măritată acum cu un bogătan din Shanghai, cel pe care i-l găsise ghicitoarea. I-am zis lui Wan Betty să scrie acelaşi mesaj ca în ultima telegramă:

„Curând o să fim *taonan*”. Oricum, de data asta am adăugat: „Trimite patru sute de yuani direct pe numele lui Jiang Weili”. Betty nu întrebă ce s-a întâmplat cu celelalte patru sute. Dar cred că ştia.

După ce am trimis telegrama, eu şi Hulan am luat-o spre piaţă ca să cumpărăm mâncare. Era foarte rece în dimineaţa aia şi ţin minte că m-am uitat la cerul gri şi înnorat şi am zis:

— Poate o să ningă iar.

Hulan se uită şi ea în sus, la acelaşi cer.

— Nu-s destui nori. În orice caz, am auzit că aici vine zăpada doar o dată sau de două ori toată iarna, nu două zile una după alta.

Am ajuns în piaţă. Era poate ora zece, iar vânzătorii stăteau la tarabe din zori. Acum li se stârnise pofta să se târguiască un pic, să-şi mai încălzească sângele. La marginea pieţei, băieţeii stăteau ghemuiţi în faţa zarzavaturilor aranjate frumos pe jos. Iar în piaţa propriu-zisă erau şiruri de mese ticsite cu găleţi cu tofu şi cântare, mormane de bame şi napi albi, coşuri cu ciuperci uscate, hârdaie cu peşti vii, raci de apă dulce cu carapace moale din sud şi tăiţei din grâu, ouă şi orez.

Oamenii deja îşi făceau loc într-un şuvoi lung cât un dragon prin faţa tarabelor, scoţând fuioare subţiri de abur. La ora aceea a dimineţii toată lumea era fericită, nu obosise încă după muncile zilei, şi se gândea deja la ingredientele pentru masa de seară.

Eu şi Hulan am urmat mirosul dulce al castanelor prăjite, iar acum stăteam în faţa unui vânzător de pe trotuar. Amesteca într-un coş plin cu cărbuni. Trecuseră trei ore de când ne luaserăm micul-dejun, aşa că eu şi Hulan căzurăm de acord: O mână de castane ne va încălzi de minune palmele.

— Aţi venit la ţanc, spuse vânzătorul. Am pus mierea de-abia acum juma’ de oră, când au pocnit cojile.

Turnă câte şase castane de fiecare în cornete de hârtie.

Tocmai decojisem una şi eram cât pe-aci să-mi vâr în gură castana aburindă, când – un strigăt pe stradă:

— Avioane japoneze! Vine nenorocirea!

Apoi am auzit avioanele, nişte sunete îndepărtate, de parcă se apropiau tunete.

Toţi oamenii ăia, toţi vânzătorii începură să se împingă şi să fugă. Coşul cu castane se răsturnă. Găinile cotcodăceau,

izbindu-şi cuştile cu aripile. Hulan mă apucă de mână şi am început să alergăm şi noi, de parcă am fi putut să ne mişcăm mai repede decât zburau avioanele alea. Zgomotul avioanelor crescu treptat până când ajunseră să ne zboare în spate, tunând ca nişte elefanți. Şi ştiam că urmau gloanțele şi bombele. Apoi toată lumea din jur începu să se prăbuşească la pământ în acelaşi timp, întocmai ca spicele dintr-un lan de grâu culcat de acelaşi vânt. Şi eu cădeam. Hulan mă împingea în jos. Dar pentru că aveam burta atât de mare, a trebuit să mă întind ghemuită pe-o parte.

— Acuma murim! țipă Hulan.

Aveam fața întoarsă spre pământ şi mâinile pe cap. Nu ştiam dacă oamenii urlau – atât de tare huruiau avioanele deasupra noastră. Mâinile lui Hulan tremurau pe umerii mei. Sau poate corpul meu o făcea să tremure.

Apoi sunetele părură să se îndepărteze. Îmi simțeam inima bătând repede, aşa că ştiam că sunt încă în viață. Mi-am ridicat capul când începuseră să şi-l ridice şi alții. Mă simțeam atât de recunoscătoare. Auzeam oamenii țipând:

— Mulțumesc, Zeiță a Îndurării! Mulțumesc!

Apoi am auzit cum se întorc avioanele. Şi toate rugile de mulțumire înălțate zeiței se preschimbară în blesteme. Ne-am plecat capetele şi am crezut că blestemele acelea vor fi ultima mea amintire. Avioanele tot zburară înainte şi înapoi, înainte şi înapoi, iar capetele oamenilor se ridicară şi se plecară, sus, jos, sus, jos, de parcă ne închinam avioanelor ălora japoneze.

Eram atât de mânioasă. Eram atât de speriată. Îmi venea să mă ridic şi să o iau la fugă. Dar îmi amorțise prea tare corpul ca să mă ridic. Şi cu toate că simțeam o dorință sălbatică de a trăi, nu mă gândeam decât la moarte, poate pentru că oamenii de lângă mine țipau şi incantau: „Amitaba, Amitaba” – deja îl chemau pe Buddha să le arate calea spre lumea cealaltă.

Mi-am zis: Oare deja am murit cu toții? Cum aş putea să ştiu? Mi se părea că încetasem să mai respir, deşi mintea îmi gonea încă nebuneşte, mâinile mele simțeau încă pământul rece şi tare. Şi încă auzeam sunetele avioanelor, care acum – eh? – acum păreau să se îndepărteze din ce în ce mai mult.

Imnurile încetară. Dar rămaserăm cu toții la pământ, în tăcere, fără să ne mişcăm. După multe minute lungi, am auzit pe cineva vorbind în şoaptă. Îi simțeam pe cei din jur cum se

îndreaptă. Cineva gemea. Un copilaş plângea. N-am vrut să-mi ridic privirea ca să văd ce se întâmplase. Hulan mă scutura.

— Eşti rănită? Ridică-te!

Nu puteam să mă mişc. Nu puteam să mă încred în ce-mi spuneau simțurile.

— Ridică-te! țipă Hulan. Ce-ai pățit?

Hulan mă ajută să mă țin pe picoare. Ne ridicarăm cu toții încet, acelaşi lan de grâu din nou în picioare. Şi ne şoptirăm într-un glas acelaşi gând:

— Nu e sânge.

Apoi Hulan strigă:

— Nu e sânge! Doar zăpadă!

Cel puțin asta crezu la început că e. Şi pentru că asta spusese, aşa am crezut şi eu la început. Fulgi mari de zăpadă acopereau strada, căzuți pe spinările oamenilor ghemuiți la pământ.

Şi când m-am uitat în sus, am văzut ninsoarea căzând din cer, şi fiecare fulg era mare cât o foaie de hârtie. Un om din fața noastră, cu o trăsură trasă de bicicletă, luă de pe jos un fulg din acela, care era o foaie subțire de hârtie. Mi-o întinse.

— Ce scrie?

Foaia arăta un desen vesel cu un soldat japonez cu o fetiță chineză pe umeri.

— „Guvernul japonez", am zis. „Dacă nu ne opunem, fiecare va fi tratat cum se cuvine, n-avem de ce ne teme. Dacă ne opunem, toată lumea dă de necazuri."

Apoi l-am auzit pe un soldat chinez țipând pe stradă. Izbea cu piciorul în zăpada de hârtie ca un apucat.

— Minciuni! Minciuni! striga el. Aşa au zis şi la Shanghai. Uite ce ne-au făcut! Asta a mai rămas din armata noastră! Doar zdrențe cu care să ştergi sângele Chinei!

O bătrână începu să-l certe:

— Taci! Poartă-te cuviincios! Trebuie să te porți cuviincios, altfel o să dăm toți de necaz.

Însă soldatul striga în continuare. Bătrâna îl scuipă pe picioare, îşi luă sacoşele de jos şi se grăbi să se îndepărteze. Acum toată lumea vorbea, apoi alții începură să strige şi curând toată strada se umpluse de voci speriate.

Crede-mă, în ziua aceea, când virusul fricii se răspândise, fiecare a devenit o altă persoană. Căci nu ştii că o asemenea

persoană există în tine până nu devii *taonan*. Am văzut oameni înşfăcând mâncare, furând lucruri. Vânzătorii plecară de lângă cazanele lor aburinde. Am văzut încăierări şi certuri, copii pierduți şi înlăcrimați, oameni care se împingeau să se urce într-un autobuz, apoi scurgându-se din autobuz când vedeau că străzile sunt prea aglomerate ca să se urnească cineva din loc.

Hulan îi ceru omului cu trăsura din fața noastră să ne ducă acasă. Dar de cum se ridică din şaua bicicletei ca să ne ajute să urcăm, un bărbat mai solid îl doborî la pământ, sări pe bicicletă şi o luă din loc. Şi nici n-am apucat să zic: „Ce îngrozitor", că un cerşetor mic veni în goană spre mine şi încercă să-mi smulgă geanta din mâini. Hulan îl alungă.

Deodată cineva țipă:

— Fugiți! Fugiți!

Şi toată lumea din spatele acelei voci începu să se mişte înainte, venind spre noi. Un hârdău cu gheață şi peşte fu răsturnat de parcă ar fi fost o vază uşoară. O femeie căzu la pământ şi țipă – un țipăt atât de oribil, care rămase în aer atâta timp, până dispăru sub sute de tălpi. Hulan îmi răsuci brațul, mă făcu să mă întorc pe călcâie, împingându-mă în aceeaşi direcție ca a mulțimii. Apoi ne înghiți valul şi ne purtă între umerii altor oameni. Simțeam coate şi genunchi izbindu-mă în spate, în burta umflată. Apoi spațiul dintre noi se micşoră şi mai tare, şi ne trezirăm striviți unii de alții, mişcându-ne dintr-o suflare, un singur curent.

Hulan ținea o mână pe umărul meu şi mă împingea înainte.

— Haide-mergi, haide-mergi, îmi murmura în spate, de parcă se ruga. Haide-mergi, haide-mergi, zicea la fiecare pas.

Deodată mulțimea năvăli pe un bulevard lat şi n-am mai fost strivită de oameni. Toată lumea alerga acum, fiecare în altă direcție.

— Pe aici, pe aici, zise Hulan.

I-am simțit mâna alunecându-i de pe umărul meu.

— Încotro? am strigat în spate, spre ea. Hulan!

Niciun răspuns.

— Hulan! Hulan! am strigat. M-am întors, şi oamenii dădeau năvală pe lângă mine, dar nici urmă de Hulan. M-am întors din nou în cealaltă direcție. Nu era nici acolo.

Şi în mulțimea aceea, singură, toate temerile pe care le

ținusem în mine izbucniră. Am început să înot contra curentului în marea de oameni care se repezeau spre mine, uitându-mă în stânga şi-n dreapta şi în jos. Dispăruse.

— Mamă! Mamă! țipam. Şi mă minunam singură că tocmai aceste vorbe îmi veniseră în minte. Mamă! Mamă!

De parcă ar fi putut să mă salveze, ea, mama care mă părăsise cu atâta amar de timp în urmă.

Am fost atât de proastă în ziua aia. Aş fi putut să fiu doborâtă, călcată în picioare şi ucisă ca atâția alții. O lovitură m-ar fi putut face să pierd copilul pe loc. Şi totuşi, mergeam prin mulțime, strigând-o pe mama, căutând-o pe Hulan.

Dacă m-ai întreba câte minute, câte ore s-au scurs până am fost găsită, n-aş putea să-ți spun. Când mi-am revenit în simțuri, asta e tot ce ştiam: Stăteam pe o bancă, uitându-mă în gol la o castană din palmă. O găsisem în palmă, castana pe care o decojisem înainte să vină avioanele. Îmi venea să râd şi să plâng la gândul că ăsta era lucrul de care mă agățasem când aproape era să mor. Şi eram gata s-o arunc când m-am gândit că încă aş putea să o mai țin. Astea sunt genul de gânduri imporante care îți trec prin cap când lumea ți se schimbă atât de brusc. Oraşul înnebunit, Hulan dispărută – să păstrezi sau nu o castană rece?

— Eh, surioară! Sper că mi-au păstrat şi mie una!

Era ca un glas ce mă trezea dintr-un coşmar.

Am văzut-o pe Hulan pedalând spre mine pe bicicleta unei trăsuri. Îți închipui una ca asta?! Făcea glume după ce trecuse printr-o nenorocire cumplită, după ce o crezusem moartă! Am alergat spre ea, cu un țipăt de fericire.

— Urcă-te repede, zise şi îmi întinse brațul să mă ajute să urc în trăsură.

Am aruncat castana, apoi m-am chinuit să mă urc în trăsura micuță. Hulan începu să pedaleze, îmi întinse un băț în spate, un picior de taburet sau de scaun.

— Dacă încearcă vreunul să ne fure trăsura, cotonogeşte-l zdravăn! strigă. Trebuie să faci asta, înțelegi? Să-l altoieşti bine!

— Să-l altoiesc bine, am repetat.

Inima îmi bătea repede. M-am uitat la dreapta, la stânga, în spate, amenințându-l cu bățul pe un om care mă luase la ochi.

De-abia când aproape ajunseserăm acasă mi-a trecut prin

cap s-o întreb cum găsise trăsura.

— Ce lume rea, zise. Când am dat de bulevard, am reuşit în sfârşit să răsuflu şi să văd din nou. Imediat l-am văzut pe acelaşi om care furase trăsura de la biciclistul de lângă noi. Pedala aproape, doar la vreun metru, doi de mine. Nici n-am stat pe gânduri. Pur şi simplu m-am repezit la el şi l-am împins din şa cât de tare am putut. Când a căzut, am sărit pe bicicletă şi m-am îndepărtat pedalând ca să te găsesc. Ți-am văzut paltonul verde, am văzut că şi tu mă căutai. Dar chiar înainte să te strig, fix în clipa aia, cineva se năpusti la mine. Uăă! Flutura un băț, gata să mă doboare şi să fure trăsura asta, aşa cum făcusem şi eu şi bărbatul dinaintea mea. Dar m-a prins pregătită. Când şi-a luat avânt, am înşfăcat bățul şi l-am izbit cu el până l-am alungat.

Îşi flutură mâna spre mine. Unul dintre degete părea rupt.

— Vezi ce rea a ajuns lumea, zise ea. Acum m-am făcut şi eu aşa.

În ziua aceea am plecat din Nanjing.

Aşa că, vezi tu, cumva am avut noroc în viață. Nu am fost niciodată într-adevăr *taonan*, doar la nivelul de dinainte să se întâmple asta.

Bineînțeles, mă speriasem îndeajuns să uit de telegrama pe care i-o trimisesem Aluniței. Am uitat total de cei patru sute de yuani până când a fost prea târziu.

13 – Suflarea Raiului

Acum câțiva ani discutam cu Helen chiar despre asta, despre ce s-a întâmplat la Nanjing. Se plângea de degetul ei, aşa mi-am adus aminte. Am zis:

— Mai ții minte cum ai furat o trăsură în ziua aia când au picat din cer avertismentele de hârtie?

Vezi tu, nu-i mulțumisem niciodată că mi-a salvat viața. Ne grăbeam atât de tare, atât de nerăbdătoare să ne vedem plecate, nu mai avuseserăm timp pentru politețuri. Au trecut apoi cincizeci de ani, şi eu tot nu apucasem să-i mulțumesc. Aşa că aveam de gând să-i mulțumesc acum.

Helen râse.

— Nu-mi amintesc asta, zise. Oricum, cum poți să mă acuzi pe mine de furt? Eu n-am furat în viața mea!

Am zis:

— Dar era în timpul războiului. Ai îmbrâncit un om şi ți-ai rupt degetul, acelaşi deget care îți face acum probleme cu artrita. Apoi m-ai găsit şi m-ai dus acasă. Eram în luna a şasea.

Dar Helen tot nu-şi amintea. Nu ține minte decât un pic din traiul la Nanjing, despre rinichii de rață pe care i-a mâncat ultima dată acolo, despre o masă pe care nu voia să o lase în urmă. Şi, bineînțeles, îşi aminteşte de Wan Betty. Crede că Betty era prietena *ei.*

Nu-i ciudat? Am fost în acelaşi loc şi în acelaşi timp. Pentru mine ăsta a fost unul dintre cele mai crunte momente din viața mea. Îmi amintesc totul. Pentru Helen, în afară de rinichii ăia de rață, nu a fost ceva demn de ținut minte.

De ce crezi că e aşa? Momentele mele cele mai fericite, momentele mele cele mai crunte sunt lucruri pe care mi le amintesc numai eu, nimeni altcineva nu şi le mai aminteşte. Mă simt atât de singură.

Oricum, când Helen s-a plâns de artrită în ziua aceea, i-am zis că o să termin eu de împletit sârma în coroane. N-am zis că fac asta ca să-i mulțumesc că-mi salvase viața la Nanjing. Nu ar fi înțeles. Dar ştiam ce fac.

Iar acum am să-ți povestesc cum am scăpat cu viață şi nici măcar nu ne-am dat seama de asta.

Un singur geamantan de persoană, atâta am putut lua. Şi asta cu o oră înainte de a trebui să plecăm din Nanjing. Aşa a fost – trebuia să hotărâm de ce aveam nevoie ca să supravieţuim, ce nu suportam să lăsăm în urmă, totul într-o oră. N-aveam timp să vindem nimic. Tot oraşul era înnebunit de *taonan*. Îmi era frică.

Dar Wen Fu n-a ştiut să mă liniştească. Atunci când m-am apucat să-i spun ce se întâmplase la piaţă, mi-a făcut semn cu braţul să-l las în pace.

— Tu n-ai ochi? strigă soţul meu. Am lucruri mult mai importante de făcut decât să vorbim despre cum a fost la cumpărături.

Apoi se duse să discute cu un om dintr-un camion. Îşi aprinse o ţigară, trase două fumuri, se uită la ceas şi strivi ţigara, pentru ca apoi să-şi aprindă alta. Aşa mi-am dat seama că şi el era speriat.

Jiaguo ne-a zis, mie şi lui Hulan, că nu puteam să luăm decât un geamantan de persoană.

— Dar masa mea nouă? Dar cele două scaune? ţipă Hulan.

La câteva zile după ce sosiserăm la Nanjing, cumpăraserăm amândouă câteva piese de mobilier în plus, crezând că vom rămâne mai mult în capitală. Deşi masa şi scaunele lui Hulan erau ieftine, de calitate nu tocmai bună, erau cu siguranţă mai elegante decât orice mai avusese până atunci.

— Nu-ţi bate capul cu asemenea lucruri, spuse Jiaguo, apoi o trase pe Hulan deoparte şi-i şopti ceva.

Nu puteam să aud, dar am văzut că Hulan făcea mutriţe de fetiţă, bosumflându-se o clipă, zâmbind fericită în momentul următor.

— Grăbeşte-te, îmi spuse Hulan pe noul ei ton autoritar. N-avem timp să stăm şi să ne plângem de milă.

Îmi venea să-i spun: „De parcă eu mă plâng”. Dar n-aveam timp de ciondăneală.

În timp ce ne făceam bagajele, servitorul nostru de la forţele aeriene intra şi ieşea din cameră, aducând lucrurile pe care îi spusesem să le găsească: cealaltă uniformă a forţelor aeriene

pentru Wen Fu; coşul meu cu lucruri pentru cusut, ca să iau doar acele; două castronaşe şi două perechi de beţişoare, câte un set pentru Wen Fu şi pentru mine.

Servitorul bodogăni nervos tot timpul.

— Dacă te-ai lua după radio şi după ziare, n-ai şti nimic despre venirea japonezilor, nimic, ne spuse. Dar nu trebuie decât să te uiţi la feţele oamenilor din oraş.

Cu cât vorbea mai mult, cu atât devenea mai urgent împachetatul. Zise că soldaţii care dezertaseră jefuiau şi chiar omorau oamenii ca să le fure hainele şi să se deghizeze în civili înainte ca japonezii să vină în capitală. Toată lumea cu bani şi relaţii fugea. Chiar şi primarul – cel pe care Jiang Jieshi îl numise pentru că promisese să apere Nanjing-ul pe vecie –, şi el fugea, cu o mulţime de bani pe deasupra.

— Noi nu fugim, îi zise Hulan tăios servitorului. A doua şi a treia clasă au o nouă însărcinare la Kunming, o treabă foarte importantă acolo. De-asta plecăm.

Mă întrebam dacă Hulan chiar crede aşa ceva. Oare asta îi spusese Jiaguo? Şi ce fel de însărcinare importantă era la Kunming? Cu mult timp în urmă, la Kunming erau trimişi demnitari căzuţi în dizgraţie. Dacă nu-ţi tăiau capul, te trimiteau la Kunming, aproape la marginea Chinei, un loc doldora de triburi. Bineînţeles, nu mai era cazul, totuşi m-am gândit la o expresie pe care o folosea odată Unchiul: *kunjing Kunming* – „înţepenit într-un ungher, ca şi cum ai locui în Kunming", adică fusese şi dat afară din lumea reală. Să locuim la Kunming era ca şi cum ne-am fi ascuns într-un loc secret unde nu ne putea găsi nimeni, un loc sigur. Mă bucuram că plec.

După ce am terminat de împachetat hainele lui Wen Fu, am început să-mi umplu geamantanul. Jos, sub căptuşeală, încă simţeam cele zece perechi de beţişoare de argint pe care le luasem din zestre. Deasupra am pus o cutiuţă de biscuiţi conţinând toate bijuteriile mele şi o sticluţă albastră de parfum pe care mi-o dăduse mama cu mult timp în urmă. Am acoperit lucrurile astea cu nişte haine bune. Apoi am văzut că nu-mi luasem decât haine de iarnă – de parcă n-aveam s-o duc mai mult de un anotimp. Ce gândire cu ghinion! Aşa că în ultima clipă am scos un pulover şi mi-am pus două rochii de vară.

Oalele şi tigăile şi nişte încălţări vechi – astea au fost date

bucătăresei şi fiicei sale. Cât despre celelalte lucruri pe care nu le-am putut lua, am văzut pe dată cui ar trebui să le dau. Wan Betty mergea pe stradă şi i-am strigat să se oprească numai câteva minute.

— Unde-o să te duci? am întrebat-o. Înapoi la Nanchang, la părinții soțului tău?

Clătină repede din cap.

— Ei nu mă vor, eu nu-i vreau, zise ea, atât de puternică, atât de curajoasă. Rămân aici.

— Atunci ajută-mă să iau câteva lucruri, am zis.

Şi i-am strigat servitorului să-mi aducă restul hainelor, radioul lui Wen Fu şi mica mea maşină de cusut neagră. I-am dat dispoziții să ducă lucrurile astea în trăsură, care stătea încă în fața casei noastre.

— Ia-le acasă, i-am zis lui Wan Betty.

Apoi am văzut-o pe Hulan muşcându-şi buzele în timp ce îl privea pe servitor ducând maşina de cusut. Am văzut cât de mult îşi dorea maşina aia de cusut, chiar dacă n-aveam loc pentru ea.

Wan Betty începu să protesteze şi am oprit-o.

— Nu avem timp să ne certăm din politețe.

Aşa că zâmbi şi zise:

— Bine atunci. Cu maşina de cusut o să-mi asigur un trai bun pentru mine şi copil. Îmi luă mâinile şi mi le strânse cu putere. O să-ți rămân mereu datoare pentru asta, zise. Chiar dacă o să-ți pot plăti înzecit pentru toate astea, tot va mai trebui să te recompensez veşnic.

Ştiam că era urarea ei de noroc ca amândouă să rămânem în viață pentru a ne întâlni din nou.

Apoi scoase repede ceva din geantă. Era o poză cu ea în ziua nunții, o fotografie ieftină. Purta o rochie albă lungă de satin, şifonată, iar soțul ei pilot era în pantaloni negri, avea un sacou alb şi un papion strâmb. Erau hainele pe care cuplurile le împrumutau de la fotograful care făcea pozele de nuntă în stil occidental.

I-am mulțumit pentru fotografie. Mi se părea foarte curajos din partea ei să rămână, pentru că ar fi putut să le ceară forțelor aeriene să o ia şi pe ea, credeam eu.

Iar acum Jiaguo strigă:

— Plecăm!

Apoi Wen Fu strigă acelaşi lucru, iar servitorii se agitau pe lângă noi, îndemnându-ne. Ne-am aruncat geamantanele în remorca unui camion militar, apoi ne-am urcat înăuntru după ele. Remorca era atât de sus, că Wen Fu a trebuit să mă tragă, în timp ce Hulan mă împingea de la spate.

— Grăbiți-vă! strigă Jiaguo pe un ton mai ascuțit.

Şi dintr-odată începu să-mi bată inima tare la gândul că nu fugeam destul de repede, că japonezii or să apară chiar acum, când ne pregăteam de plecare. Toată lumea părea să se teamă de asta.

— Grăbiți-vă, mergem! strigau acum oamenii într-un glas. Grăbiți-vă, urcați. Nu mai pierdeți timpul!

Remorca se umplu rapid cu nouă oameni, toți înghesuiți cot la cot. Eu şi Hulan eram singurele femei. În afară de noi şi de soții noştri mai erau doi piloți din eşalonul al treilea, doi funcționari de stat, dintre care unul se purta de parcă ar fi avut un rang mai înalt decât celălalt, un bătrân care a dat o groază de bani ca să plece cu camionul şi, bineînțeles, şoferul, un om căruia îi ziceam „Bătrânul Domn Ma”. Nu era de fapt bătrân. Era doar o adresare respectuoasă. El avea sarcina să ne ducă tot drumul până la Kunming.

Apoi Bătrânul Domn Ma strigă o înjurătură cu vocea lui răguşită, camionul porni cu un huruit zgomotos şi ne puserăm în mişcare pe stradă, pe lângă alte case care-şi pierduseră eleganța, aşa cum se întâmplase şi cu aceea din care tocmai plecam. O luarăm pe altă stradă, apoi ieşirăm pe Poarta Zidului de la Apus.

Am tot cotit, am mers pe drumuri înguste ascunse de copacii înalți de pe margini. Şi, în timp ce lăsam oraşul în urmă, trecurăm pe lângă Lacul Fără de Tristețe. Chiar şi iarna era frumos, netulburat şi cufundat în linişte, cu sălcii care atârnau măturând malurile. Arăta de parcă nu se schimbase nici cu o frunză de la ultimul împărat. Îmi părea rău că nu mersesem acolo măcar o dată la plimbare, ca să simt pacea aceea netulburată în inima mea.

Apoi am văzut un băiat stând lângă lac. Era foarte departe, dar îl vedeam făcând cu mâna. Tot sărea şi striga ceva. Am crezut că văzuse uniformele piloților şi ne aclama acum ca pe nişte eroi, aşa că i-am făcut şi noi cu mâna. Începu să alerge spre noi, apoi țopăi şi îşi flutură ambele mâini, încrucişându-le

deasupra capului. Voia să oprim. Bineînțeles, nu puteam să oprim. În timp ce trecurăm pe lângă el, bătu din picior. Apoi l-am văzut luând nişte pietre de pe mal. Le aruncă în lacul încremenit, iar apa se sparse şi tremură. Îşi aruncă mâinile în sus, cu un gest larg, ca pentru a mima o explozie.

— Puum! strigă el. Puum! Puum!

Apoi băiatul acela rău mai ridică o piatră şi o aruncă spre camion. Cu toate că nu ne nimeri, acum auzeam ce striga.

— O luați la sănătoasa! Laşilor!

Am ajuns în portul de pe fluviul Yangtze, chiar lângă oraş. Ni s-a spus că, odată ajunşi acolo, aveam să luăm un vapor spre oraşul unde făceam o oprire, la jumătatea drumului, Hangkou Wuchang, în centrul țării, un loc căruia i se zicea „Cuptorul Diavolului" – atât de încins, că oamenii spuneau în glumă că unui om din partea locului o baie într-un cazan cu ulei fierbinte i s-ar părea numai bună să se mai răcorească. Dar, desigur, acum nu mai era aşa; era iarnă, era război, nu era timp de glume.

Am rămas pe vapor poate câteva zile, poate o săptămână. Nu mai ştiu cât am făcut, pentru că am mai mers de-atunci cu vaporul şi uneori confund călătoriile.

Oricum, după ce am coborât la Hangkou Wuchang, ne-am odihnit o noapte la hotel. A doua zi dimineață am văzut că Bătrânul Domn Ma deja ne încărcase geamantanele în remorca unui camion în stil militar, la fel ca acela în care ne urcaserăm la Nanjing. Acesta totuşi avea un rezervor mare legat de remorcă în spate, pentru benzină. Numai aşa puteam să ajungem pe atunci la Kunming. Nu aveam benzinării din cincisprezece în cincisprezece kilometri, nici urmă. Şi nu circulam pe autostrăzi largi cu limită de viteză la o sută de kilometri pe oră. Când am plecat din Hangkou, am mers pe drumuri înguste, neasfaltate, cu două benzi, uneori doar una. Circulam cu treizeci de kilometri pe oră, pentru că mai repede de-atât nu putea camionul ăla. Aşa că dacă ar fi fost niscaiva japonezi pe drum, nu ar fi trebuit decât să alerge pe lângă camion şi să ne tragă afară.

În prima zi mi-am făcut griji că nu fugeam destul de repede. A doua zi încă mai eram un pic îngrijorată. Dar după asta mi-am uitat temerile. Mă plictiseam. Ne îndreptam spre interiorul

țării, departe de câmpul de luptă. Era ca şi cum am fi mers înapoi în timp, spre o altă lume, un loc de demult, de dinainte de război. Şi niciunul dintre noi nu-şi bătea capul cu asta. Urma să fim în siguranță.

Îndreptându-se spre vest, spre Changsha, am mers de-a lungul fluviului, prin sate străbătute de o mulțime de cursuri înguste de apă. Într-un loc am văzut că apa colcăia de peşti – Hulan zise că arăta ca un fel de supă groasă.

În părțile acelea sărace, înapoiate, n-ai fi crezut că țara era în vreun război cu cei din afară. Oamenii de aici nu primeau ziarele. Nu ştiau să citească. Şi în orice caz, războiul era la început, iar oamenii ăştia nu credeau că merita să lupți pentru un *mu* amărât de pământ, cât aveau ei. Nu le rămânea timp să se îngrijoreze pentru altceva decât pentru prețul grânelor la piață, costul semințelor pentru recolta din anul viitor şi ce-aveau să mănânce când nu le mai rămânea niciun ban.

Nu am dat peste niciun japonez pe drum. Singurii duşmani ne-au fost un copac prăbuşit care ne stătea în cale, o gaură mare într-un cauciuc care ne-a făcut să ne mişcăm şi mai încet, lucruri din astea.

Odată era un porc care nu voia să se dea din drum. Bătrânul Domn Ma claxonă de multe ori, conduse foarte încet şi împinse porcul cu bara din față a camionului. Iar porcul nu făcu decât să se întoarcă şi să-şi izbească râtul de camion, atacându-l de parcă era un alt porc. Uaa! Ce-am mai râs atunci! Însă apoi Wen Fu zise că ştie cum să rezolve problema. Sări jos şi scoase un pistol din suportul din piele de la piept.

— Nu-l împuşca! am strigat. O să se dea singur din drum imediat.

Dar Wen Fu nu mă băgă în seamă. Se duse spre animal, care amuşina acum cauciucurile camionului. Hulan închise ochii. Jiaguo spuse:

— Hai că doar glumeşte.

Apoi Wen Fu îşi îndreptă pistolul spre porc. Înlemnirăm cu toții, ca porcul ăla care dădea din urechi, cu coada țeapănă şi ascuțită, înfruntându-l pe Wen Fu cu o privire războinică.

Dintr-odată veni un bătrânel în fugă pe marginea drumului, strigând:

— Aici îmi erai, puturos bătrân!

Wen Fu se întoarse să se uite. Bătrânul flutura un ciucurel

pe post de bici.

— Porc rău ce eşti, gânguri el. Vino-ncoace, răule.

Ce uşurată m-am simțit! Ne-am pus cu toții pe râs. Dar chiar atunci Wen Fu se întoarse iar spre porc şi apăsă pe trăgaci, doar o dată, împuşcând porcul în stomac. Şi sărmanul porc se puse pe urlat, cu sângele țâşnindu-i şuvoi. Se împletici spre marginea drumului, apoi se prăbuşi într-un şanț cu picioarele țepene în aer.

Bătrânul căscă larg gura de mirare. Se duse în fugă să se uite la porcul lui. Începu să blesteme, izbind cu ciucurele de pământ, apoi îl vântură spre Wen Fu.

— Eşti cumva vreun demon nebun? strigă bătrânul.

Wen Fu se încruntă, apoi îndreptă pistolul spre bătrân, care făcu ochii mari ca două monede.

De data asta Jiaguo se ridică de la locul lui şi strigă:

— Termină!

Wen Fu coborî pistolul, apoi îi zâmbi lui Jiaguo.

— Bineînțeles că am glumit doar, zise.

Îşi puse înapoi pistolul şi se urcă repede înapoi în camion. Dar vedeam ce agitați păreau oamenii din jur. Tot restul zilei am mers în tăcere.

Chiar înainte de Changsha am trecut prin dreptul unor dealuri cu terase tăiate pentru plantații de orez. Asta e China pe care o vedeți voi, americanii, în filme – satele sărace, oamenii cu pălării largi care-i apără de soare. Nu, în viața mea n-am purtat o asemenea pălărie! Eu eram din Shanghai. E ca şi cum ai crede că unul din San Francisco poartă pălărie de cowboy şi merge peste tot călare. Ridicol!

În orice caz, oamenii din părțile alea erau simpli, de asemenea foarte cinstiți şi prietenoşi. Ziua ne opream în cătune, iar copiii se îmbulzeau pe lângă noi, se uitau doar lung, nu ne atingeau niciodată, nici nu ne puneau întrebări. Servitorul din forțele aeriene ne cumpăra de mâncare de la tarabe. Erau mâncăruri din partea locului, gătite deja: un castronaş de tăiței picanți *dandan* sau varză cu carne grasă de porc. Odată am mâncat soia prăjită cu ardei iuți – o, foarte gustoasă, cea mai bună masă pe care am luat-o tot drumul ăla de trei sute de kilometri.

Când se lăsa noaptea, trebuia să ne găsim repede un

adăpost. Pe drumuri nu se vedea nimic în bezna aia, iar şoferul somnoros putea să o ia uşor razna pe câmp – aşa cum făcuse Wen Fu cu maşina lui în cimitir. Aşa că atunci când soarele se oprea, ne opream şi noi. Şi atunci ne dădeam seama cum stăteam cu norocul.

O dată eram într-un loc plăcut, un hotel simplu, cu paturi curate şi o baie obişnuită. Altădată aveam doar un acoperiş deasupra capului într-o şcoală sau un spital săpat într-un deal. Iar o dată am nimerit sub un şopron de lemn dintr-o cocină, iar noaptea animalele ne grohăiau de afară, încercând să intre înapoi.

Nu prea ne plângeam. Chinezii ştiu să se adapteze la aproape orice. Nu conta din ce mediu veneai, dacă erai sărac sau bogat. Ştiam întotdeauna: Situația noastră se putea schimba dintr-o clipă în alta. Ai noroc că te-ai născut în țara asta. N-a trebuit niciodată să gândeşti aşa.

În călătoria noastră am trecut prin tot felul de locuri doldora de oameni din multe triburi, cu pălării murdare pe cap. Veneau în fugă la camion şi încercau să ne vândă lucruri, țigări şi chibrituri, o cană confecționată dintr-o conservă de tinichea, gunoaie din astea. Şi când ne dădeau tot ce-aveau mai bun de mâncare, tot ce era mai de soi, nu puteai decât să te uiți lung la cele două bucăți de carne uscată de pe orezul apos şi să te întrebi ce fel de animal fusese mâncarea aceea la origine.

Țin minte când am ajuns în sfârşit într-un oraş mai mare, Guiyang. Urma să rămânem acolo câteva zile, până când forțele aeriene reparau camionul şi mai făceau rost de nişte benzină înainte de lungul şi obositorul drum până la Kunming. Wen Fu ştia un proverb despre Guiyang, ceva de genul: „Cerul nu rezistă trei zile frumoase, pământul nu e neted nici măcar pe trei țoli”. Asta pentru că tot timpul ploua. Iar oraşul era plin de dealuri. Clădirile şi străzile suiau şi coborau ca pe spinarea unui dragon. Iar dincolo de oraş se înălțau coline stâncoase ascuțite, ca nişte oameni din timpuri străvechi prea înțepeniți ca să se mai urnească din loc.

Toată lumea coborî din camion, foarte obosită după tot drumul din ziua aceea. Bătrânul Domn Ma arătă un restaurant de vizavi şi spuse că ar trebui să mâncăm acolo cât timp mergea el să caute un hotel. Aşa că am traversat strada.

Iar în fața restaurantului am văzut un hârdău imens din lemn. Iar când ne-am uitat înăuntru, am văzut o mulțime de țipari albi – vii, înotând încă! La Shanghai erau o raritate, ceva foarte special. Aici am aflat că țiparii albi erau atât de răspândiți, că puteai să comanzi aşa ceva în fiecare zi – dimineața, la prânz şi seara.

Bucătarul vârî un năvod în hârdău şi scoase țiparii lunecoşi, strigându-ne:

— Proaspeți, vedeți?

În seara aceea am mâncat pe săturate, farfurii mari pline vârf cu țipari întregi, groşi cât degetul. Am căzut cu toții de acord că era cea mai gustoasă masă pe care o luasem vreodată. Aşa că atunci când Bătrânul Domn Ma ne zise că ne găsise un hotel, cel mai bun din oraş, clasa-ntâi, ne aşteptam să vedem un palat!

Crede-mă, era îngrozitor – primitiv, murdar. Când am întrebat unde e baia, mi-au răspuns: „Afară". Am ieşit şi n-am văzut să fie vreo baie, vreun closet, nici măcar o perdea. Când ziseseră afară, chiar asta vruseseră să spună, afară! – un petic murdar de pământ unde aveai în fața ochilor tot ce scoseseră oamenii din ei. Acuma pot să râd când mă gândesc la asta, dar atunci mi-am zis în sinea mea: Mai bine nu mă duc. M-am întors în cameră. Am stat acolo până am simțit că plesnesc, cu lacrimi şi sudoare şiroindu-mi pe față. E adevărat. Atâta am aşteptat până m-am silit să mă duc iar afară.

Interiorul hotelului nu era nici el mai acătării. Foloseau orice pe post de saltea – paie murdare cu pietricele agățate printre fire, pene vechi şi tot felul de lucruri pe care nu vrei să ți le imaginezi. Bucata de pânză care ținea toate astea învelite în ea era subțire, nu se turnase niciodată apă fierbinte pe ea ca să întărească firele. Aşa că ploşnițele se ascundeau cu uşurință în saltea – intrau pur şi simplu ca printr-o uşă deschisă. Noaptea se strecurau înapoi afară să ne mănânce sângele în timp ce dormeam. E adevărat, le-am văzut pe spatele lui Wen Fu. Am spus:

— Hei, ce-i asta? Aici şi dincolo, ca nişte punctişoare roşii.

Întinse mâna să le atingă, apoi urlă:

— Ai! Ai!

Tot țopăia de colo-colo, plesnindu-se pe spate, încercând să le scuture de pe el. Iar eu mă străduiam să nu mă apuce râsul.

Când se calmă în sfârşit, l-am ajutat să le smulgă, şi unde fusese gura ploşniței se întindea acum o pată şi mai mare, roşie. Apoi Wen Fu strigă că şi eu am una – la ceafă! M-am pus şi eu pe țopăit şi urlat. Wen Fu râse, îmi arătă ce smulsese, apoi o strivi în două cu unghia. Ploşnițe puturoase! Ce miros oribil!

A doua zi am auzit că toată lumea avusese aceeaşi problemă cu ploşnițele. La micul-dejun ne-am plâns mai în glumă Bătrânului Domn Ma. Apoi intră Jiaguo în cameră şi ne dădu vestea. Armata japoneză invadase capitala: Nanjing era izolat complet de restul țării. Nu ştia să ne spună dacă oamenii de acolo s-au opus sau nu, dacă au fost tratați bine, cum li se promisese. Nimeni nu ştia încă ce se întâmplase.

M-am gândit la Wan Betty, la cuvintele ei curajoase. Li se închinase japonezilor? Eram sigură că şi alții se gândeau la astfel de lucruri, deşi nu am discutat despre ce simțeam. Am rămas tăcuți. Nu ne-am mai plâns de condițiile din Guiyang, nici măcar pe ton de glumă.

După ce am plecat din Guiyang, am ajuns tot mai sus şi mai sus pe dealuri, apoi în munți. Eu şi Hulan ne uitam pe deasupra remorcii, foarte tăcute. Doar când vedeam stânca abruptă simțeam deja că ne prăbuşim la vale. Drumul se subția din ce în ce mai mult. Şi de fiecare dată când ne poticneam de vreun dâmb sau vreo groapă, scoteam câte un „Uăă!" ascuțit, apoi râdeam un pic, cu mâna la gură. Stăteam cu toții în remorcă, hurducănindu-ne pe geamantane, încercând să ne ținem de ceva ca să nu mai alunecăm şi să ne frecăm fundurile până la sânge.

Uneori Bătrânul Domn Ma mă lăsa să stau în față cu el pentru că eram însărcinată. N-a zis că ăsta era motivul. Nu stătea să-şi explice motivele nimănui. Ne măsura din ochi pe toți în fiecare dimineață când venea timpul să plecăm, apoi îi făcea semn din cap cuiva şi asta însemna că persoana respectivă putea să stea în față.

Pe drum, Bătrânul Domn Ma devenise cel mai puternic om din grup, ca un fel de împărat. Viețile noastre depindeau de el. Şi cu toții ştiam că un scaun în față era echivalentul unui tron. Scaunul era căptuşit cu burete şi dacă erai obosit, îți puteai întinde picioarele în față, îți sprijineai capul de spătar şi

trăgeai un pui de somn. Nu era ca în remorcă, unde toată lumea se bătea pe fiecare centimentru liber sau se ciorovăia din cauza genunchilor osoşi ai cuiva. Pe drumul acela de munte, nu aveam altceva decât viețile noastre şi o şansă să prindem scaunul din față, iar orice altceva, chiar şi lucrurile din geamantane, nu avea nicio valoare acolo.

Bineînțeles, cu toții aveam motive care ne îndreptățeau la scaunul din față. Discutam motivele la masă, când ştiam că Bătrânul Domn ne ascultă. Unul era bătrân şi se plângea de artrită. Altul se alesese cu o boală grea la Guiyang, nu contagioasă, dar se simțea încă foarte slăbit. Altul tot ținea să spună întruna ce rang înalt avea. Jiaguo recunoştea că era pilotul cu cel mai mare grad, căpitan, recent înaintat. Hulan îi făcea multe complimente Bătrânului Domn Ma pentru priceperea cu care conducea. Wen Fu îi dădea pachete de țigări sau îl provoca la partide de cărți la care, întâmplător, Bătrânul Domn Ma câştiga de fiecare dată.

Ziua drumul de munte era foarte aglomerat, dar nu din cauza automobilelor. Nu existau maşini pe acolo, doar copii care cărau saci grei de orez pe spinare, sau un om care mergea la pas pe lângă căruța lui trasă de boi, sau oameni care vindeau la tarabe. Când ne vedeau venind, se trăgeau lângă peretele stâncos ca să ne facă loc, privindu-ne tot timpul lung, apoi uitându-se în direcția de unde veniserăm.

— Japonezii or să ajungă în curând pe aici, le zicea Wen Fu în glumă.

Iar pe sărmanii săteni îi apuca spaima.

— Cât de departe sunt? a întrebat o dată un bătrân.

— N-aveți de ce să vă faceți griji! le striga Jiaguo. Glumeşte doar. Nu vine nimeni.

Dar sătenii se purtau de parcă nu l-ar fi auzit. Se uitau în continuare lung în josul drumului.

Apoi, într-o seară, Bătrânul Domn Ma opri camionul pe marginea drumului, sări jos şi ne spuse că pentru multe, multe ore nu va mai fi niciun sat.

— O să dormim aici, zise el.

Apoi se întinse pe scaunul lui din față, fără să mai stea la discuții.

Era aşa o beznă noaptea, că nu-ți dădeai seama unde se termina drumul şi unde începeau cerul şi stâncile. Nimeni nu

îndrăznea să se îndepărteze prea mult de camion. Curând bărbații construiră o măsuță din geamantane puse unul peste altul şi se apucară să joace cărți la lumina unei lumânări cu abajur de sticlă.

Copilul ajunsese atât de greu în pântece, că adesea simțeam că mor dacă nu-mi uşurez vezica.

— Trebuie să-mi rezolv o treabă, i-am zis lui Hulan. Tu?

Hulan încuviință din cap. Apoi am copt în minte un plan foarte deştept. Am luat-o pe Hulan de mână şi i-am zis să vină după mine. Mi-am sprijinit cealaltă mână de peretele muntelui, partea care se afla la poalele piscului. Şi, mişcându-mi mâna pe coasta stâncoasă, ne-am îndepărtat de bărbați, ajungând într-un loc de după un cot al stâncii. Şi acolo ne-am făcut amândouă treburile. Mă schimbasem atât de mult de când o întâlnisem pe Hulan pentru prima oară – nu-mi mai era jenă de asemenea lucruri, nu cum îmi era în baia de la Hangzhou.

După aceea, mi-am dat seama că eram foarte, foarte obosită. Nu eram încă pregătită să mă întorc. Aşa că ne-am sprijinit amândouă de peretele muntos şi ne-am uitat în sus la cer. Nu am vorbit câteva minute bune, nu era nevoie când aveam un cer plin de stele deasupra.

Apoi Hulan zise:

— Mama mi-a arătat odată contururile zeilor şi ale zeițelor pe cerul nopții. Spunea că pot arăta altfel, depinde de ce parte a ciclului se află. Uneori vezi chipul, alteori, ceafa.

Nu mai auzisem de aşa ceva. Dar nu eram sigură dacă asta nu era cumva adevărat în provincia de unde se trăgea familia ei, aşa că am întrebat doar:

— Care contururi?

— O, deja am uitat, zise ea cu tristețe şi tăcu din nou. Însă apoi, după o tăcere de câteva minute, vorbi din nou: Cred că unul se chema „Fata-şarpe”. Uite acolo, nu seamănă aia cu un şarpe cu doi ochişori frumoşi în vârf? Iar aia de acolo, cu partea aceea începțoşată de-a curmezişul, cred că e „Fecioara care mână turma de vite cereşti”.

A, mai auzisem de povestea asta veche.

— El era păstorul, ea era țesătoarea, am corectat-o. Una dintre cele şapte fiice ale Zeului Bucătăriei.

— Poate; sau poate că mă gândesc la sora păstorului, zise ea.

Nu am contrazis-o. Nu conta ce îşi amintea sau uita sau inventa Hulan. Eram atât de obosită, că mi-am lăsat mintea să-mi rătăcească şi căutam şi eu tipare închipuite pe cer. Am găsit unul pe care l-am numit „Amanți-gâşte despărțiți”, apoi altul căruia i-am zis „Femeie înecată cu părul despletit”. Apoi am inventat amândouă poveşti care să se potrivească cu ele, care începeau întotdeauna cu „A fost odată”, urmat de vreun loc inventat din copilăria noastră: „În împărăția Doamnei cu Cap de Cal” sau „În Ochiul Muntelui Ceresc”.

Nu-mi mai prea amintesc poveştile. Erau foarte aiurite, mai ales ale lui Hulan. Poveştile ei se încheiau întotdeauna cu vreun erou ivit din senin care lua în căsătorie un animal urât care se dovedea a fi o prințesă bună şi frumoasă. Cred că ale mele aveau de-a face cu tot felul de lecții învățate prea târziu – să nu mănânci prea mult, să nu vorbeşti prea tare, să nu rătăceşti singur noaptea –, în orice caz, erau întotdeauna despre oameni care cădeau pe pământ din cer din cauza încăpățânării lor. Şi cu toate că nu mai am în minte tiparele acelea luminoase, încă îmi amintesc sentimentul de prietenie dintre noi, în timp ce priveam întregul cer.

Cu toții ne agățam de mărunțişuri din astea – o poveste inventată, o stea îndepărtată pe care ne-o apropiam de inimă. Pe parcursul călătoriei noastre căutam semne de mulțumire în lume, o pace care să nu se schimbe niciodată. Nu aveam ce altceva să urmărim. O dată am văzut o pasăre aşezată pe spatele unei vaci care păştea. Ne-am imaginat că erau dintotdeauna prietene, una mai mică şi una mai mare. Altădată am văzut într-un sat un băiețel slăbuț care ne-a făcut cu mâna zâmbindu-ne sincer, nu ca băiatul de la lacul de lângă Nanjing. Am vorbit despre băiatul acela bun toată ziua, ce arătos era şi ce deştept – cât de mult ne amintea de verişorii noştri, care acum, în amintirile noastre, erau foarte bine crescuți.

Iar într-o zi am simțit în inimile noastre ceva ce ne-a făcut să uităm tot restul călătoriei toate suferințele prin care trecuserăm deja şi toate necazurile neştiute care ne aşteptau în viitor.

Ne petrecuserăm noaptea într-un sat numit Douăzeci şi Patru de Serpentine. Era aproape de intrarea într-un defileu

şerpuit din munți. Cineva din sat a spus că era cel mai bine să traversăm defileul în ziua aceea, pentru că în următoarea zi venea un camion al armatei din direcția opusă, pornind dintr-un sat aflat chiar în vârful defileului numit Suflarea Raiului. Dacă ne întâlneam cu ei când urcam – ce belea! Nu era destul loc să treacă două camioane militare unul pe lângă altul. Camionul nostru, cel dinspre vale, ar fi trebuit să dea cu spatele mult şi bine până ar fi găsit un loc mai larg. Era periculos: dacă şoferul nostru pierdea controlul sau făcea până şi cea mai mică greşeală – în prăpastie cu noi, s-a zis!

— Câți *li* sunt până ajungem la capătul celor douăzeci şi patru de serpentine? l-am întrebat pe un localnic.

Săteanul râse.

— Nu sunt douăzeci şi patru cu toate, tânără domnişoară, zise el. Poate douăzeci şi patru pe fiecare *li*. O! Trebuie să mergi patruzeci şi opt de *li* şi de-abia după aia n-o să ți se mai învârtă capul şi stomacul. Dar păziți-vă de Doamna Fantomă Albă de acolo de sus. Îi place să abată oamenii de pe drum, să-i facă să zăbovească şi să bea zece mii de rânduri de ceaiuri cu ea. Ceaiul nemuririi, îi spunem noi. Dacă iei o gură, nu mai vrei să pleci din casa ei de nori. Poate şi uiți să te mai întorci!

Ce umor îngrozitor avea omul ăsta! Glume care puteau abate nenorocirea pe capul tău! Nu ştiam de ce râde toată lumea, până şi Hulan.

Când am pornit la drum în ziua aceea, se vedeau norii răsfirați pe cer. Vântul țipa în rafale scurte: „Huu! Huu!”, apoi se liniştea iar. Ne-am înfăşurat strâns în pături. Apoi camionul începu să urce muntele. După primele douăzeci şi patru de curbe, pătrunseserăm în partea de jos a norilor acelora subțiri, iar vântul sufla şi mai puternic. După încă douăzeci şi patru de curbe, ne aflam în mijlocul norilor. Ceața se făcea din ce în ce mai groasă. Dintr-odată lumea noastră albi cu totul, iar şoferul strigă că nu putea să vadă pe o distanță prea mare în față. Camionul opri. Toată lumea în afară de mine sări jos, murmurând: „Ce ciudat! Ce ciudat!”.

Am auzit vocea lui Wen Fu strigând:

— De ce oprim? N-ai auzit ce-a zis omul ăla? Trebuie să-i dăm înainte!

M-am uitat la Wen Fu, la gaura întunecată a gurii lui strigând în vânt. M-am uitat la ceilalți. Chipurile le erau

învelite în văluri învolburate de ceață, ca nişte fantome, atât de frumoase şi înspăimântătoare. Ai! M-am întrebat dacă nu cumva muriserăm deja şi numai eu o ştiam. M-am uitat în jos şi n-am văzut nici urmă de drum sub noi.

— Ce-o să se aleagă de noi? am strigat.

Dar glasul păru să mi se topească de-ndată ce vorbele îmi ieşiră de pe buze. Şi iarăşi am avut senzația că eram morți. Mi-am imaginat cum vocea îmi e absorbită de un nor plin de vaierele altor fantome, până când norii devin atât de grei, că se preschimbă în lacrimi şi plouă.

Dar apoi Hulan se urcă înapoi în camion, împiedicându-se în geamantane. Şi am hotărât că sigur nu eram morți, pentru că o fantomă nu putea fi în veci atât de împiedicată.

— E la fel ca în povestea aia de care ți-am zis, spuse ea, „Fecioara care mâna turma de vite cereşti". Ăsta e lapte de vacă cerească revărsat din văzduh.

La care am spus în sinea mea: O fantomă adevărată n-ar fi zis ceva atât de prostesc.

Îşi deschise geamantanul şi-şi afundă mâinile înăuntru până scoase ceva ce părea o fustă roşie demodată de mireasă. Ce-i trecea prin cap? I-o aruncă lui Jiaguo, care era foarte calm. Le ordonă tuturor să se urce fără întârziere înapoi în camion.

Iar acum puteam să văd că Hulan îmi preluase ideea de acum câteva seri. Jiaguo îşi trecu o mână peste peretele muntelui, asprimea pietrei dându-i de înțeles că nu pierduse legătura cu lumea concretă. În cealaltă mână ținea fusta roşie, care fâlfâia în vânt, un indicator pe care şoferul îl putea urma în vreme ce Jiaguo înainta. Camionul se puse în mişcare, foarte încet, dar cel puțin ne mişcam iar. După o jumătate de oră, Jiaguo se urcă la loc în camion, ud leoarcă de oboseală după urcuş. Wen Fu preluă sarcina, apoi după el un alt pilot, până când, centimetru după centimetru, cerul de deasupra noastră se mai lumină, norii se subțiară, într-o culoare albastru deschis, şi n-am mai avut nevoie de fusta roşie ca să zărim primejdiile drumului.

Am continuat să cotim şi să urcăm, să cotim şi să urcăm – erau atâtea curbe că nu-ți dădeai seama ce te aştepta în față, dincolo de încă o serpentină. Până când, într-un sfârşit, am ieşit cu totul din vânt şi din nori. Şi am scos cu toții un strigăt

de surpriză, după care am răsuflat adânc. Pentru că locul în care ne aflam acum era ca un tărâm despre care citeşti doar în basme – văzduhul albastru de deasupra, norii albi de dedesubt, toate problemele din lume date uitării.

Tot restul după-amiezii am străbătut înălțimile acelor munți, deasupra norilor. Eram atât de fericiți. Eram ca oamenii care muriseră cu adevărat şi se întorseseră zei: fericiți, sănătoşi, înțelepți şi buni.

Bărbatul care se îmbolnăvise la Guiyang zicea acum că se simte în puteri. Bătrânul cu artrită îşi ridică încheieturile şi spuse că şi el se simțea mult mai bine.

— Locul ăsta e ca un izvor fermecat pe care l-am văzut odată, zise Hulan, în stare să vindece orice. Eliberează o forță înăuntrul tău pe care nu ştiai că o ai.

Era aceeaşi poveste prostească pe care mi-o spusese la Hangzhou, doar că acum toată lumea o aproba, chiar şi eu.

Şi, aşa cum descrisese Hulan lucrurile, l-am auzit pe Wen Fu vorbind dintr-un ungher al inimii sale de care nu ştiusem niciodată.

— Asta simți când zbori, îmi spuse el. O bucurie ca asta. Să priveşti în jos şi să vezi norii de sub tine – asta e cel mai grozav. Uneori mă scufund aşa, mă las în jos, mă ridic, în culmile norilor, apoi din nou sus, în lumina soarelui, ca şi cum aş înota în valuri.

— Chiar aşa? Aşa e întotdeauna? am întrebat pe un ton însuflețit.

— Chiar aşa. Întotdeauna, zise. Uneori sunt atât de fericit că mă apuc să cânt în gura mare.

Am râs, apoi Wen Fu începu să cânte – era melodia amuzantă de operă pe care o cântase când îl întâlnisem pentru prima dată, aproape cu un an în urmă, în spectacolul de teatru al satului. M-a surprins ce voce plăcută avea. Iar acum întreaga lume îl auzea cântând, şi cânta pentru mine.

În acea zi pe munte cred că poți să ghiceşti cum mă simțeam. Atât de norocoasă să mă aflu acolo. Atât de norocoasă că am asemenea prieteni. Atât de norocoasă că îl aveam pe soțul meu. Inima mi se tot umplu până începu să mă doară – aveam prea multe lucruri înăuntru. Şi am uitat că va trebui să plec odată şi odată din locul ăsta.

Am ajuns în satul din vârful muntelui, cel numit Suflarea Raiului. Acolo am căzut cu toții de acord să ne oprim devreme şi să rămânem peste noapte. De ce să nu ne bucurăm mai mult de peisaj?

Apoi am văzut camionul militar care venea din cealaltă parte a muntelui. Era încă acolo, gata să coboare pe acelaşi drum pe care ajunseserăm şi noi. De ce să nu ne umflăm un pic în pene vorbindu-le despre priveliştile fermecate pe care tocmai le văzuserăm? Le puteam oferi o stare de plăcută nerăbdare la gândul zilei de mâine!

Ne-am grăbit să coborâm din camion. Wen Fu mă ridică în braţe şi îmi spuse în glumă că eram cât două neveste de mare. Şi nu m-a deranjat.

I-am găsit pe soldaţi stând pe jos afară, tăcuţi şi nemişcaţi. Şi ne-am dat seama pe loc, după feţele lor: Oamenii aceia nu aveau urechi să audă vorbăria noastră îmbătată de fericire. Ne-au zis că se îndreptau spre Chungqing, ca să dea o mână de ajutor la stabilirea noii capitale – din cauza a ceea ce se întâmplase cu cea veche. Apoi am aflat ce nu ştiuserăm în Guiyang, veştile despre Nanjing.

Cine ştie de ce s-au răzgândit japonezii în privinţa promisiunilor de pe hârtii? Poate a aruncat cineva cu o piatră, poate a refuzat cineva să se plece. Poate o bătrână a încercat să-şi oprească vecinul, certându-l: „Poartă-te cuviincios! Vrei să dăm toţi de necaz?”.

— Au minţit, spuse unul dintre soldaţii aşezaţi pe jos. Au violat bătrâne, femei măritate şi fetiţe, făcând cu schimbul, iar şi iar şi iar. Le-au spintecat cu săbiile după ce le-au folosit până la capăt. Le-au tăiat degetele să le ia inelele. Au împuşcat toţi fiii mici, s-au dus generaţiile. Au violat zece mii, au măcelărit douăzeci, treizeci de mii, un număr care nu mai e număr, nu mai înseamnă oameni.

În minte vedeam toate astea. Bătrâna care ne fusese bucătăreasă, Wan Betty, băieţelul care azvârlea cu pietre în lac. Îmi ziceam: Asta s-a întâmplat în timp ce noi treceam prin bune şi rele, în timp ce mă plângeam şi călătoream dintr-o parte în alta. Auzeam totul fără să mă simt în pericol, dar aveam aşa o groază în inimă că nu am vrut să cred. I-am zis soldatului:

— Nu se poate să fie adevărat. Sunt doar zvonuri.

— N-ai decât să crezi ce vrei, spuse soldatul şi scuipă pe jos.

Mai târziu am aflat că avusesem dreptate. Ce spusese soldatul era doar un zvon. Pentru că numărul morților era mult, mult mai mare. Un om din guvern mi-a spus mai târziu că era poate o sută de mii, deşi de unde putea să ştie? Cine putea să numere atâția oameni o dată? Au numărat oare cadavrele pe care le-au îngropat, fiecare trup ars, acelea aruncate în fluviu? Cum rămâne cu toți săracii care n-au fost numărați de nimeni, nici măcar când erau vii?

Am încercat să-mi imaginez. Apoi m-am luptat să-mi scot totul din minte. Ceea ce se petrecuse la Nanjing nu puteam să pretind că e o tragedie personală. Pe mine nu mă afectase. Nu fusesem ucisă.

Şi totuşi, multe luni la rând după asta am avut vise, vise foarte urâte. Am visat că ne-am întors la Nanjing şi îi povesteam bucătăresei şi lui Wan Betty despre peisajul minunat de la Suflarea Raiului şi ne lăudam cu mâncărurile bune de care avuseserăm parte în Guiyang. Iar bucătăreasa îmi spunea: „Nu trebuia să plecați din Nanjing ca să vedeți asemenea privelişti, să încercați asemenea bunătăți. Şi noi avem aşa ceva chiar aici".

Şi îmi puse în față un vas plin ochi cu țipari albi groşi cât degetul. Erau încă în viață, luptându-se să scape din farfuria mea.

Helen mi-a spus că există un restaurant, tocmai s-a deschis, în care au acelaşi fel de țipari, gătiți cu arpagic în ulei încins. Aş fi vrut să mergem şi să vedem dacă restaurantul ăla e chiar bun. Dar am spus nu, pentru că nu aş fi putut să mănânc felul ăla de țipari niciodată. Limba mea nu mai simțea gustul lucrurilor la fel ca altădată. De pildă, țelina. Nu mai pot să mănânc țelină. Toată viața mi-a plăcut țelina. Acum, de cum o miros, îmi spun nu. Şi nici nu-mi mai amintesc ce m-a făcut să nu-mi mai placă. Dar de țipari îmi aduc bine aminte. Şi oare de ce e astfel? De ce unele amintiri trăiesc doar pe limba sau în nasul tău? De ce altele rămân pentru totdeauna, în inima ta?

14 – Ochiul rău

Şi acum o să-ți povestesc când mi s-a schimbat norocul din rău în mai rău cum a fost. Şi tu să-mi spui dacă am greşit cu ceva.

Când am ajuns la Kunming eram aproape în luna a opta, atât de mare din cauza copilului, că am crezut c-o să țâşnească afară de câte ori se hâțâna mai tare camionul. Acum că trecuserăm de munți, şoferul părea să se grăbească, nu glumă. Mergea repede pe drumurile drepte şi trebuia să mă țin de burtă, cu mâinile de-o parte şi de alta, în timp ce intram în tot felul de hârtoape la rând.

— Ei! îi strigă Jiaguo. Dacă mergi mai tare de-atât, o să ne ducem toți la dracu'.

Bătrânul Domn Ma întoarse capul.

— Mai tare? strigă ca să acopere huruitul, apoi zâmbi.

Şi nici n-apucă Jiaguo să-i răspundă, că maşina se avântă huruind cu şi mai multă forță.

Nu conta. Cu toții de-abia aşteptam să ne vedem ajunşi la viitoarele noastre cămine. Gata cu urcatul în camion dimineață de dimineață. Gata cu cătunele şi cu mâncarea proastă.

Era încă iarnă. Şi totuşi aerul care ne adia pe fețe nu era rece. Tuturor ni se părea că ajunseserăm pe un tărâm cu un anotimp total diferit, o primăvară eternă.

Hulan se întoarse spre mine.

— Ia uită-te acolo. La Kunming e ca în expresia aia despre locurile pitoreşti – dealuri verzi şi ape limpezi. Şi nici cerul nu e rău.

Bineînțeles, atunci nu ştiam că ne aflam de-abia la marginea oraşului. Şi, pe măsură ce înaintam, vedeam cum dispare priveliştea frumoasă.

Camionul încetini, şoferul claxonă, apoi trecurăm pe lângă sute de oameni care cărau saci şi păreau obosiți. Wen Fu le strigă:

— Dați-vă la o parte! Luați-o pe margine!

Iar când văzu că nu sar să-i îndeplinească ordinele, îi înjură – *Luyi!* –, ceea ce era o răutate, să-i faci pe oamenii ăştia sărmani greieri şi furnici, nişte oameni mărunți şi de nimic.

Ici-colo am văzut muncitori care scoteau pietre de pe drum

şi le azvârleau în roabe. Iar mai încolo am trecut pe lângă un camion militar, apoi pe lângă un altul şi altul. Wen Fu le făcu de fiecare dată cu mâna, arătând spre sine şi strigând:

— Forţele aeriene, Hangzhou, eşalonul doi.

Apoi am intrat în oraşul propriu-zis. Era aglomeraţie şi vânzoleală, un oraş mare, mai mare decât îmi închipuisem. Am trecut prin faţa unei gări, apoi pe o stradă lată cu clădiri cenuşii, nici prea vechi, dar nici prea moderne. Apoi străzile deveniră mai înguste, mai strâmbe, mai ticsite de oameni, căruţe şi biciclete. Şoferul claxona la fiecare câteva secunde. Aerul părea greu de atâtea mirosuri urâte. Mă durea capul. Am văzut case din cărămizi de lut vârâte unele în altele, unele curate şi văruite în alb, altele atât de rudimentare şi de năruite, că te întrebai cum de nu se prăbuşesc. Şi multe dintre feţele care ne priveau la rândul lor nu erau chinezeşti. Erau oameni din tot felul de triburi care coborâseră de curând de la munte. Se vedea că nu sunt din partea locului. Nu erau îmbrăcaţi în pantalonii şi hainele şterse ale yunnanezilor din clasa de jos sau în mantia lungă a negustorului sau în cămaşa şi pantalonii occidentali ai omului şcolit. Purtau fuste colorate, dungi în culori vii la mâneci, eşarfe făcute turban în jurul capului sau pălării ce păreau nişte castronaşe strâmte împletite.

Chinezi sau nu, oamenii pe lângă care treceam pe străzi se uitau lung la noi cu chipuri întunecate. Ne priveau cu atâta băgare de seamă, atât de tăcuţi – toate semnele războiului care le treceau acum pe lângă case. Oraşul acesta care-şi păstrase liniştea atâtea veacuri se umplea acum de zgomot de sus până jos.

Ne-am mutat la un hotel câteva zile, cât timp nişte angajaţi ai forţelor aeriene s-au dus să ne găsească locuinţe potrivite. Apoi ne-am mutat în sfârşit într-o casă cu două niveluri situată la jumătatea distanţei dintre poarta de la nord şi cea de la est. Jiaguo şi Hulan locuiau tot acolo, ca şi un alt cuplu pe care l-am întâlnit în ziua în care ne-am mutat.

Femeia era mai în vârstă decât mine şi Hulan. Era foarte autoritară. Iar soţul ei avea şi el legături cu forţele aeriene, deşi nu era pilot, ci inspector la transporturi şi tot ce ţinea de asta – drumuri, poduri, căi ferate.

Când am zărit prima oară casa, Hulan zise:

— Uite ce față de lemn are. Şi ferestrele alea două mari – ca nişte ochi privind în afară.

Toate casele de pe strada aceea arătau la fel, case din lemn cu două, trei niveluri, *yang fang,* cum le ziceam noi, case în stil străin.

Nu era nicio curte în față, nimic care să despartă casa de stradă. Urcai trei trepte şi – pac! – te trezeai pe trotuar printre trecători. Dar aveam o curte în spate, împrejmuită cu un gard. Nu era un loc plăcut unde să stai cu prietenii, nu era genul ăla de curte. Era doar ciment şi pământ şi câteva tufişuri risipite ici-colo, după niciun tipar. De-o parte a gardului se aflau o pompă şi un jgheab pentru spălat rufe. Deasupra lor erau sârme de întins. Lângă asta, o piuă mare din piatră pentru măcinat orez şi semințe de susan, lucruri de felul ăsta.

Gardul din spate avea o poartă ce ducea spre o alee, poartă destul de lată pentru roabele celor care goleau latrinele. În josul aleii, cum făceai la stânga, era o cărare printre tufişuri care ducea spre un mic lac urban. Mi s-a spus că era un lac foarte drăguț şi poate că odată chiar fusese aşa. Dar când l-am văzut eu, cei mai săraci oameni din oraş se îmbăiau în el, îşi spălau rufele şi alte lucruri prea oribile ca să vorbesc despre ele.

Cum spuneam, casa părea străină pe dinafară. Dar pe dinăuntru era tot chinezească în felul cum fusese simțit şi gândit totul. Jos aveam două încăperi mari pe care le foloseam la comun. Una din ele era o bucătărie mare cu două sobe cu cărbuni din lut tare, cu multe plite pentru gătit. Aveam de asemenea o chiuvetă cu scurgere, dar nu şi apă de la robinet, doar servitori care să o aducă. Aşa era în China. Bucătăreasa şi servitoarea trebuia să se ducă la pompa din curte şi să care apă în găleți mari şi grele. Poate trebuia să care apă şi sus la etaj. Nu mai țin minte acum. Când n-a trebuit niciodată să faci tu lucruri de-astea, nu te gândeşti la ce trebuie să facă altul în locul tău.

În orice caz, cineva trebuie să fi cărat apa la etaj. Pentru că în fiecare dimineață şi în fiecare seară aveam destulă apă fiartă ca să mă spăl pe față şi să mă îmbăiez de la brâu în sus dimineața şi de la brâu în jos seara. Aveam burta prea mare ca să fac totul o dată. Şi în fiecare zi servitorii trebuiau să

golească ligheanele şi căzile, precum şi oalele de noapte, pentru a fi duse pe alee şi curățate.

Cealaltă încăpere la comun era folosită ca sufragerie şi cameră de zi. Aici aveam o masă mare, multe scaune, două canapele ieftine şi un fonograf vechi cu manivelă pe care-l găsise Wen Fu curând după ce am ajuns în oraş. Maşinăria cu manivelă nu însemna că nu aveam curent electric pentru un fonograf nou. Era vreme de război. Unde puteai să găseşti un fonograf nou? Bineînțeles, e adevărat că majoritatea oamenilor din oraş nu aveau curent electric; locuiau în case pe stil vechi din chirpici sau paie. Însă în casa noastră, pe strada noastră, toată lumea avea curent electric, şi la parter, şi la etaj. Iar când în restul oraşului se lăsa întunericul şi liniştea, noi dădeam drumul la radio, la ventilator, la veioze, şi jucam mah jong până târziu în noapte.

Eram mereu dornici să stoarcem încă o clipă de distracție. Ne plăcea să ne credem ca oamenii aceia din Berlin. Auziserăm că era un loc trăsnit, unde lumea nu se gândea la război, doar la plăcerile de care puteau face rost zilnic – jocuri de noroc, mâncare, cluburi de noapte. Aşa eram şi noi, ne doream să ducem o viață la fel de nebunească. Bineînțeles, aşa era la Berlin. Noi eram la Kunming. Aşa că, atunci când ne plictiseam de muzica hârâită de la fonograf, când la radio nu mai dădeau muzică, atunci când nu mai aveam despre cine să bârfim, când aveam mâinile prea obosite ca să mai ridicăm încă o piesă de mah jong, ce mai puteam să facem? Nu puteam să mergem prin cluburi de noapte. Mergeam la culcare.

Pentru că Jiaguo era căpitan, el şi Hulan au primit cea mai bună parte a casei, cele două camere încăpătoare de la parter. Restul aveam camere sus, la etaj, iar mie îmi era foarte greu aşa. Nu-mi vedeam piciorele din cauza burții. Aşa că, odată ajunsă la etaj, nu puteam să cobor decât gândindu-mă bine cum să pun piciorul pe fiecare treaptă la rând.

Când ne-am mutat aici, eu şi Wen Fu am primit cele mai proaste camere, amândouă cu ferestrele îndreptate într-o direcție cu ghinion. Singurul mod în care puteam să aşezăm patul cum trebuia ca să ne meargă bine era să-l lipim de uşa debaralei şi s-o blocăm. Cum am fi putut face aşa ceva?

Aşa că astea erau camerele noastre – dar numai pentru că nevasta inspectorului deja îşi alesese cele mai bune camere de

la etaj, pretinzând că soțul ei era mai mare în rang decât al meu. Era adevărat, dar nu trebuia s-o zică așa. Ar fi putut să spună: „Poftim, alege tu prima”. Aș fi ales singură camerele acelea nenorocite, ca un gest de generozitate, nu de pedeapsă pentru ea. Cel puțin una aș fi ales-o.

Așa că în prima săptămână petrecută în casa aceea a fost foarte rău. Nu-mi plăceau deloc camerele alea. Nu-mi plăcea deloc nevasta inspectorului. Mai ales nu-mi plăcea cum juca mah jong, cum ridica din sprâncene și făcea „Hn!” de câte ori puneam jos o piesă. Și, de parcă nu era de-ajuns, în fiecare seară trebuia să-i auzim pe inspector și pe nevastă-sa certându-se prin pereți.

Mai întâi se auzea vocea joasă a bărbatului, apoi cea ascuțită a nevestei. Femeia se punea pe văicărit, iar Wen Fu își înșfăca pantofii și dădea cu ei de perete. Dar cuplul se liniștea doar vreo cinci minute, după care iar începea cearta.

După trei sau patru nopți în care s-a întâmplat asta, Wen Fu i se plânse femeii, apoi Hulan se plânse de pantofii pocniți de perete – „Ca o bombă”, zise ea, „mai să murim de frică!”. Și nu după mult timp, toată lumea se lua la harță, lăsând să iasă tot felul de sentimente urâte, până când nimeni nu mai vorbea cu nimeni, nici măcar un cuvințel. Seara, când se termina programul de la radio, nu alegeam să stăm până târziu și să socializăm. Mergeam cu toții în camerele noastre și se lăsa așa o liniște, că auzeai și musca de pe acoperiș.

Problema a mai durat doar vreo câteva zile. Pentru că după aceea inspectorul a plecat să verifice progresele de pe șoseaua chinezo-birmaneză. Mai târziu ni s-a spus că țânțarii din zona aia erau mai periculoși decât japonezii. Am auzit că malaria i-a ros creierul în doar trei sau patru zile, așa că a avut o moarte îngrozitoare. Apoi a trebuit s-o ascultăm pe nevasta lui jelind și bocind multe zile la rând. Bineînțeles că de data asta nu ne-am mai plâns. Wen Fu n-a mai aruncat cu pantofii. Ne purtam toți foarte blând cu ea. Iar la vremea când a fost gata de plecare, cu toții am căzut de acord că deja ne împrieteniserăm pe viață. Deși acum nu mai țin minte cum o chema, Liu sau Lao, ceva de genul ăsta.

În orice caz, după ce a plecat, le-am preluat camerele, am dat ceva bani în plus, bineînțeles, bani din zestrea mea. Alunița mi-a trimis banii din contul meu și așa am aflat că

trimisese şi ceilalţi patru sute de dolari chinezeşti la Nanjing, bani pe care nu i-am primit niciodată.

De fapt, pe atunci multe lucruri mă costau în plus. Forţele aeriene nu-şi mai permiteau să ne asigure servitori. Nici măcar Hulan, nevastă de căpitan, nu avea vreunul. Aşa că a trebuit să-mi plătesc o bucătăreasă, care era o văduvă bătrână, şi mi-am angajat o servitoare pentru curăţenie, o fetişcană. Şi trebuia să plătesc chiria cămăruţei de lângă bucătărie unde locuiau.

Să fi văzut ce faţă făcea Hulan când o vedea pe servitoare spălându-ne rufele şi curăţându-ne oalele de noapte. Hulan se schimbase mult între timp, nu mai era o fată simplă de la ţară, recunoscătoare că era măritată cu un căpitan din forţele aeriene. Ştii ce cred eu? Când Jiaguo a fost înaintat în grad, şi Hulan şi-a acordat o înaintare! După mintea ei, ea era mai importantă ca mine. Şi era furioasă că eu îmi puteam permite servitori, pe când ea nu avea niciunul.

Bineînţeles, servitoarea şi bucătăreasa mea îndeplineau multe sarcini care-o ajutau şi pe Hulan. Făceau curat în camerele comune. Aduceau apă de la fântână pentru ceai sau spălat – pentru toată lumea.

Dar Hulan nu era recunoscătoare. Căuta cu lumânarea pete de grăsime pe duşumea, le găsea şi apoi zicea: „A-io! Ia uite-aici". Şi când o invitam la masă împreună cu Jiaguo, mânca pe rupte, iar pe urmă spunea: „Foarte bună, dar poate carnea a stat prea mult în tigaie". Iar data următoare spunea: „Foarte bună, dar poate carnea n-a fost prăjită destul".

Aşa că nu conta ce făceam, ce favoruri îi acordam. Tot timpul era nemulţumită până când ajungeam şi eu la acelaşi nivel de nemulţumire ca ea.

Când am ajuns în luna a noua, bebeluşul din mine se făcuse cât doi. Dar tot nu ieşea. Nu eram îngrijorată pentru că-l simţeam înotând în mine, răsucindu-şi trupul, împingând cu picioarele, rotindu-şi capul. Mişca de câte ori cântam. Mişca de câte ori mă plimbam în vis. Mişca de câte ori vedeam la piaţă zarzavaturi pe care voiam să le mănânc. Copilaşul ăla gândea cu mintea mea.

În fiecare zi coseam pături micuţe şi împleteam puloveraşe, şi mă jucam cu mânecuţele lor. Ţin minte că într-una din zile,

în timp ce coseam, bebeluşul mă lovea cu picioruşele mai tare ca oricând. Mi-am închipuit că micuțul ăsta puternic se va vântura încolo şi-ncoace pe scări cum mi se vântura acum în pântece.

— Ieşi de-acolo, odor mic. Mama te strigă afară.

Şi, când am spus asta, copilul mă lovi din nou, aşa că am scăpat foarfeca din mână. Ateriză cu tăişurile înfipte în podea, ca un soldățel care aşteaptă ordinele. La început am râs, dar apoi – eh! – am simțit ceva foarte ciudat. Bebeluşul nu se mai mişca înăuntrul meu. Nu cred că doar îmi imaginam asta. Chiar aşa s-a întâmplat: Foarfeca a căzut, bebeluşul a rămas nemişcat.

Am încercat să smulg foarfeca din podea, dar eram prea mare ca să mă aplec. Apoi mi-am amintit ce spusese odată Mătuşa Bătrână, despre ce ghinion era să scap foarfecele din mână. Nu-mi aminteam motivul, doar poveştile: o femeie care şi-a pierdut ascuțimea minții, o femeie căreia îi căzuse părul peste noapte, o femeie al cărei unic fiu îşi scosese un ochi cu o rămurică şi i-a părut atât de rău, că şi-a scos şi ea ochii cu bățul acela.

Făcusem ceva atât de îngrozitor când îmi scăpasem foarfeca. Am chemat-o imediat pe servitoare şi i-am zis să arunce foarfeca în lac.

În noaptea aceea bebeluşul nu mişcă nici măcar o dată. Am cântat. M-am plimbat pe coridor Nu mi-a răspuns. A doua zi am mers la spital, şi doctorul a făcut ceva ca bebeluşul să iasă repede. Dar bineînțeles că era prea târziu.

Hulan era cu mine. După ce a plecat doctorul, *ea* m-a anunțat că bebeluşul era mare, poate avea mai bine de cinci kilograme. Ce rost avea să-mi spună cât cântărea bebeluşul, de parcă ar fi fost vorba de tot atâtea kilograme de peşte scos din mare? Bebeluşul ăla, o fetiță, nu a plâns niciodată, nu a tras nici măcar o dată aer în piept.

Wen Fu mă bătu uşor pe mână.

— Măcar n-a fost băiat.

Nu ştiu de ce, dar pe loc i-am spus sorei să-mi aducă fetița. Hulan şi Wen Fu se holbară la mine.

— Vreau s-o văd ca să-i dau un nume cum trebuie, am spus pe un ton hotărât.

Hulan şi Wen Fu se uitară unul la altul. Am oftat.

— Aşa se face, am zis, trebuie să trimiți copilul pe lumea cealaltă după ce i-ai dat un nume. Fetița o să crească acolo. Şi când o să mergem şi noi pe lumea cealaltă, putem s-o chemăm, s-o rugăm poate să aibă grijă de noi în noua noastră viață.

— Aşa se face, aprobă Hulan.

Apoi ea şi Wen Fu plecară amândoi. Cu siguranță credeau c-o să-mi jelesc fetița şi nu voiau să se simtă stânjeniți când mă vedeau făcând asta.

După ce mi-a adus-o asistenta, nu m-am ridicat să mă uit la ea. Am stat în pat fără măcar să-mi întorc capul. Voiam o amintire cu ea şi mă gândeam cum fusese când am dansat împreună, cât de însuflețită era când vorbeam cu ea. Apoi m-am ridicat din pat până la urmă şi m-am dus să mă uit.

Un bebeluş zdravăn. O mulțime de păr. Urechi care semănau cu ale mele. O gură micuță. Dar pielea ei – ce trist! – era de culoarea pietrei. Mâinile îi erau încleştate în doi pumnişori crispați. Am încercat să desfac unul şi atunci am început să plâng. Dacă bebeluşul ăsta s-ar fi născut în Shanghai. Dacă bebeluşul ăsta s-ar fi născut într-un timp fără război. Dacă nu scăpăm foarfeca aia.

Dar mi-am alungat imediat gândurile triste şi m-am întărit. Oamenii din sate mureau de foame. Oamenii erau omorâți pe stradă. Oamenii erau omorâți dintr-un motiv oarecare sau fără motiv. Aşa că atunci când murea un bebeluş, cel puțin îți puteai spune că nu i se dăduse ocazia să sufere.

A doua zi după-amiază am mers la dealurile de la poalele munților, în locul pe care toată lumea îl numea Frumoasele Adormite. Colinele de acolo păreau fecioare adormite pe-o parte. Acolo am îngropat-o. Am spus doar câteva cuvinte în onoarea ei:

— A fost un bebeluş cuminte. Nu a plâns niciodată.

Şi atunci am botezat-o după lacul din Nanjing: Mochou, „Fără de Tristețe", pentru că nu fusese tristă nici măcar o dată.

N-am mai pus mult timp mâna pe foarfece. Am aşteptat mai mult de o sută de zile. Şi era greu să nu croieşti sau să împleteşti nimic atâta timp. Cum am mai zis, nu prea erau cine ştie ce distracții în Kunming, nu era nimic de văzut, mai ales ziua. Nu puteai să spui: M-am plictisit, hai să mergem la

un film după-masă. Nu puteai decât să te plictiseşti în continuare. Aşa că după multe zile în care nu făcusem nimic, am hotărât să-mi cumpăr o foarfecă nouă şi să mă apuc din nou de croit.

— Am auzit că oamenii din Yunnan fac cele mai bune foarfece, îmi spuse Hulan, foarte ascuțite şi solide. Şi e adevărat, am găsit unele aşa acum câteva săptămâni.

Spuse că mulți vânzători aveau foarfece, dar cele mai bune le găseai la un magazin din apropiere, de pe una dintre străzile de la marginea pieței, în zona veche a oraşului. Erau foarfece de cea mai bună calitate şi ieftine pe deasupra. Străzile şi magazinul nu aveau nume scrise nicăieri, zise ea. Dar erau uşor de găsit.

Apoi îmi dădu instrucțiuni:

— Ia-o pe podul de la nord-est peste lac. Pe partea cealaltă, uită-te după bătrânul care vinde supă la o tarabă. Apoi întoarce-te spre altul, care vinde peşte uscat. Mergi tot înainte în direcția aia până o vezi pe fata care vinde coşuri cu încălțăminte străină veche. Apoi întoarce-te din nou – nu poți să te întorci decât într-o singură direcție – şi mergi într-acolo până vezi când drumul face o curbă. Casele sunt mai frumoase aici, văruite în alb, uneori mai vezi câte un nume, două. Uită-te după o prăvălie care vinde bucăți mari de sare de mare. Ia-o în direcția opusă. O să vezi piața după încă vreo cinci minute dacă mergi repede. Fata cu foarfecele stă afară la o masă.

Bineînțeles, m-am rătăcit. Ce fel de instrucțiuni mai erau şi astea? Partea aia a oraşului era veche de mii de ani. Şi dacă mergeai pe străzile alea aveai impresia că nu s-a schimbat nici măcar un pic în atâta amar de ani. Străzile se întorceau şi se îndepărtau şi se întâlneau într-un loc şi se sfârşeau în altul fără nicio noimă. Erau strâmbe şi pavate cu piatră colțuroasă care se netezise la mijloc sub tălpile oamenilor. De ambele părți erau căsuțe înghesuite, iar străzile erau foarte înguste. Pe aici nu trecuse niciodată vreun automobil, asta era sigur.

N-am mai ştiut pe unde s-o iau vreo oră, am rătăcit la întâmplare printr-o zonă foarte dubioasă a oraşului. Chiar dacă eram îmbrăcată într-o rochie simplă, celelalte femei se holbau la mine, mă măsurau din cap până-n picioare şi-mi arătau pantofii cu degetul. Nişte copilaşi se luaseră după mine şi țipau: „Mi-e foame! M-e foamei” cu mâinile întinse la cerşit.

Am căutat pe cineva care să mă ajute, dar nu era nimeni. Chipurile îmi întorceau privirea pustii, nu găseai pic de prietenie în jur.

Aşa că am tot mers, cu toţi copilaşii ăia dansând aproape lipiţi de mine, pe lângă ferestre pe care ieşeau mirosuri neplăcute de mâncare. Am văzut o femeie venind la uşă, goală până la brâu, alăptându-şi copilaşul. Un bătrân care stătea pe o scândură ridică privirea. Mă văzu şi râse scurt, apoi îl apucă tusea de parcă se sufoca, tuşea atât de tare, că am crezut c-o să moară pe loc. Aveam un nod în gât încercând să nu izbucnesc în plâns.

Într-un sfârşit am ajuns într-o stradă mai largă ticsită de lume, piaţa. Copiii se îngrămădiseră în jurul meu, aşa că nu mă puteam mişca. Am vârât mâna în geantă şi am aruncat câteva monede peste capetele lor. Copiii scoaseră un ţipăt ascuţit, apoi se aruncară pe jos, bătându-se pe fărâma asta de noroc.

Am hotărât să întreb imediat pe cineva cum pot găsi o trăsură care să mă ducă acasă. M-am dus la o femeie tânără desculţă, cu faţa murdară şi cosiţe groase, răvăşite. Stătea la o masă din bambus. Înainte să apuc să-i pun întrebarea, am văzut foarfecele întinse pe masă. E adevărat! Aşa ceva nu te-ar fi făcut să crezi că cineva îţi juca un ditamai renghiul? Aşa ceva nu te-ar fi făcut să simţi că nu te alegeai în viaţă decât cu lucruri pe care nu ţi le doreai?

Foarfecele erau aranjate în şiruri ordonate pe o bucată de pânză roşie, decolorată, de la cea mai mică la cea mai mare, în două stiluri. Unul era simplu, cu tăişuri ascuţite, dar fără ornamente pe mânere. Celălalt stil era destul de extravagant, în formă de cocor, cum te-ai fi aşteptat să găseşti într-un magazin bun din Shanghai. Mă miram să le văd aici. Tăişurile erau subţiri şi ascuţite, pentru a imita un cioc lung. În locul unde se prindeau cu un şurub de metal era ochiul. Iar cele două găuri unde-ţi vârai degetele erau aripile.

M-am întrebat cum le făceau de arătau toate exact la fel, doar că mărimile erau diferite. Am luat una, am deschis ciocul, l-am închis. Cocorii păreau să vorbească şi să zboare în acelaşi timp. Minunat, foarte deştept!

— Cine-a făcut foarfecele astea? am întrebat-o pe tânără.

— Numai membri din clanul nostru, zise ea, iar când zâmbi,

am văzut că-i lipseau toți dinții din față, sus.

Dintr-odată, din tânără se făcu bătrână pe loc. Am luat o foarfecă mai mare. Scoase o cârpă murdară, invitându-mă să testez ascuțimea tăişurilor.

Un băiețel gol puşcă veni la uşa din spatele ei.

— Mamă, țipă el.

— Aşteaptă, îl certă femeia. Nu vezi că am o musafiră importantă?

Băiețelul se duse înapoi în casă.

— Nu o spun doar ca să mă laud, zise ea, turuind acum şuierător, din cauza dinților lipsă. N-aveți decât să încercați foarfece de oriunde-n altă parte în oraşul ăsta şi o să vedeți că nu sunt la fel de ascuțite ca ale noastre, nici pe departe la fel de ascuțite. Asta pentru că oamenii din familia noastră făuresc foarfece de mii şi mii de ani, poate de zece mii de ani. Uite, încercați foarfeca asta, cea mai bună calitate.

Îmi dădu cârpa ca să tai. Foarfeca muşca din pânză într-un mod foarte plăcut.

Femeia îşi flutură degetele.

— Meşteşugul ăsta îl are toată lumea din familia noastră. Îl dăm mai departe din generație în generație, în sânge şi prin pregătire. Îi învățăm pe cei mai tineri să facă mai întâi ace cu ureche mare, apoi din ce în ce mai mici, apoi foarfece.

— Cât costă? am întrebat-o, ținând în mână o foarfecă din acelea extravagante.

— Cât credeți că face? zise ea prinzându-şi buzele între degete şi privindu-mă direct. Cât pot să valoreze nişte foarfece atât de bune? Cele mai bune, din metal bun, solid, oțel american?

Femeia aia mă lua probabil de proastă.

— Cum pot să fie din oțel american? am zis. Nu-i nicio fabrică americană pe la noi.

— La vest de oraş, de-acolo luăm metalul, de pe fundul şoselei chinezo-birmaneze, zise ea. Din când în când pică în prăpastie câte un camion străin – uaa, la o mie de picioare adâncime – şi-l lasă pur şi simplu acolo, pe fund. Băieți din mai multe familii coboară pe frânghii, aduc sus leşurile şi bunurile, dacă nu s-au făcut praf. Ne lasă pe noi să luăm restul. Zece familii împart totul. Două familii iau lucrurile din lemn. Altele două iau scaunele şi piesele din cauciuc. Noi

împărțim metalul cu restul. Din porția noastră pregătim metalul şi facem foarfece.

Şi îmi zâmbi plină de mândrie.

Ce urât să aud aşa ceva! – să faci foarfece dintr-un camion-fantomă străin. Am dat să pun la loc foarfeca, iar ea zise:

— Patru yuani. Ce spuneți? E cel mai bun preț pe care pot să vi-l ofer.

Am clătinat din cap. O, în bani americani asta ar face cam doi dolari. Şi îmi ziceam: De ce să dau atâta pe o foarfecă cu ghinion?

— Trei yuani atunci. Nu-i spuneți soțului meu. Mai puțin de trei nu se poate.

Am clătinat din cap. Însă acum femeia credea că nu voiam decât să mai scad prețul. Femeia oftă.

— Dacă vă plac, nu trebuie decât să-mi spuneți cât dați pe ele, ce preț. Doi jumate atunci. Nu mai spuneți nimănui. E nemaipomenit de ieftin. Doi yuani cincizeci.

Şi atunci mi-am zis în sinea mea: Ce rău poate să facă? Doi yuani cincizeci era un preț foarte bun. Unde mai găseam foarfece la fel? Aşa că mi-am deschis geanta şi i-am pus banii în mână.

— Data viitoare când mai veniți, nu vă pot promite că o să coste tot atât, zise ea, apoi râse.

M-am aplecat să iau foarfeca aceea minunată. Mă felicitam în taină pentru talentul meu la tocmit, când îmi alunecă geanta pe braț şi se izbi de colțul mesei aceleia şubrede. Deodată capătul mesei țâşni în sus, apoi se prăbuşi; patruzeci de foarfece căzură la pământ!

M-am uitat la ele, cum stăteau cu ciocurile lor de păsări căscate, lăsând să se scurgă tot ghinionul din ele.

— Ai! Ce îngrozitor! am țipat. Cum am putut să fac aşa ceva?

— Nu-i nicio problemă, nicio pagubă, zise femeia.

Se ghemui să culeagă foarfecele căzute. Dar eu deja mă îndepărtam în grabă.

— Aşteptați! Aşteptați! am auzit-o strigându-mă. Foarfeca dumneavoastră, ați uitat-o.

Mergeam repede, fără să mă gândesc la nimic. M-am întors pe străduțele acelea strâmbe. Iar acum totul părea la fel, şi totuşi nimic nu-mi părea cunoscut. Era ca şi cum aş fi rătăcit

într-un coşmar, fără să ştiu unde sunt sau unde vreau să ajung, temându-mă că, dacă mă opresc, mă va prinde din urmă ceva rău.

Aşa că, vezi tu, am încheiat un târg rău, ca un târg cu diavolul. Şi pentru ce? Mai târziu am aflat că puteai să cumperi foarfece din acelea în formă de pasăre de la oricine, chiar pe mai puțin. O mulțime de oameni fac foarfece din astea şi nu doar în China. Chiar zilele trecute am văzut unele – la prețul standard, cinci dolari şi zece cenți. Da, îți închipui aşa ceva? Bineînțeles, nu am cumpărat niciuna.

Dacă tu crezi că nu zic asta decât din superstiție, atunci de ce am răsturnat toate foarfecele alea atunci? De ce s-a întâmplat ceva îngrozitor imediat după asta?

Hulan a fost cea care mi-a dat vestea. Mă aştepta acasă. Sări de la locul ei, îşi puse mâna la gură şi-mi zise să mă duc în grabă la spital.

— Accident! țipă ea, Wen Fu e foarte grav rănit, poate e pe moarte.

Am scos un strigăt înăbuşit de teamă.

— Cum se poate una ca asta?

Apoi amândouă am ieşit în fugă pe uşă spre o maşină a forțelor aeriene care ne aştepta să ne ducă la spital.

Pe drum Hulan îmi povesti ce s-a întâmplat.

— Era la volanul unui jeep militar, îndreptându-se spre Frumoasele Adormite. Dar a căzut o roată, iar jeepul s-a răsturnat şi l-a aruncat afară.

— Ai-ia, e vina mea, am țipat. Eu am făcut să se întâmple asta.

— Nu vorbi aşa, mă certă Hulan. Cum să fie vina ta?

Apoi îmi zise că Jiaguo ordonase ca Wen Fu să fie dus la spitalul francez creştin, condus de chinezi şi de măicuțe străine. Hulan zise că nu e spitalul din localitate, care era foarte sărac, plin de oameni de pe urma cărora te alegeai cu mai multe probleme decât aveai deja. Ce om bun era Jiaguo!

În timp ce mergeam pe holul spitalului, deja îl auzeam pe Wen Fu gemând şi țipând. Era glasul unui om torturat, al cuiva care deja îşi pierduse mințile. Apoi l-am văzut. Avea tot creştetul bandajat. Fața îi era umflată şi vânătă. E îngrozitor să recunosc aşa ceva, dar, dacă mi-ar fi spus cineva că e Wen

Fu, nu l-aş fi recunoscut. Mă uitam țintă la fața lui, încercând să-i recunosc ochii, nasul şi bărbia. Apoi mi-am zis: Poate au făcut o greşeală. Poate nu e soțul meu.

— Wen Fu? l-am chemat.

— Nu vă poate auzi, zise doctorul. S-a rănit grav la creier. Era deja mort din cauza şocului când l-au adus aici. Dar i-am făcut o injecție cu adrenalină şi i-a revenit pulsul.

Bineînțeles, i-am mulțumit doctorului că salvase viața soțului meu.

M-am întors din nou să mă uit la Wen Fu, strigându-l încet pe nume. Şi deodată i se deschise un ochi! Am țipat uşor. Nu m-am putut abține. Ochiul îi era mare şi întunecat în mijloc, galben şi însângerat de jur împrejur. Părea să se uite cu atât de multă mânie, fără niciun sentiment bun în spatele ochiului ăluia. Arăta ca un monstru.

După câteva zile, când se ştia sigur că Wen Fu va supraviețui, Jiaguo veni la spital şi spuse:

— Weiwei-ah, acum trebuie să-ți dau nişte veşti proaste.

Am ascultat tot, cu o expresie neclintită, fără să plâng. În după-amiaza aceea, Jiaguo îmi zise că s-ar putea să trebuiască să-l destituie pe Wen Fu din forțele aeriene, poate chiar să-l trimită la închisoare. Îmi zise că soțul meu nu primise permisiunea să ia jeepul acela. În loc de asta mituise un şofer din armată care îşi primea acum pedeapsa. Şi nu a avut accidentul din cauza unei roți defecte. Conducea prea repede, iar când a fost cât pe-aci să intre într-un camion care venea din direcția cealaltă, a virat prea repede şi jeepul s-a răsturnat. Apoi l-am auzit pe Jiaguo vorbind despre o fată. Cine ştie cum de ajunsese fata aia cu el în jeep? În orice caz, a murit, strivită sub maşină.

Atunci am auzit prima oară că soțul meu se întâlnea cu alte femei, deşi mai târziu am aflat că nu era prima. Dar atunci n-am vrut să cred aşa ceva. Poate că Wen Fu se ducea la Frumusețile Adormite ca să vadă mormântul lui Mochou. Poate fata s-a urcat în jeep ca să-i arate drumul. Poate că Wen Fu fusese doar amabil, pentru că văzuse că era săracă. Poate nici nu fusese cu el. Poate stătuse pe deal, în locul unde s-a răsturnat el, aşa a ajuns să fie ucisă.

Bineînțeles, niciunul dintre pretextele acelea nu şi-a găsit un loc solid în mintea mea. În schimb îl vedeam pe Wen Fu în

maşină pe drumul şerpuitor şi sărutându-se cu cineva care arăta ca Aluniţa. Ei îi cânta aria de operă. Şi râdeau amândoi în timp ce el conducea pe dealuri şi văi, învăluit în nori.

Încă mă mai gândeam la asta când m-am dus din nou să-l văd pe Wen Fu. Nu mai avea faţa atât de umflată. Dormea şi mi-a venit să-l scutur zdravăn. Voiam să-l întreb: „De ce ai făcut asta? Acum o să ajungi la închisoare, o nenorocire pentru noi toţi". Dar de îndată ce mi-a trecut gândul ăsta, Wen Fu gemu, cu sunetul acela îngrozitor care-mi rupea inima. Aşa că i-am şters fruntea şi l-am iertat înainte chiar să fi avut posibilitatea să-şi ceară scuze.

Când s-a trezit în sfârşit, Wen Fu era iritat şi slăbit. Se plângea de orice: de durere, de ochiul rănit, de mâncare, de cum se purtau asistentele, de întârzierile doctorului, de cât de tare era patul. Toată lumea încerca să-l aline. La vremea aceea nu credeam că accidentul îl schimbase, doar că încă suferea. De-asta era atât de dificil.

Însă apoi i-au revenit forţele şi a devenit mânios şi dezlănţuit. Azvârlea cu mâncare în asistente şi le spunea că sunt târfele diavolului. Îi acuza pe doctori că sunt atât de slabi, că n-ar trebui să lucreze nici pe câini morţi. A aruncat cu o ploscă în doctorul care-i salvase viaţa. Refuza să-şi ia medicamentele şi când patru asistente au încercat să-l imobilizeze ca să i le dea cu forţa, toată tăria pe care nu i-o bănuiseră îi ţâşni prin braţ şi Wen Fu îi arse un pumn unei asistente, de era să-i scoată un dinte.

Într-o seară a întins mâna şi şi-a pus-o pe sânul unei asistente. În seara următoare i-au repartizat o asistentă în vârstă. A înşfăcat-o şi pe ea de sân, nu conta.

În curând nu mai voia nimeni să se ocupe de el. Era şi ruşinea mea. Starea i se îmbunătăţea, dar i se înrăutăţea totodată. Doctorul a zis că încă era prea slăbit ca să plece. Încă nu vedea cu ochiul acela. L-au legat de mâini şi de picioare de pat şi mi-au spus că trebuia să-mi îndemn soţul să se poarte frumos.

În fiecare zi a trebuit să-l aud cum mă imploră să-l dezleg. Mă implora să mă bag în pat lângă el. Mă implora să mă dezbrac. Şi când refuzam să fac toate astea, mă înjura în gura mare. Mă acuza că mă culc cu alţi piloţi. A zis asta destul de

tare ca să-l audă toată lumea de pe hol.

Am încercat din greu să rămân înțelegătoare. Am încercat să-mi amintesc că durerea îl făcea să se poarte în halul ăsta. Dar în taină mă gândeam că Wen Fu va merge în curând la închisoare. Deja îmi plănuiam un trai liniştit, în care nu va mai trebui să am grijă de el.

Dar nu s-a dus la închisoare. Jiaguo nu l-a mai acuzat până la urmă de nicio încălcare. Am aflat: Hulan l-a convins să renunțe. A făcut-o de dragul meu, mi-a zis mai târziu.

— Dacă pedepseşti soțul, pedepseşti soția, explică ea. Eu atâta i-am spus.

I-am mulțumit îndelung. I-am zis că mi-era ruşine că trebuise să se zbată atâta ca să ne ajute pe mine şi pe soțul meu.

— N-am făcut nimic, Jiaguo n-a făcut nimic, zise ea. Acum ar trebui să uiți că s-a întâmplat aşa ceva vreodată.

Chiar în timp ce-mi spunea asta, ştiam că ea n-o să uite niciodată. Eu nu puteam să uit niciodată. Acum îi eram datoare vândută.

Bineînțeles, Hulan nu ştia ce făcuse de fapt, cât de mult regretam că-mi făcuse favoarea asta. Mă simțeam atât de rău, şi totuşi trebuia să mă arăt recunoscătoare. Asta îmi amintea de o zi de naştere din copilărie, când Mătuşa Bătrână m-a întrebat care dintre găini îmi plăcea cel mai mult. Am ales-o pe aceea care m-a lăsat s-o hrănesc din palmă. Şi seara Mătuşa Bătrână a făcut mâncare din ea.

Oricum, i-am arătat lui Hulan recunoştință de multe, multe ori. Am pus-o pe bucătăreasă să facă mâncărurile care-i plăceau, aşa cum îi plăceau ei, legume fierte până deveneau moi şi fără gust. Hulan nu a zis nimic şi aşa era cuviincios să facă, nu să atragă atenția asupra felului meu de a-i mulțumi. I-am zis servitoarei să curețe lună camerele lui Hulan şi Jiaguo. Hulan nu a zis nimic. Şi după câteva zile i-am dat o mulțime de metri de pânză foarte bună, spunându-i că nu mi se potrivea culoarea.

Nu era adevărat, desigur. Am ales tocmai culoarea aceea pentru că acea culoare dădea atât de bine pe pielea mea. Era un material foarte drăguț, de culoarea piersicii, care se găsea greu pe vreme de război şi era foarte scump.

— Culoarea asta nu prea mi se potriveşte nici mie, zise

Hulan încruntându-se, mângâind deja pânza cu degetele.

— Ia-o, ia-o, am zis. Oricum n-am timp de croit, acum că trebuie să mă ocup de soțul meu.

Aşa că Hulan îmi acceptă darul fără să mai protesteze. Ştia că nu prea îmi mergea deloc căsnicia şi m-a lăsat să acopăr totul cu o bucată frumoasă de pânză.

Când s-a întors soțul meu acasă, deja pregătisem un dormitor special pentru el. Era încă prea slăbit să se dea jos din pat, aşa că am angajat o servitoare-asistentă care să-l îngrijească, să-i schimbe bandajele, să-i aducă mâncarea, să-i asculte plângerile. Asistenta aia a rămas doar o zi. Următoarea a rezistat două zile, poate. Până la urmă a trebuit să-l îngrijesc eu.

Jiaguo şi Hulan veneau să-l vadă în fiecare zi, bineînțeles, de vreme ce locuiau în aceeaşi casă. Iar într-o zi au venit trei piloți la noi. I-am dus în camera lui Wen Fu şi s-au purtat cu el de parcă ar fi fost un erou. Au spus că, de cum Wen Fu va fi din nou în stare să piloteze, China va câştiga cu siguranță războiul cât ai bate din palme, minciuni politicoase de genul ăsta.

Dar toată lumea ştia deja că nu va mai pilota niciodată. Cum să zboare când nu mai vedea decât cu un ochi? Oricum, era foarte generos din partea piloților să spună asta, iar Wen Fu s-a bucurat când i-a auzit.

Au fost atât de drăguți, că i-am invitat la masă după, crezând că asta voia Wen Fu să zic. Îi plăcea întotdeauna să-şi arate în felul ăsta generozitatea. Şi Wen Fu chiar a zis: „Rămâneți, rămâneți, vă rog. Soția mea găteşte excelent". Cred că-şi amintea de mesele acelea bune din Yangzhou, când făcusem o mie de găluşte. Piloții au acceptat imediat. Iar eu m-am dus jos să-i spun bucătăresei să meargă să aducă o găină proaspăt tăiată.

După masă, piloții, Hulan, Jiaguo şi eu am continuat să discutăm la masă, în timp ce servitoarea strângea. La început am vorbit încet, să nu-l trezim pe Wen Fu. Țin minte că am discutat un pic despre război, pe un ton solemn, şi da, eram încă siguri că vom câştiga de îndată ce China va putea să importe mai multe materiale de război.

Un pilot povesti că auzise despre un contract prin care cumpăram avioane de fabricație americană trimise din India,

poate o mie, destule ca să luptăm cu japonezii pe picior de egalitate. Altul zise că se construiau fabrici de avioane în mai multe locuri din China. Poate în curând va fi una şi la Kunming. Şi am căzut de acord cu toţii că aşa ar fi cel mai bine: să se fabrice avioane în China, ca să ştim că erau construite cum trebuie, nu pline de probleme ca vechile avioane ruseşti sau cele noi italieneşti. Avioanele fabricate în China erau cele mai bune, bombardiere şi avioane de luptă, toate foarte rapide, capabile să zboare noaptea.

Dar ştiam cu toţii că era numai vorbărie, aceeaşi vorbărie fumată. Aşa că, după o vreme am început să ne amintim de satele din care veneam, poveşti de acolo, o discuţie foarte plăcută. Apoi ne-am pus pe cântat. Ne-am amintit pe rând cântece ridicole de la ţară, pe care le cântă oamenii când beau şi petrec.

Unul dintre piloţi putea să imite destul de bine o voce de femeie şi împreună am cântat un cântec de dragoste foarte caraghios, apoi am râs şi l-am mai cântat o dată: „Zece mii de nori, o mie de păsări, o sută de lacrimi, cei doi ochi ai mei se uită spre ceruri şi nu te văd decât pe tine, cei doi ochi ai mei…”.

Deodată am auzit paşi grei coborând scările. Apoi – bang! – se răsturnă ceva. Am sărit de pe scaun şi l-am văzut pe Wen Fu, cu capul înfăşurat într-un bandaj. Se sprijinea într-un băţ. Faţa îi era palidă şi asudată, ca de fantomă. Pe deasupra pijamalelor purta haina de pilot.

— Eşti prea bolnav ca să te ridici din pat! am ţipat, repezindu-mă să-l ajut să se întoarcă în camera lui.

Jiaguo şi piloţii începură şi ei să se ridice.

Wen Fu îşi flutură băţul în aer.

— Cum poţi să cânţi aşa ceva? tună el. Eu sunt bolnav, tu eşti sănătoasă! Eu sunt un erou, tu eşti o târfă! Cei doi ochi ai tăi văd alţi bărbaţi!

Nu ştiam despre ce vorbea.

— Ai visat urât, am încercat să-l liniştesc. Tot mai vorbeşti prin somn. Întoarce-te în pat.

— Mincinoaso! strigă.

Înaintă apăsat spre noi şi cu băţul dărâmă toată mâncarea care mai rămăsese pe masă.

— N-ai dreptate. Îngenunchează. Pleacă-ţi capul şi imploră-

mă să te iert. Îngenunchează!

Izbi cu bățul în masă.

I-am privit fața. Ochiul bun îi lucea sălbatic, ca al unui om beat. Chipul i se urâțise atât de mult – şi m-am întrebat cum de-am putut să mă mărit cu un asemenea om. Cum de am lăsat să se întâmple aşa ceva?

Wen Fu mi-a văzut probabil gândurile cu ochiul cel rău pentru că pe dată întinse mâna şi mă pălmui, îmi arse o palmă în toată regula de față cu toți oamenii ăia. Am icnit. Nu am simțit nicio durere. Am crezut că mă furnică obrazul de la jena pe care o simțeam. Toată lumea privea fără să facă vreo mişcare.

— Îngenunchează! strigă iar.

Începu să ridice bățul, iar atunci Hulan mă împinse în jos de umăr.

— Îngenunchează, îngenunchează, țipă ea.

M-am trezit căzând în genunchi.

— Ascultă-l doar. Spune că-ți pare rău, ce mai contează?

Şi-mi aduc aminte: Toți bărbații aceia, Hulan – nimeni nu a încercat să-l oprească. Au privit cu mâinile-n sân cum mă plecam, cu fruntea la podea. Nu au zis nimic atunci când soțul meu mi-a poruncit să spun: „Îmi pare rău, am greşit, tu ai dreptate. Te rog să mă ierți". Nu au protestat, nu i-au zis lui Wen Fu „ajunge"când m-a pus să-i cer iertare iar şi iar.

Şi pe când mă plecam şi imploram, plângeam şi îmi izbeam capul de podea, îmi spuneam: De ce nu mă ajută nimeni? De ce stau pur şi simplu de parcă într-adevăr am greşit?

Azi nu-i mai găsesc nicio vină lui Helen pentru ce a făcut atunci. Era speriată, la fel ca toți ceilalți. Dar tot nu pot să uit: Ce a făcut ea, ce au făcut ceilalți – a fost greşit, a fost periculos. I-a întărit lui Wen Fu forțele, aşa s-a simțit şi mai puternic.

Dar dacă aş vrea să vorbim astăzi despre asta, nu şi-ar mai aminti despre ce vorbesc. La fel şi cu materialul acela de culoarea piersicii pe care i l-am dat. Eram deunăzi la House of Fabrics şi i-am spus:

— Hei, ăsta nu seamănă cu materialul pe care ți l-am dat în China?

— Care material? a zis.

— Materialul! Materialul! Ăla de culoarea piersicii, cu floricele roşii, i-am amintit. Ți l-am dat pentru că i-ai spus lui Jiaguo să nu-l bage la închisoare pe Wen Fu. Ştiai ce-a făcut, despre fata pe care a omorât-o în jeep. Ai luat materialul ăla şi ți-ai făcut o rochie de vară din el. Şi erai aşa de fericită, apoi furioasă în ziua în care s-a terminat războiul – îți aminteşti? – pentru că ți-ai rupt rochia aia când țopăiai de bucurie.

— A, materialul ăla, a zis ea amintindu-şi în sfârşit. Nu mi l-ai dat tu. Mi l-am cumpărat singură, m-am dus în partea veche a oraşului înainte să fie distrusă şi l-am cumpărat de la o fată care stătea la o masă. Aşa e, acum îmi amintesc. Cerea prea mulți bani pe el şi a trebuit să mă tocmesc cu ea.

Aşa că vezi – cum poți să te pui cu memoria lui Helen? Adevărul ei trăieşte într-o zonă mică şi confuză a creierului ei, toate lucrurile bune pe care încă mai vrea să le creadă.

Uneori o invidiez. Uneori îmi doresc să nu-i fi dat niciodată pânza aceea.

15 – Un purice pe capul unui tigru

Odată tatăl tău a ținut o predică, „Iisus iartă, tu poți?” – așa se chema. Mi-a plăcut mult predica aia. Mi-a dat un sentiment de pace, m-a făcut să nu mă mai agăț de furia mea.

Țin minte că imediat după asta proprietarul italian al magazinului de feronerie s-a purtat rău cu mine, a țipat la mine doar pentru că îmi voiam banii înapoi pe un bec care fusese ars când îl cumpărasem. Se făcea că nu mă înțelege. Nu stăteam destul de bine cu engleza, așa că adio bani.

M-am înfuriat. Însă pe urmă mi-am spus: Iartă, iartă. Mă gândeam la ce spusese tatăl tău, că trebuia să las lacrimile lui Iisus de pe cruce să-mi spele toată mânia. Şi a funcționat. Nu mai eram furioasă.

Aşa că am încercat să-i spun proprietarului cum pusesem becul în fasung. M-a întrerupt imediat, spunând:

— Tu l-ai cumpărat, tu l-ai stricat.

Iar m-am înfuriat. Mi-am zis: Iartă, iartă. Iar a funcționat. Mi-am înfrânt mânia. Însă după aia omul spuse:

— Cucoană, hai că am un magazin de condus.

Iar eu i-am replicat:

— N-ar trebui să ai niciun magazin!

M-am lăsat cuprinsă de furie. Eu am tot iertat, şi omul ăla n-a înțeles nimic! Cine era el să mă critice pe mine? Nici engleza lui nu era mai de Doamne-ajută, accent italian.

Aşa că, vezi tu, aşa sunt eu, mă înfurii repede şi iert greu. Cred că e din cauza lui Wen Fu. Pe el n-o să pot să-l iert niciodată. Nu pot să spun că accidentul a fost de vină. Nici să-l scuz pentru ce s-a întâmplat mai apoi. De ce s-o fac?

Doar că mă simt prost pentru că poate tatăl tău o să creadă că n-am inima destul de largă.

Dar după aia stau şi mă gândesc: Când s-a născut Iisus, era deja fiul lui Dumnezeu. Eu eram fiica cuiva care fugise, o mare dezonoare. Iar când suferea Iisus, toată lumea i se închina. Nimeni nu mi s-a închinat pentru că trăiam cu Wen Fu. Eram ca soția aceea a Zeului Bucătăriei. Nici ei nu i se închina nimeni. El s-a ales cu toate laudele. Ea a fost uitată.

Cam după un an de la accidentul lui Wen Fu, în 1939, m-am întors la spitalul acela, de data asta ca să nasc încă un copil. Hulan era cu mine. M-a văzut plătind o sută de dolari chinezeşti din banii de zestre pe un salon privat, clasa-ntâia. Erau o groază de bani pe atunci, ca şi cum ai da azi o mie sau două mii de dolari americani.

Wen Fu n-a venit să mă vadă decât peste două zile, după ce am născut, încă o fetiţă. Aşa că prima dată când mi-am văzut copilul eram singură. Când şi-a deschis gura şi a plâns, am plâns cu ea. Când şi-a deschis ochii, speram să-i placă ce vedea, noua ei mămică zâmbitoare. Când a căscat, i-am zis:

— Oo, ce deşteaptă eşti că ai învăţat atât de repede cum se face asta.

Când a venit Wen Fu, avea ochii roşii de beţiv, sărbătorise cam mult. Purta uniforma de pilot, şi damfuri de whisky îl urmară în cameră. Bebeluşul dormea. Se uită ţintă la faţa ei şi râse, zicând întruna: „Micuţa mea, micuţa mea". Încercă să-i desfacă mânuţa strânsă.

— O! E tare urâtă! glumi el. Cheală ca o călugăriţă, grasă ca una lacomă. Cum de-am ajuns să am un copil aşa de urât? Şi aşa de leneş. Trezeşte-te, Buddha mic.

Văzând cum îi dansează sprâncenele, îmi dădeam seama că era fericit. Încerca să-şi cucerească propria fiică!

Apoi a luat-o în mâinile sale de beţiv. Iar bebeluşul îşi întinse braţele şi începu să plângă. O jucă în sus şi în jos în braţe, iar fetiţa plânse şi mai tare.

— Ce e asta? zise el. Ce s-a mai întâmplat?

— Mai încet, fii blând, i-am sugerat, dar nu m-a ascultat.

Începu să o salte şi s-o lase de parcă era un avion de jucărie. Îi cântă un cântec de pahar. Fetiţa plângea în continuare.

Mi-am întins braţele şi mi-a cedat-o. În câteva clipe a tăcut. Apoi am văzut faţa lui Wen Fu. Nu era uşurat, zâmbind bucuros. Era furios, de parcă bebeluşul l-ar fi insultat – de parcă un bebeluş de-o zi îşi alegea favoritul dintre noi doi. Îmi spuneam în sinea mea: Ce om e ăla care îi găseşte vină unui bebeluş? Ce om e ăla care se pune întotdeauna pe sine pe

primul loc, chiar şi înaintea propriului copil?

Apoi a intrat asistenta în cameră să-mi dea un medicament. Imediat Wen Fu îi zise că vrea ceva de mâncare: o supă bună fierbinte – tăiței şi tendoane de vită. Comandă mâncarea asta repede, ca un client într-un restaurant. Îi zise să nu se zgârcească la carne. Aşa spunea întotdeauna la restaurant. Îi mai spuse şi să-i aducă un vin bun de orez, nu din ăla ieftin, ci din cel mai bun.

Nu mai apucă să continue, pentru că asistenta îl întrerupse:

— Îmi pare rău, nu servim mâncare vizitatorilor, doar pacienților.

Wen Fu rămase mut pentru câteva clipe. Apoi izbi cu pumnul în perete.

— Tu încă ai doi ochi! strigă la asistentă. Nu vezi că sunt erou de război?

Îşi arătă ochiul cu degetul, acela încă adâncit în orbită după accident.

Îmi venea să-i spun asistentei: Nu e niciun fel de erou. Nu aşa s-a întâmplat, nu aşa s-a ales cu ochiul beteag. Ba din contră. Dar asistenta deja plecase din cameră.

Şi atunci am făcut o mare greşeală. I-am zis lui Wen Fu să se potolească. De fapt, nu i-am zis chiar aşa, „potoleşte-te". N-aş fi putut niciodată să-i spun ceva atât de direct soțului meu. Aşa că probabil că i-am spus: „Poate că sunt ocupate".

Şi pentru că le găseam scuze, Wen Fu s-a înfuriat şi mai tare. Blestema spitalul, strigând cât îl ținea gura. Îl imploram să se calmeze.

— De dragul bebeluşului, l-am rugat. Tocmai a venit un bebeluş pe lume. Un bebeluş n-ar trebui să audă aşa ceva.

Dar bebeluşul deja se pusese iar pe plâns. Wen Fu a încetat cu strigătele. Se uită țintă la fiica lui, atât de mâniat de noua ei izbucnire. Apoi plecă.

Bun, mi-am zis, s-a dus. Nu trecură nici cinci minute, şi asistenta veni în fugă înapoi în cameră, tremurând din tot corpul.

— Bărbatul ăla care e soțul dumneavoastră ce fel de nebun e?

Apoi mi-a zis că Wen Fu se dusese jos la bucătăria spitalului. Le dăduse pe bucătărese afară din cameră. Luase un satâr mare, genul cu care tai un os mare în două. Şi –

trosc! – a început să îl înfigă în masă, în pereți, în scaune. A răsturnat borcane şi platouri. Şi-a băgat nasul în fiecare oală, i-a blestemat conținutul şi a aruncat toată mâncarea pe care o găteau. Într-un sfârşit, când s-a rupt lama, le-a amenințat pe bucătărese şi pe ajutoarele lor, care priveau de la uşă: „Dacă spuneți că am făcut asta, vin înapoi şi vă tai oasele în două".

Când am auzit aşa ceva, mi-a fost aşa de ruşine. Nu-mi venea în cap nicio scuză. Am rugat-o pe femeie să mă ierte că adusesem necazul ăsta pe capul spitalului. Am promis să plătesc spitalului încă o sută de yuani. Am promis să-mi cer scuze personal mai târziu de la toți angajații din bucătărie.

După ce a plecat asistenta, m-am gândit la întrebarea pe care mi-o pusese: Ce fel de nebun era soțul meu? De data asta nu mă mai învinuiam că mă măritasem cu el. Am dat vina pe mama lui! – că l-a născut, că i-a făcut toate poftele de parcă era servitoarea lui, pentru că întotdeauna îşi servea soțul şi fiul la masă, pentru că nu-mi dădea voie să mănânc decât după ce culesesem bucățelele de mâncare prinse în barba socrului meu, pentru că lăsase răutatea din fiul ei să crească precum o poftă ciudată, astfel încât să simtă întotdeauna foamea de propria lui putere.

Şi poate că nu era bine să fac asta – să arunc vina pe o altă femeie pentru propriile mele suferințe. Însă aşa fusesem crescută – să nu critic niciodată bărbații sau societatea pe care o conduceau, sau pe Confucius, bărbatul ăla îngrozitor care crease societatea asta. Nu puteam decât să dau vina pe alte femei care erau mult mai speriate ca mine.

Iar acum am început să plâng şi fetița mea a plâns cu mine. Am pus-o la sân, nu voia să mănânce. Am legănat-o încet, degeaba. I-am cântat un cântec blând, nu mă asculta. Atâta a plâns, că n-a mai avut suflu să dea plânsul afară din ea. A plâns din străfunduri, din stomac. Şi ştiam că era speriată. O mamă ştie imediat asemenea lucruri despre copilul ei, dacă e flămând sau obosit, ud sau suferind. Fetiței mele îi era frică. Aşa că am făcut ce mi s-a părut corect atunci. Am mințit.

— Ce viață frumoasă o să ai, i-am murmurat. Omul ăla care striga? Nu-l cunoaştem. Nu-i tatăl tău, cu siguranță nu. Tatăl tău e un om blând. Tatăl tău adevărat va veni curând să te vadă, ai face bine să nu plângi.

Şi nu după mult timp s-a liniştit şi a adormit.

În seara aceea i-am dat numele de Yiku, „plăcere mai presus de amărăciune”, două cuvinte opuse, cel bun primul, ca să-l anuleze pe al doilea, rău. Pe atunci ideogramele se scriau una peste alta. În acest fel, îi doream fiicei mele o viață în care confortul să învingă greutățile.

Am iubit copilul ăla de la bun început. Avea urechi ca ale lui Mochou. Însă Yiku şi-a deschis ochii şi m-a căutat. Nu bea decât laptele meu, îl refuza pe acela al lui *sao sainai*, doica ei, aşa că am concediat-o pe *sao sainai*. Vezi tu, Yiku ştia că sunt mama ei. O ridicam în brațe sus, sus şi râdeam împreună. Şi mai era şi deşteaptă – nu împlinise nici trei luni şi ştia deja cum să-şi unească mâinile şi să-mi atingă părul, nu trăgea niciodată de el.

Dar de câte ori Wen Fu începea să strige, întotdeauna ea începea să plângă şi plângea toată noaptea şi nu se oprea până nu-i spuneam alte şi alte minciuni.

— Yiku, fii fetiță bună şi viața o să fie bună cu tine.

De unde era să ştiu că aşa îşi învață mamele fiicele să se teamă?

Într-una din zile, poate la şase luni de la naşterea lui Yiku, servitoarea a venit la mine, spunându-mi că trebuie să plece. Avea paisprezece ani, era mică, întotdeauna ascultătoare, aşa că Hulan nu avea niciun motiv s-o certe. Când am întrebat-o de ce voia să plece, s-a scuzat şi a spus că nu munceşte destul de bine.

Aşa se făcea în China, te foloseai pe tine însuți drept scuză, spuneai că nu eşti vrednic, când de fapt voiai să spui că eşti vrednic de mai mult. Puteam să ghicesc de ce era nemulțumită. În ultimele luni Hulan începuse s-o pună pe fată la tot felul de lucruri mărunte care apoi deveneau lucruri mari. Iar sărmana fată, care nu ştia să refuze pe nimeni, în curând se trezi că munceşte de două ori mai mult pentru aceeaşi sumă pe care i-o plăteam.

Nu voiam s-o pierd. Aşa că i-am zis:

— Eşti o servitoare excelentă, nu eşti leneşă niciodată, cred că meriți să primeşti mai mulți bani.

Fata scutură din cap. Insistă că nu e vrednică. La care i-am spus:

— Te-am lăudat de multe ori, nu-ți aduci aminte?

Ea încuviință.

Apoi m-am gândit că poate Hulan se purtase rău cu ea, certând-o când nu eram de față, iar acum fata nu mai îndura. O, ce furioasă eram!

— Te-a supărat cumva altcineva? am întrebat-o. Cineva îți face necazuri, am dreptate? Nu te teme, spune-mi.

Începu să plângă, dând din cap fără să se uite la mine.

— Cineva îți îngreunează munca în casa asta? Asta e?

Încuviință din nou, mai vărsă nişte lacrimi. Apoi îmi spuse cine.

— *Taitai,* nu se simte bine, e foarte bolnav. Ştiu asta. Aşa că nu dau vina pe soțul dumneavoastră.

— Vina? Ce vrei să spui cu vorba asta? am zis.

Era vară, însă m-a luat cu frig şi i-am poruncit fetei să vorbească. Am ascultat ca de departe cum servitoarea mă implora să o iert, se pălmui singură de două ori şi îmi mărturisi că ea greşise de fapt. Îmi zise că ea era slabă când îl lăsa să o atingă. Plânse şi se rugă de mine să nu-i zic nimic soțului meu.

Acum nu-mi mai amintesc exact cum i-am scos cu cleştele toate cuvintele, unul după altul, însă în după-amiaza aceea am aflat că soțul meu începuse să-şi pună mâinile pe ea când eu eram la spital, că se luptase cu el de fiecare dată şi că o violase de fiecare dată. Nu a zis „viol", desigur. O fată aşa de mică şi de inocentă, de unde să ştie ea un asemenea cuvânt? Nu ştia decât să se învinuiască.

A trebuit să o întreb de multe ori: Vânătaia de pe față care susținuse că era din cauza propriei stângăcii – atunci încercase el încă o dată? Dățile când spunea că e bolnavă, întotdeauna dimineața – era imediat după ce se întâmplase?

De câte ori mărturisea ceva, fata plângea şi se pălmuia singură. I-am spus până la urmă să nu se mai lovească. Am mângâiat-o pe braț şi i-am spus că o să-i rezolv problema.

Pe față i se citi teama.

— Ce veți face, *taitai*?

Am răspuns:

— Nu mai trebuie să-ți faci griji în legătură cu asta.

Apoi m-am simțit atât de obosită şi de confuză, că m-am dus sus în camera lui Yiku. Am stat pe un scaun şi mi-am privit fetița dormind, atât de liniştită în pătuțul ei.

Ce om afurisit! De unde să ştiu că există pe lumea asta un om atât de afurisit? Nu învățase nimic din accidentul de anul trecut!

Apoi mi-am zis: Ce-o să creadă lumea când va afla? Ce va crede despre mine – dacă iau partea cuiva împotriva soțului meu şi apăr în schimb o servitoare? Mi-am închipuit-o pe Hulan certându-mă, acuzându-mă că nu văd decât ce-i mai rău în tot şi-n toate. I-am văzut pe alții criticându-mă că nu-mi conduc bine gospodăria. Îmi puteam imagina cum vor râde oamenii – un soț care se ține după servitoare pentru că nevasta nu-i ajunge –, vechea poveste clasică!

Apoi mi-am spus: Ce a făcut el nu e bine, poate o nelegiuire, dar nu una prea mare. Mulți bărbați făceau astfel de lucruri cu servitoare. Şi cine va crede o servitoare? Soțul meu va spune că minte, bineînțeles că asta o să facă. O să pretindă că fata l-a sedus pe el, mărețul erou. Sau o să spună că s-a culcat deja cu mulți piloți. Ar putea spune orice.

Şi ce-aveam de câştigat dacă-mi acuzam soțul? Mă alegeam cu ditamai tărăboiul de la el, cu priviri pline de milă din partea lui Hulan şi Jiaguo, cu toată ruşinea aia. Atunci ce mai conta dacă încercam s-o ajut pe fată? Ce-aveam de câştigat? Doar probleme în propriul meu pat. Şi ce-aveam de pierdut? Nici nu voiam să-mi imaginez.

Am stat pe scaun şi mi-am amintit un proverb pe care mi-l spunea Mătuşa Bătrână de câte ori mă plângeam că fusesem acuzată pe nedrept. „Nu strivi un purice de pe capul unui tigru". Nu-ți rezolva o problemă doar ca să te alegi cu una şi mai mare.

Aşa că am hotărât să nu spun nimic, să nu fac nimic. M-am orbit singură. Mi-am astupat urechile singură. Mi-am îngăduit să ajung ca Hulan şi Jiaguo, care n-au zis nimic când m-a pălmuit Wen Fu.

I-am dat servitoarei salariul pe trei luni. I-am scris o recomandare bună. A plecat, nu ştiu unde. Cred că era recunoscătoare că poate pleca în linişte. Iar când Wen Fu a întrebat peste două zile unde e servitoarea, am zis:

— Fata aia? A, mama ei i-a oferit să se mărite cu un băiat din sat. Aşa că am trimis-o acasă.

Câteva săptămâni mai târziu am auzit că servitoarea murise. Mi-a spus Hulan în timp ce-o îngrijeam pe Yiku. A

spus că fata se dusese să muncească în casa altuia. Şi într-o dimineaţă, după ce fata a ştiut că e însărcinată, a ales vechea metodă de la ţară. A luat un pai tare dintr-o mătură şi şi-a împuns pântecele până a început să sângereze, dar sângerarea nu s-a mai oprit.

— Ce prostie să faci aşa ceva cu un pai, zise Hulan. Iar familia care a primit-o – o-io! – ce furioasă a fost că le-a adus o fantomă pe cap. Avem noroc că n-a murit la noi în casă.

În timp ce Hulan vorbea, mă simţeam ciudat, de parcă aş fi simţit din nou palma aceea, toată lumea din încăpere uitându-se de sus la mine, zicând că e vina mea. O vedeam pe fata aia întinsă pe podea, cu sânge peste tot în jur, şi oamenii văicărindu-se doar că lăsase o mizerie cruntă în urmă.

Desigur, Hulan nu ştia că Wen Fu era vinovat de starea fetei. Sau poate ştia şi nu zicea nimic. Dar oricum, cum putea să gândească aşa? Să critice o servitoare fără apărare, felicitându-ne că scăpaserăm de ea înainte să devină fantomă. De ce nu se gândea la propria ei soră, cea care a murit aproape la fel? Iar eu nu eram cu nimic mai brează, pentru că ajunsesem aproape ca Hulan: niciun strop de compasiune, doar uşurare că evitasem să intru în nişte încurcături.

După ce a plecat Hulan, am luat-o pe Yiku în braţe şi am mers sus. I-am zis:

— Nu fi ca mine. Vezi cât de neajutorată sunt. Să nu fii ca mine.

Când s-a întors Wen Fu acasă în seara aceea, i-am arătat mânia mea pentru prima dată. Am aşteptat până după masa de seară, după ceştile târzii de ceai şi jocurile de cărţi, după bârfe şi râsete.

— Fetiţa aceea, servitoarea, o ţii minte, am zis când am ajuns sus în camera noastră. A murit azi.

Wen Fu îşi scotea pantofii.

— Papucii mei, unde sunt?

Îi auzeam pe Hulan şi pe Jiaguo încă vorbind la parter în bucătărie. Am închis uşa spre camera noastră. Am repetat ce spusesem, de data asta mai tare.

— Servitoarea a murit. Iar când el o ţinu înainte cu papucii lui, am adăugat: A murit încercând să scape de copilul tău, nesăbuitule!

Wen Fu se ridică.

— Ce vrei să spui? Cine îți toarnă minciuni şi tu îl asculți?

Se înclină spre mine, privindu-mă fix, cu un ochi veştejit şi cu celălalt mare şi larg deschis. Nu m-am uitat în podea. L-am privit şi eu țintă, m-am ținut tare, mă simțeam altfel, de parcă aveam o armă secretă.

Şi deodată – zbang! – răsturnă un scaun, înjură. Țipă la mine.

— Cine eşti tu să mă acuzi pe mine?

Yiku plângea acum în camera de alături, un plâns speriat. Am dat s-o iau spre camera ei, dar Wen Fu îmi strigă să mă opresc. Nu l-am ascultat şi m-am dus la ea şi am văzut că se ridicase în picioare în pătuț, întinzând o mână după alinare. Am luat-o în brațe şi am liniştit-o. Wen Fu veni după mine, încă strigând, răsturnând ce nimerea, dar nu mi-era frică. De data asta nu m-a speriat. Am lăsat-o pe Yiku înapoi în pătuț.

— Ştiu ce s-a întâmplat! i-am strigat şi eu. Ai împins-o pe fata aia în jos, i-ai distrus viața, cine ştie câte altele. Şi acum îți spun să-ți rezolvi în altă parte treburile murdare. Pe stradă, nu-mi pasă, dar nu în patul meu.

Îşi ridică pumnul. Nu mi-am ferit privirea şi nu am ridicat mâna să mă apăr.

— Loveşte-mă, tot n-am să mă schimb! am strigat. Ce să zic, marele erou! Nu eşti în stare să sperii decât un bebeluş.

Păru surprins. Se uită spre Yiku, cum stătea în spatele meu în pătuțul ei. Plângea rău. Wen Fu îşi lăsă mâna în jos. Se îndreptă repede spre pătuț. Iar eu credeam că regreta că o făcuse să plângă. Am crezut c-o s-o ia în brațe şi o să-i spună că îi pare rău. Şi apoi, înainte să-mi treacă prin cap să-l opresc, o pălmui – *pleosc!* –, o izbi tare peste față, atât de tare, că îi înroşi jumătate de față.

— Gura! urlă.

Ochii lui Yiku erau strâns închişi. Gura îi era deschisă larg, dar nu ieşea niciun sunet. Nu putea să respire. Atâta durere! Încă îi mai văd expresia, mai dureroasă decât orice palmă pe care aş fi încasat-o eu.

M-am repezit la Yiku, însă Wen Fu mă împinse şi am căzut. Apoi am auzit-o plângând din nou. Îi revenise în sfârşit suflul! Şi plânse şi mai tare, şi mai ascuțit. *Pleosc!* Wen Fu o lovi din nou – *pleosc!* –, iar şi iar. Când am reuşit să mă ridic în picioare şi să mă bag între ei, am văzut că Yiku se făcuse

ghem. Scotea mici sunete animalice. Iar eu plângeam şi îl imploram pe Wen Fu:

— Iartă-mă! Am greşit! Iartă-mă!

De atunci, de câte ori Yiku îl vedea pe tatăl ei, se prăbuşea şi se făcea mică de tot, ca prima oară. Îşi sugea degetele, scoţând sunete stinse. E adevărat, avea doar şase luni şi învăţase să nu plângă. Îţi poţi imagina – un bebeluş care învăţase să se teamă atâta înainte să ştie măcar cum să se târască pentru a se ascunde?

A devenit un bebeluş ciudat. Nu privea niciodată feţele oamenilor. Îşi smulgea părul de pe o parte. Se dădea cu capul de zid. Îşi trecea mâinile prin faţa ochilor şi râdea. Şi când a învăţat să meargă, s-a ridicat pe vârfuri, ca o balerină. Se strecura tiptil pe podea, ca şi cum se putea ridica în aer cu fiecare pas. Dar de câte ori îşi vedea tatăl intrând în cameră, se prăbuşea din nou, ca atunci când era bebeluş. Nu plângea. Nu vorbea încă, doar imita cuvintele, precum vocea unei fantome.

Vocea i se înălţa şi îi cobora, înaltă şi frumoasă, sunând ca atunci când îi ziceam adesea: „Yiku, uită-te la mine, uită-te la mine". Apoi vocea îi devenea aspră, mârâită, ca atunci când Wen Fu striga: „Yiku, proasto. Pleacă de aici!". Acestea erau singurele sunete pe care ştia să le scoată.

Tot timpul se purta ciudat. Eram îngrijorată, tare îngrijorată. Dar Hulan îmi spunea întruna:

— Când o să crească, o să se schimbe. Acum e doar nervoasă. Toată lumea e aşa. Când o să se termine războiul, o să se schimbe. O să vezi.

Voiam s-o cred. De ce să nu vreau? Nu mai crescusem niciodată un copil. Nu voiam să cred că fetiţa mea îşi pierduse minţile. Mi-am tot zis că războiul se va încheia în curând şi Yiku se va face bine. Credeam asta, o speranţă care aducea cu sine o alta.

Ziua a şaptea din luna a şaptea trebuia să fie una norocoasă. Dar s-a preschimbat într-una plină de regrete. Deja eram din nou în luna a şasea sau a şaptea. Yiku împlinise poate şaptesprezece luni, aşa că trebuie să fi fost în 1940, vara, într-o zi caldă ca de obicei, în care toată lumea era întoarsă pe dos.

Atunci am aflat că britanicii închideau şoseaua chinezo-

birmaneză ca să le facă pe plac japonezilor. În ziua aceea Jiaguo l-a invitat la masă pe funcționarul de la căile ferate ca să discute alte moduri de a transporta provizii. În ziua aceea Hulan a cumpărat mâncarea de la piață şi a încheiat multe târguri neavantajoase.

Funcționarul şi-a adus nevasta la masă, o femeie care mi-a adus aminte de Mătuşa Bătrână când mi-a spus:

— O, n-ar trebui să mănânci picant. Aşa o să naşti un copil tare arțăgos.

Apoi se apucă să se servească din tăițeii picanți care-mi plăceau atât de mult, mâncând şi porția mea.

Când toată lumea a terminat de mâncat, încă o mai hrăneam pe Yiku cu nişte legume care mai rămăseseră. Jiaguo, Wen Fu şi funcționarul beau whisky, discutând despre valoarea banilor. Hulan îşi făcea vânt cu evantaiul şi avea ochii adormiți după prânz.

— Totul se prăbuşeşte rău, rău, rău, zise funcționarul pe un ton autoritar. Banii de anul trecut şi-au pierdut azi jumătate din valoare. Aşa îți dai seama dacă pierdem sau câştigăm războiul. Uită-te la bani. Duşmanul poate controla țara doar controlând banii.

— Atunci China ar trebui să tipărească mai mulți bani, zise Wen Fu cu expresia lui atotcunoscătoare. Ştiam că încerca să se înalțe la nivelul aroganței funcționarului. Să le dea tuturor mai mulți bani. Cheltuiesc mai mult. Câştigă mai mult. Sau şi mai bine, să-i facă pe străini să ne dea mai mulți bani.

Jiaguo clătină din cap.

— Proastă idee. Amestecurile din afară, aşa a intrat China în necaz de la început, ne-au dezbinat în bucățele prea slabe ca să lupte cot la cot.

— De-asta ar trebui să plătească străinii, insistă Wen Fu, să curețe mizeria pe care-au provocat-o. Spuneți-le să ne dea destui bani ca să câştigăm războiul.

Funcționarul râse. Se întoarse spre mine şi arătă cu degetul mare spre Wen Fu.

— Ei, doamnă Jiang Jieshi, soțul dumneavoastră ştie în sfârşit cum să ne rezolve toate problemele. Cât de simplu, să ne ajute străinii. Hei, domnu' Roosevelt, domnu' Churchill, uite-mi castronul de cerşetor. Dați-mi o sută de milioane de dolari.

Mi s-a părut foarte nepoliticos din partea funcționarului. Dar am râs şi eu, doar din politețe.

Ştiam că Wen Fu nu era mulțumit. Aşa că am încercat să-l tachinez ca să-l bine-dispun din nou.

— O să ai nevoie de un ditamai castronul, am zis zâmbind.

Mare greşeală!

Wen Fu se făcu roşu la față.

— Poate ar trebui să-ți dau eu ție un castron şi să te trimit la cerşit, zise pe tonul lui furios. Ce zici de asta?

Şi pe loc lumea tăcu stânjenită. Încercam să-mi opresc lacrimile.

Dintr-odată Yiku începu să se legene în față şi în spate, cântând singură. Îşi flutură mâinile în fața ochilor, cântând cu glăsciorul ei ascuțit, apoi mormăind tare şi aspru, acele două sunete pe care le scotea tot timpul.

Soția funcționarului veni repede şi atinse fruntea lui Yiku.

— Ai, ce-are copilul vostru? E bolnav?

Asta l-a înfuriat şi mai tare pe Wen Fu.

— Yiku! strigă. O plesni peste mâini. Termină! Proastă mică, taci din gură!

Iar Yiku începu să se legene şi mai tare, cântând pe tonul acela răstit: „Yiku! Termină! Proastă mică!”. Simțeam că mi se face rău auzind-o.

Funcționarul şi nevasta lui plecară curând după asta. Jiaguo şi Hulan se duseră în camera lor să tragă un pui de somn. Şi când rămaserăm singuri, Wen Fu strigă mult timp că nu eram o mamă cum trebuie, că nu o învățasem pe Yiku să fie o fiică ascultătoare. Îmi era rău, foarte rău la stomac, şi credeam că asta era din pricină că o vedeam clar pe Yiku pentru prima dată, aşa cum o văzuse nevasta funcționarului.

Dar a doua zi dimineață, stomacul mă durea şi mai tare, şi ştiam că e din cauza mâncării de ieri. Apoi mi-am spus: O, sper că Hulan n-a cumpărat zarzavaturi proaste de la birmanezi. Oamenii ăia aveau atâtea obiceiuri murdare – foloseau propriile dejecții ca să fertilizeze plantele, răspândind microbii pe care-i aduceau cu ei – holeră, dizenterie, febră tifoidă. Şi chiar când îmi făceam astfel de griji, am observat că şi Yiku era bolnavă. Nu plângea. Doar că era mai tot timpul somnoroasă. De unde era să ştiu?

Dar apoi a apucat-o diareea în după-amiaza aceea. Până

seara nu se oprise şi refuza să mănânce sau să bea apă. Iar după ce Wen Fu plecă să joace mah jong la un prieten acasă, Yiku stătea cu ochii pe jumătate deschişi, dar nu părea să vadă nimic.

Ce proastă eram! I-am zis lui Hulan:

— Poate ar trebui s-o duc la spital. Tu ce crezi?

De ce am întrebat-o pe Hulan ce să fac? Ar fi trebuit s-o duc imediat pe Yiku. Dar am crezut-o pe Hulan când a zis:

— Îți trebuie mai întâi permisiunea unui doctor. Nu poți să te duci singură la spital.

Mi-am amintit că doctorul juca mah jong în casa unde se dusese şi Wen Fu, la care ajungeai pe jos într-un sfert de oră. Am alergat.

— Fiica ta e bolnavă, am şoptit când am ajuns. Avem nevoie de un doctor ca s-o ducem la spital.

Se făcu că nu mă aude şi continuă să liciteze. Doctorul, care stătea la aceeaşi masă cu Wen Fu, se uită la mine.

— Ce s-a întâmplat? mă întrebă.

Am repetat ce spusesem, i-am zis cât de bolnavă era Yiku.

— E slăbită din cauza diareei. Respiră un pic cam greu, cu ochii agitați de la febră. Mi-e teamă, am zis.

Ceilalți bărbați se opriră din vorbit. Doctorul se ridică.

— Merg cu tine, spuse.

Wen Fu sări de la locul lui.

— Joacă! Joacă în continuare! începu să râdă. Nevasta mea exagerează. Face din țânțar armăsar. Dacă strănută copilul o dată, crede că-i pneumonie. Stai jos, stai jos, joacă în continuare.

N-am vrut să plec. Doctorul a rămas în picioare.

— De data asta e serios, nu e o exagerare, am zis încet. Poate să moară.

Iar Wen Fu s-a înfuriat atât de tare că l-am contrazis.

— Dacă moare, nu-mi pasă! strigă el. Se aşează la loc şi luă o piesă de mah jong. Ei, încearcă să mă gonească acasă înainte să pierd tot ce-am câştigat, zise el zâmbind larg.

Ceilalți bărbați râseră nervoşi, apoi începură şi ei să joace. Doctorul se aşează la loc.

Aşa s-a întâmplat. Nu exagerez. A zis asta de față cu toți oamenii ăia: Dacă moare, nu-mi pasă. Exact cu cuvintele astea. Oamenii aceia l-au auzit. Şi nu au făcut nimic. Iar eu

stăteam acolo în picioare cu gura deschisă, zicându-mi: Cum de are atâta putere asupra acestor bărbați? Ce-a făcut de i-a speriat şi pe ei?

Am fugit înapoi acasă.

— Degeaba, i-am zis lui Hulan. Doctorul nu vrea să vină.

În lunga oră care a urmat, eu şi Hulan am tot coborât şi urcat scările în fugă, după apă proaspătă pentru baia lui Yiku, să o facem cu forța să bea nişte apă curată. Dar Yiku nu voia să înghită nimic, nu făcea decât să-şi întoarcă fața.

Poate o oră mai târziu a început să tremure din tot corpul ei micuț, apoi se întinse țeapănă, după care continuă să tremure. Am luat-o din pătuț, am dat fuga jos, am ieşit din casă şi am înaintat împleticindu-mă pe strada întunecată. Hulan veni după mine.

Tot mai jucau şi râdeau, beau şi fumau.

— Vezi? Vezi? i-am strigat soțului meu, arătându-i-o pe Yiku.

Iar acum toți bărbații se opriră din jucat şi se ridicară imediat. În cameră se lăsă liniştea. Corpul lui Yiku se zbătea în aer, încercând să-mi sară din brațe. Doctorul veni într-un suflet la noi.

— Femeie proastă! strigă Wen Fu, apoi înjură. De ce nu mi-ai spus că e în halul ăsta? Ce fel de mamă eşti tu?

Se purta de parcă uitase totul! Şi nici măcar un om din cameră n-a zis: „Minți. Ți-a spus acum o oră". Doctorul zise:

— Repede, repede. Cine are maşină?

În drum spre spital, Wen Fu mă înjură fără încetare. Nu mai ştiu ce mi-a zis. Nu îl ascultam, o țineam strâns în brațe pe Yiku. Încercam să-i liniştesc trupul, am încercat s-o fac să rămână cu mine. Dar ştiam că nu era nicio speranță.

— Acum o să mă părăseşti, am zis. Ce-o să mă fac fără tine?

Eram înnebunită de jale. Apoi i-am văzut ochii privindu-mă. Poate că era pentru prima dată când făcea asta, ca atunci când era un bebeluş, mă privi cu ochii atât de limpezi, de parcă mă vedea în sfârşit.

Am crezut că-mi imaginam doar pentru că îi mai rămăsese atât de puțin timp. Dar apoi m-am mai uitat o dată.

Ochii ei erau foarte limpezi. Nu plângea, nici nu zâmbea. Nu-şi întorcea fața. Mă privea, mă asculta. Şi-mi aminteam ceva ce auzisem odată: chiar înainte să moară, copiii devin aşa

cum ar fi fost dacă şi-ar fi trăit viaţa până la capăt. Îşi înţeleg viaţa, indiferent cât de scurtă a fost. Şi din ochii ei am simţit că îmi spune: „Asta e viaţa mea, scurtă, nu e nici mai rea, nici mai bună decât una lungă. Accept asta, nu e vina nimănui".

Dimineaţa am privit-o pe Yiku murind. Wen Fu plecase mai devreme acasă, după ce doctorul îi spusese: „Nu mai e nicio speranţă, prea târziu". Dar eu am fost în salon cu ea.

M-am gândit la toate lucrurile pe care le făcusem greşit, cum nu am ocrotit-o mai bine, cum am mințit-o şi i-am spus că va avea o viaţă bună. Am privit-o cum se strecura afară din viaţa mea, făcându-se din ce în ce mai mică. I-am spus că-mi pare rău. Apoi şi-a întins degetele de la picioare ca o balerină şi a murit. Nu am plâns. Atunci nu-mi mai rămăseseră lacrimi, nu mai puteam să simt nimic.

Am luat-o în braţe. Şi ştiam că nu mai trebuie să o mint.

— Bravo ţie, micuţo, i-am zis. Ai scăpat. Bravo ţie.

Spune-mi. Dacă ţi-ai fi văzut propriul copil pătind aşa ceva, ai fi putut să ierţi?

16 – Lumea cea Mare

Dacă aş fi putut împiedica încă un copil să vină pe lume, asta aş fi făcut. Dar deja eram în luna a şasea sau a şaptea când a murit Yiku. Şi de-asta trebuia să las copilul să vină, ştiind deja ce viață rea o să aibă. Băiat sau fată, urma să-i pun numele de Danru – „nepăsare” –, un nume budist bun, ca şi cum copilul ăsta nu se va ataşa de nimic din viața asta, nici măcar de mama lui.

Asta credeam înainte de a se naşte copilul. Dar apoi a venit pe lume Danru şi Hulan l-a privit şi a zis:

— O! E leit tatăl lui.

Wen Fu râmjea cu gura până la urechi. Şi imediat am vrut să lupt pentru copilul meu, să-l apăr de blestemul ăsta.

După ce a plecat toată lumea, am cercetat chipul micuț şi adormit al lui Danru. Părul îi stătea țepos, ca iarba proaspăt încolțită. I-am atins obrăjorii fini cu palma. Apoi şi-a deschis ochii, nu de tot, doar un pic, de parcă strălucirea lumii ar fi fost un lucru foarte rău. S-a uitat țintă la mine şi s-a încruntat, şi nu era expresia răutăcioasă a lui Wen Fu, ci una îngrijorată. Îşi vărsa îngrijorările asupra mea.

Aşa că, vezi tu, l-am iubit din prima clipă pe Danru, cu toate că m-am străduit din răsputeri să nu se întâmple asta. E dorința de a proteja pe cineva atât de încrezător şi de a-ți recăpăta un strop din propria inocență.

Am rămas în spital cinci zile, iar Wen Fu a venit să mă vadă doar de două ori, spunându-mi de fiecare dată că era foarte ocupat la noua slujbă. Jiaguo îi oferise un post la cartierul general al forțelor aeriene, instruindu-l în radiocomunicații.

Când doctorul a spus că pot părăsi spitalul, nu l-am aşteptat pe Wen Fu să vină să mă ia în seara aceea. I-am zis doicii să-mi strângă lucrurile şi să ne găsească un mijloc de transport. Şi în două ore eram acasă.

Era încă după-amiaza devreme. Uşa lui Hulan era închisă. I-am zis doicii să-l ducă pe Danru sus în pătuț. Am rămas jos să o întreb pe bucătăreasă de provizii şi să-i dau dispoziții în legătură cu masa de seară. După care, pe când urcam pe scări, doica veni în jos spre mine şi-mi şopti:

— O, *taitai,* e o fantomă acolo sus.

Când servitorii îți spun că e o fantomă, înseamnă că e ceva în neregulă, dar nu au căderea să îți spună de ce. I-am spus doicii să meargă la bucătărie. Apoi m-am dus în camera mea să văd care e problema.

Imediat am văzut o tânără dormind pe patul meu, îmbrăcată într-una dintre cămăşile mele de noapte, trăgând un pui de somn! Am închis repede uşa şi am rămas pe hol, încercând să mă gândesc ce-ar să putea însemne asta. Cum putea Wen Fu să aducă o femeie la noi în casă – în văzul tuturor!? M-am dus jos şi am bătut la uşa lui Hulan.

— Ei! Ia uite, te-ai întors deja? îmi spuse. Unde e micul odor, doarme? Intră, intră. Trebuie să-ți fac cunoştință cu cineva din familia mea.

Nu zise nimic de femeia care dormea în camera mea.

Apoi am văzut o altă femeie. Stătea pe canapea şi avea fața şi mâinile la fel de maronii şi de crăpate ca pământul uscat de secetă. Hulan mi-o prezentă pe mătuşa ei, Du Qing, care venise din nord. În ochii mei tineri, ea arăta deja de nouăzeci de ani. Deşi mai târziu am aflat că nu împlinise nici cincizeci.

Ghici cine era femeia asta. Tuşa Du! Exact, tuşa mare Du! Atunci am întâlnit-o.

Sosise chiar în dimineața aceea.

— Câte zile a durat călătoria până aici? am întrebat-o, făcând conversație din politețe.

Tuşa Du râse în hohote, de parcă făcusem o glumă.

— Nu zile, nici măcar luni – mai bine de şapte ani, începând din provincia Rehe, la nord de Beiping.

Fața i se îmblânzi şi i se întristă. O mângâie pe Hulan pe mână.

— Ai! Atunci a murit fratele tatălui tău. Ce soț bun mi-a fost. Mă bucur doar că n-a apucat să vadă cât de mult s-a schimbat satul nostru.

Hulan încuviință, şi tuşa Du se întoarse spre mine.

— A murit înainte să coboare japonezii din Manchukuo şi să controleze totul – ce grâne se semănau, prețurile de la piață, ce scria în ziare, până şi cât să se ouă cea mai amărâtă găină, totul! Nici nu-ți închipui ce rău era. Bineînțeles, eu şi fiica mea am plecat înainte să se întâmple asta. Am auzit de asta abia de curând. Şi tot atunci am aflat că am o nepoată în Kunming!

Îi zâmbi lui Hulan. Hulan mai turnă nişte ceai.

Când tuşa Du pomeni de fiica ei, mi-am dat seama brusc cine era fata care dormea sus în patul meu. M-am simţit atât de uşurată, gata să-mi uit mânia.

— Ce noroc că aţi plecat la timp, am zis.

— Asta pentru că, atunci când mi-am pierdut soţul, mi-am pierdut şi voinţa de a mă agăţa de ce am, spuse tuşa Du. Am vândut tot. De ce să ne agăţăm de pământul nostru şi să-i lăsăm pe japonezi să ni-l fure mai târziu pe nimic? Am schimbat toţi banii noştri pe patru foiţe mici de aur. Le-am cheltuit pe toate pe patru feluri de transport, pe tren, pe vapor, camion şi iată – pe încălţăminte!

Avea în picioare pantofi groşi negri, din aceia pe care îi purtau tot timpul profesoarele misionare.

— Ar trebui să vezi drumurile! spuse ea. În unele locuri le construiesc foarte repede, lărgindu-le cu mâinile goale. În alte locuri, le aruncă în aer cu dinamită ca să nu poată intra japonezii. Iar drumurile sunt şi ele ca nişte oraşe, foarte aglomerate, şi cu bogaţi, şi cu săraci, toţi încercând să plece de undeva ca să ajungă în altă parte.

Pe când spunea toate astea, m-am mai gândit o dată la fata care dormea în patul meu. Trebuie să fi fost obosită de atâta drum. Bineînţeles, mă întrebam şi de ce o lăsase Hulan să doarmă în patul meu. De ce nu într-al lui Hulan? Dar nu puteam să întreb aşa ceva. Ar fi fost nepoliticos.

După încă vreo câteva minute de conversaţie politicoasă, m-am scuzat spunând că trebuie să văd ce face copilul.

— Copilaşul! zise Hulan, amintindu-şi brusc. Se întoarse spre tuşa Du. Seamănă leit cu tatăl lui.

— Nu foarte tare, am spus.

— Are ochii şi nasul lui, aceeaşi formă a capului, insistă Hulan.

Am invitat-o pe tuşa Du să îl vadă cu ochii ei. Şi în timp ce urcam pe scări, i-am zis cum îl cheamă, cât cântăreşte, ce gât puternic are deja, cum a urinat pe mâinile doctorului de cum s-a născut, aşa îmi povestiseră asistentele. Aşa că râdeam amândouă când am ajuns sus şi aşa am trezit-o probabil pe fata din camera mea. Deschise uşa şi privi afară cu o faţă somnoroasă care se înroşi pe dată de jenă. Închise din nou uşa. Am mai sperat o clipă ca tuşa Du să zică: „A, ea e fiica

mea”.

Dar în loc de asta Hulan zise:

— Cine e?

Iar tuşa Du întrebă:

— E bolnavă de doarme până la ora asta?

Crede-mă, era să cad pe scări în clipa aia!

Tuşa Du şi Hulan se uitară la mine, încă aşteptând să răspund.

— O musafiră, am spus.

Asta e tot ce mi-a venit în cap să spun.

Mai târziu am aflat că fiica tuşii Du se alăturase comuniştilor în Yannan. Tuşa Du nu era nici de acord, nici contra alegerii fiicei sale.

— Cât despre mine, a spus ea, prea mă obişnuisem cu vechile mele haine, nu mă mai puteam schimba în noile idei ale altcuiva.

Când soţul meu s-a întors acasă în după-amiaza aceea, l-am întrebat imediat ce-i cu fata de la etaj. Nu am spus-o pe un ton mânios. Nu l-am acuzat că îmi strecurase o femeie în casă în timp ce eu fusesem prinsă cu naşterea fiului său. Mi-am întors faţa spre Danru pentru ca Wen Fu să nu-mi vadă expresia.

Şi fără să ezite măcar, Wen Fu îmi zise:

— A, persoana aia? Am un coleg pilot, e sora lui. N-a putut să stea cu el la cămin, aşa că m-a rugat s-o las să locuiască aici câteva zile. Firește, n-am putut să-l refuz.

Wen Fu era atât de calm când a spus asta.

— De ce doarme în patul nostru? am zis.

— Nu ştiu, răspunse Wen Fu. Poate a apucat-o oboseala.

Pe loc am ştiut că mințea. Dacă ar fi fost cu adevărat doar o musafiră, ar fi sărit ca ars şi ar fi urlat: „Uăă! În patul meu? Dă-o afară!”.

La început am fost furioasă – în ce hal îmi vârâse sub nas treburile lui murdare! Mă trata ca pe o țărancă proastă! A lăsat-o pe femeia lui să-mi poarte cămaşa de noapte.

Dar apoi am gândit în felul următor: De ce să-l las să-mi vadă furia, de parcă m-aş lupta pentru el? De ce să-mi pese că se culcă cu ea? Cu atât mai bine pentru mine! Aşa poate mă lasă pe mine în pace.

Aşa că, atunci când am deschis în sfârşit gura, vocea mea

avea un ton prietenos.

— Spune-i musafirei noastre că poate dormi pe canapeaua din cealaltă cameră.

Şi nici nu m-am întors să văd ce mutră surprinsă a făcut.

În seara aceea am urcat devreme şi am închis uşa. Când Wen Fu a venit mai târziu la culcare, m-am făcut că dorm. Iar dimineața mi-am ținut ochii închişi şi m-am prefăcut adormită când s-a strecurat în cealaltă cameră. Am făcut asta în fiecare seară şi în fiecare dimineață. Şi ce bine am dormit! Nu mai trebuia să-mi fac griji, întrebându-mă când va întinde mâna să-mi desfacă picioarele.

Şi aşa i-am permis unei concubine să se stabilească în casa noastră. Bineînțeles, nu aşa le-am prezentat-o lui Hulan şi Jiaguo. Am spus că era în vizită la noi, sora unui pilot, aceeaşi minciună pe care o turna şi Wen Fu. Şi fata aia, Min, se purta ca şi cum chiar era oaspete de onoare! Stătea până târziu, dormea până târziu, mergea jos şi mânca o groază de mâncare, întotdeauna se servea de două ori, nu mai aştepta să fie invitată să mai ia. Nu era educată deloc. Nu era în stare să citească nici ziarul, nici numele nu ştia să şi-l scrie. Vorbea într-un fel zgomotos şi excesiv de prietenos.

Nu după mult timp, Wen Fu a început să se poarte cu ea la fel de rău ca şi cu mine, fără pic de respect. Nu o lua în seamă când vorbea. Se uita urât la ea de câte ori făcea vreo greşeală de conduită. Aşa că, deşi nu-mi propusesem niciodată să se întâmple asta, a început să-mi pară rău pentru ea.

Mi-am zis: Ce femeie e în halul ăsta de disperată încât să-şi dorească să fie amanta soțului meu? Wen Fu nu era blând şi tandru. Cu ochiul pleoştit şi chipul răutăcios, nu se putea zice nici că era arătos. Tot timpul îşi vărsa nervii. Şi nici nu era prea sus-pus, fost pilot din eşalonul doi, ăsta era un rang destul de important, dar acum nu mai era de fapt nici măcar pilot. Aşa că ce i-ar putea oferi el? – nici măcar o căsnicie nefericită!

Am hotărât că motivul pentru care rămânea cu el nu era dragostea, nu se putea să fie asta. Era altceva: poate un mod de a renunța la viața ei încetul cu încetul, şi nu dintr-odată. Aici ar avea unde să doarmă şi ce să mănânce. Restul nu prea conta. Mulți oameni ajunseseră aşa din cauza războiului, roşi de teamă, dorind cu disperare să supraviețuiască fără să ştie

de ce.

Din multe puncte de vedere, eu şi Min eram la fel: ten drăguț, inimă nesăbuită, voință puternică, frică până-n măduva oaselor. Bineînțeles, veneam din medii diferite, fără nimic comun, dar de fapt nici eu nu eram mai brează decât ea. Amândouă visam la viitorul care va începe poate de a doua zi sau în ziua următoare. Şi când avea să vină, puteam să ne recâştigăm un trecut fericit – unul care de fapt nu existase niciodată.

Aşa că pot să spun cu toată sinceritatea că nu-mi era nesuferită. Poate chiar o plăceam, pentru că un lucru era sigur: era o companie plăcută.

Deşi nu avea maniere, se vedea că e sinceră într-un fel pripit. Îşi punea munți de mâncare în castron, ridicându-le în slăvi aroma. Îmi admira inelul şi colierul, întrebându-mă dacă erau din aur adevărat. Spunea că am haine atât de drăguțe – cât au costat? Nu punea întrebările astea cum fac unii oameni, sperând să le oferi în dar lucrul față de care îşi exprimă admirația.

Şi nu se plângea niciodată, nu le dădea porunci servitorilor, nu ca Hulan. Le mulțumea pentru cea mai mică favoare. S-a oferit să-l ia în brațe pe Danru când plângea. Îi vorbea în dialectul ei natal, care părea nordic. Iar când Wen Fu era plecat, îmi povestea tot felul de lucruri despre care nicio fată respectabilă nu ar fi vorbit – despre foşti iubiți, petreceri dansante şi cluburi de noapte din Shanghai la care fusese sau în care lucrase uneori. Trebuie să recunosc, îmi plăcea s-o aud vorbind. Îmi plăcea să privesc cum îşi dădea ochii peste cap şi gesticula, era o privelişte foarte dramatică.

— Sunt cântăreață, şi dansatoare pe deasupra, îmi spuse într-una din zile, când deja era la noi de două săptămâni, poate. Dar odată şi-odată o să mă fac actriță de cinema.

Mi-am spus că-şi făcea iluzii.

— Ce nume o să-ți iei? am întrebat-o din politețe.

Ştiam că multe actrițe îşi luau nume noi, cum ar fi Hu Fluture sau Pasărea Lien, cele pe care le admiram.

— Încă nu ştiu, zise, apoi râse. Dar nu numele pe care mi l-au dat în Shanghai. Când am lucrat la Lumea cea Mare, toată lumea îmi zicea Zâna de Cauciuc. Lumea cea Mare, ştii localul ăsta?

Am încuviințat. Eu şi Aluniţa îi auziserăm odată pe Unchiul şi amicii lui pe verandă discutând despre localul ăsta. Era un salon de distracţii în concesiunea franceză, pe gustul clienţilor străini, un loc tare afurisit şi primejdios pentru femei. Unchiul spunea că e plin de tot felul de lucruri bizare: oameni cu diformităţi care se jucau cu fete frumoase, animale şi acrobaţi azvârlindu-se unii pe alţii în aer şi superstiţii demodate de toate felurile transformate în spectacol. Niciun chinez care se respecta nu mergea acolo, iar Unchiul acuza localul acela că le dădea străinilor idei ciudate despre China, de parcă toţi chinezii fumau opiu şi vorbeau cu diavolul, de parcă toate fetele se fâţâiau prin casele familiilor lor pe jumătate dezbrăcate, cântând şi dansând în timp ce serveau lumea cu ceai. Iar acum să întâlnesc o persoană care chiar a lucrat acolo!

Min se ridică şi merse în cealaltă parte a camerei.

— Spectacolul meu era foarte popular. Ieşeam pe scenă cu un aranjament ornamental bogat, o mantie foarte clasică, lungă, ca zâna-zânelor, şi totul îmi acoperea membrele.

Păşi prin cameră.

— Apoi ieşea un francez, şeful meu. Purta o tichie rotundă de cărturar şi robă, iar ochii îi erau lipiţi în felul ăla în care îi imită străinii pe chinezi, aşa, foarte urât. Şi avea mustăţi lipite de faţă care îi atârnau până la genunchi ca nişte cozi de şobolan.

Min păşi în direcţia cealaltă, foarte lent, mângâindu-şi mustăţile imaginare.

— A, surioară, spuse ea cu o voce de om bătrân. Unde-i elixirul secret al nemuririi? Haide, vorbeşte acum, spune-mi. Nu vorbeşti? Atunci poate va trebui să te torturez ca să scot de la tine informaţia asta.

Min îşi scoase lent mantia imaginară, scoţând mai întâi un braţ, apoi pe celălalt.

— Aveam pe mine o bluză mică şi pantaloni scurţi decupaţi aici, deasupra genunchilor. Picioarele şi braţele îmi erau pudrate astfel încât să arate albe ca cenuşa. Şi mai purtam papuci de un roşu aprins şi mănuşi negre.

Îşi roti mâinile repede, de câteva ori.

Era şocant până şi să-ţi imaginezi aşa ceva. Ce fată acceptă să stea în faţa străinilor în chiloţi?

— Apoi francezul mă ducea în spatele unei cutii de tortură, un dispozitiv de lemn făcut la comandă, ca o obadă pentru puşcăriaşi, mare cât camera asta. Toată lumea îl vedea cum îmi vâră capul într-o gaură şi mâinile şi picioarele în nişte fante, fante care se aflau în colţurile cutiei.

Arătă spre colţurile camerei.

Min se aşeză pe un scaun ca să-mi arate mai multe.

— Din public, numai asta se vedea din mine, capul, mâinile şi labele picioarelor ieşindu-mi din cutie. Scuturam din cap, îmi bâţâiam mâinile şi picioarele, ţipând pe o voce de mai mare mila: „Vă rog, vă implor, aveţi milă, nu mă torturaţi". Apoi mă uitam la public şi-l imploram: „Ajutaţi-mă! Ajutaţi-mă!". Eram foarte bună. Ştiam să zic asta în franceză, germană, engleză şi japoneză.

Uneori clienţii se înfierbântau şi-i spuneau francezului să-mi dea drumul. Dar de multe ori bărbaţii strigau: „Haide, haide, grăbeşte-te, fă-o odată să ţipe".

Apoi un om cu o vioară începea să cânte o melodie tensionată, publicul se apleca în faţă, iar francezul trăgea de o sfoară de lângă cutia de tortură. Iar mâinile şi picioarele mi se depărtau tot mai mult unele de altele.

În punctul ăsta, Min începu să-şi depărteze braţele. Îşi depărtă din ce în ce mai mult şi picioarele, astfel încât acum numai fundul o mai sprijinea de scaun. Ochii i se făcură mari, cu o expresie speriată. Şi eu eram speriată.

— Ţipam din ce în ce mai tare, şopti ea. Sunetele viorii se înălţau tot mai sus, până când mâinile şi picioarele îmi erau întinse până în colţurile cutiei – la trei metri jumate de cap, încă fluturând şi zbătându-se de durere! Într-un final îi strigam într-o şoaptă răguşită: „Spun tot! Spun tot!". Şi francezul îşi mângâia barba şi zicea: „Care e? Care e secretul nemuririi?".

Min îşi ţinea ochii strâns închişi, scuturându-şi capul dintr-o parte în alta.

— Până la urmă, zise ea pe un ton lent şi chinuit, lăsam cuvântul să-mi clocotească pe buze: „Bunătatea!" strigam, „ceva ce tu nu vei poseda niciodată!". Apoi mă prăbuşeam şi-mi dădeam duhul.

Min stătea cu ochii închişi şi gura atârnându-i căscată, la fel ca o moartă. Mă uitam lung la ea, la faţa ei crispată.

— Ai-ia! am exclamat. Groaznic. În fiecare seară trebuia să faci asta?

Dintr-odată îşi deschise ochii, sări de pe scaun şi începu să râdă, să râdă de se prăpădea.

— E doar o şmecherie, nu vezi? Alea de fapt nu erau picioarele mele cu papucii roşii, nu erau mâinile mele cu mănuşile alea. Mai erau încă patru fete în spatele cutiei, şi fiecare avea o mână sau un picior vârât acolo şi trebuia să-l mişte prin fantă în timp ce eu țipam. Înțelegi? Eu eram doar actrița, chipul, gura cu vocea care țipa.

Am încuviințat din cap, încă încercând să înțeleg sensul situației.

— Bineînțeles, eram o actriță foarte bună. Cel puțin o dată pe săptămână leşina cineva din public. Dar după o vreme a devenit o muncă tare plictisitoare. Şi nu prea mai îmi plăcea, prea mulți oameni dădeau din palme şi ovaționau când muream în sfârşit.

Oftă.

— Am renunțat când mi-am găsit o slujbă mai bună. M-am dus să cânt la Sincere – ştii, magazinul de pe strada Nanjing. Eram una dintre fetele care cântau ca să distreze mulțimea în restaurantele în aer liber. Dar, bineînțeles, slujba s-a terminat aproape imediat, la două luni de când începusem. Atunci a început războiul şi au căzut bombe pe magazin. M-am dus şi am văzut ce s-a întâmplat.

Când Min spuse asta, am ştiut că se referea la bombele pe care le lansase aviația militară din greşeală.

— O, să fi văzut, zise Min. Stăteam pe cealaltă parte a străzii, în fața celuilalt magazin, cu o mare mulțime de oameni. Şi de unde stăteam noi părea că fuseseră ucişi sute de oameni, o privelişte îngrozitoare. Apoi nişte funcționari de stat îi spuneau mulțimii să plece. „Totul e sub control!" țipau. „Nu a fost ucis nimeni! Cadavrele alea? Nici nu sunt cadavre, sunt doar haine bărbăteşti şi de damă". Asta au zis. Erau doar haine împrăştiate de explozie.

Min se întoarse spre mine.

— Am văzut ceva. Am auzit altceva. Şi mi-am zis: În ce să mă încred, în ochi sau în urechi? Până la urmă mi-am lăsat inima să decidă. Nu voiam să cred că văzusem atâtea cadavre, mai bine să cred că fusese doar o iluzie, la fel ca numărul meu

de actorie de la Lumea cea Mare.

Îmi spuneam: Fata asta, Min, seamănă atât de tare cu mine. Vedeam ceva, auzeam altceva şi ne urmam amândouă inimile necugetate.

— Stai un pic, zise Min. Ştiu ceva, n-o să-ți crezi urechilor când o să auzi.

Şi o luă la fugă pe scări în sus.

Când se întoarse, ținea un disc în mână. Întoarse cu manivela fonograful cel vechi, îl întoarse atât de tare, că atunci când potrivi acul, muzica se derulă foarte repede. Începu imediat să dea din şolduri şi să pocnească din degete.

— Asta cântam şi dansam, zise ea. Am cântat asta la Sincere înainte să fie distrus.

Apoi începu să cânte şi să danseze de parcă eram un public de o sută de persoane. Era un cântec american despre dragoste şi am auzit imediat că avea o voce foarte dulce, genul acela care suna de parcă inima ei suferise mult în viață. Chinezilor le plăcea o asemenea voce. Brațele i se legănau ca nişte crengi în adierea vântului, mişcându-se din ce în ce mai lent pe măsură ce cântecul se apropia de final. Serios, era destul de bună.

— Ridică-te, leneşo, zise brusc.

Întoarse din nou fonograful şi întoarse şi discul pe cealaltă parte. Mă trase de pe scaun.

— Acum o să-ți arăt cum se dansează tango.

— Nu pot să fac asta! am protestat.

Dar adevărul era că de-abia aşteptam să învăț. Văzusem filme cu Ginger Rogers şi Fred Astaire. Îmi plăcea cum îşi rotea Ginger trupul, îşi dădea drumul primejdios, după care dansa mai departe, îmi plăcea să mă uit cum loveşte rapid cu tălpile pământul, ca nişte aripi de pasăre.

Dar nu am dansat aşa. Ea se mişca în față, eu mă mişcam în spate, repede, apoi lent. Îmi dădu capul pe spate într-o parte, apoi în alta, iar eu am țipat şi am râs. În după-amiaza aceea am tot pus discul. Şi în alte după-amiezi m-a învățat alte dansuri: vals un-doi-trei, foxtrot şi lindy hop. Bucătăreasa şi servitoarea se uitau la amândouă şi băteau din palme.

Şi eu am învățat-o câte ceva.

Cum să-şi scrie numele. Cum să cârpească o gaură ca să nu se vadă. Cum să vorbească aşa cum se cuvine. De fapt ea m-a

rugat s-o învăț bunele maniere ale unei doamne. Asta a fost după ce s-a certat cu Hulan.

Hulan o întrebase pe Min unde avea să locuiască după ce se încheia vizita la noi. Iar Min replicase: „Nu te priveşte!”. Toată seara Hulan n-a mai vrut s-o vadă pe Min la față, s-a prefăcut că scaunul acesteia era gol. Pufăia din nări atât de des, că până la urmă a trebuit s-o întreb:

— Hulan, îți miroase a ceva stricat?

Mai târziu i-am spus lui Min:

— Dacă cineva îți pune o întrebare, nu poți să zici: „Nu te priveşte”. Nu e cuviincios, nu sună bine.

— De ce trebuie să-i răspund? Ea e prost-crescută pentru că m-a întrebat aşa ceva, zise Min.

— Chiar şi aşa, data viitoare când întreabă, zâmbeşte şi răspunde: „În ceea ce priveşte asemenea lucruri, nu trebuie să-mi duci grija”. Înseamnă acelaşi lucru ca „Nu te priveşte”, poate şi mai dur.

Repetă fraza de mai multe ori.

— O, sună bine, zise ea râzând cu poftă. Vorbesc ca o doamnă.

— Iar când râzi, am spus, du-ți mâna la gură aşa, ca să nu ți se vadă dinții. Nu dă bine să râzi ca o maimuță şi să ți se vadă tot ce ai în interiorul gurii.

Râse din nou, de data asta cu mâna la gură.

— Iar numele tău, când o să fii actriță, cred că ar trebui să fie Domnişoara Gură de Aur. Sună drăguț, foarte cultivat.

Min încuviință. Şi atunci i-am arătat cum să-şi scrie noul nume.

Într-una din zile, când Min era la noi de trei sau patru săptămâni poate, tuşa Du trecu pe lângă camera mea şi zăbovi prea mult în prag. Întrebă cum o duce soțul meu cu sănătatea, cum o duce Danru. Aşa că până la urmă a trebuit s-o invit înăuntru să bea un ceai cu mine.

Am stat la masă foarte mult timp. Mai întâi am făcut politicoase conversație despre sănătatea tuşii Du, sănătatea lui Hulan, sănătatea lui Jiaguo. Apoi rămase tăcută, deşi îşi sorbea ceaiul foarte zgomotos.

— Acum trebuie să-ți spun ceva, zise dintr-odată, apoi oftă şi tăcu. Eşti un om bun, începu ea, apoi se opri şi se gândi din

nou. Chiar eşti o persoană prea încrezătoare. Se opri din nou.

Apoi exclamă „Ai-ia!” pe un ton chinuit. Mă atenționă cu arătătorul.

— Uită-te la tine, atât de naivă, naivă până la prostie. Ştii ce face soțul tău cu fata aia, Min?

Cum era să recunosc că ştiam? Mi-am şters de pe față orice expresie. Tuşa Du oftă din nou.

— Văd că trebuie să-ți spun mai clar. Câtă naivitate. Atunci ascultă, *xiao ning*. Ei doi îşi fac de cap de mult, mult timp. Tu pleci, el se duce în patul ei. Tu te duci la culcare, el se duce în patul ei. Tu-ți închizi ochii, ea îşi deschide mâinile şi picioarele. Iar acum fata aia e gravidă şi tu nici atâta lucru nu vezi. Crede că o va face concubina lui. Zice că deja i-a promis asta. A anunțat pe toată lumea în afară de tine. Şi ce o să faci, vei accepta aşa ceva când e prea târziu? O să ai grijă de copilul tău, precum şi de copilul concubinei soțului tău? Nu mai fi atât de proastă, *xiao ning,* deschide ochii.

— E uşor să vorbeşti, am zis, dar ce pot face? Nu-mi pot opri soțul. Ştii cum e el.

— Dacă nu-ți poți opri soțul, o poți opri pe fata aia.

Îşi puse ceaşca pe masă şi se ridică să plece.

— Iar acum îmi pare rău că ți-am zis asta. Dar sunt femeie bătrână şi unele lucruri nu pot aştepta până la moartea mea.

După ce a plecat tuşa Du, m-am gândit la asta, că toată lumea ştia. Se vor aştepta să spun ceva, să fac ceva, să strig şi să-i zic lui Min: „E o dezonoare! Ia-ți ruşinea şi pleacă din casa mea!”.

Apoi mi-am spus: Poate că prinde bine asta, să nască Min un copil. Acum am un pretext să-i spun lui Wen Fu că trebuie să-l părăsesc, să plec din căsnicia asta. Dacă vrea ca Min să-i fie concubină, am să-i spun: N-ai decât s-o iei de nevastă! Aşa iese toată lumea mulțumită.

În ziua aceea am făcut planuri cum să-i spun lui Wen Fu. Nu am să mă cert cu el, nu o să-l acuz. O să-i cer să divorțeze de mine, să semneze de față cu doi martori o hârtie pe care să scrie că nu mai aveam nimic de împărțit ca soț şi soție. Apoi o să-l iau pe Danru şi restul banilor din zestre. Voi lua trenul spre sud, voi prinde vaporul la Haifeng, apoi mă voi duce acasă la Shanghai îndată ce drumurile vor fi mai sigure. Poate că nu va fi o dezonoare atât de îngrozitoare. Războiul schimbase

moralitatea oamenilor. Nimeni nu mai stătea să cerceteze îndeaproape cum de o femeie care plecase de un an cu un soț se întorcea acum acasă fără el. Ce noroc pe mine că Min îmi oferise un pretext!

De cum a venit Wen Fu acasă, i-am zis:

— Trebuie să-ți arăt ceva de pe cealaltă parte a lacului.

Era o frază pe care o foloseam între noi când ascultau prea multe urechi.

Ne-am aşezat pe o bancă de pe malul lacului şi i-am arătat hârtia pe care o scrisesem, documentul care anunța că divorțează de mine. Am spus imediat, fără explicații:

— Eu am să plec. Tu rămâi şi însoară-te cu ea. Hulan şi Jiaguo pot semna hârtia ca martori.

Asta e tot ce i-am zis, fără urlete, fără ceartă.

Credeam că va fi recunoscător. Îi dădeam permisiunea de a se căsători cu ea. Ştii ce-a făcut? A stat acolo şi s-a uitat la hârtia de divorț.

— Eu nu am scris aşa ceva, zise încet. Nu cer să divorțăm.

Rupse hârtia în bucăți şi o aruncă în lacul din spatele lui. Şi ştiam că nu o făcea ca să-mi spună că mă iubeşte, că regreta amarnic ce făcuse. O făcea ca să-mi arate cine era şeful. Pentru că după ce îmi făcu ferfeniță şansa, mă avertiză cu degetul şi spuse pe un ton aspru:

— Când o să vreau să divorțez de tine, o să-ți spun. Nu-mi spune tu ce să fac.

A doua zi dimineață, tuşa Du m-a felicitat. Mi-a spus că Min era deja plecată. O auzise plecând cu noaptea-n cap. Ce rău mi-a părut când am auzit asta! Îmi venea să fug afară să-i spun lui Min că nu eu pusesem toate astea la cale. Nu eu îi cerusem să plece. Nu o uram. Am stat în camera mea simțindu-mă atât de singură şi tristă că plecase, tristă şi din motive egoiste, că-mi ratasem şansa.

După-amiază Hulan îmi spuse de tiparul unei rochii pe care o croia. Tuşa Du vorbi despre epidemia de holeră, că refugiații se temeau să accepte vaccinarea, că murise un om care fusese plătit să facă injecții pentru alți douăzeci. Am stat pe scaunul meu împletind, făcându-mă că ascult. Dar nu mai aveam urechi pentru asemenea discuții. Mă uitam la fonograf, apoi la discul lui Min. Într-un sfârşit am zis cu voce tare:

— Fata aia, Min, a lăsat nişte bunuri în urmă. Păcat că nu ştiu unde s-a dus.

Şi imediat Hulan îmi dădu de înțeles cât de repede circulă zvonurile.

— Nevasta lui Zhang de la piață a zis că s-a dus la localul ăla de lângă gară, Casa Celor Nouă Dragoni.

Şi acolo am găsit-o a doua zi, într-o pensiune, o cameră foarte ieftină doar cu un pat îngust, cu saltea din cânepă, şi o scândură pe post de masă. Era tăcută, poate un pic stânjenită să mă vadă. Îşi ceru scuze pentru necazurile pe care le pricinuise, mulțumindu-mi că îi adusesem discul. Apoi dădu din umeri şi zise:

— Uneori crezi că situația o va lua într-o direcție, şi de fapt o ia în alta.

Am întrebat-o câte luni mai erau până năştea. Păru jenată.

— În ceea ce priveşte asemenea lucruri, nu trebuie să-mi duci grija.

— Eu te-am învățat cuvintele astea, am spus. Cu mine nu trebuie să le foloseşti.

I-am întins nişte bani, la care Min îmi zise:

— Problema deja s-a rezolvat. Am făcut-o azi-dimineață. A mers bine, fără sângerare, totul curat.

Continuam să-i întind banii. Zâmbi, apoi îi luă, îmi mulțumi şi îi puse pe loc într-o cutie. Înainte să plec, i-am spus că mi-a plăcut întotdeauna cum cânta şi dansa.

O săptămână mai târziu, Hulan îmi spuse:

— O mai ții minte pe Min aia? Deja a plecat cu un alt bărbat, spunându-le oamenilor că sunt frate şi soră. Aşa de repede! Ce fată mai e şi asta? Cu câți se crede ea rudă?

Când am auzit asta, nu am disprețuit-o pe Min. Bineînțeles, valorile ei morale erau diferite de ale mele. Dar îmi spuneam: Bun, acum nu mai trebuie să-mi fac griji pentru ea. I se vindecă repede inima.

Aşa că de fapt, dintre noi două, ea era norocoasa. Plecase. Iar eu eram cea care rămăsese cu Wen Fu. Şi uneori visam că se întâmplase invers. Eu eram Min şi mă întorsesem la Shanghai să lucrez la Lumea cea Mare. Era aceeaşi viață, acelaşi chin care mă trăgea în toate părțile, gata să mă rupă, centimetru cu centimetru, până ajungeam să nu mă mai recunosc.

17 – Cele patru porți

În anul care a urmat, Wen Fu nu s-a schimbat, însă eu da, puțin câte puțin. În ochii lui Hulan şi ai celorlalți, probabil am rămas aceeaşi. Asta pentru că îmi mascam sentimentele. Mă prefăceam că sunt prea ocupată cu copilaşul meu ca să am timp de alte griji.

În vara anului 1941 îmi plăcea să stau în curtea din spate cu Danru în poală, aşteptând amândoi sosirea tunetului şi a fulgerului. Îi spuneam:

— Ascultă – bum – zgomot. Acum aşteaptă, priveşte, priveşte acolo – uaa! Frumos!

N-avea decât zece luni şi deja ştia să bată din palme.

În vara aceea era întotdeauna cald dimineața însă, înainte să se facă zăpuşeală, venea tunetul, apoi cădea ploaia, de fiecare dată după-amiaza, stârnind aromele plăcute ale pământului şi făcând-o pe servitoare să dea fuga afară şi să smulgă în grabă rufele de pe frânghie.

Poate toate acestea dau impresia că ajunsesem să duc o viață uşoară, numai linişte şi leneveală, fără să fac nimic, ca într-o tihnită vacanță de vară. Însă în realitate, acelea erau singurele clipe când îmi era bine, când mă jucam cu Danru. Şi starea asta de bine mă ajuta să uit tot restul.

Danru era atât de cuminte şi de deştept. Poate că fiecare mamă crede asta despre copilul ei. Dar imaginează-ți: Când Danru nici nu împlinise un anişor, puteam să îl întreb: „Unde-i mama?”. Iar el mă arăta cu mânuța şi zâmbea. „Unde-i Danru?”. Iar el se bătea uşor pe burtică şi zâmbea. „Unde-i *baba*?”. Iar el îl arăta pe Wen Fu, dar nu zâmbea.

Danru se încredea în mine, în tot ce spuneam. Dacă se trezea plângând de foame, veneam în camera lui şi-i spuneam:

— Nu plânge, nu plânge, mă duc jos să-ți aduc ceva de mâncare.

Şi când mă întorceam în camera lui, îl găseam ridicat în pătuț, fără să plângă.

Aşa că, vezi tu, am ştiut că Danru va fi bun când va creşte mare, un om blând, încrezător, preocupat de soarta celorlalți. Nu semăna deloc cu Wen Fu, absolut deloc. Nici nu conta că Wen Fu era tatăl lui.

După ce Wen Fu a alungat-o pe Min, s-a întors în patul meu. La vremea aceea se culca şi cu alte femei, de toate felurile: localnice, prostituate, chiar şi cu o profesoară. Cred că pentru el eram toate la fel, ca o piesă de mobilier pe care te aşezi sau o pereche de beţişoare de toată ziua. Dacă scoteam un singur cuvânt de împotrivire faţă de această situaţie – sau faţă de orice altceva îi plăcea urma o ceartă aprinsă, întotdeauna la vremea cinei. M-am străduit să-mi pun lacăt gurii, de dragul liniştii din casa noastră. Dar în sinea mea mă certam singură, n-aveam parte de linişte. Aşa că până la urmă tot spuneam ceva.

Odată a fost de-ajuns un cuvinţel. Wen Fu îi ceruse bucătăresei să gătească un fel care îi plăcea, varză dulce cu carne de porc. Şi mie îmi plăcea mâncarea asta. Dar în vara aceea varza nu ieşise bună, prinsese gustul apei proaste cu care fusese udată. Când Wen Fu m-a întrebat cum mi se pare mâncarea, am fost sinceră.

— Amară, am spus.

În seara următoare i-a poruncit bucătăresei să-mi gătească acelaşi fel şi nimic altceva.

A zâmbit şi m-a întrebat din nou:

— Acum cum ţi se pare?

Am răspuns la fel ca prima dată. Seară de seară, aceeaşi întrebare, acelaşi răspuns, acelaşi fel de mâncare a doua zi. Trebuia să mănânc varza amară sau nimic. Dar nu m-am dat bătută. Şi am aşteptat ca Wen Fu să se plictisească de acest joc al verzei. Şi după două săptămâni, stomacul meu se dovedi mai rezistent decât furia lui.

Poate că pare o neghiobie să te încăpăţânezi atâta când vine vorba de nişte varză neplăcută la gust. Aş fi putut să mint, să-i spun: „În seara asta mâncarea e delicioasă”. Dar dacă nu luptam, nu însemna că se zisese cu viaţa mea?

Astfel căsnicia noastră o ducea din rău în mai rău. Dar, din câte îmi amintesc, totul mergea din rău în mai rău în toată ţara. Auzeam ce se discuta la cină sau când piloţii jucau mah jong până noaptea târziu. Vorbeau despre război de parcă ar fi fost vorba de o epidemie, o boală tot mai extinsă din cauza căreia oamenii minţeau, înşelau şi se urau unii pe alţii.

După mintea mea, totul începuse cu un an în urmă, când

şoseaua chinezo-birmaneză a fost blocată brusc, astfel că nu mai puteau trece camioanele cu provizii de război. Oamenii strigau: Cum pot forțele aeriene să pună avioane în mişcare fără benzină? Cum ne poate apăra armata fără arme? Toți se simțeau atât de neajutorați. Şi mai eram şi furioşi pentru că nu japonezii închiseseră drumul, ci britanicii. Ei îl controlau. Ei l-au barat când nu s-au simțit în stare să se hotărască ce guvern sprijină – chinez sau japonez, japonez sau chinez. Le-a luat trei luni să decidă. Şi când au spus într-un final: China, pe tine te sprijinim, cine i-a mai crezut? Bineînțeles, ne-am prefăcut că îi primim înapoi cu brațele deschise. Aveam de ales? Nu voiam să închidă iar drumul ăla.

Iar americanii erau la fel de răi. Se lăudau că ne sunt prieteni de nădejde – amicii noştri chinezi, cum spuneau ei. Chennault chiar s-a întors vara şi a spus că aduce mai multe avioane ca să ne apere. Dar a doua zi am auzit că societățile americane încheiaseră afaceri bănoase cu japonezii, le vindeau benzină şi metal în schimbul avioanelor – aceleaşi avioane care bombardau toată China. Tu cum te-ai simți dacă ai auzi aşa ceva? Mureau atâția dintre piloții noştri, atâția dintre ei ne erau prieteni buni! Jumătate din eşalonul trei pierise şi mai toți din eşaloanele sosite mai târziu muriseră şi ei – eşalonul şase şi şapte, toți oameni tineri. Noaptea piloții povesteau cum mai murise încă cineva, un erou, ca toți ceilalți. O, cum mai plângeam, de tristețe şi de furie totodată.

Dar se putea şi mai rău de-atât. Cel mai rău a fost atunci când propriii noştri conducători chinezi li s-au închinat japonezilor. Conducătorul numărul doi al Guomindang-ului a făcut-o. A spus despre China că ar trebui să se predea şi să sprijine noul guvern japonez. Era ca şi cum ne-ar fi zis să dezgropăm mormintele strămoşilor noştri şi să le aruncăm oasele câinilor. Cine putea să spună una ca asta? Însă mulți au făcut-o. Şi de fiecare dată când se întâmpla aşa ceva, ne mai pierdeam un strop de speranță, ne întrebam dacă nu cumva luptaserăm doar ca să avem parte de o asemenea umilință.

Bineînțeles, adeseori aveau loc mari mitinguri de protest în piață pentru a-i blestema pe trădători şi a îmbărbăta lumea. Eram în piață odată când s-a ținut un miting. Un căpitan din armată striga la portavoce că poporul chinez nu ar trebui să se

predea în veci.

— Trebuie să fim gata să luptăm cu japonezii, a spus el, chiar dacă e nevoie să jertfim şi ultimul strop din sângele nostru de urmaşi ai dinastiei Han.

Era ciudat că spunea asta, pentru că, în afară de mine şi de Hulan, probabil nu era pic de sânge de Han în venele mulțimii care asculta. Erau cu toții oameni de trib – Miao, Bai, Yi, Hui, birmanezi şi alte feluri de munteni sărmani şi de refugiați. Fuseseră siliți să coboare din munți şi de la periferia oraşului ca să dea o mână de ajutor pe timp de război, să-şi predea fiii ca soldați şi muncitori. Fuseseră tratați ca ultimii oameni, ca nişte animale bune doar să care poveri. Şi totuşi stăteau în piață, ascultând vorbe patriotice despre chinezii din neamul Han, într-o limbă care nu le aparținea – băteau din palme şi ovaționau.

Cred că oamenii ăia o duseseră tare rău sus în munți. Asta mi-a adus aminte de acel proverb pe care fiecare chinez îl învăța în copilărie: „Dacă nu poți să-ți schimbi soarta, schimbă-ți atitudinea". Poate că asta făceau oamenii aceia, nu mai învinuiau soarta potrivnică, nu mai dădeau importanță relelor din viața lor, ci credeau că şi ei deveniseră urmaşi Han şi aveau acum pentru ce să lupte. Mi-am spus: Uită-te la oamenii ăştia. Învață de la ei.

Din acea zi în piață, mi-am schimbat puțin câte puțin atitudinea. Nu mai credeam că sunt gata să mor, încă nu eram. Ci priveam situația în felul următor: Dacă va trebui să mor în curând, atunci poate că nu va mai trebui să sufăr prea mult în căsnicia asta. Şi dacă nu voi muri în curând, poate voi găsi o cale de scăpare.

Cam tot atunci a început şi Hulan să-şi schimbe atitudinea. Sau poate nu atitudinea, ci doar apetitul. A început să mănânce din ce în ce mai mult în fiecare zi.

La început am crezut că Hulan era însărcinată şi păstra secretul. Ştiam că de-abia aştepta să aibă copii. Nu ascundea acest lucru. De câte ori mă plângeam de Wen Fu, de război sau dorul de casă, îmi spunea:

— Dac-aş avea un fiu ca al tău, aş fi în stare să înghit orice, atât de recunoscătoare aş fi.

Nu a născut niciun fiu, dar continua să înghită totul, mereu flămândă. Nu spun că i s-ar fi făcut vreo poftă anume după

nişte tofu picant sau niscaiva carne de porc grasă şi delicioasă şi şi-ar fi spus: „Asta vreau să mănânc”. De fapt vedea cerşetori, cu sutele şi cu miile, sosind zilnic în oraş. Îi vedea flămânzind, le vedea gurile gata să prindă orice din zbor, pielea lipită de oase. Cred că şi-a imaginat că aşa avea să arate şi ea dacă se oprea din mâncat.

Îmi amintesc mai ales cum se uita la o cerşetoare foarte tânără care stătea sprijinită de zidul care dădea spre partea veche a oraşului. Hulan a privit-o pe fată, fata a privit-o la rândul ei, puternică şi neînfricată. Hulan a spus:

— De ce se holbează în halul ăsta la mine? Arată ca un animal aproape mort de foame care trage nădejde să mă mănânce şi să se salveze.

După aceea, de câte ori treceam pe lângă ea, Hulan pretindea că umbra fetei, proiectată pe perete, se subția din ce în ce mai tare. Cred că de fapt Hulan se vedea pe sine aşa cum fusese în satul din care venise. Sunt sigură de asta pentru că odată mi-a povestit despre familia ei, cum era să moară toți de foame pe când era o copilă.

— În fiecare an se revărsa râul, spusese Hulan. Uneori ieşea doar puțin din albie, dar într-un an a fost de parcă se răsturnase un ibric gigantic. Şi când toată apa aia mâloasă ne-a acoperit câmpurile, n-am mai avut ce mânca în afară de nişte turte uscate *kaoliang.* Nici măcar n-aveam destulă apă curată ca să le înmuiem la aburi. Le mâncam aşa, uscate şi tari, nu le udam decât cu saliva noastră. Mama era aceea care împărțea totul, le dădea câte-un pic băieților, apoi jumătate de-atât fetelor. Odată mi-era aşa o foame, că am furat o turtă şi am mâncat-o pe toată singură. Când a aflat mama, m-a bătut țipând: „Cât egoism! Să mănânce numai ea o turtă”. Şi trei zile nu mi-a mai dat nimic să mănânc. Am plâns atât de amarnic, mă durea aşa de rău stomacul – din cauza unei turtițe *kaoliang* în care-mi puteam rupe dinții, de tare ce era.

Crezi că Hulan şi-a adus aminte de turtițele alea tari şi a pus câțiva bănuți sau ceva mâncare în castronul micii cerşetoare, cum am făcut eu? Nu spun că o făceam tot timpul. Dar Hulan nu a făcut-o nici măcar o dată. În schimb îşi îndesa şi mai multă mâncare în propria ei gură. A adunat grăsime pe trup aşa cum un om pune deoparte aur sau depune bani la bancă, era ceva ce avea să-i fie de folos dacă lucrurile se

înrăutățeau în ultimul hal. Aşa că la asta m-am referit când am spus că Hulan şi-a schimbat atitudinea. O dată dăduse dovadă de atâta generozitate. Însă acum, când se uita la nefericirea cruntă a altora, vedea cum fusese şi ea cândva – şi cum încă mai putea să ajungă.

În vara aceea Weng Fu şi Jiaguo au plecat amândoi la Chungqing. Jiaguo spunea că se ocupau de instruirea militarilor care veniseră să apere noua capitală. Nu ştia când aveau să se întoarcă, poate în două, trei luni.

Înainte să plece, bărbatul se lăudase că avea o slujbă deosebit de importantă, să dezvolte o rețea de radiocomunicații astfel încât forțele aeriene şi armata să ştie din timp când veneau avioanele japoneze. Când spunea asta, mă gândeam: Cum de pot avea încredere în el forțele aeriene, să-i lase pe mână toate comunicațiile lor importante unui om care minte tot timpul? M-am bucurat că am scăpat de el.

Imediat după plecarea lor, Hulan a început să-şi facă griji şi să plece urechea la orice zvon.

— Am auzit că japonezii or să lanseze în curând încă un bombardament la Chungqing, poate chiar Kunming, a spus ea odată, apoi s-a apucat să-şi gătească un prânz bogat. Când a auzit tunete, a dat fuga afară şi a privit cerul, aşteptându-se să vadă cum plouă cu avioane din norii întunecați de ploaie.

— Trebuie să-ți foloseşti urechile înaintea ochilor, i-am spus. Tunetul vine întotdeauna dinspre marii munți ai Burmei, de la apus. Dacă vin bombardierele, or să apară de la miazănoapte sau răsărit.

— Cu japonezii nu se ştie niciodată, a spus ea făcând pe isteața. Ăştia nu se iau după gândirea chinezilor.

Apoi o zbughea afară şi se uita la cer de parcă acolo ar fi găsit dovada că mă înşelam.

Îmi amintesc când a făcut din nou asta. Eram în bucătărie şi îl îmbăiam pe Danru. Atunci am auzit-o țipând:

— Vin! S-a zis cu noi de-acum!

L-am luat pe Danru în brațe, cu apa prelingându-mi-se pe toată partea din față a rochiei. Apoi am alergat afară şi m-am uitat în direcția pe care mi-o arăta ea. Era un stol de păsări negre care planau sub forma unei săgeți, ca formațiunea avioanelor de luptă.

Am râs uşurată.

— Păsări, i-am spus. Nu pot să ne arunce în cap decât mizerie.

Hulan făcu pe jignita.

— De ce râzi de mine? spuse ea.

— Nu râd de tine.

— Te-am văzut cum râdeai.

— Bineînțeles că râdeam. Îmi spui că s-a zis cu mine. Dau fuga afară şi văd că n-o să mor. Văd păsări. De-asta râd.

— Arată exact ca avioanele, până şi acum. Uită-te şi tu. Oricine ar face aceeaşi greşeală.

Mie mi se părea că păsările alea arătau ca nişte păsări. Atunci am intrat la bănuieli că Hulan vedea şi mai prost ca înainte. Dădea vina pe mine pentru că o înşelase vederea. La început obişnuia să glumească pe chestia asta.

Odată şi-a lăsat andrelele jos şi câteva clipe mai târziu deja le pierduse. Când i le-am găsit, a râs şi a spus că probabil le-a înghițit vreo fantomă, apoi le-a scuipat. Dar următoarea dată când şi-a pierdut andrelele s-a încruntat şi mi-a spus:

— Sigur le-a luat fiu-tău şi le-a pus unde nu trebuie.

Mă întrebam cum e să trăieşti fără să vezi nimic clar, fără să-ți vezi propriile greşeli. Apoi mi-am zis: De ce dă vina pe fiul meu pentru că e ea atât de distrată? De ce sunt eu criticată când *ea* a confundat păsările cu bombardierele? Data următoare când am mers cu Hulan şi Danru la piață, am dus-o la un magazin unde se vindeau ochelari.

Era o prăvălie micuță în porțiunea mai nouă a pieței, zona comercială care înflorise după începerea războiului. Vânzătorul ținea câteva perechi de ochelari pe o măsuță şi altele erau îngrămădite în mai multe coşuri. Ochelarii de pe masă, ne-a spus vânzătorul, erau doar demonstrativi, pentru testarea ochilor, ca să vezi cât de tari sunt cei care ți se potrivesc cel mai bine.

Hulan îşi puse prima pereche, se uită la mine şi la Danru, apoi izbucni imediat în râs:

— O, e ca atunci când eram în nori, pe drumul acela de munte. Perechea asta mă ameţeşte rău de tot.

Danru o privea pe Hulan tăcut şi îngrijorat.

— Te întrebi unde a dispărut tanti? am spus.

Îmi zâmbi, apoi îi trase lui Hulan ochelarii de pe față.

Am râs cu toţii aşa în timp ce Hulan proba încă trei perechi de ochelari. Dar după ce-şi puse la ochi cea de-a patra pereche, tăcu deodată. Nu-l mai lăsă pe Danru să i-i scoată. Se uită în sus, apoi în jos, cu ochelarii pe nas, apoi fără ei. Se duse la uşa magazinului şi privi vânzătorii de pe cealaltă parte a străzii.

— Văd o eşarfă superbă, anunţă ea. Văd nişte fasole de care vreau să cumpăr.

Vânzătorul fu foarte mulţumit. Îi arătă lui Hulan din ce coş cu ochelari îşi putea alege acum. Unii aveau rame de culoarea aurului. Alţii păreau făcuţi din tablă ieftină. Apoi am observat că unora le lipseau braţele sau li se tocise poleiala aurie şi zăream metalul cenuşiu de sub ea.

— Ochelarii ăştia sunt vechi, i-am spus vânzătorului.

— Normal că sunt vechi, zise el. Unde mai găseşti ochelari noi zilele-astea? Tot metalul e folosit la război, nu ca să se facă aşa ceva. Se întoarse spre Hulan. Poftiţi, domnişoară, această pereche e mai bună decât restul, fabricată în Marea Britanie. Cei pe care îi purtaţi sunt mai ieftini, dar, sincer să vă spun, sunt japonezi.

Vestea nu păru să-i deranjeze pe Hulan şi Danru, care îşi făceau de lucru scoţând tot felul de ochelari din grămadă. Eu, una, nu prea priveam cu ochi buni toate coşurile alea cu ochelari pe care îi purtaseră morţii. Hulan hotărî să-şi ia o pereche cu lentile rotunde, fără rame, doar cu şaua care le unea şi braţele aurii curbate în jurul urechilor. Erau foarte demodaţi, deloc atrăgători. I-am spus că arăta ca un cărturar şi păru încântată.

Când mergeam pe stradă îşi tot scotea ochelarii, se uita la una sau alta, apoi şi-i punea la loc.

— Vezi aia? spuse.

— Un coş cu ardei roşii, am zis.

— Vezi aia? întrebă arătând spre ceva aflat mai departe, pe drum.

— Un om care vinde cărbuni.

— Şi dincolo de el?

Se purta de parcă îmi testa vederea!

— Un camion militar cu soldaţi care stau afară.

A continuat să se uite la toate lucrurile din piaţă, să se uite în două feluri, cu ochelari şi fără. Însă acum, pe când ne

apropiam, l-am văzut pe Danru uitându-se fix la soldații aceia de lângă camion. M-am întrebat ce era în stare să vadă un copilaş.

Erau foarte tineri, proaspăt recrutați, se părea, după cum le stăteau uniformele nou-nouțe. Mulți păreau mândri şi entuziaşti, examinându-şi energici încălțările noi, camionul în care urmau să călătorească, ducându-i spre locuri pe care nici nu şi le puteau imagina. Manifestau aceeaşi inocență ca şi Danru.

Un om mai în vârstă strigă nişte ordine pe un ton tăios, iar tinerii soldați se îndreptară cu toții de spate, încercând să pară serioşi. Săriră toți cât ai bate din palme în partea din spate a camionului şi rămaseră în picioare lângă balustrada de lemn, privind peste ea, în timp ce pornea motorul camionului.

Iar acum le-am văzut pe mame, bunici şi surori plângând şi făcându-le cu mâna din cealaltă parte a străzii. Purtau pânze înfăşurate în jurul capului şi fuste cu modele în culori vii, cele mai bune haine pe care le aveau. Coborâseră din creierii munților să îşi ia rămas-bun. Unii dintre proaspeții soldați zâmbeau şi făceau cu mâna, încă însuflețiți. Dar am văzut şi un soldat care părea speriat, îi tremura buza de jos pe când se chinuia să nu izbucnească în plâns ca un copil, ceea ce încă şi era de fapt. Îl priveam pe când camionul se îndepărta, întrebându-mă unde se ducea şi ce se va alege de el. Cred că şi el îşi punea aceleaşi întrebări.

— Vezi aia? întrebă din nou Hulan.

Arăta un coş cu ciuperci, preferatele mele. Aşa că nu mi-a luat mult să uit şi eu de soldați.

În dimineața aceea Hulan a devenit mare expertă în ciuperci. Acum că vedea totul limpede, descoperi cu repeziciune toate defectele*:* juliturile, părțile fleşcăite, picioruşele rupte. Însă din fericire, erau o groază de ciuperci de toate soiurile, toate proaspete. Creşteau tot anul la Kunming, sus, pe versanții crestați ai dealurilor umede şi umbroase care înconjurau oraşul. Am ales unele cu picioare lungi şi pălării mari. Nu mai ştiu cum se numeau, dar încă îmi amintesc ce gust aveau, sărate şi prăjite în ulei încins, atât de fragede şi uşoare, că puteai să le mănânci întregi, cu pălărie şi picior cu tot, fără să arunci nimic. Atunci, în piață, mi s-a făcut o poftă nebună după aşa ceva. Mă gândeam să le gătesc seara cu nişte

ardei iuți, din aceia care stau la murat în ulei mult, mult timp, până se înnegresc. Încă mai visam la ciupercile acelea prăjite picante, cu mâna întinsă după un borcan cu ardei, când sirenele şi difuzoarele se porniră să țipe. *Dang! Dang! Dang!* Atenţiune! Atenţiune! Nu se mai opreau.

Toată lumea a reacționat ca atunci când eu şi Hulan eram în Nanjing şi au căzut din cer avertismentele. L-am strâns cu putere pe Danru la piept, dar am lăsat să-mi cadă restul – ciupercile, borcanul cu ardei. Aşa făceau şi alții, îşi lăsau baltă toate bunurile. Apoi am început să ne împingem şi să țipăm, fugind în toate direcțiile, spre porțile oraşului, pentru că asta ne spuneau să facem difuzoarele: Fugiți spre cea mai apropiată poartă şi ieşiți din oraş!

— Cea mai apropiată! Cea mai apropiată! – unde e? țipau oamenii.

Hulan îşi aşează ochelarii mai bine pe nas.

— Pe aici! strigă ea, arătând spre sud.

— Pe aici e cel mai aproape! am țipat la rândul meu, arătând spre nord.

— N-avem timp să ne contrazicem.

— De-asta spun s-o luăm spre nord. Dacă ne grăbim, încă mai avem timp.

Apoi am plecat în fugă spre poarta de nord, fără să mai aştept să izbucnească vreo ceartă.

După câteva minute, am văzut că Hulan alerga alături de mine. Încă mai fugeam când au sosit avioanele japoneze, de luptă şi bombardiere, ambele tipuri. De la sol, le vedeam venind. Şi ştiam că avioanele alea, din înaltul cerului, ne vedeau alergând. Vedeau cât de speriați suntem. Hotărau ce parte a oraşului să bombardeze, pe cine să împuşte.

Vedeam cum se apropie avioanele. Şi dacă nu mi-aş fi pus la bătaie tot suflul pentru a alerga fără oprire, i-aş fi strigat lui Hulan: „Vezi, vin dinspre răsărit, exact cum ți-am spus”.

Apoi am văzut amândouă cum virează avioanele, toate o dată. Au schimbat direcția şi s-au îndepărtat, iar noi ne-am oprit din alergat. După câteva clipe am auzit o bombă explodând, apoi alta. S-a cutremurat un pic pământul. Apoi – gata. Nu am murit. Am văzut cum se înălța fum şi praf în partea de sud-est a oraşului. Danru bătea din palme.

Când s-au oprit sirenele, am luat-o la pas înapoi. În jur,

oamenii vorbeau însufleţit, felicitându-se unii pe alţii: „Ce noroc, ce noroc, ce noroc”. Nu după mult timp, eram din nou în piaţă, unde aglomeraţia era mai mare ca oricând. Pentru că acum toţi oamenii aceia care nu muriseră luaseră o hotărâre – să mai cumpere o halcă de carne sau o pereche de pantofi sau vreun alt lucru pe care nu-l mai considerau un lux, acum că viaţa se putea sfârşi la următorul semnal de alarmă al sirenelor.

Eu şi Hulan ne-am întors la vânzător să cumpărăm ciupercile mult visate. Vânzătorul ne-a spus că nu pierduse nimic. Toată marfa era încă acolo, nu se furase nimic, nu erau stricăciuni. L-am felicitat şi ne-a făcut o reducere specială. Toată lumea se simţea generoasă.

— Fiul ei e atât de deştept, spuse Hulan arătând spre Danru. Nici n-a împlinit un an şi, când s-au pornit sirenele, a ştiut că nu trebuie să plângă. Şi când au căzut bombele, a crezut că este doar tunetul. Şi-a întors capul, a aşteptat să vină şi fulgerul şi, când toată lumea a început să strige, a bătut din palme.

Eram tare mândră s-o aud pe Hulan vorbind aşa despre Danru. L-am săltat un pic deasupra capului, ca să-l aud cum râde.

— Eşti un mic pilot tare bun.

— Un copilaş tare bun! spuse Hulan.

— Atât de deştept!

— Atât de deştept!

Am pornit-o spre casă, discutând aprobator despre Danru, ce noroc pe noi că scăpaserăm cu viaţă şi ce bine ne târguiserăm la piaţă după bombardament.

În seara aceea am sărbătorit primul bombardament cu o masă bogată şi o groază de ceai foarte aromat. Tuşa Du şi servitorii au râs cu toţii din toată inima, istorisind de cel puţin zece ori unde stăteau şi ce făceau când au început sirenele. Tot repetate de zece ori, poveştile deveniseră ridicole şi am râs cu toţii până ne-au dat lacrimile.

— Eu coboram pe scări cu oala de noapte în mână, spuse servitoarea. *Dang! dang! dang!* – dup-aia *fleoşc! fleoşc! fleoşc!* Am bombardat toată podeaua cu pacostea asta puturoasă!

— Credeţi că voi aţi fost speriate? exclamă tuşa Du. Eu alergam o găină cu satârul – şi apoi, cât ai bate din palme,

găina mă alerga pe mine!

— Stăteam acolo, eu şi Weiwei, spuse şi Hulan, şi ne certam în ce direcție s-o luăm la fugă. Credeți-mă, când ai o bombă deasupra capului, picioarelor tale nu le prea arde de certuri!

După două zile s-au întors avioanele, cu bombe cu tot. Şi iar am fugit spre poartă. Iar ne-am întors acasă tefere, simțind că avuseserăm noroc, dar un altfel de noroc. Iar seara am sărbătorit, dar nu la fel de zgomotos. Am spus poveşti haioase, dar n-am mai râs cu lacrimi.

Câteva zile mai târziu, iar au căzut bombe. De data asta nu ne-a mai venit să glumim şi să râdem. Am stat de vorbă pe un ton potolit. Tuşa Du a auzit că nevasta unui cunoscut fusese foarte grav rănită. Hulan se mira de ce nu ripostează aviația militară. Spera că bărbații noştri se vor întoarce în curând din Chungqing. Am pomenit de faptul că avioanele japoneze păreau să vină de fiecare dată de la răsărit. Tuşa Du a fost de acord:

— Întotdeauna de la răsărit.

Şi aşa mergeau lucrurile. Avioanele au continuat să vină, poate de trei ori pe săptămână, întotdeauna dimineața. Nu ştiu de ce alegeau japonezii tocmai dimineața, poate n-aveau niciun motiv. Pentru ei era o slujbă ca oricare: bombardăm Kunming-ul dimineața şi Chungqing-ul după-amiază. Bombardamentele au devenit şi pentru noi o parte din viață.

Bineînțeles, încă ne mai speriam când auzeam sirenele. Însă acum învățaserăm să lăsăm uşor lucrurile pe care le aveam în mâini şi să ne amintim unde le-am pus ca să le găsim mai târziu. Tuşa Du se asigura că nu rămăsese nicio oală pe foc.

— N-are rost să scapi cu viață pentru ca apoi să te întorci la o casă în flăcări, spunea ea.

Hulan apuca o plasă plină cu alimente pe care o ținea aproape de uşă. Danru îşi înălța brațele spre mine, gata de plecare. Apoi o porneam la pas, foarte serioşi, de parc-am fi mers la o înmormântare, sperând, pe parcurs, că nu va fi a noastră când vom ajunge la destinație.

Uneori o luam spre poarta de nord, alteori, spre cea de est. Uneori treceam pe lângă case deja distruse cu o săptămână în urmă: câteva clădiri făcute una cu pământul şi casele din jur încă în picioare, doar cu acoperişurile smulse, ca nişte pălării luate de vijelie.

După ce ajungeam la poartă, săream într-un puț sau stăteam sub un copac. Sporovăiam cu aceiaşi oameni pe care îi vedeam o dată la câteva zile, dându-ne sfaturi unii celorlalți unde se găsesc cei mai buni tăiței, cele mai bune fire toarse, cel mai bun sirop de tuse.

Întotdeauna alegeam poarta care trebuia. Aşa e. În fiecare săptămână erau trei dimineți în care am fi putut să murim. Şi totuşi, niciodată în toate zilele astea nu ne-a nimerit vreo bombă, nici măcar pe-aproape n-a căzut. Începusem să cred că aveam un noroc înnăscut care mă conducea astfel încât să evit bombele. Întotdeauna alegeam străzile potrivite, poarta potrivită spre care să alergăm, locul potrivit unde să ne ascundem.

Şi, fără să bag de seamă cum, am încetat să-mi mai fac griji.

Într-o zi, după somnul de după-amiază, Hulan a spus că ar trebui să mergem la piață. Danru încă dormea, aşa că l-am lăsat cu tuşa Du. Mai întâi am mers la tarabele cu zarzavaturi, căutam *maodou* proaspete, nişte verdețuri dulci la gust şi foarte greu de găsit. Erau scumpe, dar am cumpărat oricum câteva.

Aveam noroc, bineînțeles, că îmi permiteam să cumpăr asemenea lucruri. Atâția oameni erau săraci şi nu aveau cu ce să-şi ia nici cele mai obişnuite mâncăruri. Însă, pe vreme de război, dacă erai norocos şi aveai bani, nu te gândeai să-ți economiseşti norocul. Dacă îți ofereai şansa de a gusta ceva rar sau nou, era ca şi cum ai fi spus: „Mănâncă, bea şi căsătoreşte-te”[5]. Încă mai existau lucruri de care să te bucuri, chiar dacă viața ta s-ar fi sfârşit mâine.

Aşa că banii de zestre se duceau destul de rapid. Uneori nici nu mă sinchiseam să mă tocmesc îndelung cu vânzătorii. Şi se bucurau întotdeauna să mă vadă. „Domnişoară! Domnişoară!” mă strigau de cum mă vedeau, „Ia uitați, cei mai proaspeți muguri de fasole, cele mai gustoase ouă de rață.”

Pe când ne îndreptam spre tarabele cu peşte, Hulan mi-a spus că în sfârşit primise o scrisoare de la Jiaguo. A scos-o şi mi-a arătat plicul.

Deşi Jiaguo o învățase să citească şi să scrie, Hulan nu era o elevă prea silitoare. Astfel că, până şi după patru ani de căsnicie şi lecții de citire, nu reuşea să desluşească decât

prețurile de la piață şi ideogramele care însemnau „peşte” sau „porc” sau „tăiței”, toate mâncărurile după care se dădea în vânt.

Desigur, avea grijă să-i ascundă asta lui Jiaguo. Se prefăcea că poate să citească orice! Dacă citeam un anunț din piață, mă întreba ce scrie. Mai târziu, seara, o auzeam spunându-i lui Jiaguo:

— Ei, ce-i cu problema asta cu calea ferată de care am citit azi la piață?

Aşa că probabil Jiaguo se considera mult mai bun ca profesor decât era Hulan ca elevă. Pentru că acum îi scrisese soției sale o scrisoare lungă, încredințat că era în stare s-o citească de una singură.

Dar bineînțeles că nu era. Hulan îmi înmână scrisoarea, cu scuza că ochelarii ei nu erau azi destul de puternici pentru a putea citi ideograme atât de mărunte. Aiurea! Jiaguo scrisese cu grijă, în tuşe mari, cum sunt învățați copiii la şcoală, cum o învățase şi el pe Hulan.

— „Draga mea soție”, am citit cu voce tare. „Atâta amar de timp a trecut de la intențiile mele de a-ți scrie şi acest moment în care chiar o fac. Azi m-am gândit la discuția noastră de la Lacul Verde, la vorbele dureroase pe care le-am rostit chiar înainte să plec.”

— Uaa! exclamă Hulan smulgându-mi scrisoarea din mână. Doar nu spune aşa ceva!

Izbucni în râs de parcă scrisoarea ar fi fost o glumă. Se uita peste ea, încercând să vadă dacă o ajutau cumva ochelarii să înțeleagă ceva.

— Vrei să ți-o citesc sau nu? am întrebat.

Tare mult i-a luat să mi-o dea înapoi.

Am aruncat repede o privire peste scrisoare, apoi am început să citesc din nou, de data asta mai rar:

— „Sper că ți s-au uscat demult lacrimile. Mi-e inima arsă de tristețe, deşi probabil pare o tristețe mai mică decât aceea pe care ți-am pricinuit-o ca soț bun de nimic ce-ți sunt.”

— Ajunge! Ajunge! țipă Hulan, cu o mână la gură şi cu cealaltă întinsă după scrisoare. I-am înapoiat încet scrisoarea, iar Hulan îmi întoarse spatele şi vârî apoi repede scrisoarea în geantă. Când se întoarse spre mine, avea chipul împietrit.

Câteva minute am mers în tăcere. Nu-mi venea în minte ce

aş putea să-i spun. Mă simțeam stânjenită – pentru că deja ştiam ce anume nu voia ea să ştiu. Înainte să-i înapoiez scrisoarea, citisem repede frazele următoare. Iar acum iată ce secrete aflasem: Jiaguo regreta că încă nu îşi îndeplinise legământul de soț față de soția lui. Acum jura să devină un soț adevărat, dacă mai avea zile. Până la anul, spera el, ea avea să-i nască un vlăstar.

Am fost şocată, desigur, când am aflat aşa ceva despre căsnicia lor. M-am întrebat ce înseamnă asta. Oare aveau o căsnicie ca între frate şi soră, călugăr şi măicuță? Ce altceva ar putea însemna? Cum altfel se făcea că Hulan nu avea niciun copil? Oare însemna asta că Jiaguo nu simțea niciun strop de dorință pentru ea? Oare îi rămânea credincios fantomei surorii ei? Sau era ca Wen Fu, încurcat cu altele?

În acel moment am înțeles-o mai bine. Îmi aduceam aminte când m-a mustrat că mă plângeam atâta de cât de nesățios e Wen Fu în pat. De privirile ei geloase pe care mi le arunca atunci când îl jucam pe Danru în poală. Pe loc am iertat-o şi mi-a părut rău de gândurile mele răutăcioase despre ea.

Însă o şi invidiam, căsnicia ei lipsită de sex față de a mea, lipsită de dragoste. Acum mă întrebam cum era ea de fapt – femeia aceasta care devenise o enigmă pentru mine, atâtea lucruri tăinuite.

— Nu trebuie să crezi că Jiaguo a greşit cu ceva, spunea acum Hulan pe un ton hotărât. A fost doar o ceartă măruntă despre ceva cât se poate de banal, un flecuşteț pe care nici nu mi-l mai amintesc acum.

— Bineînțeles că nu mă gândeam la una ca asta, am început. L-am considerat întotdeauna pe Jiaguo prea amabil, prea bun…

Chiar atunci sirenele s-au pornit să sune.

Hulan se încruntă.

— Cum se poate? spuse. Nu e dimineață, e ziua-n amiaza mare.

Apoi o porni în direcția casei noastre. Am strigat-o din urmă.

— Nu te pripi aşa! Ceilalți n-or să fie acasă. Deja au luat-o la goană pe uşă, se grăbesc să ajungă la una dintre porți.

Am hotărât ce era bine să facem. Hulan să se ducă la poarta de nord. Eu să o iau spre cea de est. Iar mai târziu aveam să

ne întoarcem cu toții acasă şi să ne căutăm unii pe alții de cum o pornim. Şi, cum eram o fire practică, am spus că, dacă nu va fi prea târziu, ne puteam întoarce la piață şi să cumpărăm peştele, tocmai la timp pentru masa de seară. Ne-am despărțit cu zâmbetul pe buze.

Mă grăbeam pe drumul spre poartă, luând în continuare hotărâri corecte. Am cotit pe o alee pentru că pe acolo se ajungea mai repede. Am avut grijă să mă uit după tuşa Du şi Dunru, nu se ştie niciodată. Apoi mă gândeam ce aveam de cumpărat când urma să mă întorc la piață: bineînțeles, nişte coajă de soia de gătit cu zarzavaturi.

Pe când eu puneam la cale masa de seară, avioanele deveneau tot mai zgomotoase, îmi venea din ce în ce mai greu să mă concentrez. M-am întrebat de ce nu o luaseră deja spre vreo altă zonă a oraşului. Iar când au devenit şi mai zgomotoase, m-am zăpăcit şi mai tare. Am ieşit în mijlocul străzii, uitându-mă furioasă spre avioanele de deasupra mea. Îmi spuneam: Ce proşti sunt oamenii ăştia. Sigur s-au rătăcit.

Brusc, gloanțele unei mitraliere izbiră o clădire albă din fața mea – imediat apăru un şir lung de găuri, ca ochiurile unei împletituri când smulgi dintr-odată un fir. Porțiunea de zid de sub ochiurile acelea golite se nărui în fărâme, apoi restul zidului de deasupra se prăbuşi, ca un morman de făină rămas fără sacul în care se afla. Şi în acele clipe fulgerătoare – atât de rapid s-a petrecut totul – toate gândurile mele chibzuite îmi zburară din creier. Am țipat şi praful îmi umplu pe dată gura, îmi arse ochii.

Mă sufocam şi tuşeam. Mă frecam la ochi, încercând să-mi recapăt vederea. Sirenele încă urlau. Am auzit alte rafale de armă, huruitul asurzitor al avioanelor ce se învârteau deasupra noastră. Când am reuşit în sfârşit să deschid ochii, prima imagine a fost aceea a unei femei care se afla în fața mea. În mână ținea o sărmană mătură cu coadă. Privea în sus spre cer, cu ochii cât ouăle de mari. Apoi gura i s-a căscat parcă singură, din ce în ce mai mult, îngrozitoare privelişte, de parcă suflul îi rămăsese lipit de plămâni şi se chinuia să-l dea afară.

Atunci mi-am înălțat privirea spre acelaşi cer. Două umbre întunecate în formă de peşte coborau spre pământ răsucindu-se şi devenind tot mai mari. Şi nici n-am apucat să-mi spun

„Bombe”, că m-am prăbuşit, pământul s-a cutremurat şi zgomotul mi-a năvălit în urechi, iar din toate părţile am auzit cum geamurile se făceau ţăndări.

Când mi-am venit în simţiri, zăceam cu faţa la pământ. Nu ştiam dacă mă prăvălisem sau dacă mă trântise explozia, dacă trecuse o secundă sau o zi. Apoi mi-am ridicat ochii. Lumea se schimbase. Din cer ploua cu nisip. Am crezut că visez, pentru că oamenii mergeau încet, de parcă şi ei încă visau. Sau poate că eram morţi şi aşteptam acum să o luăm spre lumea cealaltă. Însă apoi am tuşit şi am simţit praful înţepându-mi gâtlejul.

Când s-au oprit sirenele, m-am ridicat şi am început să merg. În stânga am văzut cum se înălţa fum din spatele unor acoperişuri. Poate venea de la vreun foc izbucnit una sau două străzi mai încolo. Şi înşirate pe acoperişuri şi pe drum, zăceau toate lucrurile din clădirile care săriseră în aer. Bucăţele de pături şi scaune, o roată de bicicletă, o sobă şi o oală şi zdrenţe de haine – doar că nu erau doar haine, ci o mânecă din care atârna un braţ, un pantof cu picior şi lucruri pe care nu voiam să le identific.

Am mers încet pe lângă toate acestea, incapabilă să-mi întorc privirea. Şi atunci am văzut-o pe femeia cu mătura, cea care urlase chiar înainte să cadă bomba. Stătea în capul oaselor pe jos, ridicându-şi şi lăsându-şi braţele şi jelindu-se cerului:

— Unde eşti? Ţi-am spus să nu ieşi. Acum o s-o asculţi pe mama ta?

Atunci mi-am spus în sinea mea: Danru! – unde e?

Am luat-o la goană spre casă. Am trecut în fugă pe lângă oameni care şchiopătau, copilaşi care plângeau, un om zâmbitor cu o ureche şiroind de sânge. Şi pe când mă apropiam tot mai mult de casă, am văzut că străzile erau înţesate ca de obicei de oameni fericiţi, care sporovăiau şi bârfeau ca de fiecare dată când se opreau sirenele.

Hulan deja bea ceai când am ajuns acasă, împingându-şi mai bine ochelarii pe nas şi cercetând un peşte uscat pus la muiat într-un castron mare.

— O-io! Nici juma’ de oră n-am fost plecaţi şi acuma, uite, mai bine de zece gângănii înoată în cina noastră.

— Unde sunt? am zis.

— În castronul ăsta, la un loc cu peştii.

— Ai! Danru, tuşa Du – unde sunt?

— A! A! A! Râse un pic. Încă nu s-au întors. Sau poate că au sosit chiar acum.

Uşa s-a deschis, deja făcusem un salt înainte – dar erau doar bucătăreasa şi servitoarea, amândouă râzând. M-am repezit la uşă să arunc o privire pe drum.

— Nu-ți face griji, îmi strigă Hulan. Se vor întoarce repede, destul de repede. Bea nişte ceai. Dacă îți faci griji pentru ei, n-or să se întoarcă mai repede.

— Cum să nu-mi fac griji? i-am strigat la rândul meu. Am văzut cum a căzut o bombă, gata să mă izbească. Am văzut o groază de morți şi răniți, privelişti oribile, pantofi fără picioare, picioare fără pulpe şi coapse…

— Ce tot spui? mă întrerupse Hulan. Ai văzut tu aşa ceva? Unde?

Apoi alergam amândouă pe drum. Când ne apropiam de locul unde căzuseră bombele, a început să tune. Şi chiar când am ajuns, s-a pornit ploaia. Hulan a trebuit să-şi tot şteargă ochelarii.

Străzile erau pline de lume. Poliția civilă, armata, oamenii din serviciul american – toți erau deja acolo. Camioane de pompieri şi salvări blocau drumul. Apoi am ajuns pe un deluşor acoperit de oameni cu spinările scăldate în sudoare sau ploaie, noroi sau sânge, nici nu mai puteai să le deosebeşti.

— Ce e? spuse Hulan ştergându-şi ochelarii cu un deget. Ce vezi?

Ne-am apropiat. Vedeam mulți oameni care îngenuncheau pe vârful unui munte în miniatură care trebuie să fi fost odată o clădire oarecare. Munceau cu toții din greu, săpau la repezeală – cu lopeți, cu oale de bucătărie, cu scânduri rupte.

Apoi am văzut-o pe aceeaşi femeie care urla pe stradă, cea cu mătura. S-a întors şi m-a văzut şi ea, cu o față mirată. Şi preț de-o clipă, parcă priveam în oglindă, la aceeaşi teroare care ne cuprinsese pe amândouă.

Mi-a întors spatele.

— Nu aşa! Sunteți prea brutali! le strigă celorlalți.

Însă nimeni n-o luă în seamă.

— Uşurel, uşurel, stărui femeia. Aşa.

Am văzut-o îngenunchind pe pământ. Am văzut-o apucând cu degetele ei însângerate câte o cărămidă, o scândură, o piatră. Iar după ce fiecare obiect periculos era înlăturat, îşi pleca faţa aproape de pământ, privind, cu o grijă infinită, ceea ce găsise acolo.

M-am tot întrebat ce s-a ales de femeia aceea care scormonea în muntele de murdărie, cărămidă şi os sfărâmat. Băiat sau fată, nu ştiu ce pierduse, pentru că atunci când i-au găsit în sfârşit copilul, nu am mai fost în stare să mă uit. Urla:

— Vina mea! Vina mea!

Şi nu voiam să văd pentru ce copilaş frânt în bucăţi se învinovăţea, pentru că în acel moment încă îl mai căutam pe Danru.

Dar nu i-am găsit nici pe Danru, nici pe tuşa Du în mormanul acela. Şi nu i-am găsit în niciuna dintre clădirile năruite, înşirate de-a lungul străzii. Eu şi Hulan am rămas ore în şir în acea parte a oraşului, am auzit alte mame chemându-şi copiii pierduţi, am urmărit cum se jupuia speranţa strat după strat, am auzit strigăte, apoi urlete, apoi gemete de neîncredere ce se stingeau în şoapte de regret.

De fiecare dată când speranţa altcuiva se dovedea zadarnică, făceam o promisiune, promisiune după promisiune. Le spuneam cu voce tare, câte un legământ către fiecare zeu şi zeiţă. Să fiu o mamă mai atentă cu fiul meu, Danru. Să fiu loială şi sinceră cu prietena mea, Hulan. Să fiu iertătoare şi bună cu soţul meu, Wen Fu. Să respect şi să urmez sfaturile mai vârstnicei mele rude, tuşa Du. Să-mi accept viaţa fără să mă plâng.

Şi după ce-am făcut ultima promisiune, mi-am văzut servitoarea alergând spre mine, plângând şi strigând: „În sfârşit v-am găsit", de parcă noi ne pierduserăm. O, cum am mai plâns când mi-a spus! – cu hohote grele, pe care le ţinusem în mine când mă gândisem că l-am pierdut cu adevărat. Iar acum servitoarea îmi spunea că tuşa Du şi Danru erau acasă, că sosiseră la nici două minute după ce am plecat noi. Şi toţi ne simţeam inima grea când ne gândeam că eram în stare să ne dăm de ceasul morţii tot căutându-i, când ei nici nu se pierduseră de fapt.

Aşa că Danru era în siguranţă. Iar acum ştiam că trebuie să-mi ţin promisiunile. Hulan mă auzise când le-am făcut, mai

ales când spusesem că o să-i fiu prietenă credincioasă. Şi, desigur, nici nu se punea problema să-mi retrag vreo promisiune, nici măcar una. Dacă aş fi făcut cu una mai puțin, poate că Danru ar fi murit. Poate ar fi fost găsit, însă fără un ochi sau fără un picior. Cine poate şti? Cine ştie cum de se împlinesc speranțele?

Bineînțeles, mai târziu, mult mai târziu, mi-am amintit, din fericire: am făcut acele promisiuni mult timp după ce ei ajunseseră deja acasă.

18 – La dans cu americanii

Nu mi-am călcat promisiunile. Mi-am retras una, doar una, aceea de a-i fi o soție mai bună lui Wen Fu. Dar asta e altceva decât nerespectarea cuvântului dat. E ca şi cum ai cumpăra ceva de la Macy's, pentru ca apoi să ceri banii înapoi. Am făcut asta săptămâna trecută, am cumpărat o pereche de pantofi pentru nunta lui Bao-bao la reduceri. Şi după două zile am văzut aceiaşi pantofi mai ieftini cu douăzeci la sută. Aşa că i-am dus înapoi, mi-am primit banii, apoi am cumpărat din nou pantofii, de data asta mai ieftin.

Nu i-am făcut rău nimănui când am dus pantofii ăia înapoi. Am mai cumpărat o dată aceeaşi pereche. Uite, sunt chiar aici, în cutia asta. Ca stil, sunt aproape la fel ca aceia pe care i-am purtat odată, pe vremea războiului. Erau tot cu toc, dar nu prea înalt, iar culoarea bătea spre maroniu-roşcat. Erau decupați la fel în dreptul degetelor, dar nu erau croiți prea bine.

Am purtat pantofii aceia când m-am dus prima oară la o serată dansantă americană. În pantofii aceia dansam când m-am îndrăgostit prima dată-n viață.

Asta s-a întâmplat când au venit Tigrii Zburători la Kunming.

Bineînțeles, pe atunci nu li se zicea Tigrii Zburători. Li se spunea „ge-ve-a", prescurtarea de la Grupul Voluntarilor Americani. Deşi unii le ziceau Rechinii Zburători, pentru că asta îşi desenaseră pe botul avioanelor, dinți de rechini; foarte fioroşi. Şi mai târziu cineva a crezut că dinții de rechin sunt colți de tigru. Aşa că acum ştii de unde li se trage numele, Tigrii Zburători. A fost o greşeală.

Oricum, am fost invitate la o serată dansantă americană în cinstea unei victorii. Şi în ziua în care trebuia să mergem, Hulan îmi povestea despre o învățătoare chinezoaică, una care înnebunise, îşi părăsise bărbatul şi voia acum să se culce cu forțele aeriene americane, cu toți de acolo, căsătoriți sau nu, tineri sau bătrâni, nu conta.

— Zice asta pe față, o chinezoaică! spuse Hulan. E adevărat. Toată lumea spune că s-a îmbolnăvit chiar după victoria americanilor, apoi şi-a denunțat soțul în public. Ce boală o fi şi

asta – cine ştie? Dar acum e înnebunită după sex, nu mai poate să vorbească despre altceva. Mai e şi bătrână, poate are deja treizeci de ani, şi nici măcar n-arată bine.

Hulan spuse că țăcănita de învățătoare va fi şi ea la dans, care se va ține la Clubul American. Americanii au invitat piloții chinezi la petrecerea lor, puteau veni şi nevestele sau prietenele. Normal că voiam să ne ducem! La serata asta avea să fie şi muzică – un fonograf şi discuri –, o groază de mâncare şi un punci cu whisky care avea gust de suc şi toată lumea dansa în draci când bea aşa ceva.

Îmi amintesc petrecerea asta, de Crăciun, în 1941. A avut loc la trei zile după ce avioanele japoneze veniseră din nou să bombardeze Kunming-ul. Însă de data asta voluntarii americani se aflau aici ca să-i gonească pe japonezi. Prima noastră mare victorie de atâția ani! Toată lumea ieşise într-un suflet pe străzi, strigând şi țipând, ovaționând avioanele americane de luptă, cu colții lor ascuțiți pictați pe boturi. Explodau artificii, se băteau tobele, se apăsau claxoanele de parcă era Anul Nou. Aşa că poate toți eram nebuni după americani, exact ca învățătoarea aia.

De cum am intrat în Clubul American, am auzit muzica dată tare. Era aceeaşi melodie zbânțuită pe care o învățasem de la Min, „Poşta aeriană specială” îi spuneam noi, foarte plină de viață. Wen Fu pocni din degete şi zâmbi văzând ce se întâmpla în fața lui. Lumea deja dansa, fetele țăcănind din tocurile înalte, americanii măturând podeaua cu pantofii lor mari, care scoteau sunete estompate, plăcute.

Dacă învățătoarea aceea era cumva acolo nu mi-am dat seama. Erau multe chinezoaice tinere şi nebune: studente de la universitate, profesoare, asistente şi alte femei care fugiseră din alte părți ale țării – toate dorindu-şi acum la disperare să danseze cu americani. Cine ştie cum or fi aflat de petrecere. Cine ştie de unde or fi făcut rost de rochiile lor occidentale – roz, verzi, galbene, unele îşi brodaseră floricele pe deasupra, multe erau în fuste mari şi bogate şi mai cu nimic în sus, brațele şi umerii le rămăseseră descoperiți. Dar iată-le acolo, dansând cu străinii înalți, punându-şi chipiele piloților pe părul proaspăt făcut permanent, prostindu-se în fel şi chip, Bineînțeles, Clubul American nu era de fapt un bar de noapte.

Era un depozit mare. Ziua americanii îl foloseau pe post de sală de întruniri. Podeaua fusese lustruită cu ceară de multe ori pentru petrecere, astfel că, deşi era din beton gol, lucea asemenea marmurei ude. Băncile fuseseră împinse deoparte. Şi pe mesele lungi erau nişte vedre micuțe cu lumânări aprinse, din acelea care se ard vara ca să alunge insectele; altfel de lumânări nu se găseau pe atunci.

Şi de grinzi, pe toți pereții, americanii atârnaseră decorațiuni de hârtie – copaci, bastonaşe imitând acadelele, lumânări şi alte forme în culori vii. Nu erau prea interesante, însă Jiaguo a spus că erau talismane speciale de Crăciun confecționate de misionari şi de fetele de la Crucea Roşie din Yangon şi trimise cu avionul peste cocoaşa munților birmanezi. Ştiam că o asemenea călătorie e foarte periculoasă, chiar şi în cazul proviziilor importante de război, aşa că am mai privit o dată admirativ acele talismane americane de Crăciun, cu alți ochi. Crucea Roşie trimisese chiar şi un pom de Crăciun, Wen Fu a spus că era autentic american, judecând după fotografiile dintr-o revistă pe care şi le amintea el. Mie pomul ăla mi se părea un boschet de pe la noi tăiat în formă de pom de Crăciun. Era împodobit cu felicitări, funde roşii, ghemotoace albe de vată şi ceva ce părea semințe albe, uscate, de lotus legate pe o ață, ca un colier lung. Sub pom erau sute de ciorapi roşii mari, şosete din lână bune de purtat, şi în fiecare dintre ele se afla o bucată de ciocolată sau o acadea în hârtie lucioasă, legată cu fundă. Ştiam ce era în ele doar pentru că Hulan a luat patru ciorapi, insistând de fiecare dată că americanii o îndemnau să mai ia.

Wen Fu mi-a spus că învățase să danseze în cluburile de noapte din Shanghai, cu mulți ani în urmă. Vedeam cât de nerăbdător era să-şi etaleze talentele. Şi nu mi-a luat mult să-mi dau seama: Nu ştia nimic! Nu tu ritm, nu tu tehnică, paşi. Nu dansa deloc ca Min, care îşi mişca brațele şi picioarele asemenea unor crengi într-o adiere blândă. Wen Fu mă conducea atât de brutal, mai să-mi smulgă brațele din trup, m-am gândit eu. Şi la sfârşit m-a rotit atât de stângaci, că mi s-a rupt un toc de la pantofi şi, dintr-odată, am început să dansez ca o şontoroagă, cu un picior mai lung decât celălalt. Wen Fu nu s-a sinchisit de şchiopătatul meu.

Aşezată pe scaun, am privit cum bărbatul meu se duce la

un grup de fete îmbrăcate toate în rochii frumoase. A arătat spre uniforma lui, şi o fată a început să chicotească. M-am uitat în altă parte. Dacă avea chef să flirteze, puțin îmi păsa.

Apoi i-am văzut pe Hulan şi Jiaguo dansând, îşi lipiseră umerii unul de altul, însă picioarele lui Hulan erau desfăcute larg, amândouă mişcându-se în direcția opusă celuilalt. Jiaguo o apuca bine de talia grosuță şi o smucea un pic, de parcă asta i-ar fi convins picioarele să coopereze. Părea să o mustre, dar ea râdea. În timp ce-i priveam, mă întrebam dacă lui Hulan i se împliniseră cumva în sfârşit dorințele, dacă Jiaguo devenise un soț adevărat. Apoi m-a văzut, mi-a făcut cu mâna şi s-a desprins de bărbatul ei.

— Dac-ar fi vorba să dansez ca să vă salvez vouă pielea – praful s-ar alege de noi! spuse, apoi se aşează, făcându-şi vânt cu un copăcel din hârtie. Ai văzut-o? mă întrebă.

— Pe cine? am zis.

Izbeam cu piciorul în podea, ca să-mi fixez tocul la loc în pantof, apoi am apăsat ca să intre ținta unde trebuia.

Hulan se aplecă spre mine.

— Pe profesoară, desigur, cea în rochie albastră. Şi-a smuls toate firele din sprâncene şi le-a pictat după aia.

— Unde e? am întrebat, aruncând o privire prin sală.

— Era pe lângă masa aia cu mâncare, aruncându-se în brațele unui american. Hai să ne uităm, spuse Hulan.

Dar n-am găsit nicio nebună la masă. În schimb, Hulan a dat peste mâncăruri de care-i era poftă, delicatese americane trimise tot de misionari, de departe. Pot să recunosc: şi eu ardeam de curiozitate să le gust, toate felurile astea care-au avut de străbătut o distanță atât de mare şi de primejdiosă. Aşa că le-am încercat pe toate, gusturi de trei feluri. Primul era o găluşcă moale, care se numea, de la culoare, negresă – atât de dulce, că m-a apucat durerea de dinți. Al doilea era mâncarea legată în colier şi înşirată în pom, floricele de porumb. Erau uscate şi aspre, şi mi-a lăsat gura apă tot încercând să dau peste vreo aromă. Apoi am mâncat un biscuițel cu ceva oribil pe el. Şi Hulan a luat unul, crezând că al meu o fi fost din greşeală mucegăit. Nu era nicio greşeală la mijloc. Era prima dată când mâncam brânză.

Apoi eu şi Hulan am observat amândouă ceva neobişnuit. Un chinez trecea de la o masă la alta, vorbind şi cu americanii,

şi cu chinezii şi dând mâna cu ei cum făceau occidentalii. Era aproape la fel de înalt ca americanii. Se purta într-un mod prietenos şi energic. Şi, ceea ce era şi mai ciudat, purta o uniformă ca a americanilor. Când a venit la noi, Hulan l-a întrebat nepoliticoasă:

— Hei, de unde ai făcut rost de uniforma asta americană de pe tine? – de parcă o furase!

Însă bărbatul continuă să zâmbească.

— Sunt american, răspunse în chineză. American get-beget.

Apoi zise ceva foarte repede în americana lui, ceva despre mama şi tatăl lui şi unde se născuse. Hulan râse uluită, apoi comentă că engleza lui părea autentică, exact ca a unui cowboy. Desigur, spuse toate astea în chineză.

Însă eu i-am lăsat pe omul ăsta şi pe Hulan cu gura căscată când am început să vorbesc în engleză.

— Înainte, la Shanghai, luat lecţii engleză.

Se apucă să îmi pună o groază de întrebări în engleză.

— Nu, nu, am spus, întorcându-mă la chineză. „Luat lecţii" nu înseamnă că pot să şi vorbesc. Am fost foarte neascultătoare, o elevă slabă. Măicuţele au fost nevoite să se roage mult pentru mine.

Bărbatul râse.

— Şi Dumnezeu le-a ascultat rugile? întrebă în chineză.

Am zâmbit şi am clătinat din cap.

— Ştiu totuşi destulă engleză cât să-mi fac o idee. Ochii îmi arată că eşti chinez. Dar după vorbă, urechile îmi spun că eşti străin.

Bărbatul râse din nou.

— Ei, drăcie, spuse în engleză, apoi se întoarse la dialectul mandarin pentru a-mi mulţumi.

După care – ha! – trecu pe cantoneză, apoi pe alt dialect tribal, apoi pe japoneză.

— Schimbi limbile la fel de uşor cum un fonograf îşi schimbă discurile! am zis.

— O-io! îl tachină Hulan. Poate eşti spion, deşi pentru care din părţi e greu de ştiut.

Omul scoase o carte de identitate din portofel, apoi ne lămuri că lucrează pentru Serviciul de Informaţii American şi ajută voluntarii americani şi forţele aeriene chineze în calitate de traducător.

— Nu e o treabă prea grea, spuse el cu modestie. De exemplu, unul dintre piloții voştri voia să le spună mulțumesc americanilor. Ne arătă un afiş de pe perete, din fața noastră. I-am zis să scrie cuvintele acelea.

— Ce scrie? întrebă Hulan.

— Uraa, yankeilor.

— Şi ce-nseamnă asta? am întrebat.

Atunci omul ăsta, chinez şi american deopotrivă, se uită la mine. Câteva clipe nu spuse nimic, de parcă se gândea bine cum să traducă fraza cu grijă. Până la urmă spuse:

— Înseamnă că eşti atât de uluit de fericirea ta că nu-ți poți exprima starea în cuvinte obişnuite.

Când spuse toate acestea, am simțit că dăduse glas celor mai profunde dorințe ale inimii mele, că şi eu voi fi prinsă în fericirea mea ca un peşte în năvod.

Dintr-odată mi-a trecut prin cap că stau prea aproape de el. Sala era ticsită de lume. Am încercat să mă las pe spate, spre perete, şi chiar atunci tocul de la pantoful defect mi s-a rupt din nou, iar bărbatul acesta a trebuit să mă prindă în brațe ca să nu mă prăvălesc la podea.

Ei bine, aşa l-am cunoscut pe Jimmy Louie – da, tatăl tău! Îți imaginezi una ca asta? M-am dus să caut o învățătoare nebună după americani. Şi am dat în schimb peste un american nebun după mine.

Mulți ani mai târziu, tatăl tău susținea în fața amicilor săi americani:

— I-am picat în mreje de cum am văzut-o. Winnie în schimb a picat şi-atât. Dar ceea ce contează e că am prins-o.

Era plin de farmec şi umor, mai ştii? Aşa a fost dintotdeauna, de la bun început.

Şi era adevărat ce spunea. Nu pot să pretind că l-am iubit chiar din prima clipă. Nu gândeam atât de romantic. Eram o femeie măritată, încercam să-mi feresc căsnicia de încurcături, nu le căutam cu lumânarea.

Deşi recunosc că îl priveam curioasă pe Jimmy Louie, cu nonşalanța lui în prezența americanilor. Când huidumele acelea veneau la masa cu mâncăruri, eu şi Hulan ne făceam mici, încercând să le facem loc. Dar Jimmy Louie, fără pic de ezitare, le ardea una pe spate şi le spunea pe nume – „Hei,

Smitty", „Hei, Johnny", „Hei, Hank".

Şi dacă e să fiu sinceră, ar trebui să mai mărturisesc că mi se făcea tot mai ruşine de hainele pe care mi le alesesem pentru petrecerea aia, o rochie banală maro, cu mâneci lungi. Şi mai rău, îmi scosesem ambii pantofi şi acum eram în tălpile goale. Probabil nu arătam mai acătării decât o fată de-a noastră de la țară. Ce-o să creadă un american? Şi oriunde mă uitam erau atâtea fete, toate în rochii extravagante, cu părul coafat în bucle lucioase, cu chipuri nemarcate de război sau căsnicii nefericite.

În seara aceea părea că toate fetele acelea drăguțe veneau într-un suflet la Jimmy Louie, câte cinci sau şase o dată. Bineînțeles, era foarte arătos, dar nu le încuraja pe fetele acelea cum făcea Wen Fu. Era băgat în seamă pentru ceea ce le putea oferi acelor fete: un nume cu sonoritate americană, numai bun să se prezinte cu el noilor amici yankei.

Jimmy Louie le cerceta fețele vesele de parcă le putea hotărî în câteva clipe caracterul şi numele care li se potriveau cel mai bine. Celor mai multe fete le dădea nume uşor de pronunțat: Donna, Dotty, Patty, Peggy, Sally, Susie, Maggie, Mattie, Jeannie, Judy. Dar dacă o fată era prea insistentă sau prea pretențioasă, dacă spunea că vrea un nume mai frumos decât al prietenelor sale, îi dădea un nume întortocheat, imposibil de rostit cu limba noastră de chinezoaice: Gretchen, Faith, Theodora.

— Acestea sunt cele mai frumoase nume americane, le spunea fetelor şi apoi se întorcea spre noi şi ne făcea cu ochiul.

— Dar cu voi două cum rămâne? întrebă într-un sfârşit. Şi voi ar trebui să aveți nume americane.

Ne întrebă care erau numele noastre chineze. Apoi îşi închise pe jumătate un ochi şi îşi ridică un colț al gurii, prefăcându-se că ne priveşte printr-un aparat de fotografiat imaginar, de parcă ar fi putut surprinde la perfecție ceea ce vedea într-un singur cuvânt.

Aşa a devenit Hulan Helen. Jimmy Louie a spus că Helen e un nume foarte elegant, însă mie mi s-a părut că l-a ales pentru că semăna cu Hulan. Iar eu am devenit Winnie, Jimmy Louie a zis că e un nume plin de viață şi noroc.

— Win, win, win{6}, spuse el şi scrise numele pe o bucată de hârtie.

Chiar atunci ne-au găsit soții noştri. Jimmy Louie a dat mâna cu Wen Fu şi Jiaguo în manieră americană. S-a înclinat totodată uşor, în manieră chinezească. Dacă a fost cumva dezamăgit aflând că sunt măritată, nu a arătat-o atunci – deşi nu după mult timp a găsit o cale să-mi dea de ştire ce credea despre soțul meu.

Hulan i-a arătat lui Jiaguo numele ei american nou-nouț. Îşi trecu degetul pe foaia de hârtie – de parcă deja ştia să citească în engleză!

— Hu-lan, Hu-lan, spuse, rostindu-l lent, întocmai ca pe numele chinezesc.

— Şi al tău? mă întrebă Wen Fu.

— Winnie, am răspuns.

— Nu-i rău, nu-i rău, zise Wen Fu, apoi se întoarse spre Jimmy. De vreme ce te simți atât de generos în seara asta, ce zici de un nume pentru mine şi amicul meu?

Aşa că Jimmy le-a dat şi lor nume. Lui Jiaguo i-a dat numele de Jack.

— Jack ca Jack London, spuse Jimmy. Un american faimos pentru înfruntările şi aventurile sale.

— Jock! Jock! a tot repetat Jiaguo. Îmi place foarte mult numele ăsta.

Şi fără să-l corecteze, Jimmy l-a scris pe Jiaguo cu noul nume de Jock. Aşa era Jimmy, foarte politicos, nu voia să facă pe nimeni să se simtă prost dacă nu era nevoie.

Pentru Wen Fu, Jimmy propuse numele Victor.

— Un nume norocos pentru un pilot, se potriveşte şi cu al soției, explică el.

Însă Wen Fu pretinse că numele lui ar trebui să fie şi mai special decât al meu, că ar trebui să fie şi mai neobişnuit, nu ca al tuturor celorlalți.

— Poate numele unui erou de dată recentă, spuse Jimmy.

— Şi mai important, zise Wen Fu.

— Cineva care a schimbat pentru totdeauna mersul istoriei, sugeră Jimmy.

— Exact! răspunse Wen Fu. Ăsta ar fi cel mai potrivit.

— Judas{7}, spuse Jimmy. Numele tău este Judas. Nu mai cunosc pe nimeni cu numele ăsta.

— Ju-dassa! Ju-dassa! repetă Wen Fu, probându-şi noul nume. E un nume bun, sună şi bine.

Jiaguo şi Hulan se arătară de acord. Eu îmi muşcam buzele, amintindu-mi ce mă învățaseră măicuțele la şcoală despre acest nume diabolic. Acum Jimmy Louie vedea că mă chinuiam să nu izbucnesc în râs. Zâmbi ca un băiețel, mulțumit că ştiam ce făcuse.

Scrise numele lui Wen Fu pe o bucată de hârtie, apoi spuse:

— Melodia aceasta care tocmai a început se cheamă *Serenadă în clar de lună*, le place mult americanilor. Ați avea amabilitatea de a-mi permite să dansez cu soția dumneavoastră?

Înainte ca Wen Fu să apuce să se opună cumva ideii şi înainte să apuc să protestez că nu port pantofi, m-am trezit rotindu-mă amețitor în brațele lui Jimmy Louie, departe de fața încruntată a lui Wen Fu şi în mulțimea dansatorilor fericiți. Era un dansator bun, aproape la fel de bun ca Min.

— Foarte urât din partea ta să faci ce-ai făcut cu numele ăla... l-am mustrat pe un ton jucăuş. Acum am încurcat-o cu bărbatul meu.

Jimmy Louie râse.

— Nu are simțul umorului?

— Numai când vine vorba de glumele lui pe seama altora, am răspuns.

— Bineînțeles, nu-i frumos ce-am făcut, spuse Jimmy Louie.

— E groaznic, am zis.

Apoi l-am văzut pe Jimmy Louie zâmbind şi făcându-mi cu ochiul. L-am lovit încet pe umăr. El mi-a dat capul pe spate şi a râs. Apoi am râs şi eu. Nu era dragoste, ci pericolul de a ne îndrăgosti. Apoi Jimmy Louie m-a rotit încet într-o parte şi am avut în fața ochilor o privelişte care mi-a luat graiul.

Era nebuna de învățătoare în rochia ei albastră, cu o jumătate de sprânceană întinată şi întinsă, cu ochii mai mult închişi decât deschişi. Dansa ca o somnambulă în brațele unui pilot american. Pilotul o răsuci şi o depuse în brațele altui pilot, şi amândoi râseră, pentru ca apoi să o dea altcuiva în primire. Nu mă puteam abține să nu mă uit, pentru a vedea acum în fața ochilor mei povestea asta pe care mi-o spusese Hulan, pentru a mă vedea pe mine însămi întorcându-mi privirea prin ochii rătăciți ai acelei femei. Căci iat-o chiar aici, o femeie care-şi denunțase soțul şi acum valora mai puțin decât toate cuvintele cu care-l împroşcase. Şi iată-mă şi pe mine, cu

nimic mai bună decât ea. Îl lăsasem pe un american să-mi păcălească soțul. Iar acum dansam desculță cu același american, lăsându-l să mă legene dintr-o parte în alta, cum avea el chef.

Așa că am întrerupt dansul scuzându-mă, i-am spus lui Jimmy Louie că sunt bătrână, obosită și măritată. L-am lăsat pe ringul de dans și n-am crezut c-o să-l mai văd vreodată.

Când l-am găsit într-un sfârșit pe Wen Fu, deja era prea târziu.

Când ne-am întors acasă, Wen Fu îmi arătă pe loc cât era de furios. Nu o făcea din cauza numelui pe care i-l dăduse Jimmy Louie; n-a aflat decât mulți ani mai târziu ce însemna Judas. În seara aceea era mânios pentru că dansasem cu un american. Un alt pilot îi spusese în glumă că poate voluntarii yankei cuceriseră și femeile, nu numai pe japonezi.

Așa că furia lui nu m-a surprins deloc. Eram pregătită. În camera noastră de la etaj începu să înjure și mă făcu în toate felurile, aceleași cuvinte pe care mi le tot aruncase de când ne căsătoriserăm: „Târfă! Diavol împielițat! Trădătoareo!". Damfuri de whiskey i se revărsau din gură. Nu am protestat. Dar nici nu m-am arătat înfricoșată. M-am lăsat scăldată în insultele astea, care mi s-au scurs de pe trup.

Dintr-odată mă apucă de păr și mă aruncă la podea.

— Vrei să fii târfă! strigă el. O să te las să fii târfă.

Se duse la masă și scoase ceva din sertar. Azvârli pe jos o foaie de hârtie, apoi un condei și o sticluță de cerneală.

— Acum divorțez de tine, spuse. Scrie asta. „Soțul meu divorțează de mine."

Când mi-am ridicat privirea, am văzut că avea un pistol în mână, îndreptat spre capul meu, și rânjea ca un nebun.

— N-are niciun rost! Căsnicia noastră e terminată, spuse. Dacă nu scrii, te omor!

Chiar mă credea proasta proastelor? Credea că mă tem. Nici vorbă. Credea că mă sileşte să divorțez. Nici nu era nevoie să mă silească. De fapt, simțeam că mi se oferise un noroc nebunesc. Scriam în grabă. Bineînțeles că scriam. Sângele îmi fierbea în vene, mintea îmi lucra repede, simțeam că în curând voi fi liberă. Am scris repede ambele nume. Am scris data. M-am semnat. Am lăsat trei locuri libere ca să se semneze și el,

împreună cu doi martori. Am verificat totul de două ori, apoi i-am întins hârtia, încercând să nu-mi exteriorizez furia şi fericirea.

— Semnezi aici, am zis şi i-am făcut semn spre partea de jos a foii.

O citi, apoi mă privi cu atâta ură în ochi. Semnă hârtia, aproape sfâşiind-o sub apăsarea condeiului. Azvârli totul la podea. Am luat de pe jos hârtia aceea, atât de prețioasă pentru mine acum.

— Vezi, eşti divorțată, spuse el pe un ton ciudat. Nu mai valorezi nimic. N-ai soț. N-ai casă. N-ai fiu.

Am ridicat înspăimântată privirea. Nu mă gândisem cum va rămâne cu Danru. Ce nesăbuită eram! Să cred că trupul îmi aparținea, ceva pe care îl puteam apăra sau pierde doar în numele meu. N-aş fi putut niciodată să-l părăsesc. N-aş fi putut să fac ce-mi făcuse mie mama.

Wen Fu flutură pistolul spre mine.

— Acum roagă-mă în genunchi să nu divorțez de tine, spuse. Roagă-mă să rup hârtia aia de divorț din mâna ta.

Îşi apropie pistolul de capul meu. Gura i se schimonosise sălbatic, ca a unui nebun, însă ochii îi erau limpezi.

— Fă-o! strigă. În genunchi! Roagă-mă!

Chiar atunci am ştiut că voia să mă vadă suferind. Îşi va stoarce mintea în fel şi chip până când nu voi mai avea forța să mi-o feresc pe a mea. Şi nu va fi mulțumit până nu va dovedi iar şi iar că mă cucerise total.

Mintea mi-a cedat. Voința de a lupta se risipise. Vocea mea a scos un țipăt ascuțit pentru mine însămi. Apoi, cu fața la podea, l-am implorat.

— Mai tare! porunci. Spune cât de rău îți pare că eşti o târfă atât de netrebnică.

Am rostit acele cuvinte.

— Înclină-te şi spune că promiți să fii o soție ascultătoare.

M-am înclinat şi am rostit acele cuvinte. Râse încântat.

— Spune că nu poți să trăieşti dacă nu mai sunt soțul tău.

Am rostit acele cuvinte odioase. Wen Fu râse cu şi mai multă poftă.

— Îmi place, îmi place foarte mult.

Apoi tăcu. Se apropie de mine şi îmi luă hârtia de divorț din mână. Credeam că s-au sfârşit chinurile. Aşteptă să-mi ridic

privirea. Pe chip i se citea tristețea. Clătina din cap, uitându-se când la mine, când la hârtie.

— E prea târziu, spuse. Nu-ți voi da înapoi căsnicia. Tot divorțată eşti. Apoi îmi azvârli hârtia în cap. Ridică-te! strigă. Treci în pat.

— Omoară-mă dacă vrei, l-am implorat.

— Bineînțeles c-o să te omor, spuse. Pe tine şi pe oricine din casa asta dacă nu vă supuneți. Treci în pat.

În noaptea aceea m-a violat, cu pistolul la tâmplă, mi-a zis că-mi pierdusem privilegiile de soție şi nu mai aveam decât îndatoriri de târfă. M-a pus să fac tot felul de lucruri îngrozitoare, unul după altul. M-a pus să-i şoptesc mulțumiri la ureche. M-a pus să-l implor să mă pedepsească şi mai mult. Am făcut toate astea până n-am mai ştiut de mine, râzând şi plângând, fără să-mi mai simt deloc trupul.

A doua zi dimineață, după ce Wen Fu a plecat la serviciu, am ridicat de pe podea actul de divorț. Mi-am găsit geamantanul. Acum mă grăbeam. Mi-am pus în el doar câteva lucruri. Am luat toți banii pe care i-am găsit, în jur de două sute de dolari chinezeşti. M-am dus să-l aduc pe Danru. Hulan şi tuşa Du m-au văzut când coboram scările. Mi-am dat seama după fețele lor că ne-au auzit când ne certam noaptea trecută.

— Tuturor soților le sare repede țandăra, spuse Hulan încercând să mă facă să fiu rezonabilă. Situația ta nu se deosebeşte cu nimic de altele.

Le-am arătat actul de divorț.

— Ce-i asta? întrebă Hulan.

— Divorțul meu. Noaptea trecută soțul meu a divorțat de mine. Aşa că, vedeți, acum trebuie să plec.

— Ai! țipă tuşa Du. Dezastru! Dezastru!

— Ce martori ați avut? întrebă Hulan, uitându-se pe hârtie. Îşi puse ochelarii mai bine la ochi. Nu văd niciun sigiliu.

— N-au fost martori, am spus. Azi-noapte n-am avut timp să chemăm martori.

Hulan bătu din palme de bucurie.

— Atunci nu-i niciun divorț. N-are cum să te silească să pleci. Acuma stai jos, mănâncă-ți micul dejun. Liniştește-te, nu mai ai de ce să-ți faci griji. E doar o neînțelegere. Diseară o să-i pară rău, o să vină cu fața scăldată în lacrimi de căință, o

să vezi.

— Nu înțelegi nimic! am țipat. *Eu* vreau să divorțez. De ce să-mi doresc să rămân căsătorită? Am început să tremur din tot corpul. Nu-i vorba doar că-i sare una-două țandăra. E un monstru. E mult mai rău decât vă puteți închipui voi.

Şi atunci mi-a venit o idee.

— Uite, voi două puteți să-mi fiți martore, am spus repede. Unde vă sunt sigiliile? Dacă faceți asta, vă rămân datoare pe vecie.

— Cum să fac aşa ceva? spuse Hulan şi se feri făcându-se mică.

— Are dreptate, *xiao ning*, zise tuşa Du. Cum să-i ceri unei prietene să fie martoră la tragedia ta? Mai judecă un pic. Gândeşte-te la băiețelul tău.

— Bineînțeles că mă gândesc la băiatul meu. Tocmai de-asta plec. Divorț, nedivorț, noi ne ducem.

Tuşa Du începu să se văicărească.

— Ai-ia! Ai-ia! Unde să vă duceți? Unde să stați? Pune-ți capul la contribuție, *xiao ning,* gândeşte-te. Şoseaua birmaneză, calea ferată – amândouă sunt iar blocate. Pericole peste tot, unul mai rău decât altul – tâlhari, țânțari, japonezi.

— Mai bine am de-a face cu astfel de pericole decât cu bărbatul meu, am zis.

— N-are niciun rost! spuse tuşa Du ridicându-şi mâinile. Nu putem s-o înduplecăm. Îi bate un vânt năprasnic, plin de furie prin cap şi nu mai aude pe nimeni. O să plece orice-ar fi.

Şi atunci Hulan spuse pe un ton liniştit:

— Atunci trebuie s-o ajutăm. Altceva n-avem ce face. Apoi se întoarse spre mine. Nu îți voi fi martoră la divorț. Jiaguo, sunt sigură, ar fi împotrivă. Dar te pot ajuta să fugi, dacă ținem amândouă totul secret.

M-am năpustit să o îmbrățişez pe Hulan, cum îşi îmbrățişează un copil mama. I-am mulțumit printre lacrimi, iar asta a umplut-o de stânjeneală.

— N-avem timp de asta, zise. Trebuie să ne gândim ce să faci, unde să te duci.

Se duse la coşul ei cu ațe de împletit şi îşi vârî mâna înăuntru. Scoase nişte bani şi mi-i puse în geantă. Tuşa Du oftă, apoi merse în bucătărie, găsi nişte peşte uscat, ciuperci, tăiței şi ceai şi le împachetă pe fiecare în parte în hârtie curată.

În dimineața aceea m-au ajutat să-mi găsesc o cameră de închiriat într-o casă de pe celălalt mal al lacului, aproape de piață. Era o încăpere sărăcăcioasă într-o casă din stuf şi chirpici, nici că mai fusesem într-un loc mai amărât. Dar nu m-am plâns, nici măcar un cuvințel n-am scos, atâta mă bucuram că sunt acolo.

Hulan a zis că voi fi în siguranță. A zis că se va întoarce după ce îmi va aranja să plec în vreun camion.

După-masă, eu şi Danru ne-am jucat pe podea. Am scos cu beţişoarele ploşniţe din saltea. Danru le fugărea şi le strivea cu fundul unui castronaş. Am tot făcut asta până n-a mai rămas nicio ploşniță, până când am schimbat lumea noastră din murdară în curată. Şi când am terminat, l-am felicitat pentru victorie. Am luat o gustare; apoi am adormit împreună, cu sufletul lui micuț lipit de mine, la adăpost.

Ne-am trezit la auzul vocii tunătoare a lui Wen Fu.

— Unde e?

Părea un taur gata, gata să facă praf o poartă. M-am ridicat în capul oaselor şi m-am împins spre umbrele din colț.

— Taci, să nu scoți un sunet acum, i-am şoptit lui Danru.

Şi cât de cuminte a fost. A înțeles. Avea încredere în mine. N-a țipat, n-a scos nici măcar un scâncet. M-a strâns în brațe şi a tăcut.

— Unde e? l-am auzit din nou strigând.

Danru şi-a lipit şi mai tare fața de mine.

Apoi am auzit vocea pierită a lui Hulan.

— Dar ai promis să fii blând.

Aşa că vezi tu, Hulan l-a ajutat pe Wen Fu să mă găsească. Bineînțeles, mai târziu i-a părut tare rău. A văzut că promisiunea lui nu însemna nimic. Nu era blând. Nu mai trebuie să-ți spun ce s-a întâmplat.

Atâta amar de timp, şi totuşi furia nu poate niciodată să iasă din mine până la ultimul strop. Mi se simte în voce. Când vorbesc acum despre el, tot furioasă sunt. Şi dacă îți închipui că asta a fost cea mai rea parte a vieții mele, te înşeli. Ce era mai rău de-abia urma după asta, apoi după aia şi după aia. Ce era mai rău însemna să nu ştiu niciodată când se vor sfârşi toate astea.

La o lună de la întâmplarea asta, mi-am dat seama că am

rămas însărcinată. M-am dus la medic şi copilul a ieşit înainte de a se putea naşte. După două luni, la fel. După alte două luni, la fel. Nu aveam anticoncepționale pe-atunci. Fie că rămâneam însărcinată, fie că nu, lui Wen Fu îi era totuna.

Poate acum crezi că am ucis o mulțime de copilaşi şi mi-a fost şi mie totuna. Nu însemna că voiam să-i omor pe copilaşii aceia. Răutatea aia de om se folosea de corpul meu. Îl folosea cum voia noapte de noapte, de parcă eram – ce? – o maşină!

Azi îți înveți fetele să-i zică unui străin: „Corpul meu e corpul meu. Nu mă atinge". Şi un copil poate să zică asta. Eu eram femeie în toată firea şi nu puteam să o zic. Nu puteam decât să opresc copilaşii aceia să se nască.

În sinea mea am țipat: E un păcat – să-i oferi unui copil o viață atât de grea! Sărmanul Danru. El avea încredere în mine. Aşa că i-am lăsat să moară pe ceilalți copilaşi. În sufletul meu, era un gest de bunătate.

Priveşte-mi fața acum. Pe atunci eram tânără. Nu-mi mai rămăsese nicio speranță, nimic în care să mă încred, niciun strop de inocență. De multe, multe ori am fost cât pe-aci să-mi pun capăt zilelor şi m-am urât atâta pentru că până la urmă nu eram în stare.

Aşa că te întreb: Ce vezi? Ce mai e de văzut acolo? De ce îmi doream atât de mult să trăiesc?

19 – Slabă şi puternică

Ți-am povestit despre cum era la început când m-am măritat ca să înțelegi de ce am devenit slabă şi puternică totodată. Poate, după mintea ta americană, nu se poate să fii amândouă, ar fi o contradicție. Dar, ținând cont de viața mea, am fost silită să fiu amândouă o dată, numai aşa puteam supraviețui.

Era cam aşa: Cât a mai durat războiul, am dus o viață lipsită de orice speranță. Dar fără speranțe nu mai puteam nici să disper. Nu mă mai împotriveam căsniciei mele. Dar nici n-o acceptam. Aşa era viața mea, totul era întotdeauna undeva la mijloc – fără speranță, dar şi fără disperare; fără opunere, dar şi fără acceptare. Cum vezi, slabă şi puternică.

Nu-ți cer să mă admiri. Nu-i vorba aici de armonia cu natura, nici pe departe. Spun toate astea ca să ştii ce-i aia să ajungi ca o găină captivă, fără minte, fără să visezi niciodată la libertate, dar şi fără să-ți faci griji când o să-ți taie gâtul.

Dar desigur, până şi cea mai proastă găină îşi va lua zborul când uşa spre libertate i se va deschide. Iar acum am să-ți povestesc cum s-a întâmplat până la urmă asta.

A trebuit să aştept până în toiul verii lui 1945. Încă îmi mai amintesc ziua aceea, ce am mâncat, ce a spus tuşa Du, ce purta Hulan. Mă întreb oare de ce e aşa, să-ți aminteşti în detaliu momentul dinainte ca totul să se schimbe. Oricum ar fi, eram cu toții înghesuiți în jurul măsuței noastre pătrate – Hulan şi Jiaguo, Wen Fu şi tuşa Du, şi Danru, care stătea pe un scăunel lângă mine. Ne luam gustarea de dimineață – una foarte obişnuită – un terci din orez mărunt, câte o murătură care arăta ca un melcişor, nişte căpățâni de salată rece – resturi de la cina din seara trecută –, nişte soia puturoasă şi fasole roşie fiartă, dulce, din aceea cu boabe mărunte ca dințişorii de copilaş. Era o masă atât de obişnuită, că nici nu ne-am mai răcit gura să criticăm sau să lăudăm felurile de mâncare, cum făceam întotdeauna când aveam parte de o

masă interesantă, ce era bine gătit şi ce nu.

Bineînțeles, acum că stau să mă gândesc, aş ridica în slăvi mâncarea aia – toate acele gusturi pe care nu le mai poți încerca în America, ce păcat. Căpățâna de salată, de exemplu, era deasă ca napul, crocantă dar dulce, se gătea uşor. Iar soia o puteam cumpăra de la un om care-şi împingea căruciorul pe lângă casa noastră în fiecare dimineață, strigând: *Chou doufu! Chou doufu!* Pe dinafară era prăjită, iar când o rupeai, înăuntru găseai un miez cremos şi moale care mirosea atât de bine şi de greu, că-ți trezea nasul la viață.

Însă, cum spuneam, pe atunci toate gusturile alea erau doar mâncăruri de fiecare zi, cum sunt fulgii de cereale pe care îi cumperi de la magazin. Oricum, pentru că era vară – august, după calendarul vostru –, nu prea ne ardea să ne îmbuibăm cu mâncare.

Îmi mai amintesc ceva de la masa aceea. Hulan mânca fasolea boabă cu boabă, foarte încet, cam aşa. Apuca una din farfurie, apoi o flutura prin aer de parcă ar fi fost o muscă, apropiind-o cu o mişcare în zigzag de gură. Pe atunci se îngrăşase destul de tare, iar rochia pe care o purta, croită din materialul de culoarea piersicii pe care i-l dăruisem, îi era strâmtă la piept.

— Când eram eu mică, zise ea, eram singura din sat care putea să apuce cu bețişoarele o sută de boabe din astea pe rând fără să-mi scape niciuna.

Şi lăsă să-i cadă încă o boabă în gură.

Bineînțeles, eu ştiam despre ce vorbeşte, era obiceiul acela stupid şi învechit de a arăta în fața viitoarelor soacre ce maniere delicate şi elegante ai. Trebuia să apuci cu cele mai alunecoase bețişoare pe care le aveai cele mai mărunte bucățele de mâncare – fără să faci o mizerie de nedescris.

— În satul tău, am tachinat-o, femeile n-aveau altă treabă decât să numere câte boabe de fasole bagă în gură?

— Nu mă crezi? făcu ea.

Mai apucă o boabă şi o înghiți.

— Eu nu zic că nu te cred, am spus. Ci doar că poate n-aveai timp să numeri câte mâncai de fapt. Poate erau doar cincizeci…

— Îți zic că erau o sută!

Mai mâncă o boabă, apoi încă una şi încă una, de parcă aşa

dovedea că avea dreptate.

Tuşa Du ne certă pe amândouă.

— Ce subiect tâmpit aţi mai găsit să vă certaţi acum? Poate erau două sute. În orice caz, de ce să măsori valoarea unei fete după câte boabe de fasole poate ţine între beţişoare?

În acel moment am auzit cu toţii un ciocănit rapid la uşă. Şi nici n-am apucat să lăsăm jos beţişoarele, că s-a auzit iar ciocănitul, de data asta mai puternic şi mai rapid. În casă dădu buzna un bărbat, un pilot din eşalonul trei. Zâmbea cu gura până la urechi, strigând:

— S-a terminat! S-a terminat!

Până şi aşa, nici prin cap nu ne trecea – pentru că de atâtea ori ni se zisese să nu ne aşteptăm la o asemenea veste cel puţin un an –, nu ne credeam urechilor când ne-a spus cum China câştigase războiul şi îi dăduse afară pe imperialiştii de japonezi pentru totdeauna!

Toată lumea plângea de bucurie – Hulan, tuşa Du, bucătăreasa, până şi bărbaţii noştri. Să fi văzut lacrimile de fericire, să fi auzit strigătele. Nu puteam nici să stăm locului jos, dar nici în picioare. Băteam în podea, săream de colo-colo. Hulan şi-a ridicat însufleţită mâinile să le mulţumească zeilor din ceruri şi, bineînţeles, atunci şi-a rupt rochia la ambele subsuori, deşi nici nu şi-a dat seama atunci. Peste câteva minute a mai intrat un pilot în casă, şi după el, un altul, apoi încă unul. De câte ori mai venea cineva în fugă pe uşă, îl puneam pe primul pilot să repete cum aflase vestea – cine i-a spus, cum nu i-a venit să creadă că era adevărat, cum a ajuns până la urmă să creadă că era adevărat.

Aşa că, vezi tu, toată lumea vorbea în acelaşi timp – numai eu nu. Şi eu râdeam şi plângeam, prefăcându-mă că ascultam toată vorbăria asta plăcută. Dar de fapt inima îmi bătea repede, mintea îmi ameţise, picioarele erau gata s-o ia din loc. Pentru că îmi aminteam cum era să visezi din nou. Îmi spuneam: Acum pot să aleg. Mă pot întoarce la Shanghai. Aş putea să-i scriu imediat tatei. M-aş putea ruga de unchiul meu sau de Mătuşa Bătrână sau de Aluniţa. Cineva tot m-ar ajuta, puneam mâna-n foc. Şi nu după mult timp aş putea să-mi las căsnicia în urmă şi să încep o viaţă nouă.

Până după-masă, totul era hotărât. Plecam fără întârziere din Kunming, chiar în dimineaţa următoare. Nu mai stăteam

nici măcar o zi în plus ca să vedem dacă nu putem vinde mobila. Mai bine lăsam totul baltă! Vezi ce porniți eram? Şapte ani rămăseserăm înțepeniți în Kunming. Opt ani fusesem înțepenită în căsnicia mea.

Aşa că în ziua aceea am început să împachetăm, să ne facem ordine în ce aveam, ce rămânea, ce luam cu noi, cât ai zice: „Asta, nu aia". Danru împlinise deja cinci ani. Vai, cât a plâns când i-am zis că nu putem să luăm cu noi pătuțul din împletitură de cânepă cu care crescuse.

— Termină cu plânsul! a strigat Wen Fu.

Iar Danru, temându-se atât de tare de tatăl lui, a tăcut imediat. Dar Wen Fu era în toane foarte bune. De data asta nu l-a mai certat pe Danru. A spus:

— O să-ți cumpăr un pat mai bun la Shanghai, nu doar pat, ci şi o maşinuță din lemn. Acuma zâmbeşte.

Iar Danru şi-a întins cât a putut buzele. Bietul de el!

În dimineața următoare am plecat din Kunming. De data asta n-a mai trebuit să stăm în remorca unui camion. Ne-am urcat într-un autobuz, cu Hulan şi Jiaguo, laolaltă cu alți piloți. La vremea aia mai rămăseseră puțini piloți în Kunming, aşa că autobuzul nu era prea aglomerat. Eu şi Wen Fu am stat singuri pe o banchetă. Eu am stat la geam cu Danru în poală. Şi de data asta luaserăm multe geamantane şi cutii, nu doar un singur cufăr, cât ne lăsaseră să aducem când am sosit prima oară. Aveam chiar şi plăpumi căptuşite pe dos cu pânză impermeabilă, în caz că trebuia să petrecem vreo noapte undeva unde nu erau aşternuturi de pat.

În timp ce autobuzul înainta pe şosea, toată lumea în afară de mine a mai aruncat o ultimă privire spre casa noastră. De ce mi-aş fi dorit să văd locul unde îmi pierdusem speranța? Aveam douăzeci şi şapte de ani şi deja voiam să uit tot ce mi se întâmplase în viață. Nu priveam decât înainte.

Am văzut că străzile erau foarte aglomerate, pline de autobuze şi camioane şi oameni care îşi cărau poverile atârnate de bețe. Apoi am ajuns la marginea oraşului, dincolo de zid, am traversat sătucuri, după care am început să urcăm munții. Inima îmi bătea cu putere, plină de o înfiorare năvalnică. Aşa m-am simțit şi atunci când credeam că o să ne ajungă japonezii din urmă. Doar că de data asta mă temeam că dacă nu plecam destul de repede, cineva o să se trezească

zicând: „E o greşeală. Războiul nu s-a terminat. Trebuie să ne întoarcem”.

Şi apoi unul dintre piloți chiar a strigat: „Opreşte!” şi a alergat pe interval pentru a-i da instrucțiuni şoferului, arătând spre marginea şoselei. Aproape imediat, autobuzul a scos un geamăt adânc şi s-a oprit. Mi-am muşcat mâna ca să nu țip în gura mare. Trei piloți s-au năpustit pe uşă afară. Am crezut că eram atacați. M-am ridicat şi m-am uitat pe geam. Şi am râs cu poftă când am văzut ce făceau de fapt – fotografii cu un aparat!

Unul dintre ei luase o postură destul de ridicolă, arătând cu mândrie cerul – de parcă cerul de aici ar fi avut ceva deosebit față de acela de oriunde altundeva. Îmi venea să râd. Şi atunci m-am uitat şi eu la cer. Şi țin minte că m-am simțit tare ciudat, ca atunci când te trezeşti dintr-un vis într-o stare de confuzie. Era ca şi când n-aş mai fi văzut Kunming-ul. Pentru că n-am văzut doar un cer obişnuit, nişte nori obişnuiți. Culoarea cerului îți lua ochii, un albastru atât de strălucitor, ca safirul. Iar norii – trei dintre ei, chiar unul după altul – se conturau de minune, ca nişte perne gigantice pentru zeii din ceruri. Apoi am văzut o pasăre, o pasăre mare, cu aripile colorate pe dos ca un curcubeu. Am văzut dealuri verzi împădurite, cu şolduri unduitoare, atingând parcă în treacăt pământul. Şi, întinzându-se în lanuri întregi, erau flori, de atâtea feluri, izbucnind sălbatice din pământ. Şi dincolo de toate acestea, vedeam vechiul oraş, străzile liniştite şi răsucite, zidurile albe, care păreau acum, de la distanță, curate şi strălucitoare.

Am văzut toate astea pentru prima oară şi nu m-am bucurat. Eram plină de amărăciune că nu mai simțisem niciodată o asemenea frumusețe până acum, când era prea târziu.

În drum spre Wuchang am văzut ce făcuse războiul. În aproape fiecare sat, din câte se părea, erau şiruri de case fără etaj, din lut, frânte la mijloc sau cu acoperişurile smulse sau cu pereții năruiți pe o latură. Unele case fuseseră deja reparate, pereții, peticiți pe ici, pe colo cu vreo tăblie ruptă de masă sau cu umplutură de paie dintr-o saltea sau cu o portieră rablagită de maşină. La un moment dat am privit în

jos, în gura unei văi înverzite. În iarba înaltă, risipite din loc în loc, erau grămezi negre, vreo zece sau chiar mai multe. De la depărtare păreau cărbuni mărunțiți şi aruncați la nimereală. Nu mi-am dat seama decât după ce aproape trecuserăm că aici fusese cândva un sat, iar grămezile alea negre fuseseră căsuțe arse din temelii cu ani în urmă, şi nu mai rămăsese nimeni care să le reconstruiască.

Dar mai ales am văzut chipuri sărmane şi flămânde, atât de multe chipuri pe marginea drumului, tinere şi bătrâne, toate cu aceeaşi expresie uscată de prea multă jale. Scormoneau cu bețe prin dărâmături, vârând tot felul de resturi în pungi subțiri. Iar când le ajungea la ureche zgomotul autobuzului nostru, lăsau pungile baltă şi îşi uneau palmele în blide umile de cerşetor. „Micuță domnişoară, uită-te la noi, cât suntem de nenorociți! Ai milă de noi!", se jeleau vocile, apoi piereau pe măsură ce autobuzul îşi urma drumul, împingând toată nefericirea aceea spre marginea drumului. Simțeam o durere în stomac când îi vedeam.

Şi noi, cei din autobuz, aveam grijile noastre. Auziserăm că mulți oameni sărmani se făcuseră tâlhari, iar acum rătăceau în voie prin China, mai ales în regiunile de munte. Iar atunci când a trebuit să traversăm lacul Dongting pe un vapor, am fost avertizați că pirații puseseră deja stăpânire pe multe vase şi ar fi în stare să ne taie gâturile fără să stea pe gânduri. Guomindang-ul tot spunea că erau crime de-ale comuniştilor. Iar tuşa Du ne-a spus în taină că nu era adevărat, îi scrisese fiica ei şi îi spusese că lumea dădea vina pe comuniști pentru toate relele din China. Aşa că, vezi tu, conflictele nu s-au oprit odată cu sfârşitul războiului.

Doar când am ajuns cu bine în Wuchang, unde urma să stăm la un hotel o noapte, eu şi Hulan ne-am dat seama că nu aveam să ne mai vedem. De aici ea şi tuşa Du plecau în nord, la Harbin, unde Jiaguo era trimis să se asigure că trupele şi oficialitățile japoneze se predau Guomindang-ului, nu comuniştilor. Iar eu, Wen Fu şi Danru o luam spre est cu trenul, la Nanjing, de unde urma să luăm un vapor spre Shanghai.

E adevărat că între mine şi Hulan fuseseră multe certuri şi neînțelegeri în toți acei opt ani. Dar acum ne întristam că trebuia să ne despărțim. În acea ultimă noapte la hotel am stat

de vorbă ore în şir, până n-am mai putut să ne ținem ochii deschişi. A doua zi dimineață ne-am mâncat încet micul dejun, cu aceleaşi feluri simple de mâncare pe care ți le-am descris: acelaşi terci de orez, boabele mărunte de fasole. Şi după ce am mâncat, am făcut schimb de adrese. Am scris-o pe a tatei şi pe a unchiului de pe insulă. Ea a copiat adresa din Harbin pe care i-o scrisese Jiaguo. Apoi ne-am dus amândouă în camerele noastre ca să căutăm în cufere şi să-i dăm celeilalte un cadou de despărțire.

Hulan mi-a întins două perechi bune de andrele, una pentru ochiuri mari, cealaltă pentru ochiuri mici. I-am dat cel mai bun pulover al meu, unul albastru cu un model ingenios pe care-l împletisem cu mâinile mele. Şi amândouă am râs gândindu-ne că ne dăruiserăm una alteia acelaşi gând, una, instrumentele de împletit, cealaltă, rezultatul aceloraşi instrumente. Jiaguo i-a dat lui Wen Fu un stilou. Wen Fu i-a dat o sticlă de whiskey american.

Atunci am văzut-o pe tuşa Du jucându-se cu Danru. Se purtase ca o bunică adevărată cu fiul meu. M-am dus iar la cufărul meu, încercând să-i găsesc şi ei ceva special. Şi mi-am amintit cât de mult admirase sticluța albastră de parfum cu care îl lăsam uneori pe Danru să se joace. Am ridicat încă o dată sticluța în lumină, după care m-am dus înapoi şi i-am dat-o. Tuşa Du a protestat foarte zgomotos, spunând:

— De ce mi-aş dori aşa ceva?

Aşa că i-am îndesat-o în mână şi a început să plângă, spunându-mi cât de stânjenită se simțea să o primească.

— Eu nu am să-ți dau nimic în schimb, îmi spuse.

Aşa că i-am zis:

— Ce-ți dau eu e tot un nimic, o culoare la care să te uiți şi să-ți aminteşti de o femeie fără minte şi de fiul ei.

Înainte de plecare eu şi Hulan ne-am luat de mână. Voiam să-mi cer iertare pentru toate certurile noastre, dar nu ştiam cum. Aşa că am spus:

— Cred că au fost o sută de boabe de fasole roşie în cap.

Şi imediat s-a prins că vorbeam despre ultima noastră discuție în contradictoriu, chiar de dinainte să plecăm din Kunming.

Hulan clătină din cap, plângând şi râzând.

— Nu, probabil că aveai dreptate, doar cincizeci erau, nu

mai mult.

— O sută, am insistat.

— Cincizeci, poate chiar mai puține, spuse hotărâtă. Apoi adăugă, dar pe un ton timid: Familia noastră era atât de săracă pe-atunci. Trebuia să socotesc grămăjoara aceea de fasole în fiecare dimineață, împărțind-o între mine şi sora mea, una ei, una mie, una ei, una mie. Aşa că, vezi tu, poate că doar mi-am dorit să fi fost o sută.

Când am ajuns în portul Shanghai-ului, nu ne-am dus imediat la părinții lui Wen Fu. Aşa s-ar fi cuvenit. Însă când japonezii au ocupat prima oară Shanghai-ul, părinții săi se mutaseră mai departe de coastă, iar acum ne lua încă o zi cu trenul ca să ajungem la ei. Aşa că Wen Fu a insistat să mergem mai întâi la tata acasă. Cred că îşi mai făcea şi vise că am putea locui în casa aceea elegantă. Şi îşi pusese în cap că putea să-şi dezvolte o afacere mult mai profitabilă în Shanghai decât pe insulă sau în sătucurile din interior. Ce fel de afacere, nu a spus, şi nici eu n-am întrebat.

— Bineînțeles, tatăl tău va dori să stea cu tine, unica lui fiică, a zis.

Era îmbrăcat în uniforma de la forțele aeriene şi credea, presupun, că toată lumea se va bucura să îl vadă, el fiind unul dintre marii învingători ai războiului.

N-am stat să mă cert cu el. Şi eu voiam să-l văd mai întâi pe tata. Şi nu mă gândeam numai la ajutorul lui. Speram că tata se va bucura să mă vadă.

Din port am închiriat o maşină ca să ne ducă direct. Pe drum, Wen Fu fredona un cântecel vesel ca pentru sine. Danru nu mai prididea să se uite pe geamul maşinii, întorcându-şi capul în toate direcțiile ca să prindă tot ce era de văzut în oraşul ăsta mare şi ciudat.

— Mamă, uite! țipă şi l-am văzut arătând spre un indian cu turban roşu, care le făcea semne maşinilor când să se oprească şi când să plece.

Când eram mică, mă apuca plânsul când îi vedeam pe polițiştii ăştia indieni. Asta pentru că una dintre soțiile tatei

îmi spusese că dacă eram neascultătoare mă va da pe mâna „căciulilor roşii”, care mă vor pocni cu bărbile lor ascuțite!

— Nu-ți fie frică, i-am spus lui Danru. Vezi căciula aia roşie de pe capul lui? Sunt doar cearşafuri puse unele peste altele la uscat.

Danru încercă să se ridice în picioare pe banchetă ca să vadă mai bine.

— Nu-i băga băiatului prostii în cap, zise Wen Fu.

Danru pe aşeză la loc.

Oraşul era zgomotos şi aglomerat într-un fel minunat, de parcă nimic nu suferise stricăciuni, nimic nu se schimbase – cel puțin pe străzile principale. Maşinile şi taxiurile claxonau, bicicletele treceau iute ca săgeata printre ele, iar peste tot pe trotuare găseai orice combinație de trai: negustori bogați în costume croite la comandă, țărani care împingeau cărucioare cu zarzavaturi, şcolărițe care mergeau la braț şi femei moderne purtând pălării ultimul răcnet şi pantofi cu cele mai înalte tocuri. Ştiau că toată lumea le privea şi le invidia. Şi, bineînțeles, străinii erau încă în oraş, deşi nu atât de mulți cum îmi aminteam eu, foarte puțini de fapt. Iar aceia pe care i-am văzut păreau mai puțin mândri, mergeau cu paşi mai puțin siguri, erau mai atenți când treceau strada, ştiind acum că lumea nu se va opri pentru ei.

În timp ce ne apropiam de casa tatei, am încercat să mă gândesc cum să-i spun de căsnicia mea şi din ce motiv trebuia să plec.

M-am silit să-mi amintesc din nou ce i se întâmplase lui Yiku. „Tată”, aveam să strig, „a spus că dacă ea va muri, n-o să-i pese. A lăsat-o să moară!”. M-am gândit cum mi-a aruncat aproape toți banii de zestre la jocurile de noroc: „Când n-a mai avut ce bani să-mi fure, s-a folosit de corpul meu ca de un jeton, râzând şi spunându-le bărbaților că puteau să se culce cu mine dacă pierdea!”. Mi-am amintit multele nopți în care îmi folosea corpul după ce deja fusese cu vreo alta. „Chiar a adus o femeie în patul nostru şi m-a silit să mă uit. Bineînțeles că nu m-am uitat, dar nu am putut să-mi astup urechile ”

Cu cât mă gândeam mai mult la toate acele lucruri, cu atât răsuflam mai repede, umplându-mi plămânii cu atâta ură. Cum să refuze tata să mă ajute? Bineînțeles că o să mă ajute! Ce familie şi-ar putea dori un ginere atât de groaznic? – fără

inimă, fără morală, fără ruşine. La asta mă gândeam în timp ce ne apropiam de casa tatei, de pe Julu Road. Însă nu luasem în considerare următorul lucru: Dacă viaţa mea se schimbase atâta în opt ani de zile, atunci probabil că şi a tatei se schimbase.

În timp ce păşeam pe sub arcada porţii, am observat imediat cât de ciudat de liniştită părea casa. Storurile erau trase la toate ferestrele, ca şi cum casa fusese închisă la venirea iernii. Însă eram de-abia în septembrie, iar vremea era încă destul de caldă în ziua aceea.

— Ce casă mare, spuse Danru. Cine stă aici?

— Linişte, făcu Wen Fu.

Pentru că nu cunoşteam prea bine casa tatei, n-am observat alte schimbări, acelea care mi-au fost arătate mai târziu: că poarta din faţă fusese spartă din exterior şi reparată stângaci. Că statuile din curte fuseseră doborâte, apoi cărate de acolo. Că pereţii din partea de jos a casei fuseseră renovaţi în grabă, într-o culoare ce nu se asorta cu restul casei. Că toate ferestrele de la parter, din dosul storurilor ălora, fuseseră sparte şi neînlocuite încă.

După o lungă aşteptare, o servitoare răspunse la uşă. Ne aruncă priviri suspicioase până i-am spus cine eram: fiica, ginerele şi nepotul lui Jiang Saoyan.

— *Aiyi,* am zis, adresându-mă cu formula politicoasă „mătuşico", neştiind poziţia servitoarei în casă. Am venit să-l văd pe tatăl meu.

Era o femeie măruntă şi plinuţă, destul de bătrână, îmbrăcată în haine simple, de lucru. Nu arăta deloc a servitoare care răspunde la uşă în casa unei familii respectabile. Părea mai degrabă persoana care făcea curăţenie când nu erau alţi oameni în jur ca s-o vadă.

— Aha! făcu ea. Intraţi. Intraţi.

Dar nu o chemă pe intendentă să ne întâmpine cum se cuvine. Mă conduse chiar ea unde se afla tatăl meu, care stătea în biroul lui întunecos şi se uita în gol.

Tata se întoarse în scaun. Privi dincolo de mine, dincolo de Danru, spre Wen Fu. Într-o clipă i se ridică o sprânceană, nu de bucurie, ci de teamă, ca un om care fusese prins făcând ceva necurat. Se ridică repede din scaun şi am văzut că

spinarea i se gârbovise. Vai, cât îmbătrânise în aceşti opt ani! Am aşteptat să ne salute, dar nu a scos niciun cuvânt. Doar se uita fix la Wen Fu.

— Tată, am spus până la urmă.

L-am îmboldit blând pe Danru, care făcu un pas în faţă şi şopti:

— Ce faci, bunicule?

Tata se uită rapid la Danru, apoi la mine, apoi la Wen Fu, apoi iar la mine. Sprânceana i se lăsă la loc. Pe faţă i se aşternu o expresie de mare uşurare şi se aşeză din nou, lăsându-se cu toată greutatea pe scaun.

— Ai primit scrisorile pe care ţi le-am trimis? Acesta e nepotul tău, deja a împlinit cinci ani.

Tata îşi acoperi faţa cu o mână şi nu spuse nimic. Îmi era prea teamă ca să mai spun ceva. Dar în sinea mea mă întrebam: O fi murit cineva? Unde sunt ceilalţi?

Însă acum servitoarea ne chemă pe un ton scăzut:

— Haideţi, haideţi. Tatăl dumneavoastră trebuie să se odihnească.

De îndată ce am ieşit din cameră, continuă cu o voce puternică, prietenoasă, care mi-a mai uşurat un pic inima:

— Probabil sunteţi morţi de oboseală. Poftiţi pe-aici, să beţi un ceai. Se întoarse spre Danru. Tu ce zici, băieţel? Nu-ţi cere burtica flămândă ceva de mâncare?

Am mers în marele salon. Era aceeaşi încăpere în care mă aflasem atunci când Mătuşa Bătrână şi Mătuşa Nouă au venit să ceară permisiunea pentru nunta mea cu Wen Fu. Doar că acum pernele canapelei şi perdelele arătau ponosite, peste tot erau împrăştiate ziare, praful se adunase prin toate ungherele. Probabil că servitoarea îmi observă expresia şocată, faţa încruntată a lui Wen Fu. Se repezi şi începu să bată o pernă de pe canapea, stârnind nori de praf în aer.

— Am avut atâtea pe cap în afară de asta, spuse izbucnind într-un mic hohot de râs.

Îşi trecu manşeta peste tăblia murdară a unei mese.

— Nu-ţi face griji, nu-ţi face griji, am zis. La urma urmei cu toţii am suferit de pe urma aceluiaşi război. Nimic nu mai e la fel, ştim asta.

Servitoarea păru recunoscătoare.

— Da, da, aşa este, nu-i aşa?

Am stat cu toţii şi ne-am uitat la mizeria din cameră.

— Unde sunt ceilalţi? întrebă Wen Fu într-un final.

— Cum o mai duc? am zis. San Ma, Wu Ma – sunt bine, sănătoase?

— Bine, foarte bine, răspunse servitoarea zâmbind larg. Foarte sănătoase. Doar că acum sunt plecate pe la prieteni. Apoi îl privi pe Wen Fu şi se fâstâci. Însă n-aş putea spune precis unde sunt, explică ea în grabă. Adică nu ştiu. Adică nu sunt decât o femeie bătrână şi proastă, nu mai sunt în stare să ţin minte nimic.

Şi începu să râdă, în speranţa că vom face la fel.

Aşa că, după cum vezi, am avut parte de o întoarcere foarte ciudată. Iar în acea primă zi nu am aflat nimic despre ce se întâmplase. Am presupus pur şi simplu că războiul îl dărâmase pe tata în halul în care dărâmase şi casa în care stătea. Doar a doua zi dimineaţă, după ce Wen Fu plecă pe la prieteni, am aflat despre noua situaţie în care se afla familia noastră şi de ce fusese tata atât de speriat când l-a văzut pe Wen Fu în uniforma Guomindang-ului.

Servitoarea nu minţise: casa noastră avusese de suferit de pe urma războiului. Însă nu bombele şi gloanţele provocaseră pagubele. Ci voinţa slabă a tatei. Era o latură pe care nu i-o cunoscusem. El era acela care îi controla pe ceilalţi prin forţa lui. Chiar şi azi, când vorbesc despre asta, tot nu-mi vine să cred că putuse să aibă trăsături de caracter atât de contradictorii. Însă presupun că asemenea lucruri ies la iveală în oricine pe timp de război. Asta a spus şi San Ma când s-a întors acasă şi a explicat ce se întâmplase. Încă mai era furioasă când mi-a spus.

— Vezi tu, după ce-a început războiul, fabricile tatălui tău au început s-o ducă foarte rău, zise ea. Aşa s-a întâmplat cu toată lumea, ştii. Aşa se mişcau lucrurile, n-aveai cum să controlezi nimic. Un lucru se ciocnea de altul şi-l culca la pământ pe următorul. Familiile care altădată vindeau rochii elegante şi-au închis porţile. Aşa că n-au mai cumpărat pânză de la noi. Vasele n-au mai venit şi n-au mai plecat peste mări din Shanghai. Aşa că tatăl tău n-a mai avut cum să-şi trimită mărfurile pe mare.

Totuşi aveam o grămadă de bani, aşa că la început n-am

prea stat să ne facem griji. Dar apoi războiul s-a tot lungit an după an. Iar căpățânile alea de napi au acaparat încet-încet piața.

— Căpățânile de napi? am întrebat.

— Căpățânile de napi! spuse San Ma. Aşa le ziceam noi japonezilor. Pentru că-i vedeai peste tot – molfăindu-şi tot timpul napii ăia ai lor murați, după care pârrțț! lăsând în urmă gaze puturoase care se risipeau cu greu!

Oricum, se duceau pe la negustori, prefăcându-se că fac controale sau inspecții sanitare. Hn! Toată lumea ştia că nu voiau decât să vadă ce era de săltat pe-acolo. Şi ştiam că dacă refuza să coopereze vreunul, dacă ridica vreunul vreo obiecție, japonezii vor găsi un pretext să ia totul, până şi viața omului ăluia! Eram cu mare grijă, bineînțeles, să nu iscăm probleme inutile. Însă din când în când mai auzeai de cineva care-şi pierduse tăria şi cedase în fața japonezilor – trecuse de partea lor ca să-şi țină în schimb afacerea în mâinile lui de trădător. Semnau jurăminte de patriotism nou față de căpățânile de napi şi toată lumea a avut de suferit din cauza asta, pentru că japonezii au devenit şi mai puternici. Aşa că oamenii scuipau când auzeau pomenite numele trădătorilor ălora. Se furişau noaptea în cimitirele familiilor de trădători şi distrugeau mormintele lor de generații.

Într-una din zile – poate în 1941 sau cam atunci, vara – un ofițer japonez şi câțiva aghiotanți au venit la noi acasă. Când servitoarea a deschis uşa, a scos un țipăt şi după aia a leşinat. Soldații japonezi voiau să vorbească cu Jiang Saoyan. S-au dus la el în birou. Ceilalți servitori refuzau să iasă din bucătărie ca să le servească ceaiul. Aşa că a trebuit s-o fac eu, să-i servesc pe ofițerii japonezi cu ceai, călâi şi slab, bineînțeles.

Ofițerul a admirat mobila tatălui tău, lăudând una, alta pentru vechime şi valoare. Apoi s-a întors spre tatăl tău – de parcă lua la ochi o altă posesiune râvnită. A zis:

— Jiang Saoyan, îmi plac manierele dumitale, ai bun-gust. Ştii să te descurci în noua situație din Shanghai, să ajuți oraşul să revină la normalitate.

Tatăl tău nu a spus nimic. Stătea impunător în scaunul lui şi nu se clintea nici cu un centimetru. Ofițerul japonez a continuat să se plimbe prin cameră, trecându-şi mâna peste

masa de magistrat a tatălui tău, peste cotoarele cărților prețioase, peste picturile tradiționale de pe pereți. A bătut apropouri despre cât de mult şi-ar dori să aibă şi el asemenea podoabe de preț pe pereții casei sale.

— Jiang Saoyan, spuse japonezul, avem nevoie de bunul dumitale simț ca să-i aducem şi pe ceilalți pe calea cea bună, să se poarte la fel. Oamenii cu gândire justă ca a dumitale pot grăbi sfârşitul războiului. Asta ar face bine Chinei. Ar fi un act de patriotism. Aşa vor avea de suferit mai puține familii şi afaceri. Totul poate rămâne intact.

Şi japonezul întinse cu un gest larg brațul spre cele patru picturi de pe perete.

— Ca acestea, spuse.

În acel moment tatăl tău s-a ridicat şi şi-a azvârlit ceaiul din ceaşcă într-una dintre picturile alea! Chiar aşa. Cele patru picturi erau vechi de mai bine de două secole, iar el a distrus una dintr-o simplă smucire a ceştii!

Am fost atât de mândră că făcuse aşa ceva.

Aşa că nu ştiu ce s-a întâmplat în camera aia. Când am plecat, tatăl tău tocmai împroşcase cu ceai o pictură, ca pentru a-i spune japonezului: „Mai bine-mi distrug cu mâna mea lucrurile decât să ți le dau ție".

A doua zi părea îngrijorat. Însă credeam că era din pricină că urma să pierdem casa. Înainte să mă căsătoresc, avusesem o familie săracă. Aşa că mă pregăteam sufleteşte să mă întorc la vechiul trai. Am acceptat asta.

Şi apoi, peste două zile, a fost înălțată o pânză pe zidul de la stradă al casei şi o bucată mare de carton a fost bătută în cuie pe poarta din față. Amândouă proclamau că Jiang Saoyan, proprietar al casei şi al companiilor comerciale de textile Cei Patru Phoenicşi, sprijinea noua putere din China, aceea a împăratului Hirohito. Aceeaşi veste a apărut şi în toate ziarele locale. Iar în articol scria că Jiang Saoyan îi îndemna şi pe alții să înceapă o nouă Chină, aliată cu japonezii în lupta împotriva influențelor imperialiste străine.

Ne-au părăsit aproape toți servitorii. La fel fiii mei cu familiile lor. Fiii lui Wu Ma, cu nevestele şi copiii lor au rămas, dar ei au fost întotdeauna ca nişte găini ciugulind de pe jos. Nici nu se uită în sus să vadă cine le aruncă grăunțele. Oricum, am încercat să-l întreb pe tatăl tău de ce făcuse una

ca asta. N-a vrut să-mi spună. Apoi am țipat la el – prima dată când am făcut aşa ceva! Şi după asta am încetat să mai vorbim unii cu alții.

În doar câteva săptămâni, fabricile au intrat în producție maximă, au început să exporte mărfuri peste mări, iar acest reînnoit succes comercial a fost anunțat şi în ziare.

Iar am țipat la tatăl tău: „Deci de-asta ai ajuns un trădător! Pentru toate astea au fost răscolite mormintele familiei noastre. Pentru asta vom fierbe veşnic într-un cazan cu ulei". Tatăl tău țipa şi el la mine, gata să mă doboare. A încercat să-şi ridice brațul, însă i s-a bălăbănit moale din încheietură ca un gât sucit de rață. Apoi s-a prăbuşit pe scaunul lui, fără să mai poată scoate o vorbă. Suferise un atac cerebral.

După multe luni, a reuşit să-şi mişte brațele şi picioarele aproape ca înainte. Nu paralizase. Dar încă nu putea să vorbească – deşi am bănuit întotdeauna că motivul era faptul că nu voia să vorbească despre ceea ce făcuse. Îşi putea mişca încă un colț al gurii. Însă parcă i se împărțise fața în două, fiecare jumătate cu propria ei expresie. Una era fața pe care o arătase întotdeauna lumii. Cealaltă era fața pe care o pierduse şi pe care nu şi-o mai putea ascunde.

Când s-a terminat războiul – ei bine, poți să ghiceşti ce s-a întâmplat. Soldații Guomindang-ului au venit în marş la casele şi întreprinderile celor care colaboraseră cu japonezii. Fabricile noastre au fost închise imediat până se stabilea ce trebuia făcut cu acest trădător al Chinei. Apoi au venit mulți oameni cu toată furia lor adunată şi cu saci de pietre. Au scris sloganuri şi au mânjit pereții şi casa cu tot felul de obscenități: „Cel care mângâie un fund de cal merită o baligă de măgar".

Curând după asta Guomindang-ul a venit la noi acasă. Tatăl tău nu a putut să spună nimic, bineînțeles. Aşa că am explicat eu ce se întâmplase. Le-am spus că tatăl tău îi ura din toată inima pe japonezi. Dar deja suferise un atac atunci când i-au preluat japonezii afacerea. Starea în care se afla nu-i permitea să se împotrivească din toate forțele, aşa cum ştiam cu toții că ar fi făcut. Era neajutorat, incapabil să scoată o vorbă, cum vedeau şi ei prea bine acum. Şi am spus că Jiang Saoyan făcuse tot ce putea ca să-i denunțe pe japonezi. Le-am arătat pictura împroşcată cu ceai.

Cei din Guomindang au zis că tot nu era o scuză valabilă,

pentru că publicul va crede întotdeauna că fusese un trădător. Însă îl vor lăsa în pace deocamdată, nu îl vor împuşca, aşa cum au făcut cu restul. Vor hotărî mai târziu ce fel de pedeapsă merita.

— Ce om bun eşti tu, i-am spus lui San Ma.

La etaj, în vechea cameră a mamei, m-am gândit la povestea lui San Ma. M-am întrebat ce-l făcuse pe tata să se răzgândească. Oare frica? Oare mita şi bogăţiile? Oare crezuse în mod greşit că aşa va avea linişte sufletească?

Dar nici nu conta ce motive avusese. După părerea altora, nu exista niciun motiv întemeiat. Ce făcuse tata era rău, o mare greşeală. Şi, în mintea mea, ştiam că făcuse cel mai grav lucru cu putinţă: lăsase baltă orice onoare şi se pusese la adăpost devenind un trădător însă apoi mi-am spus: Cum poţi să învinovăţeşti pe cineva pentru temerile şi slăbiciunile lui dacă nu te-ai simţit şi tu la fel, dar ai făcut altfel? Cum poţi să crezi că oricine poate fi erou, alegând moartea, când e în firea noastră să renunţăm în ultimul moment la gândurile curajoase şi să ne agăţăm de speranţă şi de viaţă?

Când spuneam asta, nu îl scuzam. Îl iertam în inima mea, simţind aceeaşi amărăciune ca atunci când crezi că într-adevăr nu ai de ales. Pentru că dacă l-aş fi învinuit pe tata, atunci trebuia s-o învinuiesc şi pe mama pentru ce făcuse, că mă părăsise ca să-şi vadă de viaţa ei. Şi mai târziu trebuia să mă învinovăţesc şi pe mine pentru toate alegerile pe care le făcusem cu acelaşi scop.

La început Wen Fu a fost foarte furios când a aflat ce făcuse tata. Colaborase cu japonezii! Trădase poporul Han! De parcă el însuşi ar fi fost mai breaz. Nu-şi întorsese el avionul de frică să nu-l doboare japonezii? Nu şi-a salvat pielea când alţi piloţi mureau pe capete?

Să-l fi văzut cum îl înjura pe tata, care stătea tăcut pe scaunul lui.

— Ar trebui să te dau chiar eu pe mâna Guomindang-ului!

Ochiul drept al tatei se rotunji de frică. Celălalt îl privea în gol, fără expresie, fără să se sinchisească de el. Apoi Wen Fu spuse:

— Dar ai noroc că fata ta s-a măritat cu un om atât de bun

la inimă.

M-am uitat imediat la Wen Fu şi pe dată m-au cuprins bănuielile.

— Tatăl tău are nevoie acum de ajutorul meu, îmi spuse el. Tatăl tău are probleme cu Guomindang-ul. Eu sunt erou al Guomindang-ului. Pot să-l apăr.

Îmi venea să strig: „Tată! Să nu-l asculți! Doar minciuna-i de el”. Dar tata deja îşi înălțase privirea spre el, zâmbindu-i recunoscător cu jumătate de gură.

Tata devenise atât de slab de minte pe atunci, că l-a crezut pe Wen Fu când i-a zis mai târziu în aceeaşi zi că problemele sale vor dispărea dacă îi va permite ginerelui său să se îngrijească de toate finanțele. Îți zic eu, n-au dispărut decât banii tatei!

Ne-am mutat imediat în casa tatălui meu, împreună cu mama, tatăl şi alte câteva rude de-ale lui Wen Fu. O parte din vechii noştri servitori s-au întors, dar Wen *taitai* a angajat şi alții noi. San Ma şi Wu Ma nu prea erau încântate de aranjament. Pentru că acum mama lui Wen Fu era stăpâna casei şi a întors totul cu fundul în sus.

L-a pus pe omul care se pricepea doar la grădinărit să bată covoare. A pus-o pe femeia care se pricepea doar la gătit să spele. A pus-o pe femeia care ne golea oalele de noapte să taie zarzavaturi. Dădea o poruncă apoi încă una care-o contrazicea pe prima. Iar când servitorii zăpăciți nu mai ştiau ce să facă, o apucau pandaliile şi îi amenința că le va tăia capetele şi le va lăsa cadavrele pradă muştelor! Aşa că, vezi tu, poate de la mama asta a moştenit fiul toți nervii lui. Nu după mult timp, cei mai mulți servitori au plecat.

Cred că tot maică-sa l-a învățat pe Wen Fu cum să spargă banii. Nu mai cunoscusem pe nimeni atât de lacom. Vreau să spun prin asta că ea nu numai că ştia să-şi cumpere blănuri şi bijuterii, ci se pricepea şi să strângă zdravăn pumnul, ca nu cumva să-i scape vreun bănuț şi să pice în buzunarul altuia. Am văzut-o odată dându-i o bancnotă de o sută de yuani unei servitoare ca să cumpere ceva de mâncare. Pe atunci o sută de yuani nu mai valora cine ştie ce, poate doar câțiva dolari de astăzi. Iar când servitoarea s-a întors de la piață, Wen *taitai* a pus-o să facă o listă cu tot ce cumpărase: „Cât ai dat pe asta? Eşti sigură? Cât ai dat pe aia? Eşti sigură?”. A pus-o pe

servitoare să tot refacă socotelile, suma cheltuită, suma dată înapoi ca rest, apoi a interogat-o minute în şir când a crezut că lipseau zece *fen* – adică mai puțin de o zecime dintr-un penny! Acea servitoare, care se afla de aproape patruzeci de ani în slujba tatei şi a familiei lui, a plecat pentru totdeauna în mai puțin de o oră.

În acelaşi timp, Wen Fu şi tatăl lui pierdeau o mulțime de bani la cursele de cai. Iar Wen *taitai* invita în fiecare seară lume ca să joace mah jong. Nici măcar nu erau prieteni, ci doar oameni care se simțeau bine când făceau pe grozavii, purtându-se de parcă nici nu se sinchiseau să piardă sau să câştige grămezile de bani de sub nas.

Şi de unde crezi că aveau atâția bani de aruncat? Din casă! Toată familia aia avea o sete bolnavă să fure care cât putea. Casa noastră parcă devenise peste noapte prăvălie de chilipiruri, oamenii intrau pe uşa din față, apoi mobila, covoarele, casetele şi ceasurile de preț ieşeau pe uşa din dos. Nu le păsa cât negru sub unghie ce însemnătate avuseseră toate lucrurile acelea pentru familia noastră. Am văzut pe cineva cărând măsuța de toaletă care îi aparținea mamei mele, cea în care ascundea biscuiți englezeşti ca să nu-i găsesc eu. A doua zi dispăruse şi taburetul, acela pe care stătea când se pieptăna.

Şi altădată m-am uitat cu tata cum un om scotea o masă din biroul lui. Era masa de magistrat, şi lungă, şi lată, cu picioare sculptate. Aparținuse familiei tatei de generații întregi, de mai bine de două secole. Am văzut că tata abia se abținea să nu țipe ca masa să rămână pe loc. Apoi am văzut că nici masa nu voia să plece; nu încăpea şi pace pe uşă. Muncitorii încercară să o încline într-o parte, apoi în cealaltă. Până la urmă omul care cumpărase masa îi spuse lui Wen Fu că vrea banii înapoi. Tata zâmbi uşurat cu jumătate de față. Dar pe urmă se iscă ditamai cearta. Wen Fu refuza să dea banii înapoi. Omul spuse:

— Uită-te şi tu, masa s-a înțepenit.

— N-ai decât să rezolvi singur problema asta, zise Wen Fu.

— Nu-i chip s-o rezolv! strigă omul.

O tot ținură aşa câteva minute, până când Wen Fu ridică un scaun şi, înainte să apuce să strige cineva la el ca să-l oprească, rupse în două picioarele mesei.

— Acuma ți-am rezolvat eu problema, zise el.

Să fi văzut ce tragedie se citea pe fața tatălui meu.

Nimeni nu-l putea opri pe Wen Fu să vândă şi să cheltuiască în prostie – nici nevestele tatei, nici celelalte fiice ale lui sau soții lor, nimeni. Toți erau legați de mâini şi de picioare. Dacă îndrăznea careva să spună un singur cuvânt împotriva lui, Wen Fu striga:

— Să pun să vă închidă pe toți laolaltă cu trădătorul ăsta? Asta vreți de la mine?

Şi după asta se termina cu toate protestele.

Acum o să-ți spun un secret. Poate că-mi țineam gura închisă, totuşi am găsit moduri să mă împotrivesc. Şi nu mă simt mândră să-ți spun ce-am făcut, pentru că erau doar răutăți care-mi bucurau inima.

Odată am furat o piesă de mah jong din set. Data următoare când mama lui Wen Fu şi prietenii ei s-au aşezat să joace, şi-au dat seama că nu puteau continua până nu găseau piesa lipsă. Am auzit-o pe mama lui Wen Fu strigând:

— Eşti sigur? Ia mai adună-le o dată! Mai numără-le o dată!

A trebuit să mă țin de burtă ca să nu izbucnesc în râs.

Altădată m-am înfuriat cumplit pentru că Wen Fu refuza să dea bani pe repararea ferestrelor sparte din toată casa.

— Insectele şi bolile intră în casă, i-am spus.

Nu i-a păsat. Aşa că într-o zi am luat o cutiuță, m-am dus în grădină şi am răscolit cu un băț pe sub pietre. Mai târziu m-am dus în camera lui Wen Fu, pe care i-o luase tatei. Am presărat gângănii în şifonierul lui şi sub salteaua patului. Asta s-a întâmplat în perioada când camera mea era vizavi de a lui şi l-am auzit noaptea cum striveşte gângăniile alea în țipete, pocnindu-le cu papucii. Desigur, nu a reparat ferestrele.

Mai târziu chiar am găsit cum să fac să-mi dea înapoi camera mamei. Când s-a mutat la noi mama lui Wen Fu, a ales să stea în camera asta şi m-a înfuriat întotdeauna s-o văd acolo. Aşa că am profitat de şansă când am auzit-o plângându-se:

— Azi-noapte a fost atât de frig, de parcă bătea vântul prin pereți.

La care i-am spus:

— Aii, am auzit că a murit o femeie în camera aia. M-am

întors spre San Ma. Nu-i adevărat?

Iar San Ma m-a ajutat bucuroasă.

— Crimă sau sinucidere, a spus San Ma, nimeni n-a aflat, împrejurările nu s-au lămurit niciodată. Bineînțeles, asta s-a întâmplat acum mult timp, nu mai aveți de ce să vă faceți griji.

În ziua aia mama lui Wen Fu m-a silit să facem schimb de camere.

Dar nici măcar stafia mamei nu l-a putut împiedica pe Wen Fu să vină în camera mea noaptea târziu, mirosind a cluburi de noapte: țigări, whiskey şi parfum. Mă întorcea spre el, îmi desfăcea brațele, îmi desfăcea picioarele, de parcă eram un scaun pliant. Şi când se sătura să-şi satisfacă poftele, se ridica şi mergea în camera lui, fără să fi spus niciunul din noi vreun cuvânt.

Mă ridicam şi eu. Aveam pregătit întotdeauna un lighean cu apă în camera mea, tocmai din acest motiv. Udam o cârpă aspră, apoi mă spălam, frecând zdravăn oriunde îmi atinsese pielea, iar şi iar. Iar după ce terminam, aruncam apa asta murdară pe fereastră. Puah!

20 – Patru fiice pe masă

Ți-o mai amințeşti pe Edna Fong? Merge la noi la biserică, trei fiice, doi fii, unul s-a făcut doctor. A venit la petrecerea de logodnă a lui Bao-bao într-o rochie roşie.

Helen mi-a zis că Edna tocmai a aflat că unul din fiii ei are probleme mintale. Fiul Ednei are probleme, nu al lui Helen. Deşi Helen tot spunea că-şi face griji că Frank nu are un viitor prea sigur. Dar când a auzit de fiul Ednei, a început să se simtă recunoscătoare. În legătură cu Frank adică, nu cu fiul Ednei. A zis: „Cel puțin ar trebui să fiu recunoscătoare că nu am astfel de griji în familia mea".

Atunci mi-am spus: Asta nu-i recunoştință, e un pretext! Aşa gândeau şi oamenii din China. Să te uiți la necazul altuia ca să nu mai trebuiască să te gândeşti la problemele tale.

De ce să faci astfel de comparații când vine vorba de viața ta? Genul ăsta de gânduri nu fac decât să-ți vâre frica-n oase. Nu te gândeşti decât la ce mai ai de pierdut, nu speri în mai bine.

Dacă aş fi gândit aşa când eram în China, acolo aş fi rămas. Pentru că am văzut mulți, mulți oameni care o duceau mult mai rău decât mine.

În Shanghai, de exemplu, după război, vedeai tot felul de cerşetori, multe cerşetoare mai ales, stând pe marginea drumului. Unele aveau pancarte pe care le era scrisă povestea, ca nişte reclame: Pe una a părăsit-o bărbatul. Alteia i-a fost ucisă toată familia în război. Soțul ăsteia a devenit opioman şi şi-a vândut tot, inclusiv copiii.

Poate că unele poveşti erau exagerări. Dar poți să-ți închipui ce gândeam. Odată îmi spusesem că mai bine îmi lăsam căsnicia baltă şi trăiam din cerşit!

Mi-era teamă. Dacă aş fi ştiut că evadam spre ceva mai bun, ar fi fost altceva. Însă nu aveam spre ce speranță să evadez.

M-am gândit la asta mult timp. Şi apoi ştii ce am hotărât? Tot voiam să plec! Aşa e. Stăteam în pat într-o noapte şi mi-am jurat asta, luând luna drept martoră.

Nu ştiam ce era, poate încăpățânare. Ştiam doar că nu puteam să supraviețuiesc trăind aşa lângă Wen Fu. Aşa că, vezi tu, îmi pusesem asta în minte cu mult timp înainte să

găsesc ceva în care să sper.

Voiam să plec după ce mergeam în vizită la Mătuşa Bătrână şi Mătuşa Nouă, pe insula Tsungming. Aşa se cuvenea.

Dar înainte să plec pe insulă, Danru s-a îmbolnăvit, a făcut febră mare, apoi s-a îngălbenit de la icter. Apoi m-am îmbolnăvit şi eu ca el. Cred că ne aleseserăm cu o boală când eram pe drum cu Hulan şi Jiaguo – după ce am plecat din Kunming. Ştiu asta pentru că Jiaguo ne-a scris o scrisoare, ne-a povestit despre apartamentul lor şi despre progresele pe care le făcea cu noua slujbă. La sfârşit, Hulan a adăugat câteva cuvinte cu scrisul ei copilăresc. Spunea despre părinții lui Jiaguo, nişte oameni foarte de treabă, despre o masă nouă pe care o cumpărase, frumoasă mai presus de cuvinte. Şi la sfârşit zicea că era bine, sănătoasă, deşi fusese bolnavă de curând. Jiaguo a adăugat că Hulan se îngălbenise ca un lan de grâu şi se ascuțise ca fierul care secera grâul.

Aşa că, vezi tu, cred că ni se trăgea de la nişte răcişori de râu de căre s-a făcut poftă lui Hulan în Changsha. Aşa ne-am îmbonăvit. A rămas în corpurile noastre şi a izbucnit într-o zi.

Oricum, după ce s-a îmbolnăvit Danru, a trebuit să trimit un mesager pe insulă să-i spună Mătuşii Bătrâne de ce nu veneam. După război tot nu existau telefoane care să facă legătura între Shanghai şi insulă.

Peste o săptămână am primit o scrisoare de răspuns de la Mătuşa Bătrână, în chineza ei stricată. Ca şi Hulan, Mătuşa Bătrână nu mersese niciodată la şcoală. A învățat să scrie de-abia la maturitate. Chineza ei nu era aceea formală pe care o învățai la şcoală, la orele de scriere. Nu ştia expresiile politicoase care arătau că veneai dintr-un mediu rafinat. În loc de asta, se exprima cum îi venea la gură.

„Mătuşa asta a ta bătrână", scria ea, „era să rupă scrisoarea în două, aşa de nerăbdătoare eram când l-am văzut pe omul ăla stând la uşă. Cum poți să zici că e doar o boală uşoară, nimic important? Sănătatea e întotdeauna cel mai important lucru în viață, toată lumea sănătoasă, nu ca Miao Taitai. Îți aminteşti de ea, ți-a aranjat căsătoria cu familia Wen. S-a întâmplat mai săptămâna trecută. Stătea şi se plângea că o bâzâie un țânțar şi, cât ai bate din palme, zăcea la podea. Ce năpastă. Atunci bărba-su a dat fuga pe stradă să-l sune pe

doctorul din zonă. Tot suna şi suna şi suna şi nu reuşea să-l prindă. Se vorbea la toate liniile! Aşa că a încercat să sune şi să tot sune. În zadar. Aşa că a fugit afară şi i-a strigat unui băiat: Du-te şi adu-l pe doctor, fuga, na nişte bani. Şi băiatul a zbughit-o, iute ca un cal de curse, aşa zicea o femeie din vecini. Aşa că cine ştie ce i-o fi luat atâta doctorului? Cine ştie pe cine doftoricea, pe mine, una, nu. Peste două trei ore, doctorul s-a dus la casa Miao şi ghici ce-a găsit. Nevasta Miao jelindu-l pe bărba-su, rece ca podeaua pe care zăcea. Mort. Stai şi gândeşte-te la una ca asta în inima ta. A murit de frică doar la gândul că ea murise. Ea n-a murit, el a murit, a murit degeaba. I-am zis lui unchiu-tău: Acum mă crezi, trebuie să reparăm telefonul. În timpul războiului a încetat să funcționeze, asta când am încercat să-l sun pe unchi la fabrică şi nu l-am prins. Acum unchiu-tău spune: Cui îi trebuie telefon? Stau prost cu sănătatea, ştie asta. Dacă pic la podea, ce-o să fie atunci? Weiwei, nu-ți bate capul cu mine, dar când o fi să vii aici, să-i spui lui unchiu-tău: Are dreptate tuşa, repară telefonul. Trebuie să-l întrebi: Ce-i mai important, să n-ai telefon sau să n-ai nevastă? Cum ziceam, sănătatea e importantă. Să te faci bine repede. Bea din belşug chestii fierbinți dacă te ia cu fierbințeală. Să scrii să-mi spui când poți veni. Acum trebuie să mă opresc din scris şi să mă duc la înmormântarea bărbatului lui Miao. Salutări la toată lumea".

Când am plecat cu Danru pe insula Tsungming, deja trecuse de Anul Nou, 1946.

Deja ți-am spus cum s-au purtat cu mine mătuşile mele când eram mică. Întotdeauna am crezut că nu prea le păsa de mine, că pentru ele eram o pacoste mică, o povară. Şi întotdeauna crezusem că nu țin la ele cine ştie ce. De ce să țin?

Aşa că îți închipui cât m-am mirat când m-am trezit că mă înțeapă ochii de la lacrimi în timp ce barca noastră subțire se apropia de insulă. Am încercat să-mi spun că era doar din pricina vântului rece şi tăios care-mi irita ochii. Dar apoi i-am văzut – Unchiul, Mătuşa Bătrână, Mătuşa Nouă – făcându-mi cu mâna din port, țipând şi strigând: „Uite-o!". Şi am ştiut că nu de la vânt mi se trăgea.

Păreau cu toții bătrâni şi roşi de griji, mai ales Mătuşa

Bătrână. Îşi pierduse trăsăturile ascuţite. Până şi ochii, care fuseseră odată de un negru-cafeniu foarte intens, păliseră acum. Mătuşii Noi îi apăruseră multe fire albe, şi riduri fine îi brăzdau obrajii zâmbitori, ca o pânză de păianjen. Iar Unchiul era un om care mergea ca în vis, trezindu-se doar când îi striga cineva: „Fii atent! Ia-o pe aici!”.

De fapt, când l-am văzut pe unchiul meu în halul în care era, mi-am dat seama: El şi tata erau la fel. Împărtăşeau aceeaşi minte rătăcită, acelaşi spirit slab. Ochii li se mişcau lent dintr-o parte în alta în timp ce absorbeau părerile tuturor, fără a fi în stare să se hotărască ce cred de fapt. Şi aşa am ajuns să mă gândesc că amândoi fuseseră dintotdeauna aşa. Atâția ani se prefăcuseră doar că îi conduc pe alții, strigaseră când nu ştiuseră să vorbească normal, speriaseră lumea când ei înşişi se simțiseră speriați.

Mătuşa Bătrână mă mângâie de multe ori pe obraz, spunându-mi:

— Ai! Ai! Uite ce palidă şi slabă eşti! Şi băieţelul ăsta, nu se poate – fiul tău, aşa de mare deja?

Danru făcu un pas în față şi-i dădu Mătuşii Bătrâne cadoul pe care-l cumpărasem, câteva uncii de rădăcini de ginseng prețioasă.

— Pentru dumneavoastră, spuse Danru. Se încruntă, apoi îşi aminti ce mai trebuia să spună: Ca să trăiți veşnic. Se încruntă iar. Mereu sănătoasă, adăugă. Se încruntă încă o dată şi se întoarse spre mine: Asta era tot?

Am încuviințat din cap.

Mătuşa Bătrână şi Mătuşa Nouă îl mângâiară pe creştet şi râseră.

— În ultima ta scrisoare, parcă spuneai că n-a împlinit decât şase ani anul ăsta nou. Se poate una ca asta? Ce deştept e. Uite ce ochi are, la fel ca ai Micului Gong.

Nu ştiam dacă anii trecuți o mai înmuiaseră şi o făcuseră mai blajină sau dacă vedeam asta acum pentru prima dată pentru că viața fusese aspră cu mine.

— Unde sunt Micul Gong şi Micul Gao? am întrebat. Trebuie să aibă acum – câți ani – cincisprezece, şaisprezece?

— Nouăsprezece şi douăzeci! spuse Mătuşa Nouă.

— Aşa de mari deja! Şi ce fac? Sunt la o universitate bună?

Mătuşa Nouă şi Mătuşa Bătrână se priviră, ca şi cum ar fi

hotărât ce să spună.

— Muncesc la şantierul naval, puțin mai departe, pe drum, spuse Mătuşa Nouă până la urmă.

— Repară vapoare, adăugă Mătuşa Bătrână. Deşi în curând se vor întoarce la studii, vor merge la facultate.

— De fapt nu repară chiar ei vapoarele, spuse Mătuşa Nouă. Cară metal pentru ceilalți muncitori. Unul încarcă, celălalt împinge roaba, o trudă groaznică.

Am încercat să-mi închipui aşa ceva, cei doi băieți alintați, mari acum, spetindu-se cu asemenea treburi grele.

— Ai, Weiwei, vezi cum e, încercă să explice Mătuşa Nouă. Unchiului tău i-a mers tare rău cât a fost războiul. Multe maşini au ruginit. N-avea bani să le repare şi să mențină fabrica în funcțiune. Aşa că vezi prin ce-au trecut şi casa şi familia noastră, zise ea. Când moare copacul, se usucă şi iarba de sub el.

— Ai! am zis. Ce trist să aud asta.

— Chiar mai trist decât ți-ai putea închipui, spuse Mătuşa Bătrână.

Şi ne conduseră pe mine şi pe Danru prin casă, spre Vechiul Răsărit şi Noul Apus, să-mi arate ce voiau să spună.

Marea casă se dărăpănase. Vopseaua se cojea peste tot, dalele din pardoseală se crăpaseră şi se vedea pământul de sub ele. Iar paturile aveau toate adâncituri mari în mijloc, nu aveau bani nici să întărească ramele din sfoară împletită. Dar ce m-a întristat cel mai mult a fost sera.

Toate ferestruicile erau crăpate sau sparte, iar vopseaua de pe cadrul de lemn se umflase şi se despicase într-un fel de frunze. Şi după multe anotimpuri de ploaie şi arşiță, totul înăuntru se înnegrise de putrezeală şi mucegai. Atâtea schimbări.

Văzând toate astea, auzind ce li se întâmplase, cum puteam să le acuz pe Mătuşa Bătrână şi Mătuşa Nouă că îmi aranjaseră o căsnicie nepotrivită? Cum puteam să le rog să mă ajute să scap de viața mea nefericită? Nu, nu puteam să le rog.

Încă stăteam în fața serei când le-am întrebat de Alunița.

— Dar fiica ta? i-am zis Mătuşii Noi. Încă mai locuieşte în casa de pe strada He De? Ultima scrisoare pe care am primit-o de la ea a fost acum doi ani, poate. În fiecare scrisoare se scuza că n-a scris mai repede, apoi n-a mai spus nimic după

asta. Aluniţa! Ce prostuţă de fată!

Auzind numele Aluniţei, Unchiul păru să se trezească. Pufăi pe un ton dezgustat, apoi se ridică şi o porni înapoi spre casă.

— Aluniţa a murit deja! ne strigă în urmă.

Eu şi Danru am sărit amândoi.

— Ce? Cum adică? am strigat. Aluniţa a murit?

— Unchiul e încă foarte supărat pe ea, explică Mătuşa Nouă.

— Danru, spuse Mătuşa Bătrână. Ţi-e foame?

Danru clătină din cap.

— Du-te după unchiu' mare în casă, spuse Mătuşa Bătrână. Roag-o pe Bucătăreasa Veche să-ţi dea un castron cu tăiţei.

Danru se uită la mine.

— Ascult-o pe tuşa mare, i-am spus.

După plecarea lui Danru, Mătuşa Nouă spuse:

— Aluniţa a fugit de căsnicia ei. S-a dus la un grup de oameni răi care pretindeau că ajută femeile să scape din căsătoriile feudale.

— Hn! Nu a fost o căsătorie feudală! spuse Mătuşa Bătrână. A fost de acord! Voia să se mărite! Iar oamenii ăia care au ajutat-o nu i-au spus adevărul, cel puţin nu la început. Ar fi trebuit s-o pocnesc mai mult când era mică.

— Au tras-o pe sfoară, spuse Mătuşa Nouă. Nu i-au spus adevărul până a fost prea târziu. Sunt comunişti, noi asta credem. Da, îţi închipui aşa ceva?

— Bineînţeles, soţul a divorţat de ea. Hn! De ce s-o mai vrea înapoi? spuse Mătuşa Bătrână. Apoi a dat un anunţ în toate ziarele mari şi mici din Shanghai. Scria: „Divorţez de Jiang Huazheng, soţie fugară". Bietul unchiu-tău l-a citit în timp ce mânca de prânz – mai să se înece cu o bucăţică de ridiche.

— Aşa că acuma unchiul crede că a făcut-o dinadis ca să ne omoare şi pe noi toţi, spuse Mătuşa Nouă. Nu-i adevărat, e bună la inimă. Doar că nu e zdravănă la cap. Oricum, acuma suntem cu toţii în pericol. Vezi cum stă treaba. Toată vorbăria asta despre unitate între toate partidele – numai prostii. Dacă află Guomindang-ul că avem o fată comunistă – sssst! – ni s-ar duce capetele de-a dura pe stradă.

— Ce proastă e fata asta! spuse Mătuşa Bătrână. Ce s-a ales din tot ce-am învăţat-o? N-are nicio părere bine înfiptă-n cap. Trebuia s-o bat mai zdravăn.

— Şi-a pierdut bărbatul? am zis. Îmi pare rău să aud asta.

Asta am spus, dar ghici ce-mi trecea prin cap. Desigur! Mă întrebam cum reuşise Aluniţa aşa ceva – să scape de căsătorie. Mă întrebam când puteam s-o descos să-mi spună cum aş putea să fac la fel.

Din politeţe, eu şi Danru am rămas două săptămâni în casa unchiului meu. Dacă am fi stat mai puţin, ar fi crezut că nu-i consider destul de importanţi. Înainte să vin pe insulă, mă dusesem la bancă şi scosesem ultimii bani care mai rămăseseră din zestre. Cum ţi-am zis, banii chinezeşti nu prea valorau cine ştie ce după război. Dacă nu mă înşală memoria, îmi mai rămăseseră poate două mii. Pe atunci făceau doar vreo două sute de dolari americani. Şi am cheltuit o parte din banii ăia ca să-mi tratez rudele cum trebuie.

În fiecare zi m-am dus la piaţă cu Mătuşa Nouă şi Mătuşa Bătrână. În fiecare zi alegeam zarzavaturile şi carnea, mâncăruri scumpe de care ştiam că nu mai avuseseră parte demult. În fiecare zi mă certam în gura mare cu Mătuşa Nouă de faţă cu vânzătorul care din noi să plătească. În fiecare zi plăteam eu.

O dată, într-unul din drumurile spre piaţă, le-am spus până la urmă mătuşilor mele că voiam să o văd pe Aluniţa.

— Imposibil, sări Mătuşa Nouă. Prea periculos.

— N-o să te las, adăugă Mătuşa Bătrână. Fata aia nu merită să vadă pe nimeni.

În dimineaţa în care eu şi Danru trebuia să plecăm, Mătuşa Nouă a venit cu noaptea-n cap în camera noastră. I-a poruncit lui Danru să meargă să-şi ia rămas-bun de la unchiul mare.

Când am rămas singure, s-a apucat să-mi facă morală în legătură cu Aluniţa, de parcă încă mai voiam să o văd, de parcă toate greşelile ei îmi aparţineau.

— Poate că nu ştie nimeni că e comunistă, explică Mătuşa Nouă. Dar poate influenţa încă lumea în rău, e ca un om cu o boală molipsitoare. Nu trebuie să i se dea voie să contamineze pe nimeni. Din cauza asta nu poţi să o vezi.

Am ascultat fără să spun nimic. În încheierea discursului, Mătuşa Nouă oftă şi zise:

— Văd că n-are rost să mă cert cu tine. Bine atunci, dacă nu te pot împiedica, cel puţin n-o să poţi da vina pe mine!

Aruncă o foaie de hârtie pe pat şi plecă. Era o adresă şi indicații despre ce autobuz să iau şi ce alei să caut.

Din senin, Mătuşa Nouă se ivi din nou la uşă.

— Să nu cumva să afle Mătuşa Bătrână că ți-am dat asta, şopti ea, apoi plecă iar.

Şi aşa mi-am dat seama că şi ea se dusese în secret la Alunița.

Peste câteva minute veni rândul Mătuşii Bătrâne să intre în camera mea.

— Acum trebuie să-ți cer o favoare, zise. Aşează un pachețel pe pat. E ceva ce am împrumutat de la o prietenă acum mult timp. Mi-e aşa ruşine că nu l-am mai înapoiat. Când îți găseşti timp, poate i-l duci.

Pe pachet era aceeaşi adresă pe care mi-o dăduse Mătuşa Nouă şi numele „D-na Li".

— Mi-e aşa ruşine, spuse Mătuşa Bătrână cu lacrimi în ochi. Nu mai spune nimănui.

După ce m-am întors la Shanghai, am aşteptat o săptămână până m-am dus la Alunița. Nu am spus nimănui, oricum. Am ieşit pe uşă îmbrăcată în haine de toată ziua, de parcă m-aş fi dus la piață după mâncare sau poate să mă plimb un pic în parc. Când am ajuns la două străzi depărtare, am sărit într-un autobuz.

Deja ți-am spus câte ceva despre Alunița. Era o fată care iubea luxul de orice fel. N-avea în cap decât rochii drăguțe şi farduri pentru față. Se lua întotdeauna după modă, dar nu avea nicio părere proprie despre nimic. Aşa că-ți dai seama ce gândeam în timp ce autobuzul ăla mă ducea tot mai departe într-un cartier rău-famat al oraşului.

Am coborât pe strada San Ying şi de acolo a trebuit s-o iau pe străduțe prea strâmte pentru maşini, dar ticsite de biciclete, trăsuri şi căruțe. Locuia în zona japoneză, unde clădirile se curbau când dădeai colțul, ca trupul lung al unui dragon. Toate arătau la fel, clădiri din cărămidă cu două niveluri, cu acoperişuri ascuțite acoperite cu țiglă. Aleile nu aveau trotuare, erau doar drumeaguri bolovănoase acoperite de praf de cărbune şi scuipat.

Te-ai fi aşteptat să fie cea mai frumoasă zonă a oraşului, de vreme ce japonezii ocupaseră atâția ani Shanghai-ul. Desigur,

erau şi locuri care arătau bine. Dar cartierul fusese construit în cea mai mare parte cu mult timp înainte de război, şi mie mi se părea că mirosea groaznic şi că era mizerie şi aglomerație. Dacă mă întrebai ce părere am, poate că era doar puțin mai bun decât zona chinezească.

Nu ştiu de ce le plăcea atâtor studenți, scriitori şi artişti să locuiască acolo. Poate li se părea romantic – dacă n-ai mâncare, te poți hrăni cu ideile altora. Şi erau multe, multe prostituate, deşi nu din acelea de lux care locuiau în clădirile cluburilor de noapte de pe strada Nanjing. Fetelor ăstora li se spunea „neveste de trotuar" şi parcă de cum făceam câțiva paşi, mai dădeam de una, stând în fața vreunui restaurant cu vreo trei scaune sau a unei prăvălii de băuturi nu mai late decât uşa sau a unor scări abrupte ce duceau la vreo ceainărie de la etaj.

Apoi am ajuns la o stradă ticsită cu tarabe de chilipiruri, o mulțime, şi toate vindeau cărți uzate, hărți uzate, reviste uzate – de istorie, literatură siropoasă, poezie, politică.

— Povestiri interzise! îmi strigă un om.

De sub taraba lui, scoase o revistă. Pe copertă era o ilustrație cu o femeie tânără care plângea în brațele umbrei fantomatice a unui bărbat. M-am oprit să mă uit. Erau exact ca acele povestiri pe care le citeam cu Alunița în seră. Şi, oprită în stradă, mi-am amintit toate istoriile acelea cu fete care treceau peste sfaturile părinților şi se măritau din dragoste, lucruri din astea. Şi se terminau întotdeauna trist, cu morale înfricoşătoare scrise la sfârşit: „Îți pierzi controlul, îți pierzi şi viața!", „Îți dai inima, îți dai şi onoarea!", „Te smulgi din valorile familiei, îți smulgi propriul chip!". Mi-am adus aminte de acelea la care plângeam cel mai tare – credeam pe atunci că erau ca viața mamei, tristă ca o povestire din cărți.

Doar atunci, şi nu mai devreme, m-am gândit că toate poveştile astea sunt false – doar poveşti. Ca Alunița şi ca toată lumea, îmi compusesem în minte un sfârşit nefericit pentru viața mamei. Ca Alunița, m-am lăsat înfricoşată de toate povestirile astea triste. Şi uite ce s-a întâmplat. Asta nu a împiedicat cu nimic nenorocirile din viața mea. Din contră. Apoi m-am gândit în felul următor: Poate mama avea parte numai de bucurii acum! Poate şi eu puteam găsi acelaşi lucru. În asta îmi puneam speranța.

Îți spun sincer, chiar aşa gândeam. De-asta am crezut întotdeauna că ceea ce a urmat nu a fost doar o coincidență. A fost un semn că în sfârşit ajunsesem la un adevăr al meu. Pentru că iată ce s-a întâmplat.

Am simțit că mă bate cineva pe umăr. M-am întors. La început nu l-am recunoscut pe bărbatul acesta zâmbitor.

— Winnie? zise el. Îți aminteşti?

Mi-am spus: Numele ăsta, Winnie, sună foarte cunoscut. Vezi tu, credeam că-mi spusese numele *lui.* Mă chinuiam să-mi amintesc.

Apoi spuse:

— Nu am uitat niciodată câte necazuri ai avut din cauza mea.

Ce? Ce tot spunea omul ăsta?

Apoi i-am recunoscut vocea, era soldatul chinezo-american, Jimmy Louie, cel care îmi dăduse numele de Winnie.

Da, da, tatăl tău! Din senin, după cinci ani, trecutul şi viitorul ni s-au ciocnit pe o stradă ciudată din Shanghai. Îți închipui aşa ceva? Dacă nu m-aş fi dus la Alunița, dacă nu m-aş fi oprit să citesc o prostie de revistă, dacă el nu ar fi căutat un ziar – un minut să fi întârziat, şi viețile noastre s-ar fi ratat. Te întreb acum, nu-i vorba de soartă aici, n-a fost scris să se întâmple aşa?

Asta i-am zis tatălui tău mulți ani mai târziu, după ce ne-am căsătorit. Ce noroc că soarta ne-a pus din nou unul lângă celălalt. Dar tatăl tău nu credea că era vorba de soartă aici, cel puțin nu de ideea chinezească de *mingyun.*

— E soartă, mi-a zis el, atunci când altcineva decide în numele tău. Dragostea noastră a fost mult mai mult de-atât.

Şi atunci a rostit cuvântul american, *destiny,* ceva ce n-a putut fi împiedicat să se întâmple.

Mă rog, asta tot soartă mi se părea. El a insistat că era altfel, exista o diferență importantă. Aşa că i-am spus:

— Poate că tu vezi lucrurile într-un fel american, iar eu într-unul chinezesc. Zici: „Uite ce peştişor frumos e în bolul ăla". Iar eu: „Uite ce bol frumos e acolo, cu un peştişor în el". Şi nici nu contează ce vorbe rostim. E acelaşi bol frumos, acelaşi peştişor frumos.

Însă tatăl tău o ținea pe-a lui:

— Ne-am iubit din prima clipă când ne-am întâlnit, de-asta voinţele ni s-au alăturat pentru a se regăsi.

După asta n-am mai spus nimic. Cum era să-i spun tatălui tău că nu l-am iubit din prima clipă când ne-am întâlnit? Nu la Kunming, nu la petrecerea aceea. Nu ştiam că există un sentiment atât de fulgerător, aşadar cum puteam să îl simt? Bineînţeles, după ce am dat de el a doua oară, s-a întâmplat să mă îndrăgostesc de el foarte, foarte repede.

Aşa că poate aveam amândoi dreptate şi a fost vorba de soartă în cazul meu şi de destin în cazul lui.

Însă mai târziu tatăl tău s-a făcut preot şi a hotărât că din voia Domnului am ajuns împreună. Aşa că acum nu mai pot să explic cum de ne-am găsit unul pe celălalt. Nu pot să spun decât atât: mă aflam pe o străduţă din Shanghai. Iar tatăl tău se afla în acelaşi loc.

După ce ne-am întâlnit, am stat câteva minute unul în faţa celuilalt conversând politicos. Iar apoi Jimmy Louie – tot Jimmy Louie îi spuneam la început, amândouă numele, cum fac chinezii – Jimmy Louie mi-a propus să bem un ceai chiar la un local de vizavi, să luăm loc la o masă şi să ne mai odihnim picioarele. Am acceptat, însă doar din politeţe. Serios, nu aveam nicio intenţie să încep ceva.

Ne-am trezit stând la o masă dintr-o ceainărie micuţă de la etaj, un local care mi se părea foarte murdar. Am văzut când chelneriţa a luat ceştile de pe o masă, le-a clătit cu apă rece, murdară, apoi le-a umplut cu ceai şi ni le-a adus. A trebuit să spăl ceştile alea de două ori cu ceai fierbinte ca să pot bea din ele. Aşa am făcut şi cu ceaşca lui Jimmy Louie. Vezi tu, chiar de pe atunci îmi făceam griji pentru stomacul lui.

Ne-am băut ceaiul în tăcere câteva minute. Apoi m-a întrebat de Wen Fu.

— Încă mai ţine să i se spună Judas?

Am râs, apoi m-am făcut că-l cert.

— A fost urât din partea ta. Soţul meu s-a supărat rău pe mine.

— Dar eu i-am pus numele ăsta, nu tu.

Îmi era prea jenă să-i amintesc cum dansaserăm şi cum îl tachinaseră prietenii pe Wen Fu că deja mă cucerise un american. Şi nu puteam să-i spun cum m-am certat cu Wen

Fu după aceea, deşi îmi ardea faţa de mânie doar gândindu-mă la asta. Jimmy Louie mi-a observat probabil expresia, pentru că a zis imediat:

— A fost îngrozitor din partea mea. Îmi pare rău.

— Nu, nu, am zis. Acum mă gândesc la altele, cum au trecut atâţia ani, cum totul s-a schimbat, dar nimic în mai bine.

Jimmy Louie ştia că nu trebuia să mai vorbim despre asta. Aşa că am vorbit despre alţii. I-am povestit despre Jiaguo şi noua lui slujbă din Harbin, cum Hulan nu avea încă niciun copil. El mi-a spus că majoritatea prietenilor lui din forţele aeriene americane fuseseră trimişi în nord, la Pekin, să ajute la capitularea japonezilor. Lucra tot pentru Serviciul de Informaţii al Statelor Unite, însărcinat cu relaţiile de presă la consulatul general american.

— O slujbă foarte importantă, am zis.

— Doar titlul sună important, spuse el. Zilnic citesc tot felul de ziare. Ţin sub observaţie ştirile. Apoi îmi spuse: Vezi tu, sunt spion.

Bineînţeles, glumea doar! Tot timpul îi plăcea să tachineze lumea, ţii minte că aşa era tatăl tău. Nu ştiu de ce tot mai crede Helen că era într-adevăr spion. Nu era! Nu o asculta. Dacă era într-adevăr, de ce glumea fără nicio grijă pe tema asta?

În orice caz, am mai băut nişte ceai, am tot băut. Nu după mult timp, m-am trezit povestindu-i despre fabrica unchiului meu, cât de săraci ajunseseră, cât de greu trebuia să muncească acum verişorii mei mai mici. Iar Jimmy Louie nu-i privea de sus, nici cu milă. Era înţelegător. Zicea că războiul era ca o boală grea, iar când se termina, nu însemna că toată lumea îşi recâştiga deodată sănătatea.

I-am povestit lui Jimmy Louie despre Aluniţa. N-am spus că era comunistă – am zis doar că era divorţată. Iar Jimmy Louie n-a spus: „Ce femeie rea e Aluniţa asta”. A zis că multe căsnicii nu rezistau pe perioada războiului.

Şi în sfârşit i-am zis despre tata, în ce necazuri se vârâse deoarece colaborase cu japonezii. A spus că era o tragedie îngrozitoare, că războiul îi dusese pe oameni la greşeli pe care altfel le-ar fi evitat.

Vezi cum era? Simţeam că pot să-i spun aproape orice şi să

găsesc astfel puțină alinare. Pentru un american, era foarte înțelegător. Şi totuşi nu i-am zis nimic despre căsnicia mea, nu încă.

— Dar tu? am întrebat. Ce-ți mai face familia de acasă? Îți duc dorul nevasta şi copiii?

— N-am nevastă, nici copii, zise. N-am norocul ăsta.

Apoi scoase o poză mică. În ea se vedeau patru tinere aşezate în rând, de la cea mai tânără la cea mai în vârstă, cu rochii şi coafuri moderne. Erau fiicele doamnei Liang, o colegă de şcoală de-a mătuşii lui. Iar această doamnă Liang, mi-a zis el, i-a spus că poate să-şi aleagă de nevastă pe oricare din fiicele sale.

— Fiecare fiică e educată, zise Jimmy Louie. Fiecare cântă la pian. Fiecare ştie să citească din Biblie în engleză.

— Foarte atrăgătoare şi mai sunt şi elegante, am spus. Atâtea opțiuni, tare greu să te hotărăşti. Cu care dintre ele te gândeşti să te însori?

Râse, apoi deveni serios.

— Cu tine, zise. Dar tu eşti deja măritată.

E adevărat! Chiar asta a spus. Putea să o aleagă pe oricare dintre frumusețile acelea patru, toate inocente şi tinere, niciuna dintre ele căsătorită înainte. Dar m-a ales pe mine. De ce crezi că a făcut asta?

În orice caz, pe atunci nu ştiam dacă mă tachina sau chiar era sincer. Mă făcusem roşie la față. Şi pentru că nu puteam să-l privesc, m-am uitat în schimb la ceas.

— O-io! am făcut. Dacă mă duc acum la Alunița, o să trebuiască să plec de cum ajung.

— Mai bine te întorci mâine să mergi la ea, propuse Jimmy Louie.

— Altfel nu se poate, am fost de acord.

— Atunci ne întâlnim mâine la librăria de vizavi şi te conduc să mă asigur că eşti în siguranță, zise el.

— Nu, nu, prea mare deranj, am spus.

— Nu e niciun deranj. Vin în fiecare zi aici după ziare.

— În fiecare zi?

— Cu asta mă ocup.

— Mă gândeam să ajung pe la zece şi jumătate. Poate e prea devreme pentru tine.

— Am să fiu aici şi mai devreme, în caz că şi tu vii mai

devreme.

Când ne-am ridicat amândoi şi am coborât scările, am observat ce-a făcut. A lăsat fotografia cu cele patru frumuseți pe masă.

A doua zi dimineață m-am trezit foarte devreme, fericită şi emoționată. Mă gândeam la viața mea, la faptul că urma o schimbare curând. Nu ştiam cum o să se întâmple exact, dar eram sigură că aşa o să fie.

Dar toate gândurile acestea s-au risipit curând. Țipetele lui Danru se auzeau în toată casa şi mi l-a adus o servitoare, dându-mi de ştire că a căzut şi s-a lovit cu capul de scări până a ajuns jos. În timp ce-mi alinam fiul, San Ma a venit la mine plângând şi mi-a zis că tata se trezise cu febră şi mintea tulbure. Aşa că am dat fuga în camera tatei. Câteva minute mai târziu a dat buzna bucătăreasa şi a declarat că pleacă definitiv, nu mai poate tolera să-i insulte Wen *taitai* mâncarea. Şi de unde eram, l-am auzit pe Wen Fu zbierând cât îl ținea gura, apoi zgomotul a ceva ce se spărgea de podea. Am coborât şi am văzut vesela de la micul dejun împrăştiată peste tot, tăiței vărsați peste tot pe scaune.

Îmi venea să plâng. Viața mea n-o să se schimbe niciodată, aşa mi se părea atunci. Veşnic cu problemele altora pe cap, fără nicio clipă liberă pentru ale mele. Şi eram sigură că toate dezastrele astea mărunte erau un semn că nu voi reuşi să plec din casă în ziua aceea.

Dar viața e atât de ciudată, cum reuşeşte să te ducă de nas şi să-ți schimbe gândurile. Pentru că, de cum am renunțat la planurile mele pe ziua aceea, mi s-a întors şansa. Când m-am dus sus să-l îngrijesc pe tata, citea un ziar şi s-a enervat doar pentru că-l deranjasem.

— Probabil s-a certat de unul singur într-un vis rău, zise San Ma.

Când m-am întors jos, Wen Fu deja plecase la cursele de cai. Iar bucătăreasa furioasă? Deja curățase mizeria şi se dusese la piață după mâncare pentru masa de seară. Micuțul Danru îmi țipă din pătuț că voia să se dea jos. Uitase de cucui şi îşi amintise că mama lui Wen Fu îi promisese că putea să meargă azi în vizită la un prieten de familie care avea un nepot de vârsta lui.

Puteam în sfârşit să ies din casă! Dar am văzut că era prea târziu să-mi schimb viaţa, se făcuse deja aproape unsprezece. Am încercat să-mi rezum gândurile doar la Aluniţa şi la reîntâlnirea fericită care urma. Aveam cu mine pachetelul pe care mă rugase Mătuşa Bătrână să i-l duc. Adăugasem cinci perechi de ciorapi din import. Ce-o să se bucure Aluniţa când o să vadă aşa ceva!

Dar bineînţeles că mintea îmi fugea la mica librărie de vizavi de ceainărie. Mi l-am închipuit pe Jimmy Louie răsfoind cărţi şi uitându-se nerăbdător la ceas. M-am gândit să iau un taxi. Apoi mi l-am închipuit pe Jimmy Louie uitându-se încă o dată la ceas şi ieşind din librărie. M-am hotărât să nu alerg într-un suflet spre ceva ce sigur avea să se dovedească a fi o cruntă dezamăgire. Aşa că mi-am înăbuşit speranţele şi am aşteptat autobuzul.

Când am ajuns pe strada San Ying, era deja aproape amiază. A trebuit să mă silesc să merg încet şi calm. Şi, în timp ce mă apropiam de librărie, a trebuit să mă silesc să nu mă uit într-acolo. Mergi înainte, mergi înainte.

Nu mai puteam să respir. Mi-am spus: Nu te prosti singură. Nu e aici. Mergi înainte.

Nu mi-am îngăduit să privesc într-o parte. Mi-am ţinut ochii îndreptaţi spre mijlocul drumului. Nu te uita. Mergi înainte.

Am trecut pe lângă librărie. Nu m-am uitat. Am continuat să merg până când am ajuns la o clădire depărtare. M-am oprit. Am oftat din greu. Simţeam o mică durere în inimă şi mi-am dat seama că lăsasem să se prelingă de acolo un strop de speranţă. Apoi am oftat iarăşi, de data asta foarte tristă. Şi i-a urmat un alt oftat, unul de uşurare, doar că nu din mine venise. M-am întors.

Să-i văd chipul! Bucuria de pe chipul său!

Niciunul din noi nu a rostit o vorbă. Mi-a luat mâinile şi mi le-a ţinut strâns. Şi am stat amândoi în drum, cu ochii umezi de fericire, înţelegând fără cuvinte că amândoi simţeam la fel.

Acum trebuie să mă opresc. Pentru că de câte ori îmi aduc aminte de asta, trebuie să plâng un pic de una singură. Nu ştiu de ce un lucru care m-a făcut atât de fericită atunci mă poate întrista acum atât de tare. Poate aşa stă treaba cu cele mai frumoase amintiri.

21 – Mama micuţei Yu

Casa Aluniței se afla la doi paşi. Aşa că, în scurta plimbare până acolo, am apucat să ne spunem doar puține lucruri.

— De ce ai aşteptat? am întrebat. Am întârziat atât de mult.

— Mi-am zis că sigur pantofii tăi sunt de vină, zise. Am presupus că ți-ai rupt un toc, cum s-a mai întâmplat la petrecerea din Kunming.

Am râs, iar Jimmy râse şi el. Apoi deveni serios.

— Te-am iubit întotdeauna din ziua aceea, cum puteai tu să faci orice, să dansezi cu un toc rupt sau în picioarele goale. Aparent fragilă, dar puternică şi curajoasă, genul de om pe care nimic nu-l opreşte.

E adevărat, tatăl tău a spus asta. Mă considera o persoană puternică. Eu nu mă gândisem niciodată la mine în felul ăsta. Nu ştiu de ce credea asta. Tot restul vieții a crezut că sunt aşa. Nu e ciudat?

Oricum, i-am spus lui Jimmy Louie cât de mult am suferit în căsnicia mea, cum am încercat să-l părăsesc pe Wen Fu în timpul războiului, dar n-am reuşit din cauza lui Danru.

— Dar acum o s-o întreb pe verişoara mea cum a făcut, am zis. Am să obțin şi eu divorțul.

Iar Jimmy Louie spuse:

— Vezi ce puternică eşti?

— Asta nu înseamnă că sunt puternică, am răspuns. Nu mai am forță să mă lupt cu el. Uneori nici nu mai ştiu cum o s-o mai duc încă o zi lângă el.

La care Jimmy Louie spuse:

— În asta stă puterea ta.

Şi atunci am ajuns în fața casei Aluniței, o pensiune. Jimmy Louie îmi zise că mă aşteaptă la librărie.

— S-ar putea să stau foarte mult, am spus.

— Două, trei, patru ore, nu contează, replică el. O să aştept. Deja am aşteptat cinci ani.

Vezi ce romantic era? Nu mă înduram să-l las acolo când tocmai îl găsisem.

Am intrat într-o mică bucătărie obişnuită. Pe podea erau doi copii mici. Am întrebat-o pe femeia care îşi prăjea mâncarea de prânz dacă Jiang Huazheng locuia acolo.

— Anh? strigă. Pe cine cauți?

M-am dat mai aproape şi am strigat ca să acopăr sfârâitul uleiului. A zâmbit, şi-a şters mâinile pe rochie lăsând încă o pată, m-a luat de braț şi m-a direcționat spre scări.

— Sus, surioară. Etajul trei, camera doi. Mai bine baţi, că are deja un musafir. S-a întors la tigaia ei, râzând singură. Ce de musafiri!

Am urcat scările acelea întunecate şi, cu fiecare pas, mă îngrijoram din ce în ce mai tare, întrebându-mă peste ce o să dau sus. Dacă Aluniţa era acum şi ea o nevastă de trotuar? Nu asta se întâmpla cu femeile care îşi pierdeau soții şi familiile? Cum altfel se putea întreține o femeie dacă n-avea bărbat şi familie?

Am stat o vreme în fața uşii numărul doi. Auzeam o voce, o voce de bărbat, aşa mi se părea.

Apoi am auzit o voce de femeie care semăna cu a Aluniței, acelaşi ton impulsiv, preschimbându-se treptat într-o lamentație. Am bătut la uşă şi vocile au tăcut.

— Cine e? strigă Aluniţa cu o voce aspră.

— Jiang Weili! am strigat şi eu. Verişoara Jiang!

Şi până să mai apuc să spun ceva, uşa se deschise fulgerător, Aluniţa mă trase în cameră şi trânti uşa. Mă trăgea de păr, mă ciupea de obraz, strigând:

— Iată-te! În sfârşit ai venit! De ce-ai aşteptat atâta?

Părea neschimbată. Aşa m-am gândit în prima clipă. Acelaşi zâmbet botos, aceiaşi ochi parşivi. M-am simțit uşurată.

Însă al doilea gând a fost că arăta cu totul altfel, că dacă aş fi trecut pe lângă ea pe stradă n-aş fi recunoscut-o. Avea părul tuns scurt, fără nicio cărare. Purta o haină simplă, de proastă calitate, încheiată până sus şi care cădea atât de drept, că nici nu îmi dădeam seama dacă se îngrăşase sau slăbise. Iar fața ei – fără urmă de fard, doar tenul gol. Trebuia s-o vezi. Uite-o pe fata care se mândrea odată cu tenul ei palid. Iar acum era aproape la fel de oacheşă ca o cantoneză!

— Hei! Ți-l prezint pe prietenul meu, Wu, spuse ea şi mă întoarse spre el.

Am văzut un tânăr cu ochelari rotunzi şi păr negru foarte des, dat pe spate. Ținea în mână o pensulă. Camera era acoperită de coli mari de hârtie – împrăştiate pe podea, bălăbănindu-se atârnate pe scaun, întinse pe patul ei micuț.

Pe toate scria acelaşi lucru, despre vreun miting studenţesc, proteste pe tema noilor reforme funciare. Prin urmare, era adevărat. Aluniţa era comunistă.

— Pe astea care s-au uscat, îi zise tânărului arătând cu mâna, ia-le. Pe celelalte le terminăm diseară.

Vorbise pe un ton de şefă, dar bărbatul n-a părut să se supere. A făcut repede sul câteva coli, mi-a spus că-i pare bine de cunoştinţă şi a plecat.

Nu ştiam ce să spun, aşa că i-am dat cadourile, amândouă învelite în hârtie. Păru iritată; apoi oftă şi le luă. Am crezut că o să le pună deoparte ca să le deschidă mai târziu. Aşa era politicos. Aşa fac întotdeauna chinezii – dacă nu-ţi place cadoul, nimeni nu trebuie să-ţi vadă dezamăgirea de pe faţă. Dar ea n-a aşteptat.

Mai întâi îl deschise pe al Mătuşii Bătrâne. Era o oglinjoară demodată de argint, cu dosul şi mânerul sculptate.

— Ai! Ia uită-te, zise Aluniţa. Ultima dată când ne-am văzut mi-a zis: „Fata frumoasă pe care o ştiam mai există oare?”. I-am zis că n-am oglindă să mă văd însă, frumoasă sau nu, ştiam că exist. Aşa că vezi şi tu ce mi-a dat. Hn! Crede că prostioara asta mă va convinge să mă întorc la viaţa dinainte.

Aluniţa se privi în oglindă. Mie mi se părea că era la fel de vanitoasă. Se bătu uşor peste obraji, deschise ochii larg, îi zâmbi imaginii de acolo. Şi e adevărat, într-un fel era frumoasă. Avea pielea netedă şi ochi mari. Deşi faţa îi era prea lată. Desigur, acest defect nu avea nimic de-a face cu faptul că se făcuse comunistă. Aşa era şi pe vremea când era o copilă alintată fără pic de înţelegere pentru oamenii care veneau din medii sărace. Lăsă jos oglinda şi se întorse spre următorul cadou.

— Mă tem că nici cadoul meu nu e potrivit.

Sfâşie ambalajul ca un copil. Când ridică perechea de ciorapi, începu să râdă cu poftă şi tot râse.

— Pot să-i iau înapoi, am zis. Mă simţeam tare stânjenită. Haide, dă-mi-i.

— Nu, nu, ţipă ea ţinându-i strâns pe lângă corp. Sunt foarte valoroşi. Pot să-i vând la negru pe bani frumoşi. E un cadou bun. Mă privi, apoi spuse pe un ton foarte sincer, fără să-şi ceară scuze: Nu am ce să-ţi dau. Nu mai am timp zilele astea să mă ţin la curent cu bunele maniere.

— Fireşte, am zis. Nici n-aveai de unde să ştii că o să vin. Cum să…

— Nu, mă opri ea pe un ton hotărât. Vreau să spun că, şi dacă aş şti, şi dacă aş avea bani, nu m-aş mai sinchisi de obiceiurile astea. E prea mare deranjul – şi până la urmă pentru ce?

Îmi făceam griji că Aluniţa era plină de amărăciune. Puse ciorapii pe un raft. Dar când se întoarse, îmi întinse mâna şi spuse:

— *Tang jie* – „soră de zahăr”, apelativul amical cu care ne adresam una alteia pe când eram mai tinere. *Tang jie,* spuse iar, ţinându-mă de mână şi strângându-mi-o cu putere. Mă bucur tare mult că ai venit. Şi ştii că nu o spun doar din politeţe.

Am avut o discuţie atât de plăcută în după-amiaza aceea. Am stat pe pat şi ne-am spus secrete, aşa cum făceam pe când eram mici, doar că de data asta nu mai trebuia să şuşotim. Am vorbit deschis despre orice. Cu nouă ani în urmă ne certaserăm care din noi se măritase mai bine. Acum, după nouă ani, ne certam care se măritase mai prost.

— Gândeşte-te numai, am zis. Ce mânioasă ai fost odată că Wen Fu s-a însurat cu mine, şi nu cu tine. Acum ştii ce regrete ai evitat.

— Chiar şi-aşa, tu te-ai măritat mai bine, replică Aluniţa. Eu m-am măritat cel mai prost!

— Habar n-ai, am spus. Nici nu-ţi poţi închipui un soţ în halul ăsta de rău, egoist, câinos…

Iar Aluniţa mi-o tăie:

— Soţul meu era *zibuyong.*

Când a zis asta, nu am crezut-o. Nu ştiu cum îi spuneţi în engleză, dar în shanghaieză *zibuyong* înseamnă ceva de genul „găini-puişori-şi-cocoşi”, toate ingredientele masculine şi feminine necesare pentru a cloci un ou din care iese un puişor. Am auzit-o amândouă odată pe Mătuşa Bătrână spunând o poveste despre o rudă îndepărată care născuse un *zibuyong*, un bebeluş cu două organe; masculin şi feminin. Mătuşa Bătrână a zis că mama bebeluşului nu ştia cum să-l crească – drept fiu sau drept fiică? Mai târziu nici nu a mai trebuit să ia o hotărâre pentru că bebeluşul a murit. Mătuşa Bătrână

credea că mama l-a omorât, întrucât, chiar dacă ar fi crescut copilul *zibuyong* ca fiu, nu ar fi fost în stare să aibă la rândul lui copii.

— Cum se poate ca soțul tău să fie *zibuyong*? am întrebat-o pe Alunița. Țin minte că ai spus în scrisoarea ta că prima lui nevastă, care a murit, i-a născut cinci fii.

— Familia se ducea prin cătunuri şi cumpăra câte un bebeluş nou în fiecare an. Ar trebui să-i vezi – nu seamănă deloc între ei. Unul e oacheş, altul are pielea albă-albă. Unul e plin de viață şi grăsuț, altul e slăbănog şi tăcut. Oricine are ceva minte şi ochi să vadă îşi dă seama că fiii au fost cumpărați.

— Dar cum de a putut Miao-miao să te mărite cu un asemenea om?

— N-a ştiut. Maică-sa l-a crescut dintotdeauna ca fiu. Şi luni în şir după ce m-am măritat, nici eu n-am ştiut. Nici nu s-a atins de mine. Credeam că îl fac nefericit.

— Şi după aia ai văzut cele două organe?

— L-am văzut în patul nostru cu un alt bărbat! Partea lui feminină momise un mascul. M-am dus fuga la maică-sa şi i-am spus ce-am văzut. Şi ştii ce-a făcut? M-a pălmuit şi mi-a zis să nu mai răspândesc asemenea minciuni despre fiul ei.

— Dacă n-ai văzut niciodată cele două organe, am zis, cum poți să fii sigură că e *zibuyong!*

Alunița oftă.

— Pentru că i-am spus maică-sii că fiul ei e *zibuyong* şi m-a tot pălmuit, de parcă ar fi putut schimba lucrul ăsta convingându-mă pe mine că nu e adevărat.

Îți povestesc totul aşa cum mi-a fost povestit de Alunița. Aşa că nu pot să-ți spun dacă soțul ei chiar era ce pretindea ea. Poate a spus asta doar pentru că pe atunci nu exista un cuvânt pentru „homosexual". Dacă un bărbat rămânea neînsurat, lumea se punea pe şuşotit: „Poate e *zibuyong*". Despre femeile nemăritate nu ziceau la fel. Pentru ele aveau alt cuvânt. Dar nu-l mai țin minte acum.

Oricum, Alunița a zis că a ajuns o soție de paie, doar de ochii lumii.

— După un an maică-sa m-a silit să stau ascunsă cinci luni, continuă ea. Nu aveam voie să văd pe nimeni. Şi la sfârşit

mama a prezentat lumii încă un fiu nou-născut. A trebuit să mă prefac că bebeluşul ăla era al meu. Crede-mă, nu mă interesa deloc copilul ăla. Nu mă mai interesa nimic, nici hainele mele frumoase. Nu însemnau nimic. Viața mea era exact cum am citit într-o carte de curând: că trăim într-o lume în care totul e fals. Societatea e ca o vopsea viu colorată întinsă pe lemn putrezit.

O-io! Când a zis asta, vorbea ca o revoluționară. Şi totuşi era în continuare aceeaşi Alunița, cum o cunoscusem în copilărie: plină de mândrie, fără să se abată de la ce voia, vorbind cu cuvinte modelate după ideile altuia.

— Şi cum ai plecat până la urmă?

— O mai ții minte pe fata aia, Micuța Yu, care a fost cu noi la şcoală?

— Sigur că o țin minte, am zis dând din cap, obrăznicătura aia care ne schimba tuturor încălțămintea când dormeam. Ce haos era a doua zi dimineață! Fiecare fată se trezea cu un pantof drept mare şi cu unul stâng mic, sau doi pantofi drepți, sau doi pantofi stângi. Întârziam la ore tot încercând să-i împerechem. Ce fată rea.

— M-a ajutat să scap de căsnicie, zise Alunița.

— Micuța Yu?

— Se poate spune că da, continuă Alunița. Asta după ce eram de patru ani nevasta cocoşului-găină, iar maică-sa nu mă scăpa din ochi, ca o cloşcă. Mă gândeam cât de uşor îți poți distruge viața, fără nicio şansă de îndreptare.

— Aşa m-am simțit şi eu, am zis. Exact la fel.

Alunița continuă:

— Mă gândeam la tinerețea mea, la tot ce visasem cândva.

— La toate speranțele tale, la cât de inocentă erai, am adăugat.

— Lasă-mă să termin, zise Alunița. În fine, cu inima plină de asemenea sentimente, m-am hotărât să merg până la şcoală, să-i văd pe foştii noştri profesori. Aşa că m-am dus, iar sora Maomao… o ții minte, aia cu o nară mai mare şi una mai mică.

Am încuviințat din cap.

— Era tot timpul foarte severă.

— Sora Maomao ajunsese directoarea şcolii. Şi voia să-mi arate câți bani fuseseră donați şcolii. Mi-a arătat noua

bibliotecă şi capela cu noul vitraliu pe care era pictat pruncul Iisus.

Apoi m-a dus în spate, în micul cimitir. Mai ştii cum ne trimitea sora Maomao în cimitir când nu eram cuminți? Credea că aşa o să ne speriem şi o să ne purtăm frumos pentru viața de apoi. Cimitirul avea o fântână arteziană nouă, apa ieşea prin gura unui copilaş. Tocmai o admiram, când am văzut o piatră comemorativă cu numele Micuței Yu scris pe ea. Am fost atât de şocată. Era ca şi cum o vedeam pe Micuța Yu prefăcută într-o stană de piatră.

„Ce s-a întâmplat? Ce s-a întâmplat?" am întrebat-o pe sora Maomao. Iar ea mi-a răspuns: „Vai, e o poveste tare tristă. Nu trecuse decât un an de când se măritase şi a murit din senin, într-un accident."

Sora Maomao n-a zis ce fel de accident. Dar pe loc m-au apucat bănuielile. De ce o îngropaseră aici, în cimitirul şcolii? Familia soțului ei ar fi trebuit s-o înmormânteze în cavoul familiei lor. I-am zis asta sorei Maomao. Iar ea a spus: „A fost fericită aici atâția ani. De-asta mama ei s-a gândit că ar trebui să aibă în jur alte fete fericite".

Şi atunci mi-am zis: Asta e o dorință, nu un motiv. Pe când îmi frământam aşa mintea, am auzit cum îmi şoptea o voce la ureche. „Du-te şi află", îmi zicea. Pe loc m-am trezit întrebând-o pe sora Maomao unde locuia familia Micuței Yu, ca să le prezint omagiile mele. Nu ştiu de ce am făcut-o. Nu eram în apele mele. Parcă mă trăgea ceva.

Am plecat de la şcoală şi m-am dus imediat acasă la familia Yu. Atunci am trecut prin al doilea şoc. Micuța Yu nu făcea parte dintr-o familie înstărită, ca majoritatea fetelor din şcoala aia. Locuința familiei ei s-a dovedit a fi un apartament cu două camere la etajul doi al unei clădiri vechi. Era doar cu puțin peste pragul sărăciei. Iar familia s-a dovedit compusă doar dintr-o mamă rămasă văduvă. Sărmana, făcuse rost de bani dintr-o mică moştenire rămasă de la unchiul ei şi a tot tras de ei ca să acopere taxele Micuței Yu şi să-i rămână şi o zestre modestă deoparte. Aşa că, vezi tu, îşi pusese toate speranțele în fiica ei, moartă acum, după un an de căsnicie.

— Ai-ia! am țipat. Ce trist!

— E şi mai trist, zise Alunița. Mama s-a bucurat tare mult să mă vadă. Din câte se părea, nimeni nu mai pomenea de fata

ei. Şi asta pentru că fata ei nu a murit într-un accident. S-a sinucis.

— S-a sinucis!?

— A zis că familia soțului ei o împinsese la sinucidere. Am început să tremur din tot corpul când am auzit una ca asta. Chiar în dimineața aceea mă gândisem că s-ar putea să-mi pun capăt zilelor dacă nu găseam curând o cale să scap de căsnicie.

— Şi eu am avut asemenea gânduri, i-am şoptit Aluniței.

— Şi mama se învinovățea, zise Alunița, pentru că şi ea pusese la cale măritişul – cu nepotul unui prieten de-al unui văr, dintr-un sat de lângă Suzhou. Viitorul soț, i se spusese, avea o funcție înaltă în întreprinderea tatălui său, fabricant de tăiței.

Mama Micuței Yu nu-l întâlnise niciodată pe nepot. L-a văzut prima dată la nuntă. Părea agitat, a zis ea. Trebuia să i se zică tot timpul încotro s-o ia, ce să zică. Chicotea şi izbucnea în hohote tocmai când nu trebuia, încât femeia se gândea că era beat. Era un țânc la minte! Încă mai făcea în pat. Îl apuca plânsul când bătea vântul prea tare. Credea că Micuța Yu era sora lui mai mare.

Când Micuța Yu s-a dus la mama ei după ajutor ca să pună capăt căsniciei, mama i-a spus că se putea şi mai rău. Măcar familia lui se purta frumos cu ea, o hrănea bine. Şi chiar dacă bărbată-su era sărac cu duhul, auzise că era în stare să devină tată. Îi reuşise asta cu o fată din sat. Aşa că mama i-a zis Micuței Yu: „Fii cuminte, fă mai multe eforturi”. Iar Micuța Yu s-a dus înapoi la casa soțului ei. S-a cățărat în copacul din curte, a legat un capăt de sfoară de-o cracă, pe celălalt în jurul gâtului, apoi a sărit.

„Un an întreg”, a zis mama, „nu m-am gândit decât să fac şi eu la fel”. Mama Micuței Yu plângea când mi-a zis asta şi eu la fel. Îmi pipăiam gâtul când îmi povestea. Şi mă auzeam vorbind ca în vis: „Deci aşa poți să pui capăt unui măritiş”.

Iar mama Micuței Yu a țipat: „Nu, a fost o greşeală ce i s-a întâmplat, că n-a găsit nicio altă cale, că n-a avut pe nimeni care s-o ajute”.

Cel puțin în după-amiaza aceea am găsit o inimă înțelegătoare care să-mi asculte necazurile. Acum cred că vocea Micuței Yu m-a condus la mama ei. Pentru că mai târziu

în anul acela tocmai mama Micuței Yu m-a ajutat să scap de căsnicia mea.

— Cum te-a ajutat? am întrebat.

Credeam că doar câteva cuvinte mă despărțeau de răspunsul la toată nefericirea mea.

Alunița se ridică.

— De ce n-o întrebi singură?

— Cum?

— Întreab-o, zise Alunița. Întreab-o pe mama Micuței Yu. E jos, găteşte masa de prânz pentru toate femeile din casă care şi-au părăsit soții.

Şi aşa am aflat că toată casa era un adăpost clandestin plin de femei şi copii. Îți închipui aşa ceva? Mi-era teamă, dar eram şi entuziasmată. Nu zic că voiam să mă fac comunistă, nici pe departe. Eram entuziasmată pentru că mă găseam într-o casă cu nouă femei care avuseseră odată căsnicii îngrozitoare, nouă femei care nu mai trebuia să se plece în fața bărbaților şi soacrelor lor.

Mama Micuței Yu gătea în continuare când ne-am dus jos. Lumea încă îi mai spunea aşa, Mama Micuței Yu. Dacă te uitai la ea, n-ai fi crezut că femeia asta măruntă, care-şi prăjea peştii şi castraveții amari, era o muncitoare ilegalistă. Însă, dacă te gândeai mai bine, cei mai mulți comunişti nu-şi purtau uniformele în public. Erai nebun sau mort dacă-i spuneai cuiva că eşti revoluționar.

Celelalte femei se întorceau acasă pentru cină de pe unde munceau. Una dădea meditații la franceză. Alta lucra într-o fabrică de încălțăminte. Alta făcea mături cu coadă şi le vindea pe stradă. Proveneau din tot felul de medii. De fapt, nu se deosebeau cu nimic de ceilalți oameni pe care îi vedeai în Shanghai.

Aşa că nimeni nu mi-a zis: „Sunt comunistă. Tu?”. Dar îți dădeai seama de asta din ce spuneau. Când ne-am aşezat cu toții la masă, de pildă, Mama Micuței Yu îmi zise:

— Sper să nu-ți pice prea rău castraveții amari. Nici eu nu prea mănânc aşa ceva. Dar când se mai întâmplă, îmi aduc aminte cât de recunoscătoare sunt că pot pune pe masă atâtea alte mâncăruri.

Izbucni în râs, iar Alunița şi celelalte femei râseră şi ele.

Toate apreciau castraveții amari, nu pentru gust, ci pentru conversația prilejuită de ei.

— Vai, nu ştii ce-i aia amărăciune, spuse una dintre femei, până n-ai trăit o iarnă întreagă cu un singur cărbune, cât o cărămidă de mare, pentru încălzit şi gătit.

Iar alta spuse:

— Castravetele ăsta e dulce pe lângă câte n-a trebuit să înghit ca sclavă într-o familie de bogătani.

Ce pot să-ți spun? Nu-mi plăceau castraveții amari, nici înainte, nici după şi nici acum. Şi nu aveam o gândire revoluționară. Dar m-aş fi alăturat lor dacă mi-ar fi spus că trebuia. Aş fi mâncat castraveți amari în fiecare zi, la fiecare masă, dacă aşa îmi lăsam căsnicia în urmă. Dacă trebuia să schimb lumea întreagă pentru a-mi schimba propria viață, aş fi făcut-o. Cred că multe dintre femeile din casa aceea îşi vedeau la fel viața.

După ce am terminat masa aceea simplă, toată lumea m-a luat la întrebări. Şi deşi erau femei străine, le-am spus totul, despre familia lui Wen Fu, despre familia mea, despre cum controla Wen Fu totul.

— Atunci nu se va lăsa convins să divorțeze cu una, cu două, spuse una dintre femeile de la masă. Şi familia mea era bogată. Soțul meu nu voia să mă lase să plec pentru că asta însemna să renunțe la bogățiile familiei.

— Dar fiul tău? Vrei să îl iei şi pe el cu tine? întrebă Mama Micuței Yu.

— Bineînțeles. Soțul meu nici nu se sinchiseşte de fiul nostru. Doar îl foloseşte drept armă ca să mă silească să nu plec.

— Dar bani? întrebă alta. Ai nişte bani ai tăi?

— Doar puțini, cât mi-a mai rămas din zestre. Doar cât să cheltuiesc pe ce cumpăr zilnic.

— Nu uita de bijuterii, spuse Alunița. Cele două brățări de aur pe care le-ai primit la nuntă – le mai ai?

Am încuviințat.

— Şi două coliere, două perechi de cercei, un inel.

— Soțul tău are cumva amantă? întrebă Mama Micuței Yu.

— Are o mulțime! E ca un câine care amuşinează când un fund, când altul.

— Dar e vreuna mai deosebită, una pe care o vede tot

timpul? întrebă altă femeie de la masă. Uneori amanta îl poate sili pe bărbat să divorțeze de nevastă, dacă o dorește destul de tare pe femeia aceea.

Şi aici scoase un hohot sec de râs.

— Nu ține la nimeni atât de mult, am zis. Pe vremuri obişnuia să agațe o femeie, s-o folosească o săptămână sau mai multe şi apoi să se descotorosească de ea. Acum locuim în casa tatălui meu, alături de propriii lui părinți. Prea stă toată lumea cu ochii pe el. Aşa că nu-şi mai rezolvă treburile lui împuțite la noi acasă. Nu ştiu cu cine se vede.

— Dar tu? Ai cumva un amant? spuse o femeie fără un dinte în față.

— Bineînțeles că nu! am răspuns cu furie. Soțul meu are năravuri rele, nu eu! Cum puteți să credeți…

Apoi m-am încurcat şi m-am jenat de confuzia mea. Pentru că, bineînțeles, mă gândeam la Jimmy Louie. Nu eram amanți, şi totuşi simțeam pentru prima oară acele sentimente pe care le au probabil amanții, ruşine şi nevoia de a-mi apăra ruşinea.

Mama Micuței Yu mă bătu uşor pe mână ca să mă calmeze.

— Nu e o întrebare pusă cu intenția de a te insulta, explică ea. Uneori e util ca femeia să pretindă că are un amant.

— Mai ales dacă soțul are ditamai reputația şi nu vrea să o piardă, zise Alunița.

— Asta am şi făcut în cazul verişoarei tale, spuse Mama Micuței Yu. Am inventat un amant. După asta a obținut divorțul cât ai zice peşte.

— Dar de ce să iau asupra mea vina pentru aşa ceva? am întrebat.

— Bine, spuse femeia cu dintele lipsă. Salvează-ți onoarea şi rămâi în căsnicia ta nefericită! Aşa de drăguță şi de mândră – tocmai femeile ca tine nu sunt în stare să renunțe la vechile obiceiuri. În cazul ăsta, nu e decât vina ta.

— Nu vă mai certați, nu vă mai certați, zise Mama Micuței Yu. Nu vrem decât să aflăm cât mai multe ca să ne dăm seama cum e mai bine. Apoi se întoarse spre mine. Între timp, trebuie să-ți aduni toate bijuteriile şi toți banii de care poți face rost. Şi când eşti gata, tu şi fiul tău trebuie să fugiți încoace fără să vă urmărească nimeni. Când o să vii aici, o să ştim ce-i de făcut în continuare. Poți să te ocupi singură de prima etapă sau ai nevoie de ajutor?

— Pot singură, am zis imediat.

Am spus acele cuvinte fără să ştiu cum să le transform în realitate.

22 – Un ultim anotimp

Când am plecat de la Aluniţa, se făcuse deja după-amiază târziu. A trebuit să mă grăbesc la librărie, să-l găsesc pe tatăl tău. Tot drumul am zâmbit cu gura până la urechi, nu puteam să mă abţin. Şi mi se părea că oamenii de pe stradă vedeau ce fericită sunt şi îmi zâmbeau la rândul lor ca să mă felicite.

De cum l-am văzut pe tatăl tău, i-am zis:

— Într-o săptămână sau două îmi părăsesc soţul.

Tremuram din tot corpul, de mândrie şi de nervozitate.

— Chiar aşa? zise.

Şi el tremura.

— Chiar aşa, am răspuns.

Îmi ţinea mâinile în ale lui şi râdeam cu lacrimi în ochi.

Dacă tatăl tău ar mai trăi azi, cred că am fi amândoi de acord: atunci am înţeles că vom fi mereu împreună. Nu ştiu cum de puteau să ştie doi străini asta, cum de eram atât de siguri. Dar poate că era aşa: Când a pus pe masă poza aia cu cele patru fiice, era ca şi cum mă cerea de nevastă. Iar când am alergat înapoi şi i-am zis că-mi părăsesc soţul, era ca şi cum i-aş fi zis că accept. Şi din acel moment am fost împreună, doi oameni vorbind cu aceeaşi inimă.

— Şi acum? mă întrebă. Ce trebuie să facem în continuare?

— Trebuie să aşteptăm o vreme, am spus. Trebuie să aşteptăm până apare momentul potrivit să plec.

Apoi am făcut un plan. Când eram gata să evadez, urma să îl sun la telefon târziu în noapte, când toată lumea dormea. Aveam să spun ceva rapid şi simplu, de genul: „Mâine vin”.

Dar tatăl tău – era atât de romantic – a propus altceva, un cod secret. Aşa că iată ce am hotărât să spun: „Deschide uşa, deja se vede muntele” – un proverb clasic însemnând că eşti gata să profiţi de toate posibilităţile şi să le preschimbi în ceva măreţ. Iar tatăl tău îmi răspundea astfel: „Haide să mergem dincolo de munte”. Şi urma să se întâlnească cu mine şi Danru a doua zi în port, în faţa gheretei care vindea bilete spre insula Tsungming. Şi de acolo luam o maşină care să ne ducă la casa Aluniţei.

Când m-am întors acasă în acea zi, îmi vedeam viaţa de parcă deja ştiam sfârşitul fericit al unei poveşti. M-am uitat la

casa aceea şi mi-am spus: Curând nu va mai trebui să văd pereţii ăştia şi toată nefericirea pe care o închid înăuntru.

Am auzit-o pe mama lui Wen Fu ţipând la bucătăreasă şi mi-am imaginat că iau o masă simplă, pe tăcute, fără să simt că mi se întoarce stomacul pe dos. L-am văzut pe Wen Fu intrând pe uşă şi mi-am zis: În curând nu va mai trebui să mă frec până mi se ia pielea, chinuindu-mă să-i scot murdăria de pe trupul meu. L-am văzut pe Danru privindu-şi tatăl cu coada ochiului şi mi-am zis: Curând fiul meu va putea să râdă şi să se joace fără teamă.

Apoi l-am văzut pe tata, gârbovit de spate, târşâindu-şi picioarele spre biroul lui. Parcă niciodată nu-l mai văzusem pe tata arătând atât de slăbit.

Şi atunci mi-am amintit: Tata! Dacă plec, Wen Fu va pune să fie ucis ca trădător. Se va folosi de tata ca de o armă.

Am urcat repede la mine în cameră. Am început să mă cert singură. Ar trebui să-l las pe tata să meargă la închisoare, m-am gândit. La urma urmelor, şi-a făcut-o cu mâna lui. Să vadă şi el cum e să suferi.

Apoi m-am gândit şi la alte motive. El se purtase urât cu mama! El refuzase să mă vadă în copilărie. El mă lăsase să mă mărit cu un om rău. Nu-i păsase că-mi oferă un viitor nefericit. De ce să renunţ la fericirea mea pentru el? Nu fusese niciodată vreun strop de dragoste între noi, între tată şi fiică, fiică şi tată.

Însă toate motivele acelea doar m-au făcut să mă simt la fel de afurisită ca Wen Fu. Aşa că mi-am golit inima de sentimentele acelea. Mi-am găsit scuze în minte: E bătrân. E deja cu mintea pe altă lume. Cum să fiu eu responsabilă pentru ce-i face Wen Fu?

Şi totuşi ştiam: Scuzele acelea nu vor reuşi să acopere nimic, adevăratul motiv. Aşa că până la urmă toate scuzele se prăbuşiră şi n-am mai văzut decât un singur lucru: Jimmy Louie.

N-am mai negat că-mi trădam tatăl. N-am mai căutat scuze. Ştiam că ce făceam era adevărat şi greşit totodată. Nu puteam să fac o singură alegere, trebuia să fac două: Lasă-mă să trăiesc. Lasă-l pe tata să moară.

Nu aşa e întotdeauna când trebuie să hotărăşti cu inima? Nu doar alegi un lucru în detrimentul altuia. Alegi ce vrei. Alegi

de asemenea şi ce nu vrea altcineva şi toate consecinţele care urmează. Îţi poţi spune: Nu e problema mea, însă cuvintele acestea nu te scot din impas. Poate nu mai e o problemă în viaţa ta. Dar e întotdeauna o problemă în inima ta. Şi, credemă, în după-amiaza aceea, când am ştiut ce vreau, am plâns, ca un copil care nu poate explica de ce plânge.

Săptămâna următoare am ţinut doliu. Simţeam că deja îmi piedusem tatăl şi o parte din mine însămi. Voiam să fiu mângâiată. Voiam să fiu nenorocită. Şi apoi, într-o după-amiază, fără să mă gândesc, m-am trezit că l-am urmat pe tata în biroul său. Nu ştiu de ce, poate voiam să-i dau cumva de înţeles că îmi părea rău.

— Tată, l-am strigat.

Ridică privirea spre mine fără nicio expresie pe chip. M-am aşezat pe un scaun în faţa lui.

— Tată, am spus din nou. Ştii cine sunt?

De data asta nu m-a privit. Privea ţintă peretele, pictura tradiţională pe care o distrusese cu o ceaşcă de ceai în după-masa aceea când a venit japonezul.

Pictura înfăţişa primăvara, flori roz deschizându-se în copaci, copacii crescând pe un munte, muntele înălţându-se dintr-un lac începătoşat. În partea de jos a picturii era un tub neagru lăcuit care apăsa în jos. Se vedea că tabloul făcuse parte dintr-un set, cele patru anotimpuri. Dar acum celelalte trei anotimpuri nu mai erau, fuseseră vândute de Wen Fu şi numai spaţiile goale mai atârnau pe perete, ca nişte tablouri fantomă. Şi îţi dădeai de asemenea seama de ce fusese lăsată pictura asta – pata lată de ceai din centru, de parcă lacul pictat se revărsase peste maluri.

— Nu-i ciudat, i-am zis tatei, să vrei doar trei tablouri? Ca o viaţă care nu se va sfârşi niciodată.

Bineînţeles, tata n-a răspuns. Şi pentru că aveam impresia că tata nu putea să înţeleagă nimic, am continuat să vorbesc fără noimă:

— Viaţa mea a fost ca tabloul acela pe care nu-l vrea nimeni, acelaşi anotimp, în fiecare zi aceeaşi nefericire, nicio speranţă de schimbare.

Acum plângeam.

— De-asta trebuie să găsesc o cale să-mi las în urmă căsnicia. Nu mă aştept să mă ierţi.

Tata se îndreptă de spate în scaun. Se holbă la mine cu un ochi trist şi un ochi furios. M-am speriat să văd asta, că auzise ce spusesem. Se ridică. Gura i se mişcă în jos şi în sus. Dar nu ieşi niciun cuvânt, nu putea decât să mestece aerul, scoțând numai „ăă! ăă!". O expresie îngrozitoare i se întinse pe chip. Îşi flutură mâinile în faţa ochilor, de parcă vorbele care i se înţepeniseră în gâtlej îl sufocau.

Tata întinse o mână tremurândă. Mă înşfăcă de braţ, şi m-a surprins cât de puternic era încă. Mă trăgea de pe scaun, spre tablou.

— Trebuie, i-am şoptit. Nu ştii cât de mult am suferit.

Îmi făcu semn să nu mai vorbesc. Apoi îmi dădu drumul la braţ. Mâinile-i tremurânde se luptau acum cu stinghia lăcuită. Credeam că voia să ia stinghia aia şi să mă izbească în cap cu ea. Dar, în loc de asta, tata trase brusc de mânerul tubului şi trei lingouri mici de aur căzură afară, în palma lui întinsă în aşteptare.

Mi le vârî în mână, apoi mă privi ţintă. Mă chinuiam din răsputeri să înţeleg ce voia să spună: încă mai văd cele două expresii de pe chipul său când în sfârşit am înţeles. O jumătate a feţei era în agonie, cealaltă era uşurată, de parcă voia să-mi spună: „Fată neghioabă ce eşti, în sfârşit ai luat hotărârea care trebuie".

— Nu le pot lua acum, am şoptit. Wen Fu o să le găsească. O să le iau mai încolo, înainte să plec.

Tata încuviinţă o dată din cap şi le puse repede înapoi în ascunzătoare.

M-am gândit de multe ori la asta. Nu cred că tata îmi spunea că mă iubeşte. Cred că îmi transmitea că, dacă l-aş părăsi pe omul ăsta îngrozitor, atunci poate că omul ăsta îngrozitor ar pleca şi el din casa lui. Poate tata şi nevestele lui n-ar mai avea de suferit. Plecarea mea era unica lor şansă. Bineînţeles, poate spunea şi că mă iubeşte un pic.

Dimineaţa următoare mi s-a părut foarte ciudată. Toată lumea a coborât pentru masa de dimineaţă: Wen Fu, Danru, mama şi tatăl lui Wen Fu, San Ma şi Wu Ma. Servitoarea aduse un castron de supă aburindă.

Dacă ai fi fost acolo, ai fi crezut că nu s-a schimbat nimic. Tata nu părea să mă recunoască. Şi de data aceea, mintea îi

părea la fel de tulbure ca supa la care se uita în gol. Mama lui Wen Fu nu ştia decât să se plângă: Supa nu era destul de fierbinte, supa era prea sărată. Wen Fu mâncă fără să vorbească. Mă întrebam dacă visasem ce se întâmplase cu o zi în urmă, dacă doar îmi imaginasem lingourile de aur. Eram nervoasă, dar am jurat să-mi duc la îndeplinire planurile, ce hotărâsem în seara precedentă.

I-am mai turnat supă mamei lui Wen Fu.

— Mamă, i-am spus, mănâncă mai mult, ai grijă de sănătatea ta. Pe când îşi bea supa, mi-am continuat conversaţia. Sărmana Mătuşă Bătrână. Nu prea o duce bine cu sănătatea. Am primit o scrisoare de la ea ieri.

Era adevărat. Primisem o scrisoare şi, ca de obicei, Mătuşa Bătrână se plângea de sănătatea ei. Puteai să contezi pe ea când venea vorba de asemenea lucruri.

— Ce-a pățit? întrebă Wu Ma.

Îşi făcea multe griji pentru propria ei sănătate.

— Frig în oase, lipsă de putere când suflă aerul din piept până la capăt. Se simte pe ducă.

— Bătrâna aia nu se simte niciodată bine, zise mama lui Wen Fu pe un ton răutăcios. Are o boală pentru fiecare plantă medicinală de pe pământ.

Wen Fu râse aprobator.

— De data asta chiar cred că s-a îmbolnăvit, am zis. Apoi am adăugat încet: Nu avea pic de culoare pe chip ultima dată când am văzut-o. I se scursese căldura din trup. Acum spune că e şi mai rău.

— Poate ai face bine să te duci pe la ea, zise San Ma.

— Mmmm, am făcut, de parcă nici nu-mi trecuse prin cap aşa ceva. Poate ai dreptate.

— Fata tocmai s-a întors! exclamă mama lui Wen Fu.

— Poate aş putea să mă duc un pic pe la ea. Dacă nu e bolnavă, mă întorc peste o zi sau două.

Iar mama lui Wen Fu făcu doar:

— Hnnh!

— Bineînțeles, dacă e într-adevăr bolnavă, s-ar putea să stau mai mult.

Dar acum bucătăreasa adusese găluştele aburite, iar mama lui Wen Fu era prea ocupată cu inspectarea şi criticarea mâncării ca să-mi mai dea bătăi de cap.

Aşa că, vezi tu, nu a zis da, dar n-a zis nici nu. Atunci am ştiut că dacă plecam a doua zi cu un geamantan într-o mână şi cu Danru de cealaltă mână, nimeni n-o să-mi dea atenție. Şi dacă nu mă întorceam acasă după două sau trei zile, n-o să mă caute nimeni. Nu vor zice decât: „Sărmana Mătuşă Bătrână, e mai bolnavă decât credeam noi”.

În după-masa aceea, în timp ce toată lumea dormea, am intrat repede în biroul tatei, închizând uşa. M-am dus la tabloul cu primăvara. Am clătinat tubul. Cum mă aşteptam, greutatea celor trei lingouri alunecă într-o parte şi-n alta. Apoi aurul strălucitor îmi pică în mână. Şi am văzut că ce se întâmplase cu o zi în urmă era adevărat, nu fusese doar în închipuirea mea.

23 – Cu sinceritate, a ta cu drag

Nu am fotografii cu mine din perioada cât am fost măritată cu Wen Fu. Le-am aruncat. Însă tatăl tău a păstrat albumul ăsta. Şi mi-a făcut poze, multe, multe poze. Vezi ce greu e albumul?

Pozele astea de la început, sunt piloți pe care-i cunoştea. Iar femeile astea nu sunt iubitele lui. Cred că sunt doar oameni pe care i-a cunoscut înainte să mă întâlnească pe mine. Nu ştiu de ce le-a pus pozele în album. Nu l-am întrebat niciodată. Poate le-a dat fetelor ălora nume americane, iar ele i-au dat în schimb fotografii. Cum e asta de aici: „Cu sinceritate, a ta cu drag, Peddy". Ce nume mai e şi ăsta, Peddy? Nici nu putea să-şi scrie numele ca lumea. Nici eu nu stau prea bine cu engleza, dar ştiu că e fie cu sinceritate, fie cu drag, una sau alta, nu amândouă o dată. Oricum, vezi, nu-i nici măcar cine ştie ce frumusețe.

Întoarce pagina. Aici încep eu. Aici cred uneori că a început toată viața mea.

Uită-te la poza asta, la asta şi la asta. Vezi, am fost şi eu tânără odată. Nu ştiai asta despre mama ta? Aşa m-a văzut întotdeauna tatăl tău, tânără şi frumoasă, zicea el. Chiar şi când mi-au apărut fire albe, tatăl tău zicea că tot la fel arătam. Iar în visele mele arătam întotdeauna ca în pozele astea, tânără şi frumoasă. Întotdeauna până de curând.

Dar de ziua mea, ultima dată, am visat că tatăl tău nu a murit de fapt. S-a mutat după colț şi a uitat să-mi spună. La început m-am supărat. De ce m-a lăsat să jelesc degeaba? Însă după aia am uitat că sunt supărată şi m-am însufleţit. Mă pregăteam să-l văd. Apoi m-am uitat în oglindă. I-am zis oglinzii: Ai-ia! Ce s-a întâmplat? Cum de-ai îmbătrânit în halul ăsta? Iar eu, cea de acolo, uitându-mă la mine, am zis: „E vina ta. Ai uitat". Şi dintr-odată m-am simțit bătrână. Dintr-odată mi-am dat seama că toată lumea mă vedea aşa, mai bătrână decât crezusem, la şaptezeci şi cinci de ani.

În orice caz, în 1946 eram tânără şi mai eram şi drăguță.

Vezi poza asta, zâmbetul meu, cearcănele de la ochi. Poza

asta nu e prea reuşită, dar are o semnificaţie anume. Tatăl tău a făcut poza asta poate la o lună de când l-am părăsit pe Wen Fu. În ziua aceea ne plimbaserăm prin parc certându-ne. Asta pentru că Mama Micuţei Yu voia să ne trimită pe mine şi Danru din Shanghai. Cunoştea nişte oameni la Tianjin, oameni de treabă care mă puteau ascunde până făceam rost de divorţ.

Tatăl tău spunea:

— Nu pleca, nu pleca.

Iar eu am zis:

— Cum să nu plecăm? Unde să mergem în altă parte?

— Rămâneţi cu mine amândoi.

Asta şi sperasem să zică. Traiul în casa aceea, cu Aluniţa şi toate femeile alea nu era deloc prea distractiv. Crezi că dacă erau comuniste nu se ciondăneau? Ba bine că nu. Dar nu l-am lăsat pe Jimmy să afle asta.

Când mi-a propus să locuiesc la el, am zis:

— Cum să facem una ca asta?

L-am lăsat să se certe cu mine două ore. Dacă se oferă cineva să-ţi ia o greutate de pe umeri, trebuie să te convingi că vorbeşte serios, nu o face doar din politeţe şi amabilitate. Politeţea şi amabilitatea nu ţin mult.

După ce am fost sigură că tatăl tău era serios orice s-ar fi întâmplat, mi-a făcut poza asta.

O, nu ştiu de ce a pus tatăl tău poza asta în album. I-am tot zis să o scoată, poza asta nu arată deloc bine. De ce să faci o poză cu mine în cămaşă de noapte, când am părul aşa de ciufulit? Tatăl tău spunea că e poza lui favorită. „Winnie şi soarele se trezesc împreună", spunea el. În fiecare dimineaţă când mă trezeam, el era deja treaz, privindu-mă, spunându-mi asta. Îmi cânta un cântec. *Tu eşti soarele meu.* Mi l-a cântat de multe ori, în fiecare dimineaţă.

Poate nu e tocmai cuviincios să-ţi spun asta. Dar acum o să-ţi spun ceva despre tatăl tău. Era – cum să zic? Mă iubea din inimă. Ştii de ce? Când m-am mutat la el, de la bun început, nu m-a silit să fac nimic. Nu mi-a cerut nimic. A fost blând. Ştia că mi-era frică de sex.

Aşa că în primele nopţi m-a sărutat pe frunte, m-a mângâiat pe păr, mi-a vorbit, mi-a spus că mă iubeşte de atâtea ori, că am început să simt cum plutesc de fericire ca-n vis. Iar după o

săptămână i-am zis că sunt pregătită. Eram dispusă să fac sacrificiul ăsta ca să fie şi el fericit. Nu i-am zis aşa, dar asta gândeam. Şi am închis ochii, aşteptând să încep să simt ruşinea. Dar nu a sărit imediat pe mine. În schimb, a făcut ce făcea întotdeauna. M-a sărutat pe mâini, pe obraji, pe frunte. Mă tot săruta pe frunte. M-a mângâiat pe spate neîncetat până mi-am uitat toate temerile şi m-am simțit din nou plutind ca-n vis. Şi dintr-odată mi-am dat seama ce făcea, doar că nu era la fel, era un sentiment total diferit. Şi am deschis ochii. Am plâns de bucurie să-i văd chipul, chipul lui privindu-l pe al meu. Şi el plângea, aceeaşi bucurie. Iar după m-a ținut în continuare în brațe, temându-se să-mi dea drumul.

Aşa că de-asta îi place tatălui tău poza asta. Dimineața eram tot acolo. Eram soarele lui.

Poza de la pagina asta a fost făcută la trei luni după ce eu şi Danru ne-am mutat la tatăl tău. E în fața blocului, la intrare. Iar femeia de lângă mine e proprietara care ne-a închiriat două camere sus. Tatăl tău îi zicea Lao Taipo, „Bătrânica". În China, dacă-i spuneai cuiva Bătrânico, arătai respect, era foarte politicos. În țara asta toți zic: „Hei, bătrânico! Vezi pe unde calci!". N-au pic de respect. Le văd fețele pline de răutate.

Dar în poza asta eram fericită cum nu mai fusesem niciodată în viață. Uită-te la ochii mei, arată de parcă nu se pot opri din zâmbit. Şi tatăl tău era la fel, tot timpul râdea. Eram fericiți în fiecare zi. În fiecare zi, când se întorcea de la serviciu, mă ridica sus de tot în brațe, exact ca-n filme. Iar Danru venea în fugă la el şi spunea: „Ridică-mă şi pe mine, şi pe mine". Tatăl tău dădea să-l ridice, apoi spunea: „Oo! Prea greu. Cum de te-ai făcut aşa de greu?". Îi spunea lui Danru să tragă adânc aer în piept şi să se umple cu aer, ca un balon. Apoi tatăl tău îl ridica sus, sus, sus.

În perioada aceea nu prea îmi făceam griji în legătură cu Wen Fu. Alunița le spusese deja Mătuşii Noi şi Mătuşii Bătrâne că trăiam cu altul. Şi, desigur, i-au zis Unchiului, iar Unchiul i-a zis lui Wen Fu. Iar la vremea aia Wen Fu deja îşi luase altă femeie în casă, o femeie care aştepta un copil. Aşa că eram sigură că Wen Fu va divorța curând de mine. Până şi părinții îi spuneau să facă asta. Iar când venea vorba de banii tatei, nu prea mai aveam pe ce să ne batem. Wen Fu urmase ordinele

guvernului şi schimbase tot aurul şi certificatele pe bani noi, de hârtie. Şi cu fiecare săptămână care trecea se părea că noii bani de hârtie valorau doar jumătate din cât făcuseră înainte.

Din fericire pentru noi, tatăl tău era plătit în dolari americani. Dar chiar dacă n-am fi avut un sfanț, tot fericiți am fi fost. Aşa de fericiți eram.

Iată o altă poză făcută în aceeaşi zi. Am făcut încă o copie, de pus în portofel, şi i-am trimis-o lui Hulan. Ea şi Jiaguo încă locuiau la Harbin. I-am scris: „Ghici cu cine ne-am întâlnit? Ghici cu cine trăim acum? Cineva care vorbeşte engleza şi-mi spune Winnie. Ghiceşte şi o să-ți spun în următoarea scrisoare dacă ai nimerit".

În poza asta vezi: Danru se joacă cu câinele proprietarei. Nu-i aşa că seamănă cu un miel? Părul miţos, urechile mici. Mai târziu s-a făcut câine rău, mi-a ros papucii. Vai, ce m-am înfuriat! Proprietara mi-a dat papucii ei în schimb. Dar avea nu ştiu ce putregai la picioare, aşa că nu prea-mi ardea să-i port, nici măcar din politețe.

Bineînțeles, oricum mi s-a părut frumos din partea ei. Îmi amintesc că într-o zi când eram singură cu ea, mi-a povestit despre viața ei. Aşa am aflat că era măritată cu un chinez din State. Soțul o părăsise, cu tot cu câine. S-a întors în America şi s-a însurat cu altcineva, nici nu s-a sinchisit să divorțeze mai întâi de proprietară. Dar încă îi mai trimitea bani. Aşa că nu-i păsa.

— Asta-i soarta, zise.

Credeam că nu simțea nimic, că pur şi simplu lua viața aşa cum era, într-un fel foarte demodat, însă pe urmă mi-a zis:

— Ai grijă. Să nu ai şi tu soarta mea.

Aşa că vezi cum stăteau lucrurile.

În poza asta pare primăvară. Vezi copacii înfloriți din fundal. Acum am părut mai scurt, mai stilat. O, îmi amintesc poza asta. Arăt fericită, însă doar pentru că tatăl tău mi-a zis: „Zâmbeşte".

De fapt, în poza asta sunt îngrijorată. Deja îmi cheltuisem două lingouri ca să-mi iau un avocat bun, un avocat faimos de pe strada Nanjing, cunoscut pentru deşteptăciunea lui. A dat un anunț la ziar în care scria că eram deja divorțată, de atunci

când Wen Fu mi-a pus pistolul la tâmplă şi m-a pus să scriu: «Soțul meu divorțează de mine». A doua zi după ce a apărut asta în ziare, doi oameni s-au dus la biroul avocatului, au făcut totul praf şi mi-au rupt actele de divorț. Avocatul s-a speriat şi s-a mâniat.

— Bărbatu-tău e cumva în vreo bandă? a întrebat.

După asta n-a mai vrut să mă ajute.

Am început să-mi spun: Poate soțul meu chiar face parte din vreo bandă. Şi tuşa Du credea la fel. Nu ştiu de ce. Acum e prea târziu s-o mai întreb.

Asta e o poză ciudată. Vezi capotul ăsta de pe mine. Sunt în noul nostru apartament, unul cu două camere de pe strada Chiaozhow. Eu şi tatăl tău ne-am trecut în acte ca soț şi soție. Era ca şi cum ne-am fi semnat „Domnul şi doamna James Louie". Dar încă îmi mai foloseam sigiliul cu numele adevărat, pe care scria „Jiang Weili", numele meu legal.

Tatăl tău a făcut fotografia dimineața, chiar înainte să plece la lucru. Probabil mai târziu m-am dus la cinema cu Danru. Mergeam aproape zilnic pentru că nu voiam să stau toată ziua acasă, nu se ştia. Adică nu se ştia dacă nu ne găsea cumva Wen Fu.

De fapt nu gătesc nimic în poza asta, mă prefac doar. Tatălui tău îi plăcea să facă poze fireşti, nu să stau ca la fotograf.

— *Baby*-ah, îmi zicea tatăl tău – întotdeauna îmi spunea aşa, ca americanii. *Baby*-ah, zâmbeşte, dar nu privi spre aparat.

Aşa că, vezi, poza asta e firească.

Aici e altă poză cu mine şi Danru. Şi alta, şi alta. Vezi ce multe? Vezi ce fericit pare? Chipul îi e cam neclar, pentru că s-a mişcat când a făcut tatăl tău poza. Nu poți să convingi un băiețel de şase ani să stea locului când îi vine să arunce cu pietre într-un iaz.

În poza asta eram în grădina unui templu. În asta eram într-un parc cu nişte căluşei micuți – animale sculptate ca în desenele animate. În asta ne sprijineam de un copac de lângă un lac. Lacul nu se vede. Dar țin minte că acolo era.

Şi mai țin minte că am făcut fotografia asta înainte să-l

trimitem pe Danru în nord – la Harbin, să stea cu Jiaguo, Hulan şi tuşa Du. Asta s-a întâmplat când ne-a spus proprietara că veniseră doi oameni care ne căutau pe mine şi pe Danru. Am vrut să plec şi eu cu el. Ar fi plecat şi Jimmy. Dar am hotărât să mai rămân câteva săptămâni pentru că găsisem alt avocat, care m-a uşurat de ultimul lingou. Spunea că mai aveam foarte puțin şi obțineam divorțul, dar trebuia să fiu în Shanghai când se întâmpla asta. Aşa că am rămas. I-am spus lui Danru că vin şi eu curând. Bineînțeles că m-a crezut. Şi eu credeam că făceam ce trebuia. Îl salvam.

Noaptea târziu, când Danru deja adormise, l-am dus la tren cu proprietara. Fusese de acord să-l însoțească pe Danru în nord, unde putea să meargă în vizită la o verişoară. Dar chiar înainte să se urce în tren, s-a trezit Danru. S-a pus pe țipat:

— Unde-i mama? M-am răzgândit! Acum nu mai vreau să plec!

A tot țipat din toate puterile, mai mare jalea.

Am venit într-un suflet.

— Cum poți să faci una ca asta? am zis. S-o faci pe mama ta de râs cu atâta lume în jur?

Dar a tot plâns, cu inimioara frântă, rupându-mi-o pe a mea. L-am certat:

— Nu plânge, nu plânge. Vin să te iau de cum sunt liberă.

Bineînțeles, am făcut-o cu toată blândețea. Dar încă regret asta. Ar fi trebuit să-l iau în brațe. Ar fi trebuit să-l laud că nu voia să se despartă niciodată de mine. Nu ar fi trebuit să-l las să plece.

Dar uite, în poza asta şi în asta şi în asta e fericit. Se vede asta, chiar şi într-o poză neclară. L-am făcut fericit aproape întotdeauna.

Aici e o poză cu mine şi tuşa Du. A fost făcută la câteva săptămâni după ce a venit la Shanghai să mă vadă. De câte ori mă uit la poza asta, mă întristez foarte tare. Pentru că-mi amintesc ziua în care a sosit, cum a aşteptat răbdătoare pe hol până ne-am întors acasă.

Am văzut o bătrână ridicându-se încet.

— *Xiao ning* – pitic – a zis. Eram atât de surprinsă, de fericită. Tuşa Du – venită tocmai din Harbin! Am dat fuga s-o întâmpin, s-o cert că nu-mi scrisese, ca să mergem s-o luăm

de la gară. Apoi i-am văzut chipul, gura strânsă, apa de la ochi. Când vezi un chip ca ăsta, ştii, ştii.

Am încercat s-o împing de lângă mine. Strigam:

— Pleacă înapoi! Pleacă înapoi!

Jimmy a trebuit să mă țină în brațe ca să n-o mai împing. Iar când mi-a spus de ce venise, am țipat:

— Cum poți să spui aşa ceva? Crezi că e de glumit? Cum poți să-i zici unei mame că i-a murit băiețelul? Nu a murit. L-am salvat! L-am trimis la Harbin!

Dar nu mi-a luat-o în nume de rău. A făcut tot drumul ăla ştiind c-o s-o urăsc. Şi mi-a spus că japonezii crescuseră mii de şobolani cu o boală grea. Şi după război nu au omorât şobolanii, le-au dat drumul. După mai bine de un an, nenorocire – o mulțime de bolnavi, nicio şansă să scape cu viață, morți apoi într-o epidemie care se întindea rapid, purtată de şobolani şi țânțari. Sărmanul Danru, răpus într-o singură zi.

Vai, era şi mai rău de-atât. Şi Jiaguo murise.

Voiam să merg într-un suflet la Harbin să-mi țin încă o dată în brațe băiețelul, să mă asigur că nu făcuseră vreo greşeală. La urma urmei, nu prea plângea. Nu se trezea cu una, cu două din somn. Ei nu ştiau toate astea despre Danru, câtă încredere avea în mine.

Însă tuşa Du a spus că i-au îngropat pe Danru şi Jiaguo chiar în ziua când au murit, înainte să-i treacă cuiva prin cap: Dar cum de s-a întâmplat aşa ceva? A zis că au fost nevoite să ardă totul din casă, hainele lui Danru, jucăriile, totul, în caz că se mai ascundea vreun țânțar pe undeva. Aşa că, vezi, nu-mi mai rămăsese nimic pe care să-l țin în mână ca amintire sau ca să-mi dea speranță. Era pierdut pe vecie.

De-abia a doua zi am întrebat-o pe tuşa Du de Hulan.

— Unde e? Ea de ce n-a venit?

Iar tuşa Du zise că Hulan era la Harbin, îngrijea mormintele. Cumpăra mâncare în fiecare zi, spunându-le lui Jiaguo şi Danru că spera să se îngraşe bine pe lumea cealaltă.

— Insistă să facă asta, spuse tuşa Du. Zice că va veni mai târziu la Shanghai după mine. Nu mai are motiv să rămână la Harbin. Măcar acum e în stare să judece. Dar chiar după ce-au murit, a fost îngrozitor. Două zile la rând n-a putut să plângă, era atât de buimăcită. Protesta într-una: „Cum să fi murit?

Războiul s-a terminat deja". Două zile la rând n-a fost în stare să zică decât asta. Apoi a fost ocupată până peste cap cu curățenia din casă, a spălat pereții şi podelele cu terebentină. Apoi, când a terminat, s-a aşezat să-ți scrie o scrisoare în care îți spunea cât de blând putea ce i se întâmplase lui Danru.

Dar s-a blocat la o expresie pe care nu ştia să o scrie, „preaiubitul tău fiu". S-a dus să-l întrebe pe Jiaguo. Nu l-a găsit. L-a tot strigat. Am găsit-o în dormitorul ei, strigându-l, cu lacrimi de furie şiroindu-i pe față. „Jiaguo! Jiaguo!" urla. „Nu muri acum. Ce mă fac fără tine? Cum o să ştiu să scriu «preaiubitul tău fiu»?"

Acum vezi ce slabă mă făcusem în poza asta. Vezi cum atârnă flanelul pe umerii mei. Din pozănu-ți dai seama, dar flanelul era roşu închis, iar modelul ondulat de pe piept şi de la buzunar era brodat cu fir împletit cu aur adevărat. Tatăl tău mi-a spus să-l îmbrac pentru poza asta. Mi l-a cumpărat când am împlinit douăzeci şi nouă de ani, aşa că era la începutul primăverii, în 1947. Nu mai primisem niciun cadou de ziua mea. Americanii fac cadouri în zilele aniversare, chinezii nu. Ar fi trebuit să fiu fericită, dar eram încă foarte tristă din cauza lui Danru. Încă mă mai învinuiam. Aşa că tatăl tău nu mi-a spus să zâmbesc. Şi nu am făcut-o. E o poză firească.

Şi acum vezi că nu mai sunt poze cu mine aici. Pentru că nu mult după asta, m-a văzut cineva intrând într-un salon de frumusețe, iar când am ieşit, doi polițişti m-au dus la închisoare.

Nimeni nu voia să-mi spună de ce am fost arestată. M-au dus la o închisoare de femei, cu o poartă groasă din lemn şi un zid mare, înalt. De cum am fost înăuntru, mi s-a făcut rău. Ce miros oribil – ca şi cum ți-ai fi vârât nasul într-un closet! O gardiană m-a condus pe un culoar lung şi întunecat, pe lângă mese şi bănci lungi din lemn. Pe partea cealaltă erau încăperi, una după alta. Şi în fiecare încăpere erau cinci femei, oameni la care ți-ar fi fost teamă să te uiți pe stradă, fiecare cu o

poveste tristă întipărită pe chip. Şi acolo m-au băgat, într-una din încăperile alea împuțite, laolaltă cu alte patru femei.

Cred că femeile alea ştiau că ajunsesem din greşeală acolo. Mă priviră curioase, nu cu milă. Patru perechi de ochi se uitau lung la *qibao* cu care eram îmbrăcată, rochia de vară obişnuită a doamnelor. Se holbară la părul meu, la buclele lucioase proaspăt aranjate la salon. Cele mai multe femei de acolo purtau pantaloni lungi murdari şi bluze. Aveau fețe aspre şi păr unsuros.

Apoi o femeie cu voce răguşită zise:

— Eh, surioară, ia loc, ia loc, mai stai un pic pe la noi!

Şi toată lumea râse, dar nu cu răutate. Cred că s-au gândit că o glumiță m-ar fi făcut să mă simt mai în largul meu. Apoi o altă femeie tânără se ridică repede de pe taburetul ei de lemn şi spuse:

— Ia loc aici, şi toată lumea râse din nou în timp ce tânăra îşi trăgea repede pantalonii pe ea.

Apoi am văzut că scaunul ei era un closet din lemn în colțul camerei. Closetul ăla era folosit pentru orice, n-aveai pic de intimitate! Şi nu puteai să tragi apa, nu puteai să-l astupi, nimic. Treburile tuturor pur şi simplu stăteau acolo, ca o supă groasă şi urâtă.

În alt colț al camerei, pe podea, se afla o saltea îngustă, cât să se înghesuie trei oameni. Trebuia să dormim cu rândul, trei pe saltea, iar cei doi oameni rămaşi se aşezau pe podeaua de beton.

Toată noaptea am stat în picioare. Toată noaptea mi-am făcut griji, nu pentru mine, ci pentru Jimmy. Mi-am închipuit cum mă caută, alergând prin parc, uitându-se prin cinematografe. Era un om bun, atent şi amabil, dar nu era puternic. Nu mai trecuse prin niciun fel de greutăți până atunci. Aşa că eram îngrijorată. Speram că tuşa Du îl va ajuta să mă găsească.

Dimineața picioarele îmi tremurau de oboseală. O gardiană a venit după mine. M-a strigat pe nume: „Jiang Weili!”. Am strigat şi eu: „Aici! Aici!”. Credeam că îmi dau drumul. Dar în loc de asta gardiana mi-a pus cătuşe, de parcă eram cine ştie ce infractoare periculoasă. Apoi m-au vârât într-un camion, laolaltă cu alte femei încătuşate, toate părând ca vai de ele, cum arată oamenii care fură. Poate ne duceau undeva pe câmp

să ne împuşte, nu ştiam. Eram ca nişte animale legate fedeleş şi cărate la piață, ne izbeam unele de altele de câte ori camionul lua o curbă.

Dar apoi camionul s-a oprit într-un loc care s-a dovedit a fi curtea unui tribunal de provincie. Când am intrat în tribunal, l-am văzut imediat: Wen Fu, zâmbind învingător, bucuros nevoie mare să mă vadă umilită. Părul îmi era în dezordine. Rochia îmi era şifonată. Pielea îmi era îmbibată de mirosurile nopții trecute.

Şi atunci am auzit pe cineva şoptind tare:

— Uite-o!

Şi le-am văzut pe tuşa Du şi pe Alunița, apoi pe Jimmy, cu chipul fericit şi îndurerat. Mai târziu am aflat că era cum sperasem. Tuşa Du se dusese la tata acasă şi a întrebat hotărâtă unde eram. Aşa a aflat ce făcuse Wen Fu.

Judecătorul mi-a spus ce infracțiune săvârşisem. Eram dată în judecată pentru că îl furasem pe fiul soțului meu şi îl lăsasem să moară, pentru că furasem lucruri de valoare care aparțineau familiei soțului meu, pentru că îmi părăsisem soțul chinez ca să fug cu un soldat american pe care îl întâlnisem în timpul războiului.

Trermuram atât de tare de furie, că de-abia puteam să vorbesc.

— Nu sunt decât minciuni, am zis încet. I-am spus judecătorului: Soțul meu a divorțat de mine cu mult timp în urmă, în timpul războiului, când mi-a pus un pistol la tâmplă şi m-a silit să semnez un act de divorț.

Am spus că n-am furat nimic din casa tatălui meu, am luat doar ce era al meu. Am zis: Cum pot fi acuzată că mi-am părăsit soțul pentru un alt bărbat când soțul meu m-a părăsit primul şi trăia acum cu o altă femeie? Am spus că acum celălalt bărbat era soțul meu. Deja eram înscrişi în acte ca soț şi soție.

L-am văzut pe Jimmy încuviințând şi cineva i-a făcut o poză. Apoi am auzit şoapte în încăpere. Am văzut că mai erau oameni acolo – ca publicul de la cinematograf, oameni care veniseră să caşte gura pentru că nu aveau nimic mai bun de făcut. Şi mă arătau cu degetul, apoi pe Jimmy, tot şuşotind între ei. Tuşa Du mi-a spus mai târziu că ziceau: „Uite ce frumoasă e, ca o actriță de film", „Ia ascultă cum vorbeşte, poți

să-ți dai seama din caracterul ei că e o fată de treabă", „Bărbatul ăla cu care a fugit nu e străin, oricine îşi poate da seama că e chinez".

Însă acum Wen Fu zâmbea şi îi spunea judecătorului:

— N-a fost niciun divorț. Soția mea încurcă lucrurile. Poate că ne-am certat acum mult timp şi am spus că s-ar putea să divorțez de ea dacă nu se poartă cum trebuie.

Din vorbele lui reieşea că sunt o femeie proastă, care nu-şi mai aduce aminte dacă era sau nu divorțată!

— Dacă într-adevăr am divorțat, spuse Wen Fu, unde e actul? Unde sunt martorii?

Pe loc tuşa Du țâşni de pe locul ei.

— Aici! Eu am fost martoră. Şi nepoata mea, care stă acum în nord, şi ea a fost martoră.

Ce femeie pe cinste era tuşa Du! Şi ce repede i-a picat fisa. Nu era o minciună, nu chiar. Auzise cum ne certam, văzuse hârtia. Oamenii din sală s-au însuflețit când au auzit-o pe tuşa Du. Vorbeau bucuroşi între ei.

Wen Fu se uită urât la tuşa Du. Se întoarse apoi spre judecător.

— Femeia asta nu spune adevărul. Cum să fie martoră şi să semneze acte? O cunosc pe femeia asta şi habar n-are să scrie şi să citească.

Iar judecătorul îşi dădu seama după fața nefericită a tuşii Du că era adevărat.

— Mai ai cumva actul de divorț? mă întrebă judecătorul.

— L-am dat unui avocat anul trecut, am răspuns. Dar după ce am dat un anunț la ziar, omul acesta, Wen Fu, a distrus biroul avocatului şi a rupt toate hârtiile, şi a mea printre ele.

— E o minciună! tună Wen Fu.

Şi toată lumea începu să vorbească în acelaşi timp. Am insistat iar că Wen Fu mă silise să semnez hârtia. Tuşa Du pretindea că, deşi nu ştie să scrie şi să citească, ştia ce scria acolo.

— Mi-am pus pecetea pe hârtia aia!

Dar acum judecătorul le spunea tuturor să facă linişte.

— Când vine vorba de lucruri asupra cărora oamenii nu se pun de acord, zise el, trebuie să mă iau după dovezi. Nimeni nu-mi poate arăta un act de divorț. Aşa că nu poate fi vorba de divorț. Şi dacă nu au divorțat, orice soț are dreptul să-şi dea în

judecată soția pentru că i-a luat fiul şi bunurile. Soția nu neagă că le-a luat. Prin urmare, o condamn pe Jiang Weili la doi ani de închisoare.

Judecătorul se apucă să scrie toate astea pe un document. Oamenii începură să strige. Wen Fu zâmbea. Tuşa Du se văicărea. Iar eu şi Jimmy ne priveam împietriți. Mă simțeam amețită, nu reuşeam deloc să îmi limpezesc mintea. Nici nu-mi trecuse prin cap că se putea să mă întorc la închisoare din cauza minciunilor lui Wen Fu. Credeam că nu vrea decât să mă umilească, să mă trimită la închisoare o noapte, ca să mă înfurie. Credeam că totul e un vis: gardiana care-mi punea cătuşele, cineva care se repezea să mă fotografieze, judecătorul care punea un sigiliu roşu pe actul său.

Dintr-odată Wen Fu se duse la judecător şi spuse tare:

— Poate că soția mea s-a învățat minte acum. Dacă spune că îi pare rău, am să-i iert totul şi se poate întoarce acasă cu mine.

Îmi zâmbi ca un om care îşi arată mărinimia.

Toți erau cu ochii pe mine, ca să vadă ce aveam să spun. Cred că se aşteptau să cad în genunchi şi să-mi cer iertare. Cred că până şi Jimmy şi tuşa Du sperau să fac asta. Dar aveam atâta ură în inimă, că nu mai era loc pentru speranțele lor. Nu aveam în fața ochilor decât chipul zâmbitor al lui Wen Fu, care-mi aştepta răspunsul. Şi îmi închipuiam cum o să râdă de mine, cum o să mi se vâre cu sila în pat mai târziu, cum o să-mi facă zile negre neîncetat, până când mintea îmi va ceda în sfârşit.

— Prefer să dorm pe podeaua de beton de la închisoare, m-am auzit vorbind în gura mare, decât să merg în casa omului ăstuia!

Iar sala se umplu de rumoare şi râsete. Aşa că, vezi, până la urmă Wen Fu a fost umilit. Iar când m-au scos din sală, zâmbeam.

Peste trei zile tuşa Du veni să mă vadă la închisoare. Stăteam într-o cameră de vizite micuță, cu o gardiană într-un colț care asculta tot ce ziceam.

Tuşa Du puse un pachet înfăşurat în pânză pe masă. Înăuntru am găsit două perechi de chiloți, un halat pe care să-l port pe deasupra rochiei, ca să nu se murdărească, un

pieptene, săpun, o periuță de dinți, bețișoare şi un talisman micuț cu Zeița Îndurării.

— Întinde pânza, explică tuşa Du, ca să dormi pe loc curat în pat. Pune-ți talismanul ca să-ți faci un loc curat în inimă.

Apoi îşi vârî mâna în mâneca hainei şi scoase o pagină de ziar împăturită pătrățos.

— Uite ce-au făcut, şopti ea. A apărut în toate ziarele mari. Jimmy Louie spune că e foarte, foarte rău ce-au scris.

Am desfăcut ziarul şi am început să citesc. Avea dreptate Jimmy. Era îngrozitor, scris de parcă era vorba de vreun scandal ieftin. Îmi ardea fața de mânie.

„O idilă americană s-a sfârşit mortal şi tragic", am citit. Am văzut o fotografie a mea, în care păream neclintită ca o revoluționară. „«Prefer să merg la închisoare!» strigă soția topită de iubire."

Alături era o poză cu Wen Fu, care privea într-o parte, de parcă se uita la poza mea, mânios şi victorios totodată. „«Egoismul ei mi-a ucis fiul!» pretinde eroul din Guomindang."

Iar jos era o poză micuță cu Jimmy Louie, arătându-l cu chipul plecat, de parcă s-ar fi simțit ruşinat. „Soldatul american spune: «Încă o mai vreau înapoi»."

Am continuat să citesc, numai minciuni de-ale lui Wen Fu, care spunea că dădusem cu piciorul unei vieți respectabile, că-i întorsesem spatele propriului meu tată, că-mi lăsasem fiul să moară – toate astea pentru că eram înnebunită să fac sex cu americani. Wen Fu ştia prea bine ce voiau să audă ziarele.

Tuşa Du se uită la gardiană, ai cărei ochi erau gata să se cufunde în somn.

— Pitic, îmi şopti ea. Sunt o femeie fără minte. Ar fi trebuit să semnez hârtia aia acum mult timp. Îmi pare rău.

Am oftat amândouă, înțelegeam fiecare ce era cu cealaltă.

— Unde e Jimmy Louie? am întrebat în sfârşit. Când vine?

Iar tuşa Du privi în jos.

— Ai, pitic, zise ea. De ce numai eu sunt aia care-ți dă veşti rele?

Iată o fotografie a vaporului cu care s-a întors tatăl tău în

America. Vezi ce scrie dedesupt? „Marine Lynx, vapor cu aburi.” Vezi hubloul de jos încercuit aici? Aici a stat, la cuşete.

Vezi câți oameni i-au semnat poza? „Cu urări de bine, Li Yingqin.” „Cu urări de bine, Raisa Hamsson.” „Cu salutări prieteneşti, Johnnie Ou.” „Cu speranță în dragostea lui Hristos, Maxima Aspira.”

Asta e cea mai simpatică: „Dragă Jimmy, când te-am întâlnit prima dată, am crezut că le faci ochi dulci fetelor. Dar când te-am cunoscut mai bine, mi-a părut rău că am gândit aşa, pentru că eşti unul dintre cei mai de treabă şi de ispravă tipi de pe vapor, îmi place mult de tine, iar micuța ta «Winnie» e tare norocoasă să aibă un soț ca tine. Multă, multă baftă îți urează o prietenă sinceră, Mary Moy”.

Tatăl tău le-a spus tuturor, chiar şi străinilor de pe vapor, că era soțul meu, iar eu, soția lui. A scris asta în paşaportul său în drum spre casă: Căsătorit. Tuşa Du mi-a spus. Tot ea mi-a zis că tatăl tău nu mai putea să rămână la Shanghai.

După ce m-au băgat la puşcărie, Wen Fu s-a dus țintă la consulatul american ca să îi facă necazuri lui Jimmy. „Vedeți ce-ați făcut voi, americanii? Mi-ați distrus familia!” S-a dus în grabă şi la ziare şi le-a zis la fel. Era perioada când ieşeau la lumină o groază de poveşti despre soldați americani care violau fete chinezoaice şi seduceau femei, ca apoi să se întoarcă acasă la neveste.

Prin urmare, cei de la consulat i-au spus lui Jimmy să nu mă mai vadă până nu se liniştea lucrurile. Dar lucrurile s-au înrăutățit şi mai tare. Au tot apărut articole în ziare săptămâni în şir. Odată la câteva zile mai ieşea la lumină o nouă parte a poveştii, ce-a zis Wen Fu, ce-am zis eu, ce-a zis el după aia, ce-am zis eu după aia. Şi fotografii – cu mine în închisoare, stând la o masă lungă cu douăzeci de femei; fotografii cu Wen Fu şi femeia lui, amândoi arătând mândri nevoie mare, la plimbare cu un cățeluş pechinez; fotografii din război cu Jimmy, alături de nişte piloți americani; o fotografie cu Danru de când era bebeluş.

Uneori ziarele dădeau cuvintelor mele un aer de strălucire şi răutate totodată. Uneori păream inocentă, ajunsă pe nedrept la închisoare. Tuşa Du mi-a spus că pentru fetele din Shanghai eram un fel de celebritate. Odată le-a auzit pe două fete vorbind despre mine în autobuz. Ce drăguță e, vai, ce tragedie,

ziceau.

Dar celor de la consulat nu le păsa ce drăguță eram sau ce tragedie era viața mea. După o vreme, tatăl tău şi-a pierdut slujba, iar oamenii de aici i-au zis: Du-te acasă şi nu mai crea probleme. Nu putea să mă vadă, nu putea să rămână. Ce putea să facă? S-a întors acasă, la San Francisco.

Bineînțeles, mi-a scris şi a trimis scrisorile pe adresa tuşii Du, precum şi dolari americani ca să rămână la Shanghai şi să aibă grijă de mine. Tuşa Du ar fi rămas oricum, cu bani sau fără. Dar oricum ne bucuram că trimitea, pentru că moneda chinezească era tare instabilă.

Aşa că, în fiecare lună, tuşa Du venea să mă vadă, aducându-mi de fiecare dată trei-patru scrisori de la Jimmy. Spunea mereu acelaşi lucru: Că venea să mă ia peste doi ani, orice s-ar fi întâmplat. Că mă va iubi întotdeauna, că nimic nu stătea în calea iubirii lui. Că se ruga în fiecare zi, în fiecare minut, să vin la el cât mai curând. Cred că atâta s-a rugat, că a ajuns ca un om credincios. Cred că de-asta s-a apucat de preoție. Dar nu cred c-a spus nimănui că soția sa era la puşcărie, că acolo o băgase celălalt soț. O chestie din asta nu prea dădea bine.

Oamenii din închisoare se purtau bine cu mine. Cred că gardienele şi celelalte femei mă credeau când explicam de ce mă aflam acolo, de ce nu trebuia să fiu acolo. Cred că mă priveau cu respect pentru că nici eu nu le priveam cu dispreț. Eram femeie educată, iar acum ajunsesem exact ca ele. O fată a zis: „Dacă aş avea o fire ca a ta, n-aş mai fi aici". O alta îmi spăla mereu rufele. Nu eu i-am cerut asta, s-a oferit singură.

Şi eu făceam câte ceva pentru ele. I-am zis tuşii Du să aducă o bucată de lemn ca să putem astupa duhoarea closetului. Am găsit modalități să mențin curățenia în camera noastră, fără ploşnițe în pat. Când două fete m-au rugat să le învăț să scrie şi să citească, i-am zis tuşii Du să-mi aducă ziare vechi şi o bucată de cărbune ca să copiem ideograme. Şi când terminam lecțiile, rupeam foile în fâşii ca să le folosim drept hârtie igienică.

Le-am învățat bunele maniere, cum să vorbească frumos, aşa cum o învățasem pe dansatoarea aia, Min, pe când locuiam în Kunming. Ți-am zis c-am aflat ce s-a întâmplat cu ea? O, e tare trist. Într-o zi rupeam ziare şi i-am văzut poza.

„Domnişoara Gură de Aur”, scria acolo, „a murit la vârsta de treizeci şi trei de ani”. M-a surprins să-i văd poza. M-a surprins că îşi luase numele ăsta, domnişoara Gură de Aur pe care i-l sugerasem eu. M-a surprins cât de în vârstă era. Şi acum că o regăsisem, îmi părea tare rău că murise.

Devenise cântăreață celebră de bar la Shanghai – nu o mare celebritate, ci poate una mai modestă. Cred că i-au dat poza la ziar pentru că a avut o moarte oribilă. S-a întâmplat pe timp de iarnă, într-o noapte foarte rece.

Mergea de-a lungul portului de pe malul fluviului, într-o rochie elegantă de bal, fără mâneci, fără haină. Oamenii se uitau după ea, docherii şi pescarii probabil. Apoi a început să cânte. Au crezut-o tare ciudată, dar la sfârşit au aplaudat politicoşi. Ea s-a înclinat şi le-a făcut cu mâna, dându-se înapoi de parcă se îndrepta spre cortina dintr-un bar de noapte. A zâmbit, a zis mulțumesc, mulțumesc. Apoi s-a aruncat peste balustradă, în fluviul rece.

Ziarul spunea că se simțea foarte nefericită, după spusele cuiva care o cunoscuse, dar nu zicea de ce. În timp ce citeam toate astea, m-am văzut pe mine acolo. Odată crezusem că era exact ca mine, doar că mai puternică. Dacă era adevărat, cu mine ce se putea întâmpla? Zile întregi m-am gândit la asta.

De fapt, m-am gândit la multe lucruri. Aveam o groază de timp să mă gândesc. În fiecare zi stăteam pe o bancă de lucru împreună cu alte femei. Munceam opt ore pe zi, fără discuție. Făceam cutii de chibrituri micuțe, tăiam, îndoiam, lipeam, acelaşi lucru iar şi iar. Înainte să ajung la închisoare, nici nu-mi trecuse prin cap că cineva trebuia să facă acele cutiuțe şi să vâre chibriturile. Nu m-am gândit că flecuştețul ăsta era chinul cuiva. Era plictisitor la culme!

Aşa că încercam să găsesc o altă modalitate de a face treaba asta, îndoind mai întâi toate marginile înainte să le dau cu lipici sau poate aranjându-le într-un anumit model, orice îmi ținea mintea ocupată. Când mintea ți se opreşte, tot felul de gânduri rele pot pătrunde în ea.

Îmi amintesc de o zi în care am primit o scrisoare de la Jimmy. M-am oprit din lucru câteva minute ca să le-o citesc cu voce tare femeilor de la banca mea. Se însuflețeau de fiecare dată când îmi venea o scrisoare par avion, pentru că ele nu primeau nici măcar corespondență obişnuită. Desigur, asta se

întâmpla pentru că nu ştiau să citească.

— „Draga mea soţioară”, am citit.

Şi toate fetele au oftat într-un glas. Soţioară! Apoi le-am citit aceleaşi lucruri ca de obicei.

Cât de mult mă iubea. Şi toată lumea a chicotit.

Cum se ruga tot timpul pentru mine. Şi au oftat.

Că simţea că o să-i crape capul de atâta învăţat. Şi au râs.

Cât se distra luând lecţii de dans la sediul YMCA. M-am oprit. Lecţii de dans?!

Fetele n-au zis nimic, s-au întors la munca lor. Îmi priveam degetele asprite. Mi-l imaginam pe Jimmy ţinând mâinile catifelate ale unei fete frumoase în mâinile lui. Cum de putea să mă iubească şi să danseze în acelaşi timp cu altă fată? Cum să-şi închidă ochii şi să se roage pentru mine când era aşa de ocupat să bată din palme şi din picioare? Apoi mi-am închipuit că dacă zicea că e însurat în paşaport, poate de fapt însemna că era însurat cu altcineva, nu cu mine. În curând, Jimmy dansa din ce în ce mai vijelios în mintea mea – un-doi-trei – de-a lungul intervalului unei biserici, în braţele unei noi soţii!

Astfel de lucruri mi se strecurau în minte. Şi cu ele rămâneam, acolo, înăuntru, nu aveam unde să le alung. Nu puteam decât să aştept şi să văd ce-o să iasă, să aştept şi să văd. Şi îmi ziceam: Poate nici n-am ce aştepta. Dar apoi mă împotriveam gândului şi mă agăţam de o amintire fericită, cum mă ţinea Jimmy în braţe noaptea şi nu mai voia să-mi dea drumul.

Nu prea aveam vizitatori în afară de tuşa Du. Mătuşa Bătrână şi Mătuşa Nouă nu-şi permiteau să vină să mă vadă prea des. Aluniţa a venit doar o dată, apoi ea şi Mama Micuţei Yu au fugit din casa aceea într-o noapte şi au dispărut. Tata, bineînţeles, n-a venit. Poate nici nu ştia unde sunt. Auzisem că acum nu se mai putea opri din visat. Era cu mintea în altă parte. Stătea în pat cu ochii deschişi sau cu ochii închişi, nu părea să conteze.

Dar într-o zi au venit San Ma şi Wu Ma, amândouă odată. M-am mirat să le văd. Apoi am văzut că erau îmbrăcate în alb şi am ştiut de ce veniseră nevestele tatei.

— Tata? am zis.

San Ma dădu din cap, iar Wu Ma îşi feri privirea. Şi amândouă izbucniră în plâns. Şi eu la fel. Îmi aminteam de

ziua când mi-a dat tata lingourile de aur.

— A murit cu mintea limpede, zise Wu Ma. S-a ținut foarte tare la sfârşit.

Am încuviințat. Aşa se spunea de obicei, ca un gest de noblețe. Le-am mulțumit că au venit să îmi spună.

Dar atunci San Ma îmi zise:

— E adevărat. Foarte ciudat ce s-a întâmplat chiar înainte să moară. Avea mintea atât de limpede.

— A fost ca un miracol, spuse Wu Ma.

— Sau poate ne-a tras pe sfoară toți anii ăştia, zise San Ma, prefăcându-se că nu poate să vorbească. Tatăl tău putea fi tare încăpățânat.

— Un miracol, repetă Wu Ma. Eu asta cred.

— A fost aşa, îmi explică San Ma. M-am dus la el în cameră acum cinci dimineți, cum făceam de obicei. Am încercat să-i dau să mănânce un pic de budincă de terci de orez, ca de obicei. Nu prea mai mânca mare lucru înainte să se stingă. În fiecare zi mă chinuiam să-i deschid gura şi să-i vâr ceva pe gât. Serios, era mai rău ca un copil mic, nu voia să mănânce, făcea mereu în pat. În dimineața aceea m-a exasperat atât de tare că am strigat: „Zeiță a Îndurării, deschide-i gura!". Dintr-odată a început să mă privească țintă, cu ochi limpezi. Mi-am zis: Hn? Mă poate auzi? Şi i-am zis: „Mănâncă un pic, hai, mănâncă, mănâncă". Iar el m-a privit şi a zis: „Atunci dă-mi ceva bun de mâncare". Din senin i-au ieşit din gură vorbele alea! Şapte ani aproape nu scosese un cuvânt – şi acum: „Dă-mi ceva bun de mâncare". Am alergat în jos pe scări cât de repede mă duceau ciolanele astea bătrâne.

Wu Ma încuviință.

— Mi-a zis ce s-a întâmplat. Nu mi-a venit să cred. „Visezi", am spus, „ai dat în mintea lui". Aşa am zis, chiar cu cuvintele astea.

— I-am spus bucătăresei, continuă San Ma. Wen *taitai* a auzit şi a vrut şi ea să vadă. Aşa că toată lumea a urcat la etaj, aducând câte o găluşcă, o chiflă, un castronel cu tăiței, în caz că într-adevăr voia să mănânce. Când m-am dus în camera lui – nnh! – dormea.

— Iarăşi i-am zis, spuse Wu Ma, „ai visat doar". Apoi am văzut că fereastra era larg deschisă şi bătea un vânt puternic. „De ce e deschisă?" am zis. M-am dus s-o închid – iar el s-a

trezit şi a spus: „Las-o deschisă!”.

— Am rămas cu gurile căscate ca fereastra aia, zise San Ma. Apoi i-am dat o găluşcă. A mâncat-o. Bucătăreasa i-a dat o bucată de *da bing*. A mâncat-o. Pe urmă Wen *taitai* a dat fuga jos să-şi cheme bărbatul şi fiul, să vadă şi ei. Au venit să vadă.

— Cu toţii am văzut, zise Wu Ma. Tatăl tău a privit roată prin cameră şi s-a încruntat când a văzut cum stătea lumea în picioare. A zis: „Ce s-a întâmplat cu camera asta? De ce arată aşa de ponosit? Unde-mi sunt tablourile şi covoarele?”.

— Era iar cum fusese odată, zise San Ma. Foarte arogant, cu păreri despre orice.

Wu Ma încuviinţă.

— I-am zis: „Toate lucrurile astea nu mai sunt. Nu prea ne-au mai rămas bani să le dregem”. A spus: „Cum se poate să nu mai avem bani?”. Am zis: „Stăm foarte prost cu banii acum. Aşa e peste tot, nu numai la noi. Banii de hârtie nu mai au nicio valoare. Mai mult fac cârpele cu care sunt umplute paturile”. A zis: „Nu vorbesc de banii de hârtie. Aurul, aurul, neghioabo”.

San Ma bătu din palme.

— Şi ghici ce s-a întâmplat pe urmă. Wen Fu a zis imediat: „Care aur? Unde e?”. Iar tatăl tău s-a uitat la Wen Fu de parcă ginere-su avea ţeasta din lemn. „Aici!” a zis, „în casa asta, bineînţeles. Lingouri de aur groase cât degetul, cât tine de grele”.

„Pfuu! Nu-i nici urmă de aur în casa asta”, a zis Wen Fu.

Iar tatăl tău a spus zâmbind larg: „Asta pentru că habar n-ai unde l-am pus. L-am ascuns acum mulţi ani”. Apoi tatăl tău şi-a scărpinat obrazul. „Ia să mă gândesc – după care zid, sub care podea?”

— O-io! exclamă Wu Ma. Pe loc ne-am dat seama ce făcea tatăl tău. Îl mai văzusem făcând aşa de multe ori, foarte răutăcios. Trăgea de o aţă – trăgea şi trăgea şi trăgea iar Wen Fu era motanul care se luase după aţă, azvârlindu-se să prindă aerul în labe. Când Wen Fu a zis: „Unde? Unde?”, tatăl tău i-a făcut semn să plece. „Acuma sunt obosit”, a zis. „Vino peste câteva ore şi o să-ţi spun.” Apoi tatăl tău a închis ochii şi a început din nou să viseze.

— Ce putea face Wen Fu? zise Wu Ma. A spus: „Pfuu! Bătrânul a luat-o razna!”. Dar l-am văzut pe Wen Fu şi pe tatăl

lui mergând jos. I-am auzit ciocănind în pereți, ciocănind în podele, deja căutând.

— Peste trei ore, zise San Ma cu o voce tremurătoare, ne-am dus iar sus, dar tatăl tău murise deja. Ce păcat! L-am scuturat un pic şi am zis: „Ce? Ai trecut doar în vizită şi ai plecat aşa repede, fără să te gândeşti la bătrâna ta soție?”.

— Plângeam, plângeam de ne prăpădeam, zise Wu Ma. Şi Wen Fu ăsta, ce rău era, peste orice închipuire de rău! Tatăl tău încă zăcea acolo, nici nu se răcise, iar Wen Fu s-a apucat să spargă chiar zidul de lângă pat. În halul ăsta de afurisit!

— Iar acum, spuse San Ma, după cinci zile, zidurile şi podeaua din dormitorul tatălui tău sunt răscolite în ultimul hal şi Wen Fu e gata să găurească altă cameră.

— În ce ne priveşte, zise Wu Ma, nu ne pasă ce se întâmplă cu restul casei. N-are decât să doboare toată casa, nu ne pasă. Mâine plecăm, mergem la Yentai să locuim la fratele meu. Deja ne-a invitat şi am acceptat.

Avea o expresie tare satisfăcută pe chip.

Acum San Ma şi Wu Ma mă priveau să vadă ce-aveam de zis. Mă simțeam năpădită de atâtea sentimente: jale că a murit tata, furie îndreptată asupra lui Wen Fu, tristețe că San Ma şi Wu Ma plecau – toți eram lipsiți de putere şi de speranță.

— Ai! am exclamat. E prea amar, greu de înghițit aşa ceva. Să nu-ți mai rămână nimic la bătrânețe. Îngrozitor! Să vezi cum încape tot aurul nostru pe mâinile unui om atât de rău. Groaznic!

San Ma se încruntă.

— Nu mai e nici urmă de aur în casa aia. N-ai auzit nimic din ce ți-am spus? Ştiam cum e tatăl tău. De ce să-i fi lăsat aur unui om pe care-l ura? S-a trezit o ultimă dată ca să ne lase o glumiță, să-i lase lui Wen Fu un blestem.

— Atunci casa e distrusă degeaba! am țipat.

— Degeaba? zise San Ma. Crezi că n-am suferit şi noi trăind cu Wen Fu? Crezi că numai pe tine te-a strivit Wen Fu cu degetul? Acum tatăl tău îi dă porunci lui Wen Fu. Acum Wen Fu urmăreşte nălucile tatălui tău. Acum casa aia i se dărâmă în cap. Nu-i degeaba!

Şi acum iată telegrama pe care i-am trimis-o tatălui tău, în care îl întrebam dacă pot să vin în America şi să-i fiu soție. După cum vezi, a păstrat-o, atâta s-a bucurat s-o primească. Dar telegrama de răspuns nu e aici.

Şi acum să-ți spun de ce. Asta e partea pe care m-am temut să ți-o povestesc. Asta e partea pe care mi-am dorit întotdeauna s-o uit.

24 – Favoarea

Într-o zi tuşa Du mi-a adus o surpriză – Hulan, cu un copil în stomac! Am plâns de fericire c-o vedeam. A plâns de întristare că mă vedea la puşcărie. Era în februarie 1949, pe când mă aflam în închisoare de mai bine de un an.

Ne tot trimiseserăm scrisori, cinci din partea mea, poate doar trei din partea ei. Se tot scuza, spunând că nu prea stătea bine cu scrisul, acum că Jiaguo murise. Şi, amintindu-mi ce spusese tuşa Du despre cât suferise Hulan, nu m-am plâns că scrisorile ajungeau şi se citeau greu. În ultima scrisoare spunea că avea ceva să-mi spună – n-a zis ce – doar că era fericită şi spera să mă bucur şi eu.

Deci asta era vestea: Se recăsătorise – cu un bărbat de treabă, Kuang An. Aşa îl chema pe unchiul Henry înainte să-şi ia numele de Henry Kuang. O, pe atunci arăta complet altfel: unde-i atârnă acum burta era slăbănog, şi avea o mulțime de păr negru pe cap. Şi nu purta ochelari atât de groşi. N-aş spune că era arătos, dar era plăcut şi manierat în vorbire. Îți poate spune Helen cum s-au întâlnit, doar la şase luni de la moartea lui Jiaguo. O să-ți zică probabil că a fost dragoste adevărată, la prima vedere. Poate în cazul lui. Dar eu cred că ea avea motivele ei practice. A văzut o şansă, a profitat de ea, nu-i nimic rău în asta.

Spun asta doar pentru că ştiu cât de mult l-a iubit Hulan pe Jiaguo. Se simțea ca la prima dragoste, aşa cum simțeam şi eu pentru tatăl tău. Cred că singura ei părere de rău era că Jiaguo nu simțea la fel. Ea simțea pentru el o dragoste fulgerătoare, de îndrăgostită. El avea pentru ea o dragoste lentă, tot mai puternică.

Însă Kuang An era nebun după Hulan! Făcea tot ce voia ea. Iar ea i-a spus să mă ajute să ies din închisoare. Deținea un rang militar oarecare în nord, însă pe urmă comuniştii au ocupat nordul şi i-au alungat pe toți militarii cu vechime. Aşa că el şi Hulan s-au dus la Tianjin, iar când şi oraşul acesta a fost cucerit, au venit la Shanghai. Kuang An avea la Shanghai un prieten din şcoală care ocupa un rang foarte important, supraveghea educația întregii provincii. Iar persoana asta avea multe alte relații, printre avocați şi judecători, în poliție. Hulan

a zis că nu trebuia decât să pună Kuang o vorbă la şeful ăsta peste educație, că vorba va trece de la o persoană la alta, până mă vor scoate din închisoare.

Am crezut-o. Nu am stat să-ntreb: Dar Kuang An chiar e aşa de important? Prietenul lui chiar o să-l asculte? Când eşti în închisoare şi cineva îți aruncă o speranță cât de mică, te agăți de ea. Nici nu-ți pasă de unde vine.

Am mai stat în închisoare vreo două luni şi într-o zi a venit cineva la mine şi mi-a zis: „Jiang Weili, eşti liberă". Asta a fost tot. N-am pus nicio întrebare, nimeni nu mi-a dat nicio explicație. I-am strâns mâinile fiecărei colege de celulă în parte. Le-am urat o viață mai bună.

Până să ies pe poarta din față, un funcționar al închisorii mi-a dat să semnez un document, spunându-mi că eram liberă. Şi în documentul acela, într-o secțiune unde scria de ce puteam să plec, cineva scrisese: „Eroare judiciară". Îți poți închipui cum m-am simțit? Mai mult de un an din viață petrecut în închisoare din cauza unei greşeli! Plângeam de fericire că eram în sfârşit liberă. Însă eram şi furioasă totodată.

Tuşa Du era la poarta închisorii, aşteptându-mă. Ne-am urcat într-un autobuz. Mergeam acasă – la apartamentul pe care îl împărțisem odată cu Jimmy. Cât a durat drumul, am văzut cât se schimbase oraşul. Bănci, prăvălii, şcoli, restaurante – atâtea clădiri închise. Pe străzi erau multe maşini pline de oameni şi bagaje, atât de încărcate, că se revărsau hainele pe ferestre.

Se spunea odată că o sută de mii de oameni trec zilnic în ambele direcții pe strada Nanjing. În ziua în care am ieşit din închisoare, chiar trebuie să fi fost o sută de mii, toți împingând cărucioare pline cu tot felul de combinații ciudate de lucruri, saci de orez şi blănuri de nurcă, chestii din astea. Tuşa Du spunea că fugeau cu toții la gară sau în port, ca să plece la Canton şi Hong Kong înainte de venirea comuniştilor.

Când am ajuns acasă, Hulan gătea. Veni într-un suflet la mine, mă ciupi de obrazul scobit şi spuse:

— Poate că n-am să gătesc niciodată la fel de bine ca tine. Dar cred că azi mâncarea mea o să-ți placă mai mult decât mesele de care ai avut parte de ceva vreme.

Noul ei soț mă conduse spre canapea, spunându-mi să-mi odihnesc picioarele, să-mi odihnesc capul. Am început să-i

mulțumesc din toată inima.

— Kuang An, am zis, fără ajutorul tău…

El îmi făcu semn să termin cu mulțumirile.

— Nu-i nevoie să zici nimic.

— E adevărat, am spus. Poate n-aş mai fi rezistat încă nouă luni acolo.

— Acum eşti aici, zise. Asta e tot ce contează. Tot restul ține de trecut.

Serios, prea era politicos. Aşa că şi eu am început să mă port prea politicos şi ridicol.

— Ştiu că te-ai zbătut mult, am zis. Poate a trebuit să dai nişte bani. În orice caz, îți rămân pe veci îndatorată. Dacă ai nevoie vreodată de vreo favoare de la prietena ta, Jiang Weili, trebuie să ceri. Şi cu cât voi face mai multe pentru tine, cu atât mai fericită mă voi simți.

Se făcu roşu la față. Câtă modestie, mi-am zis.

Iar acum Hulan ciripea ca o pasăre fericită.

— Ți-am zis eu, nu? O singură vorbă doar, atâta a trebuit să strecoare Kuang. Cunoaşte pe toată lumea, o grămadă de oameni importanți. Bineînțeles, m-am ținut mult de capul lui. Ce atâta întârziere? Scoate-o mai repede de acolo.

— Gata cu vorbăria, zise tuşa Du. Sărmanul pitic, e-aşa de slab, mai să-l ia vântul.

Era adevărat. Slăbisem probabil vreo cinci kilograme de anul trecut, şi chiar şi pe-atunci fusesem destul de slăbuță.

Masa de bun-venit a fost foarte simplă: spanac cu o ciupercă neagră mică tocată ca să dea un pic de gust, o budincă din ou şi carne de porc, bucățele prăjite de peşti aurii şi o ciorbă cu capete de peşte. Asta a fost tot, trei feluri de mâncare şi o ciorbă la patru oameni. Şi porțiile au fost foarte mici. Cred că tuşa Du m-a văzut cercetând ultimul fel de mâncare, ştiind că mă miram că nu mai urma nimic altceva.

— Această masă e foarte specială, explică ea.

— Oh! am asigurat-o eu. E prea frumos ca să fie adevărat, totul.

— Da, dar ar trebui să ştii oricum. N-am mai mâncat nimic atât de bun de luni de zile.

— Noii bani de hârtie n-au nicio valoare, zise Hulan. Dacă vrei o pungă de orez – poate trebuie să dai pe ea şase milioane de yuani în bani noi. Ridicol! Banii cântăresc mai mult decât

orezul!

— Atunci cum ai plătit mâncarea din seara asta? am întrebat.

— Am vândut o brățară mică de jad, zise tuşa Du, iar când văzu expresia de uluire de pe fața mea, adăugă: Numai aşa se poate. Numai asta putem păstra. Numai cu asemenea lucruri poți cumpăra ceva. Dacă te prind pe stradă cu aur sau dolari americani la tine, poți să fii ucis. Guomindang-ul o să te împuşte în cap. Şi când or să vină comuniştii, poate or să facă la fel.

— N-avem bani? am întrebat-o pe tuşa Du.

— N-am zis asta. Am zis că trebuie să te prindă pe stradă cu aur sau dolari. Încă mai avem un lingou mic de aur de când ți-ai încasat contul din bancă. Şi avem aproape două sute de dolari de la Jimmy Louie. Şi mai sunt brățările tale de aur, un inel şi alte mărunțişuri, cercei şi lucruri dintr-astea. Aşa că de fapt suntem destul de norocoşi.

Apoi mi-am adus aminte.

— Poate suntem şi mai norocoşi de-atât. Unde mi-e valiza?

Ne-am dus în dormitor. Am deschis valiza şi i-am scos fundul dublu. Le ascunsesem atât de bine, că aproape uitasem de ele. Dar iată-le: zece perechi de beţişoare de argint, încă legate cu lănțişoare.

Hulan şi Kuang An locuiau acum cu noi – în apartamentul pe care îl împărțisem odată cu Jimmy. Dormeau în camera de zi. Eu m-am culcat în pat cu tuşa Du. În acea primă noapte n-am crezut că o să dorm vreun pic. Îmi aminteam viața pe care o dusesem în apartamentul acela doar cu doi ani în urmă, toate clipele de fericire cu Jimmy Louie şi Danru. Dar, câteva minute mai târziu, după cum mi s-a părut mie, tuşa Du mă scutura să mă trezesc. Era dimineață şi tuşa Du râdea pentru că mă înghesuisem toată în perete, aşa cum mă obişnuisem să dorm la închisoare.

După micul dejun, i-am dat un cadou lui Hulan, o pereche de cercei. I-am pus-o lângă farfurie. Soțul său încercă să refuze în numele ei.

— Nu, nu! zise. Nu mai e nevoie de mulțumiri. Ia cerceii înapoi. Hai să nu ne mai certăm pe tema asta.

M-am făcut că nu-l aud.

— Haide, încearcă-i, i-am spus lui Hulan. Nu vreau decât să văd cum îți stau.

Hulan ezită – poate cinci secunde apoi îşi prinse un cercel, apoi pe celălalt.

Ştii despre care cercei vorbesc? Ăia pe care îi poartă tanti Helen la fiecare ocazie mai deosebită. Au o formă drăguță, două semicercuri groase cu tortițe de aur la ambele capete. Noi îi spunem jad verde imperial. Nu prea se mai găseşte jad de culoarea asta, e foarte rar, foarte scump azi. I-am dat cerceii ăştia pentru că m-a ajutat să ies din închisoare.

Şi după aia ghici ce-am aflat? În timp ce mergeam la piață cu tuşa Du în aceeaşi zi, îmi zise:

— Nu-i mai da cadouri lui Hulan. Kuang An nu vrea să-i mai aminteşti de ajutorul lui.

— E modest, un om de treabă, ştiu asta, i-am spus tuşii Du. Dar cred că e mândru că i-am dat lui Hulan cerceii.

— Gata cu darurile, spuse tuşa Du pe un ton definitiv.

— Tuşă, am zis, nu mă refuză decât din politețe.

— Poate Hulan, nu Kuang An.

Apoi mi-a povestit cum a venit Kuang An la ea cu o lună în urmă, pe când eram încă la închisoare. Era atât de consternat şi de ruşinat. Prietenul său din şcoală refuzase să stea de vorbă cu el, nu avusese chef nici măcar să iasă din biroul lui ca să-l salute. Îi era teamă să-i spună lui Hulan că amicul lui nu-l considerase destul de important ca să-l vadă la față, că nu putea să-i ajute prietena să iasă din închisoare.

„Mi-e aşa de ruşine să-i spun nevesti-mii", i-a zis tuşii Du.

Iar tuşa Du i-a spus: „Hai, nu te mai gândi la asta".

— Nu m-a ajutat? am întrebat.

Tuşa Du clătină din cap.

— A vrut să te ajute, bineînțeles. Dar până la urmă m-am dus chiar eu la oficialități, zise ea. N-a fost mare lucru de fapt, n-a trebuit decât să mă gândesc câteva zile. Vezi cum stă treaba acum în Shanghai, cine vine să pună mâna pe tot. Le-am zis oamenilor de la închisoare că eşti rudă cu un mare conducător comunist – numele, le-am spus, e un secret strașnic. Însă le-am zis: „Dacă vin comuniştii luna viitoare şi o găsesc pe Jiang Weili în închisoare – o-io!".

— Le-ai zis asta?

Tuşa Du râdea.

— Vezi ce-i aia putere – să ții în mână frica omului şi să i-o arăți! Şi oricum, poate e adevărat. Poate Aluniţa şi Mama Micuței Yu sunt acum ditamai comunistele, cine ştie?

Tuşa Du m-a pus să promit că n-o să-i spun lui Hulan. Vezi ce doamnă de treabă era? Voia ca Hulan să fie mândră de Kuang An. A zis că omul avusese intenții bune, asta conta. Nu era nevoie să afle toată lumea că ea era marele erou de fapt. Dar eu ştiam, şi îi era de-ajuns.

Totuşi a trebuit să-mi muşc de multe, multe ori limba. Helen îmi spunea: „Acum îți cer şi eu ceva în schimbul acelei favori". Şi ştiam de fiecare dată la ce favoare se referea. Şi Henry ştia, dar altfel. Şi eu ştiam – dar tot altfel. Uneori cerea ceva greu, ca atunci când a vrut s-o ajut să vină în State, în 1953, după ce ea şi unchiul Henry au fugit la Formosa. Ne cerea mie şi tatălui tău să dăm o groază de bani. Şi ce puteam să zic? – „De fapt n-am vrut să-ți dau cerceii ăia, dă-mi-i înapoi".

În orice caz, majoritatea timpului mă bucur că e aici, şi Henry la fel. Sunt buni la inimă. Mă supăr doar când Helen se poartă de parcă le-ar şti pe toate. Iar acum ştii: Nu e adevărat.

A doua zi după ce am ieşit din închisoare i-am scris o scrisoare lui Jimmy. I-am spus că aşteptam să văd ce voia să fac. Să vin? Să aştept până venea el să mă ia? I-am spus că, după părerea mea, comuniştii aveau să vină curând, poate peste o lună sau două. Apoi am citit scrisoarea şi am făcut-o bucăți.

Îmi aminteam cum se schimbaseră scrisorile lui în ultimele şase luni. Încă îmi mai spunea „Soțioara mea". Dar nu-mi mai scria trei pagini despre cât de mult mă iubeşte. Ci mai degrabă două pagini despre cât de mult mă iubeşte şi o pagină despre cât de mult îl iubeşte pe Dumnezeu. Şi după două luni era o pagină despre mine, două despre Dumnezeu.

Aşa că i-am scris o scrisoare simplă. I-am spus că-mi dăduseră drumul din închisoare. Am zis: Nici nu-ți poți închipui cât de mult s-a schimbat situația în Shanghai. I-am spus că veneau comuniştii şi Guomindang-ul deja îşi făcea

bagajele. Cine putea şti dacă o să fie mai bine sau mai rău?

Scrisoarea asta am trimis-o. Apoi am hotărât să aştept. I-am zis tuşei Du ce-am făcut. Mi-a zis imediat:

— Ce? O să stai cu mâinile-n sân şi-o să aştepţi? Ce ţi-au făcut ăştia la închisoare? Te-au învăţat doar să stai cu picioarele înfipte în podeaua aia de beton? Toată lumea care crede că are până şi cea mai mică şansă să plece acum se zbate să profite de şansa aia.

M-a tras de pe scaun.

— Mergem la biroul de telegraf, a zis. Altfel scrisoarea ta o să ajungă la el în şase luni. Şi atunci o să mai conteze ce răspunde? Toate şansele tale s-au dus deja atunci pe apa sâmbetei.

La biroul de telegraf, eu şi tuşa Du a trebuit să ne luptăm pentru locul nostru la coadă. Se părea că toată lumea avea un mesaj urgent, ceva ce nu mai putea aştepta nici măcar o secundă. După trei, patru ore, am ajuns în sfârşit în faţă. Deja scrisesem adresa lui Jimmy, lângă mesajul meu: „Scoasă din închisoare. Gata să vin. Rog sfaturi. Soţia ta, Jiang Weili".

I-am dat hârtia telegrafistei. A citit-o şi a zis:

— Nu, nu e bine. Nu sună destul de urgent. Trebuie să zici: Grăbeşte-te, curând o să fim *taonan*.

Mi-am zis: Cine-mi spune mie că trebuie să scriu mai multe cuvinte într-o telegramă? Apoi m-am uitat mai bine la telegrafista zâmbitoare. Ghici cine era? Wan Betty! Betty cea Frumoasă!

Nu murise la Nanjing. A explicat că a doua zi după ce-am plecat au venit cei patru sute de dolari ai mei. Nu putea să-i trimită înapoi, aşa că s-a folosit de bani ca să fugă la Shanghai. Iar acum avea un fiu care deja avea unsprezece ani, deştept, şi arătos pe deasupra.

N-am putut să ne întindem la vorbă în biroul ăla aglomerat. Mi-a zis că-mi va trimite telegrama – adăugând cuvintele pe care mi le sugerase, pentru ca Jimmy să-mi răspundă pe loc.

— De cum soseşte răspunsul, o să ţi-l aduc acasă, a zis.

A venit două seri mai târziu. Am luat plicul în dormitor şi am închis uşa. Tremuram. Apoi tremuratul a încetat într-o clipă. Ceva îmi spunea că nici nu trebuia să deschid plicul ca să ştiu răspunsul. Îmi cunoşteam destinul, soarta, voia lui Dumnezeu.

Telegrama spunea: „Slavă Domnului. Documente emigrare gata pentru Jiang Weili Winnie Louie, soția lui James Louie, cetățean american. Documentele şi şapte sute dolari pe drum. Pleacă imediat”.

A doua zi am schimbat în bani aurul şi o parte din bijuteriile mele. Apoi eu şi tuşa Du ne-am dus să facem rost de viză. Era mai rău decât la biroul de telegraf! Oamenii stăteau vârâți unii-n alții, toată lumea striga, flutura bani, se năpusteau toți să asculte vreun zvon care tot lua amploare, apoi dispărea. Regulile care-ți permiteau să pleci se tot schimbau. Trebuia să zică trei țări că-ți garantează că poți să vii dacă nu te puteai întoarce în China. Eu aveam Statele Unite, desigur, dar îmi mai trebuiau două. În ziua aia cineva a zis că se mai deschiseseră nişte posibilități de plecare, poate în Franța, nu mai țin minte. Oricum, am plătit două sute de dolari pentru a doua țară. Acum nu-mi mai trebuia decât una. A doua zi am venit să-mi iau actele. Omul de acolo mi-a spus:

— A doua țară a fost doar un zvon. Îmi pare rău, dar acum s-a zis cu zvonul ăsta.

Şi cu cei două sute de dolari.

Nu-mi mai amintesc cât a mai trebuit să aştept până să găsesc a doua țară, apoi a treia, poate două săptămâni cu totul. Cât a ținut asta, am fost atât de nervoasă, că m-am iritat pe tot corpul, apoi au început să-mi zvâcnească muşchii de la picioare, de parcă nişte păianjeni micuți se zbăteau să-mi iasă prin piele. Betty cea Frumoasă a trebuit să-i trimită multe telegrame lui Jimmy, ca să-i explice de ce întârziam. Într-un sfârşit au fost gata toate actele. Însă tot mai trebuia să găsesc o cale să plec.

Am cumpărat trei bilete. Primul era un bilet de pe piața neagră, pentru un avion care pleca la San Francisco în zece zile, pe 15 mai. Al doilea şi al treilea erau bilete legale, unul pentru Hong Kong pe 27 mai, celălalt pentru Singapore pe 3 iunie. Aveam trei posibilități.

I-am zis tuşei Du că, orice bilete ar fi rămas, putea să le vândă sau să le folosească. Tuşa Du a spus că va hotărî mai târziu. Hulan spusese deja că nu vrea să plece. Voia ca bebeluşul ei să se nască în China. Poate crezi că e o idee prostească, dar mai ştiam şi altă lume care gândea la fel: Să te naşti sau să fii înmormântat în China e important. În orice caz,

Hulan credea că va putea naşte copilul şi va avea încă destul timp să se hotărască dacă pleacă sau nu, nicio problemă. Bineînțeles că se înşela. A intrat până-n gât în belele. Altfel de ce-ar fi avut nevoie de ajutorul meu?

Aşa că totul era pus la punct, doar că am mai făcut o prostie, ultima. Încă îmi doream să divorțez de Wen Fu. Era mândria mea la mijloc şi nu ştiu de ce nu am fost în stare să renunț. De ce n-am putut să vin pur şi simplu în America şi să las baltă orice altceva? Dar la vremea aia m-am convins singură că nu voi avea niciodată inima liniştită până nu rezolvam şi treaba asta.

Nu m-am gândit că mă puneam în pericol. Aveam hârtia unde scria că am făcut închisoare dintr-o greşeală. Aveam viză şi o telegramă în care scria că eram soția lui James Louie. Şi aveam un plan, un plan bine gândit. Iată cum a fost.

Wan Betty i-a trimis o telegramă urgentă lui Wen Fu. „Pachet de valoare sosit pentru dl şi dna Wen Fu. Necesare ambele semnături. Rog revendicați pe 10 mai, 2 p.m. Aduceți telegrama şi sigiliul la Colectări, Biroul de telegraf, str. Guanshi".

Crezi că lacomul ăla putea să reziste unui asemenea anunț? La ora două acolo a fost, cu noua sa femeie, făcându-şi amândoi loc la coadă. Hulan, tuşa Du şi eu stăteam într-un birou din spate şi priveam. Wan Betty luă fâşia de hârtie şi se duse să ia pachetul din spate, făcându-mi cu ochiul. Puse pachetul pe tejghea şi le zise lui Wen Fu şi nevesti-sii să-şi apese pe chitanță sigiliul cu numele lor. Dar chiar înainte să o facă, telegrafista trase chitanța spre sine şi se uită cu atenție la nume.

— Wen Fu? zise cu o voce nedumerită. Nu ne-am cunoscut la Nanjing acum mulți ani? Nu sunteți însurat cu Jiang Weili?

Wen Fu îşi plecă privirea.

— Nu mai sunt, zise.

— Atunci aceasta e soția dumneavoastră? întrebă Wen Betty uitându-se la femeia durdulie, cu un aer autoritar, care stătea lângă Wen Fu. Nu pot să le înmânez acest pachet decât lui Wen Fu şi soției sale legale.

— Aceasta este soția mea, spuse el nerăbdător. Am divorțat de cealaltă.

— Bineînțeles că sunt soția lui! zise femeia pe un ton

autoritar. Cine eşti tu să ne iei la întrebări?

Atunci am sărit eu din ascunzătoare, urmată imediat de tuşa Du şi de Helen.

— Deci recunoşti! am strigat. Acum am făcut rost de martori.

Toată lumea din biroul acela aglomerat se uita la noi.

Wen Fu se uita la mine de parcă eram o stafie.

I-am întins actul de divorț la semnat. Deja era scris tot ce trebuia. Declaram că divorțasem de Wen Fu în 1941 şi că se întâmplase la Kunming. Scria că Wen Fu nu mai avea niciun fel de pretenții de la mine în calitate de soție a lui, iar eu nu mai aveam pretenții de la el în calitate de soț. În josul paginii erau trei semnături cu sigiliu: a mea, a lui Hulan şi a tuşei Du.

— Semnează aici, am zis.

Îmi era clar că femeia certăreață nu era prea fericită să mă vadă.

— Ce fel de cursă ne-ați întins voi aici? zise.

— Nicio cursă, i-am spus. Dacă nu semnează, nu-mi pasă. Am un document în care scrie că am fost condamnată din greşeală la închisoare. Iar într-o săptămână plec în America în calitate de soție a altcuiva. Dar fără actul ăsta, nu ai niciun fel de statut în China. Nu vei fi decât concubina lui de doi bani.

Oamenii din biroul de telegraf se puseseră pe râs. Au apucat-o pandaliile pe femeia aia!

— Semnează şi termină cu ea, îi zise lui Wen Fu.

Wen Fu nu făcu nicio mişcare. Încă nu-mi spusese nimic. Încă se uita la mine cu o privire rea. Dar apoi zâmbi, şi zâmbetul i se lăți tot mai mult pe față, din ce în ce mai hidos. Începu să râdă, apoi se semnă şi puse sigiliul.

— Poftim, zise ridicându-şi mâinile. S-a rezolvat.

Îmi întinse hârtiile. Apoi se întoarse pe călcâie, râzând de unul singur. Femeia înşfăcă pachetul de pe tejghea pufăind din greu, apoi plecară. Vezi ce proastă era nevasta asta nouă a lui? A luat cutia aia pe care o umplusem dimineața cu baligă uscată de măgar.

Aşa că obținusem divorțul. Îmi poți găsi vină că asta mi-am dorit? Îmi poți găsi vină pentru ce s-a întâmplat în continuare?

Probabil ne-a supravegheat casa ore în şir, poate zile, pentru că a aşteptat până am rămas singură. Am auzit bătăi în uşă. Nu mă gândeam: Vai, ar trebui să am grijă ce fac. Am răspuns. El era, împinse uşa, mă împinse la podea şi îndreptă pistolul spre mine.

Mă blestemă, zise că n-o să scap în veci de el, în veci, şi de-ar fi să fug să mă ascund în cele mai îndepărtate unghere ale lunii. Văzu geamantanul în care îmi pusesem bagajele. Îl azvârli în cealaltă parte a camerei, şi toate hainele mele, biletele şi actele mele importante zburară cât colo. Luă de pe jos o foaie de hârtie făcută sul şi desfăcu panglica. Era actul de divorţ, cel care îl umilise. Îl făcu ferfeniţă şi îmi zise:

— Acum eşti tot târfă, cum ai fost întotdeauna.

Luă o altă hârtie. Era telegrama de la tatăl tău. O citi pe un ton batjocoritor. O rupse şi pe ea, zicând că promisiunile lui Jimmy erau la fel de goale ca aerul în care pluteau acum.

Apoi îmi găsi viza şi biletele de avion, inclusiv acela de a doua zi. Am ţipat. L-am implorat să nu-mi rupă biletele. Le tot juca în mână de parcă ar fi cântărit nişte bucăţi de aur.

— De ce să le rup? Aş putea să iau bani frumoşi pe ele.

Plângeam şi îl imploram să mă lase să plec. Wen Fu puse viza şi biletele pe masă lângă noi. Îmi săltă capul, apucându-mă de păr, şi spuse:

— Roagă-mă în genunchi să-ţi permit să fii soţia mea, îşi tot flutura pistolul. Lângă mine, pe masă, vedeam toate şansele mele să-mi fac o viaţă nouă, biletele. În faţă vedeam pistolul, viaţa care avea să mă părăsească în curând. Dacă mă supuneam, se putea să-mi ia oricum biletele, se putea să-mi ia oricum viaţa.

Ce puteam să fac? Eram slabă. Eram puternică. Aveam o speranţă. Aveam o speranţă. Nu puteam să renunţ la speranţa mea. Aşa că l-am implorat.

Şi până la urmă am avut dreptate. A minţit. Îmi zise că-mi ia biletele. Le băgă în buzunarul de la pantaloni. Apoi se duse în baie, lăsându-mă plângând pe podea. Dar atunci am văzut pistolul de pe masă. M-am întins să-l iau, l-am ţinut în mâini şi i-am strigat să vină înapoi.

Când mă văzu cu pistolul în mâini, făcu ochii mari; apoi se încruntă.

— Habar n-ai să tragi cu pistolul, zise el cu un rânjet disprețuitor.

— O să învăț să te ucid, i-am spus.

— Te-am păcălit doar, zise. Pistolul n-are gloanțe. Am vrut doar să te sperii.

— Atunci cum de tu eşti ăla speriat? am spus, încă amenințându-l cu pistolul şi răsuflând din greu sufocată de o mânie cumplită.

Chiar voiam să-l ucid. Nu-mi stătea mintea la alibiuri sau închisoare sau căi de evadare. Nu voiam decât să-l ucid. Şi poate chiar aş fi făcut-o dacă nu intra Hulan pe uşă, risipind parcă o vrajă.

— Ai-ia! țipă ea. Ce se întâmplă aici?

— Mi-a furat biletele de avion, am zis.

N-am spus nimic despre viol, deşi oricine avea un dram de minte ar fi observat: părul meu, rochia sfâşiată, Wen Fu încheiându-se la pantaloni.

— Unde sunt? zise Hulan.

— La el, în buzunarul de la pantaloni, am spus. Apoi mi-a venit o idee. Mi-am fluturat pistolul spre Wen Fu. Scoate-ți pantalonii şi dă-i-i lui Hulan.

Wen Fu se uită țintă la mine. Am apăsat pe trăgaci, gândindu-mă să trag în podea şi să-l sperii puțin. Însă pistolul explodă atât de repede, că mi-a smucit mâna înapoi, iar un glonț zbură pe lângă capul lui Wen Fu şi se înfipse în zidul din spatele lui.

— Ai înnebunit? strigară Wen Fu şi Hulan într-un glas.

— Da, am urlat. Scoate-ți pantalonii.

Am apăsat din nou pe trăgaci, de data asta nimerind în podea. Wen Fu îşi scoase împleticindu-se pantalonii, apoi i-i aruncă lui Hulan. Hulan găsi biletele şi le ridică triumfătoare spre mine.

— Acum aruncă pantalonii pe fereastră, i-am zis lui Hulan.

Hulan ezită doar o clipă, apoi, poate crezând c-o s-o împuşc şi pe ea, se duse repede la fereastra din spatele meu, o deschise şi azvârli pantalonii afară.

— Acum du-te să-ți cauți pantalonii jegoşi! i-am zis lui Wen Fu, care o luă la fugă pe uşă înjurând şi spunându-mi că n-o să scap niciodată de el. De cum plecă, Hulan izbucni în hohote de râs.

Helen tot aducea vorba despre ziua aia până i-am spus să nu-mi mai amintească de ea. De ce să vreau să-mi amintesc? De ce să o ascult vorbind despre ziua aceea de parcă ar fi fost vorba doar de o întâmplare comică.

— A, zicea ea. Mai ții minte când a încercat Wen Fu să-ți fure biletele de avion? Mai ții minte când l-ai amenințat cu pistolul şi l-ai silit să-ți dea biletele înapoi? Însă pistolul s-a descărcat, un accident! L-a speriat de nu mai ştia de el. O, încă mai văd ce mutră a făcut – mai, mai să sară pe fereastră după pantalonii lui! Iar a doua zi dimineață erai în avion. Ce noroc pe tine.

Asta era adevărat. Ce noroc pe mine. Şase zile mai târziu, eram în State cu tatăl tău. Peste alte cinci zile, s-a înălțat steagul comunist în Shanghai, nu mai putea pleca niciun avion sau vapor. Aşa că, vezi tu, celelalte două bilete nu mi-ar fi fost de niciun folos. Am plecat aproape înainte să fie prea târziu.

În America am văzut că eu şi tatăl tău ne schimbaserăm amândoi, şi totuşi eram aceiaşi. Ne iubeam la fel de tare, însă el acum îl iubea şi pe Dumnezeu. El putea să vorbească oricând în engleză, dar eu nu puteam încă.

Noaptea mă ținea în brațe aşa cum o făcuse şi în Shanghai, atât de recunoscător că nimic n-avea să ne despartă niciodată. Şi totuşi adesea țipam în somn: „Mi-a dat de urmă, m-a prins!”.

Iar tatăl tău zicea:

— *Baby*-ah, şş-şş, nu te mai gândi la asta, acum eşti în America.

Aşa că nu i-am spus niciodată. N-am spus nimănui. Şi nouă luni mai târziu, poate un pic mai devreme, am născut un copil. Te-am născut pe tine.

25 – Nunta lui Bao-bao

Era să cad de pe scaun. O spusese pe un ton atât de sec: „Am născut un copil. Te-am născut pe tine”.

— Şi? am zis, aşteptându-mă să-mi dea îngrozitoarea veste – că Wen Fu era tatăl meu.

— Şi, spuse ea căutând un răspuns, acum omul ăla a murit. Încuviință din cap ca pentru sine, părând mulțumită. Acum nu mai trebuie să-mi fac griji. Atâta amar de timp m-am aşteptat să-l văd țâşnind dintr-o debara sau să-mi iasă dintr-un salt de sub pat. Îşi ridică brusc mâinile, picioarele îi zvâcniră, cu instinctele intacte. Dar Betty cea Frumoasă mi-a zis în scrisoare. Vezi? Nu-ți mai face griji, mi-a spus, e mort. A murit de Crăciun. Îți închipui aşa ceva? De Crăciun! Şi mort a găsit o cale să mă scoată din minți.

— Nu asta am vrut să spun, am început.

Apoi, poate pentru că nici eu nu ştiam ce voisem să spun, am izbucnit în râs, numai că, pe de altă parte, mai aveam puțin şi îmi dădeau lacrimile.

— Ce viață îngrozitoare ai avut, m-am trezit spunând. Şi ai crezut că trebuie să o ascunzi de toată lumea.

A încuviințat.

— Până şi de mine? am şoptit.

Încuviință din nou. Şi nu mai puteam să-mi rețin lacrimile.

— Acum ştii de ce, zise oftând.

Şi mi-am zis: Atunci e adevărat. Wen Fu a fost tatăl meu, omul ăla îngrozitor, pe care l-am urât. Sângele lui e amestecat cu al meu. M-am cutremurat la gândul ăsta. Mi-am cuprins genunchii cu brațele.

— Ți-e frig? mă întrebă. Putem să mai dăm drumul la căldură.

Am clătinat din cap. Încercam să-mi fac un inventar rapid. Crezusem întotdeauna că semănam mai degrabă cu mama: ochii, nasul, bărbia, pometii, dinții mărunți, iar mai târziu părul alb care a început să-mi apară în creştetul capului când am trecut de treizeci de ani. Cât despre înălțime, lungimea mâinilor şi picioarelor, pe astea le-am atribuit tatei – cel puțin, celui pe care îl credeam tatăl meu.

— Mai spune-mi o dată, am zis într-un sfârşit, de ce a

trebuit să ții totul secret.

Își întoarse privirea și cântări o vreme întrebarea.

— Pentru că atunci ai fi aflat, zise până la urmă. Ai fi aflat cât de slabă am fost. M-ai fi crezut o mamă rea.

— N-aș fi crezut așa ceva, am spus.

— Ba da, insistă mama. Nu ți-am povestit nimic despre trecutul meu, și tot m-ai crezut o mamă rea. Dacă ți-aș fi zis, ar fi fost și mai rău!

— Nu te-am crezut niciodată o mamă rea, am spus.

— Ba da.

— Ba nu.

— Ba *da.*

Și m-am gândit: De fapt de ce ne certăm? Ce tot spune? Apoi m-am prins: Poate că până la urmă nu-mi spunea că Wen Fu era tatăl meu. Ținuse totul secret doar ca să nu ajung să gândesc urât despre ea.

— Ia stai un pic. Cine zici tu că a fost tatăl meu?

— Tatăl tău? întrebă clipind, de parcă nu-și mai pusese niciodată problema asta. Păi, tati a fost *tatăl* tău.

Am oftat adânc, ușurată.

— Bineînțeles, continuă repede. Nu i-aș permite niciodată omului ăstuia îngrozitor să pretindă că ești fiica lui. Nu s-ar alege niciodată cu așa ceva de la mine.

Gura i se încleștase într-o expresie hotărâtă.

Acum eram mai nedumerită ca oricând. M-am gândit cum să reformulez întrebarea ca să nu mai las loc niciunui dubiu: m-am gândit la relații de sânge, moștenire biologică, genetică, grupe sanguine, teste de paternitate, trecutul care nu mai poate fi schimbat niciodată.

Mama mă mângâie pe mână.

— A, știu la ce te gândești, spuse încet. Bineînțeles, fiecare copil e înzestrat la naștere cu *yin* și *yang. Yin* vine de la femeie. *Yang* de la bărbat. Când te-ai născut, am încercat să văd al cui *yang* îl moșteniseși. Am încercat să-l văd pe tăticul tău. Ziceam: Uite, are zâmbetul lui Jimmy Louie. Am încercat să uit totul. Dar în inima mea am văzut altceva.

Îmi atinse obrazul, îmi răsuci după ureche o șuviță de păr.

— Semănai cu Mochou. Semănai cu Yiku. Semănai cu Danru, mai ales cu Danru. Cu toți la un loc. Cu toți copiii pe care n-am putut să-i păstrez, dar pe care nu i-am putut uita

niciodată.

Mama era în bucătărie, punând din nou apă pentru ceai. Eu spărgeam semințe de pepene între dinți. Întotdeauna am crezut că plăcerea de a mânca semințe de pepene stă mai mult în extragerea miezului subțire fără să-l rupi decât în gust.

— Deci niciodată nu te-ai gândit că semăn cu Wen Fu, am meditat cu voce tare.

Mama se întoarse cu un ceainic aburind.

— Păi, dacă e să fiu cinstită, poate că m-am gândit la asta o dată.

Am spart sămânța în două jumătăți.

— Cum?

— Poate de două ori, cu totul, zise ea după ce se gândi mai bine.

Mi-am ținut răsuflarea. Ea turnă ceaiul fără să ezite nici măcar o secundă.

— A fost imediat după ce-a murit tati, zise. Tu erai cu nervii în ultimul hal.

O, dar era îngrozitor. Aveam o fire… ca a lui Wen Fu!?

Mama se încruntă la mine de parcă iar aveam paisprezece ani.

— La înmormântare, zise, nu voiai să plângi, nu puteai să plângi. Ai zis că tati nu era tatăl tău. Ai! Nici nu voiam să aud aşa ceva!

Avea o voce de parcă nu era doar o amintire, ci o cuprinsese din nou aceeaşi veche mâhnire de atunci.

— De-asta te-am pălmuit, zise. Nu m-am putut abține. Nu puteam să-ți spun de ce.

— Dar nu voiam să zic ce-ai crezut tu, am spus. Am zis asta pentru că…

— Ştiu de ce, zise încet mama. Acum ştiu că nu voiai să spui ce credeam eu. Apoi se încruntă din nou. Dar când s-a întâmplat altădată? N-ai nicio scuză! Mai ții minte când voiai să mergi pe malul oceanului?

Am clătinat din cap. Chiar habar n-aveam despre ce vorbea.

— Parcă înnebuniseşi, zise mama. Ai dat din picioare, ai urlat la mine: „La plajă! la plajă{8}!”. Mi-am zis: De unde vin toți nervii ăştia ai ei? Apoi mi-am zis: Ai-ia! Wen Fu!

Avea chipul crispat de durere.

— Nu puteam să dau vina pe tine, am dat vina pe el. Pentru

toate greşelile tale dădeam vina pe omul ăla rău. Aşa că nu te-am pedepsit, te-am lăsat să te duci la plajă. Însă, nu mult după asta, fratele tău s-a purtat la fel. Sălbatic! A urlat aceleaşi cuvinte, doar că de data asta ştiam că nu vorbea despre plajă. Aşa mi-am dat seama. Şi tu, şi Samuel strigaţi la mine „târfă, târfă".

— Nu! am spus, uimită că făcusem aşa ceva. Nu am zis aşa ceva.

— Ba da, făcu mama. Amândoi aţi zis. Zâmbea bucuroasă – în sfârşit dovedise după atâţia ani că avea dreptate. Şi ce fericită am fost că nu mai puteam să dau vina pe Wen Fu. Tu ai spus asta – singură! Credeai că n-o să mă prind niciodată? Ştiam şi celălalt cuvânt urât pe care îl spuneai, ăla pe care-l zici când îţi ridici pumnul cu un deget desfăcut. Şi noi avem expresia asta în chineză, şi altele – chiar mai rele decât aveţi voi probabil în engleză. Crezi că tuşa mare era doar o doamnă în vârstă? Când cineva se purta urât cu ea – o-io! –, toate expresiile alea i se revărsau din gură. Du-te-n aia! Du-te-n ailaltă! Cred că asta spunea la înmormântarea ei când i-a picat în cap fâşia aia de hârtie.

Eu şi mama ne-am pus amândouă pe râs.

— Tuşa Du era atât de puternică! zise. O, ce doamnă de treabă! O, prin câte lucruri bune n-am trecut împreună!

Apoi mama îmi zâmbi ca o fetiţă, aşa cum mi-am imaginat că arăta pe când împărţea cu Aluniţa secretul din seră.

— Poate ar trebui să spui că-ţi pare rău.

— Să-i spun tuşei Du? De ce să-mi pară rău?

— Nu tuşii Du, mie. Pentru că ai spus cuvântul ăla urât.

Zâmbea în continuare.

— Dar asta a fost acum mai bine de douăzeci şi cinci de ani!

— Nu e o scuză.

— Poate ar trebui să dăm în continuare vina pe Wen Fu pentru toate astea.

— Că te-ai dus la plajă e tot vina lui Wen Fu? Toate relele au fost din vina lui?

Şi ne-am pus din nou pe râs. Mă simţeam ameţită. Mama tocmai îmi povestise tragedia vieţii ei. Tocmai mi se spusese că se putea ca Wen Fu să constituie cealaltă jumătate a genotipului meu. Şi totuşi râdeam amândouă.

Şi aşa mi-am dat seama că atunci era cel mai bun moment

să-i spun.

Am tras adânc aer în piept şi am zis-o cât de normal am putut:

— Poate mai e ceva pentru care să dăm vina pe omul ăla rău.

Apoi i-am zis de boala mea.

Atâția ani îmi imaginasem cum ar fi să afle mama: Ar fi mâhnită că mi s-a întâmplat una ca asta. Ar fi furioasă că nu i-am spus mai devreme. Ar încerca să îşi dea seama de ce m-a lovit tocmai pe mine boala asta. Ar fi vigilența întruchipată când va fi vorba de găsirea unui remediu.

Îmi imaginasem toate astea şi mă înşelasem. A fost mult mai rău decât atât. Era ca o harpie dezlănțuită.

— De ce te-ai dus mai întâi la Doug? Nu e un doctor adevărat – un doctor pentru sportivi! De unde ştii că amicul lui e cel mai bun doctor? De ce crezi ce-ți spun alții? De ce îi crezi când îți spun că nu există niciun leac? De ce îi crezi când îți spun „formă uşoară”? Dacă oboseşti atât de repede, nu e o formă uşoară! E ceva serios! Bărbatu-tău de ce nu-şi face mai multe probleme?

Vocea i-a devenit din ce în ce mai ascuțită. Îi urmăream mâinile, care împărțeau lovituri la adresa unui duşman pe care nu-l vedea, dar pe care era hotărâtă să-l găsească. Ascultam cum îmi făcea scandal pentru tot ce încercasem să-i ascund în legătură cu boala mea. Şi mă simțeam neputincioasă. Nu puteam decât să zic întruna: „Ştiu, ştiu”.

— Ai-ia! Wen Fu ți-a dat boala asta! țipă ea. El a făcut să se întâmple asta. Şi cuptorul cu microunde. Ți-am zis să verifici dacă sunt scurgeri. Ai verificat?

— Mamă, termină, am rugat-o. Nu e o boală genetică. Nu se trage de la cuptorul cu microunde. S-a întâmplat pur şi simplu. Nu e vina nimănui. Nu poți să faci absolut nimic.

Dar nu putea fi oprită. Mă privi furioasă.

— Cum poți să spui aşa ceva? Nu poți să faci nimic? Cine ți-a zis asta? Cum poți să gândeşti aşa? Cum ai zis că se cheamă boala asta? Scrie-o pe ceva. Mâine mă duc la specialistul în ierburi al tuşii Du. Şi după asta mă gândesc la o soluție.

Scotocea prin sertarul ei cu mărunțişuri după un creion şi o bucată de hârtie.

Voiam să protestez, să-i spun că se consuma în ultimul hal degeaba. Însă dintr-odată am înțeles: Nu voiam să se oprească. Ciudat, într-un fel mă simțeam uşurată. Sau poate nu era un sentiment de uşurare. Pentru că durerea nu dispăruse. Începuse să sfredelească – în carcasa mea protectoare, în furia mea, în temerile mele cele mai adânci, în disperarea mea. Le trecea pe toate în inima ei, astfel ca eu să văd în sfârşit ce mai rămăsese. Speranța.

În drum spre petrecerea de nuntă a lui Bao-bao şi Mimi, Cleo a încercat să se agațe de un capăt al cadoului de nuntă. Iar Tessa insista că putea să-l ducă ea singură. Aşa că acum ceea ce a fost cândva un set de pahare pentru martini sună mai degrabă ca o cutie cu piese de puzzle din sticlă. Amândouă fetele au înlemnit de groază, nici măcar n-au mai fost în stare să se acuze una pe alta.

Phil oftează şi arată spre o masă şi le spune să se aşeze. Clatină din nou cutia şi zâmbeşte larg, apoi o aşază cu blândețe chiar la capătul mesei cu cadourile.

— O să-i lăsăm pe Bao-bao şi Mimi să-l schimbe pe ceva mai pe gustul lor, şopteşte răutăcios.

Râd şi îi ard una peste mână.

— Nu poți să faci aşa ceva.

Apoi o văd pe mama venind spre noi cu cadoul în mână. Se ridică în vârful picioarelor şi pune cutia pătrată deasupra unui alt cadou, astfel încât să fie cel mai sus de pe masă. Cadoul e împachetat în celofan roşu, lucios, cu dungi care o dau de gol pe mama că a folosit acelaşi ambalaj în care-i înveliserăm noi cadoul de Crăciun.

— Mamă, spun şi-i fac cu degetul.

— Roşul e o culoare potrivită pentru nunțile chinezeşti, insistă ea, de parcă de-asta o certam. Oricum, ceea ce contează e înăuntru. Voi ce le-ați luat?

— Un set pentru martini, spune Phil.

— Ce-i asta? întreabă ea.

— Şase pahare, un shaker şi bețişoare de amestecat. Şase piese cu totul, dar dacă le spargi, sunt opt sute.

Mama pare mulțumită de răspunsul lui Phil.

— Eu era să-mi iau un set de şase piese pentru gătit. L-am văzut în ziar, Emporium Capwell. Un chilipir, mi-am zis, numai patruzeci şi nouă de dolari. Pe urmă m-am dus să-l văd. Ştiți ce era? Trei lucruri, trei capace. Ăştia cred că trei capace înseamnă deja trei piese! În rest erau doar o tigaie şi două oale mici. În loc de astea mi-am luat o solniță şi o piperniță. Din cristal veritabil.

Iar acum stăm la o coadă, târându-ne lent spre zona pentru recepții a restaurantului. Mama se uită la mine încruntându-se.

— Ai-ia! Rochia asta e prea subțire. Strânge materialul între degete. Nu-ți face bine răcoarea. Ți-am zis doar. Trebuie să mă asculți. Îl trage de mânecă pe Phil. Scoate-ți asta. Dă-i sacoul. Trebuie să fii un soț mai grijuliu cu ea. Dacă tu nu eşti atent, cum o s-o ajuți să fie mai atentă?

Îl ating cu cotul.

— Da, Phil, spun.

Iar el oftează resemnat – şi totuşi mulțumit, mi se pare mie, că asta-i este soarta, să i se amintească încontinuu de datoria pe care o are față de mine.

Mama îl împunge în braț.

— Ar trebui să-i iei una din astea, spune arătând din cap spatele unei femei îmbrăcate într-o haină de nurcă lungă până jos.

— Nu e corect politic, spune Phil zâmbind larg.

— I-ar fi cald şi bine, zice mama.

— I-ar sări lumea în cap.

— I-ar fi cald şi bine, insistă mama.

În timpul recepției, trebuie să țipăm unii la alții în gălăgia din restaurant. Deja a patra oară unul dintre cei cinci „cei mai buni amici la egalitate", cum îşi numeşte Bao-bao maeştrii de ceremonii, bate în microfon şi tună:

— Doamnelor şi domnilor, se poate un pic de atenție?

Microfonul țiuie şi îşi dă duhul, toată lumea mormăie şi îşi continuă discuția. Apoi îl auzim pe unul dintre cei mai buni amici ai mirelui tunând din nou în microfon pe o voce nazală:

— E deschis? Doamnelor şi domnilor, după cum ştiți, eu sunt Gary. Când l-am întâlnit pe Roger la colegiu, eram doar un puşti din Brooklyn. Şi iată-ne după aia, colegi de

apartament, locuind împreună din pură întâmplare, nu că am fi vrut noi neapărat. Eu i-am făcut cunoştinţă cu somonul afumat şi covrigeii, el mi-a făcut cunoştinţă cu picioarele de pasăre şi cu *jook*-ul.

Pe când amicul cel mai bun îi tot dă înainte cu o rafală de comparaţii etnice, Bao-bao zâmbeşte cu toată faţa, mulţumit de tot excesul ăsta care i se atribuie la grămadă. Îmi aminteşte de cum arăta când era mic, plin de încântare că eu şi Mary îl lăsam să se joace de-a doctorul cu noi, fără să-şi dea seama că-l puneam doar să fie pacientul care moare în cinci minute de la începerea operaţiei.

Phil îşi dă ochii peste cap şi mormăie un pic cam tare:

— Haide c-am priceput.

Observ că mama râde, deşi poate face asta pentru că toată lumea râde pe înfundate, din politeţe. Sau poate nu e din politeţe. Chiar le plac glumele.

— Prefă-te şi tu un pic, îi spun lui Phil. Planul pe seara asta e să fim drăguţi cu lumea.

— Ce? Eu nu sunt drăguţ?

Clipeşte dezolat, soţul acuzat pe nedrept.

— Suntem la nuntă, justific eu, deşi îmi conştientizez un impuls straniu de a-l apăra pe Bao-bao.

— Iar apoi i-am făcut lui Roger cunoştinţă cu „oi, vei", îl auzim pe Gary spunând. Iar el mi-a făcut cunoştinţă cu „ai-ia". Ei bine, vă zic ceva, oameni buni. Roger îmi rămâne dator. Pentru că tot eu i-am făcut cunoştinţă cu fermecătoarea doamnă care are acum norocul să-i fie mireasă. Doamnelor şi domnilor, v-o prezint pe Mimi Wong Kuang!

Mimi se ridică un pic nesigură pe picioare, cu faţa deja trandafirie de la prea multă şampanie. Rochia de mireasă îi arată ca un costum din *Mizerabilii*, cu mănunchiuri de voal de mătase de culoarea fildeşului decolorat la fabricaţie. Bao-bao o priveşte căzut în adoraţie.

— *Habu*? o aud pe Tessa strigându-i mamei. Ce-a păţit doamna de-acolo de sus?

— S-a măritat, îi strigă mama.

— Nu, nu *asta*, spune Tessa. Vreau să zic, de ce şi-a pus un inel în nas? E *ciudată*.

Mama o priveşte pe mireasă cu un proaspăt ochi critic.

— A, asta, zice. Se gândeşte puţin, apoi oferă concluzia: E

ciudată pentru că n-a ascultat-o pe mama ei.

— E adevărat, spune Phil. Uită-te la mama ta. Ea a ascultat-o pe *habu*. Şi acum nu e ciudată.

Tessa mă priveşte cu un respect nou.

Amicul cel mai bun se întoarce la microfon.

— Iar acum vrem să vă facem cunoştinţă cu membrii apropiaţi ai familiei. Din partea lui Mimi, îi avem pe tatăl miresei, domnul Thomas C.Y. Wong de la agenţia Friendly Adventures Travel, şi pe minunata sa soţie, Maggie.

Mulţimea aplaudă.

— Ce tineri arată, spune mama.

Acum ascultăm un pomelnic nesfârşit, aplaudând politicoşi pentru fiecare unchi şi mătuşă de-a lui Mimi, care, se pare, în majoritate, se trag din Arizona, tărâmul cactuşilor, un loc mai îndepărtat de China nici nu-mi pot imagina. Apoi Gary trece la familia lui Roger, bătându-l pe umăr pe unchiul Henry ca un prezentator tv.

Unchiul Henry, care pare ţeapăn în smokingul lui închiriat, dă din cap şi face cu mâna, apoi se aşază repede la loc. Tanti Helen zâmbeşte larg, se înclină scurt şi aruncă o bezea la dreapta şi una la stânga. Se roteşte fericită într-o rochie din şifon verde-pal, cu perle mărunte cusute în arabesc în jurul corsajului. Observ că poartă cerceii de jad imperial de care mi-a spus mama.

Iar acum Frank şi Mary, Doug şi copiii lor sar de pe locurile lor, zâmbesc şi fac cu mâna. Aplaud iar şi iar, întrebându-mă când o să se termine chinul ăsta, ştiind ce urmează.

Şi dintr-odată amicul cel mai bun zice:

— Şi acum să se ridice mătuşa mirelui – Winnie Louie! Am auzit că dânsa e responsabilă pentru minunatele aranjamente florale de pe mesele noastre.

Mama se ridică şi dă din cap timidă. Azi-dimineaţă se plânsese în gura mare de cât a muncit în plus la florărie ca să se pregătească pentru recepţia din seara asta.

— Helen voia trandafiri! Roz şi galbeni şi albi, spumegase ea. De ce nu doar albi, am întrebat-o. De ce nu garoafe?

— Mulţumesc, tanti! strigă Bao-bao, iar mama îi face şi ea semn.

Chiar pare mândră.

— Iar verişoara favorită a lui Roger se află şi ea aici în

această seară…

Şi începem să ne ridicăm. Mă gândesc că mai clişeizat de-atât nu se poate, când mi se agaţă tocul stâng de covor şi Phil mă prinde chiar înainte să cad de-a binelea.

Mulţimea scoate o exclamaţie amuzată, atât de tare că, dacă ar fi fost măsurată pe un râsometru, aş fi câştigat cu siguranţă. Mă aşez la loc jenată.

— Eşti bine?

E Mary, cu răsuflarea tăiată, sosită într-un suflet lângă mine. Iar în clipa aia îmi dau seama: uitasem.

— N-am nimic, spun. Se uită la mine ţintă, cu o îngrijorare tăcută. Serios, zic. Şi nu e de la s.m. De la toc mi se trage. Vezi?

Îi arăt pantoful.

— A, aşa e.

Zâmbeşte stânjenită.

— Mary, spun cu toată răbdarea de care sunt în stare, dacă am s.m. nu înseamnă că n-am dreptul la doza normală de stângăcii.

Mary râde.

— A, ştiu. Voiam doar să, ştii tu, să fiu pe faţă. Zâmbeşte în continuare. Dacă mă gândesc mai bine, era să-mi rup gâtul zilele trecute când coboram scările la mall…

Ridic mâna şi o opresc.

— Mary, e-n regulă. Nu te mai strofoca atâta.

— Ce vrei să spui?

Apoi o văd pe mama privindu-mă. Şi nu mă pot abţine.

— În ceea ce priveşte asemenea lucruri, spun eu luându-mi un ton formal, nu trebuie să-mi duci grija.

Mama mă atenţionează cu arătătorul. Iar Mary încă zâmbeşte, întrebându-se de ce chicotesc. Acum chiar mă simt rea, aşa că-mi cer scuze.

— Îmi pare rău, spun. Poate putem să discutăm despre asta mai târziu.

În clipa aia aud foşnet de şifon şi satin. Tanti Helen mă plesneşte pe spate.

— Aveţi destulă mâncare? spune ea trecând în revistă dezastrul de pe masa noastră.

Mormane de mâncare încă mai zac pe tăvi. Un şerveţel stă pleoştit peste capul raţei, un lucru pe care Cleo a insistat să-l

facă mama.

— Prea multă mâncare, se plânge mama. Pe apa sâmbetei.

Tanti Helen zâmbeşte fericită, luând-o ca pe un compliment.

— Părinții lui Mimi, e vina lor. Au insistat să servim douăsprezece feluri de mâncare. Başca supa. Başca tortul. Am spus: Prea mult, prea mult. Îi zic: Facem treaba în stil american, familia fetei plăteşte. Aşa că eu ce puteam să fac? Ai! Cine n-a mâncat ultima scoică? E prea bună s-o laşi în farfurie. Winnie-ah, ia-o tu.

— Prea sătulă, spune mama.

Acum e ocupată să prindă la locul ei o fundă din părul lui Cleo.

— Nu mă lua cu politeţurile.

Tanti Helen înşfacă beţişoarele nefolosite ale lui Cleo, culege scoica şi o ţine deasupra farfuriei mamei.

— Nu o vreau.

— Ia-o, insistă iar tanti Helen.

Mama se strâmbă la scoică.

— Nu-i proaspătă! declară.

Tanti Helen se încruntă, apoi îşi vâră repede în gură scoica criticată.

— Vezi, spune mama în timp ce-o priveşte pe tanti Helen mâncând. Fără pic de aromă. N-am dreptate?

Tanti Helen mestecă în continuare gânditoare.

— Mesteci o mie de ani la ea, critică mama în continuare.

Tanti Helen se întoarce spre mine.

— Mama ta găteşte bine, şopteşte ea. De-asta îi e greu să aprecieze alte mâncăruri bune. I-am zis deja: Când o să mergem în China, poate mâncarea n-o să fie cum îți aminteşti tu. Totul s-a schimbat.

— Mergeți în China? Mamă, nu mi-ai zis asta.

— Aaaa! Ne gândeam şi noi, spune mama. Am zis doar poate. Nu e sigur dacă mergem.

Tanti Helen vorbeşte în continuare cu mine.

— Am rugat-o pe mama ta să vină cu mine – să-mi facă această ultimă favoare. Ştii tu. Tanti Helen îmi aruncă o privire stoică, apoi oftează. Oricum, părinții lui Mimi au o agenție de turism. Aşa că, dacă mergem, poate facem rost de o reducere.

Culege o boabă uleioasă de mazăre cu beţişoarele şi o roteşte înainte şi înapoi.

— Atunci o să văd locul unde m-am născut, spune. Pot să dau un ospăț în satul meu. Am auzit că poți cinsti cincizeci de oameni cu douăsprezece feluri din cea mai bună mâncare cu numai două sute de dolari. Te dai mare şi te scoți şi ieftin.

Râde ca pentru sine.

— Tț! Trei sute! zice mama. Au crescut prețurile.

— Trei sute atunci! spune tanti Helen pe un ton exasperat. Tot te scoți. Apoi se întoarce spre mine. Oricum, nu numai de-asta mergem.

Aşteaptă s-o întreb.

— De ce mergeți atunci? spun eu.

— Mergem să cumpărăm leacuri chinezeşti, explică tanti Helen, rarități pe care nu le poți lua de aici.

— Leacuri pentru ce?

— Tanti Helen vrea să vadă dacă au ceva pentru creierul ei, îmi aminteşte mama luându-şi o figură serioasă.

— A, da.

— Leacurile chinezeşti vindecă orice, declară tanti Helen. Ştiam o doamnă, avea nu ştiu ce cancer femeiesc. S-a dus la doctorii de aici, n-au putut să facă nimic. A mers şi s-a rugat la biserică, tot nimic. S-a dus în China, a băut un leac în fiecare zi – cancerul a trecut. După asta a făcut cancer la plămâni, acelaşi lucru, s-a vindecat.

— Ce-a luat?

— O, asta nu ştiu. Nu mi-a spus decât că avea gust rău. Iar acum e prea târziu s-o mai întreb. A făcut un atac şi a murit.

Tanti Helen se ridică brusc.

— Pearl, spune. Vino să mă ajuți să tai tortul.

Şi nici nu apuc să protestez, că deja m-a prins de cot.

Şi iată cum mă trezesc cu tanti Helen în fața unei mirese şi mire din plastic cocoțați pe glazura albă. Iar ea spune inevitabilul:

— Trebuie să-ți zic un secret.

— Nu, tanti Helen, gata cu secretele, spun râzând. Am luat o hotărâre de Anul Nou chinezesc. Gata cu secretele.

Tanti Helen se încruntă.

— Noi nu luăm hotărâri de Anul Nou chinezesc, spune. Ăsta-i obicei american. Apoi zâmbeşte sfioasă. Oricum, e un secret grozav, despre tumoarea mea pe creier.

Cum pot să-i zic că nu vreau s-o ascult?

— Voiam doar să-ți spun că eu şi mama ta nu mergem în China din cauza tumorii mele pe creier.

— Nu mergeți?

— Nu, nu. Adică nu mergem pentru mine, mergem pentru *tine*.

Mă vede nedumerită.

— Uite cum stă treaba. Mama ta voia să se ducă în China ca să găsească un leac pentru tine. Crede că ea ți-a dat boala. Crede că boala vine dintr-un dezechilibru din firea ei. Crede că dezechilibrul a început în China. Dar nu voia să plece singură. Aşa că i-am zis că trebuie să merg şi eu pentru tumoarea mea, iar ea a zis: Da, da, tumoarea ta. Am zis că ar trebui să se ducă, de dragul meu, ca să mă liniştesc în sfârşit. Şi cum putea să refuze? Dar ghici ce?

— Ce?

— De fapt nu am nicio tumoare pe creier.

Îşi ridică brusc mâinile, arătându-mi că sunt goale.

— Ce?

— Exact. Am inventat-o! Ei, la un moment dat îmi făceam griji. Am văzut razele, totu' benign. Dar momentul ăla când am crezut că sunt pe moarte, asta m-a pus pe gânduri: Dacă mor, dacă mor? Mă gândeam: Ce-am uitat să fac? Şi ştii ce? Am uitat să-i mulțumesc mamei tale, atâta amar de timp. Ce prietenă bună e mama ta.

— Nu înțeleg. Ce-are asta a face cu mulțumirile datorate mamei?

— Păi, tu aveai un secret, mama ta avea un secret. Am zis că o să mor doar pentru ca voi două să vă spuneți secretele. Nu-i adevărat? M-ați crezut, hanh?

Chicoteşte singură ca o fetişcană obraznică.

Am încuviințat din cap, tot fără să înțeleg unde bătea.

— Iar acum sunteți mai apropiate, mamă şi fiică, deja văd asta. Ăsta e felul meu de a-i mulțumi mamei tale. Ştii cum e ea, greu îi mai mulțumeşti, greu te lasă să-i dai sfaturi.

Acum încep încet-încet să mă prind.

— Mama ştie asta, că n-ai crezut niciodată că ai o tumoare pe creier?

Tanti Helen zâmbeşte şi clatină din cap, bucuroasă că minciuna ei e încă în picioare.

— Bineînțeles, când mergem în China, trebuie să te prefaci

că m-a vindecat izvorul fermecat, acelaşi care te poate vindeca şi pe tine. Altfel o să se enerveze că am pus-o pe drumuri.

— Cum adică, *eu* trebuie să mă prefac?

— Vii şi tu, bineînțeles! Cum să plece mama ta în China fără tine? Pentru tine se duce, nu pentru mine! Deja ți-am zis. Eu doar mă prefac că-i servesc de pretext. Iar tu trebuie să te prefaci că vii de dragul meu. Dar de fapt ar trebui să mergi de dragul ei. Îi datorezi asta pentru toate grijile pe care şi le-a făcut din cauza ta. Doar că nu trebuie să-i spui niciodată. Ăsta o să fie în continuare secretul nostru.

Râd în hohote, amețită, prinsă în cercuri de minciuni care nu se mai termină. Sau poate nu sunt minciuni, ci poate doar o formă specială de loialitate, un devotament ce nu poate fi exprimat în cuvinte, ceva ce n-o să înțeleg pe deplin niciodată.

— E un secret bun, hanh? zice tanti Helen. Nu crezi?

O atenționez cu arătătorul.

— Ba da, spun până la urmă.

Şi nu ştiu cu ce anume sunt de acord, dar simt că e bine să fac asta.

Phil le-a dus deja pe fete acasă la mama. Iar tanti Helen o să ne conducă pe mama şi pe mine. Adunăm resturi de la petrecerea de nuntă în cutii de carton.

— Peştele poți să-l laşi, îmi spune mama. Peştele înăbuşit nu mai are gust bun a doua zi.

— Ia-l, ia-l, zice tanti Helen. Putem să hotărâm mâine dacă nu mai are gust bun a doua zi.

— E înăbuşit, protestează mama.

— Pe-afară e fiert, spune tanti Helen fără să o bage în seamă pe mama.

Evit schimbul de focuri. Mă ocup de resturile de pui şi de porc. Şi între timp îmi torn o ceaşcă de ceai de crizanteme înainte să-l ia chelnerii.

— Ceaiul ăsta chiar e bun, spun încercând să le mut pe mama şi pe tanti Helen pe un teritoriu neutru.

— O, nu ştii ce-i ăla ceai adevărat până nu mergi la Hangzhou, spune mama. Cel mai bun ceai de pe lumea asta.

— A, face tanti Helen luminându-se. Ar trebui să mergem la izvorul ăla fermecat unde-am fost odată, Winnie-ah, mai ții minte, pe când locuiam la Hangzhou. Se întoarce spre mine să-

mi explice. Apa care țâşnea afară era grea ca aurul. Şi mama ta a gustat-o.

— Foarte dulce, zice mama. Pun prea mult zahăr în ea.

— Nu zahăr, spune tanti Helen. Erau nişte seminţe anume de floare, o floare foarte rară. Înflorea o dată la nouă ani, ceva de genul ăsta. Striveai seminţele şi le puneai în apă.

— Şi foarte scump, zice mama. Numai atâta – arătă cam cât un degetar – şi trebuia să dai o groază de bani.

— Numai atâta îţi trebuia, adaugă tanti Helen. Înghiţeai stropul ăla. Se ducea pe gât în jos, schimbându-ţi tot – stomacul, inima, mintea. Totul dulce.

— Împăcat, zice mama. Totul e împăcat în tine, nu mai ai griji, nu mai ai supărări.

— Mama o să-ţi cumpere şi ţie un pic.

— Dacă mergem, îi reaminteşte mama.

Tanti Helen râde.

— Dacă putem să mergem. Şi dacă reuşim să-l găsim. Poate nu mai ţin minte unde e.

— Ţin eu minte, spune mama.

— Ţii minte? zice tanti Helen încruntându-se.

— Bineînţeles, ţin minte exact.

— Cum se poate aşa ceva? Doar eu te-am dus acolo.

— Pot să-l găsesc, spune mama.

Le privesc în timp ce se ceartă în continuare, deşi poate că nu e o ceartă. Îşi amintesc împreună, visează împreună. Parcă deja îl văd, drumul spre vârful muntelui pe vremea când erau atât de tinere, când credeau că aveau viaţa înainte şi că tot binele din lume era încă posibil. Iar apa e exact cum şi-au imaginat, grea ca aurul, dulce ca seminţele de floare rară.

Şi eu îi ştiu gustul. Îl simt. Doar un strop e de-ajuns să-ţi aminteşti – toate lucrurile pe care ai crezut că le-ai uitat, dar n-au fost niciodată date uitării, toate speranţele pe care le mai poţi găsi.

26 – Fără de Tristețe

Azi a venit o clientă nouă în florăria mea şi a cumpărat lucruri scumpe, buchete mari, mulți mandarini pentru marea deschidere a unui restaurant. Astăzi soțul lui Pearl m-a sunat de la serviciu şi m-a întrebat dacă pot să am grijă de fete weekendul viitor, când ei doi pleacă în a doua lor lună de miere. Astăzi eu şi Helen mâncam resturi de la petrecerea de nuntă a lui Bao-bao când mi-a spus:

— Aveai dreptate. Peştele ăsta are gust rău a doua zi.

Eu mă gândeam: Azi e ziua mea norocoasă.

Apoi Helen spuse:

— Acum trebuie să recunosc ceva. Uite ce: Am spus multe lucruri greşite.

Mi-am zis că norocul meu era mai mare decât crezusem.

Helen spuse:

— Ți-am zis întotdeauna că Wen Fu nu era un om rău, nu atât de rău cum spuneai tu. Dar am ştiut tot timpul. Era rău. Era îngrozitor!

Îşi flutură mâna sub nas, alungând parcă o duhoare grea.

Aşa că acum Helen îmi mărturisea totul. Crede că o să moară, aşa că vrea cel puțin să-mi spună adevărul!

— Am încercat să te fac să crezi că era un om de treabă, zise ea. Ți-am spus că doar accidentul l-a înrăit. Ştii de ce?

— Nu vedeai limpede! am răspuns. Nu ştiai cât de mult am suferit, că nu puteam să uit niciodată. În sfârşit vezi acum!

— Ți-am spus asta ca să nu dai vina pe Pearl.

— Ce tot zici? am întrebat speriată. De ce să dau vina pe Pearl?

— Pentru că, dacă credeai că Wen Fu s-a născut rău, poate ai fi putut ajunge să crezi că Pearl s-a născut rea. Dar acum văd că lucrurile n-ar putea niciodată să stea aşa. Pe el l-ai urât dintotdeauna. Pe ea ai iubit-o dintotdeauna. Şi nu seamănă deloc cu el. Aşa că acum nu mai trebuie să-mi fac griji. Acum pot vorbi deschis. A fost un om afurisit, un om foarte rău.

— Întotdeauna ai ştiut asta? am întrebat. Că poate Wen Fu era tatăl lui...

— Bineînțeles că am ştiut! se răsti Helen încruntându-se. Cum să nu ştiu? Nu sunt proastă. Am intrat în cameră, el e

acolo, tu ai un pistol în mână, o expresie înnebunită pe față. Şi mai târziu, toți anii ăia – am văzut cât te-ai luptat s-o faci pe Pearl să-ți aparțină, doar să fie. Cu Samuel nu te purtai niciodată aşa. Cu fiicele e altfel, bineînțeles. Şi totuşi ştiam.

— Şi tuşa Du ştia?

Helen încuviință.

— Ai! Cum de ați ştiut amândouă şi n-ați zis niciodată nimic?

Helen mă bătu uşor pe braț.

— Eh, pitic, cine eşti tu să pui o asemenea întrebare?

După masă i-am zis lui Helen că mă duc la cumpărături. A spus:

— Unde? Poate vin şi eu.

— Încă nu ştiu unde, i-am răspuns.

Iar ea zise:

— Bun, acolo voiam şi eu să mă duc.

Aşa că am mers alături, la Compania Comercială Sam Fook. Doamna Hong şi-a deschis imediat casa de marcat, crezând că veneam să schimbăm hârtii de douăzeci de dolari.

— Nu, nu, am zis. De data asta am venit să cumpăr ceva pentru fiica mea.

Doamna Hong zâmbi larg. Şi Helen la fel. Stăteam în fața statuetelor din porțelan: Buddha, Zeița Îndurării, Zeul Banilor, Zeul Războiului, noroc de toate felurile.

— Vrei ceva de decor sau ceva la care să te închini? întrebă doamna Hong. Dacă e ceva la care să te închini, îți pot oferi o reducere de treizeci la sută. Dacă e de decor, trebuie să-ți cer tot prețul.

— E ceva la care să te închini, zise Helen fără să stea pe gânduri.

— Nu doar de decor, am spus. Apoi m-am întors spre Helen. E adevărat. E pentru Pearl. Caut ceva de pus în micul templu roşu din altar. I-am promis tuşii Du. Mă tot gândesc la asta de câtva timp, dinainte să-mi spună Pearl de boala ei.

Apoi m-am gândit din nou în sinea mea – despre ziua când mi-a spus despre s.m. O, am fost furioasă, am fost tristă. Am zis că e vina mea. Am zis că e vina lui Wen Fu. După ce Pearl a plecat acasă, am plâns. Apoi am văzut micul tablou al Zeului Bucătăriei privindu-mă, zâmbind, fericit să mă vadă nefericită.

Am scos tabloul din ramă. L-am pus deasupra aragazului. „Du-te să-l vezi pe Wen Fu! Du-te jos în iad!” Am privit cum chipul zâmbitor era mistuit de foc. Imediat s-a declanşat detectorul de fum. Uaa! Uaa! Uaa!

Vai, m-am speriat. Wen Fu se întorsese să pună mâna pe mine. Asta am crezut.

Însă apoi am ascultat din nou. Şi am ştiut: Nu era fantoma lui Wen Fu. Era ca atunci când câştigai la bingo. Era ca atunci când câştigai potul cel mare. Era soția Zeului Bucătăriei strigând: Da! Da! Da!

— Cu ce se ocupă fiica ta? mă întreba acum doamna Hong.

— A, are o slujbă importantă, lucrează la o şcoală, am zis.

— O poziție foarte înaltă, adaugă Helen. Foarte deşteaptă.

— Atunci ăsta i s-ar potrivi, Wen Chang, zeul literaturii. Foarte popular când vine vorba de şcoli.

Am clătinat din cap. De ce să aleg un nume ca al lui Wen Fu?

— Mă gândesc la ceva pe care să-l folosească pentru multe motive, am explicat.

— Zeița Îndurării atunci. Doamna Hong îşi mângâia toate zeițele pe creştet. Noroc, copii ascultători, tot felul de lucruri. Avem multe, de diverse mărimi. Asta de aici e drăguță, asta costă treizeci de dolari. Asta e foarte drăguță, asta costă două sute şaizeci şi cinci de dolari. Tu decizi.

— Nu la Zeița Îndurării mă gândeam, am zis. Altceva caut.

— Ceva care să-i aducă noroc la bani, sugeră doamna Hong.

— Nu, nu doar asta, nu doar la bani, nu doar noroc, spune Helen.

Ne uităm una la alta. Dar nu-şi găseşte cuvintele. Iar eu nu le pot spune.

— Poate unul dintre cei Opt Nemuritori, spune doamna Hong. Poate toți opt, aşa ar avea tot.

— Nu, am zis. Caut o zeiță pe care nu o ştie nimeni. Poate nici nu există încă.

Doamna Hong oftă.

— Îmi pare rău, aşa ceva nu avem.

Era dezamăgită. Eram dezamăgită. Helen era dezamăgită.

Brusc, doamna Hong bătu din palme.

— Unde-mi stă capul azi? Se duse în partea din spate a prăvăliei strigându-mi: E aici în spate. Fabrica a făcut o

greşeală. Bineînțeles, e o statuetă foarte drăguță, nu e ciobită, nici crăpată. Dar au uitat să-i scrie numele pe dosul scaunului. Soțul meu a fost aşa de furios. A zis: „Ce-o să facem cu asta? Cine vrea să cumpere o greşeală?”.

Aşa că eu am cumpărat greşeala. Am îndreptat-o. I-am scris numele pe dos cu vopselele mele aurii. Iar Helen a cumpărat beţişoare aromate bune, nu dintr-alea ieftine, cele mai bune. Vedeam deja statueta doamnei în noua ei casă, altarul templului roşu, cu două lumânări luminându-i chipul din ambele părți. Va locui acolo, dar nimeni nu-i va spune Doamna Zeului Bucătăriei. De ce-ar vrea să i se spună aşa, acum că a divorțat de soțul ei?

Când a venit Pearl să le lase pe fete la mine în weekendul ăsta, i-am zis soțului ei:

— Du-te să te uiți la televizor cu copiii. Trebuie să-i dau fiică-mii un leac pe care l-am găsit.

Am dus-o sus în dormitorul meu. Pearl-ah, am spus. Uite un leac chinezesc. Pui compresa asta pe brațe şi pe picioare, iar ierburile îți intră în piele. Şi în fiecare zi ar trebui să bei apă fierbinte de trei sau patru ori pe zi. Energia ta e prea rece. Doar apă fierbinte, fără ceai sau cafea în ea. Mă asculți?

La ce te uiți? A, statueta aia. N-ai mai văzut-o. Da, adevărat, e un porțelan foarte elegant şi fin. Nici stilul nu e rău. Vezi ce frumos stă pe scaun, pare atât de în largul ei cumva. Uită-te la părul ei, ce negru e, n-are nicio grijă. Am auzit că odată a trecut prin multe greutăți în viață. Aşa că poate are părul vopsit.

Însă are un zâmbet sincer, înțelept şi inocent totodată. Şi mâna ei, vezi cum tocmai şi-a ridicat-o? Asta înseamnă că e pe cale să vorbească sau poate îți spune ție să vorbeşti. E gata să asculte. Înțelege engleza. Ar trebui să-i spui orice.

Da, da, bineînțeles că e pentru tine! De ce să cumpăr aşa ceva pentru mine? Nu țipa, nu țipa, n-am dat cine ştie ce pe ea.

Dar uneori, când ți-e teamă, poți să vorbeşti cu ea. O să te asculte. O să spele toată tristețea cu lacrimile ei. Cu bățul ei o să alunge tot răul. Uite-i numele: Doamna fără de Tristețe, fericirea care învinge amarul, fără niciun regret pe lumea asta.

Acum ajută-mă să aprind trei beţişoare aromate. Fumul va

purta dorințele noastre în ceruri. Bineînțeles, e doar o superstiție, e de distracție. Dar uite ce repede se înalță fumul – o, şi mai repede când râdem, înălțându-ne speranțele mai sus şi mai sus.

Cuprins

1 – Prăvălia zeilor 8
2 – Înmormântarea tuşii mari Du 36
3 – Când peştii sunt vechi de trei zile 56
4 – La mare, mare distanță 69
5 – Zece mii de lucruri 82
6 – Norocul Aluniței 105
7 – Se numără zestrea 126
8 – Prea mult *Yin* 147
9 – Cea mai bună perioadă a anului 158
10 – Norocul din Loyang 170
11 – Patru despicături, cinci crăpături 183
12 – Banii *taonan* 199
13 – Suflarea Raiului 211
14 – Ochiul rău 229
15 – Un purice pe capul unui tigru 247
16 – Lumea cea Mare 261
17 – Cele patru porți 274
18 – La dans cu americanii 292
19 – Slabă şi puternică 306
20 – Patru fiice pe masă 324
21 – Mama micuței Yu 338
22 – Un ultim anotimp 349
23 – Cu sinceritate, a ta cu drag 354
24 – Favoarea 373
25 – Nunta lui Bao-bao 385
26 – Fără de Tristețe 399

Biblioteca Polirom

PROZĂ XXI

„Un roman captivant care, prin personajele sale vii şi detaliile minuţioase, îl iniţiază pe cititor într-o lume cu totul nouă."

USA Today

„O carte minunată! Cititorul rămâne fascinat nu doar de intensitatea povestirii, ci şi de imaginea vieţii şi tradiţiilor chineze; nu doar de cum trăiau oamenii odinioară, ci şi de modul în care sunt redate trăirile lor."

Los Angeles Times Book Review

„În povestea fermecătoare istorisită de Winnie Louie fiicei sale, Pearl, sunt scoase la lumină secrete de mult îngropate, iar miturile care formează temelia simbolică a familiei sunt transmise ceremonios generaţiei următoare. Amy Tan recreează lumea imigranţilor chinezi din California, cu personajele sale complicate, angajate în confruntări dramatice în vechea, dar şi în noua lor ţară. Este o scriitoare minunată, înzestrată cu talentul de a imagina poveşti care merg drept la inimă."

Newsweek

EDITURA POLIROM

www.polirom.ro

{1} În original, *she is one-half table short* – „rămâne fără o jumătate de masă”, dar şi „e scundă cât jumătate de masă” (n. t.).

{2} „Băieții buni” (n. t.).

{3} Joc de cuvinte bazat pe omofonia cuvintelor *benign* şi *B nine* (B9) (n. t.).

{4} *Pearl* – „perlă” (n. t.).

{5} Joc de cuvinte: *marry* – din dictonul *Eat, drink and be marry* („Mănâncă, bea şi veseleşte-te”) – şi *married,* participiul perfect al verbului „a se căsători” (n. t.).

{6} *To win* – „a câştiga” (n. t.).

{7} Varianta americană a numelui Iuda.

{8} Joc de cuvinte: *beach* – „plajă”şi *bitch* – „târfă”(n. t.).